

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ari
Çokona

Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi

Çağdaş
Yunan
Edebiyatı
Antolojisi



Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi

Ari Çokona

Heyamola Yayınları No: 315

Yayın Yönetmeni

Ömer Aşan

Editör

İo Çokona

Grafik Tasarım

Murat İlhan

Ari Çokona / Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi

ISBN 978-605-4937-21-9

© Heyamola Yayınları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 12368

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz.

Birinci Basım

Mayıs 2014

Baskı ve Cilt

Ege Reklam Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.

Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No:4

Ataşehir / İstanbul

Tel: 0216 470 44 70 Faks: 0216 472 84 05

www.egebasim.com.tr

Matbaa Sertifika No: 12468

Grafik Tasarım

ATT Basım Yayın Ltd. Şti.

Yalı Mah. Küçükyalı Cad. Kuyu Sok. Mete Apt. No. 4/1

Maltepe-İstanbul / www.attistanbul.com

Tel: 0 216 371 17 37

Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi

Ari Çokona



Ari Çokona

1957'de İstanbul'un Fener semtinde doğdu. İTÜ'den Kimya Yüksek Mühendisi olarak mezun olduktan sonra bir süre boya sanayinde çalıştı. Halen özel bir lisede kimya öğretmenidir. Edebiyat öğretmeni eşi ve lise öğrencisi iki oğluyla Cihangir'de yaşıyor. Antik ve çağdaş Yunancadan Türkçeye edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri yapmaktadır. Ayrıca İstanbul ve Anadolu Rumlarının tarih ve edebiyatına ilişkin çalışmalar yürütmekte, kitaplar yazmaktadır. Türkiye ve Yunanistan'nın çeşitli edebiyat dergilerinde makale, şiir ve öyküleri yayımlanmıştır.

İçindekiler

Önsöz.....	13
Georgios Viziinos (1849-1896) / Γεώργιος Βιζυηνός Annemin Gūnahı / Το αμάρτημα της μητρός μου.....	33
Aleksandros Papadiamandis (1851-1911) / Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης Başak toplayıcı / Η σταχομαζώχτρα.....	39
Aristotelis Kurtidis (1858-1928) / Αριστοτέλης Κουρτίδης Kûçûk Asyalılarn Dili ve Öğrenme Tutkuları / Μικρασιατών Γλώσσα και Φιλομάθεια.....	49
Kallirroï Parren (1861-1940) / Καλλιρρόη Παρρέν Özgürlüğüne Kanuşan Kız / Η χειραφετημένη.....	58
Konstandinos Kavafis (1863-1933) / Κωνσταντίνος Καβάφης Kalender'de bir Gece / Μια νύξ στο Καλεντέρι.....	64
Andreas Karkavitsas (1865-1922) / Ανδρέας Καρκαβίτσας Dilenci / Ο ζητιάνος.....	69
Grigorios Ksenopoulos (1867-1951) / Γρηγόριος Ξενόπουλος Kûçûk Bulut / Το συννεφάκι.....	77
Aleksandra Papadopulu (1867-1906) / Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου Büyükanne / Η γιαγιά.....	83
Selamlar / Χαιρετίσματα.....	85
Konstandinos Theotokis (1872-1923) / Κωνσταντίνος Θεοτόκης Onur ve Para / Η τιμή και το χρήμα.....	89

Zorz Sari (1925-2012) / Ζορζ Σαρή	
Yalan / Το ψέμα	334
Alki Zei (1925 -) / Άλκη Ζέη	
Mor Şemsiye / Η μωβ ομπρέλα	339
Kostas Tahtsis (1927-1988) / Κώστας Ταχτσής	
Para üstü / Τα ρέστα	348
Yaratılış Meselesi / Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας	352
Georgios Ioannu (1927-1985) / Γεώργιος Ιωάννου	
Biricik Miras / Η μόνη κληρονομιά	359
Hronis Missios (1930-2012) / Χρόνης Μίσσιος	
İyi ki Erken Öldün / Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς	371
Marios Hakkas (1931-1972) / Μάριος Χάκκας	
Akvaryumdaki Balık / Το ψαράκι της γυάλας	381
Menis Kumandareas (1931 -) / Μένης Κουμανταρέας	
İki Kere Yunanlı / Δυο φορές Έλληνας	387
Kostas Murselas (1932 -) / Κώστας Μουρσελάς	
Kızıl Boyalı Saçlar / Βαμμ να κόκκινα μαλλιά	394
Thanasis Valtinos (1932 -) / Θανάσης Βαλτινός	
Alçı / Ο γύψος	401
Pavlos Matesis (1933-2013) / Παύλος Μάτεσις	
Köpeğin Anası / Η μητέρα του σκύλου	409
Vasilis Vasilikos (1933 -) / Βασίλης Βασιλικός	
Z / Z	419
Aris Fakinos (1935-1998) / Άρης Φακίνος	
Çalınmış Yaşam / Κλεμμένη ζωή	426
Petros Markaris (1937 -) / Πέτρος Μάρκαρης	
Yeşil Kart / Πράσινη κάρτα	433
Thodoris Kallifatidis (1938 -) / Θοδωρής Καλλιφατίδης	
Annelerle Oğullar / Μητέρες και γιοί	443
Andonis Surunis (1942 -) / Αντώνης Σουρούνης	

Gangster Gas / Γκας ο γκάνγκσερ.....	450
Aleksis Panselinos (1943 –) / Αλέξης Πανσέληνος Bale Geceleri / Βραδιές μπαλέτου.....	458
Vasilis Aleksakis (1943 –) / Βασίλης Αλεξάκης Seni Her Gün Unutuyorum Olacağım / Θα σε ξεχνάω κάθε μέρα.....	468
Evgenia Fakinu (1945 –) / Ευγενία Φακίνου Büyükle Yeşil / Η μεγάλη πράσινη.....	474
Maro Duka (1947 –) / Μάρω Δούκα Resmin Dibiinde / Στον πάτο της εικόνας.....	478
Rea Galanaki (1947 –) / Ρέα Γαλανάκη İsmail Ferik Paşa'nın Yaşamı / Ο βίος του Ισμαήλ Φερίκ Πασά.....	487
Yannis Ksanthoulis (1947 –) / Γιάννης Ξανθούλης Kahve Çayı / Η εποχή των καφέδων.....	494
Evgenia Trivizas (1946 –) / Ευγένιος Τριβιζάς Son Kara Kedi / Η τελευταία μαύρη γάτα.....	499
Zirana Zeteli (1951 –) / Ζυράννα Ζατέλη Fildişi Düğmeleri / Τα φιλντισιένια κουμπάκια.....	507
Vasilis Tsiambousis (1953 –) / Βασίλης Τσιαμπούσης Motosiklet / Το μηχανάκι.....	515
Apostolos Doksiadis (1953 –) / Απόστολος Δοξιάδης Petro Amca ve Goldbach Sanısı / Ο θείος Πέτρος και η εικασία του Γκόλντμπαχ.....	521
Thomas Korovinis (1953 –) / Θωμάς Κοροβίνης 55 / 55.....	529
Lena Divani (1955 –) / Λένα Διβάνη Anna'nın Yedi Günahı / Οι γυναίκες της ζωής της.....	536
Theodoros Grigoriadis (1956 –) / Θεόδωρος Γρηγοριάδης Barış Buluşması / Ειρηνική συνέντευξη.....	544

Zorz Sari (1925-2012) / Ζωρζ Σαρή	
Yalan / Το ψέμα	334
Alki Zei (1925 –) / Άλκη Ζέη	
Mor Şemsiye / Η μωβ ομπρέλα	339
Kostas Tahtsis (1927-1988) / Κώστας Ταχτσής	
Para üstü / Τα ρέστα	348
Yaratılış Meselesi / Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας	352
Georgios Ioannu (1927-1985) / Γεώργιος Ιωάννου	
Biricik Miras / Η μόνη κληρονομιά	359
Hronis Missios (1930-2012) / Χρόνης Μίσσιος	
İyi ki Erken Öldün / Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς	371
Marios Hakkas (1931-1972) / Μάριος Χάκκας	
Akvaryumdaki Balık / Το ψαράκι της γυάλας	381
Menis Kumandareas (1931 –) / Μένης Κουμανταρέας	
İki Kere Yunanlı / Δυο φορές Έλληνας	387
Kostas Murselas (1932 –) / Κώστας Μουρσελάς	
Kızila Boyalı Saçlar / Βαμμένα κόκκινα μαλλιά	394
Thanasis Valtinos (1932 –) / Θανάσης Βαλτινός	
Alçı / Ο γύψος	401
Pavlos Matesis (1933-2013) / Παύλος Μάτεσις	
Köpeğin Anası / Η μητέρα του σκύλου	409
Vasilis Vasilikos (1933 –) / Βασίλης Βασιλικός	
Z / Z	419
Aris Fakinos (1935-1998) / Άρης Φακίνος	
Çalınmış Yaşam / Κλεμμένη ζωή	426
Petros Markaris (1937 –) / Πέτρος Μάρκαρης	
Yeşil Kart / Πράσινη κάρτα	433
Thodoris Kallifatidis (1938 –) / Θοδωρής Καλλιφατίδης	
Annelerle Oğullar / Μητέρες και γιοί	443
Andonis Surunis (1942 –) / Αντώνης Σουρούνης	

Gangster Gas / Γκας ο γκάνγκσερ.....	450
Aleksis Panselinos (1943 –) / Αλέξης Πανσέληνος Bale Geceleri / Βραδιές μπαλέτου.....	458
Vasilis Aleksakis (1943 –) / Βασίλης Αλεξάκης Seni Her Gün Unutuyorum Olacağım / Θα σε ξεχνάω κάθε μέρα.....	468
Evgenia Fakinu (1945 –) / Ευγενία Φακίνου Büyük Yeşil / Η μεγάλη πράσινη.....	474
Maro Duka (1947 –) / Μάρω Δούκα Resmin Dibiinde / Στον πάτο της εικόνας.....	478
Rea Galanaki (1947 –) / Ρέα Γαλανάκη İsmail Ferik Paşa'nın Yaşamı / Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά.....	487
Yannis Ksanthoulis (1947 –) / Γιάννης Ξανθούλης Kahve Çayı / Η εποχή των καφέδων.....	494
Evgenie Trivizas (1946 –) / Ευγένιος Τριβιζάς Son Kara Kedi / Η τελευταία μαύρη γάτα.....	499
Zirana Zeteli (1951 –) / Ζυράννα Ζατέλη Fildişi Dügmeleer / Τα φιλντισένια κουμπάκια.....	507
Vasilis Tsiambousis (1953 –) / Βασίλης Τσιαμπούσης Motosiklet / Το μηχανάκι.....	515
Apostolos Doksiadis (1953 –) / Απόστολος Δοξιάδης Petro Amca ve Goldbach Sanısı / Ο θείος Πέτρος και η εικασία του Γκόλντμπαχ.....	521
Thomas Korovinis (1953 –) / Θωμάς Κοροβίνης 55 / 55.....	529
Lena Divani (1955 –) / Λένα Διβάνη Anna'nın Yedi Günahı / Οι γυναίκες της ζωής της.....	536
Theodoros Grigoriadis (1956 –) / Θεόδωρος Γρηγοριάδης Barış Buluşması / Ειρηνική συνέντευξη.....	544

Petros Tatsopoulos (1959 –) / Πέτρος Τατσόπουλος	
Yılın Yazan / Τιμής ένεκεν	548
Hristos Homenidis (1966 –) / Χρήστος Χωμενίδης	
Bir Aşk Hikâyesi / Ένα ειδύλλιο	556
Augustos Korto (1979 –) / Αύγουστος Κορτώ	
Katerina'nın Kitabı / Το βιβλίο της Κατερίνας	563
Türkçeye çevrilmiş Yunan Edebiyatı	567
Şiir	567
Düzyazı	570
Çocuk	582
Edebiyat Dışı	585

Önsöz

Yorgos Seferis, kendisine Nobel Ödülü'nün sunulduğu törende yaptığı konuşmada şöyle demişti¹: *“Küçük bir ülkeye aitim. Halkının mücadelesinden, denizden ve güneş ışığından başka hiçbir şeyi olmayan, Akdeniz’e doğru uzanan kayalık bir toprak parçasına! Ama ülkemizin küçüklüğüne karşın kültür geleneğimiz çok zengindir ve bize kadar aralıksız bir süreklilikle gelmiştir.”* Odisseas Elitis de kendi Nobel konuşmasında²: *“İki bin beş yüz yıl boyunca, benim dilimde nitelikli şiir yazılmayan tek bir yüzyıl, tekrar ediyorum tek bir yüzyıl yaşanmamıştır,”* dedikten sonra şöyle devam etmişti. *“...[Ülkemin] alan boyutu küçük, zaman boyutu sınırsızdır. Bunu övmek için değil, en sevdiği kavramları ifade etmek için Sappho’nun ya da Pindaros’un kullandığı kelimeleri kullanmak zorunda kaldığı halde onların hitap ettiği geniş okuyucu kitlesine ulaşamayan bir şairin karşılaştığı zorlukları vurgulamak için söylüyorum.”*

Bir Çağdaş Yunan Edebiyatı Seçkisi hazırlarken antikitenin ve yüksek nitelikli şiirin ağır mirasının baskısını duymamak mümkün değildir. İncelenen her yapıt bilinçaltı bir dürtüyle Homeros’un, Sappho’nun, Platon’un, Aristoteles’in, Sophokles’in ve Herodotos’un şaheserleriyle kıyaslanır. Ve çağdaş Yunan romancılarıyla öykücülerini dünya şiirinin dorukları Dionysios Solomos, Andreas Kalvos, Kostis

1 Yorgo Seferis, Nobel Edebiyat Ödülü töreni konuşması, 11 Aralık 1963

2 Odisseas Elytis, Nobel Edebiyat Ödülü töreni konuşması, 10 Aralık 1979

Palamas, Konstandinos Kavafis, Yorgos Seferis, Odisseas Elitis, Kostas Varnalis ve Yannis Ritsos gibi devlerle boy ölçüşmek zorunda kalırlar. Ancak Yunan edebiyatının “yoksul akrabası” düzyazı da kıvanç duyulacak bir birikim sergilemektedir. Kitabımızda bu zenginlikten küçük bir örnek vermeye çalışacağız.

Çağdaş Yunan Edebiyatı kavramını kullanırken rastlanan ikinci zorluk, onun hangi tarihten başlatılması gerektiğine ilişkindir. Genel kabul gören sınıflandırmaya göre antikiteden kopuş XII. yüzyılda olmuştur. Anonim halk türkülerini, geç Bizans romanlarını, “*Digenis Akritas*” gibi kahramanlık, “*Erotokritos*” gibi aşk destanlarını, 1669’a kadar Venedik yönetimi altındaki Girit’te gelişen edebiyatı, vakanüvis tarihlerini ve XVIII. yüzyılda gelişen Yunan Aydınlanma Hareketini içeren bu edebiyat geleneği ayrı başlıklar altında incelenmeyi hak edecek kadar zengindir. Zaman içinde, aralıksız bir süreklilikle gelişen bu geleneğin önemli dönemeçlerinden biri de Yunanistan’ın bağımsızlığını kazanmasıdır.

Çağdaş Yunan Edebiyatının kaynakları

1827’de kurulup 1831’de tanınan genç Yunan Devleti, siyasî, ekonomik ve kültürel alanda yapılanmaktadır. Geçici Devlet Başkanı, Rus Çarı’nın eski Dışişleri Bakanı İoannis Kapodistrias, başkent seçilen Mora’daki Nafplion kasabasında, Avrupa devletleri gibi yasalarla yönetilen modern bir devlet örgütü kurmaya çalışır. Ancak tutucu çevrelerin ısrarlı direnişiyle karşılaşır ve 1831’de bir suikastla öldürülür. Avrupalı devletlerin baskısıyla 1833’de Bavyera kralı I. Ludwig’in ikinci oğlu Otto kral seçilir ve başkent Atina’ya taşınır. Yurtdışından, özellikle İstanbul ve Eflak Boğdan beyliklerinden gelen aydınlar, eğitimleri ve Osmanlı devlet örgütündeki görevlerinden edindikleri deneyimle yüksek makamları paylaşırlar. Milli edebiyat, o tarihe kadar farklı bir gelişim gösteren üç ayrı kaynaktan beslenir.

Bu kaynaklardan birincisi, Osmanlı İmparatorluğu’nun Rum asıllı

aydınlandı. Fetihten sonra hayatın normale dönmesiyle Patrikhane çevresinde yeni bir hâkim sınıf oluşmaya başlamıştı. Patrikhane'nin birtakım işlerini üstlenen ve din adamı olmayan siviller zamanla güç kazandı. Güç sahibi olan başka bir sınıf da tüccarlardı. Saraya ve orduya yiyecek, kumaş, yün ve ziynet eşyası temin ederek ya da mültezim olarak büyük servetler edindiler. Aralarından ilk sivrilenler Rusya'dan kürk ithal eden kürkçüler oldu. Zenginlik ve itibar kazanan Rum soy-lular Fener'de görkemli yalılar ve konaklar yaptırdılar. Halk ve yabancılar onları "Fenerliler" (Fanaryot) adıyla tanıdı.

Fenerli Rumlar, çocuklarını İtalya'daki üniversitelere göndererek çeşitli bilimlerin yanı sıra Latince, İtalyanca ve Fransızca öğrenmelerini ve geniş bir kültür edinmelerini sağladılar. Türkçeyi ve Osmanlı geleneklerini iyi bilen bu aydın kuşaklar, Fener Patrikhanesinin manevi desteğini de alarak Osmanlı yönetiminin başlıca yardımcılar olma ayrıcalığını elde ettiler. Dış ilişkilerin gittikçe yoğunlaşmasıyla, XVI. yüzyıldan başlayarak Fenerlilere duyulan gereksinim de arttı. Devlet dairelerinde tercümanlık yapan Panayotaki Bey (Panayotis Nikusios) ilk Divan-ı Hûmayun tercümanı oldu (1661). İlk tercümanların başarıları üzerine Tersane tercümanlığı (1701) birimi de kuruldu. Dış ilişkilerde her girişimden önce bu birimlerden görüş alınması kural hâline geldi ve bütün tercümanlık görevleri Fenerlilerin eline geçti. Özel birer beratla tercümanlığa atanan Fenerliler, her türlü vergi ve yükümlülükten bağışık tutulmakta, ailelerine, yardımcılarna ve hizmetçilerine birçok ayrıcalık tanınmaktaydı. Fenerlilerin yükseldiği en yüksek makam Eflak ve Boğdan beylikleri oldu. 1709'da Boğdan hospodarlığına getirilen Nikolaos Mavrokordatos'tan itibaren 1821 yılında başlayan Yunan Bağımsızlık Savaşına kadar bu unvanlar ve altlarındaki yüksek bürokratik makamlar Fenerli Rumların tekelinde kaldı.

İlginci bir tesadüf eseri olarak, ilk çağdaş Yunan romanı sayılabilecek olan *Philotheos'un Yaşamı* az önce değindiğimiz ilk Boğdan Beyi Nikolaos Mavrokordatos'un kaleminden çıkmıştır. 1718'de yazılan,

ancak yazarnın ölümünden uzun yıllar sonra 1800'de yayımlanan bu eser edebiyat tarihlerinde pek vurgulanmaz. Fransız Aydınlanma Hareketi'nin büyük isimleri Voltaire, Rousseau ve Montesquieu'nun liberal düşüncelerinin etkisinde kalan ve antik dile yakın bir dil kullanan Fenerli aydınlar siyasete pek ilgi göstermedi. Milliyet gözetmek-sizin "Osmanlı boyunduruğu altındaki halkları" isyana teşvik eden *Velestinli Rigas* (1757-1798) bu konuda bir istisnadır. Uzun şiiri *Thurios*³, *Anayasa* ve *İnsan Hakları* kitaplarında sergilediği fikirlerini halk yığınlarına yaymak amacıyla yazmıştır. 1790'da yayımlanan *Sholio ton delikaton eraston* (Hassas Sevgililer Okulu) ise bazı edebiyat tarihçileri tarafından Yunanca yazılmış ilk çağdaş öykü kitabı olarak nitelenir.

Çağdaş Yunan edebiyatının ikinci kaynağı, Yunanistan'ın kuzey-batısındaki İyon Adaları'nda şekillenen Yedi Adalar edebiyat geleneğidir. İyon Adaları 1204'den beri Venediklilerin yönetimi altındaydı. 1797'de Napolyon'un orduları feodal sistemi yıkararak adalara özerklik kazandırdı. Sırasıyla Fransız, Rus, Osmanlı ve tekrar Fransızların mandasında kalan adalar, 1815'ten Yunanistan'a bağlanacakları 1864'e kadar İngiliz himayesinde kaldılar. Batı Avrupa'yla yakın ilişkileri, ekonomik açıdan gelişmiş olmaları ve barış altında yaşamaları sonucu Yedi Adalar'da müzik, resim ve edebiyatta büyük bir gelişme gözlemlendi. İlk Yunan yüksek öğrenim kurumu olan İyonya Akademisi de 1824'te burada kuruldu.

Dönemin edebiyat alanındaki dorukları Zanteli iki şair; *Dionisios Solomos* (1798-1857) ve *Andreas Kalvos* (1792-1869) olmakla birlikte çok sayıda öncül ve ardılları vardır. Solomos, soylu bir ailede Batı kültürü ile yetişmesine ve ilk şiirlerini İtalyanca yazmasına karşın, yalın bir dille halk şiirinin geleneksel ölçülerini kullanmaya özen gösterir. Coşkulu tarzıyla, vatan ve yaşam sevgisini yücelten eserleri çağdaşla-

3 Homeros'un Akhilleus'u betimlemek için kullandığı *Thurios* sıfatı; coşkulu, yerinde duramayan, savaşçı anlamına gelir. *Antika ve Edebiyat* - <https://rantey.org>

rını çok etkiler, ulusal şair olarak kabul edilir. Yunan Ulusal Marşını yazan da odur.

Yedi Adalar ekolünün izleyicileri arasında: *Aristotelis Valaoritis* en başarılı romantik şair, *Andreas Laskaratos* toplumdaki adaletsizlikleri ve bağınazlığı eleştiren bir deneme ustası olarak sivrilirler. *İakovos Polilas*, dostu ve hocası Solomos'un eserlerini yayına hazırlayıp yorumlayarak, Yunan edebiyat eleştirmenliğinin temellerini atar. Yedi Adalılar, ayrıca dünya edebiyatından çok sayıda çeviri de yapmışlardır.

Çağdaş Yunan edebiyatını besleyen üçüncü kaynak XVIII. yüzyıl diaspora aydınlarıdır. Osmanlı İmparatorluğu sınırları dışındaki Odessa, Venedik, Viyana, Paris ve Londra gibi merkezlerdeki Yunan kolonilerinde iyi eğitim almış gençler yetişir. İlk iki gurupta yetişenlerden farklı olarak nispeten daha az baskı ve kısıtlamalarla karşılaşan bu aydınlar özellikle soydaşlarının eğitimine eğilirler. Paris'te yaşayan İzmir kökenli *Adamandios Korais* (1748-1833) siyaset, dil ve eğitim konularında yazdığı makalelerle tanınmıştır. Antik dille halkın konuştuğu dili harmanlayarak yeni bir gramere ve cümle dizilişine sahip yapay *katharevusa* dilinin yaratıcısı da odur.

Yeni devletin edebiyatı

Yunanistan devletinin ilk yıllarını en iyi anlatan yazılı belgeler, bağımsızlık savaşına katılan subayların anılarıdır. Aydın çevrelerden kopuk, 1840'tan itibaren ardı ardına yayımlanan bu anılar, edebî açıdan fazla bir değer taşımamakla birlikte dönemlerinin tanığı olmaları açısından önemlidir. En çok bilinenleri *Ksanthos*, *Perevos*, *Kasomulis*, *Kolokotronis* ve *Nikitaras*'ın anılarıdır. Ancak *General Makriyannis*'in (1797-1864) anıları, günümüz okurlarına bile hâlâ benzersiz bir estetik tatmin duygusu vermeye devam eder. Er olarak başladığı askerlik yaşamında, ataklık ve işlek zekâsıyla general rütbesine dek yükselen *Makriyannis*, çağdaşı diğer askerî önderler gibi kara cahildir. Otuздan sonra kendide kendine okuma yazma öğrenecek; canlı, esprili,

içten, bilgece anlatımıyla özyaşamını yazar. Çarpık eğitimle köreltilmemiş dil bilinci sayesinde, anlam yoğunluğu yüksek, basit yapılı kısa cümleler kullanır. Yorgos Seferis, Makriyannis'i "ulusun okuryazar olmayan öğretmeni" sıfatıyla anar.

Atina'daki edebiyat çevreleri Makriyannis'in anlattığından farklı bir dünyada yaşamaktadırlar. Fransız kültürüyle yetişen Fenerli aydınlar, Fransa'yla aynı tarihlerde romantik akımın etkisinde kalırlar. Onanmaz sosyal, ekonomik ve siyasi sorunlar altında ezilen küçük devletin sefil durumu, romantizmin öğretileri olan gerçeklerden kaçışın ve karamsarlığın yayılmasını kolaylaştırır. "Şanlı" geçmişe yönelme, "katharevusa" kullanımı, bazen özensizliğe varan özgür anlatım ve tumturaklı üslup, *Atina Romantik Ekolü*'nün diğer ayırt edici özellikleridir.

Yeni tarzda yazılan ilk yapıt, İstanbullu soylu bir aileden gelen Panayotis Sutsos'un uzun dramatik şiiri "Yolcu"dur (1831). Kardeşi Aleksandros Sutsos, aynı yıl bağımsız Yunanistan'ın ilk romanı *Eksoristos* (Sürgün)'ü yazar. Kitapta yeni kurulan devletin sancılı ilk üç yılı anlatılır. Panayotis Sutsos'un *Leandros'u* (1834) ise aşkı anlatır. Günümüzde değeri daha iyi anlaşılan Fener kökenli tanınmış şair Aleksandros Rizos *Rangavis* romanla daha geç tanışır. 1850'de yayımlanan *O afthendis tu Moreos* (Mora'nın Efendisi), 1880'e kadar çok popüler olacak olan tarihî roman türünün en tanınmış eserlerinden biridir. Stefanos Ksenos ile Kostandinos Ramfos'un tarihsel romanları, içerikleri açısından romantizmi çağnştırmakla birlikte, yazarların çoğu genelde gerçekçilik taraftandır. Pavlos Kalligas'ın "Thanos Vlehas" romanının konusu çağdaştır ve alaycı bir bakış açısıyla dönemini eleştirir.

Ancak çağına damgasını vuran roman, Emmanuil Roidis (1836 – 1904)'in 1866'da yayımladığı "Kadın Papa Ioanna"dır. Çocukluğu Cenova'da geçen, Avrupa'da yetişmiş geniş kültürlü bir aydın olan Roidis'in bu gençlik romanı, gerçekçi yaklaşımı, özenli anlatımı, alaycılığı ve sivri eleştirileriyle romantizmin öğretilerine bir başkaldırı niteliğini taşıyor. Ülkesinde ve çevresinde Avrupa dillerinde

çok okunan roman, dinî duyguları incittiği gerekçesiyle tutucu çevrelerden sert tepkiler görür. Roidis ilginç bir çelişkinin de kahramanıdır. “Katharevusa”yla yazdığı makalelerinde coşkuyla halk dili “demotiki”nin kullanımını savunur.

Araştırmacı Roderick Beaton⁴, genelde birbirlerinden farklı akımlar olduklarına inanılan *Atina Romantik Ekolü* ile *Yedi Adalar Ekolü*’nün her ikisinin Romantik akımın etkisinde geliştiğine dikkati çeker. Değerli araştırmacıya göre aralarındaki tek fark birincinin katharevusa, ikincinin de demotiki dilini tercih etmeleridir.

Yeni Atina Ekolü ve XX. yüzyıl başları

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, Yunan ekonomisinde hızlı bir gelişme gözlenir. Siyasî istikrarın sağlanmasıyla yatırımlar artar, yeni yollar, köprüler, limanlar yapılır, fabrikalar kurulur. 1881’de imzalanan İstanbul antlaşmasıyla, Tesalya Ovası ve Arta Yunanistan’a bağlanarak, küçük krallığın nüfusuyla yüzölçümü artar. Ticaret ve sanayinin gelişmesi kentleşme eğilimini tetikler. Başkent Atina’nın nüfusu otuz yılda dört katlanarak 1896’da 180.000’e ulaşır.

Düşünce dünyası da sosyal gelişmelere ayak uydurarak çağdaşlaşmaya çalışır. *Nikolaos Politis*, halkbilim alanındaki araştırmaları ve derlediği halk türkûleriyle yakın geçmişin kültürel zenginliklerini keşfeder. Yapılan bilimsel çalışmalarla, Alman tarihçi *Fallmerayer*’in Yunan halkının Slav ve Arnavut göçleri sonucu Ortaçağ’da yok olduğunu, çağdaş Yunanlılarla Antik Yunanlılar arasında hiçbir organik bağın kalmadığını savunan tezi çürütülmeye çalışılır. Çağdaş Yunan ahlak anlayışının, geleneklerinin ve düşünce yapısının, hatta dilinin yapısının bile Antik çağlarla büyük benzerlikler taşıdığı savunulur. Özsaygısı güçlenen toplum, saygınlığını uzak “şanlı” geçmişine öykü-

4 Beaton Roderick, *An Introduction to Modern Greek Literature*, Oxford University Press, USA 1994. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

nüp taklit ederek değil, yeniden yüksek kültür üreterek kazanabileceğini görür.

Dönemin öncü şairi *Kostis Palamas* (1859-1943), güçlü kişiliğiyle edebiyat çevrelerinde mutlak bir egemenlik kurar. Eserlerinde, epik bir tarzda, Yunan halkının çağlar boyunca süregelen tarihsel devamlılığını işler. Ancak ev yaşamını ve yalnızlığı konu alan lirik şiirleri zamana karşı daha dayanıklı çıkmıştır. Düzyazı, tiyatro ve eleştiri alanında da eserler vererek, elli yıl boyunca edebiyat dünyasının tartışılmaz lideri olur.

Düzyazı bu dönemde taşra yaşamını ve halkın gelenekleriyle göreneklerini betimlemeye ağırlık verir. Bu yaklaşım, halk ruhunun daha iyi anlaşılacak özgün eserler yazılmasına, yabancı edebiyatların edilgin taklitçiliğinden uzaklaşılmasına olanak tanır. Bu dönüşüme zamanının çok ses getiren romanı, *Emile Zola*'nın "Nana"sının etkisi büyük olmuştur.

Dimitrios Vikelas, "*Lukis Laras*" ile tariht romandan natüralist öykücülüğe geçişin habercisidir. Ancak Yunan dilinde Batı normlarında ilk öyküyü yazma onuru *Georgios Vizinos*'a (1849-1896) aittir. "*Annemin günahı*" öyküsü, uluslararası başarı kazanarak çok sayıda genç yazarın önünü açar. Saygın edebiyat dergisi "*Estia*"nın açtığı öykü yarışmasına, genç yaşlı bütün yazarlar katılarak kısa sürede edebiyat çevrelerinde tanınıp sevilirler. *Andreas Karkavitsas*, *Ioannis Kondilakis*, *Mihail Mitsakis*, *Grigorios Ksenopulos* ardı ardına öyküler ve romanlar yazarlar. Ancak bütün bu isimlerin arasından, sıra dışı münzevi yaşamı, sevgi dolu yüreği, keskin gözlemleri ve eşsiz üslubuyla *Aleksandros Papadiamandis* (1851-1911) dikkati çeker. Ruhsuz "katharevusa" dilini oya gibi işleyerek öykücülüğün zirvesine ulaşır.

Yeni Atina Ekolü yalnız şiirde değil, düzyazıda da yaygın olarak "demotiki" dilini kullanmıştır. Halk diline dönüş akımı, özellikle *Yannis Psiharis*'in 1888'de, "*Yolculuğum*" adlı gezi anıların yayımlanmasıyla hız kazanır. *Psiharis*, Avrupa'da eğitim görmüş, İstanbul köken-

li, Paris Üniversitesi'nde ders veren uluslararası üne sahip saygın bir dilbilim profesörüdür. Yunanistan'dan uzak yaşaması sayesinde, kısır didişmeler ve küçük çıkar tartışmalarının etkisinde kalmadan, cesaretle "katharevusa" kullanımına savaş açar. "Yolculuğum", yazarına göre bir edebiyat eseri değil, yenilikçi fikirlerini noktasına virgüle kadar bilimsel tezlerle savunduğu örnek bir düzyazı çalışmasıdır.

Psiharis'in dava arkadaşları ve ilk destekçileri, İstanbullu tıp doktoru *Fotis Fotiadis* ile Bombay'da yaşayan şairler *Aleksandros Pallis* ve *Argiris Eftalyotis* gibi Yunanistan dışında yaşayan aydınlardır. Uzun süren sert tartışmalardan sonra "demotiki" edebiyata tamamen egemen olmakla birlikte eğitime, hukuka ve bürokrasiye ancak kısmen, yavaş yavaş girmeyi başarır. Tutucu çevreler, zaman zaman dilin gelişimini geriye çevirmeye uğraşırlarsa da, 1976'da demotiki kullanımının eğitimin bütün kademeleriyle bürokraside zorunlu kılınmasından sonra, Yunan toplumuna iki yüzyıl boyunca büyük sıkıntılar yaşatan iki dillilik sorunu kalıcı bir çözüme kavuşur.

Yunanistan, XX. yüzyıla Osmanlılarla yapılan 1897 savaşıyla girer. Ardından Balkan savaşları, I. Dünya Savaşı ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki zorunlu nüfus değişimiyle sonuçlanan Türk – Yunan Savaşı izler. Toplumda bir yeniden yapılanma, yıkılan değerlerin yerine yenilerini koyma istemi güçlenir.

Düzyazıda *Konstandinos Theotokis* ve *Konstandinos Hacopulos* Almanya'daki sosyalist akımların etkisiyle toplumcu bir yaklaşım geliştirirler. Sanat anlayışlarında ve tekniklerinde İskandinav edebiyatının, özellikle *Knut Hamsun*'un etkileri gözlenir. Kent varoşlarındaki yoksul halk yığınlarının yaşamlarından esinlenen İstanbul doğumlu *Dimosthenis Vutiras*, bu tarzın en çok okunan yazandır. *Petros Pikros* ve *Kostas Paroritis* de bu anlayışla yapıtlar verirler. Aynı dönemde, toplumun yeni değerler arayışını temsil eden bir ulusalcı akım da palazlanır. *Periklis Yannopoulos*, *İon Dragumis* ve *Platon Rodokanakis* bu doğrultuda yapıtlar verirler. Çocuklara yönelik yazan *Pinelopi Delta*,

aydın kişiliği ve büyük bir ustalikle yazdığı tarihsel romanlarıyla yetişkinlere de seslenir.

Ancak bu dönemin günümüzde en çok sevilen ustası, *Konstandinos Kavafis*'tir (1863-1933). Akımlardan bağımsız varlığını sürdüren ve dünyada tanınıp sevildikten sonra Yunanistan'da ciddiye alınmaya başlayan Kavafis, doğduğu, yaşadığı ve çok sevdiği İskenderiye ile özdeşleşmiştir, ancak anne babasının İstanbullu olduğu pek vurgulanmaz. İlk şiirlerini üç yıl kaldığı İstanbul'da yazmıştır. Hatta bunlardan birisinin orijinal başlığı –*Dünya Güzeli*– Türkçedir. Tekniğinin en belirgin özellikleri, süslü ifadelerden kaçınma, gerçekçi bakış açısı, ironi ve dramatik anlatımdır. İstanbul'da konuşulan yerel dili kullanır. Şiirlerinin çoğu Helenistik dönemde geçiyor görünmekle birlikte, çağdaş olaylara göndermelerle doludur. Dünya dillerine çevrilerek değişik kültürlerin şairlerini derinden etkilemiştir.

Angelos Sikelianos yaratıcı hayal gücü, lirizmi ve yüksek tekniği ile akımların dışında kalır. Eserlerinde hayata ve doğaya tapınmayı, anaerkil dinleri, antik Yunan kültürünü ve Hristiyan sembolizmini kapsayan bir ütopyayı işler. Aynı şekilde, felsefi arayışlara önem veren başka bir yetenekli şair, *Nikos Kazancakis* (1883-1957), daha sonra şiirden uzaklaşıp ilgisini düzyazıya yöneltir. İlerlemiş yaşında ardı ardına yayımladığı romanları, hemen hemen bütün dünya dillerine çevrilerek yurtdışında en çok tanınan Yunanlı yazar olmasını sağlar. Sikelianos ve Kazancakis Nobel'e aday gösterildikleri halde, Yunan hükümetlerinin karşı çıkmasının da etkisiyle ödülü kazanamazlar.

Yannis Skarimbis, şiirlerinde çağının mutsuzluğunu gerçeklerden kaçış motifini işleyerek betimler. Düzyazılarında ise kendine özgü ironik, absürt bir tarz geliştirir. İlk dönemlerinde Yunan şiirinin en duygulu, lirik dizelerini yazan *Kostas Varmalis*, daha sonra maddeci dünya görüşünün etkisinde kalarak, kentsoylu değer yargılarını sorguladığı hicve yönelir. Antik dünya hakkındaki derin bilgisi sayesinde geleneği ironiyle yorumlar. *Varmalis* 1959'da *Lenin Barış Ödülü*'nü alır.

Otuz Kuşağı ve Savaş Sonrası Kuşak

I. Dünya Savaşı'ndan sonraki ikinci kuşak şairleri, "Otuz Kuşağı" olarak bilinirler. Çağdaş Yunan şiirini yeni sağlam temellere oturtturarak, menzilin ulke sınırlarının ötesine taşırlar. Aralarında iki "Nobel"le bir "Lenin" Barış Ödülü'nün de bulunduğu çok sayıda ödöl almalan, uluslararası saygınlıklarının göstergesidir. Başta gerçeküstücölük olmak üzere, Avrupa'daki yeni sanat anlayışlarını ve Yunan şiir geleneğini iyice özümseyerek özgün bir tarz yaratırlar.

Yüzyıl başındaki savaşlar ve toplumsal yaşamı derinden sarsan Türkiye'yle zorunlu nüfus değişimi, toplumun olgunlaşmasını sağlar. Eski dünya düzenine dayanan geleneksel şiir, oluşan değişimleri anlatmakta yetersiz kalır. "Otuz Kuşağı" bu gereksinimi karşılama işlevini üstlenir. Yeni şiir, uyak, önceden belirlenmiş dize sayısı, hece ölçüsü gibi geleneksel şiirin kullandığı morfolojik kalıplardan kurtulur. İçeriğı katı mantıksal bir devamlılık izleyeceğine, yaratıcısının içten duygularını ve izlenimlerini günlük konuşma diliyle serbest bir biçimde vermeye çalışır. Birbirleriyle yakın ilişkiler geliştiren "Otuz Kuşağı" sanatçıları, kendilerinden önce, aynı tarihlerde ve daha sonra eser veren sanatçılardan belirgin biçimde farklılaşarak, ortak özellikleri fazla olan bir grup oluştururlar.

Kuşağının öncü şairi İzmir doğumlu *Yorgos Seferis* (1900-1971), iyi bir eğitim almış aydın bir diplomattır. Gençliğinde simgecilikten etkilenmekle birlikte, olgunluk döneminde incelikli lirizmi ve yalın anlatımıyla özgün bir tarz geliştirir. Söylemi sakın, ağırbaşlı, melankolik bir soyluluğı çağırıştır. Dile hâkimiyeti sayesinde, en karmaşık felsefî kavramları kolay anlaşılabilir biçimde vermeyi başarır. Sanat hakkındaki görüşlerini belirttiğı eşsiz denemeleri ve yaşamı boyunca tuttuğı aynntılı günlükleri, düzyazının da ustası olduğunu belgeler. Seferis 1963 Nobel Edebiyat Ödülü'nü almıştır.

Odisseas Elitis (1911-1996), kariyerinin başlarında gerçeküstücölüğün etkisinde kalan *Yapla* içinde coşkulu yaşamı ve yaşama karşı

derin bir aşk egemendir. Felsefesini güneş ve ışık sözcükleri özetleyebilir. O güne kadar hiç değerlendirilmeyen bir kaynaktan, kilise ilahileri geleneğinden de esinlenir. Yeni sözcükler üretmeyi, cesaretle yeni anlatım teknikleri denemeyi çok sever. Elitis 1979 Nobel Edebiyat Ödülü'nü almıştır.

Dönemin "Otuz kuşağı" ile organik bağı olmayan büyük bir şairi de *Yannis Ritsos*'tur (1909-1990). Siyasî görüşleri yüzünden uzun yıllan hapisane ve sürgünlerde geçmiştir. Müzik, resim, dans ve tiyatroyla da ilgilenmiştir. Esin kaynağı, çocukluğu, ergenlik yıllarının anılan ve sosyal savaşıdır. Yalın, içedönük bir lirizmi, değişik formlara hükmeden sağlam bir tekniği vardır. 1968'de Nobel Ödülü'ne aday gösterilir ve 1977 bu ödülün komünist ülkelerdeki muadili olan Lenin Banş Ödülü'nü alır.

Düzyazıda yeni arayışlar ilk meyvelerini 1920'li yıllarda verir. Ancak gerçekçi bakış açılan, özenli dilleri ve olgun yaklaşımlarıyla çağlanı betimleyen bu yazarların tümünü "30 kuşağı" içinde sınıflandırmak alışlagelmiştir. Yeni yazarlar, öykücülüğü terk ederek romana ağırlık verirler. Çoğu Anadolu kökenlidir. *Fotis Kondoğlu*, *İlias Venezis* ve *Stratis Dukas Ayvalık*, *Thrasos Kastanakis* ve *Georgios Theotokas* İstanbul, *Kosmas Politis* İzmir doğumludurlar. Esin kaynakları, memleketlerinde geçen mutlu çocuklukları ile ilk gençlik yılları ve yaşamlarını altüst eden savaşların acımasızlığıdır. Midilli Adası'ndan *Stratis Mirivilis*, döneminin en başarılı savaş karşıtı romanı "*Hayat Mezarda*" ile tanınır.

M. Karağaçis renkli hayal gücü ve tutkulu bir cinselliği işleyen yapıtlarıyla dikkati çeker. *Angelos Terzakis* geç Ortaçağ döneminde geçen tarihsel romanlar yazar. *Pandelis Prevelakis* romanlarında Girit tarihini ele alır. *Yannis Beratis*'in en tanınmış eseri "*Geniş Nehir*", II. Dünya Savaşı'nı anlatır. "Otuz Kuşağı" yazarları, siyasî arenada taraf olmaktan özenle kaçınırlar. Eserlerinde 1936'da bir darbeyle yönetime el koyan Metaksas diktatörlüğüne hiç atıfta bulunmazlar. Bir başka ortak yönleri de çoğunun sanatı yaşamlarında tek amaç olarak kullanmalarıdır.

1926'da Yunanistan'ın ikinci üniversitesi Selanik'te kurulur. Selanik Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi, zamanla Atina Üniversitesi'nin karşısında yenilikçi akımların sözcüsü olur. Yayın yaşamına 1932'de başlayan "*Makedonikes İmeres*" (Makedonya Günleri) dergisinin çevresinde, şiirde ve özellikle düzyazıda "iç monolog" tekniğiyle eserler veren yenilikçi gençler toplanır. Selanik, Yunanistan'ın yakın tarihinde ilk kez Atina'yla eşdeğer bir edebiyat merkezi olarak ağırlığını duyurur. Daha sonraki yıllarda da yenilikçi geleneğini sürdürür. *Selanik Ekolü*'nün en tanınmış temsilcileri: *Stelios Ksefludas*, *Alkiviadis Yannopoulos*, *Georgios Delios* ve *Nikos Gavriil Pencikis*'tir. Gerçekçi bakış açısını kadın duyarlılığıyla süsleyen Mikonos doğumlu *Melpo Aksioti* ve bir önceki başlık altında incelenen *Yannis Skarimbis* Selanik Ekolü'yle birlikte anılırlar.

II. Dünya Savaşı ve onu izleyen İç Savaş (1946 – 1949), Yunan toplumuna damgasını vurur. Düzyazının ilgisi siyasete yönelir. Yazarların çoğu siyasî gelişmelerin tanıklığıyla yetinmeyerek olayların kahramanı ya da kurbanı olurlar. Yakın geçmişin acı anılan, çağlarının çıkmazları ve geleceğin belirsizliği yapıtlarına ağır bir gölge gibi çöker. Lirik ya da sosyalist tarzda olsun gerçekçiliğin tüm akımların sözcülerini bulur. Olaylar bütün iticilikleriyle daha gerçekçi ve daha müstehcen bir dille hiç yumuşatılmadan oldukları gibi verilirler. *Otuz Kuşağı* Yunan şiirinin doruğuysa, düzyazının doruğu da *Savaş Sonrası Kuşağı*'dır.

Dimitris Hakis, değişen ekonomik ve sosyal koşullara uyum gösteren insan ilişkilerinin değişimini anlatır, insan onurunu ve özsaygısını yüceltir. İmroz kökenli ve Kahire doğumlu *Stratis Tsirkas*, "*Başboş Kentler*" roman üçlemesiyle II. Dünya Savaşı'nda Orta Doğu'daki Yunan askeri birliklerinin serüvenini ele alır. Sol hareketin bir özeleştirisi de sayılabilecek bu yapıtlarında, batı romanındaki yenilikçi teknikleri ustaca kullanarak olgun bir anlatım sergiler. *Aleksandros Kocias* ve *Nikos Kasdağlis* herhangi bir ideolojinin etkisinde kalmaksızın, Alman İşgali döneminde Atina mahallelerinde yaşanan acımasız vahşeti,

fanatizmi ve korkuyu anlatırlar. *Spiros Plaskovitis* lirik bir anlatım ve Kafkavari bir simgecilikle çağının tedirgin edici belirsizliğini işler.

Kuşağının çok okunup yabancı dillere çok çevrilen yazar *Andonis Samarakis*, polisiye roman kurgusuyla soluk soluğa okunan öykülerle romanlar yazar. Son derece yalın bir dille, çağdaş insanın topluma yabancılaşmasını işler. *Andreas Frangias*, en tanınmış romanı “Açlık”ta, hayali bir toplama kampında bilimsel verilere dayanılarak örgütlenen çağdaş acımasızlığı betimler. *Galatia Sarandi* ve *Tatiana Gritsi Millieks* gibi kadın yazarlar lirik anlatımları ve duygusalılıklarıyla dikkati çeker. *Margarita Limberaki*, “*Hasır Şapkalar*” romanında duygusal bir bakış açısıyla, iki dünya savaşı arası dönemde, zengin bir ailenin üç kızının çocukluktan genç kızlığa geçişini anlatır. Aydın’da doğup İzmir’de büyüyen *Dido Sotiriu*, Anadolu’yu terk etmek zorunda bırakılan neslin sözcüsü gibidir. Türkiye’de de sevilen “*Benden Selam Söyle Anadolu’ya*” romanıyla savaşın dehşetini anlatır. Yazar, *Livaneli* ve *Teodorakis*’in başını çektiği Türk – Yunan Dostluk Derneği’nin kurucularındandır.

1960’lı yıllarda, soğuk savaş rüzgârlarıyla baskıcı yönetimler altında yetişen savaş sonrası ikinci kuşak ortaya çıkar. Yeni nesil, dünya barış hareketinin ve antiemperyalist savaşımın sözcülüğünü üstlenir. Çağın gerilimini ve mantık dışılığını Avrupa edebiyatında denenilen yenilikçi anlatım tarzlarıyla işler. Kişilerin ruhsal durumları iç monologlarla verilir, zaman ve mekân kavramları daha özgürce ele alınır. Bu yenilikçi tarzların sözcüleri daha çok Selanik’ten çıkar.

Vasilis Vasilikos, karmaşık simgeci anlatımıyla, çağdaş yaşamın acımasızlığını sorgular. *Kostas Tahtsis*’in “*Üçüncü Düğün Çelengi*”, iki kadının duygusal patlamalarla yüklü akıcı monologlarıyla XX. yüzyıl Yunanistan’ını anlatır. *Georgios Ioannu* daha çok anı ya da denemeye çalan öyküleriyle memleketi Selanik’i anlatır. Kuşağın diğer önemli yazarları *Menis Kumandareas*, *Thanasis Valtinos*, *Marios Hakkas*, *Georgios Himonas* ve *Nikos Bakolas*’tır. Tiyatro yazarlığıyla da sivrilen *Kostas Murselas* ve *Pavlos Moutsos* de başarılı romanlar yazmışlardır.

Çağdaş Yazarlar

1967'de Albaylar Cuntası'nın yönetime el koymasıyla bütün demokratik kazanımlar askıya alınır, ülke dünyadan soyutlanır. Büyük bedeller ödenerek sağlanmaya çalışılan toplumsal barış tekrar bozulur. Siyasî yelpazenin en sağından en soluna kadar bütün siyasetçilerle aydınlar diktatörlüğe karşı tavır alır. 1974'te demokratik düzenin yeniden kurulmasından sonra yapılan halk oylamasında, krallık yönetimi kaldırılarak Cumhuriyet kurulur. Yunanistan ekonomik, sosyal ve siyasî alanda hızlı adımlarla kaybettiği zamanı kat ederek 1992'de Avrupa Birliği'ne tam üye olur. Refah toplumları arasına giren ülkenin sorunları artık yakın geçmişte yaşadıklarından farklıdır. Geleneksel toplum dokusunun yıkılarak küreselleşen dünya düzenine geçilmesi, doğumların azalması, halkın yaşlanması, göçmen işçilerin yükselttiği suç oranı gibi sorunlar yaşanmaya başlar.

"70 Kuşağı" ya da "Kuşku Kuşağı" olarak adlandırılan bu dönemin yazarları bütün yerleşik değerlere, ideolojilere ve kurumlara kuşku ile yaklaşır. Günlük konuşma dilini kullanırlar. Düzyazıda yoğunlukla hızlı kentleşme, kültürel altyapısı hazır olmadan ulaşılan zenginlik, dışardan dayatılan tüketim alışkanlıkları, yeni dünya düzeninin toplumun güçsüz kesimlerini dışlaması ele alınır. Batı Avrupa ile Amerika'da olgunlaşan savaş karşıtı hareket, üniversite gençliğinin başkaldırısı, ekolojik akımlar da etkili olur. Otuz yıl kadar önce yurtdışındaki göçmen işçilerin karşılaştığı yabancı düşmanlığının şimdi Yunanistan'da görülmesine tepkiyle yaklaşılır. Genel olarak edebiyatta bir hayal kırıklığı, bir arayış gözlemlenir. Ancak yayın dünyası çok hareketlidir. Ardı ardına ortaya çıkan genç yazarların ilk kitapları yüksek satışlara ulaşır, yabancı dillere çevrilerek uluslararası saygınlık kazanırlar. Henüz yaygın kabul görmeyen "80 Kuşağı" ve "90 Kuşağı" terimleri de kullanılmaya başlar.

Sanat yaşamlarını sürdüren bu kuşağın yazarlarını değerlendirmek için henüz erken olmakla birlikte, sıvırlan birkaç ad şöyle sıralanabi-

lir: *İsmi*ni *Kabadayi*, *Evgenia Fakinu* ve *Rea Galanaki* nostaljik bir bakış açısı ve kadın duyarlılığıyla tarihsel romanlar yazarlar. *Sotiris Dimitriu* tümüyle yörenin yerel ağzıyla yazdığı roman ve öykülerinde memleketi Epir'i anlatır. Yeni neslin gençlerinden *Hristos Homenidis*, *Petros Tatsopoulos* ve *Vangelis Raptopulos* zengin hayal güçleriyle şaşırtmalara başvurarak çağdaş yaşamın tutarsızlıklarını işlerler. *Zirana Zateli* Balkan duygusallığıyla işlenmiş büyülü gerçekçilik tarzında yapıtlar verir. *Dimitris Nollas* ve *Andonis Surunis* yurtdışındaki Yunanlıların yaşamlarını anlatırlar. *Maro Duka* ve *Aleksis Panselinos* yeni neslin yakın geçmişine yabancılaşmasını, dayanacak yeni inançlar arayışını ele alırlar. Sekiz yıl İstanbul'da yaşamış olan Selanikli *Thomas Korovinis* romanlarında kentinin ve İstanbul'un yakın tarihini anlatır.

Son yıllarda, yaşamlarını yurtdışında sürdüren bazı Yunanlı yazarlar yabancı dillerde eser vermeye başladılar. *George Pelecanos* (ABD, polisiye), *Jeffrey Eugenides* (ABD), *Aris Fioretos* (İsveç), *Christos Tsiolkas* (Avustralya), *Perikles Monioudis* (İsviçre) ve *Natalie Bakopoulos* (ABD) yaşadıkları ülkenin kültürünü benimseyerek eserlerini o ülkenin dilinde yazıyor, yabancı yazarlar gibi başka çevirmenler tarafından Yunancaya çevriliyorlar. Bu yazarların yaşadıkları ülkenin edebiyatına ait olduklarını söyleyebiliriz. Ancak İngiltere'de yaşayan *Panos Karnezis* gibi, yaşadıkları ülkenin dilinde yazarak Yunanistan'ı anlatan yazarlar da vardır.

Edebiyat dünyasına *Le Monde* gazetesinin köşe yazarı ve kitap eleştirmeni olarak giren *Vasilis Aleksakis* eserlerini Fransızca yazmakta, daha sonra kendisi Yunancaya çevirmektedir. Birçok prestijli ödül alan Aleksakis, şu an hem Fransa hem de Yunanistan'ın başanlı yazarlarından biri olarak görülür. Eserlerinin ekseninde, parodiye varan ince bir mizahla, hayatını iki dille iki kültür arasında paylaştıran bir yazarın kimliğini sorgulaması vardır. Aynı şekilde, Yunanlı kimliğini öne çıkararak eserlerini İsveççe yazıp sonra Yunancaya çeviren *Thodoris Kalifatidis* de İsveç'in yabancı dillere en çok çevrilen, yurtdışında

en çok tanınan yazarlarından biridir. Yunanistan'da yaşayan Avustralya doğumlu *Apostolos Doksadis* ilk yayımlandığında pek dikkat çekmeyen "*Petro Amca ve Goldbach Sanısı*" romanını yeni baştan İngilizce yazdı. Kitap on iki milyon nüsha satarak çağdaş Yunan edebiyatının en popüler kitaplarından biri olduğu gibi dünyada matematik edebiyatı adıyla tanımlanan yeni bir türün doğmasına da neden oldu.

Yunan edebiyatında, geçmişi eskilere kadar inen bir polisiye roman kültürü vardır. 30'lardan Cunta'nın devrildiği 1974'e kadar *Hanos*, *Maska*, *Mistirion* ve *Tahidromos* gibi dergilerde tefrika edilen ya da cep kitabı formatında yayımlanan polisiye romanlar geniş bir okur kitlesine sahipti. *Nikos Tsiforos*, *Athina Kakuri* ve *Nikos Marakis* gibi yazarlar İngiliz, Amerikan ve Fransız polisiye roman geleneğinin etkisinde kalarak edebî değerleri açısından fazla iddialı olmayan çok sayıda eser ürettirler. Ancak dönemin en tanınmış adı, elliden fazla roman yazan *Yannis Maris*'tir. İç savaşın, halkı birbirinden nefret eden iki kampa ayırdığı bir dönemde, solcu düşünceleri için kovuşturulan bir gazeteci olan yazar, eserlerinde siyasete hiç yer vermez. İstanbul'da Rumca yayımlanan *Apogevmatini* ve *Embros* gibi gazeteler de dâhil, Yunanistan dışındaki gazete ve dergilerde her zaman bir *Yannis Maris* polisiyesi tefrika edilirdi. Literatür, yüzden fazla gazetede tefrika edildiğini saptar.

1995'ten itibaren polisiye romanda bir farklılaşma gözlemlenir. Yazarlar edebî açıdan daha iddialıdır, romanların konuları da siyasî, sosyal ve felsefî yaklaşımlara sahiptir. Bugüne kadar yayımlanan yüzden fazla kitap içinde polisiye romanın her türünden örnekler görülebilir. Yazarların çoğunun akademisyen olduğunu ilginç bir rastlantı olarak not edebiliriz. *Petros Martinidis* Selanik Aristotelion Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde, *Petros Markaris* aynı üniversitenin tiyatro bölümünde, *Panayotis Agapinos* Kıbrıs Üniversitesi Tarih Fakültesi'nde, *Marilena Politopulu* da Atina Üniversitesi'nde görev yapmaktadırlar. Çok sayıda eser veren, gazetecilikten gelme *Andreas Apostolidis*, yakın tarihin önemli olaylarının gölgesinde gelişen, kurgusuyla polisiye

romanın bir tür parodisini yazar. *Petros Martinidis*, karmaşık yapılı ve konusu Selanik Üniversitesi akademisyenleri arasında geçen, kurgusu özenli eserler yazar. İstanbul doğumlu *Petros Markaris* ise klasik polisiye roman formatına daha yakındır. Gündelik hayatta çok konuşulan göçmenler, yolsuzluk, terör, ekonomik kriz gibi konuları sıcak ve mizahî bir dille ele alır. Romanları birçok dile çevrilmiş olup, yurt dışında en çok tanınan Yunanlı yazarlardan biridir.

Milli Kitap Merkezi'nin verilerine göre, Yunanistan'da çocuk kitapları yetişkin edebiyatı kadar, hatta bazı yıllarda ondan fazla satar. Bu alanın uzun yıllar boyunca tek ve tartışmasız lideri *Pinelopi Delta*'ydı. Daha sonraki yıllarda çocuk kitabı ayrı bir tür olarak ayrılınca başka yetenekli yazarlar da sıvrıldı. *Zorzi Sari*, toplumsal kaygılar taşıyan klasik gençlik edebiyatı tarzında yazdığı kitaplarıyla tanındı. Türkiye'de çok sevilen *Dido Sotiriou*'nun yeğeni *Alki Zei*, dünya çapında tanınan, ödüller alan, yabancı dillere çevrilen bir yazardır. Kendi çocukluğundan esinlendiği, özenle yazılmış duygusal romanlarında, genç nesillere çağdaş Yunan tarihini anlatır. İngiltere'nin Reading Üniversitesi'nde Kriminoloji ve Kriminal Adalet alanlarında akademisyen olarak görev yapan *Evgene Trivizas* bugün çocuk edebiyatının en tanınmış yazarıdır. Kelime oyunlarına ağırlık veren özgün bir dil kullanır. Geliştirdiği sevecen sürrealist mizah yaklaşımıyla önemli sosyal konulara eğilerek, sıkıcılığa kaçmadan eğitici olmayı başarır. Türkçeye en çok çevrilen Yunanlı yazarlardan biridir.

Bu seçkinin fazla hacimli olmaması için eserlerinden örnekler sergilenen yazar sayısı sınırlı tutuldu ve Yeni Atina Ekolü'nden başlatıldı. Pasajların seçiminde, edebî değerlerinin yanı sıra, Yunan toplumunun sosyal, siyasal ve kültürel gelişimini sergileyen eserlere ağırlık verildi. Seçki, Yunan halkının XX. yüzyıl tarihi hakkında kabaca bir fikir verecek şekilde tasarlandı. Yazarları bağlı oldukları ekollere göre sınıflandırmak ve eserlerinin edebî özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi vermek seçkinin amaçlarındandır. Sadece okumada kolaylık sağlamak üzere,

yazarların doğum tarihleri ve eser verdikleri tarihler göz önüne alınarak kabaca bir sıralama yapıldı. Kitabın sonuna, çağdaş Yunancadan Türkçeye çevrilen eserlerin bir listesi eklendi. Son olarak, dilde bütünlük sağlayabilmek amacıyla, daha önce Türkçe yayımlanan eserler de dâhil, bütün pasajlar Yunanca asıllarından yeniden çevrildi.

Ari Çokona, Aralık 2013



Georgios Vizinos (1849-1896)

Γεώργιος Βιζυηνός

Trakya'nın Vize kasabasında doğdu. Asıl soyadı Mihailidis'ti, ancak o Vizeli anlamına gelen Vizinos soyadını seçti. Küçük yaşta babasını kaybederek on ikisinde İstanbul'da bir terzinin yanında çıraklığa başladı. Zekasıyla çalışkanlığı, Galata bankerlerinden hayırsever Georgios Zarifis'in dikkatini çekti ve onun desteğiyle Heybeliada Ruhban Okulu'nda okumaya başladı. Daha sonra Atina ve Leipzig üniversitelerinde felsefe eğitimi aldı. Atina Üniversitesi'ne tayinini beklerken liselerde öğretmenlik yaptı. 1892'de, en verimli çağında, ruh sağlığını yitirerek yaşamının son dört yılını akıl hastanesinde geçirdi.

Şiire ilgisi lise öğrenciliğinde başladı, çeşitli yarışmalarda ödüller kazandı. Daha sonra felsefe, psikoloji ve halk bilimi alanlarındaki araştırmalarını yayımlayıp okul kitapları hazırladı. Ancak Yunan edebiyatına en büyük katkısı öyküleridir. Çocukluğundan ve memleketindeki halk söylencelerinden esinlenerek yazdığı öyküleriyle gerçekçilik akımının öncüsü oldu. Şiirlerini halk diliyle (demotiki) yazmasına karşın, öykülerini kolay anlaşılır bir aydınlar diliyle (katharevusa) yazdı.

Başlıca eserleri: *Attika Esintileri*, (şiir) *Annemin Günahı*, *Kardeşimin Katili Kimdi? Yaşamımdaki Tek Yolculuk*, *Moskof Selim*. (öykü)

Annemin Günahı

Το αμάρτημα της μητρός μου

(Öykü)

Anyo'dan başka kız kardeşimiz yoktu. Küçük ailemizin gözbebeği, hepimizin sevgilisiydi. Ama onu herkesten çok annemiz severdi. Sofrada her zaman yanına oturtur, yemeklerin en güzellerini ona yedirirdi. Bize rahmetli babamızın eskilerini giydirdiği halde Anyo'ya hep yenilerini alırdı. Derslerde de onu fazla zorlamazdı. İsteddiği zaman okula gider, istemediğinde evde kalırdı. Oysa bizler için böyle bir şey düşünülemezdi bile.

İki kardeşimle benim küçük birer çocuk olduğumuz o dönemde, böylesi kayırmaların kardeşlerin arasında kıskançlıklara, düşmanlıklara neden olması beklenebilirdi. Ama hepimiz, annemizin şefkatini bütün çocuklarına eşit dağıttığını biliyorduk. Anyo'yu kayırmasını da, evin tek kızına karşı gösterilen ilginin yüzeysel bir dışavurumu olarak algılıyorduk. Bu yüzden onun kayınılmasını kabullenmekle kalmıyor, biz de elimizden geldiğince onu korumaya, kollamaya çalışıyorduk.

Anyo biricik kız kardeşimiz olduğu gibi, maalesef doğuştan hastalıklı ve zayıftı. Babamı hiç görmemiş olan ailemizin en küçüğü bile, hepimizden fazla hak ettiği ana kucağını seve seve ona bırakmıştı. Anyo da ona gösterilen bu sevgiyi kötüye kullanmaktan kaçınıyor, kibirli ve küstah davranmıyordu. Tam tersine, hepimize karşı çok nazikti, sevgi doluydu. Hastalığı onu bencilleştirip kardeşlerinden uzak-

laştıracığına, bize bağlılığını arttırmıştı.

Soluk yüzünde daha da kara görünen büyük gözleriyle kemeri kalın kaşlarını hatırlıyorum. Doğuştan hülyalı, melankolik yüzü yalnızca hepimiz etrafına toplandığında yumuşuyor, neşeleniyordu. Komşulann hasta ziyaretlerinde getirdikleri meyveleri saklıyor, okul dönüşü gizlice bize dağıtıyordu. Annemiz, hasta kızının yemesini istediği besleyici gıdalan bize vermesine çok kızardı. Ancak üzerine bunca düştüğümüz halde, Anyo'nun sağlığı gittikçe kötüleşiyor, annemizin ona ilgisi de zamanla katlanıyordu.

Babamın ölümünden sonra annem evden pek çıkmıyordu. Küçük yaşta dul kaldığından, memleketimizde çok çocuklu annelere tanınan serbestlikten faydalanmaya utanıyordu. Ancak Anyo yataklara düşünce, bu utancını bir kenara bıraktı. Birileri benzer bir hastalığa mı yakalanmış, nasıl iyileştiklerini öğrenmek için yanlanna koşuyordu. Yaşlı bir kadın şifalı otlar mı satıyormuş, gider satın alıyordu. Uzaklardan bilge bir gezgin mi gelmiş, yardımını istemeye çekinmiyordu.

Mahallenin şişman berberi, ev sahibi edasıyla, çağnlmadan evimize girip çıkıyordu. Çevredeki tek doktor oydu. Bize doğru geldiğini gördüğümde hemen bakkala koşardım, çünkü en az elli dirhem rakıyı devirmeden hastanın yanına yaklaştırmazdı. Sabırsızlıkla bekleyen anneme: "Artık yaşlandım kızım." diyordu. "Azıcık demlenmeden gözlerim iyi görmüyor."

Galiba söylediklerinde içtendi. İçkili olduğunda, alıp götürmek için avlumuzun en semiz tavuğunu bir bakışta seçiveriyordu. Annem artık ilaçlarını kullanmayı bıraktığı halde, hiç söylenmeden ona para vermeyi sürdürüyordu. Bir yandan onu kızdırmaktan çekiniyor, öte yandan, ilaçlan sayesinde hastanın iyiye gittiğini söyleyerek avutmasına ihtiyaç duyuyordu. Ama Anyo'nun hastalığı ağır ağır ilerliyor, durumunu gittikçe kötüleşiyordu. Kızının günden güne eridiğini görmek annemi perişan ediyordu.

Halkın tanımlayamadığı rahatsızlıkları, hastalık olarak kabulle-

nilmesi için, ya yörenin ilkel tedavi yöntemleriyle iyileşmeleri ya da ölümle sonuçlanmaları gerekir. Hastalık uzayıp kronikleşince, doğaüstü güçlere bağlanır, cinlerden geldiğine inanılır. Hasta lanetli bir yere oturmuştur, ya da gece vakti gözle görünmez su perileri âlem yaparken bir dereden geçmiştir... Aslında kılık değiştirmiş şeytan olan kara bir kedinin önünden geçmiştir...

Annem batıl inançlı değil, dindar bir kadındı. İlk başlarda bu tür tanılardan çekinir, günah işlemekten korktuğu için önerilenleri yapmaktan kaçınırdı. Üstelik her olasılığa karşı, kötülükleri kovmak için gerekli duaları da papaza birkaç kez okutmuştu. Zamanla fikrini değiştirdi. Hastanın durumu kötüye gidiyordu ve ana sevgisi günah korkusunu yendi. Din, batıl inanışlarla uzlaşmalıydı. Anyo'nun boynuna, haçın yanına Arapça yazılı bir muska da astı. Kutsamaları büyüler, papazın dualarını salavatlar izler oldu. Ancak her şey boşunaydı.

Çocuk kötüden kötüye gidiyordu, annem tanınmaz haldeydi. Başka çocukları olduğunu unutmuş gibiydi. Ailenin erkeklerini kimin yedirip giydirdiğini, söküklüklerini kimin diktiğini umursamıyordu artık. Yıllar önce evimize sığınan yaşlı bir kadın, ilerlemiş yaşının izin verdiği oranda bizimle ilgileniyordu. Annemi bazen birkaç gün boyunca hiç görmediğimiz de oluyordu.

Bazen kızının elbiselerinden bir şerit koparıp, hastalığı oraya geçsin diye kutsanmış bir yere bağlıyordu. Adına adandıkları azizlerin kutlandığı günlerde çevredeki kiliselere gidiyor, kendi eliyle dökmüş olduğu hastanın boyunda san mumlar yakıyordu. Ancak bütün bunlar fayda etmedi, zavallı kız kardeşimizin hastalığı geçmedi. Bütün çareler denendikten, bütün ilaçlar kullanıldıktan sonra, böylesi durumlarda en son başvurulana sığınağa sıra geldi.

Annem bitkin kızını kucağına alarak kiliseye götürdü. Ağabeyimle ben, döşeğini sırtlayıp peşlerine takıldık. Orada, Meryem Ana ikonasının karşısına, buz gibi soğuk, nemli mermerlerin üzerine yatağını sererek biricik kız kardeşimizi yatırdık.

Herkes hastalığa cinlerin neden olduğunda hemfikir di. Annem artık bundan emindi, kız kardeşim de inanmaya başlamıştı. Körpe bedenine musallat olan bu azaptan kurtulabilmesi için, Meryem Ana ikonasının karşısında, bir tek onun merhametinden medet umarak kırk gün kırk gece kilisede kalması gerekiyordu.

Cinlerin müthiş inadı, ilahi iradeyle giriştiği görünmez savaşa en fazla kırk gün kırk gece dayanabilir. Bu sürenin sonunda kötülük yenilerek hastayı terk eder. Bünyelerinde bu amansız savaşımı yaşayanlar, yenik düşmanın tuhaf kılıklara bürünüp çırpınarak uzaklaştığını anlatırlar.

Bu mücadelenin bünyelerine verdiği zarara dayanabilenlere ne mutlu! Zayıflar, içlerinde gerçekleşen bu mucizenin büyüklüğü altında yıkılırlar, ancak hiç pişman olmazlar. Bu uğurda yaşamlarını kaybetmeler bile daha değerli bir şeyi, ruhlarını kurtarırlar.

Dayanılmaz soğuk, nem ve kilisede gecelenin uyandırdığı dehşet, hastayı olumsuz etkilemiş, durumu en büyük korkulan düşündürecek hale gelmişti. Annem bunu görüyor, kilisede bile kızı dışında her şeye boş veriyordu. Ağzını açıp tek bir söz etmiyor, yalnızca Anyo ile ve dua ettiğinde azizlerle konuşuyordu.

Bir gün Hz. İsa'nın ikonası karşısında diz çökmüş, gözyaşı dökerken arkasından yaklaştım. Farkıma varmamıştı. "Hangisini istersen al, ama kızımı bağışla." diyordu. "İşin oraya vardığını görebiliyorum. Günahımı cezalandırmak için kızımı elimden almaya çalışıyorsun. Allah'ım sana şükürler olsun." Birkaç saniye boyunca, sadece mermer damlayan gözyaşlarının sesinin böldüğü derin bir sessizlik oldu. İç çekerek kısa bir tereddütten sonra devam etti: "Sana iki oğlumu sunuyorum, kızımı bağışla."

Son sözünü duyar duymaz dehşetle irkildim, kulaklarımla uğuldamaya başladı. Artık daha fazlasına dayanamadım. Annemin heyecanına yenilerek mermerlerin üzerine baygın düştüğünü gördüğümde, yardımına gideceğime, peşimden ölüm kovalarcasına çılgınca koşarak

kiliseden çıktım. Dişlerim korkudan birbirlerine çarpıyordu. Hiç durmadan koştum ve farkına varmadan kiliseden çok uzaklaştım. Ancak o zaman nefes almak için durup arkama bakmaya cesaret edebildim. Kimse peşimden kovalamıyordu.

• Γεώργιος Βιζυηνός, *Το αμάρτημα της μητρός μου*, [Annemin Günahı] öyküsü 1883'te Paris'te "La Nouvelle Révue" dergisinde, Fransızca yayımlandı. Birkaç ay sonra Atina'da Estia dergisinde Yunanca yayımlandı.



Aleksandros Papadiamandis **(1851-1911)**

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Skiathos Adası'nda doğdu, babası altı çocuklu yoksul bir papazdı. Asıl soyadı olan Emmanuil yerine "Peder Diamandis'in oğlu" anlamına gelen Papadiamandis soyadını kullandı. Olanaksızlıklar yüzünden liseyi zorlukla yirmi üç yaşında bitirebildi. Bir süre Atina Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nde okuduysa da oradan mezun olamadı. Kendi kendine öğrendiği İngilizce ve Fransızca ile özel dersler verip gazetelerde çevirmenlik yaparak geçimini sağladı. Yoksul bir yaşam sürdü. Sevgili adasını ziyaret ettiği kısa süreler dışında Atina'nın yoksul mahallelerinin

bekâr odalarında yaşadı. Çok dindardı, Ortodoks mezhebinin bütün oruçlarını tutar, her pazar kilisede ilahiler okurdu. Ona "Yunan edebiyatının azizi" ve "dünyevî keşiş" dendi. Son günlerini geçirmek üzere inzivaya çekildiği memleketi Skiathos'ta öldü.

Edebiyat yaşamına İstanbul'un Neologos dergisinde yayımlanan tarihsel romanı Göçmen Kadın'la başladı. Ardından iki tarihsel romanla beş uzun öykü (novel) yazdı. Ancak onun en başarılı eserleri, şiirsel bir anlatım ve gerçekçi bir yaklaşımla, memleketi Skiathos'un yoksul köylülerinin yaşamını anlattığı öyküleri oldu. Kötü niyetlileri de dahil, yarattığı bütün karakterlere bir babanın çocuklarına karşı duyabileceği türden sevgi ve bağışlama duygularıyla yaklaştı. Eşsiz doğa betimlemeleri ve hoşgörü dolu zarif mizahıyla çizdiği halk insanı portreleri, ustaca kurgulanmış olaylar örgüsü ve alçakgönüllülüğüne karşın keskin toplumsal eleştirisi en belirgin özellikleriydi. Yoksulluğun, hastalıkların ve doğal afetlerin doğurduğu çaresizliği ele alan öykülerinde bile iyimser bir mesaj vermeyi başardı.

Büyük bir ustalıkla yerel halk söyleyişleri ve ilahilerden alıntılarla süslediği sıcak, akıcı, özgün bir "katharevusa" kullandı. Kısa sürede ülkesinde olduğu kadar yurtdışında da tanınıp sevidi. Çağdaş Yunan edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük öykücüsü olarak kabul edilir. Ancak ne yazık ki eserleri yabancı bir dile çevrilince benzersiz büyümlü atmosferleri yok olur, sıradanlaşırlar. Papadiamandis'in gerçek değerini anlayabilmek için onu orijinalinden okumak gerekir.

Başlıca eserleri: *Göçmen Kadın*, *Çingene Kız*, *Ulusların Tacirleri* (tarihsel roman), *Dalgalar Üzerindeki Düş*, *Başak Toplayıcı*, *Kaledeki Hristos Manastırında*, *Sahil Çiçeği*, *Karantina Gardiyanı*, *Özlem Dolu*, *Katil Kadın* (öykü).

Başak toplayıcı

Η σταχομαζώχτρα

(Öykü)

Komşusu Zerbinio Hanım, 187... yılının Noel'inde Ahtiça Teyze'yi yeni başörtü, İhtiyar ile Patrona'yı da temiz gömlekler ve yeni ayak-kabırlarla gördüğünde çok şaşırmıştı. Çünkü hayırsız damadı yüzünden kızının drahomasının haraç mezat satıldığını, iki öksüz torununa bakabilmek için yapmadığı işin kalmadığını, kimsesiz dul bir kadın olduğunu dünya âlem biliyordu. Zavalıcık –Allah düşmanıma vermesin– kaderin okkalı sillesini yemişti. Zerbinio Hanım yaşlı kadınla öksüzlerin yoksulluklarına çok üzülüyordu, ama yardımlarına koşmaya, yaralarını sarmaya gücü yetmiyordu.

Kansından önce mezara giren rahmetli Mihalios Amca, sevdiklerinin bu hâllere düştüğünü görmeden gittiği için ne kadar şanslıydı. Toprağı bol olsun iyi insandı. İki oğlu, Yorgo ile Vasili, çalıştıkları yelkenlinin 186... kışında batmasıyla rahmete kavuştular. Ne acıdır ki koca tekneden kimse kurtulamamış. Allah hiçbir inançlı kadına böyle bir dehşet yaşatmasın!

Üçüncü oğlu, serseri olanı, gurbete çıkmış. Arkasına dönüp bakmadan gitmiş, söylentilere göre Amerika'daymış. Ne gören var, ne de duyan! Güya yaban topraklarda bir Frenk kansıyla evlenmiş. Bir İngiliz dölüyle, Yunanca bile bilmeyen bir yaratıkla. Tövbe, tövbe! Elden ne gelir, insan kendi çocuğuna, canına, ciğerine lanet okuyabilir mi?

Kızı, arkasında iki öksüz bırakarak ikinci doğumunda son nefesini vermiş. Babaları olacak hayırsız –onun da haberi gelir inşallah– sıkın-

tılanna tuz biber ekmiş. Kumarbaz, içkici ve bu türden bir sürü meziyete sahipmiş. Başka masumların da hayatını karartmak üzere tekrar evlendiği duyulmuş insafsızın. Böyle erkeğin, tövbe, tövbe... Onun da bir damadı olmuş, ama ne damat, evlere şenlik!

Ahtiça Teyze ne yapsın, dişini tırnağına takarak iki zavallı öksüzü hayatta tutmaya ant içti. Mevsimine göre tarlalarda ayrıntı otlarını aykılıyor, bağları buduyor, bahçeleri çapalıyor, zeytin topluyor, çamaşıra gidiyordu. Ormandan kocayemiş toplayıp imbikten rakı çekiyordu. Şuradan birkaç salkım üzüm, oradan bir kucak mısır koçanı, ne bulsa değerlendiriyordu. Ekim sonlarında elinde küçük bir kapla zeytinyağı imalathanelerini dolaşüyor, atıkları posayı topluyordu. Sonra da posayı evinde süzerek kandili için gereken yağını sağlıyordu.

Ama Ahtiça Teyze en önemli gelirini başak toplayıcılıktan elde ediyordu. Her yaz haziran sonunda, gemiye binerek karşı adaya, Eğriboz'a gidiyordu. Kadınların deniz yolculuğuna çıkması ayıp sayıldığından, mahallenin edepsiz karlarının, utandırmak için "gemilenmiş" lakabını takmalarına aldırmiyordu. Orada başka yoksul kadınlarla birlikte tarlalarda kalan ve öküz arabalarından dökülen başakları topluyordu. Her yıl Eğriboz köylüleriyle çocukları yüzlerine karşı: "İşte etekler! Yine etekler geldi." diye alay ediyordu. O başını eğip sesini çıkarmadan, bereketli toprağın zengin hasadından arta kalan kırıntıları topluyor, yokluğunda Zerbinio Hanım'a emanet ettiği öksüzler ile kendisinin üç ya da dört çuval dolusu yıllık erzakını sağlıyordu. Ardından yine gemiye binerek deniz kıyısındaki köyüne dönüyordu.

Ancak o yıl Eğriboz'da büyük kıtlık oldu. Ahtiça Teyze'nin yaşadığı küçük adanın zeytinlikleri, bağlar, mısır ve ormandaki kocayemişler bile bu kıtlıktan nasiplerini aldılar. Felaketler tek başlarına gelmediklerinden, o yıl adaya ağır bir kış çöktü. Daha kasım ayında, neredeyse hiç lodos esmeden, bir damla bile yağmur yağmadan kar bastırdı. Karlar doğru dürüst kalkmadan bir kar daha, ardından bir daha. Poyraz kuzeyden kopkırak esiyordu, karları buza çeviriyordu. Sı-

kıntılar daha yeni başlamıştı.

Yaşlı kadın dağdan en fazla iki ya da üç hafta yetecek kadar, birkaç kucak çalı çırpı getirebilmişti ki birden kış bastırdı. Aralık ortalarında havalar biraz durulur gibi oldu. Yüksek çatılarda ısıldayan birkaç çekingen güneş ışını görüldü. Ahtiça Teyze ormana yakacak odun toplamaya koştu, ama ertesi gün kış daha da sert geri döndü. Noel'e kadar bulutsuz tek bir gün geçmedi. Gökyüzünde açık tek bir köşe, tek bir güneş ışını yoktu.

Mübarek Noel yaklaştıkça kar müjdeleyen ağır nefesli sert bir rüzgâr esmeye başladı ve çatılan sertleşmiş karla doldurdu. Çocuklar sokaklarda kartopu oynayamaz oldu. Bu kış oyuna gelmiyordu. Mahallenin delikanlıları, çatıların saçaklarından olgun meyveler gibi sarkan kanş boyundaki buzlan koparıp emmeye artık heves etmiyordu.

Ayın yirmi üçünde İhtiyar okuldan eve çok mutlu döndü, ertesi gün okullar tatile giriyordu. Daha çantasını omzundan indirmeden dolaba koştu, ama tek bir ekmek dilimi bile bulamadı. Nenesi evde yoktu, belki de ekmek aramaya çıkmıştı. Kadersiz Patrona, sönmüş ocağın önünde büzülmüş oturuyordu. Yoksul kız henüz dört yaşındaydı, ocağın yanmasa bile ısı verebileceğini sandığından külleri eşeliyordu. Geçici, kaçak bir güneş ışınının erittiği kar bacadan damlamış, külleri ıslatmıştı. Yedi yaşındaki İhtiyar, açlığını bastıracak bir ekmek kınıntısı bulamamaktan ağlamaklı, odanın üç kanş boyundaki tek penceresini açtı. Evleri alçak, yan bodrum, topraktan çatıya en çok iki kulaç yükseklikteydi. İhtiyar pervaza bir tabure dayadı, üzerine çıkıp sol eliyle açık pencereye tutundu, cesaretle uzanarak sağ eliyle çatıdan sarkan buzlardan birini kopardı. Ağır ağır, büyük bir keyifle buzu emmeye başladı, arada yesin diye Patrona'ya da uzattı. Zavallı-cıklar acıkmışlardı.

Birazdan, koynunda bir şeyler taşıyan Ahtiça Teyze çıkageldi. Deneyimlerinden, nenesinin koynunun nedensiz hiç kabarmadığını bilen İhtiyar, sevinçle gözlerini kırarak kucaklamaya başladı. İyi kalpli, ama

biraz da sert huylu yaşlı kadın, kim bilir ne yakanşlar sonunda ve ne hakaretler pahasına, o gün de bir somun ekmek bulabilmişti!

Çocuğunun çocuğu, iki kere çocuğu saydığı bu öksüzlerin sevgisi uğruna her şeye katlanıyor, her fedakârlığı gösteriyordu. Buna karşın zaafını göstermek istemiyor, onlara oldukça sert davranıyordu. Oğlana rahmetli Mihailios Amca'nın adını vermişlerdi, ama bu adı söylemek ya da duymak acı hatıralar canlandırdığından, ona İhtiyar diye sesleniyordu. Kızcağıza ise yoksulluklarını unutturmak için Patrona diyordu. Doğumunda verilen, loğusa ölen kızının adı Arğiro'yu duymaya dayanamıyordu. Şefkatinin gözle görülür tek belirtisi bu iki takma addı. Onların dışında yoksul öksüzlere sadece pratik sevgi ve koruma sağlayabiliyordu.

Yaşlı kadın iki çocuğu yatırarak yanlarına kıvrıldı ve ısınmalan için örtülerin altına hava üflemlerini söyledi. İçinden gerçekleşmesi için dua ederek, onlara yann Hz. İsa'nın yakacak odunla ekmek, bir de ocakta kaynayan dolu bir tencere getireceğini söyledi. Kara bahtını düşünmekten sabahın ilk saatlerine kadar gözüne uyku girmedii.

Sabah ayininden sonra –o gün Noel arifesiydi– mahallenin papazı Peder Dimitri fakirhanenin kapısını çaldı.

“Müjdemi isterim,” dedi gülümseyerek.

Neyin müjdesi? Kimden ne bekliyorlardı ki? Yaşlı din adamı, şalıyla cüppesinden karlan silkeleyerek devam etti:

“Sana yazılmış bir mektup aldım Ahtiça.”

“İçeriye buyur Despot Efendi!” İkrâm edecek tatlısı ya da rakısı ve konuğunu ısıtacak ateşi olmadığına çok utandı.

Peder Dimitri dört basamağı çıkıp odaya girerek tabureye oturdu. Elini koynuna sokup çeşit çeşit mühürlerle, pullarla dolu büyük bir zarf çıkardı. Zarfın bir kenan yırtılıp açılmıştı. Ahtiça Teyze, papazın dediklerini yeni yeni anlamaya başlıyordu.

“Mektup mu dedin Papaz Efendi?”

“Gemi dün gece gelmiş, bana da az önce, ayin sonrası kiliseden çıkarken getirdiler.”

Elini zarfa sokarak katlanmış bir kâğıt parçası çıkardı.

“Mektup bana gönderildi, ama sana yazılmış.”

“Bana mı? Bana mı?” diye şaşkınlıkla tekrarladı yaşlı kadın.

Peder Dimitri kâğıdı açtı.

“Allah çektiğin sıkıntıları görüp sana küçük bir yardım yollamış.”

İyi kalpli papaz devam etti. “Oğlun Amerika’dan yazmış.”

“Amerika’dan mı? Yanni mi? Beni Yanni mi hatırlamış?” Yaşlı kadının sevinçle bağırarak haç çıkardı. Sonra da, “Tanrım şükürler olsun!” diye ekledi.

Din adamı gözlüklerini çıkarıp okumaya çalıştı:

“Yazılar okunaksız. Şimdilerde gençlerin yazılarını okumak çok zor, ama yine de bir anlam çıkarmaya çalışacağız.” Zorlukla ve hecele-yerek okumaya başladı:

“Peder Dimitri ellerinden öperim. Önce sağlığını sorarım,” falan filan... “Yıllardır gurbetteyim, oralarda neler olduğunu, benimkilerin yaşayıp yaşamadıklarını bile bilmiyorum. Çok uzaklarda, Panama’nın içlerindeyim, Amerika’daki hemşerilerimizle hiçbir bağlantım yok. Üç yıl önce ... ile karşılaştım, ancak o da yıllardır memlekete uğramadığından ailemle ilgili bir şey bilmiyordu.

Annem ya da babam yaşıyorlarsa beni affetsinler. İnsanoğlu hep iyiyi güzeli düşünür, ama çoğu zaman istedikleri olmaz. İki kez salgın hastalıklara yakalandım, uzun süre hastanelerde süründüm. Varımı yoğunluğa hastalıklara harcadım, hayatımı zorlukla kurtarabildim. On yıl kadar önce buralardan evlenmiştim, şimdi dulum. Tek isteğim biraz para biriktirip köye dönmek, yaşıyorlarsa anamla babamın hayır dualarını almak. Bana kızmasınlar, Allah’ın takdiri böyleymiş, karşı koymak neye yarar! Ağır sözler etmesinler. Allah istemedikçe, insan hayır yüzü görmez.

Senin adına yazdığım bir çek gönderiyorum. Arkasını imzalayarak, yaşıyorlarsa anamla babama verirsin. Eğer hayatta değillerse, parasını tahsil edip kuzenlerime, yavsa yeğenlerime, ya da fakir fukaraya

dağıt. Anamla babam ölmüşlerse, gönderdiğim miktarın bir kısmını ayırıp ruhlarını anmak için köylülere koliva¹ dağıt.”

Mektup bir sürü şeyden bahsediyor, ama en önemlisini, çekin miktarını yazmıyordu. Peder Dimitri, Yanni'nin mektubu yazarken başlarda miktarı belirttiğini sanarak daha sonra tekrarlamaya gerek görmediğini, bu yüzden “gönderdiğim miktarın” diye yazdığını tahmin etti. Yine de yıllar sonra oğlundan haber alabilen Ahtiça'nın mutluluğu tarif edilemezdi. Bunca yıldır küllenen ana şefkatinin kıvılcımları, ruhunun derinliklerinden gözlerine vurarak, yaşlı, buruşmuş, kınışık yüzünü gençlik ve güzellik ışınlarıyla aydınlatmıştı. İki çocuk olan biteni anlayamamakla birlikte, nenelerinin sevincini gördüklerinden çevresinde zıplamaya başladılar.

Margariti Efendi tam olarak ne banker, ne tefeci, ne de tüccardı, bütün bunların hepsindendi. Tek vergi ödeyerek üç işi birden yapıyordu. Ahtiça Teyze oğlunun gönderdiği, üzerinde yaşlı papazla kendisinin ne anlama geldiklerini hiç anlamadıkları, bazıları elle yazılmış, diğerleri matbu, siyah ve kırmızı yazılar yazılı çeki alarak çaresizlik duyguları içinde Margariti Efendi'nin dükkanına gitti.

Margariti Efendi bir tutam enfiye çekti, sonra şalvarına dökülen tütünleri silkti. Külahını kaşlarına kadar indirip gözlüklerini takarak büyük bir ciddiyetle çeki incelemeye başladı.

“Amerika'dan mı geliyor?” diye sordu. “Oğlun seni hatırlamış bakıyorum. Güzel, sevindim!”

Sonra devam etti:

“On sayısını görüyorum, ama birimini bilemiyoruz. On şilin mi, on rupi mi, on frank mı, yoksa on...” Sustu. Az kalsın on lira diyecekti. “Öğretmeni çağıralım, belki o bu yazıları okuyabilir. Ne dilde yazılmış acaba?”

1 Koliva: Ölülerin kırkında ve ölülerini anma gününde dağıtılan, kaynatılmış buğdayla hazırlanan bir yiyecek. İçine kuru üzüm, nar taneleri, ceviz, badem, kavrulmuş un ve şeker de eklenir. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yandaki kahvede kâğıt oynayanları seyreden öğretmeni çağırdılar. Dükkâna dimdik, ağırbaşlı bir tavırla girerek çeki eline aldı. Margariti Efendi'den gözlüklerini vermesini rica etti ve Latin alfabesiyle yazılmış kelimeleri hecelemeye başladı.

“Bunlar İngilizce olmalı,” dedi. “Ama Almanca da olabilirler. Mektup nereden gelmişti?”

“Amerika'dan geldi öğretmenim,” dedi Ahtiça Teyze.

“Amerika'dan mı? O zaman bunlar İngilizce.”

Bu arada el yazısı ile yazılmış ten pound sterling yazısını hecele-meye çalışıyordu.

“Sterling! Sterling galiba taliro² anlamına geliyor.” Biraz düşün-dükten sonra kararlılıkla vardığı sonucu açıkladı; “İki kelime de aynı kökenden türetilmiş olmalı.”

Çeki Margariti Efendi'ye uzattı.

“Herhalde öyledir, önündeki on sayısını da düşünürsek, kuşkusuz bu on taliroluk bir çek. Aslında bankerlik işlemlerinden fazla anla-madığımı kabul etmek zorundayım. Ne de olsa biz okumuşların ilgi alanları başka!”

Bunları söyledikten sonra, taş zeminli dükkânda üşüdüğünü his-settiğinden, ısınmak için kahveye geri döndü. Margariti Efendi ellerini ov-maya başladı, kafasında bir şeyler kurduğu anlaşılıyordu. Yaşlı ka-dına döndü:

“Şimdi ne diyelim? Zaman kötü biliyorsun, işler kesat. Çeki alsam, nakde çevirsem, paramı alacağımdan emin olabilir miyim? Ya sahtey-se? Oralardan, o batık dünyadan dürüstlük mü beklenir? Serseriler –sözüm meclisten dışarı, oğlun için söylemiyorum– ekmeğin güneşte piştiği o topraklarda yıllarca gezinip evlerine doğru dürüst para yolla-mayı umursamıyorlar. Tek gönderdikleri, kâğıt parçaları!”

Uzun tezgâhını iki tur dolandıktan sonra devam etti:

“Az buz değil, gözünü seveyim, büyük para. Benim on talirom olsa hemen evlenirdim. Sana acıyorum, iyi bir kadınsın, iki öksüze de bakıyorsun, ama ne yapabilirim ki? Girdiğim riske karşılık bir buçuk taliro keseyim, sekiz buçuğuna gelinde... Bak, baştan söyleyeyim, gümüş para bekleme benden. Sağlam olsun diye kâğıt para vereceğim. Demek ki sekiz buçuk taliro... Ah! az kalsın unutuluyordum!”

Aksine, unutmamıştı, konuşmanın başından beri bunu düşünüp duruyordu.

“Rahmetli Mihalios’tan küçük bir alacağım vardı, bir bakalım...”

Tezgâhın başına döndü:

“Hayırsız damadın da iki taliromu yemişti sanınm.”

Kocaman veresiye defterini çıkardı.

“Alacağımı düşmek en doğrusu... Zaten ne verirsem vereyim sana fazla gelir!”

Defterini açtı. Sık yazılmış kara yazılarla dolu sayfalıyla bu defter sulak bir tarlaya, bereketli bir toprağa benziyordu. Buraya ekilenler birkaç misli ürün veriyordu. Ödenen borçlar bir ağacın koparılan yaprakları gibiydi, oysa kök yeni fidanlar vermek üzere toprak altında kalmaya devam ediyordu. Margariti Efendi aradığı hesapları hemen buluverdi.

“Rahmetli kocandan dokuz drahmi on beş kuruş alacağım vardı, damadının da borç alıp üzerine yattığı iki taliroyu da eklersek...”

Kalemi alarak önce toplamayı yaptı, ardından Fransız franklarını drahmiye çevirerek bulduğu iki sayıyı birbirinden çıkardı.

“Buna göre sana vermem gereken...”

Tam o sırada dükkâna yeni biri girdi. Yeni gelen, iş için adaya uğramış Siros Adası’ndan bir tüccardı. Kendinden emin adımlarla Margariti Efendi’nin başında durduğu tezgâha yöneldi.

“Ne var ne yok Margariti Efendi?” Tezgâhın üzerinde duran yoksul dulun çekini gördü. “Bu da ne?”

Çeki eline alarak devam etti.

“Amerika’dan on İngiliz lirası değerinde bir çekmiş. Nasıl gelmiş buraya? Böyle işler de mi yapıyorsun Margariti Efendi?”

Ahtiça Teyze duyduğundan emin olmak istercesine gayri ihtiyarı tekrarlardı:

“On İngiliz lirası mı?”

“Evet, on İngiliz lirası.” Sonra yaşlı kadına dönerek sordu. “Senin mi yoksa?”

“Evet, efendim, bana ait.”

Ahtiça Teyze iyelik bildirmek istediğinde “benim” zamirini kullandı, “ait” kelimesini nereden bulduğuna kendisi de şaşıtı.

“On Fransız frangı da olabilir,” dedi Margariti Efendi dudaklarını ısırarak.

“On İngiliz lirası diyorum sana,” diye yineledi Siroslu tüccar. “Anlamıyor musun?”

Çeki bir daha uzun uzun inceledi.

“Tiko para, her şeyi tamam. Almayacaksan bırak ben alayım.”

Para kesesini çıkarmak için kuşağına davrandı.

“Dokuz Fransız lirasına alınabilir,” dedi Margariti Efendi yanın ağızla.

“Dokuz frank mı? Ben dokuz İngiliz lirasına alıyorum.”

Çekin arkasına baktı, iyi kalpli papazın imzasıyla çekte yazılan ismi karşılaştınp uyduklarını gördü. Para kesesini açarak, Ahtiça Teyze’nin şaşkın bakışları altında, avucuna pınl pınl parlayan dokuz altın İngiliz lirası saydı.

İşte bu yüzden yoksul yaşlı kadın Noel günü yeni başörtü giyiyordu. İki öksüzün zayıf bedenlerini de temiz gömlekler ve donmuş ayaklarını sıcak ayakkabılar sarıyordu.



Aristotelis Kurtidis

(1858-1928)

Αριστοτέλης Κουρτίδης

Mürefte'de doğdu ve lise eğitimini İstanbul'daki Fener Rum Lisesi'nde aldı. Atina Hukuk Fakültesi'ne kaydolduysa da oradan mezun olmadı. Daha sonra Almanya'da pedagoji eğitimi aldı. 1880-1894 yılları arasında saygın çocuk dergisi *Diaplasia ton Paidon*'un yayın yönetmeni oldu, çeşitli lise ve öğretmen okullarında öğretmen ve idareci olarak çalıştı. Çok sayıda pedagoji kitabı, dergi ve gazetelerde yayımladığı şiir ve öyküler yazdı, çocuk edebiyatıyla ilgilendi. Eserlerinde ve özellikle çocuklara yönelik yazılarında eğitici olma kaygısı çok belirgindir. Yazar dostu

Grigorios Ksenopoulos, hakkında şunları yazar: "Kurtidis ne şair ne de yazar olarak büyük bir sanatçı olamadı. Ama muhteşem bir üslup ustasıydı, coşkulu, estetik, *zeka* ve şiirsel imgelerle dolu kendine özgü bir tarzı vardı. Dili ve özellikle 'katharevusa'yı kusursuz bir yetkinlikle kullanıyordu."

Küçük Asyalıların Dili ve Öğrenme Tutkuları

Μικρασιατών Γλώσσα και Φιλομάθεια

(Öykü)

Eğer Aristoteles'in "Bütün insanlar, doğaları gereği öğrenmeye tutkudur" özdeyişi doğruysa, Küçük Asyalı soydaşlarımız bu beşeri özelliği özgün bir şekilde geliştirdiklerinden "insan" olmanın şartlarını fazlasıyla yerine getirmektedirler.

Bu öğrenme tutkulan, bu toprakların yüksek kültür ve büyük insanlar yetiştirdiği geçmiş dönemlerin anısının bilinçaltı uyanışının uzun yıllar boyunca gizli kalmış kalıtsal bir özelliği midir, yoksa öğrenmeye karşı duyulan bu heves, Küçük Asyalıların ruhlarında yıllar boyu gizlice akan, bilinmeyen bir pınarın keşfedilmesi gibi birden mi ortaya çıktı? Yoksa yoksunluğun tutkuyu güçlendirmesi, zor ulaşılanın arzuyu körüklemesi ve ağızla pınarın arasındaki engeller yükseldikçe suya duyulan hasretin can verici sıvının ne kadar değerli, ne kadar vazgeçilmez olduğunu daha güçlü hissettirmesi midir bunun nedeni?

Öğrenmenin karşısında duran en büyük engel, Marmara'nın doğusundaki Küçük Asyalıların eskiden ve çoğunlukla bugün bile başka bir dil konuşmalarıdır. Anadil olarak Rumcanın kullanıldığı Troia'dan Likya'ya kadar uzanan Küçük Asya'nın batı şeridi dışında, kuzeyde Gürcistan sınırından, güneyde Suriye sınırına kadar uzanan bölgede on binlerce insan Türkçenin ağır ve kaba bir ağızla konuşulan ve İstanbul'dakilerin Karamanlıca dedikleri bir lehçesini konuşmaktaydılar, hâlâ da konuşmaya devam ediyorlar. Ancak, yeşeren doğada, hare-

ket eden ve yaşayan çevrede gerçekleşenleri; diğer insanlarla ilişkilerden doğan izlenim, deneyim ve bilgileri ruha taşıyan köprü dildir. Dil, benzer şekilde, ruhtan dış dünyaya duygulan, düşünceleri ve alınan kararları da taşır. Bu köprü yıkıldığı zaman, dışarıdan beslenemediği ve iç enerjisini dışarıya iletemediği için insan akli güdük ve güçsüz kalır. Psikoloji bilimi, doğuştan sağır ve dilsizlerin algılama yeteneklerinin, doğuştan âmalara göre daha düşük olduğunu saptamıştır.

Küçük Asyalı yığınlar konuşulan Türkçeyi biliyorlardı ama onu da eğitimsiz kişilerin şifahen öğretebileceği herhangi bir dil kadar eksik ve yetersiz konuşuyorlardı. Bilgileri, gündelik hayatta karşılarına çıkan maddi varlıkları ve aile içinde ya da sosyal ilişkilerinde yaşadıkları olayları ifade edebilmeye yetiyordu ancak. Dil dağarcıkları bunca yoksul iken, okul bulunan yerlerde çocuklar Yunan alfabesini ve anlamını bilemedikleri bazı kelimelerin mekanik okunuşunu öğreniyorlardı. Zihninin dış dünyayla ve ruhların düşüncelerle iletişim aracı tamamen eksik olmasa da bu araç ilkel insanların bir kıyıdan diğerine geçebilme için nehirlerle attıkları kaba kütükleri andırıyordu.

Türkçe konuşmanın ve başka bir dilde okumanın oluşturduğu derin uçuruma, rahmetli Misailidis zekice geçici bir çözüm buldu. Yunan alfabesini, ifade edemediği bazı sesleri, $\beta(v)$, $\zeta(z)$ ve $\sigma(s)$ harflerinin üzerlerine birer nokta koyarak oluşturduğu yeni harflerle (b, c ve ş) tamamlayarak bilinen Türkçe kelimelerin bilinen Yunanca harflerle yazılmasını olanaklı kıldı. Meşhur "Anatoli" gazetesini kurarak, Leon Melas'ın *Gerostathis*'i de dâhil birçok eğitici ve dinî kitap çevirip yayımladı.

Ancak dış dünya, geçmiş, Tanrı ve diğer insanlarla iletişime geçmek için kurdukları bu geçici köprü, Küçük Asyalılara dar, yürünmesi zor ve uygunsuz geliyordu. Atalarının yüce öğretilerine doğrudan ulaşabilmek için, havarilerin Hz. İsa'nın yüce öğretisini onun vasıtasıyla dünyaya yaydıkları, Çiçero'nun "Eğer Tanrı yeryüzüne inseydi bu dili kullanacaktı" sözleriyle tanımladığı, geniş, sağlam ve güzel başka bir köprüye ihtiyaç duyuyorlardı.

Ve okullar, çok sayıda okullar kuruldu. Dernekler kuruldu. Tıka basa dolu para kasaları açıldı. Bakkal dükkânlarıyla tuzlanmış ve dumanda kurutulmuş balıklar satan dükkânların karanlık kuytularında, nasırlı eller tarafından acımasız bir tutumlulukla biriktirilen gündelik kazançların tıktırıldığı, boyunlara asılarak fanilaların altına giyilen çıkınlar açıldı. Bu okulların açılış törenleri, yeni bir ulaşım yolu sağlayan tren istasyonu açılışları gibi büyük bir resmiyetle yapıldı.

Ancak bu okulların işleyebilmesi için öğretmenlere ihtiyaç vardı ve çok az öğretmene sahip olunduğu gibi eldekiler de yetersizdi. Şurada bir papaz, orada bir lise son sınıf öğrencisi, başka bir yerde ise her nasılsa bir yerlerden okuma yazma öğrenmiş birileri ders veriyordu. Zamanla, öğretme konusunda teorik ve pratik eğitim almış, öğretmen okulu mezunu öğretmenlere ihtiyaç duyuldu.

Pisidia'daki (Antalya) cemaatlerden biri, on iki yıl kadar önce, masraflarını karşılayarak bir lise öğrencisini Atina'daki öğretmen okuluna gönderdi. Bu öğrenci, üç yıllık eğitimini tamamladıktan sonra, elinde değerli diplomasıyla memleketine geri döndü. Bunun üzerine garip ve ilginç bir şey oldu. Cemaat ilk gerçek öğretmenini resmi bir törenle karşılamaya karar verdi. Kilise yetkilileri, muhtar heyeti, cemaatin ileri gelenleri ve halkın heyecanından etkilenen kaymakam at sırtında onu karşılamaya çıktılar. Peşlerinden büyük bir kalabalık geliyordu. Tören alayı, gelecek nesillerin eğitimcisi köyden iki saatlik mesafede karşıladı. Onu silah atışları ve nutuklarla selamladılar ve genç öğretmen doğum yerine muzaffer bir komutan gibi at sırtında girdi.

Şan ve şöhret, antik çağlardan beri “gözlere uyku girmemesine”¹ neden olur!

Ertesi yılın ağustos ayında, ikisi Burdurlu olmak üzere birçok Pisidyalı genç, başlarında fesleriyle Atina'ya gelerek büyük bir çe-

1 Hırslı siyasetçi Themistokles, Miltiades'in Marathon Ovası'nda 11.000 kişilik orduyla 100.000'i aşkın askeri olan Pers ordusunu yenerek kazandığı şöhreti kıskanarak: “Miltiades'in zaferi yüzünden gözüme uyku girmiyor” demişti.

kingenlikle öğretmen okulunun giriş sınavlarına katıldılar. Bilgileri coşkulanna eşdeğer değildi. Yunancayı zorlukla ve ağır konuşuyorlardı. Kelimelerin beyinlerinde kendiliklerinden oluşmadığı, Türkçe düşündükten sonra düşüncelerini Yunancaya çevirdikleri ayan beyan ortadaydı. Nedeni anlaşılabilir bir hoşgörüyü okula kabul edildiler.

Milli Eğitim Bakanlığı, o tarihlerde öğretmen okulunu Faliron'a inen yol üzerinde, Gargareta'nın bir ucuna göndermişti. Öğretmen adayları, bekleneceği üzere okul çevresinde toplandılar, Makriyanni Mahallesi civarındaki yoksul evlerinde odalar kiraladılar. Burdurlu iki arkadaş ve akraba, Kokkinos ile Filippidis de, mezarlığa giden yaşlı cenaze alaylarının geçtiği sokakta bir oda buldular. İkisi de çok çalışkan olduklarından birinci yılın sonunda şivelerinin kabalığını inceltmeyi ve yan uyuşuk beyinlerini uyandırmayı başarmıştı. Ancak yaz tatilinde, önce Kokkinos, sonra Filippidis olmak üzere ikisi de tifüse yakalandılar.

Birinci çocuğun durumu birden ağırlaştı ve tedavi edilmek üzere Evangelismos Hastanesi'ne kaldırıldı. Bu arada hastalığı menenjitte çevirerek birkaç gün sonra vefat etti. Küçük Asyalılar Derneği'nin Başkanı, Müdür ve öğretmen okulunun birkaç öğretmeni çocuğun cenazesini kaldırmak üzere Evangelismos'a gittik.

Daha bıyığı terlememiş zavallı genç, hastanenin küçük kilisesinde, Bilinmez'e buruk bir gülümsemeyle bakar gibi yüzü acıyla gerilmiş halde tabutuna uzanmış yatıyordu. Memleketinden ayrılırken, bu garip bedeni birileri sımsıkı kucaklamış, şimdi buz gibi soğuk olan dudaklarını, onu son kez öptüklerinin farkında olmayan sevgi dolu dudaklar öpmüştü. Anneciğinin gözyaşları eşlik etmeden kaldırılan cenaze, tabut çevresindeki o yoksunluk duygusu, o sessizlik öyle yürek paralayıcıydı ki, ölümü bunca sıklıkla yakından yaşayan Hastane Müdiresi bile hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Gurbette yitip giden çocuğun yaşlı cenaze alayı birkaç kişiden oluşan maiyetiyle yola çıktı. Önde cenazeyi ve haçı taşıyan cenaze arabası

gidiyor, bizim bindiğimiz iki araba da onu izliyordu. Cenaze mecburen çocuğun evinin önünden geçecekti. Bu tatsız ayrıntı, yitirdiğimiz çocuk için duyduğumuz üzüntüyü arttırmakla kalmıyor, hasta yatağından yeni kalkmış olan oda arkadaşı için endişe etmemize de neden oluyordu. Filippidis oda arkadaşının ölümünü öğrenmesin diye her türlü önlemi almıştık. Son anda ölümden kurtulmuştu ve böyle bir üzüntü onu tekrar maceralara sürükleyebilirdi. Odasının pencerelerinin kapalı kalmasını sağlamıştık, cenaze alayı da sessizce ve aceleyle Huzur Sokağı boyunca ilerledi. Mezarlık kapısının önünde tabut arabadan indirildi ve biz öğretmenleri, mezarlığın uzak bir köşesindeki yeni kazılmış mezana sırtlanmızda taşıdık. Tabut çukurun başına getirildi, papaz her cenazede okunan duaları okudu ve içimizden biri titreyen sesiyle vedalaşma niyetine birkaç acıklı kelime söyledikten sonra mezar kazıcıları tabutu mezara indirmeye hazırlandı.

Birden, servilerin arasından, mermerlerin üzerinden atlayarak, haçlara çarpa çarpa, çılgınca koşan biri çıktı ve “Durun!” diye bağırarak yürek paralayıcı bir ses duyuldu. Filippidis, yüzü bembeyaz, mezar- dan çıkmışçasına yan çıplak ve üzüntüden kendini kaybetmiş halde arkadaşının üzerine kapandı. Ona sıkıca sarılmış öpüyor, hıçkıklarla sarsılıyordu. Öyle sarsılmış, varlığı öyle derinden yaralanmıştı ki yüreğinin acısı dudaklarından anadilinden kelimelerle dökülüyordu.

O dizginlenemeyen şiddetli ıstırapta, o farklı bir dilde ifade edilen yüksek sesli dövünmede; kaldıkları indenden uzak, orman içinde babasının ya da kardeşinin cesedini vahşi hayvanlar tarafından parçalanmış halde bulan ilk insanların acısı vardı. Bizler açık mezanın başında sessiz ve şaşkın kalakalmıştık. Önümüzdeki sahnenin sonsuz hüznü bizi taş gibi hareketsiz bırakmıştı. Duyduğumuz dehşet yüzünden, ilk anda belki kendisi de ölmek üzere olan genci arkadaşından ayırmayı akıl edemedik. Bunu başarabilmek için uzun bir mücadele vermemiz gerekti. Sonunda gençlerden birini toprağa vererek diğerini dışarıda bekleyen arabalardan biriyle evine götürdük.

Filippidis yüksek ateşle kıvranıyor ve sayıklıyordu. Yatağında Azrail'le mücadele edercesine dövünüyordu. Ölüm başucuna kadar gelmiş, ama elleri boş dönmüştü. Kokkinos'un mezanndaki haçın çevresindeki çimler yeşerirken, arkadaşının soluk ve zayıf yüzünde sağlığın pembe şafağı şekillenmeye başladı.

Canlı varlıkların gelişip serpilmelerine ilişkin doğa yasaları, çürümelerine ilişkin olanlar kadar mutlaktır. Filippidis eğitimini başanyla sürdürdü ve iki yıl sonra öğretmen diplomasını alarak memleketine gitmek üzere bana veda etmeye geldi.

Aynılık vakti geldiği zaman, anneler, babalar, eşler ve amirler gidecek olanı tavsiyeler ve özendirmelerle uğurlar. Coşkuya kapılarak, tekrar tekrar söylediklerini yinelemekten, iyi bilinenleri anımsatmaktan, geleceğe ışık tutması için geçmişini özetlemekten çekinmezler.

Ben de öyle yaptım. Öğretmen okulunda Metodoloji (Yöntembilim) öğretmeniydim ve uygulamalı derslerimde; ona, diğer Küçük Asyalılara ve Makedonyalılara, başka diller konuşulan köylerde ana dilleri Yunanca olmayan çocuklara ilk dil derslerinin nasıl verileceğini çok kez anlatmıştım.

“Neler konuştuğumuzu hatırlıyor musun? Doğanın yaptığını yapacağız. Küçük bir çocuğun ruhunu dolduracak malzemeyi azar azar, duyulanyla topladığını biliyoruz. Dünyaya ilişkin algılar beş duyu yoluyla elde edilir. İnsanlar ve nesneler, ışık ve karanlık, şekiller, boyutlar, renkler, sesler, tınılar, gürültüler, sertlik, yumuşaklık, sıcak, soğuk, kokular, tatlar, her şey ilk başlarda nesnelerle bağlantılıdır. Bir veya birden fazla duyu organıyla algılanarak bilince aktarırlar ve orada zamanla birbirleriyle çeşitli birleşimlere girerler. Peki, bilgiye hangi yolu izleyerek ulaşılır? Çocuk önce en yakınında olan, eliyle tuttuğu, diliyle tattığı, burnuyla kokladığı, gözüyle gördüğü, kulağıyla duyduğu şeyleri öğrenir. Önce nesneleri, sonra onların adlarını öğrenir. Bazen bir nesneyi adıyla birlikte öğrendiği de olur, ama nesne olmaksızın hiçbir adı öğrenemez. Ve çember gittikçe dışarıya doğru

genişler, kademeli olarak okul ve evin oluşturduğu merkezden uzaklaşarak büyür.”

“Önce en kolay anlaşılır olanlardan başlayacaksın. Anne, baba, yemek, su, ev, okul, sıra, duvar, pencere, kilise ve bunlarla ilişkilendirilebileceğin gelmek, gitmek, acıkmak, susamak, konuşmak, duymak, haç çıkarmak, kitap açmak gibi temel kavramları verecek, hemen ardından tarla, bağ, değirmen, hasat kaldırmak, bağ bozmak ve öğütmeğe geçeceksin. Bugün, uygar dünyada mevsimleri, doğal olayları ya da şehir ve köy yaşamını anlatan tablolar kullanılıyor. Yetkin bir öğretmen, önce bu tablolarda nesneleri ve nesneler arasındaki ilişkileri gösterir, sonra da sorularla, kelime alıştırmalarıyla çocukların annelerinden öğrendikleri dili tamamlayıp düzeltir. Bu yolla yabancı bir dil de kolaylıkla öğretilir. Bugün Fransızca, İngilizce, Almanca ve herhangi başka bir dil, böyle tabloların yardımıyla ana dil gibi çok kolay öğretilir.”

Genç öğrencim iç çekerek: “Küçük Asya’nın içlerinde böyle tablolar nereden buluruz?” diye sordu.

“Ateşli tutkunla ve dinmeyen heyecanıyla, okulun müteveli heyetini tabloları almaya ikna et. Ama bunu başaramasan bile neler konuştuklarımızı hatırla. Önünde yüce, benzersiz ve tükenmez bir tablo; doğa var.”

“Dil bilmeyen öğrencilerini doğanın karşısına çıkar ve göstererek anlatmaya başla. Dilimizde şuna gökyüzü denir, şuna toprak, şuna güneş, şuna ağaç, şuna nehir, şuna dağ, şuna da bulut denir de. Dini-mize ve din büyüklerimize daha sonra geçersin. Çocukları her fırsatta kelimeleri birbirleriyle ilişkilendirmeye, cümleler kurmaya teşvik et ve ilgilerini hep nesnelere yönelterek onları ifade eden kelimelere ilgi duymalarını sağla. Ve eğitmekle yükümlü olduğun neslin ruhunun atalarımızla iletişime geçmesini, ruhlarının gözlerini açarak bugüne dek daha güzeli hiç yaşanmamış ve dünyanın bütün bilgelerinin itiraf etmekten çekinmedikleri gibi hiç yaşanmayacak olan o güzeller güzeli

dünyayı görmelerini sağlamaya çalış. Öğrencilerine bilgi vermekle yetinme, onlara öğrenme tutkusunu da aşıla.”

“Ve kelimelere takılarak kavramların içlerine kadar ilerlemeyi sakın aksatma. Tapınağın bahçesinde kalma, mihrabına kadar ilerle. Eğiteceğin neslin, atalarımızdan herhangi birinin sözlerini en derin anlamlarına kadar algılamasını elinden geldiğince sağlayabilirsen, işte o zaman gerçek bir öğretmen olacaksın, vicdanın sana görevini yerine getirdiğini söyleyecek.”

“Eğitim ruhun panayırıdır, çünkü onda ruhun göreceği ve duyacağı çok şey vardır.”²

• Αριστοτέλης Κουρτίδης, Μικρασιατών Γλώσσα και Φιλομάθεια, [Küçük Asyalıların Dili ve Öğrenme Tutkuları], *Ημερολόγιον Αδελφότητος Ορθοδοξίας Μερσίνης*, [Mersin Ortodoks Kardeşliği Takvimi], 1909



Kallirroi Parren (1861 – 1940)

Καλλιρρόη Παρρέν

Girit'in Rethymno kentinde doğdu. Fransız misyoner okullarında okudu ve Odessa Rum cemaatinin kız okulunun müdürü oldu. Evlendikten sonra feminist düşüncelerini yaymak üzere gazetecilik yaptı. Entelektüel çevrelerde, Fransız asıllı İstanbullu bir gazeteci ve Atina Haber Ajansı'nın kurucusu olan eşi Ioannis Parren'in soyadı ile tanındı. 1887 – 1917 yılları arasında Yunanistan'ın ilk feminist dergisi *Efimerida ton Kyrion'u* [Hanımların Gazetesi] yayımladı. Feminist hareketi organize ederek uluslararası feminist kongrelerde ülkesini temsil etti. Yoksul Kadınlar ve Kızlar Okulu'nu (1890), Ayia Ekaterini Sığınağı'nı (1893), Özgür Kadınlar Birliği – Tedavi Edilemezler

Sığınağı'nı (1896) ve Yunanlı Kızlar Lisesi'ni (1911) kurup yönetti.

Kadınların oy hakkı ve üniversitede okuma hakkı için mücadele etti. Feminist çalışmaların çerçevesinde edebiyatla da ilgilendi. 1900'de yayımlanan ilk romanı *Özgürlüğüne Kavuşan Kız'ı*, *Büyücü Kadın* ve *Yeni Mukavele* izledi. Başka roman, piyes ve seyahat anıları da vardır. Yetkin bir edebiyatçıdan çok coşkulu bir feminist olarak tanınır.

Özgürlüğüne Kavuşan Kız

Η χειραφετημένη

(Roman)

.....

Bayan Memidov cıgılık cıgılığa bağırırken kapı zili çaldı.

“Babam!” dedi cumba önündeki pencerede duran Emma. Bir gözü ördüğü dantelde, diğer gözü yoldaydı. Annesinin gözyaşlarıyla cıgıllan umurunda değildi, kaynanası hakkındaki serzenişlerini belki de bin kereden fazla dinlemişti.

Emma cümlesini bitiremeden Bayan Memidov nutku tutulmuş gibi birden sustu. Kapıyı hemen açmamalannı işaret ederek, şimşek hızıyla, saniyeler içinde üst kata çıktı. Bu arada Emma cumbanın önünden uzaklaşmış, salonun bir köşesine çekilerek bütün dikkatini örgüsüne vermişti. Olgina, eline bir yüksük geçirecek zamanı bile bulamadan, annesinin el örgüsünü almış, iğnesini beyaz kumaşın üzerinde gezdiriyordu. Bir eliyle piyanoya tutunmakta olan Lela hareketsiz kalmıştı. Evin içinde, göz açıp kapayana kadar gerçekleşen değişim karşısında hayretler içinde kalmıştı. Odasına kapanmış olan ve kulakları pek iyi işitemeyen babaanne ise aleyhinde olup bitenlerden habersizdi.

Evin kâhyası Rini Hanım, kapıyı açma zamanının geldiğine hükmetti. Hiçbir şey olmamış gibi gülümseyerek çelebinin ellerinden bastonunu aldı ve galoşlarını çıkarmasına yardım etti. Memidov ailesinin yanında küçük bir kızken çalışmaya başlayan yaşlı kadın, efendilerinin huylarına ve hanımının taşkınlıklarına öyle alışmıştı ki, şartlar ge-

rektirdiği zaman ağlamak istediğinde gülümsemeyi, gülme ihtiyacını duyduğunda da ağlamayı başarabiliyordu.

Bay Memidov her zamankinin aksine çok neşeliydi. Koşarak mutfağa yönelen Bayan Rini'ye iltifat bile etti.

“Rini Hanım, gençleşmişsin bakıyorum!”

Rini Hanım gençleşmemiştii kuşkusuz, ama Sör Yorğaki bugün her şeyi bambaşka gözlerle görüyordu. Kalbinin derinliklerinde kabardığını hissettiği gençlik duygusu herkesi genç görmesine neden oluyordu. Yeni bir aşkla yeniden doğan kalbi herkesi sevmesini, hoşgörölü, iyi ve cesur bir insan olmasını sağlıyordu. Az önce, her cumartesi günü evlerinin önünden geçerek şarkılarıyla Hıristiyanların acıma duygularına hitap eden kör dilenciye de bir kuruş sadaka vermemiş miydi?

Sör Yorğaki o sabah mutlu uyanmış, gününü beklediğinden de iyi bitirmişti. Bir yerde, sabah gezintilerinin vücudu canlandırdığını, insanları zinde ve sağlıklı tuttuğunu okuduğundan hayatında ilk kez Şişli'ye kadar uzun bir yürüyüşe çıkmıştı. Geri dönerken büyük mezarlığın önünden geçmiş, ayakları önünde yeni uyanmakta olan Boğaz'ın güzelliklerine ve güneş ışınlarıyla parıldayan karşıdaki Asya sahillerine hayranlıkla bakarak, Bellevue'de bir ağacın gölgesi altında kahve içmişti.

Oranın manzarası kelimelerle tarif edilemeyecek kadar güzeldir. Ama İstanbul'un her an değişen birbirinden muhteşem sahnelerinin zenginliği içinde yaşayan bir İstanbullu, doğanın güzelliklerinden kolay kolay etkilenmez. Hele, ışık oyunlarının ve bir ressamın elinden çıkmışçasına özenle kurgulanmış engebeli yer şekillerinin gizlediği çirkin ve yıkılmak üzere olan eski binalarını ve pis sokaklarını bilen doğma büyüme İstanbullular şehirlerinin güzelliklerinden çok daha az etkilenirler. Sör Yorğaki doğduğu şehir hakkında şunları düşünüyordu: “İstanbul ayna karşısında süslenmiş bir kadın gibidir. Uzaktan ve loş ışık altında mükemmel bir görüntüye sahiptir, ama yakından bakınca iğrenç kınşıklar, çürük dişleri ve dökülen saçları meydana çıkar.”

Ama bugün, yıllar sonra ilk kez farklı düşünüyordu. Önünde gümüş ve safirle işlenmiş yılan şeklindeki bir mücevher gibi uzanan Boğaz, ağır ağır hareket ediyor, katlanıp tekrar açılıyordu. Bazen lacivert, bazen açık türkuaza bürünüyor, bazen de sahillerinin zümrüt yeşili dalgalarına vuruyordu. Önündeki manzaraya uzun uzun baktıktan sonra hayranlığını gizleyemedi: "İstanbul'da yaşayıp da yabancıların görmek için dünyanın diğer ucundan geldiği bütün bu harikalardan mahrum kalmak nasıl bir aptallıktır?" Sonra da bakışlarını güzellik yarışmasına girmişçesine birbirleriyle yarışan Avrupa ve Asya sahillerinin tepelerine çevirdi. Denizle gökyüzünün mavisini ve bahçelerle mezarlıkların yeşili arasında, mermerin oya gibi işlendiği saraylar, altın tozuna batırılmış gibi parlayan burçlar, kırmızılı sanlı malikâneler, bembeyaz minnacık evler, altın çan kuleleri ve elmaslarla işlenmiş minareler sıralanmıştı.

Sör Yorğaki şair, kilise mugannisi, aşk romanı yazarı ve ressam oldu. İç çekerek, "Tanrı sen nelere kadirsin!" dedi. Ve hayatı boyunca sadece rakamlar yazdığı not defterini çıkararak bir şeyler, belki de izlenimlerini karalamaya başladı.

Not defterini dolduran rakamlar onu gerçek hayata geri döndürdü. Saatin geçtiğini, Borsa'nın açıldığını, oraya gitmezse memurlarının hiçbir işlem yapamayacağını hatırladı. Dün Demiryolu hisseleri alınmasını emretmişti, bugün de Borsa'ya giderek gelişmelere göre hangi hisseleri satın alıp hangilerini satacağına karar vermeliydi.

Sör Yorğaki derin derin iç çekti. Yüklü bir bahşiş ekleyerek kahvenin parasını verdi ve son bir kez Boğaz'a bakarak kahvehaneden ayrıldı.

İçinden, gelecekteki hayatını planlıyordu. Bundan böyle her sabah ya da ikindi buraya gelecekti. Pazar günleri gemiye binerek ya Adalar'a ya da Boğaz'a gidecekti. Bunca insan günlerini öyle geçiriyordu. Oysa o pazarları ya evde kalıyor ya da kızlarla Beyoğlu'nda dolaşmaya çıkıyordu. Monologuna yine kendisi yanıt verdi: "Madam Marie de İstanbul'un güzelliklerine hayran opera sanatçısı evine taşın-

dığından beri vapurla öyle gezintilere çıkmıyor muydu?"

Sör Yorgaki'nin kalbi, bu şekilde beyninin kurnaz düşüncelerini onaylamış oluyordu. Tesadüfen de olsa, karşısına Madam Marie'nin çıkma ihtimali olmasa, pazar günleri kış vakti böyle gezintilere çıkmayı hiç aklının ucundan geçirir miydi sanki?

Pera'nın Büyük Caddesi'nde düşüncelerine kapılmış yürürken önünden Galata'ya inen tramvay geçti. Hemen tramvaya atlayarak bulduğu tek boş koltuğa oturdu. Karşısında oturan biri fesli, diğeri silindir şapkalı iki beyefendiye selam verdi. Yüz hatlarına ve şivelerine bakılırsa birincisi İngiliz, ikincisi de Alman olmalıydı.

Yanında zenci bir köle kadın oturuyordu. Başına patlıcan renginde büyük bir ipek şal bağlamıştı. Kahverengi perdelerle ayrılmış olan tramvayın ikinci bölmesinde oturan bir hareme eşlik ediyor olmalıydı. Perdelerin arkasından akordu bozuk bir enstrümandan çıkmışa benzeyen gülüşmeler ve dağ başındaki bir çeşmeden dökülen kristal berraklığındaki suyun sesini andıran genç kız kahkahaları geliyordu.

Minik bir Türk kızı zenci köleye önemli bir şeyler söylemek istercesine perdeleri aralayıp bir bölmeden diğerine geçip duruyordu. Beş ya da altı yaşlarındaydı, saman sansı bukleli saçları altın iplikle işlenmiş başlığından sarkıyordu. Bir elinde bol susamlı bir simit, diğerinde alacalı bulacalı şekerlemeler vardı ve büyük bir hevesle her ikisini dönüşümlü olarak ağzına götürüyordu. İleride, yüzünün ortasında kocaman kıllı bir beni olan, kalın kaşları birbirine bitişik bir kadın oturuyordu. Kapkara gözleri aşağı sınıftan kadınların çok kullandığı rastıkla daha da kara görünüyordu. Başını yeşil bir eşarpla örtmüştü ve halinden tavrından Ermeni'ye benziyordu. Onun yanında, moda göre giyinmiş genç bir kadın, bölmeden her çıkışında kıza doğru koşan küçük köpeğiyle Fransızca konuşuyordu. Dışarıda bir Maltalıyla bir İtalyan ayakta duruyordu ve en arkada, gözlerden uzak durmaya çalışan, kirli yeşille koyu san arasında belirsiz renkte bir cübbeye bürünmüş pejmürde bir ihtiyar vardı. Musevi'ydi kuşkusuz ve o

an tramvayda bulunan milletler mozaiğini tamamlıyordu. Küçük tramvay bölmesi, İstanbul'u oluşturan farklı milletler ve insan tipleri hakkında bilgi veren minyatür bir müze gibiydi.

Sör Yorgaki Galata'da, Borsa'ya birkaç adım kala tramvaydan indi. Yazıhanesinin bulunduğu Havyar Han'a girdi, ama hemen sonra fikir değiştirerek Borsa'ya doğru yürüdü. Binadan çıkan arkadaşlarıyla karşılaştı ve onlara Demiryolu hisselerinin açılış fiyatını sorduktan sonra binlerce insanın kaderinin bağlı olduğu Babil kulesinin içine girdi.

• Κ. Παρρέν, *Η Χειραφετημένη*, [Özgürlüğüne Kavuşan Kız], Αθήνα, 1900



Konstandinos Kavafis
(1863-1933)

Κωνσταντίνος Καβάφης

1863'te İskenderiye'de doğdu. Anne ve babası İstanbul'un köklü ailelerindendi. Mısır'ın zengin işadamlarından biri olan babası öldükten sonra bir süre Liverpool ile Londra'da ve 1882-1885 yıllarında dedesinin Yeniköy'deki yalısında yaşadı. Bir daha ziyaret etmemesine karşın İstanbul hakkında hep güzel duygular besledi. Sanat hakkındaki düşünceleri ve dünya görüşü burada şekillendi. 1889'dan 1922'ya kadar İskenderiye'de, Sular İdaresi'nin Üçüncü Dairesi'nde geçici kâtip statüsünde çalıştı. Genç yaşta yazmaya başladığı şiirlerini sadece yakın dostlarına elden dağıttı, bir

kısmını da dergilerde yayımladı. Daha sonra reddettiği ya da kimseye göstermeden çekmecesinde saklı tuttuğu birkaç şiiri dışındaki 154 şiirden oluşan külliyatı ancak ölümünden sonra yayımlandı. Ünü yıllar geçtikçe katlanan, değeri zamanla daha iyi anlaşılan şairin şimdiye kadar İngilizceye altmıştan fazla, Türkçeye de dört ayn çevirisi var. XX. yüzyılın en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilen Kavafis, Homeros ve Sappho'dan sonra en tanınan, en sevilen ve en çok okunan Yunan şairidir. Son yıllarda, arşivinde bulunan nesirleri de yayımlanmaya başladı. Türk okurların ilgisini çekeceğini düşünerek, İstanbul'da yaşadığı yıllarda, İstanbul'un bir semti hakkında kaleme aldığı bir yazısını antolojiye almayı uygun bulduk.

Kalender’de bir Gece

Μια νύξ στο Καλεντέρι

(Öykü)

Sıcak dalgasının evde durmayı olanaksızlaştırdığı kavurucu ağustos gecelerinden birinde, temiz hava almak ve açık bulursam Andoni’nin kahvesinde bir kahve içmek için Kalender’e gitmeye karar verdim.

Kalender, Boğaziçi’nin en güzel iki köyü olan –nedendir bilmem, çok beğenilen Büyükdere ya da bizim bildiğimiz adıyla Vathyriaks bana oldukça sevimsiz gelir– Yeniköy ile Sarıyer arasındaki uzun sahil şerididir.

Kalender’e kadar uzanan Yeniköy’ün ana caddesi o gece oldukça hareketliydi. Cumartesi akşamı olduğundan insanlar ertesi günkü pazara hazırlanıyordu. Evlerin çoğunda sabahleyin başlayan temizlik çalışmaları sürüyordu. Hafta arasında köyün ışıklan 9 30 gibi söndürölüp yatmaya gidildiği halde şimdi bütün evlerin pencereleri altın sansı ışık saçmaktaydı. Cadde ile ara sokaklarda hatırı sayılır bir kalabalık geziniyordu. Çoğu, cumartesi akşamları eserlerini sergilemeye çıkan köyün terzi kadınlarını izlemeye gelmişti. Yeniköy’deki terzi kadın sayısı beni hayretlere düşürür.

Ana caddede beş dakika yürüdükten sonra güzel Kalender’e vardım. Gece büyüleyiciydi. Mehtap Boğaziçi’ni gümüş bir duvakla sarıyor, küçük beyaz evlerin arasından yükselen birkaç minaresiyle karşıdaki Asya sahilleri masalsı bir tiyatro piyesinin dekorlarını andırıyordu.

Andoni’nin kahvesi açık olmasına karşın fazla müşterisi yoktu. Gezintiye çıkanlar vapur iskelesini tercih etmişti. Kahvenin içerlek

köşesinde oturan iki müdavim, nargilelerini fokurdatarak bir miras hakkında sohbet ediyordu. Uzaktaydılar ve alçak sesle konuştuklarından ne dedikleri anlaşılmıyordu. Arada, “Birader, yanışın var! Toprağı bol olsun Kokona Froso’nun tek bir evi vardı ve ölünce...” ya da “Deme! Aktar Kostaki’yle evlenen ablası...” gibi kırık cümleler duyuluyor, sonra tekrar sessizlik baskın geliyordu. Diğer köşede Tarabyalı bir bağcıyla kansı oturuyordu. Erkek uzun bir tespih çekiyordu ve tespihinin klik klik sesinden daha keyifli bir sohbet arzu etmiyor gibiydi. Değişiklik olsun diye bazen beş on tespih tanesini birden bırakarak klik klik sesini çeşitlendiriyordu.

Geniş dallı bir ağacın altındaki kahvenin en güzel masasına oturdum. İki sandalyenin üzerine uzandım ve böylesi sadece İstanbul’da içilebilen kahvemi hõpürdeterek, bir iki saatliğine, önümde uzanan güzel manzaranın keyfini çıkarmaya karar verdim.

Bizans kırlarının ayırt edici özelliği bence neşeleridir! Çayırılar, dereler, tepeler hep gülümser. Hafif meltem insanın ruhuna teselli ve cesaret telkin eder. Ne kadar üzgün olursan ol, İstanbul’un çayırılan ya da sahillerinde gezintiye çıktın mıydı için rahatlar, Bizans Doğası kulağına “Allah büyüktür,” diye fısıldar. O gece bu duyguyu çok yoğun yaşadım. Denizde hafif bir rüzgâr esiyor ve suları titreterek yüzeylerini kırıksıklarla dolduruyordu. Ama Boğaziçi’nin kırıksıkları, kötü niyetli ya da yaşlı insanların yüz ifadesini anımsatan diğer suların kırıksıklarına benzemez. Boğaziçi pürüzsüzlüğünü sadece sevindiği, gülümsediği zaman yitirir. İnsanların mutluluğundan hoşnut olan, eğlenceyi seven iyi kalpli bir tanrıdır. Geceleri, gülüp eğlenen insanlar taşıyan sandallarını, Beşiktaş’tan Kavaklar’a kadar neşeyle götürüp getirir. O sandallarda kara gözler ışıldar, narin kalpler alev alev tutuşur, nice yeminler edilip nice sözler verilir. Eskilerin deneyimine sahip iyi kalpli bir tanrıdır. Zeus Europe ile gönül eğlendirirken olaya o da karışmamış mıydı?

Etrafta mutlak bir sessizlik hâkimdi. Miras hakkında sohbet edenler gitmişti, diğer masa da suskunluğunu sürdürüyordu. Başka bir

yerde olsam bu sessizlik beni belki de hüzünlendirirdi ama Boğaziçi sahilinde keyfim yerindeydi. Sessizliğin suskun armonisini arada bir kuşların kanat çırpışı, sahili okşayan dalgaların hışırtısı ya da kahvecinin birbirine çarpan fincanları bozuyordu. Ağaçların dallarına asılan üç dört gaz lambası gecenin mahremiyetini bozmayan loş bir ışık veriyordu. Sakin ortamda ruhum dinleniyordu ve manzaranın etkisiyle çevremdeki güzellik neşeli ve umut dolu düşüncelerime yansıyordu.

Birden sessizlik dağıldı. Tarabya'ya doğru giden büyük bir sandalın içindekiler şarkı söylüyordu. Sandalda kürek çeken köylüler konservatuvar mezunu olmasa da şarkıları güzeldi. Müziğiyle taşları ağlatan atalan Trakyalı Orpheus'un ezgileri gibi. Yaz gecelerinin sessizliğini bozan ya da başka bir yaklaşıma göre ona eşlik eden şarkılara tutkunum. Doğanın müziğidirler. Salonlarda çalınan klavsenin acımasız gürültüsü sınırları bozarken bunların müziği ruhlara hitap eder.

Aceleyle koşturmayın mezara götürürken,
bırakın biraz daha güneşin keyfini çıkarsın!
Aceleyle koşturmayın mezara yazıktır,
hayatın tadına varamadı daha.

İstersen gül ya da gözyaşı dök,
yalandır dünyada bütün gördüklerin.
Her şey yalandır, her şey gölge!
Gerçek olan bir şey kaldıysa
o da soğuk kara topraktır,
sevinçlerimizle acılarımızın gittiği.

İçimden isyan ettim. Hayat ve sevinçle dolu neşeli bir kahramanlık türküsü, hayat dolu, bereketli Boğaziçi sahiline yakışır bir şarkı bekliyordum. Oysa köylü bir şairin elinden çıkmışa benzeyen bu basit ve kaba dizeler çalınıyordu kulağıma. Acı çeken insanların tarih önce-

sinden gelen, her şeyin yalan, her şeyin gölge olduğunu söyleyen acı yakınmalannı dinliyordum.

Evren mutlak mutluluğu vaat edercesine uyum içindeydi. Çiçekler çevreye hoş kokulu nefeslerini salıyor, akıntı uzak mutlu ülkelere kavuşmak üzere güle oynaya koşuyor, gökyüzü başının görkemini sergiliyordu. Buna rağmen, şarkıcıların hüznü ve cesur sesleri dünyanın baştan çıkancı ama yanıltıcı güzelliklerine isyan edercesine yük-seliyordu:

Gül istersen ya da gözyaşı dök,
yalandır dünyada bütün gördüklerin.
Her şey yalandır, her şey gölge!
Gerçek olan bir şey kaldıysa
o da soğuk kara topraktır,
sevinçlerimizle acılanmızın gittiği.

Şarkıcılar sustu ve sandal uzaklaştı. Ama onunla birlikte neşem de kayboldu. Rüzgânın neminden rahatsız olarak yerimden kalkıp birkaç adım attım. Rüzgâr esmeyen kuytu bir köşede bir kibrit yakarak saatime baktım. Gece yansı, geri dönme zamanıydı. Tam o sırada, bir süredir gökyüzünde gezinen koyu renkli bulutlar mehtabı örttü. Şahnenin perdesi inmiş gibi hissettim.

Köye giden yolu yürümeye başladım. Ana cadde bomboş ve köy derin bir uykudaydı. Sadece bastonunu kaldırım taşlarına vurarak kayıtsızca zamanı sayan yaşlı bekçiyle karşılaştım.



Andreas Karkavitsas (1865-1922)

Ανδρέας Καρκαβίτσας

Mora yarımadasının Lehena kasabasında doğdu, Atina'nın banliyösü Marusi'de öldü. Doktordu, önce ticarî gemilerde, sonra askerî doktor olarak orduda çalıştı. Ordudaki meslek yaşamının çoğu taşrada geçti. Öyküleriyle genç yaşta edebiyat çevrelerinde tanındı. Daha sonra romana yöneldi, ancak öykü yazmayı da sürdürdü.

İyi tanıdığı köylü ve denizcilerin yaşamıyla halk söylencelerinden esinlendi. Gerçekçi bir bakış açısıyla yoksulluk, cehalet ve batıl inançlar altında ezilen halk yığınlarının karanlık portresini çizdi. İçtenlikten uzak Antik çağlar hayranlığını sertçe eleştirdi. Süslü sıfatlar, kendi türettiği birleşik kelimeler

ve halk türkülerinin geleneksel motifleriyle yüklü bir anlatım kullandı. "Demotiki" dilinin ateşli bir savunucusu oldu.

Başlıca eserleri: *Öyküler, Pruva Sohbetleri, Eski Aşklar*. (öykü) *Dilenci, Arkeolog* (roman)

Dilenci

Ο ζητιάνος

(Roman)

Kötü kalpli kurnaz dilenci Ciritokostas, Tesalya'nın yoksul bir köyüne gelir. Peşine takılıp ısrarla sadaka dilediği köyün tek resmi görevlisi olan gümrük memurunu kızdırır. Memurdan güçlü olmasına karşın, köylülerin acıma duygularını uyandırmak için ondan dayak yemeye razı olur. Köylüler dilenciği memurun ellerinden kurtarıp yemek ve yatacak yer verirler. Böylece köylülerin sempatisini kazanan Ciritokostas, ertesi gün onların cehaletleriyle saflıklarını nasıl sömürebileceğini bulmak üzere köyde do-laşmaya başlar.

.....

Tam o sırada önlerine Ciritokostas çıktı. Paçavraların arasında gizlenmiş bedeni öylesine zayıf, küçük ve sefil görünüyordu ki, güçsüzlüğünden ayakta zor durduğunu sanırdın. Bastonuna dayanarak ağır adımlarla kadınlara yaklaştı, ağlamaklı sesiyle nakaratına başladı:

“Allah ananın, babanın, kardeşlerinin günahlarını affetsin.”

Kadınlar dönüp bakmadılar bile. Ellerinden geldiğince, sıyrılmış eteklerinin açıkta bıraktığı çıplak tenlerini, güneş yanığı bağırlarını örtmeye çalışarak, aynı heves ve hırsla mısır koçanlarını soymaya devam ettiler. Aralarından bir tek Krustalo, bir gün önceki tersleyişini unutup unutmadığını anlamak için birkaç kez yan gözle dilencinin yüzüne baktı.

Papazın kızı Panayota da, annesinden dilencilerin yetenekleri ve güçleri hakkında bunca şey dinledikten sonra rahat edemiyordu. Genç kız utangaçlığını yenmeyi başararak, çekingen bir merakla Ciritokostas'a baktı. Milletin hastalıkları için bin bir çeşit şifalı otu varsa, kalbinin onanmaz yarasına da bir çare bulamaz mıydı? Sahanlıkta durmuş, rüzgânın eteklerini savurup kızgın güneşin altında baldırlarını açığa çıkarmasına aldırmadan, ısıldayan kara gözlerini dilencinin torbasına dikerek, içindeki efsunları tahmin etmeye çalıştı. Diğer kadınlardan hiçbiri dönüp bakmasa da Ciritokostas'ın cesareti kırılmadı. Bir yandan hayır dualarını okumayı sürdürürken, öte yandan dikkatini kadınların yüzlerine yöneltti. Ruhlarındaki tutkularla, kalplerindeki gizleri okumaya çalışan deneyimli bir uzman titizliğiyle yüz ifadelerini, alınlarını, dudaklarının yapısını ve ağızlarının etrafındaki çizgileri inceliyordu. Araştırmalarını sürdürürken de hiç ara vermeden:

"Allah ananın, babanın, kardeşlerinin günahlarını affetsin," demeye devam ediyordu.

"Git işine be kardeşim, rahat bırak bizi." Krustalo'nun gülümsemesi sesinin sertliğini yumuşatıyordu. "En iyisi kafasız kocalanmıza git, yolunu bulursun, onlar..."

Birden korku ve şaşkınlıkla hareketsiz kalarak lafını yanda kesti. Ciritokostas, dün akşam kız çocuklarına nefret kusan köylü kadını sesi ve yüz hatlarından tanıdı. Dehşetten titreyerek samanlığa koşan bu kadını gördüğünde, dilencinin aklından şimşek hızıyla bir düşünce geçmişti. Krustalo, acımasız kurnazlığına hedef olmaya biçilmiş kaftandı. Kadınla tekrar karşılaşınca düşüncesini uygulamaya karar verdi. Gizli bir şey söyleyecekmiş gibi ağzını burnunu oynatarak, bastonunun ucuyla hafifçe kadının besili çıplak baldırına dokundu. Sonra peşinden havlayan köpekleri kovmak için bir taş almaya eğilmiş gibi eğilerek kadının kulağına fısıldadı:

"Bende oğul otu da var istersen!"

Krustalo mutluluk ve utançtan kıpkırmızı kesilerek haykırdı;

“Ne dedin, sende ne varmış dedin?”

“Oğul otu!” Dilenci cesaretlenip bütün kadınlara tek tek bakarak, daha yüksek sesle devam etti. “Yeni çiftleşmiş aygırın işediği bayırda yetişen oğul otu var bende. Bu otu çiğneyen, benim gibi yakışıklı, yiğit oğlanlar doğurur.”

Kadınlar mısır koçanlarını soymayı bırakıp dilencinin etrafını çevirdiler. Papazın kızı Panayota da sahanlıktan inmiş, Krustalo’nun yanında bağdaş kurmuştu. Farkında olmadan o da eline bir mısır koçanı almış, büyük bir heyecanla ipeksi püsküllerini koparıyor, tek tek yapraklarını soyuyordu. Akli ve gözleri dilencinin ellerindeydi.

Ciritokostas, gizemlerle simgelerin kadınlar üzerindeki büyüleyici etkisini çok iyi biliyordu. Uzun süreli gözlemlerden sonra, kurnaz dilenciler tarafından sömürölmek üzere yaratılmış bu insanların zaaflarının, çeşit çeşit gereksinimlerinin olduğunu öğrenmişti. Para kazanmak isteyen her dilenci, bu zaafların üzerine gidebilmek, gereksinimleri karşılayabilmek için önceden hazırlıklı olmalıydı. Uzaklardan avını iyice incelemeli, sonra da yanına giderek işini karşı ko-
nulanmaz bir ustalikle yapmalıydı. Ciritokostas yalnızca dilencililiğin getirileriyle yetinmiyor, herkese karşı ayrı bir yöntem kullanıyordu. “Her balığın bir zokası vardır.” diyen atasözünü rehber edinmişti. İyice araştırdıktan sonra herkesin bir zaaflarını buluyordu. Duaların işe yaramayacağını anladığında da şeytanlıklara başvuruyordu. Elini uzatamayacağı yerlerde dilini çalıştırıyordu. Merhametlileri bulamadığında, batıl inançlılarla aptallara gidiyordu. Evet, dilinden ağlamaklı, monoton hayır duaları hiç eksik olmazdı. Ama aynı zamanda torbasında yılan otu, oğul otu, demir otu gibi bin bir çeşit şifalı bitki, türlü türlü muskalar da vardı. Bu efsunlardan bir teki bile başarılı olsa, ona birkaç yolculukta toplayabileceği sadakalardan çok daha fazlasını kazandıracağını biliyordu.

Dilenci hemen ciddileşti. Beyninin doğaüstü olaylarla meşgul olduğunu göstermek istercesine, kahverengi gözlerini isteksizce dalgın

dalgın çevresinde dolaştırdı. Kır saçlarıyla sakalı, yüzünün ifadesi, ellerinin hareketleri ve giydiği kirli paçavralar, sözlerine bir kehanet havası veriyordu. Ağlamaklı sesiyle yoksulların yemek artıklarını dilenen aşağılık, bitli, aç bir dilenci değildi artık. Elllerinde, diğer ölümlülerin tanımadığı, yeryüzüyle gökyüzünün güçlerini toplamış ulu bir büyücüydü şimdi. Varlıkların yalnızca kaderini değil, doğalarını bile değiştirebilirdi.

Krustalo bu beklenmedik açıklamayla çok mutlu olmuş, dilencinin üzerine yapışmıştı. Karnındaki bebeğin cinsiyetini değiştirebilmek için bir an önce şifalı otu görmek, satın almak, yutmak istiyordu. Sabırsızlıktan kıvrınarak sordu:

“Nerede, n’ olursun göster”

“Ama çok pahalı,” dedi Ciritokostas kelimelerin üzerine basa basa.

“Ucuz pahalı fark etmez, onu istiyorum. Erkek çocuk doğurabilmek için donumu bile veririm.”

Ciritokostas kadınların arasında bağdaş kurdu. Torbasını önüne çekti, kadınların meraklı bakışları altında, içinden titrek elleriyle, ağır ağır daha küçük bir torba çıkardı. Bağını çözdü. Kutsal emanetlermişçesine büyük bir dikkatle, esen rüzgârla güneşten sakınarak, önüne kâğıda sanlı birkaç ot demeti dizdi. Krustalo heyecanla sordu:

“Oğul otu hangisi?”

Dilenci değerli otu göstermeye hazırlanırken, mutluluktan titreyen bir çığlık ona engel oldu.

“Buldum! Buldum işte! Kimselere de vermem.”

Papazın kızı Panayota, kadınların şaşkın bakışları arasında, elinde kızıl bir mısır koçanı, gözlerinden kıvılcımlar saçarak havalara zıplıyordu. Yığından rastgele çekerek, iş olsun diye soyduğu koçanı sallıyordu. Kızıl mısır koçanları çok nadirdir. Bulan da bekârsa eğer, en kısa zamanda sevdiğine kavuşur. Kadınlar Ciritokostas’ın şifalı otlarını bırakarak, şanslı genç kıza döndüler. Etrafını çevirdiler, ellerini uzatıp imrenmeyle karışık bir saygıyla koçana dokunmaya çalıştılar.

Panayota, değerli bulgusunu kıskançlıkla koruyordu. Köylü kadınlar genç kızın mutluluğunu paylaşıyor, uğurlu işaretin gerçekleşmesini diliyorlardı. Ancak bakışlarından, söylediklerinin başka, düşündüklerinin başka olduğu anlaşılıyordu. Birbili'nin kızı Aneta, dudaklarını alaycılıkla buruşturarak:

“Vay be! Ne kısmetmiş!” diye fısıldadı. “Koçanlan o buluyor ama yavuklusunu başkalan kapıyor.”

“Versene kız, koçanı senin için saklayayım,” dedi papazın kansı. Kızının mutluluğuna o da çok sevinmişti.

“Hayır,” dedi Panayota, “kimselere vermem.” Koçanı, paha biçilmez bir mücevhermişçesine, özenle bakir koynuna soktu.

Dilenci bulunduğu yerden kadınların telaşını izliyor, sakın sakın gülümsüyordu. Kıvrak zekâsı, Panayota'nın bu heyecanından da çok şeyler kazanabileceğini söylüyordu. Kadınların yatıştığını görünce ciddi bir sesle:

“Oğul otu mu? İşte bu,” dedi.

Bütün kadınlar tekrar çevresinde toplandı. Kamaşmış gözleri önünde, kâğıtların içinden özenle kül renginde bir ot tutamı çıkardı. Aynı zamanda Krustalo'nun arkasından eğilerek, alçak ama herkes tarafından duyulabilecek bir sesle, Panayota'nın kulağına güya gizli bir sır fısıldadı:

“Sevda otum da var!”

Kız utancından kıpkırmızı kesildi. Yere eğilip yüzünü kadınların etekleri arkasında gizleyerek engelleyemediği bir gülme krizine tutuldu. Uzun boylu, gürbüz yapılı esmer bir kız olan Birbili'nin Aneta'sı daha cesurdu, yüksek sesle sordu:

“Gerçekten de sevda otun var mı?”

Ciritokostas kendinden emin yanıtladı:

“Tabii ki var. Bende başka yerde yetişmeyen sevda otu da var. Mora'nın kara dağında, perilerin iki kapılı, üç köşeli mağarada sakladığı sevda otu. Yanına kimse sokulamaz, nasıl yetiştiğini göremez.

Bir tutamını bulabilmek için üç günlük bir kirpi yakalayıp dört yanını çitle çevirmeli. Kirpinin anası çocuğunu kurtarmak için dağları, bayırları, ormanları aşacak, sevdâ otunu getirip çitin kapısını açmaya çalışacak. Sen orada gizlenmiş bekliyor olmalısın, toprağa değmeden otu kirpinin ağzından kapmalısın. Onu eline aldın mı bütün kilitler, bütün kapılar ve biricik yavukluların kalpleri ardına kadar açılır.”

Panayota kadınların eteklerinin arkasına gizlenmiş, efsunlu otun marifetlerini dinliyordu. Artık gülmüyordu. Yanaklarıyla burnunun ucuna iğneler batıyor, kalbi küt küt atıyordu. Bütün bedeni ter içinde kalmış, elleriyle ayakları ağırlaşmıştı. Birkaç kez derin derin iç çekti. Gözünün önünde ısrarla Trikas'ın oğlu Hadulis'in hayali canlandı ve kızıl mısır koçanının verdiği mutluluğu bir kalemde siliverdi.

Hadulis eskiden nişanlıydı. Papazla Trikas kafaları çekip duygusallığın doruklarına ulaştıkları bir gün, dostluklarını pekiştirmek, ölümsüz kılmak istediler. Bunu sağlamak için de en uygun yöntem, henüz kundaktaki çocuklarını nişanlamaktı. Kız, ana baba demeye başladığında nişanlısının adını da ezberledi. Aile büyüklerini sevmeyi, saymayı, onlardan korkmayı öğrenirken, aynı duygulan gelecekteki efendisi Hadulis için de beslemeyi öğrendi. Ancak Hadulis, çocukluğunda da delikanlılığında da aynı şeyleri hiç hissetmedi. Köyün en gözde damat adayı olduğunun farkına vardığında, duraksamadan nişanı bozdu. Birbilis, kızının drahomasına birkaç balya saman ekleyince de hemen Aneta'yla nişanlandı.

Panayota bunları öğrenince çok üzüldü. Mutluluğunun engellenmesinden çok, küçük düşürülmeyi hazmedemiyordu. Sevgilisini kaybetmekten çok, köylülerin dedikodularına, rakibinin acımasız takılmalara dayanamıyordu. Başına gelenler cesaretini kıracağına daha da arttırdı. Hadulis'i geri alabilmekten başka bir şey düşünemez oldu. Duygulan öyle karmaşıktı ki, vefasız sevgilisine yeniden kavuşmak mı, yoksa nefret ettiği rakibesini cezalandırmak mı istediğini bilemiyordu. Ciritokostas'ın sihirli otunun karşı konulamaz gücünü

duyunca umutsuz aşkını düşündü. Tek bir yaprak da olsa o ota sahip olmalıydı. Hadulis'e yutturmalı, geri gelmesini sağlamalıydı. Onu birkaç balya saman yüzünden kaybetmeye katlanamıyordu. Ama dilenci şifalı bitki için neler isteyecekti kim bilir?

• Ανδρέας Καρκαβίτσας, *Ο ζητιάνος*, [Dilenci], Atina 1897.



Grigorios Ksenopoulos
(1867-1951)

Γρηγόριος Ξενόπουλος

İstanbul'un Fener semtinde doğdu, çocukluğuyla gençliğini babasının memleketi Zante'de yaşadı. Atina Üniversitesi Matematik Bölümü'ndeki eğitimini yanda bırakarak genç yaşta gazeteciliğe başladı. Döneminin hemen hemen bütün gazete ve dergilerinde çalıştıysa da, adı elli yıldan fazla bir süre boyunca yazı işleri müdürlüğünü yaptığı çocuk dergisi "Diaplasia ton pedon" (Çocukların Eğitimi) ile özdeşleşti. Aralıklarla edebiyat dergileri yayımladı. Döneminin en saygın eleştirmenlerinden biri oldu.

Yirmiden fazlası kitap halinde yayımlanan, diğerlerini dergilerde tefrika ettiği elliye ya-

kın roman yazdı. Kent yaşamını ele alan ilk yazarlardan biri oldu. Eserlerinde, akıcı, rahat okunan bir dil ve toplumcu bir bakış açısıyla Atina ve Zante'nin sosyal yaşamını anlattı. Günümüzde bile hâlâ ilgiyle izlenen çok sayıda tiyatro oyunu yazdı.

Başlıca eserleri: *Besleme, Zante Mendili*. (öykü) *Kızıl Kaya, Zenginlerle Yoksullar, Dürüstlerle Şerefsizler*. (roman) *Stella Violandi, Kontes Valerena'nın Sırrı, Doğunun Çiçeği*. (tiyatro)

Küçük Bulut

Το συννεφάκι

(Öykü)

Panağaris'in çiftliği geniş Zante Ovası'nın en küçüklerinden biridir. Zakkumların arasında iki odalı sarı badanalı zarif bir ev, sağlam soltu bakımlı birkaç harman yeri, sofralık üzüm için birkaç seçkin asma ve yola kadar uzanan kurutmalık üzüm ekili küçük bir bağ. Yetiştirdiği kuru üzüm iri taneli, koyu renkli ve kadife gibi parlak, birinci kalite bir üründür. Özenle toplanıp, büyük bir dikkatle tınaz edilerek en yüksek fiyata satıldığından, Panağaris'in çiftliği küçüklüğüne karşın oldukça değerlidir.

Değerliydi desem daha doğru, şimdi ne durumda olduğunu bilemiyorum. Anlatacağım hikâye oldukça eski, aradan yirmi, bilemedin en az on beş yıl geçmiş olmalı. O zamanlar kuru üzüm o kadar ayağa düşmemişti. Peronospora ile asma biti ortalığı kırıp dökmemiş, vergiler şimdiki düzeylerine yükselmemişti. O günlerde birisi yaşlı Panağaris'e –toprağı bol olsun– bağını söküp bostana çevirmesini önerse, ya deli diye gülümseyerek başını sallayacak, ya da hiddetlenerek yüzüne tükürecekti.

Onun gözünde ürettiği kuru üzümle İngiliz lirası aynı şeydi. Tek farkları, ikincisinin birincisinden daha az yer kaplamasıydı. Onu da, ancak ürün harmandan kaldırılıp kasa olarak kullandığı sandığın gizli bölmesi dolduğunda fark ederdi. Evinin eşiğinden, gizlemeye çalıştığı kıvançla seyrettiği, harmanda ağır ağır kavrulan serveti, gözünde altın sarısı görünüyordu. Bazen altın gibi parıldadığı da olurdu. Bunda az

çok büyük renk ustası güneşin de payı vardı, ancak ürününün yakında altın liralara dönüşeceği düşüncesi içini ısıtıyor, geceleri bile her şeyi san görmesine neden oluyordu.

Kuru üzümün iki düşmanı vardı, kurtlar ve yağmur. Bağın özenle kükürtlenmesi kurtların üstesinden gelebilirdi. Panağaris çalışmalara nezaret eder, tek bir yaprağın bile kükürtsüz kalmasına izin vermezdi. Ama yağmurla nasıl başa çıkabilirdi? Bu konuda tanrının desteğine, kaderin insafına bağlıydı. Sabah akşam endişeyle gökyüzüne bakıyor, en küçük yağmur belirtisinde içi gidiyordu. Olgun üzümlerin harmana serildiği temmuz sonuyla ağustos başındaki o sekiz on günlük sürede, tek bir yağmur damlası düşmemeliydi. Panağaris, sadece ürünü harmandan sürükleyen şaganaklardan ve sellerden çekinmiyordu. Hafif bir çiseleme, hatta nem bile üzümün kurummasını etkileyebilir, birinci kaliteden sıra malına çevirip mahvedebilirdi. Ürünü örtmek için hazırladığı branda bezleri ve hasırlar zararı azaltabilir ancak önleyemezdi. Bu iş tanrının insafındaydı.

Panağaris tanrıya inanır, onu iyilik yapan güçlü bir insana duyulan türden bir sevgiyle sever, saygı duyardı. Kendisine zarar verdiğinde ise hemen küsmeye, uzaklaşmaya hazırdı. Havaalar iyi olduğu sürece yağmur yağmaması için dua eder, kiliselerde mumlar yakardı. Ancak en olmayacak zamanda yağmur yağdığında –bütün dualara, mumlara rağmen birkaç kez başına gelmişti– kansına, çocuklarına, marabalarına bağıracağı gibi öfkesini tanrıya da yöneltirdi. O zamanlar kansı:

“Göreceksin, Allah bunu bir tarafa yazacak, seneye yine yağmur yağdıracak,” derdi.

Panağaris, bunun üzerine kansını döverdi.

Ağustos ayının bir pazar sabahıydı. Üzümler harmanlara serilmişti ve neredeyse kurumak üzereydiler. Panağaris ertesi gün ürünü kaldırmayı, çarşamba ya da perşembeye çuvallara doldurup limana indirmeyi düşünüyordu. Zanteli köylülerin tümü gibi, o da bu yıl çok mutlu ve rahattı. Az miktarda, ama çok kaliteli üzüm yetiştirmiş, çoğu

bir damla yağmur görmeden harmandan kaldınılmıştı. Fiyatlar yüksek ve havalar iyiydi.

Kavurucu yaz sıcaklığında başka herkesi sevindirebilecek serin sabah esintisi Panağaris'i endişelendirdi. Bir gece önce, yakınlarda bir yerde yağmur yağmış olmalıydı. Bugün ya da yarın buraya da yağabilir miydi? Son günlerde bir kaşık suda boğulmak, bir bu eksikti.

Her zaman yaptığı gibi yakındaki küçük tepeye çıktı ve büyük bir dikkatle, ufkun derinliklerine kadar, gökyüzünü inceledi. Gökyüzü masmavi, aydınlık ve tertemizdi. Ne bulut ne de sis vardı. Uzaklardaki dağlar bile en ince ayrıntılarına kadar görülebiliyordu.

Panağaris haç çıkarıp eve dönmeye hazırlandığı anda, sonsuz mavinin içinde, batıya doğru, endişesiz ya da deneyimsiz bir gözün hiç fark edemeyeceği bir işaret, küçücük bir karaltı gördü. Bulut muydu? Kuşkusuz. Yaklaşıyor mu yoksa uzaklaşıyor muydu? Nasıl bir buluttu?

Panağaris gözünü karaltıya dikti, uzun bir süre dikkatle baktı, büyüdüğünü, daha da karardığını fark etti. Bulut bir yağmur bulutuydu ve yaklaşıyordu.

Panağaris rahatsız oldu, bu sefer daha bir özenle tekrar haç çıkardı, ama çok korktuğu da söylenemezdi. Nokta kadar bir bulut ne yapabiliirdi ki? Gökyüzünün parlaklığı onu rahatlatıyordu. Hayır, şeytan kulağına kurşun, bu yıl kuru üzümü sanı liraya çevrilecekti.

Çocuklarıyla karısını alarak komşu çiftlikteki küçük Aya Paraskevi kilisesine gitti, mum yakarak ürünü için dua etti. Hatta kurnazlığa başvurarak, Allah'ı gayrete getirmek düşüncesiyle, ürününü kurtardığı için ona teşekkür bile etti.

Yine de içi rahat değildi. Ayin süresince kilisenin kapısında durmuş, gözünü gökyüzünden ayırmamıştı. Gördüğü kadıyla merak edilecek bir durum yoktu.

Ayin bitince çiftliğe dönmek üzere yola koyuldular. Tepeye vardıklarında Panağaris'in büyük oğlu elini gökyüzüne uzatarak babasına seslendi:

“Baba! Bak hele!”

“Bu da ne?”

Küçük kara bulut gelip tam çiftliklerinin tepesinde durmuştu. Çiftlikten başka her yer bulutsuz, aydınlıktı.

“Şeytan götürsün seni!” Panağaris şaşkın, endişe dolu bir gülümsemeyle adımlarını hızlandırdı.

Bütün marabalar iki saat uzaklıktaki köy kilisesine gitmişlerdi. Çiftlikte bir tek küçük Kostandi kalmıştı, korku dolu gözlerle yanlarına koştu.

“Bu da nereden çıktı böyle? Yağmur mu geliyor?”

“Dilini eşek ansı soksun, e mi!” dedi Panağaris. “Yok sağanak geliyormuş, daha neler! Küçücük bir bulut, geçip gidecek.”

Elini uzatıp bulutu gösterdi. Yuvarlak, kocaman bir pamuk yumağına benziyordu. Zakkumlarla çevrili evin tam üzerinde, oldukça alçaktaydı, büyük kısmı harmanlan kaplıyordu. Ortası kurşunî renkte, çevresi güneş altında saydamlaşan bir beyazlıktaydı. Tuhaf bir buluttu!

Panağaris’in elini uzatmasıyla işaret almış gibi, bulutun kurşunî merkezinden, gün ışığında ancak seçilebilen menekşe renginde küçük bir şimşek çıktı.

Panağaris’in ödü koptu! Geçip gideceğini düşündüğü canavar durmuş, kükrüyordu. Durum kötüye gidiyordu. Tam da yağmur yağacak zaman! Bulut minnacık olabilirdi, ama üzümlerini mahvetmeye yeter de artardı. Daha da kuvvetli yeni bir şimşek çıktı. Panağaris can havliyle atıldı. Şimdi servetini tehdit eden tehlikeyi açık seçik görebiliyordu.

“Çabuk olun,” diye bağırdı. “Brandalarla hasırları getirin!”

Küçük Kostandi, bayramlıklarını giyen karısıyla çocukları, herkes “ne olur ne olmaz” düşüncesiyle boş bir harmana istiflenmiş brandalarla hasırlara koştu. Telaştan elleri titriyordu. Daha birinci brandayı sererlerken yağmur başladı.

O, yağmur yağdıran küçük bir bulut değil, içini boşaltan bir tu-

lumdu. Felaket öyle apansız, öyle şiddetli ve gürültülü bastırmıştı ki elleri ayakları dolandı. Artık örtmeler de fayda etmiyordu. Sağanak hasırları da alıp götürcek güçteydi. Yine de hemen teslim olmadılar, servetlerini canavarın pençelerinden kurtarabilmek için canla başla, kahramanlar gibi savaştılar. Sınısıklam, şaşkın, önlerini görmez halde harmandan harmana koşuyor, bağırış ve küfürlerle ürünü örtmeye, korumaya, kurtarmaya çalışıyorlardı. Bu arada komşular da yetişmiş, yardım ediyorlardı. Panağaris suskun, yıkılmış, en kıdemsiz maraba gibi canla başla çalışıyordu. Ancak felaketi durdurmak için artık insanoglunun yapabileceği bir şey kalmamıştı.

Önce en yabancılarla korkaklar durup ellerini bağladılar. Birazdan diğerleri de onları izledi. Brandalar ve hasırlarla koşuşturan bir tek Panağaris kaldı. Ne fayda! Bütün uğraşları boşunaydı.

O güzelim kuru üzüm çamur olmuştu. Harmanların hendekleri yağmur suyuyla dolmuştu ve bulanık su üzümleri sürükleyerek bayır aşağı akıyordu. Bir servet dağılıyor, gidiyor, kayboluyordu. Harmanda kalan süprüntüler, artık sadece rakı imbiğinde kullanılabilecekti.

• Γρηγόριος Ξενόπουλος, *Το συννεφάκι*, [Küçük Bulut], *Το Ζακυνθινό μαντίλι*, [Zante Mendili] öykü derlemesi, Atina 1921



Aleksandra Papadopoulou
(1867-1906)

Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου

İstanbul'un Langa semtinde doğdu, babası askerî doktordu. Beyoğlu'ndaki Pallas Rum Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra ilkokullarda öğretmenlik yaptı, özel dersler verdi. Derslerinde "demotiki" dilini kullanması yüzünden tutucu çevrelerin tepkisini çekerek bir süre için İstanbul'u terk etmek zorunda kaldı. Bükreş'te mürebbiyelik yaptı, sonra Silivri ve Selanik'te iki lisenin müdürü oldu. Kendisi gibi öğretmen olan şair İoannis Griparis'le birlikte İstanbul'un saygın edebiyat dergisi Filologiki İho'yu (Edebiyat Yankısı) yayımladı. Yunan feminist hareketinin kurucularından ve tutucu çevrelerin

baskılarına karşın, inançlı savunucularından biri oldu. Genç yaşta kansere yakalanarak Zeytinburnu'ndaki Balıklı Rum Hastanesi'nde öldü.

Lise yıllarında yazmaya başladığı 200'den fazla öyküsü, İstanbul ve Atina'daki dergilerde yayımlandı. Öykülerinde buruk bir ironiyle kentsoylu yaşamını, evlilik kurumunu ve kadının ezilişini ele aldı. Kısa cümleler kullanarak, kolay anlaşılır bir dilde yazdı. Çağdaş Yunan Edebiyatı'nın ilk önemli kadın yazarı olarak kabul edilir.

Başlıca eserleri: *Lesbos'lu Küçük Hanımın Güncesi*, *Manastırda*. (roman) *Öyküler Demeti*, *Bir Öğretmenin Serüveni*. (öykü)

Büyükanne

Η γιαγιά

(Öykü)

Geçen Yılbaşı'nda, torunları büyükanne'nin dişlerini yaptırdılar. Derisi soyulmuş, soluk renkli buruşuk dudaklarının arasından bembeyaz ışıldıyorlar. Ancak büyükanne'nin gözleri, biricik kızının rahmete kavuşmasıyla öksüz ve yetim kalan beş torununu artık pek seçemiyor. Kızının arkasından döktüğü gözyaşı, gözlerinin ferini söndürdü. Hayır, hayır, tek neden gözyaşları değil.

Büyükanne, kızının son bakışlarındaki serzeniştten, çocukların sorumluluğunun ona kaldığını anlayarak tığlarına sarıldı. Önceleri bir, daha sonra iki gözlükle, çiçek açmış bahar yaylasını andıran bibilasını¹ işlemeye başladı. Yazlarını Tarabya'da geçiren yabancılar bu nakışlara bayılır, Boğaz'ın harikalarından biri sayarlar. Çünkü birçok nakışçıya ün kazandırmasına karşın kaderlerini güzelleştiremeyen, dillere destan bu nakış en çok Boğaz'da işlenir. Çoğu gecekondlu gibi, büyükanne'nin evi de sergilerde kazanılmış ödüllere geçilmiyordu.

Bibilanın çiçekleriyle birlikte torunlar da çiçek açtı. En büyükleri, ilkokulda okuma yazma öğrendikten sonra küçük bostanlarında, uzaklara yolladığı açık renkli yusuvarlak çileklerden yetiştirmeye başladı. Artık eve o bakıyor. Zamanıydı, büyükanne'nin gözleri çok zayıfladı.

1 Bibila: Çiçek desenli bir nakış türü.

Sırasıyla diğer torunların da eli ekmek tutmaya başladı. Anasının kundakta bıraktığı en küçükleri bile şimdi yedi yaşında. Zorlanarak da olsa büyük yazılan okuyabiliyor artık. Büyükanneyi nasıl da seviyor! Aslında hepsi büyükannelelerine taparlar. Kıvançla masal anlatışını dinler, büyük bir mutlulukla bembeyaz dişleriyle fındıklan kırmasını izlerler.

Küçüğün kimseye açmadığı bir düşüncesi var, zamanını bekliyor. Büyükannesi elinden tutup çakıllarla oynaması için Zarifi'lerin sokağına, soğuk pınara götürdüğünde, ortalıktan kaybolup gözleri kızarmış, dudakları solmuş geri dönüyor. Büyükanne, annesinin mezanna gidip ağladığını biliyor.

Böyle günlerden sonra büyükanne'nin gözleri daha da zayıflıyor. Soğuk pınar dönüşlerinde yemyeşil bayırları göremiyor. Aya Paraskevi Manastırı'na çıktıklarında, yılan gibi kıvrılan Boğaz'ı, Karadeniz girişinde kuzeyden gelecek devleri yutmak için pusuda bekleyen kayalıklar da göremiyor. Büyükanne artık hiçbir şey göremiyor.

İkinci torun, akşamları mavi sandalyeyle mis kokulu esinti altında aileyi gezintiye çıkardığında, büyükanne torununun güneş yanığı yakışıklı yüzünü de göremiyor. En küçükleri, içi burkularak ona her şeyi kelimelerle resmediyor, ama kafasında planı da hazır.

Büyük oğlan büyükanne'nin de nzasını alarak nişanlandı. Karnaval Bayramı'nda gelin eve gelerek ev işlerinde bayrağı devralacak. Kardeşler toplanmış, büyükanneye, geline, küçüğe alınacak armağanları konuşuyorlar. Yılbaşı kapıda.

Küçük, heyecanla atılıyor:

"Büyükanne için söyleyeceklerim var. Ben armağan istemiyorum. Geçen yıl dişlerini yaptırdınız. Bu yıl büyük doktorlara gidip araştırmı; yeni dişler yapabildiklerine göre, büyükanne görebilsin diye göz de yapamazlar mı? Gün geçtikçe ışığını yitiriyor. İnanın bana, yakında güneşi bile göremeyecek. Gözler pahalıysa, yalnız bu yıl değil, hiç armağan istemiyorum! Doktorlar olmaz derse, Allah yapabilir. Meryem

Ana'ya götürün, gözlerini açsın. Anamın sarı saçlarıyla mavi gözlerini aldığı gibi görsün, avunsun.”

Ağabeyleri hiç konuşmadılar.

Kapı yavaşça açıldı, büyükannenin ağır adımlarıyla döşemeler gıcırdadı. Gözleri varmışçasına doğruca küçük Yorgo'ya gitti. Kucaklayıp bağrına bastı.

“Gözüm... gözüm benim,” dedi.

Başkaları da sevdiklerine “gözüm” diyebilir, ama büyükannenin demesi bir başka. Haç çıkarıp dua etti. Gençleşmiş, başka bir insan olmuştu.

“Allah'ım şükürler olsun,” dedi.

Herkes ağlıyordu. Gözyaşlarının böylesi gözleri nasıl da ferahlatıyor!

• Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου, *Η γιαγιά*, [Nine], *Διηγήματα*, [Öyküler] öykü derlemesi, İstanbul 1891

Selamlar

Χαιρετίσματα

(Öykü)

Evimize Plomari'nin Yanık Köyü'nden, Midillili bir hizmetçi getirdiler. Geçen gemileri gördüğünde, çoğu zaman işini bırakarak pencereye koşup mendilini sallıyor, bazen ağlayıp bazen gülüyordu. O zaman da teyzemden azar işitip yakınmalarla dolu türküler mırıldanıyordu.

Ben kâtibiydim. Mektuplarını yazıyor, gelen mektuplarını okuyordum. Gurbet acısıyla dolu iki yanık dize, ardından adlarıyla soyadları

tek tek verilerek herkese selamlar. Çoğu zaman, bütün bu isimleri yazmayı dayanılmaz bir işkence saydığımdan, yansıni atlıyordum. Bunun bir sahtekârlık olduğunu, böyle bir savsaklamanın acıya neden olabileceğini bilmiyordum. Ama bir gün yanlışımı anlayacak, büyük pişmanlık duyacaktım.

Midilli'nin bütün limanlarında tanınıp sevilen bir kaptan olan amcam, denizinde zeytin ağaçlarının yansıdığı Cunda Adası'nı, hayat dolu Ayvalık'ı, çalışkan insanlarıyla büyüleyici Midilli sahillerini görebilmem için, yazın bir seferinde beni de yanına aldı.

Amersuda –hizmetçinin adı buydu– gitmeden bir mektup yazmamı istedi. Ama mübarek kız o kadar çok isim sıraladı, ben de öyle acele ediyordum ki, selamlarının hiç birini yazmadım. Mektubu öptüğünü, “Anacığıma tam şurasını, selamların üstünü öptüğümü söyle,” dediğinde biraz pişman oldum, ama pek de önemsemedim. Arkamdan: “Kostandela, Pazar günü Merena Çınarı'na git, kızların salıncakta salanırken okuduğu türkülerini dinle. Ayasos'un Meryem Ana'sına çık da gözün güzellik görsün!” diye seslenirken mektubu çantama koydum.

Bu ilk yolculuğumda deniz yağ gibiydi, büyüleyici sahilleri doyasıya seyredebildim. Plomari'ye vardığımızda amcamdan izin isteyerek, katırla Yanıkköy'e doğru yola koyuldum. Zeytinlerle çamlar sarmaş dolaş olmuş, çaydan köye uzanan bakımlı yolu gölgeliyordu. Üzerlerinde: “Yolcu, su içerken bu çeşmeyi yaptıranın ruhu için duanı esirgeme,” diye yazan mermer çeşmelerin önünden geçtik.

Katırcı Amersuda'nın ailesini tanıyordu.

“İyi insanlar,” dedi. “Halleri vakitleri yerinde. Kız, evinin borcunu ödemek için gurbete çıktı. Burada her kızın, danaların yünlü örtülerine kadar eksiksiz, dayalı döşeli bir evi olmalı. Başka türlü evlenemez.”

Amersuda'nın evine vardık. Hâlâ güzel bir kadın olan anası, sevgi ve heyecanla bizi avlusuna buyur etti. Meyveyle rakı ikram etti, ardından Amersuda'yı sordu.

“Büyüdü mü? Bizi hatırlıyor mu? Onu çok seviyoruz.”

Getirdiğim mektubu göstererek, bütün aileyi alacalı bulacalı bir halı dokunan tezgâhın başına topladı. Koltuk değneklerine dayanarak büyükannesi de geldi. Yeğenlerden bir kız, Maryela, mektubu yüksek sesle okumaya başladı.

Yaşlı kadın adını selamlarda duyamayınca yüzünü kara başörtüsüne gizleyerek gözyaşlarına boğuldu. Upuzun boylu bir kadın olan Amersuda'nın vaftiz anası da çok üzüldü, dayanamayıp ağır konuştu: "Gurbette memleket de, akrabalar da, dostlar da unutuluyormuş!" dedi. Kadının yanaklarından iki iri gözyaşı damlası süzüldü. Çevremde kalbi kırılmış bir sürü insan, gurbeti lanetliyordu.

Yaşlı kadın acıklı bir türküye başladı. Burada, Sapfo'yla Alkeos'un vatanında, acının da mutluluğun da türküsü yakılır..

Vicdan azabından kıvranıyordum. Yazmaya üşendiğim iki sayfa dolusu selamın, karşımdaki insanları bu kadar üzeceğini nereden bilebilirdim? Amersuda'nın, yazılmamış selamları şefkatle öpmesini hatırladım, gözlerim yaşardı.

"Gemi kalkıyordu, ben de Amersuda'nın yazmamı istediği selamları yetiştiremedim. Hiç birinizi unutmadı, hep sizleri düşünüyor," dedim.

Yaşlı kadın kara başörtüsünü açtı. Üzgün yüzü şimdi gülümsüyordu.



Konstandinos Theotokis
(1872-1923)

Κωνσταντίνος Θεοτόκης

14. yüzyıldan beri siyaset ve diplomasiyle ilgilenen soylu bir ailenin oğlu olarak Korfu'da doğdu. 14 yaşında ağabeyiyle Elpis adında bir dergi yayımladı. 15 yaşında Fransız Bilimler Akademisi'ne balon kumanda sistemleriyle ilgili bir çalışmasını göndererek ödül aldı. Paris ve Viyana'da matematik, tıp ve kimya alanlarında dersler izlediyse de herhangi bir diploma almadı. Kendisinden on yedi yaş büyük Barones Ernestine von Malovich ile ilişki kurdu ve babasının mirasını reddederek onunla evlendi. Marx ve Nietzsche'nin eserlerini tanıyarak sosyal bilimlere merak saldı. On dil

öğrendi, yazar ve çevirmen olarak çalıştı. 1917'de Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun yıkılışıyla bütün servetini yitirdi, son yılları yoksulluk ve hastalıklarla geçti. Theotokis sosyalist akıma katıldı, halk dili "demotiki" kullanımını destekledi ve Korfu İşçi Birliği'nin kuruluşunda aktif rol üstlendi. Aynı zamanda feminist hareketin destekçilerinden de oldu. Çok sayıda çeviri yaptı, realist romanlar ve öyküler yazdı, çevirdiği Shakespeare şiirlerinin etkisinde kalan şiirler yazdı.

En önemli eserleri: *Karavela'nın Hayatı ve Ölümü*, *Esirler ve Zincirleri* (roman) *Onur ve Para*, *Mahkûm* (novella) *Korfu Hikâyeleri* (öykü)

Onur ve Para

Η τιμή και το χρήμα

(Roman)

3. Bölüm

Her akşam iş çıkışı, kasabadan birçok usta banliyöye gelirdi. Elbiseleri ve ayakkabıları kireç içinde inşaatçılar, iş elbiseleriyle marangozlar, makinelerin gürültüsünden aptallaşmış gibi duran düşünceli, çelimsiz fabrika işçileri, yalınayak hamallar, kürekçiler, köylüler ve bin bir çeşit zanaatın ustaları... Bu saatlerde cadde canlanır, kasabadan gelen araba ve faytonlarla dolardı. Bazıları evlerine, bazıları da yemek yemeye ya da arkadaşlarıyla eğlenmeye meyhanelere giderdi.

Bölgenin en ünlü mekânı, kaliteli şarabıyla nam salan Tragudis'in meyhanesiydi. Ana caddenin üzerinde bulunuyordu, kapı ve pencerelerindeki mermerler maviye boyanmıştı. Daha şimdiden içi aydınlıktı ve müşteri doluydu. Sıvalı duvarlarına bitişik büyük ahşap masalar ve iki yanlarında duran, insanların yan yana oturduğu uzun ve dar sıralar vardı. Sağda genç ve orta yaşlı erkeklerden oluşan bir grup şarap içiyor, şarkı söylüyordu. Başka bir masada, birkaç köylü kasaba halkından korkarcasına alçak sesle sohbet ediyor, mütevazı akşam yemeklerini yiyordu. Havada şarap, mutfak, çiğ sarımsak, sigara ve terden oluşan ağır bir koku asılıydı. Duvarlardan sarkan lambaların ışığı bulanık bir sis bulutu içinde kayboluyordu.

Şarkı söylenen masadan biri, ağır sesiyle: "Bize iki sürahi şarap

getir," diye bağırdı. Son nakaratını tekrar tekrar söyledikleri bir şarkıyı yeni bitirmişlerdi.

"Meret bu yıl öyle pahalandı ki, koca adada kimse şöyle ağız tadıyla kafalan çekemiyor," dedi aynı masadan bir başkası.

Tam o sırada meyhaneye Andrea ile iki arkadaşı girdi. Herkesi selamladılar. Başlannda siyah şapkalı, bellerinde kırmızı kuşaklı vardı. Ceketlerini omuzlarına atmışlardı. Yanındakilerden biri Andrea'dan genç, diğeri ondan oldukça yaşlıydı. Yaşlı olanı kısa boylu, kırmızı yanaklı ve güçlüydü. Hali ve tavıyla Andrea'ya çok benziyordu. Hâlâ boş olan bir sıraya oturup meyhaneciden şarap istediler. O gece Andrea keyifliydi. Geniş şapkasını geriye iterek, bedenlen çalışmaya hazırlanırçasına gömleğinin kollarını sıvadı ve herkesin kendisine baktığından emin olduktan sonra, kalın sesiyle:

"Yahu çocuklar!" dedi. "Şu seçimlerde hepiniz bakana oy verin! O bir gariban babası. Korfu'ya yollar, fabrikalar, tiyatrolar, her ne isterseniz onu yapacak. Dediğine göre, siz köylülere de zenginlerin mallarını dağıtacakmış. Şimdiden vermeye başlamadı mı? Ona sadece oylannızı değil, kanlannızı bile verseniz yeridir!"

Andrea'nın esprisi beğenildi, meyhanedeki herkes güldü. Hâlâ şalvar giyen sayılı yaşlılardan, tıraşsız, zayıf bir köylü de ona destek çıktı.

"İngilizlerin zamanından bugüne ne siyasetçiler gördük biz! Efendiler hep kendilerine çalıştılar. Toprağı bol olsun Koçandas gibi! Ama bu söylediğin farklı, yoksullann adamı!"

Arkadaşlarından genç olanı Andrea'yı dürterek kapıyı gösterdi:

"Kaynatan geldi!"

"Kim geldi dedin?" diye sordu Andrea başını çevirerek. Kapıdan bir haftalık sakalı olan, gözleri mahmur, ufak tefek, zayıf ve pejmürde bir ihtiyar giriyordu.

"Trinkulos değil mi bu?" diye devam etti arkadaşı. "Siora Epistimi'nin kocası!"

"Dalga geçme ya Andoni gözünü seveyim!" dedi Andrea ve yeni

gelene seslendi. “Thanasi Amca, yanımıza gelsene, sana bir şeyler ikram edelim.”

“İyi akşamlar çocuklar! Siora Epistimi geç kalırsam canıma okur, sabaha kadar söylenir durur. Artık çocuklar da büyüdü, analarına arka çıkıyorlar.”

Ama Andrea çoktan kadehini doldurmuştu ve eliyle yanına çağırıyordu.

Grubun yaşlısı dudak bükerek başını salladı. “Rini de mi sana posta koyuyor Thanasi Amca?”

Trinkulos kadehini masadakilerin şerefine kaldırarak kafasına diki ve konuşmasına kaldığı yerden devam etti.

“Riniciğim babasına toz kondurmaz! Ama Siora Epistimi bu günlerde hep onunla uğraşiyor. Yok evlilik çağı gelmişmiş, yok çeyizini hazırlamamız gerekiyormuş, yok bir sürü masraf olacaktı! Ben de eve hiç para getirmiyordum! Ama bana haksızlık ediyor. Bütün paramı alarak çekmecede saklıyor ve çekmecenin tek anahtarı onda. Yine de gün boyu ‘ben yoksulum, ben yoksulum’ diye sızlanıp duruyor. Oysa dizi dizi altınları var...”

“Ne kadar altını var?” diye sordu Andrea.

“Haberim var mı sanıyorsun! Onlan hiç görmedim, renklerini bile bilmiyorum. Sen daha iyi biliyor olmalısın. Geçenlerde sana borç verdiği yüz altının senedini imzalamıştım, oradan öğrendim. Yasaya göre bir erkeğin imzası gerekiyormuş. Altınları görmedim, ama geri verdiğini söyledi. İşin rast gitti mi?”

“Hükûmette bizimkiler olduktan sonra sırtımız yere gelmez bizim. İyi kâr ettik. Bir kadeh daha içmez misin Thanasi Amca?”

“Hatırın için onu da içip gideyim artık.” Son anda hatırlamış gibi sesini alçaltarak ekledi: “Benim kanım çok hamarattır. Evde hiçbir ekşiğimiz yok Allah’a şükür! Ödediğin faizle Rini’nin çeyizini da bitirdi. Şimdi dikiş iğnesine kadar kızın her şeyi tamam. Kadın daha ne yap-sın! Damada vereceği drahoma da hazır.”

“Rini’ye ne kadar verecek?” diye sordu Andrea merakla.

Yaşlı arkadaşı sinirlenerek araya girdi:

“Yahu Andrea sende hiç utanma, sıkılma yok mu? Elin kızının drahomasi-
ndan sana ne?”

“Bırak sorsun be Spiro,” dedi yaşlı adam. “Evlilik çağındaki kızla-
rın drahoması duyurulmalı. Her kızın drahoması olmadığı için kimin
varsa bilinmeli. Ama Siora Epistimi ne kadar vereceğini söylemiyor.
Kızımızı alan, onu parası için değil, insanlığı için almalı diyor. İyi ge-
celer çocuklar... Ama bana sorarsanız üç yüz altın verecek!”

Yaşlı adam cümlesini bitirdikten sonra, işlediği kabahatlerin ceza-
sından korkan bir çocuk gibi masadan kalkarak kapıya doğru yürüdü.
Yorgun ve yaşlı yüzünde, evinden çok sevdiği meyhaneden bunca er-
ken ayrılmak zorunda kalmasının üzüntüsü okunuyordu.

Adam uzaklaşınca, Andrea “Drahoma azmış!” dedi.



Dimosthenis Vutiras
(1872-1958)

Δημοσθένης Βουτυράς

İstanbul'da doğdu. Üç yaşındayken ailesiyle birlikte Pire'ye yerleşti, tüm yaşamını bu şehirde geçirdi. Lise öğreniminden sonra opera sanatçısı olmak istedi, ancak başansız bir temsilden sonra çok sevdiği müziği bırakmak zorunda kaldı. Bu deneyimden sonra tüm ilgisini öykücülüğe yöneltti.

Yaşamı boyuca yazarlıktan başka bir iş yapmadı. Yoksul ve çileli bir yaşam sürdü. Kent yaşamını ele alan ilk yazarlardan biri oldu. Eserlerinde, ekonomik kalkınma, savaşlar ve Mübadele'nin doğurduğu toplumsal sorunları işledi. Kenar mahallelerde yaşayan işçi, emekçi kesiminin yaşamlarından ke-

sitler sundu. Kahramanlarını, başansız olmuş, çileli yaşamlarını kadercilikle kabullenen yoksul insanlar arasından seçti. Gerçekçi akımın önemli temsilcilerinden biri sayılır. Çeşitli dergilerde beş yüzden fazla öyküsü yayımlandı. Bunlardan çoğunu otuz beş kitapta topladı.

En tanınmış öyküleri: *Langas, Pararlama, Berduşlar, Öküzlerin Ağtı, Kalp Medeniyetler, Büyülü Geceler, Fırtınalar.*

Pararlama

Παραρλάμα

(Öykü)

Farıas bazen eskilere dalaradı. Fesli, kırmızı kuşaklı bir babasıyla, yüzünü unuttuğu başörtülü bir anası olduğunu hatırlardı. Önce dönen şerit, sonra da dinlenmek için içtiği şarap bundan başka her şeyi unutturdu. Zaten düşünmenin ne gereği vardı?

Kadın kavramını çoktan unutmuştu, hiç bir şeytan aklına getirip günaha sokmaya tenezzül etmiyordu artık. Dükkâna bir kadın girdiğinde, hayatında ilk defa karşılaştığı tuhaf bir şeymişçesine ağzı açık bakakalıyordu.

Diğer işçiler onunla dalga geçtiğinde yanıt vermiyordu. Neredeyse konuşmayı unutmuş gibiydi. Taşımaya devam ettiği tek insanca duygu, nefretti. Hiç gülmüyordu, gülmeyi unutmuştu, gülümsediğini bile gören hiç olmuyordu.

İşten çıkınca körkütük sarhoş olana kadar içiyor, dönen şeridin dilinde konuşur gibi, hiç kimsenin anlayamayacağı kelimeler mınıldanarak yatmaya gidiyordu. Kafayı çektiği meyhanede dostları vardı, ancak onların arasında bile ağzını açmıyordu. Konuştuklarına kulak verdiği izlenimini vermesine karşın dinlediklerini aklında tutması çok zordu. Her şey iz bırakmadan geçip gidiyordu.

Bir gece, arkadaş grubunun çokbilmiş, Baltazar'ın¹ şöleninde,

1 Baltazar: Babil kralı, Nabukadnezar'ın oğlu. Baltazar dostlarıyla bir şölenle eğlenirken,

duvara “Mene, mene thekel u farsin,” kelimelerini yazan görünmez elle ilgili, Tevrat’tan bir şeyler anlattı. Bu kelimeler kralı dehşete düşürmüş, orada bulunanlardan hiçbiri ne anlama geldiklerini açıklayamamıştı. Farmaş anlatılanları dikkatle, gözlerini fal taşı gibi açarak dinledi. Şeridin gürültüsünden başka, aklında kazınan bir tek o oldu.

Ertesi gece, iş çıkışı, meyhaneye gideceğine kaldığı odaya yöneldi. İşinden erken dönerek hemen yatağına uzanan bir hemşerisi ile kalıyordu. Kapıyı hiç kapatmadıklarından, anahtar kullanmadan ve kapıyı vurmadan içeriye girdi. Oda arkadaşı yatağına yatmaktaydı.

Masada küçük bir kandil yanıyor, tabak yerine san bir kâğıt üzerine konmuş üç küflü zeytinle bir kuru ekmek dilimini aydınlatıyordu. Ekmeğe tünemiş bir sinek, nedendir bilinmez, düşüncelere dalmış sabahlıyordu. Farmaş da uzun bir süre düşüncelere daldı, sonra aceleyle kalkıp çalıştığı dükkânın yolunu tuttu. Yol boyunca, ara sıra kanatlı parlak bir balığa benzettiği mehtaba bakıyordu.

Dükkâna arkadaki avludan girdi. Yaprakları dökülmüş yaşlı zeytin ağacına çıkıp yaylanarak avluya atladı. Dükkânın bir köpekten başka gece bekçisi yoktu, o da biraz havladıktan sonra yanına gelip ellerini yaladı. Kırk bir merdiveni kapıya dayayarak kapının üzerindeki dar pencereden içeriye girdi.

Patronun yazıhanesiyle büyük makinelerin bulunduğu alt kattaki salona gitti. Orada bir kibrit yaktı ve duvarlara bir şeyler ararmış gibi bakındıktan sonra, bir makinenin üzerine çıkarak duvara kömürle bir kelime yazdı.

Pararlama!

Kafasından attığı anlamsız bir kelimeydi, fakat ona kötü şeyler

babasının Kudüs’ten aldığı kutsal emanetlerin getirilmesini emreder. (Tevrat, Danyal 5). O sırada görünmez bir elin duvarlara anlaşılmaz yazılar yazdığı görülür. Bu yazıların anlamını çözmesi için çağın Danyal Peygamber, yazılanları şöyle açıklar: “Allah iktidânının sona ermesini buyurdu. Krallığın bölünüp Persler’le Medler’e verildi.” Aynı gece Kyros Babil’e girer.

çağrışınıyordu. Geldiği yoldan geri döndü.

Sabah işe gidince merakla neler olacağını bekledi. Birazdan dükkân sahibinin sesi duyuldu:

“Bu da ne? Kim yazdı bunu?”

Adamın sesinden korktuğu anlaşılıyordu. Herkes işini bırakıp neler olduğuna bakmaya koştu.

Pararlama!

Farmas’ın kafasından attığı kelime, herkesin dilindeydi. Kim yazmış olabilirdi ki? O da merdivenlerden başını uzatıp aşağıya baktı. Hiç kimse ondan şüphelenemezdi, diğerleri gibi neler olduğuna bakmaya koşmadığını bile fark etmemişlerdi. Ustabaşı yazıyı ona sildirdi. O da, bir yandan yazıyı silerken içinden kelimeyi tekrarlıyordu.

O gece yine aynısını yaptı. Ama bu sefer yazıyı kömürle değil, kırmızı boyayla yazdı.

Sabahleyin yine ortalık kanştı. Dükkân sahibi sapsan kesilmişti. Yazıyı kimin yazdığını bulmak istiyordu, ama birden bunu yazanın insan olmadığını düşünerek korktu. Renk vermemeye çalışarak bağırdı:

“Bunu yapan bulunmalı!”

Birisinin onunla dalga geçmek istediği, onu küçük düşürmeye çalıştığı düşüncesi onu deli ediyordu. Herkesi işten kovmakla tehdit etti.

Farmas, işçilerin onu önemsemeyerek aralarında konuşurken, bu yazılan bir hayaletin yazmış olabileceğini konuştuklarını duydu. Evet, bu yazılan mutlaka geceleri ortaya çıkan bir hayalet yazıyordu, kendi dilinde de bir anlamı olmalıydı.

Dükkâna gece için bekçi bıraktılar. Sabahleyin yazı yoktu. Ancak, patron dükkâna girerken, kırmızı yazısıyla kelime yine duvardaydı. Farmas bir fırsatını bulup yazıvermişti.

Herkes ayakta idi. Korkudan sararmış patron, ustabaşı, işçiler, herkes, mutlaka çok kötü bir anlamı olması gereken kırmızı yazılann önünde donup kalmıştı.

Pararlama.

İşçiler, hiçbir şey görmediklerine, yazılan kimin yazdığını bilmediklerine ilişkin en büyük yeminleri ediyordu, ama birisi, birileri ...

Hayalet demek istiyorlar, diyemiyorlardı.

Farmas bulunduğu yerden eğilip baktı, sonra aceleyle uzaklaşarak makinesinin başına geçti. Orada, dönen şeridin kulpunu tutarak yıllar sonra ilk defa sessizce güldü.

• Δημοσθένης Βουτυράς, *Παραρλάμα*, [Pararlama], *Άπαντα*, [Bütün eserleri]
I. cilt "Stahi" yayınları Atina 2001.



Pinelopi Delta (1874 – 1941)

Πηνελόπη Δέλτα

Pinelopi Delta İskenderiye'de doğdu. Mısır'ın zengin tüccarlarından Emmanuil Benakis'in altı çocuğundan biriydi. Babası, daha sonraları siyasete atılarak bir süre için Atina Belediye Başkanlığı ve Maliye Bakanlığı görevlerinde bulundu. Pinelopi iyi bir eğitim aldı, küçük yaşlardan itibaren dönemin kalburüstü aydınları ve politikacılarıyla dostluklar kurdu. 17 yaşında, babasının yanında çalışan İstanbullu Stefanos Delta ile evlendi. Kocasını kültürlü bir aydın ve başarılı bir işadamydı. Aile, bir süre için Frankfurt ve İskenderiye'de yaşadıkdan sonra, 1916'da temelli olarak Atina'ya yerleşti ve kızları Virginia'nın torunu Andonis Samaras Yunanistan Başbakanı oldu.

Pinelopi Delta, anılarında küçükken Fransızca öyküler yazdığını söyler. Daha sonraları, kocasının ve çevresinin telkinleriyle, ilerici aydınların savunduğu halk dili "demotiki" ile çocuklara yönelik öykü ve romanlar yazmaya başladı. Bu yaklaşımıyla tutucu çevrelerin tepkisini çekti. İlk öyküleri, 1909'da İstanbul'un "Laos" (Halk) dergisinde yayımlandı. Aynı yıl, Londra'da ilk çocuk romanı *Vatan İçin* çıktı.

Pinelopi Delta, 1910'da Londra'da, ülkesindeki siyasal durumu eleştirmek amacıyla en tanınmış eseri olan *Adsız Masal*'ı yazdı. Yazar, daha sonraları, arkadaşlarına bu kitabı on günde bitirdiğini açıkladı. Kitap, ardı ardına baskılar yaparak bugüne kadar Yunanistan'ın en çok okunan ve sevilen çocuk kitabı oldu. *Adsız Masal*, daha sonra tiyatroya uyarlandı, birkaç kez de filme çekildi.

Pinelopi Delta, 1925'de, bundan sonraki yaşamını tekerlekli sandalyede sürdürmesine neden olacak bir felç geçirdi. Ama o yılmadan, hepsi de Yunan çocuk edebiyatının klasikleri arasına giren; *Kabadayı*, *Yaramaz Andon* ve *Bataklığın Gizi* gibi kitaplarını yazmaya devam etti. Pinelopi Delta 27 Nisan 1941'de, Almanların Atina'yı işgal ettiği gün öldü. Atina'nın gözde semtlerinden Kifisia'da bulunan konağının bahçesine defnedildi. Mezar taşına "Sessizlik" kelimesinin kazılmasını istedi.

Adsız Masal

Παραμύθι χωρίς όνομα

(Masal)

Amca Kral'ın Armağanı

.....

Saraya yaklaştıklarında kızgın sesler ve içli ağlayışlar duyular.

“Yakamı yırttın!” diye bağınyordu Kıskaç.

“Yüzünü de paralayacağım,” diye yanıtlıyordu Huysuz.

“Her zamanki gibi,” dedi Prens üzüntüyle.

İki kardeş, gittikçe yükselen çığlıkların geldiği yöne doğru koştu-
lar. Oda içinde gördükleri manzara içler acısıydı. İki kız kardeş, yaka
paça olmuş, birbirlerinin saçına yapışmış hırsla kavga ediyordu. Kral,
burnuna kadar düşen tacının altından görebilmek için başını geriye
atmış, onları ayırmaya çalışıyordu. Hizmetçi kızlardan tombul ve sarı-
şın olanı, bütün bu kargaşayı umursamadan divanın yırtık yastıkları-
na uzanmış yatıyordu. Esmer, zayıf olan diğer hizmetçi kız ise, herke-
sin dikkatinin dağılmasından faydalanarak, gizlice Kral'ın tabağındaki
ballı börekten parçalar koparmakla meşguldü.

Kraliçe yere oturmuş, olan bitenden rahatsız olmadan, eteğinin
nakışlarını kink bir şişenin camlarıyla süslemeye çalışıyordu. Bu arada
mabeyincibaşı ve ellerinde kumaşla örtülü sepetler taşıyan iki yaver,
Kral ile konuşabilmek için sabırla kavganın bitmesini bekliyordu.

Banş, ablalarının arasına girdi.

“Lütfen sakinleşin,” diye yalvardı. “Bu yaptığınız çok ayıp. Çılgınlığınız ta aşağılardan duyuluyor.”

Prensesler, birbirlerinin saçını bırakarak şaşkınlıkla dönüp baktılar.

“Sen de nereden çıktın böyle, ufaklık?” diye sordular bir ağızdan.

Kral, burnuna düşen tacını düzeltip Banş’a gülümsedi.

“Hoş geldin kızım,” dedi sakinleşerek. “Gezmeye mi çıkmıştın? Bugün seni hiç göremedik.”

“Benimle birlikteydi,” diye atıldı Prens. “Seninle konuşmak istediklerim var, baba.”

“Vay, vay, vay! Sen de mi buradasın? Nerelerde sürtüyordun?”

“Birçok yeri dolaştım ve bilmen gereken birkaç önemli şey öğrendim.”

“Söyleyeceklerin eğlenceliyse anlatmaya başla, sıkıcıysa sonraya bırakalım. Şimdi hiç havamda değilim,” dedi Kral. Sonra da koltuğuna oturarak yırtık ceketinden sarkan gömleğinin koluyla alnını sildi.

“Hayır baba, söyleyeceklerim hiç eğlenceli değil, ama yine de beni dinlemelisin.”

Kral, bir el hareketiyle oğlunu susturdu.

“Sonra anlatırsın,” dedi. “Kurnaz, yanıma gel de, şu sepet taşıyan gençler kim ve ne istiyorlar anlat bakalım.”

Mabeyincibaşı yaklaşarak yerlere kadar eğildi:

“Bunlar, geçen hafta komşu krallıklara gönderdiğim elçiler,” dedi. “Sonunda geri dönerek, akrabanız kralların yanıtlarını getirdiler.”

“Yaklaşsınlar,” diye emretti Kral.

“Armağan, buraya gel,” diye seslendi mabeyincibaşı.

Birinci yaver, elindeki sepeti yere bırakarak kralın önünde diz çöktü.

“Yüce Efendimiz,” dedi. “Mabeyincibaşı’nın emrettiği gibi amca-oğlunuz Kral’a giderek ekselanslarının mesajını ilettim. Daha sözümü bitirmeden bağınıp çağırmaya başladı. Beni astıracağını, üzerime köpeklerini salacağını söyledi. Ardından yanına çağırarak krallığımız ve yüksek şahsınız hakkında bir sürü şey sordu. Sonra da bu sepeti alıp

size getirmemi söyledi. Ama bunun son armağanı olacağını da ekledi. Gemiler yaptırıp silah satın alıyormuş, çarçur edecek parası yokmuş.”

Kral üzüldü, sinirlenip öfkelendi. Uzaklardaki akrabasını yumruğuyla tehdit ederek bütün gücüyle bağırdı:

“Küstah. Gemiler yaptırıp silah satın alıyormuş! Sözlerini bir daha tekrarlasın, bak ben ona neler yapanım! Hemen yüz bin askerle ülkesine saldırın, bütün donanmamı ırmağa dökerim, kaçacak delik bulamaz.”

Sonra, birden sesini yumuşatarak devam etti:

“Sepetin ağzını aç, Kurnaz. Neler yollamış bir görelim. Devlet işlerini konuşmaktan iştahım açıldı, damağım kurudu.”

Kurnaz, örtüyü tutan ipleri keserek sepeti Kral’a uzattı. Kral, aceleyle üstteki samanları kenara itti ve yumurta dolu küçük bir tas ortaya çıkardı.

“Bunlar da ne böyle?” diye bağırdı.

“Yumurta, Efendimiz,” diye yanıtladı mabeyincibaşı saygıyla.

“Görüyorum aptal! Sana adlarını sormadım. Samanları kaldırıp sepeti iyice arayın. İçinde başka şeyler de saklı olmalı. Örneğin küçük bir define!”

Mabeyincibaşı, yumurta tasını çıkarıp sepeti dikkatle aradı, ama hiç bir şey bulamadı.

“Çekil oradan beceriksiz,” dedi Kral öfkeyle. “Bir define bulacağım dan eminim.”

Diz çökerek beline kadar sepetin içine girdi. Bu arada, esmer hizmetçi kız, herkesin Amcaoğlu Kral’ın armağanıyla meşgul olduğunu görerek, yumurta tasından cebine gizlice birkaç yumurta attı. Arkada ellerini bağlamış bekleyen Prens, hizmetçi kızı gördü ama sesini çıkarmadı. Büyük bir üzüntüyle etrafında olup bitenlere bakıyordu.

Sepette başka bir şey bulamayan Kral suratını astı. Küskün bir şekilde tekrar koltuğuna oturdu.

“Sen gel bakalım,” dedi bekleyen ikinci yavere. “Saygıdeğer kral amcamın sarayında yaptıklarını anlat.”

Yaver Ekin, sepetle yaklaşarak, daha önce yaver Armağan'ın yaptığı gibi kralın önünde diz çöktü:

“Yüce Efendimiz, saygıdeğer amcanız kralın huzuruna çıkıp, ek-selansları mabeyincibaşının mesajını ilettim. Kral gülümseyerek dışarıda beklememi istedi. En iyi danışmanı olarak gördüğü şaklabanıyla görüşerek size en yararlı olabilecek armağanı düşünceğini söyledi. Sonra da, tarafınıza iletmek üzere mühürlü bir mektupla bu gördüğünüz sepeti verdi.”

“Ver şu mektubu,” dedi Kral memnuniyetle. “En azından bunun yaklaşımı daha soyluca!”

Mektubu eline alıp mührünü söktü, gözlüklerini düzelterek yüksek sesle okumaya başladı:

“Haşmetli kral yeğenim.

Büyük bir mutlulukla haberlerini aldım ve krallığının berbat durumda olduğunu öğrendim. Bu sayede, bir armağan göndererek sana yararlı olabilmenin onurunu yaşayacağım. Sana altın göndersem har-cayıp bitireceğini düşündüm. Yiyecek ya da erzak göndersem, onlar da yenip tükenecek. Elbiseler de aynı şekilde yıpranıp eskiyecek. Ben de sana, ömür boyu saklayabileceğin, şanına yaraşır bir armağan yola-maya karar verdim. Haşmetli kral yeğenim, bu armağanı görür gör-mez, sana ne kadar değer verdiğimi ve bu dünyadaki varlığının benim için ne anlam taşıdığını daha iyi anlayacaksın.

Saygılarımla
Kral Amcan”

“İşte! İşte insanlık!” diye bağırdı kral coşkuyla. “İşte nezaketle, sağ-duyuyla yazılmış bir mektup. Şanıma yaraşır armağan, hepiniz duy-dunuz mu? Daha ne duruyorsun, aptal Kurnaz? Sepeti açsana!”

Kurnaz, örtünün iplerini keserek, altın ve gümüş iplikle işlenmiş ipek bir mendile sarılı paketi çıkardı. Mendilin kırmızısı, o ana kadar her şeye ilgisiz kalan kraliçenin bile ilgisini çekmişti. Elindeki cam

parçalarını atarak krala koştı.

“Ay, ne güzel!” dedi. “Nasıl da parlıyor! Armağanı sen al kralım, mendili de bana ver, onu eşarp olarak kullandım.”

“Al kraliçem, al,” diye yanıtladı Kral sevinçle. “Her istediğin senin olsun. Kurnaz, paketi masaya bırak. Kendim açmak istiyorum.”

Tacını iki eliyle düzeltti, soluk pelerinine vakarla sannarak masaya yaklaştı. Büyük bir dikkatle mendilin düğümlerini çözdü. Armağan bir parşömene sarlıydı. Kral, yüksek sesle üzerindeki yaldızlı yazılan okudu:

“Ne demek istediğimi anlarsan çok yararlanırsın.”

“Dikkat edin,” dedi kral. “Burada önemli bir sır gizlendiğini görüyorsunuz. Onu bulma şerefi bana nasip oldu. Açılın!”

Kral, görkemli bir hareketle parşömeni çekerek, dik kulaklarının arasına teneke bir taç kondurulmuş bir eşek kafasını ortaya çıkardı. Masanın çevresinde herkes gülmeye başladı. İşlemeli ipek mendili kapmış olan kraliçe de, aynanın karşısına geçerek onu saçlarına sarmaya çalıştı. Sadece kral, fal taşı gibi açılmış gözleri ve açık duran ağzıyla öylece kalakalmıştı.

Prens, kireç kesilmiş bir suratla masaya yaklaşarak, bir eşek kafasına bir babasına baktı. Birden elleriyle yüzünü örterek pencerenin pervazına dayandı, hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

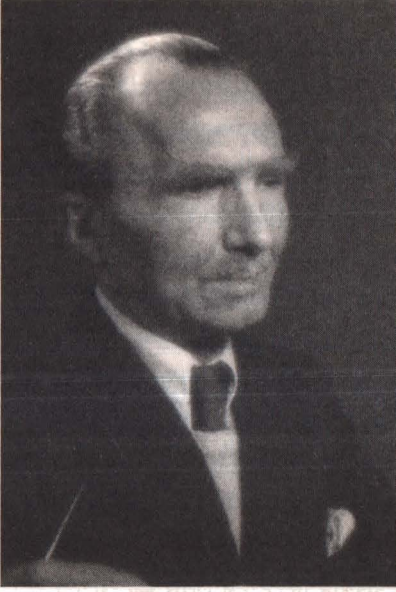
Kral, yoğun kahkahaların arasından oğlunun hıçkırıkları duyuyordu. Duygulanarak çevresine bakındı.

“Ağlayan kim?” diye sordu.

Delikanlının pervaza dayalı, hıçkırıklarla sarsılan bedenini gördü. Titrek adımlarla yaklaşarak elini oğlunun sırtına dayadı.

“Sen, iyi bir oğulsun,” dedi. “Babana yapılan ağır hakaretin farkına varabildin. Hayır dualarım seninle olsun!”

Ve yaşlı kral, ömründe ilk kez oğlunu kucaklayarak alnından öptü.



Nikos Kazancakis (1883-1957)

Νίκος Καζαντζάκης

Girit'in İraklio şehrinde doğdu, ilk ve orta eğitimini orada aldı. Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirerek 24 yaşında "Frederich Nietzsche'nin Hukuk Felsefesi" konulu doktora tezini verdi. Balkan savaşlarında orduya gönüllü katılarak Başbakanlık kaleminde görev aldı. Bütün dünyayı kapsayan uzun süreli gezilere çıktı. II. Dünya Savaşı sonrasında kısa bir dönem için devlet bakanı olarak görev yaptıktan sonra yurtdışına çıktı. Bir yıl UNESCO'nun edebiyat danışmanı olarak çalıştı.

1948'de Fransa'da Antibes'e yerleşerek kendini tamamen yazmaya verdi. Dinî duygulara hakaret ettiği savıyla kilisenin sert tepkisiyle karşılaştı. Çin'e yaptığı bir gezinin dönüşün-

de Asya gribine yakalanarak Almanya'nın Freiburg şehrinde yaşama gözlerini yumdu. Cenazesi memleketi İraklio'da kaldırıldı. Mezar taşına çok sevdiği bir Hint özdeyişinin yazılmasını vasiyet etti: "Hiç bir umudum kalmadı, hiç bir şeyden korkmuyorum. Özgürüm."

Edebiyat yaşamına çeşitli dergilerde takma adlarla yazdığı denemelerle (1906) başladı. Ardından, ödüller kazanarak saygın tiyatrolarda sahnelenen tiyatro oyunları yazdı. Ancak bu dönemde Homeros, Platon, Dante, Goethe, Tagore, Bergson, Nietzsche gibi birbirinden farklı birçok yazardan yaptığı çevirilerinden başka kitap yayımlamadı. 1927'de yazdığı, yaşam felsefesiyle sanat anlayışını anlatan deneme kitabı *Çileci* ve 1938'de yazdığı, Homeros'un *Odysseia*sının devamı niteliğindeki 33.333 dizecik *Odysseia* destanını, başyapıtı olarak tanımladı. 1946'dan itibaren, ilerlemiş yaşında, ona uluslararası ün kazandıracak romanlarını yazmaya başladı.

Kazancakis, gezi yazıları dahil bütün eserlerinde, ısrarla –Homeros, Bergson, Nietzsche, Buda ve İsa'dan esinlenerek oluşturduğu– yaşam felsefesini dile getirir. Buna göre, insanoglu özgürlüğüyle onurunu korumak ve ölüm korkusunu yenebilmek için sürekli bir savaşımın içinde olmalıdır.

Başlıca eserleri: *Odissia*, *Terçinler* (şiir) *Ustabaşı*, *An*, *Prometeus*, *Buda*, *Kostandinos Paleologos* (tiyatro) *Gezerken*, *Romanya'da Gördüklerim*, *İspanya* (gezi yazıları) *Aleksi Zorba'nın Yaşamı*, *Kaptan Mihalis*, *Yeniden Çarın Gerilen İsa*, *Günaha Son Çağrı*, *El Greco'ya Mektuplar*, *Allah'ın Garibi*, *Toda Raba*, *Kayalı Bahçe* (roman)

Zorba

Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά

(Roman)

Anlatıcı, yaşadığı bunalımdan kurtulmak için sevdiği kitaplarını yanına alarak, kiraladığı linyit madenini işletmek üzere Girit'e gider. Ustabaşısı Aleksi Zorba, içinden geldiği gibi davranan, coşkulu, tutkularla dolu yaşlı bir halk bilgesidir. Köyde bütün erkeklerin aklını başından alan güzel dula âşık olan genç bir köylü, aşkına karşılık alama yınca intihar eder.

XXII

Kavakların altında Paskalya horonu iyice kızıışmıştı. Horonun başını, tüylü yanakları daha ustura yüzü görmemiş, iri yapılı esmer bir delikanlı çekiyordu. Açık bağı gür kıvrıkcık kıllarla kaplıydı. Başını geriye atıyor, ayakları kartal kanadı gibi toprağı tokatlıyordu. Bakışları arada bir kızlara takılıyor, gözlerinin akı kara yüzünde vahşice parlıyordu.

Sevindim, ama aynı zamanda korktum da. Madam Ortans'tan dönüyordum. Ona bakması için bir kadın çağırmış, gönlüm rahat Giritlilerin oyunlarını izlemeye gelmiştim. Anağnosti Dayı'ya yaklaşıp yanına oturdum. Kulağına eğilerek, "Horonun başını çeken delikanlı kim?" diye sordum.

Anağnosti Dayı güldü.

"Yeryüzüne can almaya inen melekler gibi kerata," dedi kıvançla. "Adına çoban Sifaka derler. Bütün yıl boyunca dağda koyun güder. İnsan yüzü görüp horon tepmek için sadece Paskalya Bayramı'nda köye iner."

İç çekti. "Onun gençliği bende olsa," diye söylendi, "Allah'ıma kitabıma İstanbul'u basardım."

Delikanlı başını kaldırdı, sesi kızgın bir koçunki gibi boğuk ve şekilsizdi. "Çal, Fanurio! Çal da Azrail'i gömelim!"

Azrail, yaşam gibi her an ölüp her an yeniden doğuyor. Genç kızlarla delikanlılar, binlerce yıldır, yüzlerinde arzular kazanmış halde, dal budak salmış kavakların, çamların, meşelerin, çınarların, hurma ağaçlarının gölgesinde horon tepiyor, gelecekte de bir o kadar tepecekler. Yüzler her yirmi yılda bir değişiyor, yerlerine yenileri geliyor. Ancak özleri hep aynı kalacak, yirmi yaşlarında, aşktan gözleri kararmış gençler sonsuza dek horon tepecekler.

Genç çoban bıyığını burmak için elini kaldırdı, ama bıyığı yoktu. "Çal," diye bağırdı yine. "Çal bre Fanurio, çatlatma insanı!"

Fanurio gayrete geldi, lira¹ kükredi, şahin zilleri² yeri göğü inletti. Genç çoban bir zıplayışta ayaklarını havada üç kez çırparak, çanklannın ucuyla yanı başında oynayan kır bekçisi Manolaka'nın başına sardığı beyaz mendili çekti.

Seyredenlerden, "Yasu, bre Sifaka!" sesleri yükseldi. Genç kızlar ürpererek başlarını eğdiler.

Genç çoban sessizce, kimselere bakmadan, utangaçlıkla sert bakişlarını yere dikerek, vahşice bir özenle sol elini ince beline dayamış oynamaya devam ediyordu.

Birden müzik sustu. Yaşlı zangoç Andrulio köy meydanına gelip ellerini kaldırarak, "Dul! Dul! Dul!" diye bağırdı.

Oyunu ilk bırakan Manolaka oldu. Mersin ve defnelerle süslenmiş kilise, köy meydanından görünüyordu. Horon tepenler nefes nefese durdular, yaşlılar yerlerinden kalktı. Fanurio lirasını kucağına yatırdı

1 Lira: Üç ya da dört telli, armut biçiminde, kemençeye benzeyen bir saz. Girit'in türküleriyile halk oyunları Karadeniz'dekilere çok benzer.

2 Şahin zilleri: Lira yayının ucuna şahin zilleri denilen küçük ziller bağlanır. Liracı yayını hareket ettirdikçe ziller de çalar.

ve kulağına astığı nisan gülünü alıp kokladı.

“Nerde, Andrulio?” Herkes öfkeyle soruyordu. “Nerde?”

“Kilisede, işte şimdi kiliseye girdi. Lanetli kadının kucagında çiçek açmış limon dalları var.”

“Saldıran çocuklar!” Kır bekçisi bağırarak önden koştu.

Tam o sırada, dul kilisenin kapısına çıktı. Kara bir başörtüsü takmıştı ve haç çıkanyordu.

“Ahlaksız! Rezil! Katil!” Bütün köy, koro halinde bağınıyordu. “Sokağa çıkmaya yüzün varmış demek! Yürüyün çocuklar, köyümüzün namusunu kirletti.”

Bazılan kır bekçisinin ardından kiliseye doğru koştu, diğerleri yu-kandan, köy meydanından taş attı. Dulun omzuna bir taş geldi. Genç kadın çığlık attı, elleriyle yüzünü kapatarak koşturaya çalıştı. Ama gençler çoktan kilisenin kapısına varmış, Manolaka da bıcağını çekmişti.

Dul çığlıklar atarak iki büküm oldu, yalpalayarak tekrar kiliseye girmeye yeltendi. Kilisenin önünde yaşlı Mavrandoni duruyor, iki eliyle kapı kanatlarını tutuyordu. Genç kadın sola doğru atıldı, avludaki koca serviye sanldı. Işık çalarak gelen bir taş kafasına geldi, kara başörtüsü düştü, saçları omzuna döküldü.

“Hz İsa adına! Hz İsa adına!” Dul, serviye sınıksı sanılmış inliyordu.

Meydana toplanan genç kızlar beyaz başörtülerini çekistiriyor, yaşlı kadınlar da bahçe duvarlarına tırmanmış çığlıklar atıyorlardı.

“Öldürün, gebertin onu!”

İki delikanlı dula saldırdı, elbiselerini çekip yırttılar. Yırtık gömleğin altından, karanlıkta mermer gibi ışıldayan bembeyaz göğüsleri ortaya çıktı. Başındaki yaradan alınaya, yanaklarına ve boynuna kanlar akıyordu.

“Hz İsa adına! Hz İsa adına!” Dul inlemeye devam ediyordu.

Gece karanlığında ışıldayan beyaz göğüslerin üzerindeki kan, gençleri kendilerinden geçirdi. Kuşaklarından bıcaıklarını çektiler.

“Durun,” dedi Manolaka, “bunu ben yapmalıyım.”

Kilisenin kapısını tutan yaşlı Mavrandoni elini kaldırdı, herkes sustu:

“Manolaka,” dedi, “amcaoglunun kanı uğulduyor, huzura kavuştur onu!”

Üzerine çıktığım bahçe duvarından atlayarak kiliseye koşmak istedim, ayağım takıldı, yere kapaklandım. O anda yanımdan geçen Sifaka, eğilip yakamdan kavrayarak bir kediye kaldırıncı gibi havaya kaldırdı.

“Senin burada ne işin var züppe?” dedi. “Kaybol hemen.”

“İçinde hiç acıma yok mu Sifaka?” diye sordum. “Acıyın ona ne olur!”

Dağ adamı güldü.

“Neden acıyacaktım, kadın mıyım ki? Erkeğim ben!”

İki adımda kilise avlusuna vardı. Ben de peşinden koştum. Herkes dulun çevresini sarmıştı, derin sessizliği sadece genç kadının nefes alışları bölüyordu.

Manolaka haç çıkardı, bir adım ilerleyerek bıçağını kaldırdı. Bahçe duvarlarına çıkmış yaşlı kadınlardan sevinç çılgınları yükseldi. Genç kızlar başörtülerini çekip gözlerini örttüler.

Dul, başının üzerindeki bıçağı görünce canlandı, danalar gibi böğürdü. Servinin dibine çökerek elleriyle başını sardı. Kuzgun karası saçları toprağa döküldü, bembeyaz boynu karanlıkta ışıldadı.

Mavrandoni haç çıkararak, “Allah’ın adına!” dedi.

Tam o anda arkamızdan kaba bir ses duyuldu.

“At o bıçağı elinden, katil!”

Herkes şaşkınlıkla başını çevirdi. Zorba, Manolaka’nın önünde durmuş, kollarını çılgınca oynatarak bağınıyordu.

“Utanmıyor musunuz? Ne biçim erkeksiniz böyle? Koca bir köy bir kadını mı öldürecek? Girit’in adına leke süreceksiniz!”

Yaşlı Mavrandoni sertçe sözünü kesti. “Git işine Zorba, sen karışma!” Sonra yeğenine döndü, “Haydi, Manolaka, Hz İsa’yla Meryem Ana adına bitir şu işi.”

Manolaka bir atlayışta dolu kavradı, yere yıkıp dizini karnına dayadı ve bıçağını kaldırdı. Zorba atılarak Manolaka'nın kolunu tuttu, kuşağıyla sardığı öbür eliyle de bıçağı almaya çalıştı.

Dul yerden kalktı, kaçıp kurtulmak için sağına soluna bakındı. Köylüler çevresini sarmıştı, kaçmaya çalıştığını görünce çemberi daraltılar.

Zorba bağırmadan, çevik hareketlerle boğuşmaya devam ediyor, ben de bir kapı eşiğinden endişeyle onu izliyordum. Manolaka'nın yüzü hırsından maviye dönmüştü. Sifaka'yla iri kıyım bir delikanlı yardımına geldiler.

Manolaka öfkeyle, "Açılın, açılın!" diye bağırdı.

"Kimse yaklaşmasın."

Bütün gücüyle Zorba'ya saldırıyor, boğa gibi kafa atıyordu. Zorba dudaklarını ısıyor, sesini çıkarmıyordu. Kır bekçisinin sağ kolunu mengene gibi sıkıyor, kafa darbelerinden korunmak için bir sağa bir sola eğiliyordu. Hırsından kuduran Manolaka, bir fırsatını bulunca, Zorba'nın kulağını ısırdı, şimdi bütün gücüyle kökünden koparmaya çalışıyordu. Oluk oluk kan akıyordu.

"Zorba!" diye bağırdım korkuyla, araya girmek istedim.

"Geri çekil, patron," dedi Zorba. "Sen karışma."

Yumruğunu sıkarak bütün gücüyle rakibinin hayalanna vurdu. Dev adam öyle kalakaldı, ağzını açarak kopmak üzere olan kulağı bıraktı, mavi yüzü bembeyaz oldu. Zorba bir dokunuşla Manolaka'yı yere yıktı, elinden bıçağını alarak taşlara çalıp parçaladı. Mendiliyle kulağından akan kanları sildi, sonra da aynı mendille terini silmek isteyince, yüzü gözü kanlar içinde kaldı. Ayağa fırladı, etrafına baktı, gözleri kıpkırmızı ve şişti. Dula döndü, "Kalk, benimle gel," dedi.

Arkasına bakmadan kilise avlusunun kapısına yöneldi. Dul, bütün gücünü toplayarak koşmaya hazırlandı, ama pek uzağa gidemedi. Mavrandoni şimşek hızıyla üzerine atıldı, saçlarını eline dolayarak, bir bıçak darbesiyle kafasını kesti.

“Bütün günahı üzerime,” diyerek dulun kafasını kilise avlusuna fırlattı. Sonra haç çıkardı.

Zorba başını çevirip baktı. Hırsla bıyığını çekerek bir tutam kıl kopardı, iç çekti. Yanına gittim, kolunu tuttum. Eğilip bana baktı, göz kapaklarından iki iri damla yaş süzülüyordu. Ölgün bir sesle:

“Yürü gidelim, patron,” dedi.

• Νίκος Καζαντζάκης, *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*, [Zorba], Atina 1946.



Kostas Varnalis (1884-1974)

Κώστας Βάρναλης

Kostas Varnalis 1884'te Bulgaristan'ın Burgaz şehrinde doğdu. Filibe'deki Zarifia Lisesi'ni bitirdikten sonra, soyadını esinlendiği babasının memleketi Varna'nın Rum cemaatinden, Atina Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nde Yunan Edebiyatı okumak üzere bir burs kazandı. 1908'de pekiyi dereceyle mezun oldu ve çeşitli okullarda edebiyat öğretmeni ve müdür olarak çalıştı. 1912'de askere alınarak Balkan Savaşları'na katıldı. 1918'de bu kez Yunan hükümetinin bursuyla Paris'te doktora eğitimi aldı.

Varnalis, genç yaşlardan itibaren çeşitli dergilerde yazdığı şiirlerini 1905'te *Bal Kovanlar* adıyla yayımladı ve büyük beğeniyle karşılandı. O dönemlerde antik Yunanistan hayranı ve

milliyetçi olmasına karşın laik düşünceleri ve resmi kurumların dayattığı arkaik yapay *katharevusa* yerine halk dili *demotiki*'yi kullandığı için çeşitli kovuşturmalara uğradı. Paris'e gitmeden önce yazdığı uzun epik şiir *Proskinitis*'le (*İbadetçi*) herkesin takdirini kazanarak, kuşağının milli şairi olarak tanımlandı.

Varnalis, Paris'te marksist çevrelerle ilişkiye girer ve dünya görüşü değişir. 1922'de yazdığı *Yakıcı Işık* adlı uzun şiiri Yunan edebiyatının ilk savaş karşıtı, devrimci eseridir. Artık milli eğitim saflarında kalması olanaksızlaşır. Öğretmenlikten istifa ederek Yunan Komünist Partisi'nin yayın organı *Rizospastis* (Radikal) gazetesinde çalışmaya başlar. Şiirler, tiyatro piyesleri ve edebiyat eleştirileri yazar, antik Yunancadan tragediyalar, batı edebiyatından şiirler ve piyesler çevirir. Düşünceleri yüzünden 1935'te Ay Strati Adası'na sürgün edilir. Artık Yunan solunun en büyük şairi konumuna yükselmiştir. Şiirleri yaşam coşkusuyla dolu, zengin bir müzikalite ve zarif bir mizah duygusuyla yazılmışlardır. Ancak Varnalis'in en belirgin özelliği, şiirlerinin devrimci içeriğiyle mücadeleci ruhunu son derece duygusal bir lirizmle dengeleyebilmesidir. 1959'da Lenin Edebiyat Ödülü'ne layık görülür ve 1974'te Atina'da 90 yaşında ölür.

Varnalis'in hece vezinli ve uyaklı lirik şiirleri başka dillere zor çevrilebildiğinden yurtdışında daha çok "*Sokrates'in Gerçek Savunması*" ve "*Penelope'nin Günlüğü*" adlı nesirleriyle tanınır. Bu eserlerinde, antikiteyi kendine özgü lirik ve mizahî tarzıyla yorumlayarak, kapitalist sistemin değerlerini sorgular.

Diğer tanınmış eserleri: *Kuşatılmış Köleler*, *Şiirler*, *Özgür Dünya*, *Halkın Öfkesi* (Şiir). *Hadımlar Halka*, *Diktatörler*, *Edebi Anılar* (Düzyazı). III. *Attalos* (Tiyatro).

Sokrates'in Gerçek Savunması

Η αληθινή απολογία του Σωκράτη

(Roman)

& 1. Saat kaç? Gün ortasını geçeli çok olmuş! Tam altı saattir buradayım ve doğru dürüst hiçbir şey duyamadım daha! Gördüğünüz gibi, geçen yıllar kulaklanımı bozmuş. Odysseus da benimle aynı dertten muzdarip olsaydı, ölümün haz verici türküsünü duymamak için kulaklarını mumla tıkamaya zahmet etmezdi. Buna rağmen, ölüm yine de ruhuna işledi ve o günden sonra bütün yaşamı boyunca beyininde yankılandı durdu.

& 2. Ama tümü de sağlam on kulağım bile olsa, sizi yine de duyamayacaktım. Büyük ve görkemli kalabalığınız karşısında nutkum kesildi. Öbür dünyaya göçtüğümü sandım ve cansız bedenimi beş yüz Pluton'un yargıladığı duygusuna kapıldım. Alçak gönüllülükle gülümsemem o yüzden. Korku, şaşkınlık ve aptallıktan! Ruhumda yurtseverlik duygularının depreştiğini hissedebiliyorum! Evet, bu büyük erdemlere ben de sahibim! Ve bu Üçlü'nün, yani korku, şaşkınlık ve aptallığın kök saldığı her yerde Yasa güç kazanır, halk mutlu olur.

& 3. Sözün kısası, beynim durduğundan hiçbir şey duyamadım. Bir zamanlar, aklım çok uzaklara, gerçekten varolmadığı için hiçbir kuşla hiçbir teknenin yanına yaklaşmadığı egzotik bir ülkeye seyahatlere çıkardı. Oradan hep uğultular içinde, gözü kamaşarak ve dayanılmaz acılarla dönerdi. Atinalılar, orası İdealar Ülkesi'ydi! Ve bu ülkeye bir kereliğine olsun uğrayan herkes, Athena'yı çınlıçplak gören

Teiresias'ın başına gelen belaya çarpılır. Sonsuza dek kör olur!

§ 4. Ancak şu son zamanlarda, aklım dik bir yanı önüne gelmiş ya da derme çatma bir köprünün üzerine çıkmış katırlar gibi davranıyor. Yerinde çakılıp inatlaşıyor ve burnunun dikine bir karış bile ilerlemekte diretiyor. Beni, dikkatimi burnuma yoğunlaştırmaya zorluyor. Koca bir evren! Çirkinliğin, yani gerçeğin uçsuz bucaksızlığı! Başım dönüyor ve şakaklarıma çekiçle vurulmuş gibi oluyorum. Tuhaf bir duygu! Atinalılar; tannılan, düşünceleri, düşleri, geçmiş günleri ve geleceği görebiliyoruz ama burnumuzu göremiyoruz! Gerçek bilge, burnunu görüp onu anlayabilmeyi başaranıdır, bunu yeni algıladım. Oysa ben, millet burnumun maymunlar ya da tekelerinki gibi basık oluşuyla dalga geçerken bile onun varlığından haberdar değildim. İşte, bunca saattir, bilge olabilmek için burnumu incelediğimden hiçbir şey duymadım.

§ 5. Biraz abartıyorum tabii. Hiçbir şey duymamış olamam! İthamcılanmanın iftiralara ve sizin küfürleriniz ara sıra kulağıma çalınıyordu. Ve onlara verilebilecek esprili yanıtları düşündükçe içimden gülüyordum. Bu yanıtları yüksek sesle ifade edemezdim, çünkü yasalar hatibin sözünün kesilmesini yasaklıyor. Ben de, kış geceleri, dışarıda poyraz eser ve kar atıştığında, avluya çıkıp işlemeyi sonraya erteleyen biri gibi, sıra bana geldiğinde bütün söyleyeceklerimi toptan söyleyebilmek için kendimi tutuyordum. Ama şimdi, sıra bana gelince, size neler söylemek istediğimi unuttum, hatırlamaya da üşeniyorum.

§ 6. Bütün söylediklerinizin içinde en iyi duyduğum şey, idam kararıydı. Çağımızın bayağılığından emin olduğum için böyle bir karar çıkacağını önceden biliyordum. Ancak bilmesem de tahmin etmem hiç zor olmayacaktı. Uykulu gözleriniz ve uzun uzun esnemenizden açıkça anlaşılabilirdi. Kararnızı tebliğ etmek üzere kulağımın dibine bağırarak bir tellal göndermenize hiç gerek yoktu. Aslında uykunuz bastırmasa da yine idam kararı verecektiniz. Beni suçlayanlara bir baksanıza! Hepsisi de havalı, iyi giyimli, mühim şahsiyetler! Patentli yurtseverler, ağababaları, Demokrasi'nin güneşleri! Bir de bana bakın!

Evlere şenlik bir gariban! Pejmürde kıyafetli, suratsız, uğursuz, hayırsız ve “bilgelerin bilgisi” bir berduş! Yer yarılrsa da içine girsem! Yerinizde olsam, gözümü kırpmadan kendimi hem idama hem de temiz bir dayak yemeye mahkûm eder, her iki cezayı da şahsıma yapılmış büyük bir lütuf olarak kabullenirdim.

& 7. Hele ruhları! Beni suçlayanların ruhları, güzellik ve zenginlik açısından görünümüleriyle giyim kuşamlarına beş basar. Neden idamımı istemeye tenezzül ettiler dersiniz? Kesinlikle Atina'nın iyiliği için! Onlar, ölsem de yaşasam da hiçbir şey kazanmıyorlar ki! Açık arttırmada ucuza kapatacakları tarlalarım mı, yoksa suçlamalarını geri çekmeleri için onlara verecek param mı var? İhtiyar Ksanthippi'nin (güzeller güzelini sevsinler!) bir an önce dul kalarak içlerinden biriyle evlenmesine sabırsızlanmadıkları da kesin. Onlar benim düşüşümle, ruhlarınızda sendelemekte olan Erdem'i ayağa kaldırmak istiyorlar. Halk önderi nitelikleriyle dürüst ve temiz olmasalar, şimdi sanık sandalyesinde onlar oturacak, onları suçlamak da bana düşecekti!

& 8. Heybetli sepici Anytos önünde kimin gözleri kamaşmaz? Aslan yürekli komutan! Onu otuz savaş gemisiyle Niokastro'yu kurtarmaya gönderdiğinizde, postunu deldirmemek için kale düşene kadar Malias Burnu'ndan öteye geçmemişti. Ah şu ters rüzgârlar! Zanaatı yüzünden, postuna “vatan uğruna ölmek”ten fazla değer biçiyor adam ne de olsa! Ama bu yüzden harp divanında vatan hainliği suçlamasıyla yargılanınca, strateji alanındaki dehasını gösteriverdi! Para için hayatını sakınırken, hayatı için paraya kıymaktan hiç kaçınmadı. Böylelikle dönemin yargıçları; boyuna bosuna, demokratik teamüllere ve bunca yararını gördüğü ters esen rüzgâra yaraşır şekilde onu hemen beraat ettirdiler.

& 9. Sadece, karşınıza geçerek artist gibi okuduğu şu suçlamayı yazdırmak üzere arzuhalci Polykrates'e koca bir mna¹ ödemesini

1 mna: 436,6 gram gümüşe karşılık gelen para birimi. Bir mna yüz drahmi, bir drahmi de altı “ovolos”a karşılık geliyordu.

kendisine hiç yakıştıramadım. Daha güzel (en azından daha zekice) suçlamalar uydurmam için bana gelsene be adam! Hem ben ödediklerinin yansına razı olurdum. Savunmamda sarf ettiğim iki cümleyle sizleri böyle kudurarak idam karan vermenize neden olduğuma göre, şimdi yapacağım gibi kendimi suçlayarak çok daha büyük başan kazanabilirdim. Ödeyeceği paraya, baldıran zehirinin en alasını ve beni adam yerine koymayan bizim eksik eteği çatır çatır çatlatacak, ceviz ağacından lüks bir tabut almak için ihtiyacım vardı.

§ 10. Ya hatip Lykon? Sadece nutuk atmakla yetinen hatip gördünüz mü hiç? Bu yüzden, siz de onu askerî komutan yaparak Epahtos'u savunmakla görevlendirdiniz. Ama o, yurtseverliğin ne anlama geldiğini iyi bildiğinden, "gümüş karşılığında" kaleyi düşmana sattı. Siz de ne yaptınız? Koca tanınan bile dize getirebilen Moira'ya, yani kadere karşı koyamadığına inandınız. Oysa para, Moira'yı bile karşısında susta durdurur! Şimdi de bu şanlı kurtancımız; halkın (yani kendisinin) malını, mülkünü ve şerefini emanet ettiğimiz ve vatan hainlerini (yani vatani satmaktan aciz olanları) idama mahkûm eden yasaları hazırlamakla meşgul.

§ 11. Şu ikisi, hem de hak ederek, "kentlin aşığı" olmakla övünüyorsa, üçüncüsü kesinlikle "kentlin sevgilisi"dir. Melitos oğlu Pithieli Melitos'un Sofroniskos oğlu Alopekili Sokrates hakkındaki suçlama dilekçesi şöyleydi: "Sokrates, kentlin tanınlarını tanımamak, yeni tannlar icat etmek ve gençlerin ahlakını bozmakla suç işlemektedir. Ölüm cezasına çarptırılmalıdır!" Kimsenin tanımadığı şair ve dillere destan nonoş, kokulu Melitos! İçlerinden en delikanlısı o çıktı. Birkaç kurşun karşılığında suçlamaların altına imzasını atarak, beraat edersem "şerefsizlik" cezasıyla mahkûm olma riskini tek başına üstleniverdi. Çocuğun kaybedecek bir şeyi yokmuş demek ki!

§ 12. Bu yüce demokratlarla kıyaslanınca, benim vatan için yaptıklarımın lafı mı olur? Ne Niokastro'ya ihanet ettim, ne Epahtos'u sattım ne de Kifissos Çayı'nın kuytulandında eril Afrodite tapınma tö-

renlerinde ele güne bedenimi sundum. Beni zorla sorumlu bir mevkiye getirdiğinizde de, artık dik kafalılığımдан mı yoksa dürüst biri olduğumdan mı bilinmez, diğer mevki sahiplerinin alışkanlıklarına ve halkın tercihlerine hep ters düştüm. Daha siz beni idam edip şan şöret kazanmayı aklınıza getirmeden çok önce, ikisi güzel demokrasi yıllannda, biri de Otuz Tiran diktatörlüğü döneminde olmak üzere, tam üç kez aynı akıbete uğramaktan kıl payı kurtuldum. Ama beni suçlayanların boylan bunca uzun ve benimki bunca güdük olmasa bile, bilgeliğiniz ve hatasızlığınız beni mahkûm etmeye yeter de artardı. Hepiniz tek tek ve özellikle seçilmiş gibisiniz maşallah! “Zeus’un yargıçları!” Katıksız ruh ve beyin! Hayal gücü ve gereksiz ince eleyip sık dokuma illeti kanınızı kirletmemiş. Tak fişi bitir işi yöntemiyle çalışıyorsunuz. İdam cezalannı, sümüğünüzü sümükürüp oturduğunuz koltuğun altına yapıştırır gibi kolaylıkla vermeniz de bu yüzden.

¶ 13. İşte, sokakta çiftleşen köpekleri sopayla kovalarken, kansını el altından sevgililerine pazarlayarak kapı deliğinden röntgenleyen Erdemi Koruma Derneği’nin Başkanı, Plakalı İffetios. İşte, tannçanın bütün mucizelerini ayrıntılarıyla bilmesine karşın, tannçanın tarlalarıyla bostanlarının nasıl mülkiyetine geçtiğini bir türlü açıklayamayan, önü arkası tostoparlak, içi dışı bembeyaz Lepsinalı Hireas. İşte, nasıl beceriyorlarsa, her yıl “buğday emini” seçilerek buğday, un ve ekmek fiyatlarını belirleme ve diğer tüccarların kantarlarını denetleme imtiyazını kimselere kaptırmayan hububat taciri ve armatör, Pireli anlı şanlı Eliuzunis kardeşler. İşte, arpa ekmeği ve çürük zeytin yemekten, kansının taktırdığı boynuzlan taşıması gereken yerinde çibanlar çıkıp uyuz gibi kaşındığı halde, her boş bulduğu arsaya tannlara mabetler yaptırmayı hiç aksatmayan, yoksulların belalı Kifisialı tefeci Var-yemezis. İşte, her yıl, bir kısmını kardeşinin ödediği fuhuş vergisinin mültezimi olan, nefis kokular sürünmüş, Kolonoslu narin ve şık Erdemios. İşte, ağabeyinin çocuklarını sokağa atan, sonra da bütün servetimi onlara harcadım diye yakınan büyük hayırsever Merhametis. İşte,

bir zamanlar on beş arkadaşıyla birilerini dövmek ya da öldürmek için pusular kuran, ama siyasî durum değişince korkusundan yaptıklarına pişman olarak çevresine ruhunu kurtarmak için bir manastıra çekileceğini yayan, diktatör Kleon'un sağ kolu Yiğitios. İşte, müşterilerine iş yetiştirebilmek için mahkemeler sokağında on elemanlı yazıhane açan meşhur yalancı şahit Gerçekios. İşte...

Büyük şamata, tehditler, küfürler: "Susturun şunu!" sesleri.

¶ 14. Ne susması, ne susturması? Nefesinizi boşuna harcamayın. Size yüklenmeye başlamadım bile, kızmaya daha çok fırsatınız olacak. Teker teker hepinizin bütün rezilliklerini, adiliklerini sıralayacağımı mı sandınız? Rahatlayın beyler... İki ön sıradan ötesini seçemiyorum. Ayrıca hepinizi adınızla sanınızla tanımam da mümkün değil. Her biriniz onar (en azından üçer) günah işlemiş olsanız toplamı bini geçer. Tümünü akılda tutmanın imkânı mı var? Bana topu topu üç suçlama yakıştırdılar ve bunları mahkemede sunup sizleri ikna etmeleri tam altı saat sürdü. Her şey bir yana, maskelerinizin düşmesinden niye çekiniyorsunuz? Yasa sizsiniz! Yasa sizsiniz ve hep öyle kalacaksınız; dün, bugün ve yarın. Aranızdan biriniz temiz çıksa, Yasa sırça kule misali yıkılıp paramparça olur, toza dumana kaşır.

¶ 15. Şimdi içinizden: "Adama bak! Yıllardır, maneviyatın maddeyi, ruhun da bedeni yönettiğini savunuyordu. Kalabalıkların değil, filozofların (yani sadece kendisinin, zira ona göre diğerlerinin tümü sofistti) düşüncelerine önem verdiğini söylüyordu. Şimdi de, sıkıyı görünce, bütün bu söylediklerini unutup yan çiziyor, yalvarıp yaltaklanıyor!" diye geçiriyor olmalısınız. Ama ben kimseye ne yalvarıyor ne de yaltaklanıyorum. Haksız yere öleceğime üzülmiyorum, hak ederek ölsem de utanmayacaktım. Bugün yasaların kallesliğiyle hesaplaşmayı önemsemediğim gibi, birkaç ay ya da yıl sonra, doğanın iradesine boyun eğerek bu dünyadan ayrılmayı da önemsemeyecektim. Aslına bakarsanız size minnet borçluyum. Bir Hiçlikten diğer Hiçliğe doğru, böyle bando mızıkla eşliğinde yol alırken, hem sizinle hem de

kendimle alay etmekten keyif alıyorum. Öyledir işte! Eleştirmek, alay etmek demektir.

& 16. Size söylediklerimle kudurduğunuzu, ama bana hem hiçbir şey yapamadığınızı, hem de üç ovolosluk yargıç ödeneğini yitirmek için kalkıp gidemediğinizi gördükçe zevkten dört köşe oluyorum. Sizi seviyorum ve sarhoşların yaptığı gibi, salya sümük boynunuza sanılmak geçiyor içimden. Benim yerimde olmayı düşünmek bile sizi korkutmaya yeter. Sizi sucuk gibi bağladıklarını, sonra da zorla zehiri içirdiklerini aklınıza bir getirsenize! İşte, ağnılarla titremeler başladı, gözleriniz camlaştı, ağzınızdan köpükler çıkıyor ve ayaklarınızdan başlayarak yükselen kristalleşme, tırnaklarını önce midenize sonra da kalbinize batırıyor... Ve işte bu kadar! Atinalılar, kannlanınızı sıvazlamayın boş yere. Onlar finn taşları gibi sınımsız. İçlerinde hiçbir zehir iş göremez, tam aksine, Tanrı'nın bütün nimetleri horon tepiyor ya da birazdan horon tepecek: Kısık ateşte kızarmış teke ciğeri, Marmara'nın nefis lakerdası, bol biber ve sarımsaklı domuz sosisi, ceviz, kuru üzüm, şarap (bol şarap) ve müzikli esintiler! Sizler ölümsüzsünüz! Ve Moira sizi, uyurken ya da –yargılama esnasında kestirdiğiniz takdirde– birilerini yargılarken, ensenize konan sinekleri, kendiliğinden yelpaze gibi sağa sola sallanarak kovacak bir atkuyruğuyla donatmayı akıl etseydi daha da ölümsüz olurdunuz.

• Κώστας Βάρναλης, *Η αληθινή απολογία του Σωκράτη*, [Sokrates'in Gerçek Savunması], Atina 1931



Kosmas Politis

(1888-1974)

Κοσμάς Πολίτης

Asıl adı Paraskevas Taveludis olan yazar Atina'da doğdu, ancak babasının iflasından sonra iki yaşında İzmir'e taşındı. İzmir'in Evangeliki Lisesi'nde ve Amerikan Koleji'nde okudu ancak mezun olamadan bankacılık sektöründe çalışmaya başladı. 1922'de İzmir'den ayrılarak Yunanistan'a taşındı. Birtakım ailevi sorunlar yaşadı ve hasta kızı yüzünden fazla izin kullandığı gerekçesiyle 1942'de çalıştığı bankadan çıkarıldı. Bu tarihten itibaren, yaşamını çeviriler yaparak, ekonomik sıkıntılar içinde sürdürdü. Sol görüşleri yüzünden kovuşturmalara uğradı. Edebiyat dünyasına *Limon Ağaçları*

Ormanı (1930) ile girdi. *Eroica* (1938) ile Devlet Roman Ödülünü aldı. En tanınmış romanı *Hacıfrango'sta* (1962) İzmir'deki çocukluk yıllarını anlatır. Politis, 30 kuşağının en başarılı romancılarından biri olarak tanınır.

Eroica

Eroica

(Roman)

Koşuşturmalar ve çığlıklar, milletin yemekten sonra uzanıp dinlenmek istediği saatlerde doruğa varmıştı.

“Biraz da başka yerde oynayın, serseriler!” diye bağırdı balkona çıkan bir kadın.

“Kıt’a dur!” komutunu verdi şef.

Hepsi de bulundukları yerde, kaldırdıkları toz dumanının içinde esas duruşa geçti. Önden koşan ikisi, su tulumbasını taşıyanlar ve yoğun tezahüratla arkadan izleyenler! Rüzgâr, toz dumanla birlikte yoldaki çerçöpü de havalandırıyordu.

Şef altın sarısı miğferini geriye iterek ellerini beline koydu.

“Bana baksana, hizmetçi müsveddesi! Yol kimsenin babasının malı değil!” dedi.

“Yıkıl karşımdan, yoksa doktoru çağırırım!” diye bağırdı kadın.

Çocuklar koro halinde tezahürata başladı:

“Papakokos, Papakokos...”

Arkadan atılan bir taş, vınlayarak “Doktor H. Papakostopulos” diye yazan küçük teneke tabelaya çarptı.

“Size gününüzü göstereceğim, serseriler!” dedi kadın ve kapıyı çarparak eve girdi.

“Kahretsin! Doktor babamı tanıyor,” dedi çocuklardan biri.

“Koşar adım, marş!” diye komut verdi şef.

Ödekilerden biri çöpçülerle sütçülerin düdüklerine benzeyen düdüğünü çalarak, tekrar feryat figan koşmaya başladılar. Yollarına çı-

kan bir kedi yavrusu ağır aksak yana çekilmeye çalışırken bu gürültü kıyamet karşısında hemen önündeki ilk ağaca tırmandı.

“Kıt’a dur!” diye komut verdi altın sansı miğfer giyen çocuk ve yaverine döndü: “Şu köşeye kadar gidiver de bir bak, gelen giden var mı?”

“Doktorun oğlu karşıma çıksın da ben ona yapacağımı bilirim!” diyerek sokağın köşesine doğru koştu diğer çocuk.

Avrupa kiremitli yüksek ev, doktorun evinden hemen sonra, Yukarı Bostanlar mahallesinin son eviydi. Yeşiller içinde kaybolmuş birkaç villa, dik bir eğimle yola kadar uzanıyordu.

Dut ağaçları kışın acınacak haldedir. Şekilsiz çıplak dallarıyla doğada onlardan çirkinliği yoktur, ama bahann gelişyle filizlenip serpilirler. Biz değneklerle vurarak acımasızca yapraklarını yoluyorduk. Merak ettiğimizden küçük bir kutuda birkaç ipek böceği besliyorduk. Sonra da tatminsizliğe ve inada kapılarak, sessiz, içgüdüsel ve çocuksu bir acımasızlıkla tırtıllara eziyet ediyorduk. Hatta bir keresinde Stavros’un dolduruşuna geldik. Tırtılların kozalannın içinde kuyruklarını emdiklerini söylemişti, biz de kendi gözlerimizle görmek için kozaları açtık. Anlattıklarını göremedik tabii, tek yaptığımız zavallı tırtılları öldürmek oldu ve bir yıllık emeğimiz boşa gitti. Bunlar aslında biraz da sene sonu töreninde okulda verdiğimiz temsille ilgiliydi. Sahnedeki rolü biten Sokratis beyaz peruğunu çıkarp kuşandığı kılıcı çıkarmaya çalışırken, kulisteki yaşlı beylerden biri onu kucaklamış ve:

“Bak sen! Tırtıl kozasından çıkarak yakışıklı bir delikanlıya dönüş-tün!” sözleriyle ensesinden öpmüştü.

Bunu hatırlattığımızda Sokratis küplere biniyordu.

Dutların dışında, bazıları dimdik, bazıları sakatlanmış, kalın gövdeli yeşil grisi sabır otları gökyüzüne doğru yükseliyordu. Uzaktan bakıldıklarında renkleri maviye çalıyordu. Nefes nefese kalan çocuklar, tulumbayı taşıdıkları küçük arabayı orada bıraktılar ve havadan sudan konuşmaya başladılar. Yüzlerine yapışan tozlar terlerine kanşarak çamurlaşmıştı ve miğferleri güneşte pırl pırl parlıyordu.

Limanın bulanık sularında, mendireğin yanında demir atmış kocaman gemi hakkında konuştular. Gemi üçer üçer gelen dalgalarla hafifçe salınıyordu. Neler yüklüyorlardı acaba, keçiboynuzu mu yoksa meyankökü mü? Etrafındaki mavnalar dengesizce inip çıkıyordu.

“Kesinlikle meyankökü değildir,” dedi Kleovulos. “Ambanımızda tek bir balya bile kalmadı.”

“Evet, ama geçen sene bu tarihlerde...”

“İkisi de değil,” diye atıldı bir başkası. “Gemiye tütün yüklüyorlar.”

Deniz Elemintha yakınlarında sanı yeşil ve beyazımtırak akarken derinlerde lacivertlere bürünerek kabanp şaha kalkıyordu. Bir uskuna gerinerek bağlı olduğu halayı koparmaya çalışıyordu. Ana direği yataylaşıyor, ufuktaki kızıl bulanıklığı işaret ediyordu. Aleko, bir kipta okuduğu Vasco da Gama adlı bir denizcinin mercan adalarında maceralarından söz edecek olunca diğerleri gülmeye başladı, ama herkesin aklı değişen havadaydı. Fabrika bacasından yükselen duman düğümlenerek kilise çanının üzerinde dağılıyordu. Kuşku yok esen rüzgâr lodostu. Yazık, hava bozulacaktı. Ertesi gün de günlerden pazardı! Havanın kötüye gittiğinin başka bir belirtisi de güneşin yakıcılığıydı. Oysa daha geçen gün Şubat’a girmiştik.

Bazıları nefeslenmek için miğferlerini çıkardı. Şefinkinden başka bütün miğferler adı tenekeden kesilmişti. Ama öyle ustaca yapılmışlardı ki, gazyacı markasının yıldızı tam alınlara isabet ediyordu.

“Yolun köşesinden işaret geldi, oralarda kimse yokmuş!” sözleriyle bir çocuk sohbetleri böldü. Andrea yolun köşesinden el kol hareketleri yapıyordu. Şef geri dönmesi için seslendi. Ona her zaman baktığında yaptığı gibi, bize doğru zarafetle koşmasını gururla izledi.

Orada, yolun ortasında, çalı çırpı ve tahta parçaları türünden neler buldularsa üst üste yığdılar. Şef pek hoşnut kalmamış gibiydi.

“Bu topladıklarınız işe yaramaz! Aleko, Mihali, siz benimle gelin! İple kancayı da getirin. Siz, diğerleri ateş yakın. Andrea, kardeşim, gözünü tulumbadan ayırma!”

“Biz ne yapacağız?” diye sordu Mihali.

Şef, bahçe duvannın üzerindeki mor salkım dallarını gösterdi. Soluk renkli mor salkım, her bahar mis kokulu kollarnı duvardan bir Japon yelpazesi gibi sarkıtıyordu. Az ileride, bahçe duvannın tam ortasında, iki kanatlı büyük bir demir kapı hep kapalı duruyordu. Paslanmış demirin arasına ilışen toprak zamanla yeşermiştı. Eskiden içinden ağır demir kapı tokmağının çıktığı aslan kafasının dağılmış ağzında küçük san çiçekler bitmişti. Kapı, bu çimlenmiş sessiz haliyle duvarla bütünleşmiş gibiydi. Ama bazen, ikinci saatlerinde, havada uçuşan ya da içimizde yuva kurmuş menekşe renkli bir ruhun o kapı kanatlarını açacağını ve eşikte uzun boylu, sanşın, gözleri sevgi dolu genç bir kızın belireceğini sanırdın. Hiç ziynet takmadığı ince uzun, buğday rengi eli kapıda beliren yolcuyu dostça selamlayarak: “Bu el hayatım boyunca, sonsuza kadar senin olacak,” diyordu... Hatta kucağındaki küçük çocuğu göstererek: “Bu da senin, geçmişı deşmenin ne önemi var?” diye ekliyordu... Yolcu da tozlu yolda ilerlemeye devam ediyor, bu çılgın fanteziye ciddi ciddi el sallayarak: “Evet, öyle olacak güzel hayalim! Bunu hep biliyor olmalıydın!” diyordu...

Mihali şefin planını duyunca bayağı korktu.

“Ama bu konsolosun evi! Başımız belaya girecek!”

Şef elinden ipi aldı, başının etrafında döndürerek fırlattı ve kanca-yı bahçe duvanna taktı.

“Siz aşağıdan itiverin!” dedi ve ipe tutunarak duvara tırmandı. “Aleko, şimdi sıra sende.”

Aleko o kadar kıvrak değildi, kısa boylu ve kiloluydu. Daha o yıllardan beri sadece hayal kurmada başanlıydı. Şef eğildi ve elini uzatarak onu yukanya çekti.

Dallan kesip aşağıya, ateşe atıldılar. Alevler kıvılcımlar ve çatırtılar saçarak yükseldi, her yer dumana boğuldu. Şefin gözleri parladı.

“Vira!” diye bağırdı yukandan.

Su borulardan fışkırarak alevlerin üzerinde cızırdadı.

Onu hâlâ gözlerimde düşüncesizce yaramazlıklarımızın elebaşısı olarak canlandırıyorum. Müzede gördüğümüz at üzerindeki o bronz çocuk gibi bahçe duvarına oturmuş heyecanla ellerini kollarını sallıyordu. Arada, cinmişçesine yersiz cıgıllıklar atıyordu. Aşağıda Andoni'yle Kleovulos ateşi söndüreceklerine etrafında zıplayıp dönüyordu. Şef onları paylamak için sesini yükseltti.

"Hey, ne yapıyorsunuz..."

Lafını tamamlayamadan miğferi başından kaydı. Yakalamak için hamle yaptı, ama tutamadı ve daldan dala sekerek duvarın öte yanına, bahçenin içine yuvarlanışını seyretti.

"Şimdi ne yapıyoruz?" diye sordu Andoni. "Gidip izin isteyelim..."

"Saçmalama!"

"Adımı söylersem bize kapıyı açarlar."

"Kapa çeneni."

İpi duvarın öbür tarafına sarkıtarak saniyeler içinde bahçeye indi. Eliyle işaret ederek Aleko'yu da yanına çağırdı, ama o bunun doğru olmadığını, miğferi alarak bir an önce bahçeden çıkmasını söyledi. Şef önemli bir şeyler görmüş olmalıydı, gelmesi için ısrar etti. Belki de karşısına bir su kaplumbağası ya da bir sansar çıkmıştı. Şimdi ne yapacaklardı? Şef ayağını yere vurarak gürültü yapıyordu. Aleko inmezse bağırıp çağırabilir, ev halkını başlarına toplayabilirdi. O zaman halleri duman olurdu...

Aleko ayaklarını uzattı ve ipe tutunarak bahçeye indi.

"Şşşt! Konuşma sesleri duydum!" dedi diğeri.

Miğfer iki adım ötelerinde parlıyordu. Leylakların önünde dar bir şerit menekşe –toprağı örten o koyu yeşil yapraklar menekşe olmalıydı– ekilmişti. Daha ileride, hendeğin ötesindeki ağaçlar görüntüyü kapatıyordu.



Stratis Mirivilis (1890-1969)

Στρατής Μυριβήλης

Asıl adı Elstratios Stamatopoulos. Düzyazıda "30 Kuşak"ının en güçlü temsilcisi olarak kabul edilir. Midilli'de doğdu, Atina'da hukuk ve felsefe okudu. 1912'de Balkan Savaşı'na gönüllü katılmak için öğrenimini yanda bıraktı. Ağır yaralanmasına karşın, aralıksız 1922'ye kadar bütün savaşlara katıldı. Terhisinden sonra dergi yayımcılığı ve gazetecilik yaptı. Yaşamının sonuna kadar çeşitli gazetelerde öyküleri, gezi yazıları, çocuk romanları, eleştiri ve denemeleri yayımlandı. 1956'da Atina Akademisi'ne kabul edildi ve bir süre Yazarlar Birliği'nin başkanlığını yürüttü.

Mirivilis, *Hayat Mezarda* romanını cephede yazmaya başlar. 1930'da Atina'da kitap halinde basılmasıyla hak ettiği ilgiye kavuşur. Gerçekçi bakış açısı lirik anlatımıyla uyum içindedir. Dili renkli ve canlı benzetmelerle zenginleştirilmiş halk dilidir. Roman, dünya edebiyatının en başarılı savaş karşıtı eserlerinden biri olarak kabul edilir. Ancak yerleşik değerleri cesurca sorgulaması, tutucu çevrelerin tepkisini çeker.

Başlıca eserleri: *Hayat Mezarda*, *Altın Gözlü Öğretmen*, *Arnavut Vasil*, *Denizkızı Meryem Ana*. (roman) *Mavi Kitap*, *Yeşil Kitap*, *Kırmızı Kitap*, *Mor Kitap*, (öykü).

Hayat Mezarda

Η ζωή εν τάφω

(Roman)

Gizlenmiş Gelincik

Tümen uzun bir yürüyüşten sonra başka bir cepheye kaydıran birliklerin yerine Manastır yakınlarındaki siperleri savunmaya gelir. Karşıda "Güvercin"de Bulgar ve Almanların siperleri vardır. İki ordu birbirine uzaktan kôr topçu ateşinde bulunur. Almanlar bazen kimyasal gaz taşıyan mermiler de atar. Etrafta ölüm kol gezmekte, herkes tedirgindir. Çavuş Kostulas, Balkan Savaşı'ndan kalma eski bir yaranın nüksetmesiyle acı çekmektedir.

Bu gece bacağım daha iyi. İçimden ağır ağır doğrulup, sessizce siper hendeğinde dolaşmak geliyor. Bunca ışıkla siper çok hoş görünüyor. Gündüz gibi aydınlık olmasına karşın tehlikeli değil. Uzaklardan gelen ay ışığı, metalik bir yüzeye yansımadağı sürece hiçbir şeyi açığa çıkarmıyor. Çevreyi gümüşl bir karanlık gibi örten bu buğulu örtünün altında korkusuzca dolaşabilirim.

Bir an çevremdeki bu yalnızlığın gerçek olduğı duygusuna kapılıyorum. Herkes kalkıp gitmiş, burada yapayalnız kalmışım gibi. Yüreğimi ustura benzeri bir ürperti delip geçiyor. Düşman da olsalar çevremde insanların olmasını yeğlerim.

Bölüğümüzün siperi boyunca tel örgülere kadar yürüyorum. Orada dikenli tellerle kaplı gizli bir kapı var. Buradaki sarp ve kayalık arazi zor kazıldığından, siper kum torbalanyla yükseltilmiş. Torbalar

uzun zamandır üst üste istif edilmiş duruyor. Yağmurun, kanın, nemin ve güneşin altında. Güneş kavurup yakmış, nem de çürütmüş. Parmagımla dokununca, toprakaltından çıkarılan cesetlerin ilk dokunuşta parçalanan giysileri gibi dağılıveriyorlar. Bazıları ilk dolduruldukları günkü gibi şişkin, tıka basa dolu. Bazılarıysa yarı yarıya boşalmış, pörsük, sarkıyorlar. Ay ışığında, üst üste yığılı kanınları deşilmiş köpek leşlerini andırıyorlar.

Manzara buradan daha güzel olmalı. Uzaklardan, derin yatağının içinde gizlenmiş akan ırmağın sesi daha iyi duyuluyor. Başımı siperden uzatıp uzaklara bakmak istiyorum. Becerebilsem, siperin üstüne çıkacağım. Bastonumu duvara dayayıp, sağlam bacağımın postalının burnunda yükselerek, en üstteki kum torbalarından birine parmaklarımı geçiriyorum. Çürük torba dağılıyor, üstüm başım kum içinde kalıyor. İşte o an mucizeyi fark ediyorum. Boşalıp pörsüyen çuvalın arkasından minnacık bir mutluluk ortaya çıkıyor. Öyle seviniyor, öyle mutlu oluyorum ki nerdeyse bir sevinç çılgılığı atacağım.

Oracıkta bir çiçek var. Düşünsene! Çürük kum torbalarının arasında biten bir çiçek! Mucizelerle dolu bu gecede birdenbire önüme çıkıyor. Yüreğim deliler gibi çarparak, ona bir bebeğin yanağını okşarcasına dokunuyorum. Bir gelincik bu! Kadife bir avuç gibi açılmış, kocaman, sağlıklı bir gelincik çiçeği.

Gün ışığında olsa kıpkızıl rengini, ortasındaki siyah hacı ve mavi tüylerini rahatlıkla görebileceğim. Besili, neşeli, renkli, sağlıklı bir çiçek. Tüylü koçanı dimdik. Daha açılmamış bir de goncası var. Yeşil kundak bezleriyle sımsıkı sarılı, sırasını beklemekte. Fazla bekleyeceğe de benzemiyor. O zaman iki çiçek olacak. Ölüm tarlasında iki çiçek. Ruhumun derinliklerine kadar duyulanıyorum.

Yorgun düşmüşçesine siper duvarına yaslanıyorum. Gözlerimden gözyaşları boşanıyor. Üstüm başım toprak içinde, çürük çuval-lara yaslanıp uzun bir süre orada duruyorum. Parmaklarımla ucuyla, hafifçe gelinciğe dokunuyorum. Birden huzurum kaçıyor. Tanrı'nın

bana armağan ettiği bu çiçeğin başına bir şeylerin gelmesinden endişeleniyorum. Bacağımdaki ağırlara boş vererek, sağlam bir kum torbasını sırtlayıp özenle çiçeğin önüne yerleştiriyorum. “Bundan böyle, seni benden başka kimse göremeyecek.” diyorum kendi kendime. Muzipçe gülümsüyorum. Ayak parmaklanmın ucunda yükselerek siperin üzerinden kolumu uzatıyorum. Parmaklanm çiçeğe değiyor. Mutluluktan uçuyorum. Parmaklanmın ucunda yapraklannın körpe yumuşaklığını duyabiliyorum. Kollanmda hoş bir ürperti ilerliyor, ensemden belkemiğime iniyor. Sevdığım kadının kirpikleri tenimde geziniyor, beni okşuyormuşçasına keyifleniyorum. Parmak uçlanmı öperek mınıldanıyorum.

“Hoşça kal, iyi geceler. Tann seni korusun.”

Aceleyle sığınağa dönüyorum. Elimde olsa, bir fener alayı düzenleyebilsem. Dört bir yanı bayraklarla, çiçeklerle donatabilsem. Kandilimi yakıyorum. Bu daracık kovuğa bunca büyük bir mutluluğu sığdırmaya çalışıyorum. Ruhum bir kelebek olmuş, kanat çırpıp dans ediyor. Gülümseyerek sırtüstü yatıyorum. İçimden bir müzik yükseliyor, kulak kabartıyorum. Çocukluğumdan bir şarkı:

“Benim parlak mehtabım...”

“Zavali Mayko”

Çavuş Kostulas'ın yarası kötüleşir, cephe gerisinde bir köyde dinlenmesine karar verilir. Çavuş, bütün erkeklerin cephede olduğu, yaşlılar, çocuklar ve kadınlarla dolu bir evde misafir edilir.

Bir haftadır yaşamım, çimenler arasındaki bir su şeridi gibi akıp gitmekte. İçimde, beni ağırlayan bu insanların ilkel ruhlan ile bir ilişki kurma isteği günden güne güçleniyor. Bu nedenle, daha ilk andan itibaren dillerini öğrenmeye koyuldum. Her gün yeni eklerle zenginleştirdiğim bir sözlük hazırladım. Sayısız Türkçe ve Yunanca kelime içeren bir Slav lehçesi konuşuyorlar. Bu dilin erkeksi ses uyumu ho-

şuma gidiyor. Çok az kullanılan sesli harflerin yumuşak dişiliği sert ve kaba sessizlerin gürültüsünde yitip gidiyor. Konuşurlarken Dragoras Çayı'nın bayır aşağı sürüklediği çakıl taşlarını duyar gibi oluyorum. Bazı kelimelerinde, ilkel dillerin doğadaki gürültüleri taklit ederek kazandıkları olağanüstü anlatım gücü var. Bir kuşun uçtuğunu anlatmak için "prrrrlic" diyorlar. Başka hiçbir dilde bir kuşun böyle canlı bir şekilde uçurulduğunu duymadım.

Dil öğrenimimi, kurmaya çalıştığım cümlelerle dinleyenleri güldürecek kadar ilerlettim. Yaptığım yanlışlar o kadar komik olmalı ki, yaşlı kadınlar gözlerinden yaşlar gelene kadar katıla katıla gülüyor, genç kızlarsa kızarıp bozarak dudaklarını ısıyorlar. Ama yine de, çoğu zaman söylemeye çabaladığım basit şeyleri sonunda başarıyla anlatabiliyorum. Bu, daha çok onların zekâlarını ve güçlü kavrama yeteneklerini gösteriyor. Yaşadığım dil karmaşasını gözünde canlandırabilmen için şunu söylemem yeter: Bizim "ohi" bu dilde "ne" oluyor. Yani dilimizdeki hayır, onların dilinde evet.

Ancak bir Robenson gibi, tek başıma hazırladığım bu yetersiz dil kılavuzuyla bugün bir hazine keşfettim. İnsana insan olmanın onurunu yaşatan, insan ruhunun gerçek bir hazinesi. Kaldığım evin hanımı Anço.

Mısır yapraklarıyla doldurduğu yatağı her sabah kabartıp tazeliyor. Sonra, büyük bir kâse taze sağılmış süt getirerek başı eğik, ciddi, elleri önünde kavuşmuş, şefkat dolu bakışlarla içmemi izliyor. Hasta bir çocukmuşum gibi benimle ilgileniyor. Sade olduğu kadar, düşünceli ve bilinçli bir ilgiyle. Anço, bu ilgisini, bazen bir merasim resmiyetini çağrıştıran alçakgönüllü bir saflıkla gösteriyor. Beyaz yüzü ciddi, çıplak ayakları tertemiz, beline kıl organ bağlamış bu görkemli ana başka bir ırktan ve tanışalı daha yirmi gün bile olmadı. Ama yine de, alışık olmadığı küçük gereksinimlerimi, şaşılacak bir duyarlılıkla sezebiliyor. Analık içgüdüsünün kadınlarda geliştirdiği önseziyle tahmin edebiliyor, sonra da içtenlikle, ağırbaşlılıkla yerine getiriyor.

Öylesine iyi niyetli, öylesine ağırbaşlı ki, bir kez olsun teşekkür etmeye cesaret edemedim. Bu beylik, basmakalıp kelimelerle ona hakaret etmekten çekiniyorum. İçten pazarlıklı uygarlığımızın sıradan kelimeleriyle, yanibaşımda Tanrı'nın avuçlarından dökülürcesine, doğrallıkla akan bu berrak iyilik pınarını kirleteceğimden korkuyorum. Ayrıca gülünç de olur. Bu evde bana yapılan iyilikler karşılığında, sabahdan akşama kadar, durmadan "spollat gospodina" demem gerekirdi. İçimde suskun, temkinli bir şükran deryası kabarıyor. Yüreğimi, mühürlü bir şişedeymişçesine ıtırını yitirmeyen, keskin kokulu bir çiçek özü dolduruyor.

Bugün Anço'nun silah altında iki oğlu olduğunu öğrendim. Hem de karşılarında mevzilendiğimiz düşmanların arasında, "Güvercin"deki siperlerden birinde. İşte, bu üzerine ayak basılmamış kar gibi tertemiz köylü ruhunun derinliklerinde, sözünü ettiğim hazineyi buldum bugün.

Burada konuşulan dili Sırlar da Bulgarlar da anlayabiliyorlar. Bu köyün insanları, kendilerine Bulgar olduklarını savlayarak kötü davranan, eziyet eden Sırlardan nefret ediyorlar. Çocuklarını alıp zorla cepheye süren Bulgarlara da kin besliyorlar. Biz Yunanlılara ise, Fener Patriği'nin öz cemaati olduğumuz için sevimli bir merakla yaklaşıyorlar. Patrikhane kavramı tuhaf bir gizemliliğe bürünmüş, bu saf Hristiyan toplumunu etkilemeye devam ediyor. Aslında, Patrikhane'nin gönderdiği din adamlarıyla bu insanların düşmanlığını kazanması beklenirdi. Yeni neslin dinî inançlarını zayıf bulan bulan Anço'nun kayınpederi yaşlı Kirilos, eskiden Despot'un yöredeki köylerden kilise aidatlarını toplamaya gelişini hâlâ hatırlıyor. Despot, kadife döşemeli büyük bir arabada, yumuşak minderlerin üzerine uzanır, önde, yardımcısı da arabacının yanında otururmuş. Buraya kadar her şey olağan, ancak arabaya at yerine köylüler koşulur, arabacı kamçısını sallarmış...

Yine de Bizans'ın cazibesi sürüyor. Bir de köyün ileri gelenleriyle papazlarının mezarlarında kazılı o gizemli Yunanca yazıları da unut-

mamalı. Aynı yazılar, çile çekmiş azizlerini resmeden, eski, zamanla eğrilmiş ikonalarında, sararmış İncil'lerinde de var. Bütün bunlar bizi gözlerinde ayrıcalıklı bir konuma yükseltiyor. Buna karşın, onlar kendilerini ne "Bulgar", ne "Srrrp", ne de "Grrrrç" sayarlar.

Bu nedenler yüzünden Anço iki oğlunun askere alınışını bir felaket, Tanrı'nın bir gazabı olarak görmekte. Ellerini önüne bağlayarak bu karşı konulamaz felakete sabır ve metanetle boyun eğiyor. Tek yapabildiği şey dua etmek. Elimdeki silahı aylardır çocuklarına doğrultmuş olmama ve hayalinde onları öldürmüş olmam ihtimaline rağmen, beni de aynı afetin kurbanı sayıyor. Şefkati, gökten süzülen yağmur damlaları gibi tertemiz, üzerime akıyor. Onun gözünde ben bir "aşker"im, "zavali bir aşker", mutsuz bir er. Oysa bir karanlık gecede, iki taraf devriyelerinin körü körüne birbirine girdiği bir anda, süngümün ucu çocuklarından birinin kalbine saplanabilir. İşte o zaman süngüm senin göğsünü deşecek, kadersiz Anço.

Ancak O, kırmızılı mavili çiçeklerle bezeli toprak kâsedeki yeni sağılmış sütü bana uzatırken, bu cömert davranışını böyle karanlık düşüncelerle kirletmek istemiyor. Sütü, altımızdaki ağılda, tanımadığım iki düşmanımın sevimli kız kardeşi, evin genç kızı Givezo türkü okuyarak benim için sağımış. Yorgun bedenimi en iyi şekilde dinlendirebilmem için yatağımı kabartırken, günün birinde oğullarının karnını deşebileceğimi düşünmüyor bile. Sık sık annemi soruyor:

"Şimdi ağlıyor mudur?"

"Evet, ağlıyor olmalı..."

"Yolunu mu bekliyor?"

"Evet, yolumu bekliyor..."

"Zavali Mayko!"

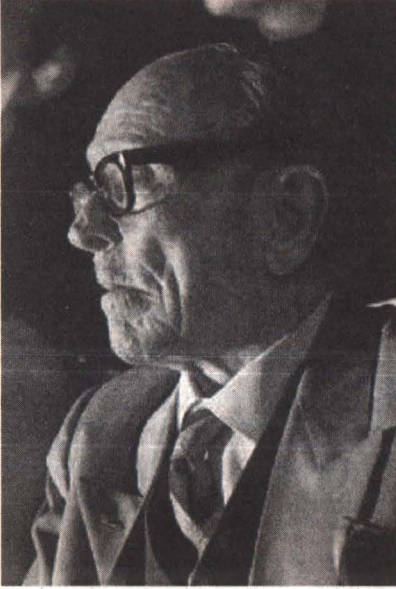
Susuyor, büyük mavi gözlerini üzerime dikerek mırıldanmaya başlıyor:

"Önce Sırp'lar götürdüler, arabadan indirerek dövüp aldılar ben-den. Siz Sırp'sınız, Bulgarlarla savaşmaktan niye kaçıyorsunuz, dedi-

ler. Sonra Almanlarla Bulgarlar geldiler. Siz Bulgarsınız, dediler, haydi cepheye Sırplarla savaşmaya. Yine dayak, yine eziyet...”

Zavali Mayko!

• Στρατής Μυριβήλης, «Η ζωή εν τάφω», [Hayat Mezarda], 1924'te Midilli'de “Kambana” (Çan) dergisinde tefrika edildi. 1930'da Atina'da kitap olarak yayımlandı.



Yannis Skarimbas (1893-1984)

Γιάννης Σκαρίμπας

Halkida şehrinde doğup bütün yaşamını orada geçirdi. Liseden mezun olur olmaz askere alındı. Çavuş rütbesiyle Balkan Savaşları'na katıldı ve kahramanlık maddyası aldı. Terhisinden sonra, Halkida Gümrüğü'nde çalıştı. Bir taşra kentindeki tekdüze yaşantısına tepki olarak zengin bir hayal gücü geliştirdi. Şiirlerinde geleneksel ölçü ve uyak kullanarak duygusal bir tarzda "kaçış" motifini işledi. Başrolde sevgili şehri Halkida ile deniz, özleminde de hep "ulfun ötesine" ulaşma arzusu vardı. Düzyazılandaki kendine özgü dili ve saldırgan ironik tarzıyla edebiyat çevrelerini şaşırttı. İskandinav edebiyatı ve sürrealizmden et-

kilendiyse de Avrupa'daki akımlardan bağımsız, kendine özgü "absürd" bir tarz geliştirdi.

Öyküleri ve romanları hep Halkida'da geçer. Kahramanları hayal dünyalarında yaşayan, çevrelerinde pek ciddiye alınmayan şairler, yani kendisidir. Yerleşik kurumlarla ve toplumun değer yargılarıyla acımasızca alay eder. Zamanla romanlarının kahramanlarıyla özdeşleşir, Halkida'nın herkesle kavgalı, kendine özgü sevimli ihtiyar olarak tanınır. Başlık olduğu tek kesim çocuklardır. Kartondan yaptığı Karagöz figürleriyle onlara kendi yazdığı oyunları sahneler.

Başlıca eserleri: *Egriboz Adasında Keder*, *Üç Boş İskemle*. (öykü) *Mariambas*, *Figaro'nun Solosu*, *İleriye Doğru Kaçış*. (roman) *Ulalum*, *Kendicikler*, *Öküz Melekleri*. (şiir) *Sezar'ın Kansısı*, *Zil Sesi* (tiyatro).

Pompadur Tarzında

Σε στυλ Πομπαντούρ

(Öykü – Kısaltılarak alınmıştır)

Sizlere mahpushanemin demir parmaklıkları arkasından sesleniyorum, lütfen dinleyin. Tutukluyum. Davamın tarihi daha saptanmadı, zaten görülüp görülmeyeceği bile daha belli değil, çünkü bu konuda görüşler çelişiyormuş.

Bir görüşe göre, aklı dengem yerinde olmayabilirmiş ve tekrar doktor kontrolünden geçmem gerekecekmış. Diğer görüşe göre ise, hayır, aklı dengem bal gibi yerinde.

Lütfen dikkat buyurun:

Usul hukukuna göre, deliysem yargılanamıyormuşum. Çünkü bu durumda cezaî ehliyetim yokmuş. O zaman yerim tımarhane olacaktı! Tımarhane mi? Ve ben Halkida'dan uzaklaşacağım, öyle mi? Hayır efendim, hiçbir yere gitmiyorum.

Doktorlar evet derse, yani aklı dengemin yerinde olduğuna karar verirlerse, durum değişiyormuş.

Peki, ama neden? Aklı dengemin yerinde olması değil de, bütün bunlar neden olsun? Kumanda tablosunun kilidini açmak isteyip anahtarı bir tur çevirdim diye mi? Ama kumanda tablosu çalışmadı. Hayır, bana vaat ettiği sonatı dinleyemedim. Yüzükoyun yere kapaklanarak eteği beline kadar sıyrıldı. Üstüne tabure devrildi, ben de gittim.

Korktuğumun başıma geldiğini düşünerek Pata'nın tavernasına doğru yürüdüm. Gizli gizli gülüyordum. Engellemeye çalıştığım kah-

kahalar pırr diye burnumdan kaçırıyordu. Evet, evet. Keçisakallı Gamon'un işleri bozacağından kuşkulandımtım. O aptalın her şeyi rezil edeceği içime doğmuştu...

Neymiş efendim? Görüşler neden çelişiyormuş? Kaderim neden tımarhane ile hapisane arasında sıkışmış?

Önümde yerel gazete "Eğriboz". Tekrar tekrar, belki yüzüncü kez okuyorum. Büyük harflerle dizilmiş başlıklar gözlerimi acıtıyor, adım sözcükler arasında alev alev yanıyor. Yazılara rastgele bakışlar atıyor, sayfaları çeviriyorum.

"Şehrimize bir ay kadar önce Viyana'dan gelen Bayan Sevasti N. Doloksa, güzeller güzeli kızı Miya ile "Med-Cezir" otelinde kalmaktaydılar. Ailece bir süit tutarak, otel idaresine, aynı gün daha sonra gelecek olan oğulları-kardeşleri Miyos'un adını da bildirdiler. Üç kişilik aile, özel yaşamlarında ve sosyete çevreleriyle olan ilişkilerinde, kusursuz davranışları ve soylulukları ile dikkatleri çekmekteydi."

Başka bir sayfada:

"Güvenlik güçleri, Miya'nın bir tuhaflığı olarak gördüğü bu aile sırrını tesadüfen öğrendikten sonra, hareketlerini izlemeye başladı. Yapılan takibat sonunda, genç Bayan Doloksa'nın şehrimizin tanınmış simalarından şair Andonis Surupis ile duygusal bir ilişkiye girdiği ve onunla her gün Pata'nın tavernasında buluştuğu tespit edildi."

İyi, güzel de, işin aslı ne? Gazete "muamma" diyor, savcı ise susmakta. Değişik söylentiler dolaşıyormuş. Gazete başka bir köşesinde şöyle devam ediyor:

"Bir söylentiye göre, ne tür bir saplantının etkisinde kaldığı bilinmeyen genç Bayan Doloksa, bir şairde olması olağan zengin hayal dünyasıyla sağlığından faydalananarak, Andonis Surupis'in beynini yıkamış ve ancak Hoffman'ın masallarında karşılaşılabilecek, birinci sayfamızda açıkladığımız şaşırtıcı fanteziye kapılmasına neden olmuştur."

Ağdalı dil midemi bulandırıyor, gazete berbat. Dağıtıma yetiştire-bilme telaşından mürekkebin kurumasını bile beklememişler. Yazılar birbirine bulaşmış, zor okunuyor.

Yanımdakilere soruyorum; benden başka iki kişi daha tutuklan-mış, Marikos ile Pata. Ricardo Gamon adında bir üçüncüsü de aranı-yormuş. Ancak, onun Miya'nın uydurduğu hayalî bir kişilik olma ola-sılığı da varmış. Marikos serbest bırakılmış, oysa Pata'nın tutukluluğu sürüyor. Suç ortağı olduğunu düşündüren kanıtlar varmış.

Suç ortağı mı? Hangi suç? Suratının ortasına hapsinildiği ya da ke-man giygiylan duyduğu için mi? Her şeyin sorumlusu sakar Gamon'u yakalayacaklanna, bir bayan kuaförünü, bir tavernacıyı ve beni tu-tukluyorlar. Çantamızda tornavida taşıyan, göbeğimize kadar sakal uzatan bizlermişiz gibi!

Yok, Gamon hayal ürünüymüş. Yok, sahtekâr Miya kafasından uy-durmuşmuş. Peki ya Miyos? O da mı sahtekâr, o da mı hayal? Efendim?

Hatırlayabilmek için gözlerimi kapatıyor, olaylan hayalimde can-landırıyorum.

Düğmelerin şarkısını dinlediniz mi hiç? Lambalann nasıl ışık saç-tığını bilir misiniz? Artık elektriklenme mi, kuruntu mu, şizofreni mi, yoksa gazetenin yazdığı gibi bir tür beyin yıkama mı? Ben orada Miyos'un gelip benimle yarenlik etmesini bekliyordum.

Kumsal önümde panlıyor, aşkın mahmur türküsünü mınıldanıyor-du. Tannm, arkadaşım ne kadar da yakışıklı! Kız kardeşinin tıpkısının aynısı. Birbirlerine yan yana duran iki çiy damlası kadar benziyorlar. Ama utangaçlıklarından olacak ya da bir rastlantı sonucu, ikisini bir arada hiç göremedim. Her seferinde yanıma ayrı ayrı geliyorlar. Miyos kusursuz kız kardeşini, Miya da kendi kusursuzluğunu anlatıyorlar.

Şimdi gelme sırası Miyos'taydı. Tatlı bakışlan ve dudaklarındaki meleklerle özgü gülümsemesiyle... Ve anlatmaya başlayacaktı. Yüreği-nin tiktaklarını, profilindeki zikzaklan, boynunda gizli bir nabız gibi atan lacivert damannı anlatacaktı.

“Kim bu?” diye sordu Pata.

“Hangisi?”

“Hani şu her sabah gelip seninle sohbet eden.”

“Şehre yeni gelen bir arkadaşım.”

“Ne kadar da yakışıklıymış!”

“Evet öyle.”

“Ya diğeri? Arkadaşından önce ya da sonra gelen kız.”

“Kız kardeşi.”

“Bu bebek mi?”

“Bebek mi ki?”

“Bu giyimi, bu baston yutmuş gibi oturuyula!”

Kuşkuyla bakarak uzaklaştı.

Orada kalakaldım. Bu giyimi, bu oturuyula! Ne demek istiyordu acaba?

Tavernacı yine yanıma geldi:

“Buraya geldiklerinde neler yapıyorsunuz?”

“Hiç. Geliyorlar ve ben onları dudaklarından öpüyorum.”

“Dün seni beklerken kız neler yaptı biliyor musun?”

“Yoo. Neler yapmış ki?”

“İnce ince talaş hapşırdı.”

“Niye?”

“Niyesi var mı yahu! Talaş hapşırdı diyorum sana.”

“Çok iyi yapmış. Senin başka işin yok mu?”

Yine yalnız kalmıştım. Şu Pata’yı sıdıp sıvmalıydım. Gülüşüyle güller saçtığını söylese haydi neyse, ama talaş hapşırdığını nasıl söyler?

Pata hakarete uğramış, kalbi kırılmış halde mutfağına giderken kapıda durdu, yüksek sesle, “Bu olanlar hiç hoşuma gitmiyor,” dedi. “İçinden metalik sesler çıktığını da duydum.”

İşte şimdi geliyordu. Ama Miyos yerine gelen oydu. Evrenin bütün yalanlarından daha güzeldi. Yaylanarak yürüyor, çiçek desenli eteği içinde parılıyordu. Omzunda çevirdiği şemsiyesinde bütün

ufku taşıyor gibiydi.

İçerden tavernacı seslendi, “Dinle bak! Keman seslerini de mi duymuyorsun?”

Ve işte karşımdaydı. Derin bir nefes alarak içine çekince, göğsünün kıvrımlarından iki sıra tık tak sesi geldi.

“Miya, bu ne?” dedim.

“O mu?” Tatlı tatlı gülümsedi. “Zembereklerin dansı.”

“Yani?”

“Nasıl anlatsam. Tekerlerin sırrı. Yaşamın gizemi.”

Gülümsemesi öyle tatlıydı ki, yerkürenin döndüğünü unutturuyordu.

“Nereden geliyorsun?”

“Dün boynumun vidalarını gevşetmiştim. Bugün de bir kılıf bakmaya gidiyorum. Nasılsa yolumun üzeri, Andoni’me bir merhaba demeye uğradım. Nasılım, güzel değil miyim?”

“Evet, bebek gibisin.”

“Hayır, insan gibiyim.”

İkiye katlanarak iskemleye oturdu. Elektrikler kesildiğinde yanda kalan bir film gibi hareketsiz kaldı. Bacaklarının yanında açık duran şemsiyesi de onunla birlikte ölmüş gibiydi.

“Miya,” diyerek üzerine atıldım.

Gizli bir düğme çevrilmişçesine tekrar yaşama döndü. Anza giderilmiş, elektrikler tekrar gelmiş gibiydi. Gülerек konuşmaya başladı. “Az önce elinde şık bir çantayla birisi yaklaştı. Yanıma gelince çantasını açtı, içinde makaslarla kokular vardı. ‘Ah,’ dedi, ‘tıpkı bir bebek gibisiniz.’”

“Adam kimmiş?”

“Bayan kuaförü. Köşeyi sapar sapmaz başka biri yaklaştı. Göbeğine kadar gelen uzun bir sakalı, elinde çantası vardı. Çantayı açtı, içinde tornavidalarla eğeler gördüm.”

“O neciymiş peki?”

“Bebek tamircisi. Bana bakıp, ‘tıpkı insan gibisiniz,’ dedi.

Birdenbire, zembereği boşanmışçasına, yaşam dolu yerinden fırladı.

“Geç kaldım, kovsana beni. Bir merhaba demeye uğramıştım, mutluluğumdan ardi ardına sözcükler sıralıyorum. Bak, hata yapmıyorum artık. Balığa ‘labık,’ şekerle ‘kerek’ demiyorum. ‘Baş toplandı’ yerine doğrusunu, ‘toplantı başladı’ diyebiliyorum. Artık tek başıma hapsirmaya bile başladım.”

“Talaş mı?”

“Evet, ince talaş. Susadığımı hatırlamak için düğüm atmıyor, hapsirmek istediğimde kaşınmıyorum. Bir de, düşlerle düş kuruyorum. Yarın görüşmek üzere. Kardeşim geldiğinde konuştuklarımızı anlatırsın. Bu arada yeni sözcükler düşünmeye çalışacağım.”

Ve gidiverdi. Birbirini kovalayan küçük meleklerle benzer rugan iskarpinleriyle. Tepenin doruğundaki Ay İlia manastırı, yanında dergi kapağı gibi duruyordu.

“Bu işlerden hoşlanmadığımı söylemiştim,” dedi Pata. “Konuşurken keman seslerini duymadım mı?”

“Ne kemanı ya! O duyduğun, sesinin müziği.”

“Güzel, Andoniciğim, güzel. Sen bilirsin.”

Birden yanı başımızda Miyos belirdi. Sarışın bir güneş gibi parlıyordu. Haydi, dedim Pata’ya, kaybol.

“Bak, fazla kalamayacağım,” dedi Miyos.

“Gelir gelmez gidecek misin?”

“Bugün genel provamız var.”

“Prova mı? Yine mi elbiseler? Yine mi moda?”

“Hayır, hayır, ilgisi yok. Miya’yı piyanodan kemana çevirdik.”

“Keman mı? Nasıl yani?”

“Bayağı keman. Dün bir düğün marşı çaldı. Bu gece sırada Shubert var.”

“Kardeşim,” dedim gözlerimi kırıştıtarak. “Kulaklanma inanamıyorum. Miya az önce buradaydı.”

“Anlamıştım zaten.”

Elini gömleğine sokarak içinden bir kol çekiverdi. Emaye gülden yapılmış gibi duran çıplak bir koldu. "Aptal kız, yine kolunu düşürmüş," dedi. "İyi ki gelirken gözüme ilişmiş. Görmesem, kol gitmişti."

Bir kolun gitmesi! Ne diyordu bu çocuk? Uzanıp kolu alıverdim. Aynen bir koldu, elin ayası arkadan bakınca putperestlerin dikenli totemlerine benziyordu. Ve en üstten, omuzdan koptuğu yerden, zembereklerle dişliler görünüyordu.

"Neden şaşırdın, bilmiyor muydun? Miya'nın bir bebek olduğunu anlamamış mıydın?"

"Bebek mi?" diye tekrarladım cansızca.

"Ooo, oğlum sen uyuyorsun. Babam Viyana'dan yolladı. Üç kutu içinde teslim aldık. Baş ayn, gövdesi ayn, kollarla ayakları ayrıydı. Kutudan çıkan kılavuza göre monte ettik. Dişlileri paslanmasın diye de sık sık yağıyoruz."

"Dişliler mi?"

"Uyan kardeşim, uyan. Kuaför Marikos saçını taradı, Gamon Usta da vidalarını sıktı."

"Şu keçisakallı olan mı?"

"Evet o. Düzenliğini kemana çeviren de o."

Gözlerimden yaşlar boşandı. Demek ki Pata doğruyu söylemişti. İnce talaş hapsirması, konuşurken keman sesi çıkarması filan hepsi doğruymuş.

"Peki ya ben?" dedim. "Ben ne olacağım?"

"Niye üzüluyorsun ki? Aynen insan gibi değil mi? Çok başanlı bulmuyor musun?"

"Şu Gamon, bir tarafını bozmasın sakın."

"Yok, yok, endişelenmene gerek yok. Zaten bu akşam kendin de göreceksin."

"Ah nerede, ne zaman?"

"Dinle bak! Önce şunu al."

Avucuma taş kakmalı şık bir hançer sıkıştırdı.

“Bıçak mı? Bu da ne böyle?”

“Her şeyi anlatacağım. Bu, kumandasının anahtarı. Fabrikanın geleneğiymiş, bütün anahtarlarına bir şekil veriyorlar. Bazen tarak, bazen tabanca, bazen kalem şeklinde yapıyorlar. Miya'nın modeli de bu. Anladın mı?”

“Tabii,” dedim. “Son ayrıntısına kadar!”

“Bak şimdi. Bu akşam saat onda ‘Med-Cezir’e geleceksin. Üst kata çıkıp doğrudan 21 no'lu odaya gireceksin.”

“21 no'lu oda.”

“Orada onu göreceksin. Miya, mavi ışık veren bir ampulün altında, taburede oturuyor olacak. Elinde anahtar, ona yaklaşacaksın. Omzundan sıkıca kavrayıp anahtarı kilide sokacaksın.”

“...”

“Kumandanın kilidi solda, tam kalbinin hizasında. Düşünmeden, çekinmeden, oyalanmadan bir tur çevireceksin.”

“Çevireceğim!”

“Ve Miya ruhuna konuşacak. Sana Schubert'in sonatını çalacak.”

Aceleyle kalkıp kapıya yöneldi. Arkasından seslendim.

“Bir kez mi çevireceğim? Bir tur mu?”

“Evet,” diyerek yaklaşan gün batımında kayboldu.

Orada kalbim kınk kalakaldım. Karşımdaki söğütler gece içinde uygun adımla ilerliyordu. “Bebekmiş,” diye düşündüm. Gözümün önünde maskeler, hüzünlü rüzgârda salınan soğuk yüzler canlandı. Neler yitirmiştim, elimde neler kalmıştı! Ah benim düşsel düşlerim. Kuaför olacaktım, onu kendim tarayacaktım. O güzelim saçlarını Pompadur tarzında buklelerle donatacaktım.

Ağır ağır yola koyuldum. Med-Cezir, Miya! Mahzun yüzü, puslu Eğriboz'un ufkunda asılı duruyordu. Şimdi artık ben de biliyordum. Miya orada olacaktı. Kör gözlerime dimdik bakan bir bebek. Anahtar elimdeydi. Düşünmeden, çekinmeden, oyalanmadan ona doğru yaklaşacaktım. Sonrasını biliyordum zaten. Anahtar, anahtarın kilide gir-

mesi ve çevrilmesi. İşte o zaman, Miya keman olup bana konuşacak, Shubert'in sonatını çalacaktı

Yeter ki o keçisakallı Gamon Miya'mı bozmamış olsun.

Şimdi biliyorsunuz. Size mahpushanemin demir parmaklıkları arasından sesleniyorum. Gazete önümde açık duruyor. En üstte, başlıkta, "Eğriboz" yazısı, bir satır altında "Son baskı". Ve en kocaman harflerle avaz avaz çılgılık atan sözcükler:

BİR GENÇ KIZIN İNANILMAZ ÖLÜMÜ

BAŞROLDE ŞAİR ANDONİS SURUPİS

ÖNCEDEN TASARLANMIŞ İNTİHAR MI YOKSA ADI BİR CİNAYET Mİ?

MİYA VE KILIK DEĞİŞTİREREK CANLANDIRDIĞI HAYALİ KARDEŞİ

BÜTÜN TÜYLER ÜRPERTİCİ AYRINTILAR.

Aslında bunlar gülünecek şeyler. İnanın, bunlara katıla katıla gülmeli.

Gece yansı tavernaya gelip bir köşeye çekildim. Çevremdekiler kafa çekiyordu. Alacakaranlıkta ben de içmeye başladım. Gizli gizli gülüyordum. Engellemeye çalıştığım kahkahalar pırr diye burnumdan kaçıveriyordu.

Birden kapı açılarak bir çocuk heyecanla tavernaya daldı. "Miya Doloksa'yı öldürmüşler!" diye bağırdı. "Göğsüne saplanmış bir hançerle bulunmuş."

Bütün sarhoşlar çevresini sardı. "Kim, ne zaman, nerede?"

"Orada, 'Med-Cezir'de. Odasında yüzükoyun yatıyormuş, üzerine de bir tabure devrilmişti. Katili daha yakalanmamış."

Ben köşemde keyif çatıyordum.

"Güvenlik güçleri altüst olmuş. Bütün Halkida sokaklara dökülmüş."

Kahkahalardan sarsılarak, "Söylesene," diyorum Pata'ya. "Her şeyi anlatsana!"

Herkes şaşkınlıkla bana dönüyor. Pata'nın rengi bembeyaz. "Neyi anlatayım?" türünden bir şeyler geveliyor. Korkudan ödü bokuna karışmış, tir tir titriyor.

"Kardeşim, hapşırmayı, çalan kemanları anlat," diyorum gülerek. Herkes şaşkın şaşkın bakıyor.

"Tabii ya," diyorum. "Oraya gittim. Onu, bedenini sımsıkı saran elbisesiyle taburede oturur buldum. Bir kolunu kaldırıp bıraktım, öylece havada kaldı. Başını sağa sola çevirdim, karşı koymadı. Havada asılı kalmış koluyla bana bir yerleri işaret ediyor gibiydi. Ah, o keçisa-kallının sakarlığı, geri zekâlı her şeyi berbat etmiş."

O sırada tavernaya iki kişi girdi. Doğruca bana geldiler, ikisi de üniformalıydı.

"Surupis sen misin?" diye sordular.

"Evet."

"Kanun namına, seni tutukluyoruz," dediler,.

Kollarımdan tuttular, ne olduğunu anlayamadan kelepçeleri geçirdiler.

"Ama..."

"Kes sesini."

"Ben..."

"Yürü bakalım."

Sûrükleyerek dışarı çıkardılar. Şehre doğru iteklediler.

"Yahu çocuklar. Bütün bunlar bir bebek için mi?"

Beni dinlemediler bile.

"Pata'ya sorsanıza. Kuaför Marikos saçını yaptırmış, Gamon Usta da kemana çevirmiş. Önceden piyanoydu. Miyos kutudan çıkan kılavuza göre monte etmiş. Biliyorsunuz, Avusturya'daki fabrika..."

"Saçmalama. Miyos diye biri yok. Erkek kardeşi kılığına bürünmek maktulün bir tuhaflığıymış."

"Kılığa bürünmek mi? Peki ya anaları, anne Doloksa bunlara ne diyor?"

“Kim bilir? Kızının oyunlarına ses çıkarmıyormuş. Zaten akli da pek yerinde değil.”

“O deli de siz akıllı mısınız sanki? Daha bu gece Miyos gelip bana her şeyi anlattı. O bir bebek diyorum size. O...”

Bana yanıt vereceklerine el lambalarını çıkardılar. İki ışık sütunu göğsümü işaret etti.

“Peki, ya bu kanlar? Acımasız canavar, bunlar ne?”

Gerçekten de onlar neydi? El lambalarının ışığında, sağ omzumda bir gelincik tarlası açmış ve belimden kulağıma kadar kızıl bir sarmaşık tırmanıyordu.

Anlamsız bakışlarla önüme baktım. Karşıda söğütler yapraklarını hışırdatıyor, uygun adımla ağır ağır karanlığa gömülüyorlardı.

“Miya! Neden?” dedim.

Adını anarken boğazıma bir hıçkırık düğümlendi. Kırmızı dudakları sonsuz bir gülümsemede donmuştu.

• Γιάννης Σκαρίμπας, Σε στυλ Πομπαδούρ, [Pompadur Tarzında], *Φιλολογική Πρωτοχρονιά*, [Edebiyat yılığı dergisi], Atina 1950.



Fotis Kondoğlu (1895-1965)

Φώτης Κόντογλου

Asıl adı Fotis Apostollelis'ti. Ayvalık'ta doğdu. Bir yaşındayken babasını kaybetti ve bir manastırın baş keşişi olan dayısının vesayetine girdi. Atina Güzel Sanatlar Akademisi'nde ve Paris'te resim eğitimi aldı. 1919'da memleketine dönerek Ayvalık Kız Okulu'nda Fransızca ve resim öğretmenleri olarak çalıştı. Aynaroz Manastırlarında ikona ressamlığı üzerinde çalışmalar yaptı. Atina Bizans Müzesi'nde ikona restorasyonları, Amerikan Koleji'nde resim öğretmenliği, kilise ve müzelerde restorasyon ve ikona ressamlığı yaptı. Lise öğrencisiyken resimlerini kendisinin çizdiği Melissa [An] dergisini çıkardı. Birçok dergi kurup yönetti, dergilerde yazılar yazdı. 1918'de Akdeniz

korsanlarının hayatını anlatan tarihsel konulu *Pedro Kazas* romanıyla başlayarak birçok roman, seyahat yazısı ve batı sanat estetiğine karşı doğu sanatını savunduğu sanat kitapları yazdı. Bizans sanatı ve Ortodoks inancından esinlendi.

En önemli eserleri: *Athos Sanatı, Seyahatler, Meryem Ana İkonaları, Memleketim Ayvalık, Boşun Eğmeyin Ruhlar.*

Ayvalık, Memleketim

Το Αἶβαλί η πατρίδα μου

(Öykü)

Ayvalık'ta Fota Bayramı

Deniz kıyısındaki yerleşimlerde, Theophania ayininden sonra denize Haç atılır. Memleketimde de öyle yapılırdı. Seyre değer güzel ve ilginç bir gelenektir.

Tören alayı metropoliten¹ yola çıkardı. Önde flamalarla kutsal emanetler, arkada yaldızlı cüppeleriyle despot ve papazlar yürürdü. Alaya çok sayıda papaz katılırdı çünkü şehrin on iki kilisesi vardı ve büyük bayramlarda diğer kiliseler ayini erken bitirir, kutlamaları daha görkemli kılmak için bütün müminler metropolis kilisesinde toplanırdı. Muganniler de kalabalıktı ve şehrin en güzel seslileri arasından seçilirdi. İlahileri şimdiki gibi bulvar tiyatrolarının şarkılarına benzeterek değil, Bizans görkemiyle okurlardı. En arkadan halk gelirdi.

Angeli'nin Sahili adını verdiğimiz limana geldiklerinde, despotla papazlar kutsama ayinini yapmak üzere büyük bir ahşap platforma çıkardı. Halk sahile yayılır, töreni izleyebilmek için herkes bulabildiği yüksek noktalara tırmanırdı. Çevredeki evler insanlarla dolardı. Kadınlar pencerelere çıkar, tütsü yakardı. Denizde yüze yakın kayak

1 Kilise hiyerarşisine göre, "il"e karşılık gelebilecek bölgeler metropolis adıyla anılır. Bu bölgelerin en yüksek rütbeli din adamına metropolit, ayinleri onun yönettiği kiliseye de metropolis kilisesi adı verilir.

ve sayılamayacak kadar çok sandal, pruvaları despotun durduğu yere dönük sıralanırdı. Bu düzenli dizilişleriyle sefere çıkmaya hazır bir donanmayı andırırlardı. Daha açıkta, derin sularda, tıka basa insan dolu büyük kayıklar beklerdi. Bazıları, özellikle denizcilerin ve çocukların bindiği sandallarla çevriliydi.

Bizim oralar soğuktur. Çoğu zaman teknelerin yelken direkleri karla kaplı olurdu, bakmaya doyamazdın. Teknelerin ana yelkenlerine, gambialara, floklara büyüklü küçüklü denizciler tırmanırdı. Deniz sakini olsa bile kutup soğukları hüküm sürer, teknelerin yelken direklerinden buzlar sarkardı. Haçın denize atılmasını bekleyen teknelerin her birinde birkaç kişi pruvada ayakta bekler, diğerleri küreklerin başında dururdu. Ayakta bekleyenler, peştamala benzer beyaz bir şalvar dışında çıplaktı. Çoğu insan azmanıydı. Geniş omuzlu, şişkin adaleli, kalın enseli ve kıllıydılar. Bedenleri soğuktan ciğer gibi kızanırdı. Bacakları ağaç kütükleri misali kalın ve güçlüydü. Tuzla yoğrulmuş gemici, kaçakçı ve deniz adamıydılar. Donmamak için çoğu kürklerini giydiği halde bazıları çıplaktı. Arada bir haç çıkanyor, gözlerini despotun haçı atacağı yerden ayırmıyorlardı.

Çıplakların arasında Yorgara Kosti, Beko Strati, Sonyo Yorgi, Bumba Dimitri, Kloka Petro, Arnavut Vasil, Çılgın Paraskeva ve diğerleri olurdu. Onları daha dünmüş gibi gözümde canlandırabiliyorum. Yorgara pehlivan gibi iri kıyım bir devdi. Kara bıyıkları ve fıçı kalınlığında bir ensesi vardı. Başına bağladığı mendille korsanı, bir eliyle üzerine dayandığı zıpkınla da Poseidon'u andırırdı. Bumba Dimitri başka türden bir deniz canavarıydı. Kısa boylu, şişman ve Bedeviler gibi koyu tenliydi. Kürküne sarınarak çömelir, gözünü kırpmadan despota bakardı. Arap Paço ya da diğer adıyla Çılgın Paraskeva kıvrıkcık sakallı ve kızıl saçlıydı, aynı Ruslara benzerdi. Teni soğuktan değil, doğuştan kırmızıydı. Güçlü kuvvetli ve bir tel cambazı kadar kıvraktı. Soğuk ona işlemez gibiydi, nasıl donmadığına şaşardık. Gemi direğinin ucuna tırmanır, heykel gibi hareketsiz beklerdi. İçlerinde şalvar giymeyen

bir tek Kloka Petro'ydu. O, Avrupalılar gibi dar pantolon ve gemici başlığı giyerdi. Bedeni zayıf, hareketleri afiliydi. Ellerini göğsünde bağlar, teknede ileri geri yürür ve devamlı bir şeyler anlatırdı.

İlahiler uzaktan duyulduğunda ve tören alayı deniz kıyısına yaklaştığında teknelerde büyük bir hareketlilik başlardı. Denize dalacak olanlar kürklerini çıkarır, diğerleri de haçın atılacağı yere yaklaşmak üzere küreklere asılırdı. Bazılan yelken direklerine tırmanır, başkalan itişir, herkes görmek için parmaklannın ucunda yükselirdi. Sonunda düzeni sağlamak için askerler gelirdi. Türk subay, despota yol açmak üzere önden gider: "Yol verin Efendi'ye" diye bağırırdı. Askerler sağlı sollu dizilir, muganniler arka arkaya "Ürdün Nehri'nde vaftiz olan Efendimiz" ilahisini okurdu. Son olarak aynı ilahiyi despot da okur, haçı denize fırlatırdı. Haç suya düştüğünde deniz kanşırdı. Kayıklarla sandallar birbirine girer, kürekler, zıpkınlar, ağlar birbirine kanşırdı. Dalgıçlar denize atlar, köpekbalıkları aralarında kavgaya tutuşmuş gibi sular köpürürdü. Denizin dibine kadar inerek haçı ararlardı. Bir anlığına nefes almaya çıkar, tekrar dalarlardı.

Birden, kızıl sakallı bir baş sudan çıktı ve bir el haçı kaldırdı. Bu yılın şanslısı Çılgın Paraskeva'ydı. Birkaç kulaç atarak karaya çıktı ve platforma tırmandı. Despotun önünde yerlere kadar eğildi, elini öperek haçı uzattı. Despot haçı öptü ve gümüş bir tepsiye koyarak Paraskeva'ya geri verdi. Muganniler ilahiler okuyor, halk alkışlıyordu. Sonra tören alayı tekrar metropolis kilisesine doğru yola çıktı. Paraskeva, üzerine hiçbir örtü sanmadan elinde gümüş tepsiyle kahvehaneleri ve tavernaları dolaşmaya başladı. Millet gönlünden ne kopersa tepsiye atıyordu. Saatlerce çıplak duran, buz gibi soğuk sudan yeni çıkan Paraskeva üşümüyor, titremiyordu. Kıpırmızı teniyle İskit Anaharsis'i andınıyordu. O da asırlar önce Atina'da böyle dolaşırken nasıl oluyor da üşümediğini soranlara, bütün bedeninin hiç üşümeyen alın derisi gibi olduğunu söylüyordu.

Haç denize atılırken, açıkta bekleyen bütün kayıklar ve bütün sandallar pruvalarını Hz. İsa'nın dünyaya geldiği Doğu'ya doğru çevirmişti.

• Φώτης Κόντογλου, *Το Αίβαλι η πατρίδα μου*, [Ayrılık Memleketim], 1962



Stratis Dukas (1895-1983)

Στρατής Δούκας

Ayvalık'ta, Cunda Adası'nda doğdu. Ayvalık Lisesi'ni bitirdikten sonra, Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne yazıldı. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla eğitimini yarıda bıraktı. II. Dünya Savaşı'nda, subay olarak tekrar İtalyan cephesine çağrıldı. Savaş sonrasında sol görüşleri yüzünden sürgünlere, kovuşturmalara uğradı. Ressam, halk bilimci, gazeteci ve sanat eleştirmeni olarak çalıştı. Anadolu sanatlarından Kütahya seramikçiliğini ve halıcılığı yaşatmak için atölyeler kurulmasına önderlik etti, sergiler düzenledi.

Bir gazete hesabına, mübadele ile gelen göçmenlerle söyleşiler yapmak için

Makedonya'yı tararken, göçmen Nikolaos Kazakoğlu'nun tanıklığını kitap haline getirmeye karar verdi. *Bir Esirin Anılan* adıyla yayımlanan bu çalışma, sağlam bir kurgu ve epik bir anlatımla yazılmıştır. Dili, benzer konulu çağdaş romanların aksine, yalın ve süslerden anımsızdır. Eleştirmenler, bu kitabın kurgusunda anlatımında, klasik Yunan edebiyatı –özellikle Ksenophon'un "On Binlerin Dönüşü"– ile benzerlikler saptamışlardır.

Başlıca eserleri: *Bir Esirin Anılan*, *Bir Azizin Yaşamı*, *Gezgin*, *Küçük Kardeş*, *On İki Ay*.

Bir Esirin Anıları

Η ιστορία ενός αιχμαλώτου

(Roman)

İzmir felaketinde ana babamla limanda, Punta'da bulunuyordum. Ellerinin içinden aldılar beni ve Türkiye'de esir kaldım.

Başkalarıyla birlikte öğle vakti yakalandım. Devriyeler akşama kadar kışlalara esir taşıdılar. Gece yansına doğru bizler birbirimize sokulmuş beklerken, nöbetçiler koğuşa girip ellerindeki sopalarla rastgele vurmaya başladılar. Yerde diz dize oturanları da tekmelediler. Aramızdan istedikleri kadanını ayınp götürdüler. Ardından küfrederek gittiler. Hepimizi öldüreceklerinden korktuk. Yazıhanesi kapının yanında bulunan bir kâtip, acıklı konuşmalarımızı duyunca yanına yaklaşmamızı işaret etti.

“Gelip sizi çağırdıklarında içeri çekilin,” dedi. “Sözümü iyi tutun, dışarıya da vermeyin.”

O akşamdan sonra, her gece, koğuşlardan esir seçip götürdüler. Kadifekale'den gelen tüfek seslerini duyan bizler ise, “Nişan talimi yapıyorlar,” diyorduk.

Korku içinde geçen günlerden sonra, yanında kırk askerle gelen bir subay bizi teslim aldı. Bizi avluya çıkanp sivillerden ayırdılar; kardeşimi de o zaman gördüm. Dörder dörder sıraya dizerek saymak için diz çökmemizi emrettiler. Atı üzerinden bizi seyreden subay, “Sizin kökünüzü kazıyacağım, tohumunuzu kurutacağım,” diyordu. Sonra yola koyulmamız için emir verdi.

Hepimiz bin, iki bin kadardık. Yola çıkınca bizi doğru çarşıya götürdüler. Orada, bizi bekleyen kalabalık, çılgınlar gibi üzerimize saldırdı. Masa, sandalye, bardak, ellerine geçeni başımıza yağdırdılar. Onlarla birlikte kahvehanelerde oturan Frenk bahriyeliler halimize gülüyorlardı.

Basmahane'ye varınca önümüze bir hafız çıktı. Bize bakıp, "Allah! Allah!" dedi. "Neler oluyor burada?"

Hemen komutanı çağırdı. Komutan durdu.

"Yüzbaşı buraya gel!"

Yüzbaşı atıyla gidip selam verdi. Hafız sordu. "Kitabımızda böyle mi yazıyor?"

Yüzbaşı tekrar selam verip ilerledi.

Biz, sıralar halinde halkın önünden geçiyorduk.

Öğleyin, on ikide, Halkapınar'a vardık. Orada bizi tel örgüler içine kapattılar. Akşama doğru bizim köyden bir Türk efesi gelip yüksek sesle birer birer adlanmızı okudu. Gûya bizi kurtaracaktı, ama niyeti bizi ortaya çıkartıp öldürmekti. Yere kapaklanıp duymazlıktan geldik.

Şafak sökerken Manisa'dan başka bir subay geldi. Bizi kaldırdılar, saatlerce yürüdük. Nereye götürdüklerini bile bilmiyorduk. Çevremizdeki manzaradan Manisa'ya doğru gittiğimizi anladık. Bizi ana yoldan götüreceklerine dağlardan yürütüyorlardı. Düzlükte olmadığımızdan, dağılmaya başladık. Dörtlü sırayı tutamıyorduk. Askerler ters ters, "Sıraları bozmayın" diye bağınıyorlardı.

Gayret etmemize karşın yine de sıralar bozuluyordu. Dayanaksızların, geride kalanların, siviller ormana götürüp öldürüyorlardı.

Bin bir güçlkle anayola çıktık. Orada yine, bölük bölük bizi bekliyorlardı. Altmışlık seksenlik ihtiyarlar, biz yaklaşıncı, ellerindeki hançerlerle üzerimize saldırdılar. Bir yandan da yüzbaşıya, "Bırak da, istediğimizi yapalım!" diye bağınıyorlardı.

Yüzbaşı gülerek onlara hayır diyordu. Biz de, "Yüzbaşı Efendi, canımız sana emanet," diye sesleniyor, ilerlemeye devam ediyorduk.

Yollar sağlı sollu kokuşmuş cesetlerle doluydu. Çeşmelerde nöbetçiler durmuş, akan suyu tutuyorlardı. Bunları gördükçe susuzluğumuz daha da artıyordu.

Yolda susuzluktan çok ölen oldu. Ben, başımızdaki Türklerden birinin sırt çantasını taşıyan kardeşimle yürüyor, bir yandan da düşünüyordum. “Paramız var, verip su içelim.” Kardeşime dönerek, “Çok susadım, ölüyorum,” dedim.

“Sabret kardeşim.” dedi. “Paramızı görürlerse bizi öldürürler.”

“Hayır, dayanamıyorum, parayı ver, su alalım.” Parayı verdi, ben de doğruca Türk’e koştum:

“Biraz su, ölmek üzereyim,” dedim.

“Ne diyorsun köpek, sana bir damla bile su vermem.”

“Asker-ağa, sevaba girersin, şu parayı da al.”

“Ver parayı,” dedi. “Gizlice iç.”

İçtim, kardeşime de verdim.

Bunlar ağustos ayında oluyordu.

Sonunda, bir akşam, Manisa’nın dışına vardık. Orada, millet bizi ellerinde sopalarla bekliyordu. “Esirler geliyor!” diye bağınıp bize doğru koştular.

Yüzbaşı sinirlendi, “Geri çekilin! Biz savaşırken sizler keyif çatıyorsunuz,” dedi.

Bunun üzerine halk, “Bir gün Yunanlılar bize tekrar zarar verecek,” diye bağırarak dağıldı.

Yüzbaşı, bizi mandıradaki koyunlar gibi toplayıp başımıza nöbetçiler dikti. Su yok, ekmek yok! Parası olanlar nöbetçilere veriyor, su içiyorlardı. Bizim arkadaşlar da bir Arap’a para verdi, o da su dolu bir teneke getirdi.

“Acele edin,” dedi, “Yüzbaşı izin vermiyor.”

İçtim, içtim... Kardeşim de içmek için beni çekti, ötekiler de saldırdılar, kova devrildi.

Ertesi gün, daha gün ağarmadan, yüzbaşı “Hazırlanın!” diye bağı-

dı. Dörtlü sıralara girip harekete geçtik. Bizi Manisa'nın içine götürdü. Orada bizi çamlar içinde, parmaklıklarla çevrili bir hastaneye kapatıp bir onbaşıya teslim etti.

Yorgunluktan açlık hissetmiyorduk, ama susuzluk canımıza okuyordu. Hastalar gibi çamların altına uzanıp çiy tutmuş otları çiğnedik. Gökyüzünde birkaç bulut belirdi, yağmur yağsın diye dua ettik. Bulutlar yayılıp karardı, alçaldı, sonra da ağır ağır gözden kayboldu. Güneş şimdi daha da sıcaktı. Ümitsizce, "Su, su!" diye bağınyorduk, ama kulak asan yoktu.

Beş saat sonra iyi giyinmiş, saçsın bir hoca geldi. Hepimiz bir ağızdan yalvardık, "Hoca, Allah aşkına, susadık, biraz su!"

Halimizden memnun olmuş gibi, "Sizi hep böyle görmek istiyorum," dedi. "Yılanlar gibi sürünün." Sonra da gitti.

O gitti, arabasıyla bir başkası geldi. Biz yine bağınyorduk. "Allah aşkına, biraz su, çok susadık, dayanamıyoruz!"

Bize iyice baktıktan sonra o da, "Oh, beter olun inşallah," diyerek yola çıkması için arabacıya emir verdi.

Yedi günümüz böyle geçti. Parası olanlar su içiyor, parası olmayanlar ise kendi sidiklerini içiyorlardı.

Çoğumuz açlık ve susuzluktan düşüp ölüyorduk. Muhafızlar, ölüleri atmak için aramızdan gönüllüler istediler. Öne çıkmak için birbirimizle kavgaya tutuştuk. Çünkü işin içinde su içmek vardı.

Yirmi kadar kişi el arabalarıyla ortaya çıktı. Ölüleri uzağa, şehrin dışına attılar.

Hastanenin içindeki Manisalı esirler avludaki şadırvanda su olduğunu söylediler. Biz onları dinliyor ama inanmıyorduk.

Gece seslerle uyandık. Manisalıların kungü kırarak su getirdiklerini öğrendik. O zaman hepimiz ayağa fırladık ve suya ilk ulaşmak için kavgaya tutuştuk. Sesimizi duyan muhafızlar ateş etmeye başladılar. Bir kaç kişi yere yığıldıktan sonra bizi dikenli teller içine kapattılar. Orada, yerden çamur alıp emdik. Bunun üzerinden yedi gün geçtik-

ten sonra, hoca yine geldi. Ona bağıra çağıra yalvardık. Bize, “Susun,” dedi. “Bağırırsanız çeker giderim. Sizi kurtarmaya geldim.”

Lafını bitirmeden sepetler içinde ekmek getirdiler. Hepimizi sıraya dizip iki kişiye yarım somun verdiler. Sonra sırasıyla su içmeye, şadırvana saldılar.

Askerler, o gün Ahmetli'den bir büyüğün geldiğini, bundan böyle rahat edeceğimizi söylediler. Akşam bizi soydular! Üstümüzde ne varsa, yüzük, saat, ağzımızdaki altın dişlere varana kadar her şeyimizi aldılar.

Sabah hepimizi kaldırdılar. Bizler hazırlanırken, dışanda davullarla zurnalarla zeybekler toplandı. Kapıdan çıkanlara nişan alıp ateş ediyorlardı. Sonra, başka bir subay geldi. Bizi teslim aldı ve yola çıktık.

Manisa'nın dışında, üç saatlik mesafede çitle çevrili büyük bir bağ vardı. Bizi oraya kapattı, sabaha kadar başımıza nöbetçiler dikti. Sabahleyin üzümleri toplanmış bağlara dağıldık, asma yapraklarını ekmeğe katık edip yedik.

Gece bastırınca iki kişi kaçmaya yeltendi. Nöbetçiler onları yakaladı, gözlerimizin önünde öldürdüler. Sabahleyin yüzbaşı, “Gâvur köpekler! Ben size iyilik etmeye bakıyorum, siz benden kaçıyorsunuz, öyle mi?” dedi.

.....

Sabah Ahmetli'ye gitmek üzere hareket ettik. Oraya vardığımızda, yüzbaşidan Ahmetli'de kalacağımızı öğrendik. Bizi çıplak bir araziye, güneşin altına götürdü. Karşı tarafta ağaçlara gitmemize izin vermesi için yalvardık.

“Hayır, güneşte kalacaksınız,” dedi ve gitti.

İkinciye doğru yağmur başladı, sevindik. Avuç avuç su içip yıkan-dık, serinlendik.

Hava kararınca yüzbaşı hepimizi bir çardağın altına götürdü. Ayakta sabahladık, bütün gece boyunca yağmur yağdı. Sabah yine geldi, yanında bir kâtip vardı. Bizi bölüklere ayırıp aramızdan zanaatkârları

seçti; on kadar fırıncı, yirmi marangoz, bir o kadar da duvarcı. Ustalan ayınırken, “Yıkтуğınız gibi yeniden yapacaksınız,” diyordu.

Ayırđıklannı askere teslim etti. Kâtip sordu. “Aranızda değirmenci var mı? Öğütülecek mahsulümüz var. Kimse değirmencilikten anlamıyor mu?”

Kardeşimle iki kişi daha öne çıktı. Fırıncılar fırına giderek, elenmemiş arpadan ekmek pişirdiler. O günden sonra hepimize günde çeyrek somun vermeye başladılar.

Bir akşam, iki fırıncı kaçmak düşüncesiyle biraz ekmek hamuru çaldı. Nöbetçi onları suçüstü yakaladı. Sabahleyin, yanımızdaki kulübede kalan yüzbaşıya götürdüler.

“Bunlar dün akşam kaçmak için ekmek hamuru çaldılar,” dediler.

Yüzbaşı tabancasını çekti. “Öyle yapanlar köpek gibi geberecek,” diyerek gözümüzün önünde ikisini de vurdu. Sonra bize tren istasyonunu temizlettiler. Pislikten gözlerimize hastalık bulaştı.

Başımızda Turan adında bir çavuş vardı. Trenle geçen kadınlara hava atmak için bize bağırıp vuruyordu. Gözleri kötü olanları hastaneye götüreceğini söyleyerek, bir hendeğın içine çekip öldürüyordu.

Bir gece yüzbaşı, askerlerden köyleri dolaşarak çırak isteyenlerin gelip alabileceğini söylemelerini istedi.

“Ne isterlerse bulacaklarını söyleyin,” dedi. “Çoban, duvarcı, demirci ne isterlerse.”

Sabahleyin muhtarlar geldi, aramızdan hayvan seçer gibi adam seçip götürdüler.

On iki köylümle, iyi bir köy bularak bir daha adam almaya geldiklerinde hep birlikte gitmeyi kararlaştırdık. Birkaç gün sonra, beğendiğı bir kuşağı armağan ettiğimiz için bizden hoşlanan bir onbaşı, bizi çağırdı.

“Hazırlanın, bu yakınlarda güzel bir köy var,” dedi. “Bozdağın Pınarbaşı köyü. Orada rahat edersiniz.”

Onun da gelip gelmeyeceğini sorduk.

“Hayır, yüzbaşı izin vermez,” dedi. “Sizi muhtara teslim edeceğim.”

Muhtara teslim etti, yola çıktık. Yolda giderken bir ahlat ağacı bulduk, olmamış ahlatlara saldırdık. Muhtar, “Oyalanmayın, geceye kalmayalım,” diyordu.

Biz de ahlatları yolda yiyerek yürümeye devam ettik. Köye gece vardık. Bizi üçer üçer, dört eve dağıttılar.

Köyde yirmi gün çalıştık. İlk günden kaçmayı düşünüyorduk. Yol için, gizli gizli ekmekle kuru gıda saklamaya başladık. Sonunda günü de kararlaştırdık. Cuma günü gece yansında yola çıkacaktık. Saati gelince arkadaşımı uyandırdım. Diğerleri de birbirlerini uyandırdı, ama onlar caydılar. Biz, “Artık karanımızı verdik, geri dönemeyiz. Gideceğiz!” dedik. Ve gittik.

• Στρατής Δούκας, *Η ιστορία ενός αιχμαλώτου*, [Bir Esirin Anıları], Atina 1929.



Thrassos Kastanakis
(1901-1967)

Θράσος Καστανάκης

İstanbul'un Kurtuluş semtinde doğdu, Paris'te öldü. İstanbul Rum Fransız Lisesi'ni bitirdikten sonra Paris'te edebiyat ve dil-bilim eğitimi alarak Sorbonne Üniversitesi Bizans ve Çağdaş Yunan Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi oldu. 1940'ta Atina'ya döner ve Alman işgali boyunca orada kalır. Daha sonra Fransa'ya döner ve Yunan İç Savaşı süresince demokratik kesime destek verir.

Edebiyat dünyasına yirmi yaşında İstanbul'da yayımlanan bir şiir kitabıyla girmesine karşın, daha sonra düzyazıya yönelerek dokuz öykü derlemesiyle dokuz roman

yazdı. Eserlerinde derin psikolojik çözümlemeleri, toplumcu yaklaşımı ve zaman zaman çok buruk olabilen ironisi dikkati çeker. Özellikle öykülerinin kurgusu sağlam, anlatımı duygusalılık yüklüdür. Gençlik yıllarında yarattığı roman kahramanları kötü kalpli, olumsuz tiplerdir ve ironisinde karamsarlık egemendir. Zamanla, alaycı tavrı yumuşar, kahramanları daha insancıl, eserlerinin mesajı daha iyimser olur. Yaşamının sonlarına doğru eserlerinde İstanbul'daki çocukluk yıllarının nostaljisini dile getirir. Üslubuyla dili çok özgündür.

Başlıca eserleri: *Dansöz Kontesina Felisita, Soydaş Vladimiros, Raskaya*. (öykü) *Prensler, İnsan Irkı, Barış Zamanında, Hacı Manuil, Tuzak*. (roman)

Evreka

Εύρηκα

(Öykü)

Her sabah yaptığı gibi, sırtındaki eski püskü ceketini ikide bir düzelterek, çaprazlamasına bayır aşağı iniyor, tek başına sahile doğru yürüyordu. Büyük bir kentte, zengin bir hovardanın eğlenceli bir sabahlamadan sonra pahalı paltosunu düzeltirken takındığı yüz ifade-siyle. Dediğim gibi, bizimki uyanır uyanmaz, durmaksızın ceketini düzelterek, yolunu kaybetmiş bir ayının adımlanıyla, temkinli töke-lemelerle Elliniko Sahili'ne doğru ilerliyordu... Kiliseye varmasına yakın, yan yıkık alçak bahçe duvarlarının arasından önünde uzanan manzarayı ilk defa görüyormuşçasına, bacaklarını biraz daha açarak, başkalarının otururken aldığı konumda öylece dimdik durdu. Ayakta uyuyan atlar gibi. Orada cebinden kaçak tütün torbasını çıkararak bir sigara sardı, ağzında sigarayla sahile doğru ilerlemeye devam etti. Ancak şimdiye dek oralardan hiç iş almadığı için sahile kadar inmedi. Sağındaki taşların üzerinden atlayarak Hasani'den topladığı çırakla-rının açmakta olduğu Haritakis'in çiftliğindeki kuyuya gitti. İşçilere bakar gibi yaptı, Türkçe bir iki laf ettikten sonra taşı toprağı taşımala-rnı izlemek üzere çıkışın yanına çöktü. Daha işin başındaydılar, beş metreye yeni inmişlerdi, iki dinamit atımı kadar bir iş. Son dinamiti dün patlatmışlardı. O yüzden Hacı'nın gelmesini, sabah tersliğinden arınarak sakinleşmesini, suyu kaç metrede bulacaklarını söylemesini bekliyorlardı. Beklendiğini biliyordu. Eğilip bir avuç toprak aldı, elle-

riyle ezdi. Bir avuç toprak daha alarak kınışmış alkolik yüzüne yaklaştınp kokladı, sonra da ahkâm kesti:

“Kuyuyu öbür tarafta açsaydın suyu otuz metrede bulurdun, buradaysa kırk üç, kırk dört, bilemedin kırk beş metrede bulacaksın. Daha önce bulmayı bekleme.”

Hacis, Karadeniz Ermenisi şivesiyle ağzı sıkı, total, evde kalmış pinti bir banka memuru olan Haritakis'e kesin kararını bildirdi. Oradaki işçiler gibi Haritakis de, doğuştan kuyucu Hacis bir şey dedi mi mutlaka doğru çıkacağını iyi bilirdi. Demek ki kırk beş metrede... Hacis, Haritakis'in yusuvarlak, sağlıklı, spor yapıp erken yatanlara, ağzına içki sürmeyenlere özgü kırmızı yanaklı yüzünden hiç hoşlanmadığından sigarasını yaktı, karşıya, biraz daha yüksekteki Yamarelis'in çiftliğine doğru yürüdü. İşçileri orada başka bir kuyu açıyordu ve daha şimdiden, geçen gün otuz yedi metrede buldukları suyun içinde çalışıyorlardı. Suyun ne yel değirmeni ne de motorla tükenmeyecek kadar bol olması, daha sonra başlarının ağrıması için kuyuyu iki buçuk metreye genişletiyorlardı. Hacis oraya yalnızca işçilerinin en iyilerini çalıştırdığı, ya da işin bitmesiyle bir iki güne kadar parasını alacağı için değil, Yamarelis'ten hoşlandığı için de gidiyordu.

Yamarelis, sarşın, gözleri kocaman, kaşları günümüz kadınlarının tıraşlı kaşları kadar ince, İtalya'dan getirttiği pahalı şapkasıyla, bahçesinde bir çocuk gibi koşturarak sebzelerin üzerindeki karnıcalarla çekirgeleri kovalayan hâlâ genç bir beyefendiydi. Kapıda Hacis'in beklediğini görür görmez elindeki işi bırakır, yanına gelerek sohbete girişirdi. Kansı da o da uzun süreler yurtdışında yaşamışlardı, aileleri adalı soylulardan, zengin babalarla daha da zengin dedelerden geliyordu. Dediğimiz gibi uzun süre Avrupalarda dolaşmışlar, bayağı da düşüncesizlikler etmişlerdi. Fenalık geçirmeler, intihar girişimleri gibi can sıkıntısının doğurduğu çeşit çeşit numaralar, Paris katedraliyle, ana arterlerinden çıkmaz sokaklarına kadar Venedik kanallarını dolaşmalar ve daha neler neler...

Büyük Savaş sonrası, eğlenceler ve gezilerden kopmadan, can sıkıntılan katlanmış, bir tür metanete ve başka insanlarda da görülebilen nedensiz bir hüzne kapılarak bu arsayı satın almışlar, evleriyle bahçelerini yapmışlardı. Burada, sadece, balkonlarında konuk ettikleri Atinalı birkaç dostlarıyla görüşüyorlardı. Gelenlerin çoğu sevimli tiplerdi, bostanın güzelleşmesi için yapılması gereken işler ya da Çaldaris, Kondilis gibi yeni ölmüş politikacılar hakkında tatlı tatlı sohbet ediyorlardı. Bu toplantılar akşama doğru, güneşin Kastella sırtlarında batarak, her yeri, ta Eğina'yla Kavuri'ye kadar porselen rengine, hem de Kopenhag porselenlerinin rengine boyadığı saatlerde yapıldı. Toplantılar gün batımında, İmittos sırtlarından yayılan yabanî kekik kokulan altında olurdu. Sabahlan durum farklıydı, Kastella kırağı altında bambaşka görünürdü. Tazelğine bakmak için tuzlu suya batırılan, diğerlerinden ayrılarak yüzeze çıkan bir yumurta gibi. Eğina'nın bulanık da olsa fark edilmesine karşın, arkalarda Akropolis'le Likavitos kaybolurlardı.

Hacis böyle sabahlar ortaya çıkar, kapıya kadar gelerek Yohan Yamarelis'i selamlardı. Birbirlerine duydukları yakınlık karşılıklıydı. Bazen Elliniko'nun o deli rüzgârı esmeye başlar, yangınlarda itfaiyeciler su pompaladıkça kuduran alevler gibi tozu toprağı kaldırırdı. Yohan, o zaman zarafetle gözlerini kapatarak fırtınanın dinmesini bekler, sonra Hacis'e gülümserdi. Hacis'in böyle bir alışkanlığı yoktu, Yohan'ı taklit etmeye çalışır, ama başarısız olurdu. Kapının eşğine oturur, başladığı ya da aşağılarda, Avukatlar Sitesi'nde almayı düşündüğü işleri anlatırdı. Bir de keyfinin bozuk olduğunu, bilet çıkaramadığı için, cumartesileri Kokkinia'da yaşayan ailesini görmeye yürüyerek gittiğini. Her şey canını sıkıyordu. Cumartesileri evine yürüyerek gidebilmek için işlerini daha erken paydos ediyor, karısıyla kulübesinin eşğine oturarak işlerini, Avukatlar Sitesi'ndeki kuyuları konuşurdu. Başlasın mı, başlamasın mı, kuyuları açsın mı açmasın mı? Suyun kırk beş metrede çıkacağı Haritakis'in kuyusunu da, bunu öğrenince Haritakis'in yüzünün aldığı ifadeyi...

Yohan Yamarelis az sonra, her Allah'ın günü öğleye doğru uyanan karsısına bakmak üzere eve girerdi. Konuşacak kimsesi olmadan, tek başına kapı eşiğinde oturmaktan hoşlanmayan Hacı de kalkar giderdi.

Hacı bir muhabbet, bir arkadaş ya da en azından otobüs durağının orda bir gazete bulmak uğruna, sırtında ona huzursuzluk veren ceketiyle, İmittos'un güneşini arkasına alarak, terk edilmiş mandıraların arasından Elliniko'nun dolambaçlı, delik deşik, tozlu sokaklarında ilerler, bayır aşağı inerdi. Duraktaki büfe, caddenin kenarında, önünde Vula ve Glifada otobüslerinin durduğu, bir artistin soyunma odası boyutlarında, üstü açık, çatısız bir dükkandı. Büfeyi Hacı'nın hiç hoşlanmadığı, Pers ya da Kartaca savaşlarından kalma, savaş gazisi iki kardeş işletirdi. Sonra sil baştan, öğle güneşi altında, sabahki gibi yarı yıkık mandıraların, etrafı çevrilmemiş arsaların arasından, huzursuz, üzgün, sert, özlem dolu ve yabancı, gerisin geriye Elliniko yokuşunu tırmanırdı. Her zaman, ayı oynatan bir çingene ya da onun ayısı gibi, muhabbet, sohbet arayarak yokuşu inip çıkar, arada dinlenmek için bir pazarcı tezgâhına oturur, sonra da kalkıp hızlanarak güneş batana, gün solana dek gidip gelirdi.

Günbatımına yakın yaz sıcaklığı yumuşamaya yüz tuttuğunda, çoğu Atina'dan gelen Yamarelislerin dostları gelmeye başlar, balkonlarını iskemlelerle doldururdu. Hayvancılık, ancılık gibi Yunan toplumunun vazgeçilmez konuları hakkında sohbetler birbirine karışırdı. Büyük şamata olurdu, ancak kısa süre sonra, akşam saatlerindeki muhteşem manzara ortaya çıktığında, konuşmalar yavanlaşırdı. İşte böyle anlarda, sipariş edilmiş gibi, sabahları yaptığı yolculuğu tersinden tekrarlayan, Sofyanos yokuşunu çıkarak Surmena'ya doğru yol alan Hacı ortaya çıkardı. O zaman Yohan'ın içi rahatlar, diğerlerine Hacı'ı, dostluklarını ve sohbetlerini anlatmaya başlardı.

Arkadaşlarına derdi ki: "Hacı'nın silüetiyle yürüyüşü Elliniko'nun manzarasını tamamlıyor. Hacı olmasaydı, bu yokuşun, yıkık dökük mandıraların, dağların, taşların hiçbir değeri kalmayacak, doğa öksüz

görünecekti.” Kansı Fransız şivesiyle Kavafis okuduğu zamanki lirik gülümsemesini takınır, dostları da bizim anlattığımızdan çok daha uzun süren bu duygusal lafları dinlerdi. Yohan karısının gülümsemesi ve dostlarının anlayışıyla mutlu olur, akıllı bir anlığına, ama çok kısa süren bir an için borsanın son değerlerine gider, sonra da kafasına yanıt bulamadığı bir soru takılırdı. Bu proleter Hacı, ona gezilerle dolu unutulmaz dönemlerinden hangi tanıdık yüzü, ifadeyi ya da duygulu anı hatırlatıyordu? Anılarını kültürlü işsizlere özgü bir inatla tanyor, bulamadıkça daha da hırslanarak aramaya devam ediyordu. Kansı'nın gülümsemesi bile, Hacı'nın kimi hatırlattığını bulmak üzere araştırmalarına devam etmesi için onu kışkırtıyordu.

Sonbahar insanların ruhuna Kopenhag porseleni gibi bir huzur getirmişti. Sabahın beşiydi ve Yohan kahvesini yeni bitirmişti. Neler düşündüğünü unutarak balkona çıkınca, ıssız bahçenin içinde, ceketi kolunda, afyonlanmış gibi gidip gelen Hacı'yi gördü. Parlak gün ışığında kızgın ve üzüntülü görünüyordu. Yohan balkonun merdivenlerinden indi. Balkonun mozaiklerini hiç beğenmiyordu, mühendisi arayıp fırçalamayı düşündü. Akıllı bir mühendise bir Hacı'e gidip geldi. Mühendis ailesine düşkün, bir sürü sorumlulukla başa çıkmaya çalışan saygın bir beyefendi idi. Son merdivenleri inerken, “Mühendisin ne tür dertleri var acaba?” diye düşündü.

“Hey, Hacı! Kafesteki aslanlar gibi ne dolaşıp duruyorsun, bir derdin mi var?”

Hacı, limana giren bir teknenin yelkenlerinden ansızın kesilen rüzgâr gibi aniden durdu. Yohan mühendisi tamamen unutarak Hacı'e yaklaştı, sırtını hafifçe sıvazladı ve daha yumuşak bir sesle devam etti.

“Yüz ifadeni hiç beğenmedim Hacı. İşlerin iyi gitmiyor mu? Sana söylemiştim, verdiğin bu yüksek fiyatlarla...”

“İşlerin canı cehenneme, bütün işlerin! İş miş istemiyorum, bıktım artık. Garip bir fukarayım ben. Ben fukara, bahtım kara, hayatım

kapkara... Dayanamıyorum beyim. Çok acılar çektim, şimdi de başımda büyük belalar var, beni yiyip bitiriyorlar. Ben garip bir fukarayım, ciğerim yanıyor, elim kolum tutmuyor... Başıma karanlık şeyler geliyor beyim!"

Sözlerini tam bitirmeden mutfağın eşiğine çöktü. Oturur oturmaz, yaralı bir hayvanın çaresizliğiyle, omuzlarını oynatarak sessizce ağlamaya başladı. Bütün yakışıksızlığı ve uyumsuzluğuna karşın, bu ağlama çok etkileyici bir sahneydi. Hacıs, boğazına bir şeyler kaçmış gibi öksürdü. Öksürdükçe sırtıyla göbeği sarsılıyor, öksürüğü bir türlü geçmiyordu. Kendine gelmek için başını doğrulttu, gözyaşlarını sildi.

"İşlerin canı cehenneme, sulann da dinamit lokumlarının da! Herkes Hacıs'i çağınıyor, Hacıs de her yere yetişiyor, bir tek Kokkinia'ya, evine gidemiyor, cumartesilerden başka. Hanım hamile, fukaralıktan gücümüz yok, doktorumuz yok. Hanım ebe çağırmış, otlar kaynatmışlar. Dün Kokkinia'ya gidiyorum, kann diyorlar, kann ölmüş. Kann ölmüş diyorlar, eve gidip odaya giriyorum beyim..."

Aniden durdu. Ellerini, inat mı yoksa umutsuzluk mu belirttiği anlaşılamayan bir hareketle, bir bebeğin refleksiyle gözlerine götürdü.

"Otur Hacıs, bir kahve içelim. Bırakma kendini, hepimiz ölümlü-yüz, ölüm Allah'ın emri. Bugün sana, yann bana, aynı haşmetle vurur şahı fakiri. Gel de bir kahve iç, birlikte içelim."

Yohan mutfaka doğru ilerledi. Çok duygulanmıştı, hem de yalandan değil. Ancak Hacıs'in acısına duygulanabilmesinin verdiği hoşnutluk, duygulanmasının acısından binlerce kat fazlaydı. Bir de gözyaşı dökebilse mutluluğu tam olacaktı. Bir türlü beceremedi. Hacıs kesik kesik çıkan sesiyle, Karadenizli şivesiyle, acı kavramını mükemmel ifade ediyordu. Bir ara başarabileceğine inandıysa da olmadı, beceremedi... Kahveler çoktan gelmiş olduğu halde, daha bir damla gözyaşı dökememişti. Bu çaresizliği içinde birdenbire eleştirmen tarafı uyandı. Ağlamaya zorlanması komik ve uygunsuz bir düşünceydi. Başka zamanlar da başına geldiği gibi Hacıs'i dayanılmaz bulmaya başlayacağı-

nı düşündü. Bir yandan ağzını şapırdatarak kahve içerken, öte yandan acıyla titreyen dudaklarını görmese korktuğu başına gelecekti. Yüzüne dikkatle baktı, burnunu çekerek kahvesini içen tükenmiş yoksul adama, onun nasırlı yorgun ellerine baktı. Sonra gözleri Hacıs'ın kapkaranlık yüzüne takıldı. Bakmaya doyamıyordu. Dudakları, çenesi, güneşte kavrulmuş kınışık yanakları, sonsuz bir karanlıktan başka bir şey bilmek istemeyen çaresizliğin dışı vurumuydu. Yohan büyük bir dikkatle bakıyordu. Bu yüz...

Başka bir şeylere dalarak yoğun düşüncelere kapılmaktan kaçınmak için gözlerini İmittos'a çevirdi. Belleğini böyle zorlaması onu yormuştu, Avrupa'daki doktorlar bedavaya yorulmasını yasaklamışlardı. Sonra, Attika manzarasının dinlendirici dinginliğe bakmak için sahile doğru döndü. Kupkuru kızıl yeşil kayalardan güzellik fıskırıyor, denizin derinliklerinden huzur yükseliyordu. İnsanoğlunun hiçliği! Kuzeydoğu rüzgârları estiğinde kalkan toprak gibi, her taşın, kızgın toprağın nefes alışverişinden, kimsesiz keçi yolundan duygusallık tütüyordu.

Yohan dönüp Hacıs'e, çenesine, üzüntüden insanlığını yitirmiş gözlerine, acıdan kıvrılmış ağzına bir daha baktı. Sesini çıkarmadan bakıyor, hatırlayabilmek için kendini zorluyordu. Tam o anda, çaresizliğinin doruğunda bile konuşmadan duramayan Hacıs oturduğu yerden kalktı. Ağzının içinde bir şeyler yuvarlayarak kapıyı açıp sokağa çıktı, Sofyanos yokuşunu tırmanmaya başladı.

Yohan arkasından koştu. Balkonun içinden gözleriyle takip etti. Hacıs uzaklaştıkça onu sanki daha iyi anlıyor, daha iyi görüyordu. Çenesini, gözlerini, hiddetlenmiş burnunu, yoksullukla öfkenin yığdığı yüz hatlarını... Yohan birden gülümsedi, sinemada verilen ara ile ekrandaki gürültünün birden kesilmesi gibi beyrinde ani bir şimşek çakmıştı. Bulunduğu yerden bütün gücüyle haykırmak istedi. "Evreka! Hacıs'in yüzü Wallace Berry'nin yüzü gibi acıklı! Birbirlerine kardeşten fazla benziyorlar. Hatırlayabildim işte. Evreka!" Hatır-

layabildiği, benzerliği bulabildiği için çok mutlu olmuştu. Artık hiçbir şey umurunda değildi. Bir Alman'a benzemesini sağlayarak, daha çocukluğundan beri adının Yanni'den Yohan'a çevrilmesini sağlayan san saçlarından başka, belleğinin bir saat gibi çalışarak iç dünyasını zenginleştirmesiyle de gururlanırdı. Mutluluğu, belleğinin gücüyle gururlanışı bütün benliğini sardı, Hacı'si de, acısını da, çaresizliğini de unutturdu. En sevdiği Amerikalı sinema aktörü Wallace Berry hep halk tiplerini canlandırırdı. "Halk ve halkın içinden çıkan insanlar, yaşamımızın özünü oluşturan bir trajediyi ifade eder." Yohan böyle şeylerden zevk almasını iyi bilirdi. Dünyayı dolaşmış, günümüz olaylarını anlayabilecek düzeyde kültürlü bir insan olarak, böyle düşünceler ruhunun derinliklerine kadar onu duygulandırıyordu.

Oturup dinlendi. İç dünyasındaki bu duygusal patlama bütün gücünü tüketmişti. Ama bir yandan da hoşuna gidiyordu, gülümsedi. "Halka ihtiyacımız var, halkın sefaleti, yoksulluğu, terk edilmişliği, öksüzlüğü olmasaydı birçok heyecandan yoksun kalacaktık. İç dünyamızı zenginleştirmek için, hatta belleğimizi geliştirebilmek için bile halka ihtiyacımız var. Halk güzeldir! Onun da dertleri, soylulukları var. Haksızlık etmemeli, halkın güzel olduğunu kabullenmeliyiz."

Yohan gerinip derin bir nefes aldı. İmittos'un arkasından doğan neşeli güneş her yeri pınl pınl aydınlatıyordu. Sonra da eğilip hız alarak çocuklar gibi merdivenlere doğru koştu. Saçlarıyla olduğu kadar, içinde yaşattığı bu çocuk ruhuyla da gururlanırdı. Bunca "insanoğlunu tanıma", "zengin iç dünyalar", bunca eğitim ve yabancı dil öğreniminden sonra merdivenleri üçer üçer çıkarken haykınıyordu:

"Evreka! Evreka!"

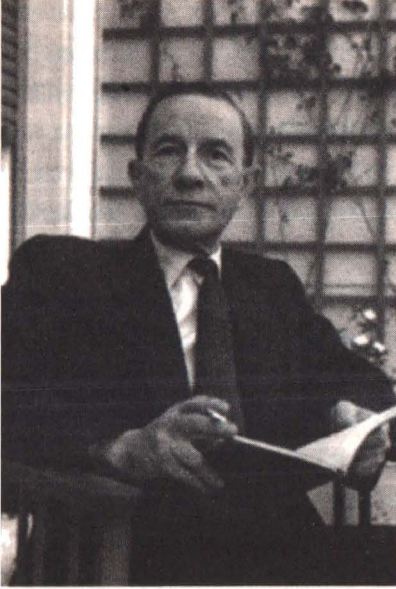
Kansını uyandırmak için sesini iyice yükseltmişti. Aniden uyandırıldığında kapalı gözlerini zarafetle açan kansı mükemmel bir yaratıktı.

"Evreka! Evreka!"

Kansı da yılda bir iki kez böyle uyandırılmaktan çok hoşlanırdı. Yohan'ın Alman tarzı saçlarından, konuştuğu yabancı dillerden, lirik

dünyasından ve her şeyden çok, şimdi olduğu gibi parlak buluşlar yapabilen belleğinden de çok hoşlanırdı. Sinemadan da, aktörlerden de. Duygusal bir kadındı, hele aniden uyandırıldığında zarif hareketlerle gerinerek, baygın gülümsemesiyle öyle güzel bakıyordu ki!

- Θράσος Καστανάκης, Εύρηκα, [Evreka], Ο ομογενής Βλαδίμηρος, [Soydaş Vladimiro] öykü derlemesi, Atina 1936.



Yannis Beratis

(1904-1968)

Γιάννης Μπεράτης

Atina'da doğdu. II. Dünya Savaşı'na gönüllü katılarak İtalyan cephesinde teğmen rütbesiyle savaştı. Cephedeki görevi, İtalyan askerlere megafonla kendi dillerinde propaganda mesajları iletmektir. Savaş anılarını anlattığı romanlarında kahramanlık, görev gibi kavramları sorguladı. Kendi deyimiyle, "Bütün idealleri ölmüş, bütün inançlarını yitirmiş, yaşadığı yanılsamaya kapılabilmek için herhangi bir aşınılığa başvurmaya hazır..." Batı insanının ruh halini vermeye çalıştı.

Yenilikçi, dolaylı anlatım teknikleri denedi. Olayları belirli bir mantık sırasına göre an-

latmaktan çok, neden oldukları düşünceleri mekanik bir tarzla açıklamayı yeğledi. Bu da eserlerine doğal bir akıcılık kazandırdı.

Başlıca romanları: *Diaspora, Geniş Nehir, '43 Yolculuğu, Girdap.*

Geniş Nehir

Το βαθύ ποτάμι

(Roman)

Yazar, teğmen Beratis, II. Dünya Savaşı'nda cepheye yeni tayin olmuştur. Komutan Sğuros, çarpışan iki tarafın ölümlerini cepheden toplayarak gömebilmesi için İtalyanlara birkaç saatlik ateşkes teklif eder. Büyük bir heyecanla bu iş için gönderdiği iki askerin dönüşünü beklemektedir.

Zaman geçiyordu. Sğuros daha geri dönmeyen askerler için kaygılanmaktaydı. Hangi cehennemde kaldılar diye söyleniyordu. Epey sonra bir er koşarak yanımıza geldi, telaşla, "Geldiler! Geldiler komutanım!" dedi.

Sğuros hemen ayağa fırladı, "Hemen getirin, ne bekliyorsunuz?"

"Daha aşağıdalar komutanım. Dördüncü bölükten vardıklarını haber ettiler, buraya geliyorlarmış."

"Acele edin. Hemen gelsinler." Hop oturup hop kalkan, eliyle gözlerini siper ederek karanlığın içinde etrafına bakınan Sğuros sabırsızlanıyordu.

On dakika kadar sonra, ikisi de nefes nefese, ama tıpkı yola çıktıklarında olduğu gibi karşılanma güler yüzlü ve neşeli çıktılar. Onlara söylendiği gibi aşağı inmişler, borazanı çalmışlardı. Yine söylendiği gibi, çavuş beyaz bayrağı kaldırıp sallamıştı.

"Güzel, güzel, bunları biliyoruz," diye sözünü kesti Sğuros. "Ya sonra? Sonrasını anlat."

Sonra daha da yaklaşıp borazanı çalmaya devam etmişler. Üfle-mekten Dimitri'nin ciğerleri şişmiş.

"Peki, ya sonra?"

"Daha ne olsun komutanım!" Mevzilerine kadar ilerlemişler, onla-ra söylendiği gibi esas duruşta beklemeye başlamışlar.

"İyi be oğlum, sen sonrasını anlat." Sğuros ateşin yanına oturmuş, yerden aldığı bir değnekle yanan kütükleri eşeliyor, bütün bedeni he-yecanla sarsılıyordu.

"Birkaç dakika sonra önümüzdeki siperlerden on kadar asker fır-ladı, içlerinden biri başçavuş olmalıydı. Siperler çok sık kazılmış ko-mutanım, hiç bir şeye benzemiyorlar. Olacak şey değil, ikimiz esas duruşta beklerken, onlar korkmuş gibi, silahlarıyla nişan alarak ağır ağır yaklaştılar. Sonra ben selamlayarak, cebimden mektubu çıkarıp gösterdim. Biraz daha yaklaşıp beyaz bayrağı görünce, her şey birden değişiverdi. Ne düşündüklerini bilemiyorum ama, bence onlara barışı getirdiğimizi sandılar. Bize nasıl sandıklarını, nasıl öpüp kokladıkları-nı görecektin. Sevinç çılgınları atarak etrafımızda zıplayıp durdular. Ne yazık ki, dediklerinden tek bir kelime bile anlayamadım."

Borazancı Dimitri, onbaşının her dediğini başıyla onaylıyor, anla-tılanları kendisi yaşamamış da bizim gibi basit bir izleyiciymişçesine, ısrarla bir benim bir Sğuros'un gözlerinin içine hoşnutluk ve hayran-lıkla bakıyordu. Çavuşuna büyük bir bağlılık duyduğu, şöyle ya da böyle, bütün yaşamı boyunca olaylara bir figüran gibi yaklaştığı an-laşılıyordu.

Sonra, aralarına alıp hep birlikte köye doğru ilerlemişler. İki de bir dürtükleyip bir şeyler anlatıyorlardı. "Biz de başımız sallayıp gülüm-süyorduk. Başka ne yapabildik ki? Haksız mıyım komutanım? An-lattıklarından tek kelime anlamıyorduk ki!"

Ateşin önünde eğilmiş duran Sğuros, "İyi de, neden gülümsüyor-dunuz?" diye söylendi.

Eh işte, gülümsüyorduk demeleri lafın gelişi. Hep birlikte hiç kim-

seye rastlamadan köyün ilk evlerine kadar yürümüşler. “Komutanım, kalıbımı basarım, hepsi orada toplanmış. Evlerde ya da evlerin altına –temellere kadar ve onların da altına– kazdıkları siperlerde kalıyorlar. Öyle değil mi Dimitri?”

Dimitri başını sallayıp, “Evet,” dedi.

“Biz ilerledikçe bütün pencereler teker teker açılıyor, ardı ardına başlar beliriyor, ne olduğunu anlayamadıklarından sessizce, merakla bakıyorlardı. Bana sorarsanız komutanım, oradakiler üç bölük kadar olmalı. Köyün içinde epey yürüdükten sonra, bizi büyük bir avluya alıp içeri geçmemizi işaret ettiler.” Çavuş, ona söylendiği gibi, mektubu sımsıkı kavramış, resmîyetle teslim alacak yüksek rütbeli biri gelmeden kimseye vermiyordu. Çevrelerinde bir sürü İtalyan toplanmış, merakla bakıyorlardı. Nihayet, ortadaki küçük kapıdan, asteğmen mi teğmen mi, ne olduğunu anlayamadıkları birisi çıkıp karşılarda hazır olda durdu. “Bu keratalar, düğme iliklerinden yakalarına kadar her taraflarına yıldızlarla yıldızcıklar taktıklarından rütbesini sökemedik, komutanım. Karşılıklı selamlaştık, mektubu uzattım, o da aceleyle eve girdi.”

“Güzel, güzel, çok güzel,” dedi Sğuros. Bir yandan ateşi eşelerken, alevlerin ışığında kıpkızıl görünen çavuştan gözlerini ayıramıyordu.

“Sonra oradakiler bizi avluda bir yere oturtular. İki yabancı hayvanmışız gibi fazla yaklaşımadan çevremizde dönüp durmaya başladılar. Ben de kalkıp, bana söylediğin gibi, onlara sigara paketini tuttum komutanım. Önce istemediler, yani istemiyormuş gibi yaptılar, ama dikkatle bakıp ‘Assos’ paketini görünce aç kurtlar gibi üzerimize saldırdılar. ‘Papastratos, Papastratos’ diyerek pakete yumuldular. Üç dakikada mı desem, beş dakikada mı, ikram etmemiz için verdiğiniz on paketin onu da bitiverdi.”

“Demek Papastratos markasını biliyorlarmış!” Sğuros gülerek ağır ağır başını salladı. Kasketi kocaman başının tepesinde küçücük duruyordu.

“Ne demeysin! Hepsi leş kargaları gibi paketlere üşüştüler, ne cebimizde ne de sırt çantalarımızda tek bir sigara bile kalmadı. Düğün dernek yaptılar komutanım, zil takıp oynamadıkları kaldı.”

“Peki ya sonra?”

“Evin içinde işler iyi gitmiyor gibiydi. Kapı kapalı olduğu halde aralıksız ziller ve telefonun çevir sesi duyuluyordu. Anasını satayım, azıcık İtalyanca bilsem her dediklerini anlayabilecektim... Oraya, az da olsa İtalyanca bilen biri gitmeliydi.”

Sğuros çavuşun lafını kesti. “Biliyor musun Beratis? Seni er giydirip göndermemekle büyük aptallık ettik. Allah kahretsin!”

“Seve seve giderdim komutanım, ama bugün ilk günüm, yol yordam bilmiyorum, bunu teklif etmeye hakkım olup olmadığını bilemedim. Siz de bir şey söylemeyince...”

“Söyleseydin be oğlum, söyleseydin ya! Şimdi ne kadar sıkıldığımı bilemezsin.” Sğuros, önünde duran alevler içindeki kütüğü postasının topuğuyla hırsla ezdi. “Haydi be çavuş, sen de iyisin hoşsun, ama anlatana kadar sabah oldu evladım.” Sonra birden aklına gelmiş gibi, “Yorgun musunuz çocuklar?” diye sordu.

Ne yorulması? Azıcık yorulmuş olsalar bile ne önemi vardı? En ince ayrıntısına kadar anlatmalannı istememiş miydi? “Devamını dinle şimdi. İçeride zilin biri susuyor öbürü çalıyordu. Karşılarda birdenbire mektubu görünce akıllan karışmış, ne yapacaklarını bilemiyor gibiydiler. İtalyanca bilmediğim halde sağa sola telefon ettiklerini, görüştüklerinin onlan başlanndan savdığını, bir türlü sorumlu birini bulamadıklarını anlayabiliyordum. Çıkan patırtıdan ortalık Yahudi havrasına dönmüştü. Bizi oturttukları yerden her şeyi duyabiliyorduk. Sigaralardan sonra herkesin yüzü gülüyor, bize bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı. Bir ara çavuşun biri miğferinin içinde kahve getirip ikram etti.”

“Kahve mi? Hem de miğfer içinde!”

“Evet, kahveyle şeker, ikisi bir arada.”

“Nasıl yani?”

“Kabaca ezilmiş kahveyle şeker. Avuçlayarak yiyorlar.”

“Daha neler!”

“O kadar da kötü değildi, ama başlangıçta Dimitri de ben de almak istemedik, sonra onları kırmamak için birer avuç alarak teşekkür ettik. Bize ikişer sandviçle yaldızlı kâğıt içinde peynirler getirdiler. Çevremizde toplanıp bizi ikide bir kucaklıyor, bir şeyler söylüyorlardı. Onlar İtalyanca konuşuyor, biz Yunanca yanıtlıyorduk. Allah bilir onlar da bizim gibi hiç bir şey anlamamış olmalı!”

Çavuşla Dimitri gülerek ceplerinden ekmeklerle peynirleri çıkarıp gösterdiler, bize de ikram etmek istediler. Sğuros’la ben almadık, onların yemesi için ısrar ettik.

“Böylece uzun bir süre bekledikten sonra, yine aynı subay çıkarak bu mektubu verdi. İşin tuhafı, dönüşte gözlerimizin bağlanmasını emretti ve hemen iki beyaz mendille gözlerimizi bağladılar. Adamlardaki mantığa bak, gelirken göreceğimizi görmemişiz sanki!”

“Demek sizleri gözleriniz kapalı yürüttüler!”

“Evet, öyle. Körebe oynarcasına ikimizin de kollarına girip avludan çıkardılar. Anladığım kadarıyla, komutanım, bunlar bizi ilk gördüklerinde şaşkınlıklarından gözlerimizi bağlamayı düşünememişler, ama üstlerine telefon edip fırçayı yiyince, akılları başlarına gelmiş. Gözlerimizin bağlanmasını emreden subay, evin kapısından kuyruğunu kıstırmış kedi gibi çıktı. Öyle değil mi Dimitri?”

Dimitri yine sessizce gülerek çavuşunu onayladı. Karşıdaki herkesin haline acıyormuşçasına başını sallıyordu. Hayır, oradakilerde iş yoktu!

“Ama biz, önceden anlattığım gibi, göreceğimizi görmüştük komutanım. Siperleri sığ kazılmış, eften püften şeyler. Görüldüğü kadarıyla evlerin altını kazmışlar, hepsi orada, köyün içinde kalıyorlar. Bence yalnız bu köyde en az üç tabur asker var, değil mi Dimitri? Sonra bizi ilk karşılaştığımız yere getirdiler, gözlerimizi çözüp ellerimizi sıkıtlar,

bize sarıldılar. Dimitri'nin cebine zorla bir çakı, benimkine de bir çakmak koydular. Ne yapabilirdik ki komutanım? İşte çakmak, işte çakı.”

Sğuros merakla iki armağanı inceledi, sonra bana uzattı.

“Aferin, iyi iş çıkardınız. Haydi, şimdi dinlenmeye. Çakmakla çakınızı da alın, sizde kalsın. Allah'ın izniyle evlerinize döndüğünüzde anı olarak saklarsınız. Haydi, iyi geceler. Ekmek ve peynirlerinizle midenizi bozmayın sakın.”

Çavuşla borazancı Dimitri gülerek selam verip birkaç adımda gecenin karanlığında kayboldular.

• Γιάννης Μπεράτης, *Το πλατύ ποτάμι*, [Geniş Nehir], Εκδόσεις Ερμής, Atina 1946.



İlias Venezis

(1904-1973)

Ηλίας Βενέζης

Asıl adı İlias Malios olan yazar Ayvalık'ta doğdu. 1922'de liseden yeni mezun olduğunda tutuklanarak on dört ay boyunca Anadolu'da bir çalışma kamplarında bulundu. Özgür kaldığında Midilli Adası'na, daha sonra Atina'ya yerleşerek Merkez Bankası'nda çalıştı. Birkaç dönem Devlet Tiyatrosu'nun müdürü oldu. Metaksas Diktatörlüğü tarafından hapse atıldı ve hapishane anılarını "C Bloğu" piyesinde anlattı. Edebiyat dünyasına İstanbul'un Logos dergisinde yayımlanan öyküleriyle girdi. Eserlerinde alçakgönüllü bir nostaljiyle öz-yaşamından kesitler sunar. Anlatımı masalsı

bir lirizm taşır. Acı anılarına karşın olayları tarafsızlıkla, düşmanlık duygularından annarak anlatması dikkati çeker. "3128 Numara" romanı yazanın Anadolu'da çalışma kamplarındaki deneyimlerini anlatır. "Huzur", mübadeleyle Yunanistan'a giden Anadolu Rumlarının yeni vatanlarına uyum sağlama sürecine değinir. Üçlemenin son kitabı olan "Eolya Toprağı", şiirsel bir dille savaştan önceki yaşamı anlatır. Eolya Toprağı yabancı dillere çevrilerek popüler olan ilk Yunan romanıdır. Büyük bir beğeniyle karşılanarak Yunan edebiyatının yurtdışında tanınmasını sağlamıştır.

Başlıca eserleri: 3128 Numara, Huzur, Eolya Toprağı, (roman) Manolis Lekas, Ege, Savaş Zamanı, (öykü) C Bloğu, (tiyatro), İtalya'da Sonbahar, Amerika Toprağı, (gezi yazılan).

Eolya Toprağı

Αιολική Γη

(Roman)

“Merhaba.”

“Merhaba.”

Kırk beş yaşlarındaydı. Ayağında Çetmelerin giydiği deveci şalvan vardı. Kısa boylu ve yoksul giyimliydi. Gür saçları ve kırlaşmış sakalı, başıyla yüzünü tamamen örtüyordu. Ama bu yüzden nur akıyordu. Kahverengi gözlerinden sevecen bir ışık süzülüyor, çevreye yayılıyordu. Memleketi karşı dağların ardındaki vadide, üç günlük uzaklıktaydı. Çetmeler orada yaşar, alçak gönüllü, iyi yürekli insanlardır, kimseye zarar vermezler. Müslüman bir boydurlar, Hz Muhammed'e inanırlar, ama Hıristiyan azizlerine, özellikle de “süvari”¹ Ay Yorgi'ye de inanırlar. Derler ki, “İnsanoğlu yeryüzünde zayıf bir yaratık. Hıristiyan azizleri de Peygamberimiz gibi gökyüzünde. Orada kaldıklarına göre onların da bir gücü olmalı. Yoksul bir Çetme'nin gökteki herkesle arasını hoş tutması fena olmaz.”

Çetmelerin çoğu, yaşamlarını deve kervanlarını güderek kazanır. Eşeklerinin sırtında, arkalarından gelen develerle, dağlar ötesinin

1 Kapadokyalı bir komutan olan Agios Georgios ikonalarda hep at sırtında, bir ejderhaya mızrak sallarken resmedilir.

ürünlerini sahile taşırlar. Her devenin bir zili, her zilin kendine has bir sesi vardır. Deveciler hiç arkalanna bakmadan ağır ağır önden giderler. Güneşte kavrulan toprağa ya da ara sıra oynayan eşeğin kulaklarına, hep önlerine bakarlar. Her şey aynı, bütünüyle aynıdır. Altlanndaki hayvan, bedenleriyle başlarını tekdüze bir uyumla bir öne bir arkaya sallar. Zihinleri ve bedenleri, hava ya da ışık gibi bir gereksinme olarak algıladıkları bu harekete zamanla alışır. Bu hareket, devecileri uyutarak hiçbir şeyi arzulamamalarına, imrenmemelerine neden olur. Hayat böyledir işte. Arkadan zillerin sesi gelir, bunlar dünyanın biricik sesleridir. Birinci devenin semerine asılı zilden hiç durmaksızın ince, yaşam dolu bir ses gelir:

Evlendirelim... Evlendirelim...²

Evlendirelim... Evlendirelim...

İkinci deveden gelen ses daha ağırdır:

Nerden bulalım... Nerden bulalım...

Nerden bulalım... Nerden bulalım...

Üçüncü ses ise ilk ikisini ağırbaşlılıkla bağlayarak güvenle yanıt verir:

Şurdan... burdan...

Şurdan... burdan...

Bu seslerin katı düzenini hiçbir şey bozamaz. Doğadaki uyumu, dünyanın düzenini doğrularlar. Arkasından gelen bu sesleri duyan Çetme, yeryüzünde her şeyin iyi gittiğinden emindir. Seslerden biri bir anlığına susarsa uyum bozulur. Çetme, hemen dünya düzeninde

2 İtalikte dizili kelimeler romanın aslında da Türkçe verilmiştir.

bir şeylerin iyi gitmediğini anlar. Ancak o zaman endişelenerek arkasına bakmak için başını çevirir. Eşeginden inip, ipini koparan deveyi tekrar kervana bağlar. Düzen yeniden kurulmuştur.

Çiftlikteki marabalar Ali'nin çevresini sararak sessizce birbirini ardına sigara sarmasını izliyorlar.

"Kervanın nerede Ali?"

"Kervanım yok. Tek bir deveyle geldim."

"Tek bir deveyle mi? Kervanlarda çalışmıyor musun?"

"Hayır, çalışmıyorum artık."

"Nereye gidiyorsun peki?"

Şaşkın bir çocuk gibi, Ali'nin gözlerindeki panlı endişeyle titreyor.

"Ak başlı deveyi anyorum!"

Marabalann bir şey sormasına fırsat vermeden devam ediyor.

"Buralardan geçen bir kervanda gördünüz mü hiç? Görmüş olabilir misiniz?" Ali'nin sesi heyecanla titriyor. "Daha bir yaşında küçük bir deve. Başının derisiyle tüyleri bembeyaz."

Ak başlı deve nerede duyulmuş? Marabalar yüksek sesle, kahkahalarla gülüyor, Ali'yle dalgalannı geçiriyorlar.

"Öyle mi? Ak başlı deve ha? Ak başlı deve! Bulmak için Anadolu'yu baştanbaşa dolaşman gerekecek!"

Ali kalbinin heyecanını yatıştırmak, kalp atışlarını yavaşlatmak için kendini zorluyor. Yaralı bir hayvan gibi köşesinde büzülüyor.

"Alay etmeyin," diyor boynunu bükerek. Yumuşak sesi titriyor. "Ak başlı bir devem vardı bir zamanlar. Elimden kayıp gitmesine izin verdim düşüncesizce, ama şimdi onsuz yapamayacağımı anladım. Belki yine bulurum diye yollara düştüm. Alay etmeyin ne olur!"

Yüzünden okunan derin acı, marabalan yumuşatıyor, gülüşmeler kesiliyor. Gökyüzünü kaplayan dumanların arasından, bir insanı Anadolu yollarında ak başlı bir devenin peşinden koşuran tutkuyu tanımak, anlamak için bütün gözler Ali'ye yöneliyor.

Ali çocukluğundan beri kervanlarda çalışır. Hayatı tanımaya başlamasıyla kanına işlemiş zil sesleri de uyandı.

“Develere götür beni baba!”

“Gel. Yarından itibaren sen de benimle geliyorsun.”

Ertesi gün, eşeğin sırtına binen küçük Ali, Anadolu yollarını arşınlamaya başladı. Kendi develeri yoktu. Babasının hiç kendi devesi olmadı, hep başkalarının yanında çalıştı. Öldüğünde oğluna, seslerle bağlantısından başka bir miras bırakmadı.

Ali de babasından fazlasını başaramadı. Büyüğünce, o da kervanlarda çalışmaya başladı. Evlenme yaşına geldiğinde o da kendine bir kadın buldu. Evlendiklerinin ertesi günü, Ali kervanla gitmeye hazırlanırken, kansı yolcu etmek için kulübenin eşiğine çıktı.

“Dokuz ayda bir çocuğumuz doğacak.” dedi. “Kendi develerimizin olmasına bak, ailemize katılacak yeni bir boğazı daha doyurmamız gerekecek.”

Ali bunu duyduktan sonra ciddileşti, para biriktirmeye başladı. Yolculuklarında kuru ekmekle idare ediyor, artık hanlarda gecelemiyordu. Böylece biraz para biriktirdi.

Ancak dokuz ay beklenen çocuk gelmedi.

“Seneye doğururum,” dedi kansı. “Sen para biriktirmeye devam et.”

Bu iş senelerce böyle sürdü. Ali para biriktiriyor, kansı kısır olduğundan ona çocuk veremiyordu. Çocuk yapamayacaklarından emin olduklarında, kansı ağız değiştirdi.

“Bugüne kadar biriktirdiğin parayı bir sayalım. Yaşlılığımızda rahat edebilmek için bir deve almamıza yeter mi?”

Ali o gece sabaha kadar uyuyamadı. Şafak sökerken hesaplarını bitirmişti. Hayır, elindekilerle bir deve alamazdı, gereken miktarın ancak yansını biriktirebilmişti. Kan koca ne yapacaklarını kararlaştırmak için o gece de sabahladılar. Gün ağardığında bir çözüm bulmuşlardı.

Çok uzaklarda, Kaz Dağı'nın oralarda, kervanlarda çalışan Ali adında bir köylüleri vardı. Bu diğer Ali'nin yolu nadiren vadideki köyden geçirdi. O günlerde köydeydi.

Ali gidip adaşını buldu.

"Bak Ali," dedi. "Yıllardır el kapılarında çalışır durursun, daha kendine bir deve bile alamadın. Bir deven olsun ister misin?"

İkinci Ali yanıt verdi. "Çok isterim. Ama deve satın alacak param yok."

"Ne kadar paran var, peki?"

"Bir deve almak için gerekenin yansı."

"Benim param da o kadar. Birikimlerimizi birleştirip ortaklaşa bir deve almaya ne dersin?"

Uzun tartışmalardan sonra bir deve satın alıp bizim Ali'nin kervanında çalıştırmaya anlaştılar. Diğer Ali, Kaz Dağı'ndaki işine geri döndü. Köye gelişlerinde oturup hesap yapacaklar, herkes kazançtan payını alacaktı.

Ali, devesini eşeğinin arkasına, birinci sıraya bağladı. Boynuna yeni bir zil takarak sefere çıktı. Çok gururluydu, dünyanın geleceğinden umutluydu artık. Devenin var olduğundan, arkadan geldiğinden emin olmak için ikide bir dönüp bakıyordu.

Zaman akıp geçti, bir yıl kadar sonra önemli bir şey oldu. Ortaklaşa aldıkları deve bir yavru doğurdu. Ali şimdiye kadar bir çok devenin doğumunu izlemişti. Ancak şimdi heyecanından yerinde duramıyordu.

"Bak," dedi karsısına. "Şimdi bizim de bir çocuğumuz var..."

Baktılar. İnanılacak gibi değildi. Küçük devenin başının derisi ve tüyleri diğer develer gibi kahverengi değil, bembeyazdı. Ak başlı bir yavru develeri vardı artık, bütün Anadolu'nun biricik ak başlı devesi.

Haber kulaktan kulağa, vadideki komşu Çetme köylerine, denize ulaşan kervan yolunda yolculuk eden herkese yayıldı. İnsanlar mucizevi ak başlı deveyi görmeye koşuyor, Ali'ye imreniyorlardı.

Ali mutluluktan havalara uçuyordu. Genç hayvana, bugüne dek baş-

ka hiçbir şeye karşı duymadığı bir aşkla bağlandı. Onu şefkatle büyütüyor, ona doğayla gökyüzünden ödünç aldığı adlarla sesleniyordu. Onu diğer develerin yediği hamurdan başka, üzümle ve şekerle besliyordu.

Yeni bir zil alıp kırmızılı mavili boncuklarla süsleyerek genç hayvanın boynuna bağladı. Bütün bunları yaptıktan sonra da, sahile doğru çıktı. İlk seferde ak başlı deveyi yanında götürdü. Devecik anasının yanında gidiyor, Ali dönüp dönüp arkaya bakıyordu. Kızgın güneş dağları taşları kavuruyordu. Ali gözlerini kapıyordu. Yol bomboş ve sessizdi. Bu yüzden yeni senfoni, bakir doğanın içinden bir ilahi gibi gökyüzüne yükseliyordu. Bunca yıldır Ali'nin peşi sıra gelen tanıdık seslerin arasından yeni bir ses eski ahengi bozuyor, bütün diğer sesleri tek başına susturuyordu. Ne kadar güzeldi! Anadolu'nun ıssız yollarında ilerlerken, arkandan sadece yabancı seslerin değil, tamamıyla sana ait bir sesin duyulması; bunca yıllık emeğin, cefanın, alın terinin, ak başlı küçük bir devenin boynundan çıkan bir sese dönüşmesi ne kadar da güzeldi! Ali mutlu ve dingindi. Artık yaşamı bir anlam kazanmıştı.

Haberler uzaklara, ortağının çalıştığı Kaz Dağı'na kadar ulaştı. O da yola çıkıp Çetmelerin köyüne geldi.

"Uğurlar ola, ortak," dedi Ali'ye. "Ne var ne yok?"

"Sana iyi haberlerim var. Devemiz doğurdu, şimdi iki devemiz var."

"Bir göreyim hele!"

Dikkatlice baktı, ama yavrunun ak başını fark etmemiş gibi davrandı.

"Bak, ortak," dedi. "İki hayvanımız olduğuna göre ortaklıktan ayrılmak istiyorum. Birini sen al, diğerini de ben alayım. İstedğini seç."

Kazdağlı Ali, gezdiği uzak diyarlarda çok şeyler öğrenmiş, kurnazlaşmıştı. Şöyle düşündü, "Ortağım mutlaka büyük deveyi seçecek. Yarıasına sahipken bir anda tümü onun olacak. Ben de ak başlı deveyi alıp Kaz Dağı'na götürürüm. Yolda, hayvanı maymunlarla ayılan oynatan çingenelere satarım, onlar da millete gösterip para toplarlar. Bu

yolla büyük bir devenin değerinden daha fazlasını kazanırım.”

Ali'yle kansı ne yapacaklarını kararlaştırmak için sabaha kadar uyuyamadılar. Kansı ısrar ediyordu. “Büyük deveyi seçmeliyiz. Böyle bir fırsat bir daha elimize geçmez.”

Ali kahroluyordu, ak başlı devesinden ayrı kalabileceğini düşünemiyordu bile.

“Bu da büyümeyecek mi?” diyordu. “Bunu seçip büyütelim.”

Kansı isyan ediyordu. “Ne diyorsun, deli misin? Büyüyene kadar bize ne faydası olacak ki? Ya bu arada ölürse?”

Kansının pratik zekâsı Ali'nin şefkatinden üstün çıktı. Ertesi sabah uykusuzluk ve acıdan kızarmış gözlerle ak başlı devesiyle vedalaştı. Bir kenarda durdu, ceylan gibi zıplayarak uzaklaşan sevgili yavrusunu gözden kaybolana kadar izledi. Ali o zaman kalbinden bir parça kopıldığını, çevresindeki her şeyin anlamını kaybettiğini anladı. Uzun yolculuklarında bir yoldaşı olmayacaktı artık. Çok geç uyanan içindeki şefkati yöneltecek kimi kimsesi kalmamıştı.

Durgunlaştı, ağzını bıçak açmaz oldu. Hiç yemek yemiyor, günden güne sararıp soluyordu. Yolda giderken arkasından sesler geliyordu. Bu seslerin arasında kendi devesinin, tamamen kendisine ait olan devesinin de sesi vardı. Ama artık Ali için bütün bu sesler susmuştu. Onların yerine, her insanın önüne sadece bir kereliğine çıkan, kaybettikten sonra da yaşamı boyunca bir gölge gibi peşinden koşturan daha güçlü bir ses yankılanıyordu.

Ali kansını terk etti. Artık kötü bir deveci olduğundan, çalıştığı kervandan da kovuldu. O da devesini alarak Kaz Dağı'nın yolunu tuttu. Eski ortağını bulup ona yalvardı.

“Devemi al, eşeğimi de. Vadideki evimi de al, her şeyimi al. Ama ne olursun, ak başlı devemi geri ver...”

“Artık bende değil,” dedi eski ortağı. “Yolda birilerine sattım.”

Ali, o günden beri yollarda. Şafakla yola çıkıyor ve karanlık çökünce bulunduğu yerde kıvrılıp geceliyor. Eşeği sabırla ilerlerken ar-

kasından gelen yalnız deve, zilinın sesiyle toprağın sıcak sessizliğini bozuyor. Köylüler alay edip, takılıyorlar. En merhametlileri ise bu yaptığının çılgınlık olduğunu, boşuna ömrünü yollarda tükettiğini söylüyorlar. Ama Ali hiç kimseye kulak asmıyor. Ak başlı devesinin kaybolduğuna, yaşamından temelli çıktığına inanamıyor, inanmak da istemiyor.

• Ηλίας Βενέζης, *Αιολική γη*, [Eolia Toprağı], Atina 1944.



Georgios Theotokas

(1905-1966)

Γεώργιος Θεοτοκάς

Zengin bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'un Beyoğlu semtinde doğdu. İstanbul Rum Fransız Lisesi'ni bitirdikten sonra Atina'da hukuk okudu. Lisansüstü eğitim almak için üç yıl kaldığı Paris'te ve Londra'da Batı Avrupa'daki çağdaş ideolojilerle ve sanat akımlarıyla tanıştı. Atina'ya döndüğünde avukatlık yaptı, bir süre Devlet Tiyatrosu'nun müdürlüğüyle yönetim kurulu başkanlığında bulundu. Tüm yaşamı boyunca dürüst bir aydın, kültürlü bir beyefendi kimliğiyle herkesin saygısıyla sevgisini kazandı.

Daha sonra "30 kuşağı"nın manifestosu ola-

arak nitelenen, Yunan toplumunun özgünlüğünü koruyarak Batı kültürüne katılması gerektiğini savunduğu denemelerini içeren "Özgür Düşünce" adlı kitabıyla dikkatleri çekti. Şiir, öykü, roman, deneme ve gezi yazılan yazdı.

Geniş kültürü ve özenli anlatımına karşın, romanlarının kurgusunda bir durağanlık vardır. Eğitici olma kaygısı roman kişilerini doğallıktan uzaklaştırır, inandırıclıklarını zayıflar. Duygusallığını özgür bıraktığı, İstanbul'daki çocukluğunu anlattığı eserleri daha içten, daha sıcaktır. Yaşamının sonlarına doğru yazdığı gezi yazılarında, aydın bir Avrupalı gözüyle Amerika ile mistik Doğu'yu büyük bir başarıyla betimler.

Başlıca eserleri: *Özgür Düşünce*, *Yeni Çağların Eşiğinde*, (deneme) *Evipidis Pendozalis'le Diğer Öyküler*, (öykü) *Argo*, *Leonis*, *Hastalarla Zenginler*, (roman) *Amerika'ya İlişkin Denemeler*, *Orta Doğu* ve *Aynaroz Seyahati*, (gezi yazılan)

Servili Bahçe

Ο κήπος με τα κυπαρίσσια

(Öykü)

Büyükada iki bölgeye ayrılır. İnsanların yaşadığı doğası uysal ve zarif birinci bölgesine doruğundaki manastırıyla Hristos tepesi hâkimdir. Köy, vapur iskelesi, ısıltılı büyük oteller, sayısız villa, kokular, güller, manolyalar, mimozalar, gardenyalar, çim parterleri, gürültücü mutlu kalabalıklar, denize girilen sahiller, alacalı bulacalı sandallar, yatlar, müzikler, danslar ve aşklar hep bu taraftadır. İnsanların yaşamadığı, doğası biraz vahşice olan ikinci bölgesine ise, daha yüksek bir tepeyle doruğundaki Ay Yorgi Kudunas¹ Manastırın hâkimdir. İki bölgenin sınırını Lunapark'taki derbent çizer. Hristos'tan Ay Yorgi'ye, Ay Nikola sahilinden Yörük Ali'ye ve yemyeşil Dil Burnu'na uzanan yollar, orman içinde burada kesişir.

Sınırı nadiren, o da hep büyükler eşliğinde aşardık. Ay Yorgi taraflarına uzanabilmek için, başında güvenilir yetişkinlerin bulunduğu, eşeklerle eşekçilerden oluşan koca bir alayın düzenlenmesi gerekirdi. Issızlıktan çekindiğimiz için bu işe tek başımıza kalkışmaya cesaret edemiyorduk. Söylentilerden de korkuyorduk tabii. Dediklerine göre Ay Yorgi'de deliler kalıyormuş. Biz hiç görmemiştik, belki de artık delileri oraya göndermiyorlardı, ama söylentileri bile bizi oradan uzak tutmaya yetiyordu. Ayrıca yılanlar da varmış. Bir de Lazlar. Onları da

1 Zilli anlamına gelir. Ziller manastırın simgesidir.

hiç görmemiştik, ama görenlerden onlar hakkında çok şeyler duyuyorduk. Kadınlarla çocuklara dehşet salıyorlardı. Söylentilere göre renkli kaftanlar, şalvarlar ve kuşaklar giyiyorlarmış. Bıyıklı da kocamanmış. Karadeniz'den geldikleri kesindi ama nereye gittikleri belli değilmış. Bazen karanlık amaçlarla kayıklarını adanın ıssız koylarına demirliyorlarmış. Onlar kaçakçı, kavgacı, ırz düşmanı, biraz da korsandılar. Onlarla, namuslu insanların evlerinden uzak, orman içinde karşılaşmak hiç de hoş değildi.

Hristos Manastırı, 20'nci yüzyıl başlarında asıl işlevinden uzaklaşmış, yazlık konaklama yerine dönüşmüştü. Biberiye, lavanta ve kara-baş kokan kapalı bir alandı. Bir kilise, içinde dev servilerin yükseldiği oldukça büyük bir mezarlık, yazlık olarak kiraya verilen dört bakımlı ev ve yönetim binasından oluşuyordu. Manastırdaki tek din adamı, yönetim binasında kalan baş keşişti. Cana yakın bir adamdı, bazen kadınlarla kâğıt oyunları bile oynadığı oluyordu. Mezarlık uzun süredir kullanılmıyordu, cenazeler artık buraya getirilmiyordu. Yazlıkçılara kiralanan dört evde bir sürü çocuk kalıyor, civardaki çocukların da gelmesiyle sabahtan akşama kadar Hristos'ta yer yerinden oynuyordu.

Çevrede dağ, uçsuz bucaksız çam ormanı, gelincikler ve papatyalarla kaplı küçük düzlükler, denize doğru uzanan kıvrık uçurumlar vardı. Orası, okul sıralarında yaz tatilinin gelmesini beklerken, bir an önce kavuşmayı düşlediğimiz cennetimizdi. Ancak, bir araya toplanıp ne oyun oynayacağımızı kararlaştırırken, genelde Hristos Mezarlığı'na gitmeyi yeğlerdik. Kır çiçekleriyle, çamlarla kaplı dağ, düşlerimizin doruğu olmakla birlikte mezarlığı daha tanıdık, daha yakın, daha bizden bulurduk. Bizim ortak bahçemiz, yuvamız, toplanma yerimizdi. Orada evimizdeymişçesine biz bize toplanır, huzur içinde oynardık.

Bütün mezarların yerlerini ezberlemiştik, ölüleri de adlarıyla tek tek tanıyorduk. Köşede Melpomeni, yanı başında Eugenia, az ilerde Anastasios, karşı köşede Gerasimos yatıyordu. Herkesin yaşını da az çok biliyorduk. Mezar taşlarının kiminde, ağdalı bir dille yaşamın

geçiciliğini ve ruhun ölümsüzlüğünü anlatan dizeler kazınmıştı. Bu dizeleri ezberleyerek gülüşüp eğlenmek için birbirimize okuyorduk. Sonra da saklambaç, hırsız polis ya da savaş oyununu oynuyorduk. Mezarların üzerinden atlıyor, duvarlara ve servilere tırmanıyor, çimlerde yuvarlanıyorduk. Ölülerin dünyasını koşuşturmalar, bağışmalar, gülüşmeler ve kavga ettiğimizde ağlamalarımızla altüst ediyorduk. Mezarlığın ana caddesinde, sağlı sollu iki sıra mezar ileri gelenlere aitti. Dinlenmek için oraya gidiyorduk. Güzel parmaklıklarla çevrili özel bahçeleriyle, büstlerle, melek kabartmalarıyla süslü görkemli mezarlardı. Bu mezarlarda zenginlerle cemaatin ileri gelenleri, büyük hayırseverler yatıyordu. Mezar taşlarında ölümlerin yaşamları, unvanları ve işledikleri hayırlar ayrıntılarıyla yazılıydı. Saygın kişiliklerinden az da olsa çekiniyor, yanlarında fazla gürültü etmiyorduk. Bu mezarları aramızda paylaşmıştık. Bahçe kapılarını kapatıyor, arkadaşlardan yalnızca istediklerimizi içeriye buyur ediyorduk. Sonra da bir mezardan diğerine misafirliğe gidiyorduk.

Çocukların en büyüğü, on dördünü bitirmiş Alberto'ydu. Kuzeni Mario yedi yaşındaydı, İtalyandı. Hep peşimizden koştuğları halde oyunlanmayı pek de anlayamayan, arkadaş grubumuzdan saymadığımız birkaç küçük kız dışında, diğerlerimizin, kızlı erkekli bütün Rum çocuklarının yaşları bu ikisinin arasındaydı. Alberto kumral saçlı, iri yapılı, güçlü, hırslı bir çocuktü. Bıyığı da vardı. Daha doğrusu, üst dudagında gururla bıyık olduklarını iddia ettiği birkaç tüyü vardı. Liderimiz olmak istiyor, en başta kuzeni Mario olmak üzere hepimizden itaat bekliyordu. Akıbalıklardan dolayı buna hakkı olduğunu söyleyerek sık sık Mario'yu dövüyordu. Hakkı olmadığı halde başkalarını da dövüyordu. Mario koyu esmer, çok zayıf, şımanık bir çocuktü. Herkesle alay ediyor, iki dilde de, hem Rumca hem İtalyanca ağır küfürler ediyordu. Belki de en küçüğümüz olduğu için onu kimse takmadığından, küstahlığı ve küfürleriyle bir tür intikam alıyordu.

Kızların tümü doğanın canlılığıyla coşmuş, dağınık saçları, kıpkır-

mızı yanakları, yırtılmış önlükleri ve yaralı dizleriyle biz erkeklerden farksızdılar. Mezarlıkta kızgın kediler gibi koşturuyor, durmaksızın çığlıklar atıyorlardı. Danai hepsini küçük görür, dönüp bakmaya tenezzül bile etmiyordu. Aslında uzaktan selamlaştığı, arada bir yanına gelerek bir iki laf ettiği Alberto dışında hepimizi küçük görüyordu.

Bizden büyüktü, on beşinde olmalıydı, genç kızlığın eşiğindeydi. Genelde akşama doğru ortaya çıkardı. Çok sade giyinirdi, ama bakışlarında, duruşunda ve yürüyüşünde bir soyluluk havası vardı. Çoğu zaman, kibirli, yabancı bir gemi gibi sessizce yanımızdan geçerd. Alberto'yla konuşmak için yanımıza geldiğinde hepimiz huzursuz olurduk. Kızlar kıskanır, ondan nefret ederdi. Biz erkeklerse, günbatımında silik bir düşe benzeyen, bizimkinden üstün başka bir dünyaya aitmiş gibi duran bu güzel, narin, ağırbaşlı kızdan utanırdık. Gevezeliklerimizi ve oyunlanımızı durdurur, bir yandan bizi büyülerken, öte yandan huzursuz eden ilahi güzelliğinin uzaklaşıp gitmesini sessizce beklerdik. Sonunda Alberto'ya iyi geceler dileyerek tek başına yokuş aşağı iner, doğayı örtmek üzere alçalan gecenin içinde kaybolurdu. Danai yaz gecelerimizin düşüydü.

Adanın sokaklarında tek başıma dolaştığım bir günbatımında, Danai'yi tanımadığım bir kız arkadaşına sanılmış, bahçelerin arasında şarkı söyleyerek gezinirken gördüm. Karanlık, ağaçların dallanna ağır ağır çökerken, gökyüzü kızıllara bürünmüştü. Kızların ikisi de eşit güzellikte olmalarına karşın, yabancı kız daha güçlü, daha olgun görünüyordu. Bakışlarında tedirgin edici keskin bir ifade vardı. Şarkılarıyla dostluklarına dalmışlardı, beni fark etmeden önümden geçtiler. Seslerinden, yürüyüşlerinden, birbirlerine sanılmalardan büyülenerek bir süre peşlerinden yürüdüm. Daha önce hiç böyle hissetmemiştim, iç paralayıcı muhteşem bir görüntüyü gördüklerim. İçimden ağlamak istiyordum. Gece adaya çöküyor, sessiz evlerle bahçeleri, akan sulan, hâlâ ötmeye devam eden kuşları kucaklamaya hazırlanıyordu. Kızların şarkısı aklımı başımdan almıştı, hüznle karışık bir mutlulukla

gönlümü peşleri sıra sürüklüyordu. Bütün dünya baştan çıkarıcı, şefkatli, melankolik bir sevdâ mırıltısına dönüşmüştü. Bir tanrıçanın kanatlarına dokunmuş gibi düşlerime dalarak, bu masalsı gecede nereye gittiğimi bilmeden yürüyordum.

Ertesi gün Alberto'ya ormanda yürümeyi teklif ettim. Birisiyle Dainai hakkında konuşma gereğini duyuyordum, Alberto da bu iş için en uygun kişiydi. Konuşacak fazla bir şeyim yoktu. İki kızın uyandırdığı karmaşık duyguları paylaşmak, tam olarak ne hissettiğimi, bu hissettiklerimin aşk olup olmadığını öğrenmek istiyordum. Alberto'nun koluna girip çamların arasında ilerlemeye başladık. Bir süre havadan sudan konuştuk, aklımı kurcalayan soruna değinmeye cesaret edemedim. Yorulduğumuzda Alberto bir çama tırmanıp bir dalına oturdu, sırtını ağacın gövdesine vererek ayaklarını boşluğa sarkıttı. Ben de ağacın altına yattım, konuşmamıza devam ettik. Sıcak boğucuydu, cırcır böcekleri yeri göğü inletiyordu. Toprak insan bedeni sıcaklığındaydı. Birbirine sarılmış şarkı söyleyen kızların görüntüsü ikide bir düşüncelerimi dağıtıp kayboluyordu. İçimizden geldiği gibi her konuda gevezelik ediyorduk.

Alberto bir ara, vatanında Büyükada'dan güzel sayfiye yerleri bulunduğunu, İtalya'nın baştanbaşa saraylarla dolu, dünyanın en güzel ülkesi olduğunu söyledi. İtalyanlar da, özellikle savaşlarda, her bakımdan üstün insanlardı. Bu yüzden eski çağlarda dünyaya hükmetmişler, gelecekte de hükmedeceklerdi. Kendini beğenmişliğinden rahatsız oldum, millî duygularımın incindiğini hissederek dünyanın en güzel ülkesinin İtalya değil, Yunanistan olduğunu söyledim. Eski çağlarda bütün önemli işleri Yunanlıların yaptığını da ekledim.

"Yunanlılar ne yapmış ki?" diye sordu.

"Atina'da Akropolis'i yaptılar," diye yanıtladım. "Dünyanın en büyük şairi Homeros, en büyük komutanı da Büyük İskender'di."

Alberto kahkahalarla gülerek sözümü kesti.

"Bunları öğretmenleriniz söylüyor, hepsi de kuyruklu yalan. Şa-

irlerin en büyüğü Dante, en büyük komutan da Jül Sezar. Ayrıca İtalya'nın nüfusu kırk milyon. Siz kaç kişisiniz ki? Sizi kim ipler?"

Söyledikleri çok ağırdı. Yüzünü görmüyordum, sadece başımın üzerinde sallanan ayaklarını görebiliyordum, çok öfkelenmiştim. Sonunda dayanamadım, sesimi yükselterek:

"Jül Sezar Büyük İskender'in yanında süprüntü gibi kalır," dedim.

Alberto ağaçtan atlayarak hırsla vurmaya başladı. Ben de karşılık verdim, ama daha büyük olduğundan az sonra beni ormanda kovalamaya başladı. Uzun süre dövdük, birbirimize taş da attık. Hristos'a döndüğümde perişan haldeydim, arkadaşların da katılmasıyla az kal-sın büyük bir savaş çıkacaktı. Akşama doğru banşarak hep birlikte mezarlıkta saklambaç oynadık. Büyük bir resmiyetle, diğer çocukların alkışları eşliğinde, Alberto'yla kucaklaşarak el sıkıştık. Mario da barışmamızı kutlayarak bizi eğlendirmek için bir sürü küfür sıraladı.

O günden sonra Alberto'yla dostluğumuz daha da güçlendi. Yüksek idealler uğruna dövüşmemiz, birbirimize erkekçe bir saygı duymamızı sağladı. Kısa bir süre sonra birbirimize sırlarımızı açmaya başladık. Gruptan ayrı ormanda dolaştığımız bir gün, Alberto hiçbir önsöze gerek duymadan, "Biliyor musun, ben Danai'yi seviyorum," dedi.

"Ben de birazcık seviyorum galiba," diye yanıtladım. Gözümde birbirine sarılarak şarkı söyleyen kızların görüntüsü canlandı.

"Senin sevgin başka," dedi Alberto. "Sen daha küçüksün. Ben Danai'yi aşkla seviyorum, ona aşığım."

"Filmlerdeki gibi mi?"

"Evet, filmlerdeki gibi."

Gözümde sinemada gördüğüm aşk sahneleri canlandı.

"Tek başınıza dolaşıp dudak dudağa öpüşüyor musunuz?"

"Hayır," dedi Alberto düşünceli. "Daha değil. Ama zamanla bunlar da olacak."

"Ne zaman?"

Fazla açıklama getirmedi, birazdan ekledi:

“Evlendiğimizde İtalya’da yaşayacağız.”

“Ona evlenme teklif ettin mi?”

“Daha sonra teklif edeceğim.”

Bütün ilginç şeyleri daha sonraya erteliyordu. Oyuna başlamak için gelmemizi bekleyen diğer çocukların toplandığı mezarlığın kapısına varmıştık. Alberto durakladı, sesini alçaltarak:

“Geçenlerde hastalandığımda, Danai eve gelerek bana arkadaşlık etti,” dedi. Sonra da diğer çocuklara bir şey söylemememi tembih etti.

Konuşmamaya şeref sözü verdim, konuşmadım da, ancak bu açıklamalarla derin düşüncelere daldım. Alberto Danai’ye âşık olduğuna, onunla evlenmeye niyetlendiğine göre, benim de aynı kıza âşık olmam mümkün değildi. Böyle şeyler bize yakışmaz diye düşündüm. Gerçi sinemada oluyordu ama hiç de doğru değildi. Başkasına âşık olmam gerekiyordu, hemen de birini buldum. Danai’nin tedirgin edici bakışlı arkadaşına âşık olacaktım, onunla evlenip Yunanistan’a giderek Akropolis yakınlarında yaşayacaktım. Benden büyük olmasını önemsemiyordum, ben de büyüyecek, boyuna yetişecektim. O zaman akranı gibi görünecektim. Alberto ile Danai İtalya’dan ziyaretimize gelecek, dördümüz Akropolis’te gezintiye çıkacak, şarkılar söyleyecektik. O zaman Alberto’ya, “Akropolis’in ne kadar güzel olduğunu gördün mü?” diye soracaktım. O da Yunanistan’ın en az İtalya kadar güzel bir ülke olduğunu kabul edecekti. Sonra, biz de İtalya’ya ziyaretlerine gidecek, sarayları gezerek muhteşem sanat eserlerini yakından görecektik. Sonra da hep birlikte Büyükkada’ya dönerek, “İşte burada tanışıp evlenmeye karar verdik,” diyecektik. Alberto Danai’yi dudaklarından öpecek, ben de aynı şekilde Danai’nin arkadaşını dudaklarından öpecektim. Hepimiz çok duygulanacaktık. Bizi görenler hayran kalacak, “Ne mutlu çiftler, birbirlerine nasıl da yaklaşıyorlar!” diyeceklerdi.

Bu düş kurmalar kurukafa olayı patlayarak herkesi alt üst edene kadar bir süre devam etti. Bir gün mezarlıkta oynarken, küçük kızlardan biri, neşeli çığlıklar atarak önlüğünde taşıdığı bir kurukafayı ge-

tirdi. Hepimiz toplanıp kurukafayı merakla incelemeye koyulduk. Küçük kızlardan biri, “Acaba kadın mı yoksa erkek miydi?” diye sordu.

Alberto kurukafaya dikkatle bakarak bir uzman gibi hiç duraksamadan kadın olduğunu söyledi. Bütün kızlar merakla atıldılar:

“Nereden anladın?”

“Böyle şeyler ulu orta söylenmez,” dedi Alberto. “Size sadece kadın olduğunu söylüyorum. Söylediğime göre de bir bildiğim var.”

Kızlar ikna olmadı, aslında kimse ikna olmadı. Uyanık Alberto'nun daha bilgili olduğunu göstermek için kafadan uydurduğu besbelliydi. Konuyu bir süre tartıştıktan sonra tekrar oyunlanmıza döndük.

Ancak olay burada kapanmadı. Oğlanlardan biri, Mimi, kurukafayı bir gazeteye sararak gizlice evine götürdü. Yatağının altına gizleyip geceleri karşısına alarak onunla konuşuyordu. Ama bir gece korkuya kapılarak çılgınlık atmaya başladı. Anne babası koşup geldiklerinde onu elinde kurukafayla buldular. Şikâyetler, ihbarlar, sorgulamalar birbirini izledi. Bütün konuşmaların konusu kurukafaydı. En başta, çocukların ölümlerin kemikleriyle oynamaları, eğlenmek için evlerine taşımaları büyük bir günahı. Sağlıklarına da zarar verebilirdi. Ölümlü çağrıştıran bu oyunlarla sinirleri bozulabilir, uykuları kaçabilir, karabasanlar görebilirlerdi. Başta en büyüğümüz Alberto olmak üzere hepimizi bir güzel payladılar. Çocukların bazısı grubumuzdan ayrıldı, mezarlığa girmemiz yasaklandı.

“Dağa çıkın,” dediler. “Dağ bütününüyle sizin. Mezarlarla, ölümlerle ne işiniz var? Ayıp, çocuklar, çok ayıp.”

Ayıp bu işlerin neresindeydi, anlayamıyorduk. Olayların etkisiyle keyfimiz kaçmış, huzurumuz gitmiş, arkadaş grubumuz dağılma noktasına gelmişti. Kendimize gelmeye fırsat bulamadan, çok daha önemli, tüyler ürpertici yeni bir haber duyuldu, Danaî'nin ölümü. Birdenbire hastalanıp ölüvermişti. Hastalanması, tedavisi, gözlerinin kapatılarak toprağa verilmesi birkaç gün içinde olmuştu. Kurukafa skandalı süresince Danaî'yi bir ara unutmıştım. Tekrar hatırladığımda ise artık yoktu.

Kötü haberi rengim solmuş, nutkum tutularak dinledim. Gökyüzünde, dünyanın düzeninde bir şeyler değişmişti sanki. Farkı tam algılayamamakla birlikte, evrenin renkleri başka tonlara bürünmüştü. Anlayamıyor, anlamaya da çalışmıyordum. Ayrıntıları öğrenmek için sorular sormuyor, bu üzücü olay hakkında hiçbir şey duymak istemiyordum. Gerçekten de çevremde bir şeyler değişmiş, ilk gençlik düşlerime aklımdan çıkaramadığım, geriye dönüşü olmayan karanlıklar çıkmıştı. Bu, yaşamın farklı bir tadı, doğanın yaşam dolu coşkusuyla güneşin toprakla bütünleşmesinden kopup gelen uzak ve soluk bir ölüm nefesiydi. Danai, günbatımında bir gölgenin gölgesi gibi, yine suskun ve yalnız, ama eskisinden daha saydam, daha yumuşak, süzülüp geçiyordu. Artık daha önce gerçekten var mıydı, yoksa sadece hayaletlerin gerçek yüzünü göstermek için bir anlığına dünyama girip çıkan bir hayalet miydi emin değildim.

Danai hakkında kimseyle bir daha hiç konuşmadım. Konusu açıldığında duymazlıktan geliyor, konuyu değiştiriyor ya da kalkıp gidiyordum. Bazen umursamadığımı göstermek için şarkı söylediğim de oluyordu. Bunları neden yaptığımı bilemiyordum. Alberto'yla görüşmekle birlikte onunla yalnız kalmamaya özen gösteriyordum. O da benden kaçıyor. Eskisi gibi birbirimize güvenerek içtenlikle sohbet edemiyorduk artık. Göz göze gelmeye bile çekiniyorduk. Aramızda bir şeyler kopmuş, birbirimizi sonsuza dek ayırmıştı. Danai hakkında bir daha hiç konuşmadık.

Alberto tek başına ormana gidiyor, saatlerce orada kalıyordu. Uzaktan başı eğik, elleri cebinde, derin düşüncelere dalmış, çamların arasında dolaştığını görüyordum. Arada kararsızlıkla duruyor, hangi yöne gideceğine karar veremiyordu. Sonunda taşları tekmeleyerek rastgele bir tarafa yöneliyordu. Başını bana çevirdiğinde, onu izlediğimi sanmasın diye onu görmezden geliyordum. Başka zamanlar uçuruma yöneldiğini gördüğümde, içimden, "İşte şimdi kendini öldürecek. Atlayıp gitsin de bu olay bitsin artık," diye geçiriyordum. Hemen son-

ra büyük bir merhamet duyuyordum. Yanına koşarak Danai hakkında konuşmak, benim de çok üzülüşümü söylemek, onu dostluğumla avutmak, çimlere oturup onunla birlikte gözyaşı dökmek istiyordum. Ancak çok istememe karşın yapamıyordum. Ölümün yaşamımızdan bu beklenmeyen geçişi içimdeki sevmeye yeteneğini köreltmmişti.

Adanın sokaklarında tek başıma gezindiğim bir akşam, Danai'nin kız arkadaşını gördüm. Emin adımlarla, başı dimdik, çakmak çakmak bakışlarıyla her zamanki gibi güzel ve soğuk, tek başına ilerliyordu. Ağaçlar, bahçeler, etrafındaki her şey varlığından yayılan soğuk ışıkla aydınlanıyor gibiydi. Önüne bakmadan, bilinmez bir hedefe kenetlenmiş gidiyordu. Yanımdan sessizce geçerek önümde yürümeye devam etti.

O anda içim ürperdi. Bedeninin ritmik hareketiyle eteğinin rüzgârda dalgalanmasını izlerken, kız arkadaşı gibi ölüme doğru yürüdüğü hissine kapıldım. O da emin adımlarla ölüme doğru gidiyordu. Tedirgin edici bakışlarının nereye yöneldiğini biliyordum artık. Beyaz mezarlarla yüksek servilere, ölümlerin ülkesine bakıyordu. Bulduğum yerde durdum, uzaklaşmasını izlerken telkin ettiği düşleri hatırladım. Onunla evlenmeyi düşünemiştik, oysa o benim varlığımdan habersizdi, beni bir kez bile görmeden temelli gidiyordu. Bahçelerin, yol kenarındaki akasyaların, çiçek açmış zakkumların arasından ilerliyor, bir hayalet dönüşerek Danai'yi bulmaya, ona sanlıp gece içinde kaybolmaya gidiyordu. Gür dalların altından beni de sarmak üzere alçalan geceyi hissettim. Gerisin geriye dönerek hızlı adımlarla eve döndüm.

Daha sonra sonbahar yağmurlarıyla bütün çocuklar dağıldı. Alberto, Mario, Mimi, diğer oğlanlar ve kızlar adadan indiler. Çocuklar birer anı, birer hayalet oldular, Hristos boşaldı. Orman serinledi, daha hafif güz kokularıyla bezenerek baştanbaşa şefkatle ürperdi. Sonbahar, Rusya steplerinden yuvarlanarak Karadeniz'i salladı. Boğaziçi'ne aktı, Marmara'yı köpükler, Büyükada'yı da san yapraklarla örttü.

Vedalaşmak için son bir kez daha mezarlığa uğradım. Yüksek ser-

vilerin dorukları, huzursuz gökyüzünün dumanlan içinde salınıyordu. Mezarlar yeni yağmış yağmurla pınl pınl, tertemizdi. Ayaklanm her adımda ıslak toprağa gömülüyordu. İçimde belli belirsiz bir korku duyarak, bir süre canım sıkkın kararsızca yürüdüm. Çocuklar gitmiş, birlikte yaşadığımız güzel günler bitmiş, gülüşlerimiz, oyunlarımız, o gürültülü mutluluk sonsuza dek sönmüş, kaybolmuştu. Her şey gidiyor, hızla bir sona doğru ilerliyordu. En iyi arkadaşım, uçurum kenarında dolaştığında ne kadar üzöldüğümü, onu anladığımı belirtmeye fırsat bulamadan, arkadaşlığımı gösteremedim çekip gitmişti. Danai de, kız arkadaşı da gitmişti. Artık gitmeleriyle ölümleri, şimdi ya da daha sonra ölecek olmaları gözümde aynı görünüyordu. Çevremdeki herkes kayboluyordu. Yanıma geliyor, sonra da hayaletlerini bırakarak sönüyor, kayboluyorlardı.

Dünya güzeldi, güzel, büyük ve acılıydı. Dağ başındaki mağrur yalnızlıklarında beyaz mezar taşları güzeldi. Çiçekler, ağaçlar, dünyanın renkleri güzeldi. Yaşamın güzelliğiyle çözülmez bağlarla kenetlenmiş ölüm, her yerde kol geziyordu. Her şey güzellik ve ölümden ibaretti.

Mermer mezar taşlarıyla haçların arasından ıslak toprağa bata çıka ilerlerken, yaşamımda ilk kez ölümlerin kederli cazibesine kapıldığımı hissediyordum.

• Γεώργιος Θεοτικός, *Ο κήπος με τα κυπαρίσσια*, [Servili Bahçe], Ευριπίδης Πεντοζάλης και άλλες ιστορίες, [Euripidis Pentozalis ve Başka Öyküler]. Atina 1937.



Melpo Aksioti (1905-1973)

Μέλπω Αξιώτη

Atina'da doğdu. Annesiyle babası boşandıktan sonra, babasıyla birlikte üç yaşında Mikonos Adası'na taşındı. Tinos Adası'nda misyoner okulunda yatılı okudu. Kendisinden yaşça büyük din dersi öğretmeniyle dört yıl süren bir evliliği oldu. Kendi moda-evini kurarak bir süre terzi olarak çalıştıktan sonra Komünist Parti'ye yazıldı. Çeşitli dergilerde öyküleri yayımlandı ve 1938'de yazdığı *Zor Geceler* romanıyla olumlu eleştiriler aldı. İç Savaş'tan sonra siyasi görüşleri yüzünden Fransa'ya iltica etti. Fransa Komünist hareketinin büyük isimleriyle tanıştı, yoğun siyasi faaliyetleri oldu. Yunan Hükümeti'nin talebi üzerine Fransa onu sınır dışı edince Doğu Almanya'da

yerleşti. Varşova, Berlin ve İtalya'da zor şartlarda sürgün hayatı yaşadıkten sonra 1964'te Yunanistan'a geri döndü. Sürrealist, feminist ve sosyalist akımların etkisinde kalarak iç monolog tekniğine ağırlık veren yenilikçi tarzlar denedi. Düz yazılardan başka çok sayıda araştırma ve çevirileri vardır. Adı çağdaş Yunan şiirinin ustaları arasında anılır.

Önemli eserleri: *Dans Etmek İster misiniz Maria?* *Yirminci Yüzyıl* (roman), *Merhaba Yoldaşlar* (öykü), *Tesadüf*, *Kontrabando* (şiir)

Yirminci Yüzyıl

Εικοστός Αιώνας

(Roman)

1.

Polikseni, Kuzey Yarımküre’de Balkanların aşağıya doğru sarkan ucunda, tek ayak üzerinde hareketsizce durarak Batı’ya bakan ayının göbeğinde, Salamina’nın, Aigina’nın, Hydra’nın ve Nafplion’un yüz­düğü denizin yanında, çıkmakta eğirilip yollara serilen bu dağınık yu­makta, yani Atina’da, bir kiliseyle bir eczanenin arasında doğdu. Bir perşembe günü, öğle vakti, saat on ikide. Neden mi, kimse bilmiyor. Büyüdüğünde, “Pamuklar içinde yetiştirilidiğini” ve “vaktinden bir­kaç gün önce” doğmuş olduğunu öğrendi.

Prematüre doğmuştu ve anası onu istemiyordu. Belki de bu yüz­den öyle erken doğurdu ve hemen bir dadiya teslim etti. Yirmi yıl sonra da, bir gece ağzından kaçırdı: “Çocuğun nasıl doğduğunu an­layamadım bile. Belki de O bana büyü yapmıştı!” O dediği kocasıydı. Çocuk üç yaşına basmadan, herkesi, evini, kocasını ve Polikseni’yi terk edip gitti. Polikseni o günden sonra anasız yaşadı. Anasının ne­rede olduğunu hiç bilmedi. Her gece uyanarak, karnına bastığında ses çıkaran bebekler gibi “anne” diye ağladı durdu. Babası her gece kucağına alıp büyük salonda ileri geri gezdirirdi. Ama o şafak sökene kadar rahatlamaz, ara vermeden “anne” diye ağlardı.

Altı yaşına gelene kadar böyle devam etti. O yıl birden boy attı, eli-

ne ayağına söz geçiremez oldu. Babası onu çarşafa sanyor, kuş misali kanatlarını açıp uçmasından korkarcasına her bir yanından çengelli iğnelerle tutturuyor, sonra da bir iskemle çekerek yanına oturuyordu. Polikseni “anne” diye ağlıyordu, ama o hiç sesini çıkarmıyor ve bazen sabaha kadar yanından ayrılmıyordu.

Dediklerine göre zor bir çocuktur. Artık çekilmez duruma geldiğinde dadısı, “Seni Kazilari’nin eczanesine atacağım,” diye tehdit ederdi. Maryo kızı söz geçiremediği günlerde, gece çöktükten sonra kırmızı bir battaniyeye sarınır, eline bir sopa alır ve ışıklan söndürerek karanlığın içinden: “Öcü geliyooor,” diye bağınırdı. Polikseni uslu durur beklentisiyle! Alttan Maryo’nun terlikleri görüldüğü halde küçük kız yaprak gibi titrerdi. Polikseni, Kazilari ve öcü korkularıyla büyüdü.

Onu okula gönderdiler. Öğretmen, “Öksüzler için sadaka getirin!” dedi. Salı, perşembe ve cumartesi günleri onar kuruş getirmeye başladı! Ona bu kadar veriyorlardı. İlk yanyılın sonunda, okula para getirenlerin adları okundu. Polikseni sekizinci idi. Bu, ilk hayal kırıklıklarından biri oldu. Öksüzlüğüne değil, birinciliği kaçırdığına üzül-müştü. Birinciliği kimselere kaptırmak istemiyordu. Herkesten farklı olsun, adı duyulsun istiyordu. Bunu hiç başaramadı ve her seferinde bir kenara çekilerek bol bol ağladı durdu.

Okul karmaydı, orada Fifinos’la tanıştı. Bir hayal kırıklığı daha! Erkek olmayı istedi. O neden pantolon giyiyordu? “Beni erkek yapın!” diye ağlamaya başladı. Evdekilerin aklı karıştı, ne yapacaklarını bilemediler.

Evanthia böyle durumlarda, belki rahat durur diye masal anlatmayı teklif ediyordu. “Sana Narçekirdeği’ni anlatayım,” diyordu ve Polikseni’nin yanına giderek divana oturuyordu. “Biz zamanlar bir kralla bir kraliçe varmış ve çocukları olmuyormuş...” Ertesi gün kızı karşısına alıyor: “Sana Narçekirdeği’ni anlatayım,” diyordu. “Bir zamanlar yaşlı bir dedeyle bir nine varmış ve balları bitmiş...” Bir sonraki gün geliyor yine başlıyordu: “Bir gün Narçekirdeği...” ve Polikseni

uyuyakalıyordu. Derin uykudayken bile hayal meyal masalı dinlemeye devam ediyordu. “Prenses delikanlının mezarına gitti, saçlarını açarak: Aleksi beni dinliyor musun, diye bağırdı...” Polikseni burada uyanarak ağlamaya başlıyordu. Narçekirdeğiyle de öyle! Sarayları, hayaletleri, barakaları, yeryüzünde ya da yerin dibinde, gülüşlerde ve gözyaşlarında gizlenen doğrulan ve yalanlan öğrendi.

Kilise bir yanda, eczane diğer yandaydı. Karşı karşıya. Çan sesine peynir ekmekmiş gibi alışı, onu hiç şaşırtmıyordu. O zamanlar her evin bir kilisesi olduğuna inanıyordu. Pazar günleri kiliseye büyük bir kalabalık geliyordu. Körler, topallar, dört atın çektiği arabalarla gelen şık bayanlar, yerde sürünerek ilerleyen sakatlar ve silindir şapkalı beyefendiler.

“Giyin, gidiyoruz,” demişti bir sabah dadısı. Epitafyos’a gideceklerdi. Anlattıklarına göre Hz. İsa’nın mezarını simgeliyormuş. Dadısı kolundan çekştirerek kiliseye, süslemeli masanın önüne götürdü. “Önce secde et!” dedi. O da herkesin yaptığı gibi yere kapandı. “Şimdi de altından geç!” Masanın altından geçti. “Bir daha geç!” Bir daha geçti ve üçüncü geçişinden sonra dadısı onu ayağa kaldırdı. Orada bulunan bir adam dadıya: “Kızın nesi var?” diye sordu. “Kafasında bir sorun var. İsa tedavi etsin diye onu Epitafyos’un atından üç kez geçirdim.”

Polikseni o günden sonra oynamak istediğinde dadıya koşuyor, “Kafamda bir sorun var, beni Epitafyos’tan geçir de tedavi olayım,” diyordu. “Efendimiz İsa, bu deli kızın dediklerini ciddiye alma. Ateşini gönderip bizi yakma!” Dadı dokuz kez yere kapaklanıyor, alnını yere dayıyor ve koynuna tükürüyordu. Polikseni de arkasından eteklerini çekştiriyordu. Bu şekilde dindarlığı öğrendi.

Bir gece kadınlar mutfakta toplanmıştı. Evde kimseler yoktu. Polikseni yeni bebeğini kucağına almış elbiselerini parçalayıp yırtıyordu. Kadınlar aralarında konuşuyordu.

“Şimdi nerelerde peki?”

“Nerede olsun istersin, evindedir herhalde.”

“Yahu Maryo, olan biteni başından anlatsana!”

“İşte, onları istemiyordu ve terk edip gitti. Kocasını da kızını da! Anası kızının evden kaçmasını kendine yediremedi. Bir güzel yıkandı, saçlarını taradı, tabancayı alarak yatağına yattı ve kalbine bir kurşun sıktı. Bulduklarında uyuyor gibiydi. Kırkı çıkmadan kızı yeniden evlendi. Ama evladını görmek bile istemedi. Meryem Anacığım bizi günahlardan koru!”

Polikseni konuşulanları dinledi ve bebeğini parçalamayı bıraktı. O günden sonra, bağırsakları dökülmüş bebeğini kucığına almaya, ona: “Annemiz bizi istemiyor. Seni de, beni de. Dikkat et, kalbimize bir kurşun sıkacaklar. Gel seni saklayayım.” demeye başladı. O gece Polikseni hayatın bıçak gibi keskin olduğunu öğrendi. Şimdiye kadar tanıdığı Kazıları ve şeytan korkularına bir yenisi daha, tabanca da eklendi.

Bir gün keneften çıkarken yanından Maryo geçti. “Pöh!” dedi burnunu tutarak. “Ne kadar pis kokarmış efendilerin boku!” Polikseni o gün bazı insanların efendi olduğunu, bazılarının da onlardan nefret ettiğini öğrendi.

Başka bir gün giyiniyordu. Yıllar birbirini izlemiş, onları kimse durdurmamıştı. Maryo kızın çıplaklığına baktı. “Memenin üstündeki ben neredeyse kıvama geldi sayılır. Bakalım onu ilk kim elleyecek!” Polikseni memesindeki bene baktı, ama kimse onu ellemeye gelmedi. Sadece yıllar birbirini kovaladı durdu.

Polikseni yıllar geçtikçe esir alınmış vahşi bir hayvan gibi huzursuzlanıyordu. Kafesteki kuş, tımarhanedeki deli gibi. Doğmak üzere olan ve çıkmak için annesinin karnını tekmeleyen bir bebek gibi.

Etrafına bakınıp gördüklerine şaşıyordu. “İmdat!” diye bağırdığı halde kimse ona kulak vermiyordu. Ruhlar kendi içlerine kapanmıştı. Ağaçlar, yapraklar, yağmur, kitaplar, kadınlar ve erkekler kendi havalarındaydı. Yapayalnızdı. Bir kaval, bir dağ gibi. Hiçbir yerden yanıt gelmiyordu. Oysa dünya iki yarımküre, beş kıtaydı, koskocamandı. Şurada Avrupa, altında Balkanlar ve onların kuyruğunda Yunanistan.

Onun göbeğinde Atina ve Kazilaris adındaki eczaneye kilisenin arasında... Haritada her şey açıkça görülüyordu...

O yıllardan birinde ortalık karıştı. Yazdı. Gece vakti demir atmışlardı. Geminin bütün ışıkları söndürülmüştü. Her tarafa bir sessizlik sinmişti, pervaneler bile dönmüyordu. Kamaraların pencereleri sımsıkı kapatılmış, hiçbir ses duyulmuyordu. Yolcular hasta çocuklar gibi can yeleklerine sarılmıştı ve arada bir gölgeler gidip geliyordu.

Birden yeri göğü inleyen bir çığlık duyuldu. "Söndürün ulan şu ışığı! Söndürün ulan, denizaltı göründü!"

Ve kıyamet koptu. Nefes alıp verene kadar gökyüzü, dalgalar birbirine karıştı. Eller uzanıp kürek oldu, tırnaklar saçlara, ateş korkuya, bebekler denizin dibine, ıslanan giysiler rüzgâra karıştı. Denizin köpüklerinde çıplak denizciler ve kink şişeler yüzüyor, birileri diğerlerini kurtarmaya çalışıyordu.

O gün kim bilir kaç kişi yitip gitti. O gün kaç kişi yalnız kalarak şimdi hayatlarını tek başlarına sürdürüyor. Filikalar dolup uzaklaştıklarında gemi yana yatmıştı. Polikseni savaş olduğunu anladı. Ama kimin kiminle savaştığını bilemedi. Sadece denizin dibinden bir denizaltı geçtiğini, ateşini kusarak insanları havaya fırlattığını anladı. Yıl 1916'ydı ve buna İngilizlerle Fransızların ambargosu deniyordu.

Savaş yıllarca sürdü. Bazen savaşıyor, bazen dinleniyorlardı. Bazen yeniyor, bazen yeniliyorlardı. Erkekler postallarını ve kemerlerini çıkarmaya fırsat bulamadan tekrar asker giysilerine bürünüyorlardı. Eşlerini hamile bırakıyor, çocuklarının doğumunu göremeden tekrar cepheye gidiyorlardı. Çocukları büyüyor, anne babaları ölüyordu ama onlar hâlâ cephegedeydi.

Polikseni, sonu gelmeyen bu savaşta serpilip büyüdü. Artık çocuk değildi ve evinden çıktığı bir gün mültecileri gördü. Her yer mültecilerle dolup taşmıştı. Çıplak ve bakımsız, kirli ve dağınıktılar. Limanlar, meydanlar, yollar yeni gelenlerle dolmuştu. Biri "Evrikliya'yı kaybettim," diye bağıyor, diğerleri giderken elbise bohçalarını aldık-

larını, ama çocuklarını orada bıraktıklarını söylüyordu. Herkesin elinde çocuklar ve paçavralarla dolu bohçalar vardı. Ama bazılarının elleri bomboştu. Bir kadın, gece gündüz hiç ara vermeden: “Kastrulakialarım! Rendeleyip rafta bıraktığım kastrulakialarım!” diye dövünüyordu. Dediklerine göre Kafkasya taraflarından gelmişti. Aklını yitirince çöplerin atıldığı dere boyuna atıldılar. Çöplerin içinden yenebilecek her şeyi bitirdikten sonra sırtüstü yere uzandı ve öldü.

Yıllar geçti ve sonunda insanlar duruldu. Uluslararası merhame-tin sağladığı ve bedellerini taksitle ödemelerine müsaade ettiği tahta kümeslere tavuklar gibi tıklandılar. Dedenin ömrü yetmeyince borcu ödemek torununa kalıyordu. O kümeslerin kapılarına ve pencerele-rine geçici olarak ütülü, kolalı, bembeyaz perdeler asıldı. Bu perdeler geçen çeyrek asır boyunca hâlâ asılı duruyorlar.

“Bu kadar uzak yerde yaşamamıza rağmen yüz yılı aşkın vatanımı-zı kalplerimizde yaşattık,” diyorlardı. “Başımıza gelenleri bir yüz yıl daha unutmayacağız. Biz Kayserililer zor unuturuz ve gurbette bizi bir arada tutan bu oldu.”

Göçmenlerin geldiği o günlerde, bir gece sokaklarda sesler duyul-du: “Yazıyor, yazıyor! Altıların idamını yazıyor! Altılar Yunanistan’a bir milyon göçmen getirdi. Altıların son saatlerini yazıyor!”

“Altılar kim baba?” diye sordu Polikseni.

“Bizi savaşa sokan hükümetin bakanları evladım. Başarılı olamayıp geri döndük. Ama felakete neden olanlar sadece altılar değil. Başkaları da var.”

“Onları da idam etmeyecekler mi baba?”

“Hayır! Bedel ödeyen her zaman ikincilerdir, birinciler değil. Büy-
yük haksızlık bu! Ölmeden önce düzeldiğini görmek isterdim. Haydi,
sen sokağa çık oyna!”

Polikseni oynamaya gitmedi, artık büyümüştü. Babası farkına var-mamış da olsa büyümüştü.

Evlerinin arkasında bir mandıra vardı. Karadeniz göçmeni Salomi Nine, etinden tırnağından artırarak yuvasını burada kurmuştu. Ruhunu boş duvarlar arasında, yıkıntılar arasında dolaştırıyor ve bütün eksiklikler mucizevî bir şekilde tamamlanıyordu. Duvarlarda tabloları ya da yemek yemek için masası olmasa da çocukları vardı. “Memlekette geride bıraktığımız canlı cansız her şeyi, hayatlarını kurtardığımız bu çocuklar yeniden yapacak,” diyordu Salomi. Mahalleliler soruyordu: “Kimin bu çocuklar Salomi?” O da, “Bu çocuklar bizim,” diyerek çevresini gösteriyordu. Hangi çocuğu hangi annenin doğurduğunu kimse öğrenemedi. Mahalleliler, o uzak memlekette çocukların herkesin ortak malı olduğunu sanmaya başladı. Sadece bir gün, Salomi büyük bir laf etti ve anlayan anladı: “İki birden fazladır, üç de ikiden fazla!” Sonra da bir tutam enfiye çekti.

Polikseni Emilios’la danteller sayesinde tanıştı. Dantelleri kadınlar örüyordu. Fileler, gipürler, oylar, sarmalar... Önce örnekler gönderdiler. Kadınlar evden çıkmıyordu, örnekleri Emilios getirdi. “Satın almak isterseniz...” dedi ve bırakıp gitti. Mandıranın duvarından atlıyor, örnekleri bırakıp yeni siparişlerle önceden teslim ettiklerinin parasını alıyordu. İşlemeler mükemmel, fiyatlar bedava denecek kadar ucuzdu. Ailenin kadınları, “Yoksulları destekleyelim” diyor, devamlı satın alıyordu. Polikseni’nin babası bir gün, “Kadın işlerinden almamam, ama mutlaka garibanların hakkını yiyorsunuz!” dedi. Kadınlar haç çıkardı! “Herkes bu fiyattan alıyor! Sen asıl mücevherlerini değerlerinin altında satın alarak zenginleşenleri gör!” “Onlar başkalarının felaketinden zenginleşti!” dedi babası.

Bir gün Emilios geç bir saatte evlerine geldi. Evde başka kimse yoktu. “Dantellerin parasını almaya geldim,” dedi. “Üç gün açız!” Polikseni çok korktu. Para ile yemeğin aynı şey olduğunu o gün öğrendi. O güne kadar, yemeklerin her zaman yenmek üzere mutfakta hazır beklediğini sanıyordu.

“Bize acıma!” dedi Emilios. “Biz hayatta kalacağız! Kimimiz balık

kızartacak, kimimiz hamallık, kimimiz öğretmenlik yapacak. Dört bir yana dağılacaksınız ve hangi taşı kaldırsan altından bizim çıktığımızı göreceksin. Aç olduğumuza bakıp bize acıma, biz alışkınız. Her seferinde bir şeyler bulunur. Bak, benim için bile bir şey bulundu!"

"Ne bulundu?" diye sordu Polikseni sevinçle.

"Sen!"

Sen derken ona öyle baktı ki, Polikseni bu ilk bakışı hiç unutamadı. Bu bakışla evinin içine aşk girdi.

Ve yıllar yılları izledi. İnsanlar yakınlaştı, kıtalar yakınlaştı. Dağlar diz çöktü, arkasından Balkanlar göründü. Yerküre komşu oldu ve dünya elini uzatarak herkesten yardım etmesini istedi. Polikseni bir kilise ve bir eczanenin arasından insanları bulmak üzere yola çıktı. Artık büyümüşü ve nerede olurlarsa olsunlar onları bulacaktı.

• Μέλπω Αξιώτη, *Εικοστός αιώνας*. Αθήνα, Ίκαρος, 1946.



Menelaos Ludemis

(1906-1977)

Μενέλαος Λουντέμης

İstanbul'da doğdu, asıl adı Dimitris Valasiadis'ti. Yunanistan'a taşındıklarında ailesi servetini yitirdi ve küçük yaşta çeşitli işlerde çalışmaya başladı. İşgalci Almanlara karşı direnişe katıldı ve Milli Kurtuluş Cephesi'nin aydınlar örgütünün sekreteri oldu. İç Savaş yıllarında Makronisos ve Ay Stratis'e sürgün edildi. 1958 – 1974 yıllarında Romanya'da yaşadı ve Cunta askerî yönetimi esnasında Yunan vatandaşlığından çıkarıldı. 1938'de yayımladığı ilk kitabı olan *Gemiler Demir Atmadı* öykü derlemesi ile Devlet Öykü Ödülü'nü aldı. Şiir, roman, öykü, tiyatro ve çocuk kitabı alanlarında

çok sayıda kitap yazdı, çeviriler yaptı. Knut Hamsun, Maksim Gorki ve Panait Istrati gibi sosyal realizm akımının izleyicisi oldu. Kendi ifadesine göre edebî eserler yazmayı önemsemiyor, sosyal adaletsizliği gözler önüne sermek istiyordu.

Toplumun marjinal kesimlerinden gelen kahramanları yalnızlık, karşılık görmeyen aşk ve yoksullukla geçen yaşamlarını anlatırlar. Ludemis kendi çağının çok sayıda eser veren, çok okunan ve çok sevilen bir yazandı.

En önemli eserleri: *Gökkuşağını beklerken*, *Gözleri Yaşlı Günler* (öykü) *Bir Çocuk Yıldızları Sayıyor*, *Rüzgârları Kovaladığım Zaman*, *Kızgın Başaklar* (roman) *Ufuklara Çılgılık*, *Yalnızlığın Yedi Dairesi* (şiir)

Bir Çocuk Yıldızları Sayıyor

Ένα παιδί μετράει τ' άστρα

(Roman)

Rüzgâr Çingene gibi üflüyordu. Bütün dünyayı ısıtmak için bir yerlerde koca bir ateş yaktığını sanırdın. Çünkü bu kış zavallı insanlar günahkârlar gibi üşüyordu. Onlarla birlikte şehrin evleri de üşüyordu. Kadim zamanlardan beri dağın eteklerinde sıkışmış, çoktan buna pişman olmuşlardı. Ama koca bir şehir öyle kafasına esti diye kalkıp gidebilir mi?

Doğrusunu söylemek gerekirse, soğukların böyle erken gelmesi tuhaftı. Takvimler de bunu onaylamıyordu, soğuklara daha çok vardı. Dereler daha selleşmemiş, sular daha buzlanmamıştı. Bunlar kış rüzgârının işiydi. Eylül ayında böyle şeyler olmaz. Rüzgâr hâlâ yumuşaktır, olgun meyvelerin kokusunu taşır. Önüne bulutlan katıp sürüklemeyiz, yalınayak oğlanlar gibi hafif adımlarla ilerler.

Evet, bugün şehre giden yolda koşan bu yalınayak oğlan gibi! Üşüyor ve rüzgâr onu bir paçavra misali sürüklüyor. Adı Melios, ama kimse adını sormadığından şimdilik bir ada ihtiyacı yok. Şehri ikiye bölen akasyalı büyük yola geldi. Yol bakımlı, güzel. Yazlan, iki yanında sağlıklı sollu sıralanan bahçe ve bostanlarıyla misler gibi kokar. Pazar günleri, kızların etekleri tozlanmasın diye, iki tekerli bir arabaya yükledikleri dibi delik bir fıçıyla yolu sularlar. Güzel düşünce, böyle yapılmasa belki de kızlar gezintiye çıkmaz ve kızların gezinmediği bir kır yolunun ne anlamı kalır?

Yalınayak oğlan yolun dereyle kesiştiği köprüye vardı. Buradan geçtikten sonra koyu renkli mahallelere girecekti. Aceleci sular eski köprünün temellerini sarsıyordu. Yanndan itibaren bu köprü küçük hayatına hükmedecekti.

Dere az ilerde okulun avlusunu çevreleyen genç kavaklan suluyor, bembeyaz binanın etrafını sudan bir kundak gibi sanyordu. Buradan binanın kırmızı çatısı, kapısının önündeki sağlam soluk kolonlar ve geniş pencereleri açıkça görülüyordu. Yanndan itibaren orası nasıl da güzelleşecekti! Çocuklar başlarına baykuş amblemi dikilmiş keplerini giyerek gelecek, büyüklere özenerek aralarında onlar gibi konuşacaktı.

Okul tam da hayallerinde canlandırdığı gibiydi. Yalnız gecelerinde duvarlarını öyle bembeyaz, pencerelerini öyle ışıltılı hayal ediyordu. Otlarla doldurduğu döşeginden okul öyle görünüyordu.

Bu oğlan kim mi? Başka kim olabilir, Krif!¹. Geçmişte kalan bir kitapta anlatılan yalnızlığı hâlâ dudaklarından süzülüyor. “*Bulutlar geliyor*”... Krif artık büyüdü, yakınlarda yanaklarında tüy bitecek. O zamandan bugüne üç yıl geçti. Boyu uzadı, beti benzi daha da sarardı ama kilosu artmadı. Üzüntüler yaşadı ve yüzü hiç gülmedi. Bu süre içinde hep biraz şefkat peşinde koştu. Ekmeğini daha süt kokan alın teriyle kazandı. Oğlan işte bu! Peşlerinden koştuğu bulutlar dağılıp gittiği için mutlu çocukların yaşadığı köyü bulamayan, eski bir kitabın kahramanı Krif.

Geçen yıllar süresince neler mi yaptı? Hiçbir şey! Bilgi ve acı biriktirdi, o kadar. İyi biri olmak istedi ama nasıl olacağını bilemedi. Maikovo şehrini aradı, yollarda kayboldu. Elinden ne gelirdi? Bir gün oturdu ve Çingeneler sepetlerini nasıl örüyorsa, düşüncelerini öyle ördü. Sonunda ne yapacağını buldu. Kitaplarla dostluk kuracaktı. Büyüklere kendisinden sakladıklarını kitaplardan öğrenecekti. Kucağa

1 Yazanın daha önce yazdığı ve kahramanının çocukluğunu anlattığı “*Bulutlar Geliyor*” kitabında, köylülerin çocuğa taktığı lakap.

alınan bu “kâğıttan dedeler”, masallarını hiç nazlanmadan, hiçbir karşılık beklemeden herkese anlatıyordu.

Ama yaşadığı köyde kitapçı yoktu. Mısırını satmak için köye inen köylülerden birine sipariş verip getirmesi için rica etmeliydi. Günün birinde o da oldu. Yaşlı bir köylünün yanına giderek, bin bir zorlukla biriktirdiği birkaç meteliği avucuna saydı. “Amca, bana güzel hikâyeler anlatan bir kitap getir, ne olursun!” dedi.

Amca metelikleri eline aldı, iyice tarttı, bıyıklarını burdu ve Melios’a geri verdi. “Bunlar sende kalsın,” dedi. “Eğer dediğin gibi kitap güzel hikâyeler anlatıyorsa bana da okursun, ödeşiriz. Eğer anlatmıyorsa gelir bir kulağını alırım,” dedi. Çocuğun gözleri fal taşı gibi açıldı, yaşlı adama korkuyla baktı. Adam sevecenlikle güldü. “Telaşlanma öyle!” dedi. “Kulağını almam, bana bir metelik verirsin. Anlaştık mı?”

Birkaç gün sonra elinde İncil’den kalın bir kitapla geri döndü. “Altından girdim, üstünden çıktım, bu meret bana hiçbir şey söylemedi,” dedi. “Belki onun dilinden sen anlarsın, hikâyelerini belki sana anlatır.”

Çocuk elleri titreyerek kitabı açtı, küçük bir ev gibiydi. Kapağında, “Bin Bir Gece Masalları” diye yazıyordu. Kitabın üzerine kapandı. Kış boyunca tekrar tekrar okudu, sular seller gibi ezberledi. Arada, kitabı getiren amcaya da okuyordu ve yaşlı adamın bıyıkları keyiften titriyordu. Güzel kitaptı, sevdiklerine güzel hikâyeler anlatıyordu.

Melios kış boyunca on kadar kitap daha okudu. Köyde onun hakkında konuşmaya başladılar. Öğretmen de hakkında konuşulduğunu duydu ve bir gün evine çağırdı. Melios temiz bir gömlek giyerek öğretmenin evine gitti.

“Gel bakalım,” dedi öğretmen. “Herkes hikâyeler anlatan çocuk sen misin?”

“Benim kabahatim yok!” diyecek oldu çocuk.

“Kabahat işlediğini söyleyen kim? Yaptığın çok güzel! Ama neden okula kaydolmuyorsun? Biraz da okul kitabı okursun. Okul kitaplarını sevmez misin yoksa?”

Okul kitapları nasıl sevilmez! Onlardan güzel ne var ki? Ama okula nasıl gitsin? Onun öğrendikleri, buradan bir satır, oradan bir satır olmak üzere iş arasında, ayaküzeri öğrenilen bilgiler. Bir yandan hayvanlar otlarken okuduğu kitaplar. Okumayı nasıl sevmez, Öğretmen Bey! Ama şu kadarcık boyuyla her şeye nasıl yetişsin? Okullar ahırlarla aynı saatlerde açık olur. Çalışmaya mı gitsin, okumaya mı?

Melios sürüyü seçmek zorunda. Oluk oluk ter akıtarak birkaç metelik kazanabiliyor ancak. Onları da karınca gibi biriktiriyor. Bunca zorlukla biriktirdiği parayla güzel şeyler yapmayı düşünüyor. Öğretmenlerin iyi insanlar olduğunu duydu, belki de ona sırt çevirmezler!

İşte, şansına öğretmen aramaya gerek kalmadı, öğretmen ayağına geldi. Hem de gözlüklü, tam bir öğretmen! Zamanydı! Elindeki keseyi kaldırıp salladı.

“Ne bu?” diye sordu öğretmen.

“Para!”

“Nereden buldun?”

“Çalışarak kazandım.”

“Ne yapacaksın bununla?”

“Okuyacağım. Ama param o kadar fazla değil. Bütün biriktirdiklerimi sana getireceğim. Bildiklerini bana da öğretir misin?”

“Öğretirim...”

Öğretmen gözüne kaçan bir çöpü çıkarmak için yumruğuyla gözlerini ovdu. Sonra çocuğun gözlerinin içine baktı.

“Sen..., aslında...”

Sesi biraz farklıydı, biraz boğuk gibiydi.

“Bırak onları... Oraya bırak da git. Yarın hayvanları ahıra soktuktan sonra gel...” dedi.

“Kağıt, kalem, silgi de getireyim mi?”

“Gerek yok güzel oğlum... Ama daha adını söylemedin bana.”

“Melios.”

“Hayır Melios. Hiçbir şey getirmene gerek yok.”

Sesi bayağı farklı, bayağı boğuk çıkıyordu.

Çocuk biraz sessiz kaldı. Sonra kesesini masaya bırakarak evden çıktı. Öğretmen dönüp bakmadı bile. Gözünün önünde yeni bir dünya kurulmuş da ilk kez görüyormuşçasına pencerenin önünde durarak uzun uzun dışarıya baktı.

Ertesi günden başlayarak Melios öğretmenin evine gitmeye başladı. İnekleri ahıra götürüp yemledikten sonra bir maşrapa su dökünüyor, saçlarını tarayıp gizlice öğretmenin evine gidiyordu. Bu dersleri herkesten gizli tutmaya karar vermişlerdi.

Ama bir gece, ders çıkışı ahıra girip bir köşesinde kıvınlıp yatmaya hazırlanırken içeriden ışık sızdığını gördü. Çocuk telaşlandı. Hiç ses çıkarmadan ağıla yaklaştı, merdivenleri çıktı...

“Gelsene buraya!” diyen bir sesle irkildi.

Melios’un ayaklarının bağı çözüldü. Ahırda, elleri önünde kenetlenmiş, ağzının ucunda tüten sigarasıyla patron duruyordu.

“Gelsene buraya!” diye devam etti patron. “Bu saatte nerelerde sür-tüyorsun böyle?”

Çocuk titremeye başladı.

“Ahırın kapısını açık bıraktın bir de. Nedir bu yaptıkların?”

“Gürültü yaparak sizi uyandırmamak için...” dedi Melios.

“Ya birileri gelip davarları götürse? Cevap ver bana. Birileri gelip davarları götürse zararımı kim karşılayacak?”

“Davarları kimse götürmez,” dedi çocuk.

“Sen nereden biliyorsun alıp almayacaklarını! Hırsızlarla yatıp kalkıyorsun demek. Öyle mi? Seni yarın jandarmaya teslim edeyim de gör.”

“Hayır, hayır!” diye atıldı çocuk korkuyla. “Hırsızlarla arkadaşlık etmiyorum.”

“Bu saatte nerelerde sür-tüyorsun peki?”

“Okula gidiyorum.”

“Okul mu, daha neler! Dünyanın çivisi çıkmış! Ulan kerata, okul sensiz yapamıyor mu? Sen gitmesen bilim öksüz mü kalır? Bir daha

gitmeyeceksin, duydun mu beni? Ya okul ya iş! Seni inekler için istiyorum, muhasebeye bakman için değil. Anlaştık mı? Ders çalışacağım diye bir de kandilin yağını bitiriyorsun. Yann erkenden uyanmak için yat zıbar şimdi.”

Çocuk kandili söndürüp köşesine sığındı, döşegini sabaha kadar gözyaşlarıyla ıslattı durdu.

Ertesi gün kitaplarını gübrelerin içine atıp bir daha eline almadı. Kaderine boyun eğdi. Bundan böyle kitaplarla değil davarlarla uğraşacaktı.

Öyle yapmaya karar verdi, ama düşündüğü gibi olmadı. Üçüncü gün, otlaktan dönerken öğretmen yolunu kesti.

“Olanları duydum, evladım!” dedi. “Ama yitip gitmene izin veremeyeceğim. İhtiyacın olan kitapları sana ben bulacağım. Bütün sınıfları bitirene kadar derslerine çalışacaksın ve ilkokulu bitirdikten sonra hâlâ istiyorum dersin ortaokula da devam edersin. Sen patronun dediklerine bakma, çalışmaya devam et. İşte bütün kitapların bu torbada! Haydi bakayım, sil gözlerinin yaşını ve çalışmaya başla.”

Öğretmen köye doğru yürüyerek uzaklaştı. Çocuk, küçülüp yok olana kadar gözleriyle onu takip etti.

Anlaştıkları gibi kitapları tekrar tekrar okudu, ezberledi.

Yaza doğru, öğretmen çayıra gelerek çocuğu buldu.

“Neler öğrendiğini sınamaya geldim,” dedi.

Bir ahlat ağacının gölgesine oturup sınav yaptılar. Gelecekte ne yapacaklarını da konuştular. Öğretmen şaşı kaldı, çocuk cin gibiydi. Ayrıldıklarında her şeyi kararlaştırmışlardı. Güz geldiğinde Melios şehre inecekti. Öğretmen ona gerekli kâğıtları verecekti. İlkokul derslerinin tümünü geçtiğini, hepsinden pekiyi aldığını, uslu ve efendi olduğunu yazacaktı.

Melios mutluluğundan havalara uçuyordu, yakalayana aşk olsun.

Yüreği delice çarptı, kâh havalara uçup kâh yeryüzüne indi ve son ay çabucak geçiverdi. Güz geldiğinde meyvelerin kokulu bir başka güzeldi. Köyün terzisine kaba pamuklu bezden bir takım diktir-

di. Nalbanttan kundurasına taban çakmasını rica etti. Çamaşırlarını çeşmede bir güzel yıkadı. Patronla hesabını da gördü, artık her şey tamamı. Öğretmen yol ağzına kadar ona eşlik etti. El sıkıştılar, ama öğretmenin elleri doluydu, bir türlü kapanmıyordu.

“Elinde ne var, öğretmenim?” diye sordu çocuk.

“Bana verdiğin paralar. Onları biriktirdim. Yaban elde harçlığın olur. Ne de olsa oralarda hayat zor. Kiraya, yemeğe, kitaplara para gerekecek. Al şunları.

Öpmek için öğretmenin eline sarıldı, ama gözleri öyle buğulanmıştı ki bir türlü elini bulamadı.

• Μενέλαος Λουντέμης, *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα*, [Bir Çocuk Yıldızları Sayıyor], Δίφρος, Atina, 1956



Angelos Terzakis

(1906-1979)

Άγγελος Τερζάκης

Mora yanmadasının Nafplio kasabasında doğdu. Babası kentin belediye başkanıydı, daha sonra milletvekili seçildi. Hukuk Fakültesi'nden mezun olduğu, ancak yaşamını yazılarıyla kazanmayı yegledi. Devlet Tiyatrosu'nun sanat müdürü, müdürü ve sahnelenecek oyunlar seçicisi olarak görev yaptı. Saygın edebiyat dergisi Epohes'in (Mevsimler, Çağlar) yayın yönetmeni oldu.

Edebiyatın her alanında yapıtlar verdi. Romanlarında psikolojik çözümlemelere ağırlık vererek çağdaş insanın kuşku ve çıkmazlarını işledi. Roman kişileri uyumsuz ve karamsardı. Varoluşçuluğun etkisi altında

kalan felsefi arayışlarını daha iyi anlatabilmek için denemeler de yazdı.

Başlıca eserleri: *Çoban Yıldızıyla Yokculuk*, *Prens İzabo*, *Gizli Hayat*, *Nisan*. (roman) *Güz Senfonisi*, *Aşk ve Ölüm Dair*. (öykü) *Düğün Marşı*, *Akdeniz'de Gece*. (tiyatro) *Yüzümla Yönelme*. (deneme)

Nisan

Απρίλης

(Roman)

II Dünya Savaşı'nın başlannda, anlatıcının birliğı Arnavutluk sınırına yakın mevzilenmiş, cepheye sürülmeyi beklemektedir. Yetersiz olanaklar ve ilkel silahlarla sayıca kat kat üstün modern İtalyan Ordusu'na karşı kazanılan zafer, cephe gerisinde bekleyen askerlerde karmaşık duygular uyandırır.

Yanya –karargâhımızdan yarım saatlik mesafede– savaşıla yatıp savaşıla kalkıyordu. Dolambaçlı kaldırımlarında askerler gidip geliyor, büyük bir uğultuyla köpüren haki bir sel gibi, askeri binalara, pastanelere, muhallebicilere girip çıkıyordu. Büyük kahvehaneler hakiyle dolmuş, sokaklara taşmıştı. Restoranlar geçici bir bölmeyle ikiye ayrılmıştı; bir salonlarına subaylar, diğerine erler geliyordu. Kent yakınlarında karargâh kurmuş bütün birliklerin izinlileri, subayları, alışveriş ya da göreve gönderilen erleri burada toplanmıştı. Hastanelerden çıkış evrakını alan yaralılar, ordu karargâhının yazıcıları, garnizon komutanlığının devriyeleri de öyle. Sokaklarda sıklıkla golf pantolonlu, bazılarının başı açık, bazıları bere ya da kasket giymiş, dudaklarının ucunda birer pipo tüten dağcıya benzer tuhaf giyimli insanlarla karşılaşıyordun. Dolaştığın her yerde, girdiğin her sokakta birer ikişer önüne çıkıyorlardı. Onlar gazete muhabiriydi. Göstermelik bir özensizlikle giyinerek, seferberlikteki kentimize kozmopolit bir hava, sportif bir görünüm veriyorlardı. Bazı bazı kınışksız mavi başörtüsü, tertemiz

kolalı yaka ve manşetleriyle orta yaşlı bir hemşire de çıkageliyordu. Böylece sosyal yaşamımız renkleniyordu.

Oysa cephede İtalyanların top mermileri mevzilerimizi düzenli olarak dövmeye başlamıştı. Yaralanmaların çoğu top mermilerinden oluyor, ordu huzursuzlaşıyordu. Bir akşamüstü, Meletiu'yla tayfası her zamanki gibi lokmacıya gittiklerinde boş masa bulamadılar, sessizce lokmasını bitirmeye çalışan tanımadıkları bir erin karşısına oturmak zorunda kaldılar.

“Oturabilir miyiz, tertip?”

Delikanlı, belki de ilk defa ondan bir şey için izin istendiğinden olacak, bu Atinalı gençler grubuna sevimli bir şaşkınlıkla baktı.

“Buyurun,” dedi utanarak.

Meletiu, her zaman neşeli, alçakgönüllü, coşkulu bir insandı. Karşısındakinin ateşiyle sigarasını yakıtığında, sağ elinin parmaklarının temiz bir gazlı bezle sargılı olduğunu gördü. Atinalının merakı uyandı, sohbete girişti.

“Yaralı mısın?”

“Evet... Önemsiz bir yara.”

“Cephede miydin?”

“Evet.”

Meletiu arkadaşlarına zafer kazanmış komutan edasıyla baktı. Bakışları, “Dikkat, çocuk cepheden gelmiş. Bakın size neler göstereceğim,” der gibiydi.

“Haydi tertip, anlat bakalım! Oralarda neler oluyor?”

Soru kolay, ama yanıtı zordu. Yaralı genç ne yapacağını bilemez gibi durdu. Kısa boylu, okumamış bir köylüye benziyordu. Belki de daha önce yaşadıklarını anlatmayı öğrenmesi gerektiğini hiç düşünmemişti.

“Ne olsun... Savaşıyoruz işte.”

“Savaşyorsunuz demek. Ya İtalyanlar, aynen vın değil mi?”

“Nasıl yani?”

“Sizden kaçıyorlar mı, demek istedim.”

Er biraz düşünür gibi durdu. “Bazı bazı kaçtıkları da oluyor,” dedi.

Meletiu iyice havaya girmişti. İlk zorlukta pes edenlerden değildi. Altından girdi, üstünden çıktı, eri konuşturmayı başardı. Genç köylü beceriksizce de olsa, kızanp bozararak, nasıl yaralandığını anlattı. Meletiu duygusal bir coşkuyla, “Demek öyle! Top mermisiyle olmuş demek,” dedi.

“Top mermisiyle.”

“Parmakların!”

“Parmaklarınm.”

Meletiu gururlu bakışlarını arkadaşlarının üzerinde dolaştırdı. Er, sargılı parmaklarına, belki de köyüne döndüğünde sabanı nasıl kullanacağını düşünerek, sıkıntıyla bakıyordu.

“Hey küçük! Tertibime bir lokma getir bakayım.”

“Sağ olun, istemem, şimdi yedim,” dedi yaralı genç.

“Olsun, bir daha ye. Bendensin!”

Öbürü ikramı reddetmeye utandı. Lokmalar gelene kadar Meletiu yine onu konuşturmaya çalışıyor, çatışmalardan kopuk kopuk anılar anlattınıyordu.

“Saldırıya geçerken ‘aera’ diye bağınıyor musunuz?”

“Niye bağıracağımız ki?”

“Yunanlı değil misiniz? Yunanlılar, savaşlarda saldırıya geçerken ‘aera’ diye bağırır.

“Ama öyle gürültü oluyor ki! Havanlar, makineliler, topçu bataryaları... Bağırmaya ne gerek var?”

“Olsun, olsun, Yunanlılar saldırılarda ‘aera’ diye bağırmalı. Kulağa hoş geliyor!

Ufak tefek er utanarak köşesine büzüldü, bunu hiç düşünmemişti. Meletiu ısrarla sürdürdü.

“Saldırlar da süngülerle yapılıyor elbette.”

“Gerektiğinde.”

“Hele evzon¹ askerleri! Çanklılar!”

“Ne çağrı?”

“Evzon askerlerinin çağrı, be birader.”

“Evzonlar oralarda pek çank giymez.”

“Nedenmiş o?”

“Kayalarda kayıp düşmemek için. Onlar da bizim gibi postal giyiyor.”

Akıl almaz şeyler. Lokmalar geldi. Utangaç er, çatalını eline aldı, ama başlamaya karar veremiyordu. Başını eğmiş, yeni bir şeyler sorulmasını bekledi. Belki de, bu anlattıklarıyla ikramı daha hak etmediğini düşünüyordu.

“Haydi, şimdi lokmalarını ye,” dedi Meletiu yüce gönüllülükle ve birkaç dakikalığına sustu.

İsimsiz er tam tabağını bitirmek üzereydi ki tekrar saldırdı.

“Cepheye dönecek misin?”

“Döneceğim.”

“Hoşuna gidiyor mu?”

“...”

Okumuşlar tayfası anlamlı gülücüklerle birbirine baktı. Bakışlarında kurnazlık, duygusal yakınlık ve gizlemeye çalıştıkları kıvanç okunuyordu. Birkaç gün sonra onlar da cepheye gidecek, onlar da kahramanlık pınarından içeceklerdi. Baştan çıkarıcı dehşet... Ancak Meletiu, kesinlikle yine de bir yerlere kapılanmayı başaracaktı. Erzak sorumlusu ya da levazımcı, mutlaka şimdiye kadar takıldığı ikmal alayı gibi, gizlenecek güvenli bir köşe bulacaktı. Atina’daki Aya Paraskevi karargâhından beri, çıkar peşinde gözlerini dört açmış, önüne çıkabilecek fırsatları kaçırmamak için ticarî dehasını uyanık tutuyordu. Günün birinde, ateş hattında bulunma lanetini yaşayacak olsa, cesareti diğerlerinden az olmayacaktı. Ama ruhunun derinliklerinden

1 Evzon: Geleneksel giysiler giyen tören kıtası.

gelen bir içgüdüyle, bütün kaçış olanaklarını değerlendirmeyi, itiraz etmeden savaşan aptallar sürüsünden farklılaşmayı kendisine karşı bir borç ve özsaygısını pekiştirme aracı olarak görüyordu. Zekâsını herkese tescil ettirme ihtiyacını duyuyordu.

“Tertip bir lokma daha?”

“Hayır, hayır,” dedi er telaşla.

Herkese teşekkür ederek yerinden kalktı. Meletiu onu uğurladı.

“Şansın açık olsun.”

Sargılı er vedalaşmak için beceriksizce ellerini salladı. Kamburlaşmış bedeniyle bir o yana bir bu yana sallanarak sokağa çıktı. Meletiu, yolun sonunda kaybolana dek, gözleriyle takip etti. Sonra arkadaşlarına dönerek kaşlarını anlamlı anlamlı çattı.

“Yahu çocuklar, kahramanların ne kadar alçakgönüllü olduğunu gördünüz mü? Bunu yolda görsen adam yerine koymazsın, oysa...”



M[itia]. Karağatsis (1908-1960)

M[ίτια] Καραγάτσης

Asıl adı Dimitris Rodopoulos. Atina'da doğdu. Hukuk eğitimi almasına karşın meslek olarak gazetecilik ve tiyatro eleştirmenliğini seçti. Döneminin en çok okunan yazarlarından biri oldu. Mahlas olarak kullandığı M. harfini çok sevdiği Dostoyevski'nin bir kahramanından esinlenmiştir. Zengin bir hayal gücüne sahipti ve cinselliğe büyük önem veriyordu. Ancak Karağatsis'in cinsellik tutkusu erotik değil, trajiktir. Kahramanlarını esir alıp bütün yaşamlarını yönlendirerek yok oluşlarına neden olur.

Her tür ideolojiye karşıydı. Olumsuzlukların hiç yumuşatmadan en ince ayrıntılarıyla vermesine karşın, kahramanlarının kişilik-

lerine fazla eğilmedi. Onları tutkularının esiri, ilkel, maceracı, toplum dışı tipler olarak çizdi. Belki de bu yüzden, ilk romanlarının kahramanlarını yabancılar arasından seçti.

Başlıca eserleri: Albay Liapkin, Yungerman, Kastropirgos'un Kocabaşısı, Sarı Zarf, 10. (roman) Gece Öyküsü, İnançsızların Tören Alayı, Yağmur Suyu. (öykü)

Albay Liapkin

Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν

(Roman)

Albay Liapkin, 1917 Devrimi sonrası Rusya'dan kaçan bir Rus soylusudur. Larisa Tanım Yüksekokulu Damızlık Atlar Harası'nın yöneticisi olarak çalışır. Gururlu, sert ve eğlenceye düşkün albay, yeni toplumsal konumunu kabullenmekte zorlanır. Ülkesindeki yaşam tarzını Yunanistan'ın taşrasında sürdürmeye çalışır.

Tanım Yüksekokulu, Trikala yolu üzerinde, Larisa'nın beş kilometre dışında yükselir. Yanı başında, yemyeşil yatağında Pinios Deresi akar. Ova tamamen ağaçsızdır. Koyu renkli toprak güz boyunca sabanla sürülür, baharda yeşillenir. Yazın, hasat öncesi, başaklar boydan boya altın sansı bir deniz gibi dalgalanır. Hasat sonrasında ise ortalık cehenneme döner. Kızgın güney rüzgârları bütün bitkileri kavurur, kargalar da çamurlu hendeklerin içinde debelenen son kurbağaların peşinde koşar. Ama Tanım Yüksekokulu her zaman yemyeşildir. Yanındaki dere, yaz çaresizliğinde kıvranan ovanın ortasında, çiçeklerle ağaçları taptaze tutar. Çitlerle binaların duvarları sarmaşıklar arasında kaybolur. Dal budak sarmış akasyalar dar patikaları gölgeler, parterlerdeki renkli çiçekler ve nemli çim etrafı serinletir.

Ovanın lanetlenmiş köylerinde sekiz saatlik bir geziden sonra okula gelen eski bir bakan, burayı vahaya benzetmişti. Ancak bu okuldan o kadar bakan geçti ki, söyledikleri beylik laflar artık kimseyi etkilemi-

yor. Nazik, melankolik bir insan olan Müdür Bey'e, bunca yıldır resmî konuklara rehberlik etmekten gına geldi. Bir öğretmen şöyle demişti:

"Yılda en az beş Tanım Bakanı gelir. Yani her yeni hükümete karşılık bir bakan. Bu siyasî belirsizlik nereye varacak? Hepsine her şeyi yeni baştan anlatmak gerekiyor, dünyadan haberleri yok. Bir seferinde bakanın biri tütünün ne tür bir ağaç olduğunu sormuştu! Karşılanna çıkan en sıradan şeylere bile hayran kalıyorlar. Özellikle domuz ağıllarından etkileniyorlar, ne de olsa çevrelerini anımsatıyor..."

Larisa'dan okula gelirken küçük bir köyün, Filipupolis'in içinden geçilir. 1912'den önce Bulgaristan göçmenleri kurmuş. Çalışkan, dürüst, ailelerine düşkün insanlar. Köyün kadınları güzel, çapkın ve oldukça özgürdürler.

Okulda hem gündüzcü hem yatılı öğrenciler okur. Gündüzcüler köyde oda kiralar, yemeklerini aşevlerinde yerler. Hepsi de güçlü, sağlıklı, hayattan fazla beklentileri olmayan köylü çocuklardır. Ülkenin bütün kavrayışı kıt, tembel ve haylaz öğrencileri Tanım Okulu'nda toplanır. Çoğu tarlada geçen üç yıllık bir eğitimden sonra, Atina'daki Ziraat Fakültesi'ne giderler. Buradan parlak birer bilim adamı olarak mezuniyetlerinden sonra, Tanım Bakanlığı'na tayinleri çıkar ve ülkenin kalkınması için canla başla çalışmaya başlarlar!

Filipupolis evleri kışın sıcak, yazın serin olur. Ev hanımları kiracılarına çocuklarıymış gibi bakar, genç kızlar da onlarla dere kenarında uzun gezintilere çıkarlar. Köyün erkekleri, bütün gün tarlada çalıştıktan sonra, akşamları meyhanede kafayı çeker. Öğrenciler ise, yanı başlarında sıcakkanlı, özgür ruhlu kadınlarla odalarında ders çalışır. Yeni bir aşkın tutuşması bir kıvılcıma bakar. Analar kızlarına, kızlar analarına arka çıkar. Ancak, sevgiye susamış kadınlar öğrencilerden fazladır. Köyde kıskançlıklar ve kavgalar hiç eksik olmaz. Bazen çocuklar doğar... Evliler rahattır, doğacak çocuğun babalık sorunu olmayacaktır. Genç kızlar ise ağlayıp sızlanır, tehditler savururlar. Suçlu öğrenci nişanlılığa terfi eder ve artık gizlenmesine gerek kalmaz. Nişanlı, Haziran'da sı-

navlannı verince, arkasında kink bir kalp ve bir çocuk bırakarak çekip gider. Kink kalp, Kasım'da gelecek yeni öğrencileri düşünerek kısa sürede acısını unuttur, çocuk da kadercilikle kabullenilir. Yaşam böylece bazen mutlu, bazen mutsuz, ama her zaman aşkla dolu sürüp gider.

Hava karannca, derenin pusu ovayı kaplar. Uzaklarda, Larisa'nın ışıklan yanıp söner. Tannların dağı Olimpos'un ağırbaşlı, yüksek gölgesi köyün tepesine çöker. Doğuda Kisavos'un mor karanlığı yükselir. Serinlik çökünce, gün boyu kavrulan bedenlerde arzular uyanır. Çiftler dere kenanndaki sazlıklarda sessizce birbirine sanılır. Defneler kızgın tenlerin saldığı keskin kokulan yumuşatır. Cırcır böcekleri ağıtlannı okur, ateş böcekleri de puslu karanlıkta kıvılcımlar saçarak uçuşur. Heyecanlı bedenlerin kuru yapraklar üzerindeki hışırtısı, bir inilti, boğuk bir yakanş ve sessizlik. Ayışığında bir anlığına görünüp kaybolan çıplak bir tenin beyazlığı... Tanm Yüksekokulu Filipupolis'e bereket getiriyor.

.....

Merkez binada öğrenciler kendi aralannda eğleniyordu. Erkenden meyhanede akşam yemeğini yemişler, yeni yılı ellerinde içki kadehleri ve oyun kağıtlarıyla karşılamışlardı. Gece yansına doğru, eğlencelerini soluk bir gaz lambasının aydınlatığı büyük koğuşa taşıdılar. Karşılıklı iki sıra yatağı olan dar uzun bir odaydı. Ortadaki dökme demir soba, odayı ısıtmaktan çok koğuşu dumana boğuyordu. Bu dumanlı karanlıkta göz gözü görmüyordu. Yataklarda hareketsiz kara gölgeler –içtikleri şarabı sindirmeye çalışan öğrenciler– uzanmıştı. Az buçuk ayık olanlar bir köşede yere bir battaniye sermiş, boğuk sesleriyle küfürler savurarak barbut atıyordu. Başka bir köşede, nefislerine daha çok hâkim olanlarla midesi sağlamlar bir pencere açmış, pervazında sıkışarak soluk ayışığının aydınlatığı ovaya bakıyor, kısık bir sesle eski bir şarkıyı mınıldanıyordu:

Bir yıl daha...

Büyük deftere

Bir çizik at dostum...

Sesleri, açık pencereden kulakları okşayan bir yumuşaklıkla karlı bahçeye iniyordu. Aşağıdan geçen hovardalar durakladı. “Öğrenciler iyice uçmuşlar,” dedi öğretmenlerden biri.

Bir başkası, “Haydi, onlara katılalım,” diye önerdi.

Öneri coşkuyla kabul edildi. Dış kapıyı tekmeleyerek açtılar, zincirlerinden boşanmışçasına koşarak merdivenleri çıktılar. Gülüyor, anlaşılmaz çığlıklar atıyorlardı. Koğuşa ilk giren Liapkin oldu. Görkemli üniformasıyla birden ortaya çıkınca öğrencilerin ödü koptu. Arkasından öğretmenlerle doktorlar girdiğinde bütün koğuştan buz kesti. Zarlar anında kayboldu, nostaljik şarkı yanda kaldı.

Liapkin: “Haydi çocuklar! Ne duruyoruz? Eğlenmek beraber!” dedi.

Huysuz öğretmen, “Neler oldu size çocuklar? Arkadaşlığımızdan keyif almıyor musunuz yoksa?” diye sordu.

“Ne demek, sayın hocam! Şeref verdiniz. Lütfen buyurun, sizi şöyle alalım.”

Buzlar eriyiverdi. Zarlar zulalanından çıktı, yatağın üzerine iskanbil kâğıtları yeniden serildi, şarkı daha yüksek bir perdeden kaldığı yerden devam etti. Koğuşa canlılık gelmişti. Öğretmenlerden biri meyhaneye koşarak, uzo, reçine¹, konyak, ne bulduysa getirdi. Liapkin, odasından nasıl ve nereden getirttiği bilinmeyen koca bir damacana votka taşıdı.

“Haydi çocuklar! Kafaları çekmek, yerlerde sürünmek!”

Kimsenin itirazı olmadı. Sarhoşlar ayılıp yataklanından kalkarak cümbüşe katıldılar. Şarkıcılar Rus zehiriyle çarpılıp notaları şaşırdılar, ayn tellerden söylemeye başladılar. Zarlar düşüş geliyor, biri pencere başkası car-ü-yek görüyordu. Huysuz öğretmen barbutun önünde bağdaş kurmuştu, devamlı dü-yek attığından ana avrat dümdüz

1 Beyaz şaraba çam reçinesi katılmasıyla hazırlanan Yunanistan'a özgü alkollü içki. Antik çağlarda ağzı tam kapanamayan amforalarda taşınan şarabın bozulmasını önlemek amacıyla içine reçine atılıyordu. Zamanla şaraba reçine katmak verdiği koku ve tat için de tercih edilmeye başladı.

gidiyordu. Çılgın Ağadoğlu bir battaniyeye sarnarak Viyana valsının hası olduğunu savladığı tuhaf dans figürleri yapıyordu. Ötede iki öğretmen, hazırladıkları uzo-konyak kokteyliyle sırayla kafaya dikerek dayanıklılık yarışına girmişlerdi. Edebiyatçı fizikçiyi köşeye kısırmış, Drosinis'ten dizeler okuyordu. Kapnopulos ise açık pencereden sarkarak sokak kedisi gibi kusmaktaydı.

Liapkin'e gelince, bir yatağın üzerinde bağdaş kurmuş, sessizce içiyordu. Yanındaki konyak şişesine el uzatanlara kurtlar gibi uluyordu. Onun da eğlencesi buydu.

Yorulular, ayaklarının bağı çözüldü ve şarkıya başladılar. Söylediklerine şarkı demeye bin şahit isterdi. Başı sonu belli olmayan, sözleri anlaşılmaz ahenksiz bir böğürtüydü. Dumanlı kafalarındaki ilkel güdülerin dışı vurumu.

Zamanla tekrar neşelendiler. Doğrulup ellerine ayaklarına söz geçiremeden, çılgınca zıplamaya başladılar. Gözlerinde insan olduklarını belirten hiçbir ifade kalmamıştı, ağızlarından boğuk hırıltılar çıkıyordu. Saçları dağınık, boyunlarındaki atardamarlar kabarmış, kızıldan mora çeşitli renklere bürünerek hayran kalınacak bir uyumla çirkinliklerini sergiliyorlardı. Bir süre böyle devam ettiler. Böğürtüler, tükenmiş gırtlaklarından daha cansız çıkmaya başladı. Dans edenler, nefesleri kesilerek teker teker yataklara ve yere yıkıldılar. Curcuna yavaş yavaş duruldu, ortalığı bir ölüm sessizliği bürüdü.

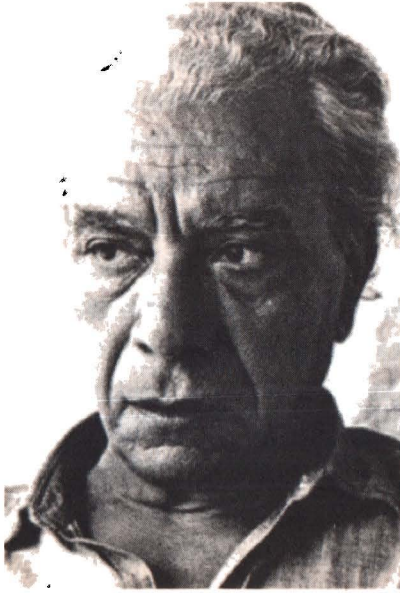
İşte o anda bir melodi yükseldi. Liapkin'in balalaykasıydı duyulan. Votkayla birlikte odasından getirmiş, bir yatağın altına saklamıştı. Rusya'dan gelirken, tören üniforması ve balalaykadan başka eşyası yoktu. Büyük felaketten bir tek onları kurtarabilmişti. Odesa'dan gemiye binip o kutsal topraklara veda ettiğinden beri enstrümana elini sürmemişti. Tellerinde taşıdığı Rusya'nın ruhunu valizine kapatmış, unutmaya çalışmıştı. Şimdiyse kucağına alarak eski sevilen şarkıları çalmaya hazırlanıyordu.

Ritme meydan okuyan, özgür yorumun sınırlarını zorlayan, ancak

kusursuz bir müzik atmosferi oluşturan, tınısıyla şiddeti uyumlu bir uzun havaydı. Sihirli bir değnek dokunmuşçasına herkes uyandı, ayıldı, büyülenmiş gibi Liapkin'in etrafında toplandı. Bulanık bilinçlerini zorlayarak sarhoş kulaklarının uğultusunu susturup ezginin tadına varmaya çalıştılar. Suskun ve uslu, teker teker yataklara oturdular, yüzlerinde insanca ifadeler belirdi. Liapkin'in balalaykası onları tekrar insan yapmıştı.

İçki, madalyalar ve müzikle dolu bağı açık koca asker, yere bağdaş kurarak memleketinden şarkılar okumaya başladı.

• Μ. Καραγάτσης, *Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν*, [Albay Liapkin], Atina 1933



Stratis Tsirkas (1911 – 1980)

Στρατής Τσίρκας

Asıl adı Yannis Hacıandreas. Kahire'de doğdu, 1950'li yıllara kadar Mısır'da yaşadıkdan sonra Atina'ya yerleşti. Çirkas soyadı, İmrozlu (Gökçeada) büyükbabasının köydeki takma adıydı. Edebiyat yaşamına çeviriler ve şiirlerle başladı. Başta Kavafis'le ilgili olmak üzere, çeşitli konularda araştırmalar yaptı. Ancak, ona uluslararası ödüller kazandırarak tanınmasını sağlayan, Başiboş Kentler roman üçlemesi oldu. Bu üç roman, II. Dünya Savaşı'nda Orta Doğu'da çarpışan Yunan askeri birliğinin fazla bilinmeyen serüvenini ele alır. Umutsuz bir aşkın arka planında Doğu Akdeniz Yunan diasporası, İngiltere'yle Rusya'nın Akdeniz politikaları ve Mısır'ın yakın tarihi ustaca bir kurguyla

anlatılır. Satır aralarında Yunan solunun sert bir özeleştirisiyle, Staliznizm'e soldan getirilen ilk açık eleştirilerden biri gizlidir. Israrla vurgulanan tezi ise; sevgiyle dostluğun, gerçeğe ulaşmada, katı ideolojilerle milliyetçi yaklaşımlardan daha doğru bir yol olduklarıdır. Her roman ayrı bir estetik anlayışla yazılmıştır. Yenilikçi anlatım tarzları, yazarın gerçekçi bakış açısıyla uyum içindedir.

Başlıca eserleri: *Fellahlar*, *Lirik Yolculuk*. (şiir) *Tuhaf İnsanlar*, *Orakçının Uykusu*, *Nureddin Bomba*. (öykü) *Başiboş Kentler*: (*Leshi – [Kudüs]*, *Ariağni – [Kahire]*, *Nyhterida – [İskenderiye]*), *Yitirilmiş Bahar*. (roman) *Kavafis ve Dönemi*, *Siyasal Açından Kavafis*. (deneme)

Ariağni – [Kahire]

Αριόγνη

(Roman)

Manos Simonidis, Almanların Yunanistan'ı işgalinden sonra Ortadoğu'da örgütlenen Yunan askeri birliklerinde teğmendir. Bir sol örgütün üyesi olarak, dönemin siyasi gelişmelerinde etkin bir rol üstlenir. Geçirdiği kazadan sonra rapor olarak, arkadaşı Mihali'nin Kahire'deki ailesinin yanında kalmaktadır.

Ariağni, yabancıнын hatınnna limonlu ve yeşil zeytinli dana pişirmişti. Masa, koridorun sonundaki üç pencerenin altına kuruldu. Masa örtüsü çiçek desenli san bir muşambaydı. Dionisi, acı salça kokusunu alır almaz keyifle burun deliklerini oynattı. Sonra, bu et yemeğinin yabancı için hazırlandığını anlayınca suratını astı. Kızlar, bu kadar yolu gidip gelmemek için, öğle yemeğini işyerlerine yakın bir büfeden aldıkları sandviçlerle ayaküstü geçiştiriyorlardı. Niko, Ariağni'nin yanında oturmuş, ikindi ziline yetişmek için lokmalarını aceleyle yutuyordu. Yabancı, havadan sudan konuşacak oldu, ama Dionisi tabağının içine gömülerek bir hırıltı ile yanıt verdi. Dışarıda hava birdenbire kararmış, fırtınaya çevirmişti.

Ariağni kalkıp Niko'nun paltosunu hazırladı. Koyun postundan yapılmıştı ve Mihali'nin giydiği dönemden kalma koyu lekelerle doluydu. Tam o sırada Stamati de geldi. Açık mavi tulumu toz ve yağmurun etkisiyle renk değiştirmişti.

“Bana da yemek kaldı mı, yoksa hepsini bitirdiniz mi?”

Dionisi, çatal ve bıçak tutan ellerini açarak onu karşıladı.

“Otursana yahu Stamati, bugün ananın cömertliği tutmuş.”

Ariağni tabağını alarak mutfığa girdi. Çıktığında, elinde Stamati’ninkiyle kendi tabağı vardı. Ama büyük et parçası şimdi Stamati’nin tabağındaydı. Niko yemeğini itti. Doymuştu, üstelik çocuklar sınıfa girmeden okula yetişmek istiyordu. Ariağni kızgın bir bakışla tabağını tekrar önüne koydu.

“Ekmeksiz de olsa önce etini ye, sonra kalkarsın.”

Stamati’nin gelişiyse Dionisi’nin çenesi açılmıştı. “Alameyn¹ gazi-siyiz demek!”

“Pek değil,” diye yanıtladı yabancı. “Bingazi dolaylarında aptalca bir kaza. Gidip de bir Alman nakliye uçağının rasgele boşalttığı bombaların altına girivermişim. Üstelik izinliydim.”

“Yani madalya filan yok mu?”

“Madalya mı? Hiç düşünmemiştim. Size o kurşun yarası için ne vermişlerdi?”

“Mihali anlatmış demek!”

“Hem de büyük bir kıvançla.”

Ariağni omuzlarını kaldırdı, ancak hiçbir şey demedi. Stamati biraz takılmak istedi. “Annem bu konuda farklı düşünüyor galiba,” dedi.

“Annen pek çok konuda farklı düşünür!”

Ariağni yine konuşmadı. Kalktı, Niko’yu elinden tutarak kapıya götürdü. Diz çöküp paltosunu giydirdi.

Dionisi, “İyi ki yaralandığımda grev kırıncıların tarafından değilmişim,” dedi alaycı bir tavrıyla. “Şimdi çoktan boşanmış olurduk.”

“Nasıl oldu anlatsanıza.”

“Grevi ben örgütlemiştim. Büyük Savaş’ın bitmesinden bir yıl kadar sonraydı. Birkaç pastane ve bar işleten bir İsviçrelinin yanında ça-

1 El Alameyn: 23 Ekim 1942’de İskenderiye’nin doğusunda, Montgomery komutasındaki İngiliz birliklerinin, Rommel komutasındaki Alman birliklerini yendikleri savaş alanı. Bu çarpışmalara Yunan tugayı da katılmıştı.

lışıyordum. Savaş boyunca çuvala para kazanmış, ordular Mısır'dan ayrılınca masraflarını kısmayı düşünmüştü. Yavaş yavaş, çaktırmadan, hepimizin yanına yardımcı olarak birer yerli işe aldı. Onlar, bildiğin gibi, hayvan olduklarından ne versen eyvallah diyorlar. Uzun lafın kisası, adamı karşıma alıp konuştum: Mösyö Jacque dedim, çocuklarımızın ekmeği söz konusu. Cumartesi'ye kadar Arapları kovmazsan pazar günü greve giriyoruz. Pazar sabahı komi, garson, barmen, maitr d'hotel hepimiz, Rumlarla İtalyanlar merkez dükkânın önünde toplandık. Uyanık, jandarmayı çağırmıştı, onlar da dükkânın etrafını çevirmişlerdi. İçeride yalnız Thoma adında, patronun adamı bir Rum kalmıştı, pisliğin teki. İtin dölü kapıya çıkıp bana seslendi: 'Dionisi kendine gel, burada kan akacak.'

"Ne yapacağımızı görüşmek için kalkıp sendikaya gittik. Üç günümüz böyle geçti. İsviçreli, berber kahvelerini dolaşıp Arapları işe almaya devam ediyordu. Şimdi ne yapmalı diye düşündük. Yine merkez dükkânın önünde toplanıp, 'Hain, paragöz, sünnetli!' diye bağırmaya başladık. Bir İtalyan garson evden Calabria işi kamasını getirmişti. 'Avanti fratelli Christiani'², diye bağırarak jandarmanın üzerine yürüdü. Thoma da, elinde İsviçreli'nin tabancasıyla kapıya çıktı. Bizimkilerin ödü koptu. Thoma'yla iyi dosttuk, hatta ben çocuğunun vaftiz babasıydım. Grevin ilk günü, beni satın almak üzere patron onu yollamıştı. İçimden bana kurşun sıkamaz diyerek ilerledim. Kalçamdan vurulmamla yere yıkılmam bir oldu."

"Berberleri de greve çekmeye çalışmadınız mı?" diye sordu yabancı.

"Nedenmiş o? Gözlerini açmak için mi? Yaptıklarımız ne anlama gelirdi o zaman?"

"Dışarıdan geldiğin nasıl da belli," dedi Stamati. "Burası Yunanistan değil. Yerlileri hizaya getirmek için kırbaç gerekir, yoksa yanarsın."

2 İtalyanca, "Hristiyan kardeşlerim ileri!"

‘Durun bir dakika,’ dedi yabancı. ‘Yeni gelmiş olabilirim ama ülkenizde işçi hareketinin tarihini bildiğimi sanıyorum. Daha 1899’da Vafiadis’le Melahrinos’un tütün işçileri, Avrupalılarla Araplar grevi birlikte başlatıp kazanmadılar mı? 1911’de yine tütün işçileri İskenderiye’de Avrupalı ve Arap diye bölünmediklerinden başanya ulaşmadılar mı?’

‘1911’de daha doğmamıştım,’ dedi Stamati.

Dionisi karsına dönerek, ‘Hanım, ters ters bakma öyle,’ dedi. ‘Çocuk haklı. Tütün işçisi başka, garson başka. Tütün işçisi adı üzerinde; işçi, elleriyle çalışır. Patron, kısa mı uzun mu, suratsız mı, yabancı dil bilir mi, görgülü mü diye bakmaz. Sardığı sigara sayısına göre parasını öder. Garsonluk öyle mi? Patron işçisinin kişiliğine para öder, anlatabiliyor muyum?’

‘Peki, grev nasıl bitti,’ diye sordu yabancı

‘Uzlaştık. Hastanede, istihbarattan Mister Brown adında biri ziyaretime geldi. Thoma’yı kurtarmaya. Anlarsın ya, davacı olmamam için. İşte bu Mister Brown ile oturup konuşarak bir uzlaşmaya vardık. Masrafları ve çalışmadığımız günlerin yevmiyelerini patron üstlendi. Berberiler işte kalacak, ama garsonların emrine girecekti. Onlar biz işe alacak, maaşlarını biz verecek, çalışmalarından hoşnut kalmadığımızda da işten biz çıkaracaktık. Tabii bahşişlerini de aramızda paylaştıracaktık. Patronun onlarla işi yoktu. Onlar bizim hizmetçimiz olacaktı.’

‘Büyük adammış şu Mister Brown!’ dedi yabancı.

‘Sen gül bakalım! Tabii ki büyük adammış. Önerdiği çözümün bugünlere ulaşması da bunun kanıtı. Aslında Arapların işlettiği kahvehanelere kaşmıyoruz. Ama onlara da hangi Avrupalı gider ki? Yalnız çaptan düşenler ve garibanlar.’

‘Sendikaya da mı alınıyorsunuz?’

‘Asla. Onlar şimdi kendi sendikalarnı kurdular. Oğlum Mihali gibi bazı sivri zekâlılar birleşmemiz gerektiğini söylüyorlar. Ama ben,

Dionisi Saridis, yaşadığım sürece öyle bir şey olmayacak.”

“Bunlar kendini beğenmişlik,” dedi Stamati sigarasını yakarken.

Ariağni sessizce önünden boş tabağını aldı, dirseğiyle öteye iterek kendine yer açtı, tabağı masanın altında tutup elinin ayası ile içine ekmek kırıntılarını süpürdü.

Dionisi takıldı, “Hanım, bütün bunlara sen de diyorsun?”

Ariağni, kara gözlerini ona dikti ve konuşmadı...

Hareketsizce bakan gözler. Azarlayan gözler. Yağmur şiddetlenip dünya karardı. Koyun postundaki çocuk. Bir kapının altına girip yağmurdan korunmayı düşünebilecek mi? Ah Stamati oğlum, ah Kaliopi ve Urania, ah sizlere bunları öğreten babanız! Neden “hayvanlar”, neden “kırbaç”? Acı, alın teri ve gözyaşı neredeyse insan da orada değil mi? O zaman neden aranızda bir hendek kazıp kamplara ayrılıyorsunuz? Bu mantık bizi nereye götürecektir? Korkuyorum. Yaşamıyor olsam keşke, gözlerim görmese o günü. Çevrelerinde valizlerden, bohçalarla denklemlerden dağlar arasında rıhtımlarda toplanmış kalabalıklar görüyorum³. Atalarının, ana babalarının, küçük çocuklarının mezarları geride kimsesiz kalmış. Kemiklerini serinletecek bir kova suya, bir kandile hasretler.

Kabınızı kaçağınızı, mobilyalarınızı, giysilerinizi ve birkaç hatıralık eşyanızı alelacele battal sandıklara tıkıştırdınız diye elli, seksen, yüz yıllık emeğinizi, sevinçlerinizi üzüntülerinizi yanınızda götürebileceğinizi mi sanıyorsunuz? Taşıyabildiklerinizle mutluluklarınızı, aşklarınızı ve umutlarınızı kurtardığınızı mı sanıyorsunuz? Hiçbir şeyi kurtaramazsınız. Taşıdıklarınız sadece bir dönemin sessiz tanıkları. Başka bir gökyüzü altında sizinle konuşmadıklarını, istediklerinizi

3 Ariağni, Mısır Başkanı Nasır'ın 1956'da Avrupalıların sınır dışı etmesinden söz ediyor. O zaman, Yunan vatandaşlarının mallarına el konmuştu. Mısır vatandaşı Yunanlıların çoğu da yabancı şirketlerin devletleştirilmesiyle işlerini kaybederek ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştı.

söylemediklerini göreceksiniz. Artık onları başka nefesler, başka bakışlar, başka sesler ısıtacak. Siz benim dediğime kulak verin. Yaşadığın bir hayatı yaşadın bitti, başka yerde bulamazsın. Çünkü onu kokular içinde, güneşle yağmur altında, insanların arasında yaşadın. Bütün bunlar kaybolacak, sen de özleminle kalacaksın.

Yatıp dinlenmek için bir çukur arayan gömülmemiş ölümler gibi olacaksınız. “Hayvanlar” ve “kırbaçlar” millerce uzağınızda kalacak, artık hatırlamayacaksınız bile. Öyle bir şey dediysem Allah belamı versin diyeceksiniz. Ama söylediniz bir kere, havada, evlerin duvarlarında, çıkardığınız gazetelerde yazılı duruyor. Ve bu insanların –ne kadar merhametli olurlarsa olsunlar– bu insanların unutulmasını nasıl beklersiniz? Onlar hatırlayıp size de hatırlatacak, sizler de bin bir kere pişman olacaksınız. Onun için, sakın diyorum, daha zaman varken sakın!

Diyeceksiniz ki, ya bu leğen, onu da mı yanımızda götüreceğiz? Size o leğeni anlatayım. Tabanında beyaz emayesi çizilmiş. Zamanla yayılan siyah bir çizik, yıkanırken dikkat etmeli. Öyle satın almıştım, yan fiyatına. Bebekliğinizde çamaşırlarınızı, Mihali’den Niko’ya otuz yıldır onda yıkadım. Kıt kanaat geçinmekteyken nasıl ev açılır sanıyorsunuz? Ekmeginden keserek satın aldığınla gurur duyarsın, onu korur, ona sarılırsın. Balaksa’daki bodrumdan Labirent’teki bahçe katına, oradan buraya, buradan da bu kafayla kim bilir nereye? “Hayvanlar,” öyle mi? Bu leğenin yarısına kadar Urania’nın kanıyla dolduğunu unuttunuz galiba.

Sıcak bir ekim akşamıydı. Kızcağız ikindiden beri, okul dönüşü “Başım ağrıyor anne!” diye mızızlanıyordu. Erkenden yatırdık. Dokuz mu desem, on mu desem? Aşağıda bisikletçi tavlasını açmış, sokak lambasının ışığında vakit geçirmek için tek başına zar atıyordu. Urania’nın sesi, “Anne gelsene biraz!” Burnundan kan gelmiş, yastıklar kıpkırmızı, geceliği sınılsıklam. Baş ağrısından olmalı, şimdi geçer dedik ama kan çeşme gibi. Çocuğu salona taşıdık, dayadık sirke ile

pamuğu. Kızım başını öne eğ, yok yok en iyisi arkana yaslan. Pamuklar sargılar bitti, kan durmadı.

Büyük oğlana, Mihali diyorum, babanın vardiyası daha bitmedi. Koş bir yerden telefon et, hemen bir doktor getirsin. Gece vakti eve doktor çağırmak! Stamati ağlamaya başladı, ardından Kaliopi. Urania kireç beyazı, leğenin içine eğilmiş. Arkaya yaslanmak istemiyor, kanını yuttukça midesi bulanıyor. Mihali gitti gelmez. İçimden, gitti çocuğum, gitti diyorum. Alnını bastırmalannı tembihleyerek ikonalara koşuyorum. Yere kapanıp başımı duvarlara vuruyorum. Meryem Ana'cığım diyorum, alma kızımı elimden, daha o kadar masum ki! Okumayı da seviyor, dikişten de anlıyor, kardeşlerini de seviyor, babasının bir tanesi. Anne, diye sesleniyorlar, koş elleri buz kesildi. Mihali daha ortalıkta yok. Geldiğinde Mesih gibi karşıladım. Neymiş? Babası bu gece işe gitmemiş. Vay halimize! Allah zarları icat edeni sürüm sürüm süründürsün. Başımı çevirip leğeni yarısına kadar kan dolu görünce aklımı kaybettim. Çocuğun bu kadar kanı yok, balkondaki damacanadan şarap dökülmüş olmalı. Çocuk gidiyor, Ariağni!

Pencereye koşuyorum. Yetişin, çocuğum ellerimin içinden kayıp gidiyor! Aşağıdan sesler geliyor. Eğiliyorum. Yunes, yanında o sersem Alman piyanist, bisikletçinin tavlasını seyrediyorlar. "Neler oluyor, om Mehali?" "Yunes, yetiş, çocuğum ölüyor." Daha lafımı bitirmeden adam karşımda. Çıplak ayakları taş merdivenlerde şap şap diye vuruyor. Çocuğu kaptığı gibi sokakta. Arkasından Mihali, elinde kız kardeşinin paltosu onu örtmeye çalışıyor. En arkada gecelik ve ayağımda terliklerle ben. Nereye götürüyor? Deliler gibi koşuyor yetişemiyoruz. Arkamızdan bütün mahalle ayaklanmış; neler oluyor, kimi vurmuşlar? Anlatmaya yürek mi dayanır? Bostana vardığımızda Yunes'i kaybediyoruz. Yoldan geçen biri, sola, Dawawin'e saptığını söylüyor. Kızı

4 Om Mehali: Arapça'da kadınlara hitap şekli, Mihali'nin annesi anlamına geliyor. Aynı şekilde "ebu Nidal" da Nidal'in babası demek.

paşanın sarayının karşısındaki eczaneye götürdüğünü anlıyorum.

Biz vardığımızda kız muşamba örtülü yatakta yatıyor. “Sakin olun hanımefendi, öyle dövünmeyin,” diyor eczacı. Doktor şimdi gelecek. İyi ki evi üst katta. Bu azmanı nereden buldunuz? Bakın kapımı nasıl parçalamış. Gördüğüm halde, açacağımı söylediğim halde tekmelemesine ne gerek vardı? Şimdi camların parasını kim ödeyecek?”

Doktorla da başka hikâye! Adamı pijamalarla indirtiyor, kaçmasın diye de yakasını bırakmıyor. Orada haksızlık etmiş, doktor o kadar iyi bir insan ki! Ufak tefek, keçi sakallı, Şamlı olmasına karşın çok akıcı Yunanca konuşuyor. “Yunes,” diyorum. “Çeksene ellerini doktorun üzerinden, utanmıyor musun?” “Om Mehali, bırak işimi bitireyim, sonra istersen döv beni.”

Kızı işte böyle kurtardık. Yunes’in çağırdığı arabayla eve dönüp yatağına yatırdığımızda masanın üzerindeki leğeni gördüm. Allah’ım, dedim, bu kan çocuğumun kanı, lavaboya nasıl dökerim? Sonunda onu da yaptık. Beyefendi sabaha doğru eve döndüğünde, hiçbir şey olmamış gibi her yer derli toplu, bütün çocuklar yataklarında.

“O hayvan,” diyorum. “Senin tabirinle o çıplak ayaklı hayvan, bugün çocuğumuzun hayatını kurtardı.” “Kim, ne?” Başından sonuna kadar olanları anlatıyorum. Ne dese beğenirsin? “O pis Arap’ın kızımızı kucığına almasına izin mi verdin?”

Leğenle ikonaları alabilirsiniz. San muşambasıyla masayı da. Urania’nın kendisini de başka bir yere gönderebilirsiniz. Ama o yaz sıcaklığı, asetilen lambasının ışığı, sokaklar, mahallenin uğultusu, kink camlar, Yunes’in nefes nefese kalışı, doktorun gülümseyişi; hepsi geride kalacak, vagonlara sığmaz. Bunları alamazsanız almaya değer ne kalır ki? Hiçbir şey.



Dimitris Hacı (1913-1981)

Δημήτρης Χατζής

Yanya'da doğdu. Çocukluk yıllarında babasının yayımladığı yerel gazete Epir'de ilk yazılarını yazdı. Hukuk Fakültesi'nde okurken, Metaksas diktatörlüğünce Folegandros adasına sürgün edilerek okulunu bırakmak zorunda kaldı. Alman İşgali'nde Direniş'e katıldı. İç savaştan sonra yurtdışına çıkarak, 1949 – 1974 yıllarını siyasi mülteci konumunda Romanya ve Macaristan'da yaşadı. Budapeşte'de Bizans Tarihi ve Edebiyatı okudu ve üniversitede profesör olarak çalıştı. 1975'te Atina'ya dönüşünde kısa bir süre için Patra Üniversitesi'nde Çağdaş Yunan Edebiyatı dersleri verdikten sonra muhafazakâr çevrelerin baskısıyla ayrılmak zorunda kaldı. Yazar ve araştırmacı olarak edebiyat dünyasında hak ettiği saygınlığa kavuştu. Son yıllarında edebiyat dergisi Prizma'yı yayımladı.

sında hak ettiği saygınlığa kavuştu. Son yıllarında edebiyat dergisi Prizma'yı yayımladı.

Eserlerinde değişen ekonomik ve sosyal koşulların insan ilişkilerine etkisini ele aldı. *Küçük Şehrimizin Sonu* (Türkçeye Elveda Margarita adıyla çevrildi) öykü derlemesinde, adını anmadan memleketi Yanya'da kapitalist yaşam tarzının geleneksel meslek örgütleriyle ahlaki değerleri yok edişini, bireyi ezmesini epik bir anlatımla işledi. *Çifte Kitap'ta*, Almanya'daki Yunanlı işçilerin çileli yaşamında, bu yıkımın uluslararası boyutunu inceledi. Ancak bu kaçınılmaz tükenişin içinde, yenilen dürüst insanların onurunun, geleceğe umutla bakmanın güvencesi olduğuna ilişkin inancını kaybetmedi. Gerçekçi bakış açısıyla duygusallığını ustaca dengeleyerek geleneksel anlatım teknikleri kullandı. Öyküleri, yalın dilleri ve özenle seçilmiş kelimeleriyle çağdaş bir tragedya tadı taşıır.

Başlıca eserleri: *Yangın*, *Çifte Kitap*. (roman) *Küçük Şehrimizin Sonu*, *Korunmasızlar*, *Etütler*, *Görev* (öykü) *Dil ve Siyaset*. (deneme)

Tabak Siulas

Σιούλας ο ταμπάκος

(Öykü)

Lacivert yeşil göl küçük şehrin yanı başında uzanır. Derin sulann-da, ortaçağdan kalma –söylentiye göre daha da eski– kalenin yüksek surları yansır. Kalenin doğu surlarının arkasında, göl kenarında, tabakların mahallesi uzanırdı. Sepicilere bizim orda öyle derler.

Mahalle boyunca göl suları içinde, ahşap gergeflerinde iyice gerdirilmiş postlar sıralanırdı. Suda iyice yumuşattıktan sonra atölyelere, tabakhanelere taşır işlerlerdi.

Tabakhaneler, kapılan yüksek kemerli, sırtlarını surlara dayamış on beş yirmi kadar ikişer katlı taş binaydı. Alt katların pencereleri mazgal kadar küçüktü. Sağda solda ahşap teknelerin serpiştirildiği taş döşemeli, üstü kapalı birer avlu görünümündeydiler. Tabaklar bu avlularda uzun donlarıyla kâh yalınayak, kâh büyük bisikletlere benzer makineleriyle derileri işlerdi. Üst katlarda dışa doğru yanmı metrelik birer cumbayla Venedik türü büyük pencereler vardı. Tabaklar orada yaşar, dükkân içindeki küçük ahşap merdivenlerden inip çıkarlardı. Her yere hayvan postlarının keskin pis kokusu sinmişti.

Tabaklar bu şehrin en eski sakinlerinden, kale içinde yaşayan soy-lulardan olmakla övünürlerdi. Osmanlılar, 1612'deki Skilosofos¹ isya-

1 Dionisios o Filozofos (1560 – 1612). Padova'da tıp ve felsefe eğitimi alarak din adamı oldu. Larisa metropoliti seçildi ve Avrupa'nın desteğiyle isyan hazırlıklarına girişti. Amacı duyulunca görevinden alındı ve bir süre için İtalya ve İspanya'da kaldı. Daha

nından sonra onlar kaleden kovmuştu. Gerçekten de, ses uyumuyla kelime haznelerinin saflığını hiç bozmadan, yöre ağzını en güzel onlar konuşurdu. Buna karşın şehirle ilişkileri yok denece kadar azdı. Bir işleri olmazsa “yukanya”, şehre hiç çıkmazlardı. Şehre yeni gelenleri küçük görür, Anadolu göçmeni muadillerin kurduğu mahallelere hiç uğramazlardı. Orada, kalenin arkasında, içlerine kapalı, kendi dünyalarında yaşarlardı. Tükenmiş dünyalarında.

Tabakhanelerin ilerisinde oduncular sıralanırdı. Hepsi de Zağoria köylerindendi, tabakların onlarla pek işleri yoktu. İki sokak ötede fıçıcular, tahta tokmaklarıyla yıllar yılı kayın çemberleri döverdi. Onlar da köylüydü, Meçovo ve Dobrinovo’dan. Tabaklarla tanışır, selamlaşırlardı. Birbirleriyle alıp veremedikleri yoktu, ama dost da sayılmazlardı. Ne de olsa köylüydüler. İskele az ilerideydi. Gölün ağır, hantal kayıkları, karşı köylerden odun, hayvan, tereyağı, peynir filan taşırdı. Tabaklar gereksinimlerini oradan karşılamakla birlikte kimseyle senli benli değildiler. Zaten köylülerle ne işleri olabilirdi ki? Akşamları köylülerin ayak basmadığı meyhanelerinde toplanırlardı. Aralanna sadece gölün küçük adasından gelen kayıkçıları kabul ederlerdi. Ortak tutkuları ördek avı sayesinde kayıkçıları kendilerine yakın bulur, yanlarına oturmalarına izin verirlerdi.

Meyhanedeki masalar alçak ve kışın mangal koyabilmek için ortaları delikti. Masa etrafında alçak taburelerine oturur, bakır maşrapalarda ısıttıkları şaraplarını içerlerdi. Konuşmaları hep eski günler, avlar ya da buna benzer şeyler hakkında olurdu. Sert ve gururluydular, işlerden, çıkarlardan konuşmaya tenezzül etmezlerdi. Siyaset de konuşmazlardı. Kale içi soylulara yakıştığı gibi, hepsi de koyu Venizelos taraftan olduklarından, tartışacak kimseleri yoktu. Hep Venizelosçu

sonra Epir’de Ayios Dimitrios Manastırı’nda keşiş oldu. 1600 ve 1611’de iki köylü isyanı başlattı ve sonuncusunda kısa bir süre için Yanya’yı ele geçirdi. Yanya’ya gelen takviye kuvvetleri tarafından yakalanarak diri diri derisi yüzüldü. Düşmanları, ona hakaret etmek için lakabı olan Filosofoşu (filozof) Skilosofos’a (Köpek Bilge) çevirmişlerdi.

belediye başkanına, Ayios Athanasios Kilisesi'nin Venizelosçu yöneticilerine oy verir, bu işi de böyle hallederlerdi. Ahlakî, sosyal ve siyasal açıdan kendilerine yetiyorlardı.

Meslekî açıdan da kendilerine yetiyorlardı. Kimse mesleğini bırakmıyor, aralarına da hiç yabancı almıyorlardı. Uzmanlara göre şehrin en eskilerinden biri sayılan loncalarının geleneklerine sımsıkı bağlıydılar. Ancak anlattığım yıllarda sayılan azaldığından ve birbirleriyle akraba olduklarından, her atölyede ortaklıklar kurulmuştu. Zamanla ustalarla kalfalar bütünleşmiş, herkes usta, herkes dükkân sahibi olmuştu. Yılların getirdiği tek yenilik buydu, başka her şey atölyelerin ilk kurulduğu günlerden bugüne değişmeden gelmişti. Başka yerlerde derilerin nasıl işlendiğini hiç merak etmiyorlardı. Tutkallannı bile eski usulle, göl balıklarından kendileri hazırlıyordu. Boyalan da, vernikleri de hep buldukları gibi, anadan babadan öğrendikleri gibi yapıyorlardı.

Siulas da anadan babadan tabaktı. Babası tabak, anası da tabak kıızıydı. Orada doğdu, orada çelik çomak oynadı, aşık attı, halka çevirdi, komşu mahalleden çocuklarla taş kavgalarına orada tutuştu. Okuma yazmayı, yüzmeyi orada öğrendi. Kiliseyle, ördek avıyla orada tanıştı. Büyüdü, çalışmaya başladı, evlenip kendi ailesini kurdu. Ama her zaman ruhu alçakgönüllü bir gurur, sarsılmaz bir kendine güven ve bütün yeniliklere karşı amansız bir küçümsemeyle dolup taşıtı. Onun gözünde yenilikler kendini beğenmişlik anlamına geliyordu.

Aralarından biri hiç alışılmadığı halde gurbete çıktı. Uzaklara gidip yeleğinde altın zincir, cebinde paralarla geri döndü. Ne de olsa kan çektiğinden, sabahtan akşama kadar tabakhanelerde dolaşüyor, akşamları tabakların uğradığı meyhanelere gidip yanlarına oturuyordu. Neden oturmasın ki? Ama ikide bir ortaya atılıp uzak ülkelerden ve oralarda gördüğü hayranlık uyandırıcı şeylerden konuşmaya can atıyordu. İlk başlarda kötü kötü baktılar, birkaç kez terslediler, ama bir türlü huyundan vazgeçmedi.

Bir yaz günü, öğleyin, tabaklar biraz dinlenip yediklerini sindire-

bilmek için çalışmaya ara vermişler, uzun donlarıyla atölyelerin eşğine çıkmışlardı. Gurbetçi de oradaydı, bir ara yine yolculuklarından söz edecek oldu. Siulas yerinden kalktı, ağır adımlarla yaklaşarak gurbetçiye sordu.

“Peki, sen şimdi oralarda Frenkçe okumayı da mı öğrendin?”

“Bir şeyler öğrendik tabi,” diye safça yanıtladı adam.

“Öyleyse şurada neler yazdığını oku bakalım!” Siulas arkasını dönerek iki eliyle uzun donundaki kumaşın üzerindeki yabancı markanın yazılarını gösterdi.

Tabaklar kahkahalarla gülüyordu, pencereden bakan kadınlar da gülüyordu. Siulas iki eliyle kıcına hırsla vuruyor, sorusunu yineliyordu.

“Okusana, ne bekliyorsun!”

Adam yeleğindeki altın zinciri çıkarıp –en azından tabakhanelerde– yolculuklarından ve Frenklerden bir daha hiç söz etmedi. Tabaklar hafife alınmaya gelmezdi.

Yine de yıllar geçtikçe insanlar yaşılanıyor, kale surları yıpranıyor, olan bitenin farkına varılmadan her şey değişiyordu. Siulas’ın saçlarına aklar düştü. Yıllar yılı sular içinde kalan ayakları geceleri sızlamaya başladı. Karısı tavşan gibi her yıl birer çocuk doğuruyordu. Bir manga çocuğu doyurmak, giydirip okula göndermek gerekiyordu. Günlük uğraşlar, sıkıntılar, insanı değirmen gibi öğütüyor, bir anlığına bile durup etrafında neler olduğuna bakmasına fırsat tanııyordu.

Tabaklar da etraflarında neler olduğuna bakacak zamanı bulamadılar. Tabakhanelerde işlerin günden güne nasıl ve ne zaman bozulmaya yüz tuttuğunu anlayamadılar. Dışarıdan daha ucuza daha iyi işlenmiş oğlak derileri, ruganlar, su geçirmez deriler ve köseleler gelmeye başladı. Şehirdeki pazardan birkaç tüccar, tabaklarla uğraşmaktansa, ham derileri toplayıp makinelerle işlenmek üzere İtalya, Marsilya hatta Siros Adası’na göndermenin daha kârlı olduğunu gördüler.

Tabakların meyhanelerinde, eğik başların üzerinde kara bulutlar dolaşmaya başladı. Bazıları haftada yalnızca iki ya da üç gün çalışma-

ya başladı. Başkaları, akşam için eve bir şey bırakmadan kendilerini sokağa atar oldu. Hepsi de, tabak kadınlarının dışarıya duyurmadan birbirlerine destek çıktıklarını, acılarını aralarında paylaşıp tek başlarına dayanmaya çalıştıklarını farkındaydı.

Tabaklardan hiçbiri yakınmıyordu. Yoksulluklarını kabullenmeye, birbirlerine açılmaya utanıyorlardı. Ama yine de kimse çekip gitmedi, başka bir işe girmeyi düşünmedi. Böyle bir ihaneti göze alamadı. Hiçbir şey değişmemişçesine, savaş alanından kaçmayan bir ordunun kararlılığıyla tabakhaneleri terk etmediler. Bütün kış boyunca pazar günleri, çiftelerinin tok sesi gölden kente yankılanıyor, erkeksi, soylu av tutkularını, biz hâlâ buradayız mesajını iletliyordu.

Bütün avcılarn katıldığı büyük göl kıstırmalarında tabaklar hep başı çekerdi. Şafak sökmeden gölün en uzak köşesinden başlama ayrıcalığı onlarındı. Ağır ağır kürek çekerek, tüfek sesleriyle korkuttukları kuş sürülerini gölün ortasına sürüklerlerdi. Yaban ördekleri, falaridalar² ve kanatlarının altında kadınların yaralara ilaç niyetine sürdükleri, yüklü ipeğe benzeyen ikinci kanatlanya iri güzel yaban kazları.

Şehirden ve adadan gelen diğer avcılar, ellerinde çifteleriyle gölün ortasında beklerdi. Kuş sürüleri üstlerine doğru gelir, yorulana, bıkip sıkılana kadar avlanırlardı. Kayıkçı tüfeği doldurur, sandalın yanına düşen kuşları toplamak için ağır ağır kürek çekerdi. Her sandal kimin vurduğuna bakılmaksızın yakınına düşen kuşları alırdı.

Siulas büyük kıstırmalarda ya da tek başına çıktığı pazar avlanmalarında gururlu gençliğinden, yoksullaştığı, çaptan düştüğü günlere dek tutkularını, dertlerini yeniden yaşırdı. Akşamları eve bütün gün sandalda bağdaş kurmaktan ayakları şişmiş, elbiseleri nemden sırlıklam, yorgun dönerdi. Kapıyı omzuyla iterek açar, avını odanın ortasına atardı. Sonra ocağın önüne yüzükoyun yatarak, çocuklarından ağnayan sırtına çıkmalarını isterdi. Çocuklar cıgıllıklar atar, güler,

2 Bilimsel adı Fulica atra olan beyaz gagalı kara göl kuşu, sutavuşu.

sırtında tepinirlerdi. O da çocuklarına katılırdı. Köpek çıldırır, kime havlayacağını şaşırırdı. Bunlar, tabakhaneleri boğan kara bulutların arasında yaşadıkları nadir mutlu anlardı.

Kansı yere diz çökerek ördekleri tekrar tekrar sayardı. Dördü eve, bir çift ablasına, bir çift kaynanaya, diğerlerini satabilseler! Bu düşüncesini gözleriyle de olsa kocasına açmaya cesaret edemiyordu. Kayıklar, adalılar ve şehrin diğer yoksulları ava çıkıp eğlendikten sonra, çoluk çocuklarıyla pazara iner, yiyebilecekleri ördeklerden fazlasını satarlardı. Ama bir tabak, asla! Dünyada gitmezdi.

Gün geldi Siula'nın atölyesi bütün bir hafta boyunca hiç çalışmadı. Diğerlerinde de fazla iş yoktu. Kansı komşu kadınlardan bir şeyler aldı, Musevi eskiciye gizlice bir şeyler sattı, iyi kötü evi çevirdi. Ama bir gün tükeniverdi. Ellerini önüne bağladı, için için ağlayarak öğleyin sofraya bir tas çorba, bir dilim ekmek veremeyeceğini bilmenin üzüntüsüyle, herkesin gelmesini beklemeye koyuldu. Siulas yukarıya çıkarak odaya girdi, karısını köşede bekler buldu. Çocukların gözlerini üzerinde hissetti.

“Çocukları aç mı bıraktın?”

Kadın yanıt vermedi, boynunu büküp köşesinde bekledi.

“Bakkaldan bir şeyler alsaydın!”

Başını kaldırıp kocasına baktı. Gözlerinde acı, yakınma ya da öfke yoktu. Sadece susması için yalvardı. Siulas hiddetlendi.

“Neden konuşmuyorsun? Neden?”

Kadın tekrar boynunu bükü, bir suç işlemişçesine utanarak, “Bakkal artık bize hiçbir şey vermiyor,” dedi.

“Ekmek? Biraz ekmek alsaydın bari!”

“Fınn da vermiyor artık.”

Kalkıp gözyaşlarını gizlemek için aceleyle odadan çıktı. Başlarına gelen felaketten çok, Siulas'ın haksızlığına üzülmüyordu.

Çocuklar sağa sola dağıldı, kadın da ağlaşmak için ablasına gitti. Siulas evde yapayalnız kalmıştı. Yoksulluktan, kınılmış gururundan,

çocuklarının önünde küçük düşmesinden çok, bütün ikindi boyunca kansını ve ona yaptığı haksızlığı düşündü durdu. İkide bir boğazı düğümleniyordu. Yirmi yıllık evlilikleri boyunca ilk defa karısını düşünüyordu.

Kalktığında hava kararmaya başlamıştı. Eve kimse dönmemişti daha. Duvardan çiftesini indirdi, iyice baktı, bir daha baktı, sonra koltuğunun altına alarak sokağa çıktı...

Çingene, elini çifteye uzatarak sordu. "Nesi var?"

Siulas'ın şu anda laflayacak hali yoktu. Karşısındaki adı üstünde, bir çingeneydi. Bedestende, zilcilerin yanında küçücük bir dükkânda, garibanların çiftelerini yok paraya tamir eden gariban bir ustaydı. Tüfeği vermedi, gözlerinin içine bakarak, "Satmak için getirdim," dedi ters ters. Tüfeği uzattı. "Yenisini alacağım."

Belçika malı on ikilik güzel bir çifteydi. Çingene çiftelyi daha önceden biliyordu, elini uzatmadı. Siulas'a bakıyor, ceylan gözleri kapkara çingene yüzünde oynayıp duruyordu. Başını salladı. "Yapma Siulas... Satma kardeşim."

"Almıyor musun şimdi?"

"Almasına alınm. İyi de kâr ederim."

"Bırak şu çingene pazarlıklarını. Kaça alırsın, onu söyle."

"Biliyorum," dedi usta. Ona çingene denmesine alışmıştı, artık alınmıyordu. "Biliyorum Siulas, yenisini alamayacaksın. Sıkıntılar, işsizlik, çocuklar... Çiftelyi satma kardeşim, sonra bir daha yerine koyamazsın."

Çingene pazarlık etmiyordu.

"Biliyorum. Başka tabaklar da geldi, sıkıntınız büyük. Tek çiftesi olanlardan almadım. Yıllardır fukaraların arasındayım, ekmeğinizi yedim. Başkasına götür. Ben elimi çiftenle kirletmem."

Siulas gözlerini kapatıp başını eğdi. Bir çingene ona fukara demişti. Bu lafa hiç üzülmedi, öyle bir düşünceyi aklından bile geçirmedi.

Bir günde ikinci kez haksızlık ettiğini düşündü. Fırından ekmek alsaydın... bırak şu çingene pazarlıklarını... Çingene tütün torbasını çıkarıp birer sigara sarmasa, kovalanmış gibi çıkıp gidecekti. Çok utanmıştı.

“Haklısın,” dedi başını kaldırmadan. Sonra doğrulup gülümseyerek çingeneye baktı. “İyi bir adamsın,” dedi. Bunu söylemek zorunda olduğunu hissediyordu. Ayağa kalktı. Çingene gitmesini engelledi. “Biliyorum,” diye yineledi. “Sıkıntılar, işsizlik, çocuklar... Satma çiftini, kahrolursun sonra.”

Çıkarıp bir yüzlük uzattı.

“Al şunu,” dedi. “Paran olduğunda getirirsin.”

Siulas parayı aldı. Hiç utanmadan parayı aldı. Avucunda sıkıyor, bütün bedenine bir sıcaklık, tatlı bir huzur yayılıyordu. Eve ekmek götürebileceğine değil; insanlarla tanıştığı, ömründe ilk kez –çingenenin dediği gibi– fukaralarla tanıştığı, kendi konumunu öğrendiği için seviniyordu. Kusurlu olan sen değilmişsin Siulas... Tabakhanelere doğru yokuş aşağı ilerlerken, içinde ışık gibi parlayan yeni, canlı, sıcak bir şeyler kabarıyordu. Kapkaranlık günlerini aydınlatan kolay solmayacak bir şeyler.

Oduncularla fıçıcılann mahallesine vardığında hava iyice kararmıştı. Adının çağrıldığını duydu. Sırtı devamlı eğilerek çalışmaktan kamburlaşmış, şişman, kızıl yanaklı, Meçovolu bir fıçıcıydı seslenen.

“İyi akşamlar.”

“Koltuğunda çiftle nerelerden geliyorsun?”

“Tutukluk yapıyordu, çingeneye tamire götürdüm. İyi bir adam şu çingene,” dedi farkında olmadan.

“Tanımıyorum,” dedi fıçıcı. “Herkesin iyiliği kendine! Gel sana bir rakı ısmarlayayım.”

Oduncuların, fıçıcılarn, mahallenin garibanlarının ve şehirde geceleleyen köylülerin gittiği meyhaneye ilk kez giriyordu. Fıçıcı rakı ısmarlayıp sıkıntılarından, işsizlikten konuşmaya başladı. Bir ara, “Sizin işler de pek iyi değil galiba,” dedi.

“Hayır, hiç iyi değiliz.” Siulas bunu söylerken hiç utanmadı. “Hiç iyi değiliz.”

“Peki, ne yapmayı düşünüyorsunuz?”

“Bilmiyorum, kimse bilmiyor...”

“İşiniz zor,” dedi fıçıcı.

Fıçıcıyı dinlemiyordu bile. İçinden bir şeyler taşıdığını hissediyordu. Kalkıp köylülere, çingenelere, fukaralara, oradaki herkese içki ısmarlamak geçti içinden. Öyle bir şey yapmadı, o da arkadaşına bir rakı ısmarlayıp neşeyle iyi geceler diledi.

“Fıçıcı da iyi adammış.” Bu yeni buluşunu iyice sindirebilmek için birkaç kez yineledi. İyi adam. İyi de, bunca zamandır hepsi nerede gizleniyorlardı?

Mahallesine girerken çocuklarından biriyle karşılaştı. Yanına çağırıp anasına götürmesi için gizlice para verdi, çiftesini de uzattı. Eve dönmeye utanıyordu. Karısının yattığından iyice emin olana kadar dışanda oyalanıp sessizce yatağına uzandı. Ne o ağzını açıp bir şey söyledi, ne de kansı. Hiç kımıldamadılar bile.

Şafak sökmeden uyandı. Çiftesini alıp parmaklannın uçlarına basarak aşağıya indi. Kansı yine yerinden kımıldamadı. Siulas, sandalına binerek gölün derinliklerine doğru yöneldi. Kürekleri suya iyice batırarak sazlıklara doğru kürek çekti. Acelesi vardı.

Döndüğünde gün ağarmıştı. Aydınlık, soğuk bir kış sabahıydı. Atölyenin kapısından seslendi. Çocuklar koşarak indiler ve avın çokluğuna hayran kaldılar. Çocuklara üç ördekle çiftmeyi uzattı.

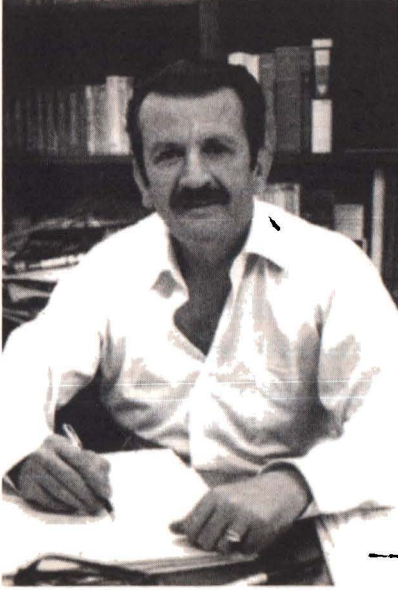
“Ananıza götürün,” dedi. Başka bir şey demedi.

Ellerinde on kadar ördekle, arkasına bakmadan evden uzaklaştı. Kansı, gözlerinde yaşlarla pencereden baktığını biliyordu. Tabakhanelerin önünden emin adımlarla, başı dimdik geçerek doğruca pazara doğru yürüdü.

İlk tabak pazara avını satmaya böyle gitti. Siulas’ı başkalan da izledi. O gün, arkasındaki tabakhane dünyasının surlan makinelerin

boğuk uğultusu eşliğinde temellerinden sarsılarak yıkılmaya başladı. Bahar yaklaşıyordu, yabankazı sürüleri kuzeye yolculuklarına hazırlanıyorlardı. Onlar da biraz korkmuş gibiydiler.

• Δημήτρης Χατζής, *Ο Σιούλας ο ταμπάκος*, [Tabak Siulas], Το τέλος της μικρής μας πόλης, [Küçük Şehrimizin Sonu öykü derlemesi], Εκδόσεις «Νέα Ελλάδα», Bükreş 1953



Yannis Maris (1916 – 1979)

Γιάννης Μαρής

Asıl adı Yannis Tsirimokos. Babasının yargıç olarak görev yaptığı Skopelos Adası'nda doğdu. Daha sonra başbakan olan tanınmış siyasetçi İlias Tsirimokos ikinci dereceden kuzeniydi. Selanik Üniversitesi'nde hukuk okudu. Sosyalizme gönül vererek aktif siyaset yaptı, Alman İşgaline karşı direnişe katıldı. Sinema eleştirmeni, köşe yazarı ve yazı işleri müdürü olarak çeşitli gazetelerde çalıştı. 1953'te *Kolonaki Cinayeti* ile başlayarak elliden fazla polisiye roman yazdı. Kitapları Yunanistan'da daha önce görülmemiş bir ilgi görerek yüz binden yüksek satışlara ulaştı. Yunan polisiyesinin babası olarak tanınır. Sinemaya aktarılan kitaplarından başka yirmiden fazla özgün senaryo yazdı.

Televizyonun yaygınlaşmasıyla kitapları tekrar tekrar diziyeye çekildi. Kahramanı Komiser Yorgo Bekas, ona esin kaynağı olduğu söylenebilecek kadar, yıllar sonrasının meşhur televizyon dedektifi Komiser Kolombo'ya benzer.

Ticaret başarısına rağmen Maris'in yıldızı edebiyat eleştirmenleriyle pek barışmadı, onu ancak son yıllarda önemli bir yazar olarak kabul etmeye başladılar. Kendine özgü stili ve akıcı diliyle, Yunan edebiyatında ellili altmışlı yılların en güzel Atina tasvirlerini vermiştir.

En tanınmış kitapları: *Ölüm Kalım Meselesi*, *Katil Smokin Giyiyordu*, *Geçmişten Bir Kadın*, *Mikonos Tatili*, *Güven Meselesi*, *Sfenks'in Gülümsemesi*, *Bumerang*.

Bumerang

Μπούμεραγκ

(Roman)

.....

On buçuğa kadar hiçbir şey olmadı. Evde kalmakla yanlış yaptığını düşündü. Onu aramaya çıkarlarsa önce yazıhanesine bakacaklardı. Evden çıkmaya karar verdi. Keten ceketini girerken kapıda dönen anahtarın sesini duydu. Korktu! Etrafına bakınarak silah olarak kullanabileceği bir şeyler aradı, bulamadı. Gözleri kapıda hareketsizce bekledi. Anahtar kilitte döndü, kapı kolu hareket etti ve kapı gıcırdadı. Yumruklarını sıkarak geriye çekildi. Kapı açıldı.

“Siz hâlâ evde misiniz?”

Sinirinden kahkahalarla gülmeye başladı. Her gün işe gittikten sonra ortalığı toplamak için evine temizlikçi kadının geldiğini unutmuştu. Anahtarı vardı.

“Neden gülüyorsunuz?” diye sordu kadın.

Aklına ilk gelen saçma bahaneyi öne sürdü.

“Saatin dokuz olduğunu sanıyordum.”

“Saat on bire yaklaşıyor. Benim geldiğim saat.”

“Dün akşamdan kalmayım. Arkadaşlarla biraz içmiştik.”

“Arada eğlenmek de gerekir. Bu yakınlarda apartmana yeni bir kız mı taşındı?”

“Neden sordun?”

“Karşı kaldırımında bir hergele dikilmiş, bu tarafa bakıyor. Beş daki-

ka kadar onu izledim, apartmanımızı izlediğinden eminim.”

“Şu an nerede?”

Kadın pencereye doğru yürüdü, Komninos da arkasından takip etti.

“Dikkatli bakın,” dedi temizlikçi kadın. “Bizi görmesin, işte orada!”

Onu gördü. Uzun boylu, sarışın, sporcu görünümlü bir gençti. Gözlerini kapılarına dikmiş bakıyordu.

“Bunların işi gücü yok mu? Sabahtan akşama kadar sokağın ortasında nasıl böyle dikilebiliyorlar?”

“Belki de onlara verilen bir görevi yerine getiriyorlar,” diye düşündü Komninos, ama hiçbir şey söylemedi.

Karşıda dikilen Kris değildi. Onun kadar atletik yapılı da olsa, ona hiç benzemiyordu. Sevimli bir yüzü, sevecen bir ifadesi vardı. Demek ki Bay Papulias ile Gerasimatos’un çeşit çeşit fedaileri varmış.

“Ayol, şimdi de bu tarafa doğru geliyor!” dedi temizlikçi kadın. “Utanmasa kapımızı çalacak. Bunlarda hiç utanma kalmadı artık.”

Sarışın genç yolun karşı tarafına geçti ve apartmanın kapısına doğru yürüdü.

Temizlikçi kadın, “Artık üzerimi değişeyim,” diyerek mutfığa gitti. İki dakika sonra kapının zili çaldı. Komninos içinde belli belirsiz bir tedirginlik duyarak kapıyı açtı. Sarışın gencin devasa bedeni kapı boşluğunu doldurmuştu.

“Siz Bay Komninos musunuz?”

“Evet!” dedi şaşkınlıkla Komninos.

“Tamam!” diye yanıt verdi sarışın dev gülümseyerek.

Kapıyı çalan bir yabancıнын söyleyeceği en uygun laf “tamam” değildi. Ama sarışın genç neredeyse Komninos’u kenara iterek eve girdi. Mobilyaların arkasında gizlenen birileri varmışçasına etrafına dikkatlice göz gezdirdi.

“Sabahtan beri karşıda bekliyorum. Çıkmadığınızı görünce bari ben gideyim dedim,” diye açıkladı.

“Kimi bekliyordunuz?”

“Tabii ki sizi,” dedi gülümseyerek genç adam ve kürek gibi kocaman elini uzatarak “Adım Karancos, beni tanıyor olmalısınız!” diye ekledi.

Komninos şaşırmıştı.

“Sizi nereden tanımam gerekiyormuş?”

“Gazetelerden, radyodan, dergilerden! Bir zamanlar Yunanistan gülle atma şampiyonuydum. Balkan Oyunlarında madalyalarım var.”

Komninos karşısında duran insan azmanına alıcı gözle baktı. Açık mavi tişörtünün altında yapılı adaleleri çok belirgindi.

“Şampiyon olduğunuza inanmakta hiç zorlanmıyorum,” dedi. “Anlamadığımı beni neden beklediğiniz.”

“Beni arkadaşınız Taki Apostolu gönderdi. Sıkıntılarınız varmış sanırım.”

“Sizi ne diye gönderdi?”

“Arkadaş olarak. Kuşkunuz mu vardı?” Sanşın dev sevecenlikle gülümsedi.

“Anlayamıyorum!”

“Tamam! En iyisi Taki’ye telefon etmeniz.”

Telefon ahizesini kaldırarak Komninos’a uzattı.

“Numarayı siz çevirin.”

Aleko Komninos şaşkınlığını hâlâ üzerinden atamamıştı. Ahizeden arkadaşı Apostolu’nun sesi geldi.

“Taki, burada seni tanıdığını iddia eden...”

“İlia geldi demek. Evet, onu ben gönderdim. Bizim şirkette çalışan güvenilir bir arkadaşımıdır. Deliyorgi, o ve ben ilkokulda aynı sınıftaydık. Bu günlerde sana yardımı dokunabilir.”

Komninos gülsün mü kızsın mı bilemedi.

“Güçlü yumrukları var,” diye devam etti Apostolu. “Belki Kris’in yumruklarından da güçlü!”

“Bana koruma mı gönderdin?”

“Hayır, koruyucu melek gönderdim.”

“Sen bir deli doktoruna görürsen iyi olur!”

“Biz önlemimizi alalım da sen ne istersen onu düşün.”

Komninos güldü ama sanşın devin varlığının onu fazla rahatsız etmediğini fark etti. Telefonu kapadı.

“Arkadaşınız neler olup bittiğini anlattı mı?”

“Gözümü sizden ayırmamamı istedi.”

Delikanlı sevimliydi.

“Peki, biz ikimiz gün boyunca neler yapacağız?”

“Siz her zamanki işlerinizi, ben de yapmam gerekenleri yapacağız.”

“Yani?”

“Siz kafanıza göre takılın, beni düşünmeyin.”

“Yazıhaneye gitmem gerekiyor.”

“Tamam!”

Konuşmaları başladığı gibi yine bir “tamam”la sona ermişti.

Gün boyunca bir şeyler olmasını bekledi, ama yazıhaneden çıktığı ana kadar hiçbir şey olmadı. Sanşın sporcu yazıhanenin karşısındaki kaldırımında bekliyordu.

“Burada mıydınız?” diye sordu Komninos.

“Evet!”

Fazla zeki olmasa da iyi kalpli, sevimli ve her an yardıma hazırды.

“Benim gölgem olacaksan, bari bir arada takılalım.” Saygı çoğulundan samimiyet tekiline geçiş kendiliğinden olmuştu.

Sanşın devin yanıtı, “Tamam!” oldu.

Yan yana yürümeye başladılar. Komninos ne iş yaptığına dair sorular sordu ve arkadaşı Apostolu ile ortaklarının atletizm hastası olduklarını, İlia'yı daha çok geçmiş şampiyonluklarının mükâfatı olarak yanlarında çalıştırdıklarını anladı.

“Nereye gidiyoruz?”

“İnsanlar genelde bu saatte yemek yer. Müsaade edersen sana bir yemek ısmarlayayım.”

“Tamam!”

Komninos, kelime haznesi fazla geniş olmamalı diye düşündü ve gülleciye karşı duyduğu sempatinin arttığını hissetti.

“Sen genelde nerelerde yemek yersin?”

“Nerede olursa.”

Yerli yersiz gülümsüyordu. Neşeli hali güçlü bedenine ve fazla yormadığı anlaşılan yakışıklı kafasına çok yakışıyordu.

“Ailen var mı?” diye sordu Komninos.

“Ablamla yaşayan bir annem ve bir eski kanm var!”

Kabalık etmek istemediğinden evliliğinin neden eskidiğini sormadı ama sarışın dev kendisi açıkladı.

“Beni şu kadarcık bir mıymıntı için terk ettiğine inanabiliyor musun?” Eliyle belinin hizasını gösterdi. “Ama Karun gibi zengindi,” diye ekledi gülümseyerek.

Komninos sormadan edemedi.

“Sen hiçbir şeyi ciddiye almaz mısın?”

“Neden alayım? Şunun şurasında kaç yıl ömrümüz kaldı ki?”

Bu lafa Komninos da güldü.

“Sen muhakkak bayağı uzun yaşayacaksın!”

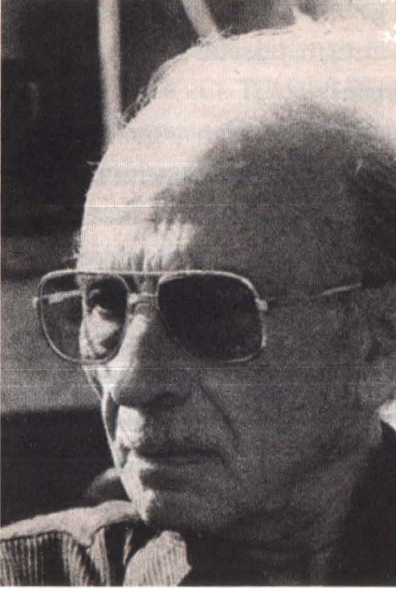
Son günlerin heyecanı, sıkıntısı ve tereddütlerinden sonra genç adamın yanında olması ona iyi geliyordu. Fazla akıllı olduğu söylenemezdi, ama... Bu insanın olumlu yönlerinin, karşısındakinin güvenliğini kazanmasını sağlayan özelliklerinin ne olabileceğini bulmaya çalıştı. “O iyi bir insan,” diye düşündü. Evet, iyi bir insandı ve bu iyiliği bir gülün kokusu gibi kendiliğinden çevresine saçılıyordu.

“İlia, sana bir şey söyleyeyim mi?”

“Ne?”

“Seni sevmeye başladım.”

“Tamam!” dedi gülleci. “Ben de seni!”



Andreas Nenedakis (1918-2006)

Ανδρέας Νενεδάκης

1918'de Girit'in Rethimno (Resmo) şehrinde doğdu. II. Dünya Savaşı'nda Ortadoğu'daki Yunan tugayına gönüllü katılarak El Alameyn muharebesinde savaştı. Ordudaki siyasal oluşumlarda yer aldığından 1944'te askeri mahkemede ölüm cezasına çarptırıldı. Ortadoğu, Afrika ve Yunanistan'da hapis yattıktan sonra 1952'de serbest bırakıldı. 1967'de cunta rejiminden kaçarak yedi yıl Fransa ve İsveç'te yaşadı. Demokratik düzenin kurulmasıyla Atina'ya dönerek kendi galerisi "Kerea"da resim sergileri organizatörü olarak çalıştı. "Girit Resim Festivali" gibi festivaller düzenledi. Çeşitli gazete ve dergilerde yazılan yayımlandı.

Askerde iken tiyatro oyunları yazmaya başladı. 1954 yılında Orta Doğu'da yaşadıklarını anlattığı ilk romanı *Bir Hâkim* yayımlandı. Daha sonra, roman, öykü ve araştırma olmak üzere yirmiden fazla kitap yazdı. *Kara Nisan* romanı İsveççeye, öyküleri yabancı dillere çevrildi. Nenedakis'in bütün eserleri tarihsel bir olay çevresinde gelişen ve çoğu otobiyografik öğeler taşıyan birer vakayiname formundadırlar. Tanığı olduğu olayları bir roman kurgusu ve halk söylencelerini andıran canlı, şiirsel bir dille anlattı.

Başlıca eserleri: *Beyaz Parmaklıklar*, *Yasak*, *Portakallar Ekim'de Acı Olur*, *On Kadın*, *Sen Nehri*, *Evim*, *Büyükbaşlar*-1922. (roman) *Aziz'in Papatyaları*, *Delikanlı*, *Stockholm'ün Jandarmaları*. (öykü).

Büyükbaşlar – 1922

Βουκ φαλοι – 1922

(Roman)

.....

şerif Bey, zekası ve endamıyla para ve ticaretin efendileri arasın-da hemen fark ediliyordu. G z  toktu. Hristiyanların yeni edinilmiş servetleriyle, Türklerin s nmeye yüz tutmuş a g zl l klerinden etkilenmiyordu. İleri gelenleri rahatsız eden bir tarzı vardı. Türk ya da Hristiyan, yoksul halkın arasından sivrilenler, nedenini bilmeden ona düşmandılar.

Hukuk  ğrenimi gördüğü İtalya'dan gelir gelmez, aynı günlerde Yunanistan'da yaşadığı bunca baskıdan kaçıp adaya gelerek, geçinmek için esnafılık yapan sosyalist Stavro Kallergi ile kunduracıların grevini  rg tlemişti. Giydiğı sanı kunduraları diktirdiğı kunduracı atölyesinin Rum ve Türk kalfalarının daha iyi yevmiye almaları için grev yapmalarına önderlik etmişti. Milletin en çok ilgisini çeken ve lakabının takılmasına yol açan hareketi ise her gün Bıçakçılar'a uğrayarak kalfalarla sohbet etmesi, herkesle selamlaşması, h llerini hatırlarını sorması, bir de kunduracılık sanatına merak salması oldu.

Kalfaları izliyor,  ıraklarıyla güzel dostluklar kuruyordu. İşleriyle o kadar ilgileniyordu ki onlardan kunduraların ve terliklerin nasıl yapıldığını öğretmelerini istedi. Anlatılanları bütün dikkatiyle dinlemekle yetinmeyip tek başına kundura dikmeye kalkıştı. Malzemeleri bir deri tüccarından satın aldı: Baldırlar için vaketa, ayaklar için Kubbe'deki

tabakhanede işlenmiş vidala ve tabanlar için kösele. Çekiçler, demirler, şişler, mum ve tahta çiviler edinerek yaşlı bir kalfadan meşinleri kesmesini, yol gösterip yaptıklarını düzeltmesini rica etti.

Kalfanın, diktiği kunduralar için kundura fiyatının altıda birini alması garibine gitti. Derinin, köselenin ve diğer malzemelerin değerini hesaplayınca, kundura değerinin onda birine karşılık geldiğini gördü. Buna göre, kunduralara verdiği on drahminin sekizine dükkân sahibi el koyuyordu. Bunu akli hayali almadı. Ali Vafi'nin kânnı; zeytinyağı, keçi boynuzu ve meşe palamudu ticaretinin kârlarını hesapladı. İşçi çalıştıran kunduracıların, tabakhanelerin ve tüccar terzilerin; en çok yüzde yirmi, yüzde otuz kazanan dükkân sahibi küçük esnafa kıyasla üç misli kâr ettiklerini gördü.

Bu yüzden grev, gazetelerin yazdığı gibi pek de “taşkınlıklara kapılmadan, medenî bir şekilde” geçmedi. Ustalar Şerif Bey’le belalarını bulmuş, nasıl kurtulacaklarını bilemediler. O, artık Bıçakçılar’da yatıp kalkıyor, aralıksız hesap kitap yapıyor, herkesle konuşuyordu. Ustalar karakola gidip onu şikâyet ettiler. Çıkarıldığı mahkemede, yargıç hiçbir şey yapamayacağını, grevin durdurulması, kalfaların ya da Şerif Bey’in mahkûm edilmesi için herhangi bir yasa maddesi bulunmadığını söyledi. Üstüne üstlük Şerif Bey avukat olduğu için, kara kaplı kitaplardan, kalfaların hakları ile ilgili sayfalarca maddeler okuyarak, ustalarına zarar vermekle suçlanan çıraklarla kalfaları aklamakla kalmayıp, ustaları mahkeme masraflarını ödemeye, yevmiyelere de yarım drahmi zam yapmaya mahkûm ettirdi.

O günden sonra, adı Çangar¹ Bey’e çıktı. Ali Vafi’nin malikânesinde kunduracıları gibi tam donanımlı bir tezgâh kurarak zanaatı iyice öğrendi ve ellerinden çıktıkları ilk bakışta anlaşılan kunduralar dikmeye başladı. Bu arada, şehrimizde çoğu insana birden fazla lakap takma alışkanlığı olduğu için ve o günlerde herkesin dilinde olan tuz

1 çangar: kunduracı

meselesine de bulaştığından, ona Alaça² lakabını da yakıştırdılar. Bıçaklanması belki de bu nedenle oldu.

Edward Law, Osmanlı borçlarının taksitlendirilmesini görüşmek üzere 1899'da adaya geldiğinde, Prens'in de yardımıyla Giritlileri bu borcun bir kısmını tanımaya ikna etmişti. Yabancılar bu borcun ödenmesini sağlamak için tuz tekelinin yönetimini alıp işletmesini konsoloslara devrettiler. Şerif Bey'le kodamanlar arasındaki savaş işte o zaman başladı. Şerif Bey, ada özerk olduğundan Sultan'ın borçlarını üstlenmesi gerekmediğini savunuyordu. Türkler bunu Osmanlı'ya hakaret sayıp çok kızdılar. Hristiyanlar da konsolosların taşeronu olarak tuz tekeline sebep olduklarından, komisyonlarıyla kârlarını kaybedecekleri için kudurdular.

Gazeteler, büyük Alaça, yani tuz borcunun ödenmesini düzenleyen Tekel'in müdürü için, Fransız konsolosu Lardotiros'un adamı olduğunu yazdılar. Aynı şekilde başka gazeteler İngiliz konsolosu Vu'nun, başkaları Avusturyalıların, İtalyanların, Hollandalıların ve Belçikalıların adamı olduğunu yazdılar. Şerif Bey, konsoloslar, ağalar ve büyükbaşlar³ gibi değirmen taşlarının arasında kalarak son nefesini İstanbul'un bir sokağında verdi.

Vafi ailesinde Venedikli kâfirlerin özellikleri çok belirgindi. İri masmavi gözlerle kızıl saçlar... Kentteki Türkler, Vafi'leri düşündüklerinde kanlarının kanışık olduğunu anlayabiliyor, ellerinde olmadan kalplerinde bir sızı duyuyorlardı. Başkaları ise, böyle değerli ve nadir güzellikte insanları etkileyerek kendi taraflarına çekebilen inançlarının yüceliği ile gurur duyuyordu. Şerif Bey çok zengin olduğundan avukat yazıhanesi bile açmamıştı. Görünürde hiçbir iş yapmıyordu.

Büyük Kapı'dan inip çıkar, kapısı çeşmenin bitişiğinde olan Nal-

2 alaça: Yerel dilde tuz tüccarı.

3 büyükbaş: Hristiyan ileri gelenler.

bantlar Sokağı'ndaki malikânesine kapanıp bahçedeki meyve ağaçları ve palmyelerin arasında kaybolurdu. Yanına birkaç Fransızca kitap alarak yanı başındaki çeşmeden sular akan, ağaçların altındaki rahat koltuğuna otururdu. Önüne tepsi içinde kahvelerle şerbetler getirilirdi. Uşaklar bahçeyi sularken, bütün ev Ali Vafi ile iş yapmaya gelenlerin giriş çıkışlarıyla an kovarı gibi vızıldardı. Arabalar malikânenin zemin katındaki büyük ambarlara mal boşaltır, hamallar yükleri taşıırken bağırır, yeri göğü inletirdi. Ancak Şerif Bey kapı eşiğinde görününce herkesin dili tutulur, elleri bağırılarda, başlarını eğerek selam dururlardı.

Bu hamallar, belki de iki yüz elli yıl önce şehri fetheden, 1821'de piskopos Perdikari'yi öldürerek kurşun işlemesin diye sancaklarını kanına batıran kibirli ve acımasız sipahilerin soyundandı. Ama rahat ve huzura yatkın doğulu zihniyetleriyle yıllar sonra düşkün hale geldiler. Önce ganimet olarak aldıkları tarlaların en iyilerini başka Türklerle, sonra daha kötülerini yanlarında çalıştırdıkları ve borçlandıkları reaya⁴ sattılar. Kimsenin istemediği kıraç tarlalarla deniz kıyısındaki dönümlerce kumlu arazilerini de ya ellerinde tuttular ya da beş paraya elden çıkardılar. Hristiyanların ardı ardına gelen isyanları hepsini surlar içine hapsetti.

İç kısımlarda kimseler kalmadı. Şehrin yakınındakiler de dâhil bütün Türk köyleri günden güne viraneye dönüşüyor. Yaylalardan kırmızı fesli süvariler, çiftliklerden ağalar, karakollardan jandarmalar kayboldu. Şehirde hâlâ hatın sayılır birkaç kişi kaldıysa da bunların çoğu öğrenim görenler ve geleneksel zenginlik kaynağı olan sabun imalatıyla uğraşanlar. Kendilerini, karşısına çıkan önüne katıp sürükleyen bu Hristiyan seline dayanacak ve günden güne yok olan soylarının devamını sağlayacak tek umut olarak gören soydaşlarından kaçmak için, işlerini bahane ederek İstanbul ve Avrupa'ya gidip geliyorlar. Ağalarla hocalar kahvehanelerde, cami avlularında ve tekkelerde başka şey

4 reaya: Osmanlı İmparatorluğu'nun gayrimüslim uyrukları.

konuşmaz oldu. Hristiyanlar, çayırlardaki ayrıntı otları gibi, karıncalar gibi arttılar. Arpa ekiyor, altın başaklı buğday biçiyorlar. On sekiz sayımında altı bin Hristiyan'la dört bin Türk vardı. Bu günlerde sayım olsa dokuz bine iki bin beş yüz kişi zor çıkar.

Şehir büyüdü, Türklerin çoğu yoksullaştı. Sokaklar dilenci, deriş ve hocalarla doldu. Kiliseler kapılarını açtı, camilerin yanı başında artık çanlar çalıyor. Liman, İstanbul ve İzmir'den gelen yelkenlilerle dolup taşıyor. Yaz kış, üç günde bir, Avusturya bandıralı buharlı gemiler Fener'de demir atıyor. Hristiyanların eline geçen ticaret iyi para bırakıyor ve bu para her gün yeni servetler doğuruyor. Birkaç yılda yeni dükkânlar, ambarlar açıldı. Yeni evler yapıp eski evler satın alınarak onarıldı. Şalvarlı poturlu küçük esnaf, belden yukarı Frenkler gibi giyinip sokaklarda kravat ve şapka ile dolaşıyor. Hristiyanların kara mendillerini artık yalnız köylüler giyiyor. Türklerin yeşil ya da beyaz mendilleri hiç görünmez oldu. Herkesin gururla taşıdığı kırmızı fes, Hristiyanların tüfekle ve daha çok para gücü ile kazandığı hakların Türkler tarafından kabullenişini simgeliyor. Islahat Fermanı'yla birlikte Hristiyanlar havalandı. Yeni servetlerin temelleri atıldı, Avrupa, Yunanistan hatta İstanbul'la yapılan ticaret ellerine geçti.

Hristiyan gençleri, büyük ölçekli sabun ticareti yapan Türklerin çocuklarıyla bir arada yetişti. Bu çocukların babaları köylülerden ya da hırsızlardan geldiler, sabuncularda çıraklık yaparak zamanla küçük birer dükkân açtılar, son altüst oluşla da ticaretle gücü ellerine geçirdiler. Bazıları Vivilaki'nin ilkokulundan geçerek öğretmen ya da gazeteci oldular. Bu eksik öğrenimlerini basamak yaparak çeyizlere ve altın liralara kavuştular.

Yabancılar, Muhtariyet⁵ döneminden beri Osmanlı dış borçlarının

5 Muhtariyet: Kasım 1898'de Girit Muhtariyet kazanır. Yunan tahtının varisi Prens Georgios, Büyük Güçlerin Genel Valisi olarak atanır. Balkan Savaşlarından sonra, Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Bükreş Antlaşmasıyla (14 Kasım 1913) Girit Yunanistan'a bağlanır.

ödenmesi için Tekel'i kurmakla yetinmeyip Girit'in ekonomisini de ele geçirerek yönetimini temsilcilerine devrettiler. Şimdi bütün dışalım ürünleri, konsoloslarla onların iş ortaklarının aracılığıyla geliyor. İşler o kadar büyüdü ki alımlarını sipariş anında altınla ödeyebilecek duruma geldiler.

Şerif Bey'i evlerine davet ettiklerinde, Ali Vafi'nin Nalbantlar'daki malikânesiyle boy ölçüşebileceklerini gösteriyorlar. Türkevlerinin donanımına ulaşip onları geçtiler. Mobilyalar, koltuklar, büfeleri, sofra takımları Viyana'dan getirtiliyor. Türkler bile bakır kap kaçaklarını Avrupa kristalleriyle; temennalarını baş eğmesi ya da şapka çıkarmayla değiştiriyorlar. Bir dünya kayboluyor ve yıkıntılar arasından değişik, hareketli yeni bir dünya doğuyor.

Rumlar, sonradan görmelerin hırsıyla başta işbirliği yaparak, sonra da eski efendilerine ekonomik ve sosyal alanda boyun eğdirerek, ağır ağır ancak kararlı bir şekilde zenginlikte Türkleri geçiyorlar. Türkler ekonomik savaşı kaybettiklerini anlıyorlar. Tarlalardan başka, evlerle dükkânlar da geçmişin reyalannın eline geçiyor. Kiliseler ihtişam ve büyüklükte camilerle, tekkelerle yarışıyor.

Gemiler mallarını artık Rumlar adına taşıyor. Yelkenliler İstanbul ve İzmir'deki Rumlar tarafından şehirdeki Rumlar için yükleniyor. Hristiyanların silah tutmayanları bile galip havasında. Türkler ıssız yerlerde kalmaktan çekiniyor, kentlere kapanıyorlar. En iyileri, aralarında hocalar, imamlar ve yaşlılar bırakarak Anadolu'ya, İstanbul'a taşıyorlar. İzmir'de aynı mahalle oluşturacak kadar çoğaldılar. Gidishleriyle şehir boşalıyor. Mutasarrıf Hüsnü Bey, Osmanlı vatandaşı olduğu ve belediye meclisindeki Hristiyan üyeler ona karşı tavır aldıkları için seçimleri kaybetti. Rum gazeteleri, Osmanlı vatandaşlığında ısrar ettiğinden Türkiye'ye gitmesini istiyorlardı. Ada özerk bir yönetim olduğundan, belediye başkanı fesini giyebilmek için Osmanlılığını inkâr edip Giritli kimliğini kabul ettiğini açıklaması gerekiyordu. Türkler gidince aldığı oylar seçilmesine yetmedi. Şerif Bey bile yönetime taraf

çıkıp oyunu ona vermedi. Akıllarının karıştığı besbelliydi, Şerif Bey'i destekleseler konumlan daha iyi olacaktı.

Çınar civarındaki mahallelerde ağızlan bıçak açmıyor. Çınarın gölgesi, sessizce nargile çeken ağaların ifadesiz yüzlerine düşüyor. Eski görkemli günleri kimse unutamıyor, farkına bile varmadan dünya nasıl da böyle tersyüz oldu! Daha dün devletin bilgisi dışında yaparak kımıldayamazdı. Devletin gücü, karalarla denizleri kaplayarak Forteca'ya ulaşıyor; insanları, sulan, dağları ve ovaları yönetiyordu. Muhtariyet öncesi yıllarda Hristiyanları tir tir titreten, yaşam haklarını üzerinde söz sahibi olan yeniçeri ağaları, sipahilerle seyislere neler oldu? Ulemayla dervişler nerede? Nasıl oldu da bu baldın çıplaklar baş kaldırıp dükkânlara el koyabildi? Kaleye çıkıp, minareleri yıkarak camilerle mezarlıkları kirletebildi?

Çınarın önünden kaderine razı olmuş, ilgisiz, iğdiş edilmiş tavırlı insanlar geçiyor. Çoğu kurtulmak için köylerini bırakıp kente gelmişler. Tarlalarını, evlerini, zeytinliklerini terk edip bodrumlara ve camilere yerleştiler. Geçenlerde Albani'yi mezarında vurdular. Köylünün biri, dereye kadar uzanan mezrada koyunlarını otlatıyor, yoncaları bitiriyordu. Albani dayanamadı: "Daha ne kadar toprağıma sorgusuz sualsiz gireceksin? Seni her gün burada görmektense öleyim daha iyi." dedi, o kadar. Ne küfretti ne de kovdu, ama beriki silahını çekip onu göğsünden vurdu.

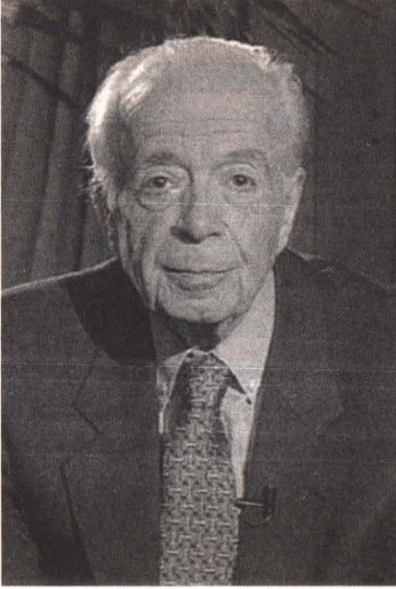
Diyelim ki cinayet dağ başında, tanıklardan uzak işlendi. Köylü, önce Albani'nin silah çektiğini, kendini koruduğunu iddia edebilirdi. Ancak aynı olay, kent içinde, tarihî yel değirmeninin bitişiğindeki bostanda, Karali'nin de başına geldi. Yaşlı Karali'nin yaylada büyük arazileri vardı. Çoluğu çocuğu olmadığından malının mülkünün hesabını komşularından başka bilen yoktu. Şimdi yokluğunda –kalbinde bir bıçakla, sarnıç içinde yüzükoyun yatar bulundu– bağlarını bozmaya, zeytinlerini toplamaya hiçbir Türk yanaşamıyor.

Pazar capcanlı, hareketli. Hristiyanlar işlerini Avrupa'ya taşıdılar.

Trieste, Marsilya ve Londra'da temsilcilikler açtılar. Şehrimiz adanın başkenti, başka nerede on ülkenin konsolosluğu var? Şehrimiz artık Avrupa'yla iç içe.

İngiltere, Akdeniz ticaretinin kaymağını yiyor, bütün limanlarda, köşe başlarına yörenin en tanınmış Hristiyanlarını temsilcisi olarak yerleştirdi. Konsolosları Osmanlı yönetiminden bile daha güçlü ve bin altı yüzlerden beri ısrarla adayı ele geçirmeye çalışıyor. Osmanlı pazanı İngiliz kumaşları, makineleri ve pamuklularının istilasına altında. Fransızlarla Rusların adı bile geçmiyor artık. İngiliz donanması denizlerde mekik dokuyor, ikmal ya da birkaç gün dinlenmek amacıyla demir attığı her limanda işlerini yaptırmak için bir sürü adam çalıştırıyor. Son yıllarda en büyük rakipleri, Büyük Savaş'ta denizaltılarının ikmal işleriyle birkaç yerli tüccarın palazlanmasını sağlayan Avusturyalılarla Almanlar. Liman, kumsallar ve ıssız sahiller bu iş için kullanıldı. Hareketlerini engelleyemeyen İngiliz donanmasının burnunun dibinde, Almanların adamı olan Kral taraftarları adanın en zenginleri oldular.

• Ανδρέας Νεφεδάκης, *Οι Βουκέφαλοι – 1922*, [Büyükbaşlar – 1922], Κέδρος, Αθήνα 1991



Andonis Samarakis
(1919-2003)

Αντώνης Σαμαράκης

Atina'da doğdu, hukuk eğitimi aldı. Çalışma Bakanlığı'nda çalışarak buradan emekli oldu. UNICEF adına "Dünya çocukları için iyi niyet elçisi" ve "Sınır ötesi doktorlar" örgütünün temsilcisi olarak görev adlı. Yabancı dillere en çok çevrilen yazarlardan biri oldu.

Sanat yaşamına çeşitli dergilerde yayımlanıp 1947'de *Çocuğun Türküsü* kitabında topladığı şiirleriyle başladıysa da, asıl ününü düzyazısıyla kazandı. Eserlerinde, baskıcı yönetimlerin ve her türlü şiddetin karşısında banşla insancılığı yüceltti. II. Dünya Savaşı sonrası kayıp kuşağın arayışlarının sözcüsü oldu. Kusursuzca örgütlenen zor-

balığın, bireylerin duygularıyla düşüncelerini tam anlamıyla kontrol edemeyeceğine, insanlığın bir şekilde baskıların üstesinden geleceğine ilişkin iyimser bir mesaj verdi.

Ülkesinde ve yurtdışında çok sayıda ödüller aldı. Polisiye roman kurgusuyla yazdığı Yanlış romanından uyarlanan film ve dünya televizyonları için birkaç kez çevrilen televizyon filmleri büyük başarı kazandı. Kısa cümleli yalın anlatımı, ayrıntılara eğilmesi, duygusal vurguyu arttırmak için kullandığı sık tekrarlar ve zekice buluşlarla zenginleştirdiği akıcı kurgusu en belirgin özellikleridir.

Başlıca eserleri: *Çocuğun Türküsü* (şiir) *Umut Aranıyor, Reddediyorum, Cangıl, Pasaport* (öykü) *Yanlış, Tehlike Çanı* (roman)

Reddediyorum

Αρνούμαι

(Öykü)

Küçük üçgen bir taş aldı, sağ elinde şöyle bir tartarak özenle nehre fırlattı. Taş, bir kez bile sekmeden sulara batıverdi. Yüksek sesle, “Eskiden ne güzel atardım,” diye söylendi.

Nehir oralarda çok ıssızdı, ortalıkta kimse görünmüyordu. Çekinmeden yüksek sesle konuşabilirdi.

“Nehre attığım her taş, en az dört beş kez sekerdi, ... eskiden.”

“Eskiden” kelimesi onu duygulandırdı.

Eğilip başka bir taş aldı, onu da elinde tarttı, ama bu kez suya atmayıp kumsala bıraktı. Taş daha yere varmadan, havadayken, şut atar gibi sağ ayağını savurdu. Iskaladı.

“Eskiden iyi topçuydum,” dedi. “Santrfor oynar, topu hiç ıskalamazdım.”

Uzun bir süredir sol elinde tuttuğu sigarasını yakıp karşı kıyıya baktı.

“Karşı kıyıda, 4. köprünün sağında evim vardı eskiden. Doğduğum, çocukluğumu geçirdiğim ev...”

Uzaktan bir nehir gemisinin düdüğü sesi geliyordu.

“Eskiden karşı kıyıda, tütün ambarlarının orda, Direniş'teki arkadaşlarımla ambarların duvarlarına siyah boyayla Direniş'in sloganını yazardık:

REDDEDİYORUM

“Tabii bütün bunlar eskidendi. Şimdi ise...”

Tekrar nehir gemisinin düdük sesi duyuldu. Ardından, bu kez daha keskince, başka bir düdük sesi daha.

“Şimdi ise, şu diğer meseleyle ilgilenmeliyim.” Bakışlarını on metre kadar önünde yükselen 7. köprüye çevirdi. Çevresine bakındı.

“İn cin top oynuyor. Tam zamanı. Şu diğer meseleyi bitirmeliyim!”

Diğer meseleyi kararlaştırırken tahminlerinde yanılmamıştı. 1. ile 4. köprülerin arasında fazla hareket olmayacağını biliyordu. Bu tarafa doğru yaklaştıkça canlılık gitgide azalıyor, az ileride yaşam duruyordu. 7. köprünün çevresinin ıssız olacağını, ıssız olması gerektiğini biliyordu. Her şeyi önceden düşünmüştü.

Geçen hafta —şu diğer meseleye karar vermeden önce, Çarşamba ya da Perşembe günüydü— Sabah gazetesinde okumuştı. 7. köprü, onanın çalışmaları için bir ay boyunca, yaya ve araç trafiğine kapatılacaktı. Böylece, bu akşam şu diğer meseleyi bitirmeye karar verdiğinde, nehri ve 7. köprünün ıssız olacağını hatırladı. Diğer mesele için ıssız bir yer gerekiyordu.

Buraya geleli on dakikayı geçiyordu, tahminlerinde yanılmadığını gördü. Bölge ıssızdı, bir tek, gürül gürül akan sulanyla nehir vardı, nehir ve diğer meseleye karar veren kendisi.

Kasım akşamının güneşi ötelere gittikçe alçalarak Demir Çelik fabrikasının bacalarına değmek üzereydi. Köprüye yaklaştı. Kalın bir tahta üzerindeki özensiz yazılar uyanyordu:

7. köprü, onanın yüzünden

kısa bir süre için

yaya ve motorlu araç trafiğine

kapanmıştır.

Sigarasını tazeledi. Ardından köprü kemerinin altından geçerek kıyıya yaklaştı. Daha düzgünce yazılmış ikinci tabelayı okudu:

Su derinliği 7.10 metre.

Ufukta alçalmaya devam eden güneşe baktı. Kasım akşamının güneşi, suları renkten renge boyuyordu.

“Eskiden, günün birinde diğer meseleyi düşüneneğimi tahmin bile edemezdin. Evet, ama eskiden böyle değildim. Yaşamımda güvenebileceğim bir şey kalmadı, hiç bir şey!”

Nehir onun için sadece bir nehir değildi. Bu nehir, geride kalan o güzel yıllarla, daha küçücük olduğu o sevgili yıllarla özdeşleşmiş bir çocukluk arkadaşıydı. Nerede doğduğunu soranlara, “Ben nehirde doğdum,” derdi.

Karşı kıyıda, şimdi yerinde yeller esen o eski üç katlı evde doğmuştu. Otuz beş yıl önce orada doğmuş, savaşa ve İşgal'e kadar orada yaşamıştı. İşgalcilerin hışmından kaçarak ortalıktan kaybolduğu güne kadar.

Tren istasyonundaki büyük sabotaj yeni olmuştu. İşgalciler adını ele geçirdiler. 43'ün o kasım gecesinde, akşamdan gizlenerek gece yansı istasyonu havaya uçuran beş kişiden biriydi.

O zamanlar küçük bir kelime vardı. Duvarlara siyah boyayla yazdıkları, küçük bir kelimeden çok, İşgalcilere Direniş'in simgesi olan bir sembol:

REDDEDİYORUM

Yaşam coşkusuyla inancın; yılgınlığa, itaate ve ölüme direnişi:

REDDEDİYORUM

O gece tren istasyonu havaya uçtu, işgalciler de beşinin başına ödül koydu. Aralarından üçü yakalanıp idam edildi, dudaklarından tek bir kelime alamadılar. Diğer ikisinin başına konan ödülü ikiye katladılar, yakalamak için yeri yerinden oynattılar, başaramadılar. O zaman cezalandırmak için, bir gece nehrin karşı yakasındaki çok sevdiği evini çıra gibi yaktılar.

Ardından savaş sona erdi. Artık savaş yoktu, artık İşgal bitmişti. O zor yıllarda, günün birinde kurulacağının hayaliyle yaşadıkları, yeni, farklı bir dünya kurulacaktı.

“Evet, yeni, farklı bir dünya! Tüm insanlara özgürlük, banş ve ekmek sağlayacak bir dünya,” diyerek sahil boyunca ilerledi.

Gözü karşı kıyıda, köprü ayaklarının sahile kavuştuğu noktaya takıldı.

“Eskiden, o köşede sesler yankılanırdı.”

Eskiden, savaştan önce, nehrin o noktasında yankı vardı. Çocuklar gidip yankıyla oynardı. Biri, “Yanni Meri’ye âşık,” diye bağırırdı. Yankı bu sırı alıp çoğaltır, haber ajansı gibi çevreye yayardı.

“Eskiden, orada yankı vardı. Şimdi olup olmadığını kim bilir! Savaşla her şey öyle değişti ki! Belki artık yankı da kalmamıştır.”

Kibrit kutusundan bir kibrit çekerek yaktı, tümüyle kömürleşene dek bekledi. Alevi parmaklarını yaladı.

“Şimdi diğer meselenin sırası geldi. Öyle basit ki! Nehre girip sularla bir iki adım atacağım, sonra da kendimi bırakacağım.” Saatine baktı, “Beşi on geçiyor. Şu diğer meseleyi bitirelim artık.”

Nehrin kıyısına yaklaştı. Sular orada, yanı başındaydı, onu bekliyorlardı...

“Ya kaza olduğunu sanırlarsa?” Daha önce nasıl da düşünemediğine şaşırı. “Başkalarının gözünde böyle bir şey yapmak için hiçbir nedenim yok. Kayıp yanlışlıkla nehre düştüğümü düşünecekler. Hayır! Tüm yaşamım boyunca yaptığım gibi, su diğer meselede de dürüst olmalıyım. Yanlış anlaşılacak istemem. Evet, bir şeyler yazmalıyım. Açıklamalardan fazla hoşlanmasam da bu durum bir şeyler yazmamı gerektiriyor.”

Köprü ayağının dibine çöktü, adres defterinden bir yaprak kopardı. Cebinden siyah dolmakalemini çıkararak kâğıda bir nokta çizdi. Ardından pişman olmaktan korkarcasına, aceleyle yazmaya başladı:

“Bu bir kaza değil, çimde kayıp nehre düşmedim. Düşmüş olsam bile, bunu önceden tasarlayıp uygulamaya koymasaydım, iyi yüzme bildiğimden yüzer kurtulurdum. Uzun lafın kisası: Nehre kendi istemimle atlamış olup...”

Durdu. Yazdıklarını okudu.

“Çok uzatmışım! O kadar açıklamaya gerek yok. İki satır daha yazıp şu işi bitirmeliyim!”

Dolmakalemiyle bir nokta daha çizdi. Eskisinden daha da hızlı yazmaya devam etti.

“Dürüst olmak istiyorum. Birden yaşamımda güvenilebilecek bir şeyimin, bir dayanak noktamın olmadığını fark ettim. Yaşamımı anlamlı kılacak, ondan destek alarak ölüme:

REDDEDİYORUM

diye haykıracağım bir dayanağım kalmadı.

Toprağın ayaklarımın altından kaydığını, havada aslı kaldığını hissediyorum. İflas ettiği halde hiçbir şey olmamışçasına ticareti sürdüren bir tüccar gibiyim. Ölümünden sonra canlı kalmış biri gibi. Ama bunu kabullenemem, bunu kabul edemem! Savaşta ve İşgal’de yaşamlarını kaybeden arkadaşlarıma karşı işlenen iğrenç bir ihanet bu. Daha güzel, yeni bir dünyanın kurulması uğruna yaşamlarını veren milyonlarca insana karşı. Savaştan sonra kurulacak bu dünyaya inanan, uğrunda mücadele eden, yaşamlarını feda edenlere ihanet. Savaştan sonra gelen dünyayı, yaşadığımız bu dünyayı kabullenmek de olası. Ama yapamıyorum işte! Hayır, uzlaşamıyorum! Hiçbir şey olmamış, olmaya da devam etmiyormuş gibi bu dünyada yer almayı sürdüremem! Güvenilebilecek bir şey bulabilsem, “var olma” nedenim de olacak. Güvenilebileceğim bir şey kalmadığına göre...”

Durdu.

“Kalmadığına göre acele etmeliyim. Bu notu görünür bir yere bırakmalıyım ki, kimse olayın kaza olduğunu sanmasın.”

Ayağa kalktı. Notu bırakacak bir yer aradı. Sonra da yazdıklarını baştan sona okudu.

“Bu yazdıklarımın, bütün bu açıklamaların ne anlamı var? Aşk gibi, ölüm gibi bazı durumların açıklaması olmaz. Ne anlatabilirim ki? Bu yanılgıya düşmenin benim için ne anlama geldiğini kim anlayabilir? Bu ihanete uğrama hissinin bana nasıl bir işkence çektiğini.

Arkadaşlarıma, yeni bir dünyaya inanan ve uğrunda yaşamlarını feda eden insanlara karşı ihanet ettiğim duygusunu kim anlayabilir?"

Kağıdı daha iyi yansın diye buruşturarak bir kibritle tutuşturdu, tamamen yanana dek elinde tuttu.

"Bitirmeliyim! Bitirmeliyim!"

Kıyıya doğru yürüdü. Su oradaydı, yanı başında. Çağlayarak denize doğru yol alıyordu, şimdi rengi koyulaşmıştı. Güneş birazdan Demir Çelik fabrikasının çatısının ardında kaybolacaktı. Karşı kıyıya bir daha baktı. Solda, 7. köprü'nün kumsala kavuştuğu noktaya, eskiden yankı olan yere. Sağda, arkalara doğru, 4. ile 5. köprü'nün arasında, doğup büyüdüğü, çocukluk yıllarını yaşadığı evin yükseldiği yere doğru baktı. Onun solunda, tütün ambarlarının koyu renkli yüksek duvarlarına, İşgal döneminde siyah boyayla Direniş'in sloganını yazardı:

REDDEDİYORUM

Karşı kıyıya bir daha, son kez baktı. Suya atlarken hızlanabilmek istercesine geriye bir adım attı. "Artık sonuna geldik," dedi. Başka bir şey demedi, hiçbir şey.

Aynı anda, nehre düşen adamı gördü. Adamın sulara çarparken çıkardığı sesi duyduğunda, daha nehrin kıyısındaydı, kıynın ucunda. "Artık sonuna geldik," dediğinde karşıda 7. köprüden nehre düşen adamı, kendisinden birkaç saniye önce nehre düşen hiç tanımadığı adamı gördü. Şimdi nehirde bir insan vardı, tanımadığı bir insan karanlık sulara gömülüyordu.

Adamı görmesiyle nehre atlaması bir oldu. Bütün gücüyle sulara gömülen adama doğru yüzdü. Hiçbir şey düşünmüyordu, onu yönlendiren düşünceleri değil içgüdü'süydü. Kalbinden, göğsünün, damarlarının, kemiklerinin, iliklerinin içinden boşalan müthiş bir güç suya atlamasını, tek bir şey için endişelenmesini emrediyordu. Yetişmek, bir an önce yetişmek!

Adam batmak üzereyken yetişti, sımsıkı kavradı. Adam elinden

kurtulmaya çalıştı, boğuştu. Sımsıkı yakalamış bırakmıyordu, kıyıya doğru sürükledi, karşı kıyıya doğru. Kuma yatırdı, adam çok gençti, 20-25'inde gösteriyordu. Epey su yutmuşa benziyordu. Kuma yatırıp ellerini kollarını hareket ettirdi. Bu arada, karanlık gözleriyle bakan adama konuşmaya başladı.

“Bunu yapmaya hakkın yok! Duyuyor musun beni? Bunu yapmaya hakkın yok! Yaşamında hiçbir şeyin kalmasa bile yine de bir dayanağın var. Bu dünyada mutsuzluğunu, yalnızlığını azaltabileceğin tek bir insanın bulunmadığından hiçbir zaman emin olamazsın. İşte, hiç kimsenin, hiç bir zaman elinden alamayacağı bir dayanak!”

Bütün bunlar kendiliğinden oldu. Sanki göğsünde gizli bir damar çatlamıştı ve onu bir türlü tıkayamıyordu. Adam aydınlanmaya başlayan karanlık gözleriyle bakıyordu. Onu dinlediği besbelliydi, daha yanıt verecek durumda olmasa da onu dikkatle dinliyordu. Konuşmaya başladığı andan itibaren yankı, o eski yankı, çocukluk yıllarının yankısı canlandı. Söylediklerini alıp anında çoğaltarak geri yolluyordu.

“Tek başına ölüme gitmeye hakkın yok! Mutsuzluğunu, yalnızlığını azaltabileceğin o tek insan seni yeniden yaşama bağlıyor, diğer insanlara bağlıyor. O tek insan senin dayanağın, seni yaşama bağlayan göbek bağın olacak. Tüm sıkıntıları, dertleri, acıları ve mutlulukları ile yaşama. Hayır, ölümü seçemezsin! Ölümü seçmeye hakkın yok!”

Adam dudaklarını oynattı, bir şeyler söylemeye çalıştı, gözlerindeki karanlık gitgide azalıyordu.

“Hayır, ölümü seçmeye hakkın yok!”

Yankı söylediklerini alıyor, çoğaltarak geri gönderiyordu. Sözlerini başkasından duyuyor gibiydi.

“Ölümü seçmeye hakkın yok! Firar etmeye hakkın yok! Bu dayanağın olmasaydı, belki... Ama şimdi yapamazsın. Bu dünyada en azından bir insanı daha az mutsuz, daha az yalnız kılacak olmanın güvencesi, ölümü seçme hakkını geçersiz kılıyor!”

Yankı tüm söylediklerini tekrarlıyordu, sözleri şimdi nehrin gizli bir köşesinden geliyor gibiydi. Evrenin gizli bir köşesinden. Güneş ufkun gerisine sarkmış, gece ağır ağır inmekteydi. O sırada yoldan iki işçi geçiyordu. Adamı kendine getirmeye çabaladığını görünce koşup kumsala indiler.

“Neler oluyor?”

İşçilerden biri adama doğru eğildi. “Onu tanıyorum. Demir Çelik fabrikasında çalışıyor. Adını bilmiyorum, ama onu Demir Çelik’te gördüm.”

“İlkyardıma arayalım,” dedi diğeri.

“Gerek yok,” dedi adamın kollarını hareket ettirmeye devam ederek. “Tam köprüden düşerken gördüm. Fazla su yutmamış. Bak, kendine geliyor.”

Yerde yatan adamın gözleri ışık doluydu, dudaklarına renk gelmişti. Konuşmaya çalıştı:

“Ayağım kaydı,” dedi yavaşça. “Köprünün tuzak dolu olduğunu bilmiyordum. Yolu kısaltmak için buradan geldim, ayağım kaydı.”

Gece, 7. köprünün, nehrin ve şehrin üzerine çıkmıştı. Şimdi kumsalda yalnızdı. Diğer üçü, iki işçiyle nehre düşen adam gitmişti. Ceketini aldı. İşçilerden biri 6. köprüden karşıya geçerek getirmişti.

Evet, nehrin kıyısında yalnızdı. Ama şimdi nehrin diğer kıyısında, insan izlerinin olduğu, tekrar insan izlerini bulduğu nehrin karşı kıyısında.

Uzaktan, fabrikada vardiyalarını bitirip evlerine, kanlarına, çocuklarına giden işçileri gördü. Yaşama, acılarla dolu ve belki de bu yüzden sımsıkı, kopmaz bağlarla diğer insanlara bağlı yaşama gidiyorlardı.

Nehrin karşı yakasında değildi artık, nehrin karşı yakasından kurtulmuştu. Uzaktan nehir gemilerinin düdüğü sesleri geliyordu. Şehir ışıklarla donanmıştı, yoldan geçen insanların sayısı gitgide artıyordu.

Kıyı boyunca yürüdü.

“Şimdi artık bir dayanağım var!” dedi. “Şimdi artık bir dayanağım var!”

Şehrin ışıklarına baktı, yaşam gecenin içinden doğruluyordu. Her zamanki yaşam, her zamanki dünya, her zamanki mantıkdışı dünya. Ama şimdi güvenilebileceği bir şey vardı, kalbinin derinliklerinde bir inanç kök salmıştı. Şimdi artık umutsuzluğa teslim olmamak, ölüme teslim olmamak için güç alacağı bir dayanağı vardı.

“İki insan var olduğu sürece, bu iki insan bir güvencedir.”

İçinde uzun zaman önce kaybettiği güç, Direniş gücü uyanıyordu.

“İlk yapmam gereken akıntıya karşı koymak, karşı koyup üstüne üstüne gitmek. Mücadele etmek!”

Solunda koyu renkli yüksek duvarlarıyla tütün ambarları yükseliyordu.

“İlk yapmam gereken direnmek, şu mantık dışı yaşama direnmek. Evet, ilk yapmam gereken, bu mantık dışı dünyaya REDDEDİYORUM demek. Ama aynı anda ölüme, baş eğmeye, kaçışa da REDDEDİYORUM demek.”

Uzaklardan boğuk bir uğultu geliyordu, şehir gece içinde nefes alıp veriyor, yaşam caddelerle sokaklarda dolaşıyordu. Bu yaşam uğruna canla başla direnmeye, ölüme, yaşamı redde REDDEDİYORUM demeye değermiş. Yeni kazandığı güvenceye dayanarak yaşamı daha az çirkin, daha az boğucu yapmak, yeni bir dünya, değişik bir dünya, sonunda tüm insanlara özgürlük, baş ve ekmek sağlayacak bir dünya kurmak için savaşılmaya değermiş.

“İki insanın var olması bir güvencedir. İki insan var olduğu sürece bir REDDEDİYORUM vardır,” diyerek durdu.

Sağında nehir gürül gürül akıyordu. Nehir, çocukluk yıllarının arkadaşı.

Sigara paketini çıkarırken cebinden dolmakalemmini düşürdü. Az önceki notu yazdığı siyah mürekkepli dolmakalemmini. Eğilip yerden aldı. Solunda, yanbaşıyla yüksek koyu renkli duvarlarıyla tütün ambarları yükseliyordu. Tütün ambarlarının duvarları hep yüksek ve koyu renkliydi, onun da hep direnecek gücü olmuştu.

Eğilip dolmakalemini aldı. Tütün ambanna yaklaşarak, aynen işgal dönemindeki gibi, sinirli büyük harflerle duvara
REDDEDİYORUM
diye yazdı.

• Αντώνης Σαμαράκης, *Αρνούμαι*, [Reddediyorum] öykü derlemesi, Εκδόσεις Φέξη, Atina 1961.



Margarita Limberaki (1919-2001)

Μαργαρίτα Λυμπεράκη

Atina'da doğdu, Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Anne ile babası çok küçükken ayrılmış, kendisine kitap sevgisini aşılayan dedesi tanınmış yayımcı Georgios Feksis'in yanında büyüdü. Yaşamını, ikinci vatani saydığı Fransa ile Yunanistan arasında paylaştırdı. Fransızca ve Yunanca tiyatro oyunları ve senaryolar yazdı. Edebiyat dünyasına, *Ağaçlar* ve *Hasır Şapkalar* kitaplarıyla iddialı bir giriş yaptı. Bu iki romanında, sevgi ve iyilik dolu bir aile ortamında yetişen gençlerin ergenlik bunalımlarını ele aldı. İçten, duygusal ve lirik öğelerle yüklü bir anlatım kullandı. Daha sonra çağdaş kent insanının sorunlarına yönelerek yenilikçi tarzlar denedi.

Başlıca eserleri: *Ağaçlar*, *Hasır Şapkalar*, *Diğer Aleksandros*, *Gizem*. (roman) *Kandavli'nin Karnısı*, *Aziz Prens*, *Çırpınma*. (Tiyatro) *Sihirli Kent*, *Fedra*. (Senaryo)

Hasır Şapkalar

Τα ψάδινα καπέλα

(Roman)

Ergenlik çağındaki üç kız kardeş Maria, İnfanda ve Katerina'nın anneleri babalarından boşanmıştır. Kızlar anneleri, dedeleri ve teyzeleriyle birlikte Atina'nın banliyösü Kifisia'da yaşamaktadırlar.

O yaz büyük hasır şapkalar satın almıştık. Maria'nın şapkası çepeçevre kirazlarla, İnfanda'nın mavi "unutma beni" çiçekleriyle ve benimki alev kırmızısı gelinciklerle süslüydü. Bu yüzden başakların arasına uzandığımızda gökyüzüyle, kır çiçekleriyle bütünleşiyorduk. Annem, "Nereye saklandınız bu sefer?" diye bağırdığında sesimizi çıkarmıyorduk. Alçak sesle konuşuyor, birbirimize sırlanmamızı açıyorduk. Önceki yıllarda Maria'yla İnfanda en küçükleri olduğumdan beni aralanna almıyordu. Bu yıl İnfanda tek başına bir köşeye çekiliyor, Maria da benimle konuşuyordu. Anlattıkça coşuyor, başaklar arasında yuvarlanıyor, yanakları kızanp gözlerinden garip ışıklar saçıyordu. Bazen batan güneşe ya da yuvasına yatmaya koşan böceklerle dalıp gittiğimde Maria kızıyor, "Anlattıklarım hiç mi ilgini çekmiyor?" diye azarlıyordu. "Gözlerini açmak için nefes tüketende kabahat. Sen hâlâ bebekleri leyleklerin getirdiğine inanmaya devam et!"

Ona yanıt vermeyi, bebekleri leyleklerin getirmediğini bildiğimi, belki de çok daha öncesinden bildiğimi söylemek isterdim. Ama karşı tepelerde yankılanarak geri dönerken buğday tanelerini titreten,

körpe bedenini sarsan kahkahalan beni sustururdu. Böyle anlarda Maria'nın gülüşüne sinirlerirdim. Bu gülüşte olayların gizemini, cazibesini yok eden bir hayâsızlık hissederdim. Nedense geçen yıl Ay İlia panayırında, alkol dolu bir kavanozda ana karnındaki duruşunda gördüğüm ölü bir bebeği anımsatırdı.

Öğle üzerleri, çocukluğumdan kalma bir alışkanlıkla yatamıyordum. Öğle uykusuna yatmamayı güçlü irade ve bağımsız kişilik gerektiren isyankâr bir davranış olarak görüyordum. Niye öyle düşünüyordum ki? Ceviz ağacına tırmanarak kır çiçeklerinden yüzükler, at kılından kolyeler yapıyordum. Sonra bunları takıp takıştınp sarnıcın sulanında suretimi görmeye çalışıyordum. Ama bu saatlerde güneş ışınları dik geldiğinden, sular ergimiş altın gibi parlayarak gözlerimi kamaştırdığından hiç başaramıyordum.

Bu süsleri kız kardeşlerime de veriyordum. Ama üzerlerinde gördüğümde canım sıkılıyordu. Hayır kıskançlık değildi duyduğum, onların yeterince sevmediklerini, hak etmediklerini düşünüyordum. San-ki solacaklarından emin göründükleri için yüzükler vaktinden önce solacaktı. Bileziklerin at kılından başka, hem de atların sağrılarına konan sinekleri kovmak için salladıkları kuyruklarının kılından başka bir şey olmadıklarını düşünüyor gibiydiler.

Kızgın güneş göz kapaklarını ağırlaştırıp, bedenimi tatlı şarap içmiş gibi gevşettiğinde, sessizlik, gölge ve saman kokusu bulacağım samanlığa giderdim. Orada yalnızlığımı insan yüzleriyle yolculuklar doldururdu. Dalgalanan kurdelelerde renkler, turuncu denizler, Atlar ülkesindeki Güli-ver, kah Kalipso'nun kah Kirki'nin adasındaki Odiseus. Kirki kötü bir kadındı, insanları domuza çevirirdi. Ama kuşkusuz bunu yapabilecek gücü vardı. Daha sonraları benim de herhangi bir gücüm olabilecek miydi? İnsanları domuza çevirmek için değil de, öylesine... Bedenim samanların içine gömülür, başım yana eğilerek hiç kimseye itiraf etmediğim kısa bir uykuya daldım. Tatlı bir uykuydu beni alıp götüreni, başka dünyalardan gelmiş gibi uyanırdım. Ova gülümser, olgun üzümler as-

malardan sarkar, ellerim dallarından koparmaya, ağzım tatlarına bakmaya sabırsızlanırdı. Bütün dünyalar içinde, her biri başka birer dünya olan bütün yıldızların içinde, belki de en güzeli yerküremizdi.

Evimiz Kifisia'ya yanm saatlik yoldaydı. En yakındaki ev olan doktor Pariğoris'in evine on dakikada varılabildiği düşünülürse, bostanların arasında, geniş bir ovanın ortasında tek başına yükseliyordu. Yaşlı hizmetçimiz Rodia'ya göre alışverişlerde insanın imanını gevretiyordu.

Dedem evi kendi zevkine göre yaptırmıştı. Büyük dikdörtgen odalar, yüksek tavanlar, mısır benzeri ürünleri güneşte kuruttuğumuz iki teras, bahçivanın kaldığı müstemilat ve en arkada ahırla kümesler. Sadece ziraat mühendisi olduğundan değil, ağaçları da çok sevdiğinden, bahçeye özel bir özen gösteriyordu. Ağaçları kendi elleriyle diyor, çocuklarıymış gibi bakıyordu. Hastalıklarını, geçirdikleri soğuk kışları, gövdelerini büken fırtınaları, ilk meyveyi verdikleri günü tek tek hatırlıyordu. "Ağaçlar, yaratılışın ta kendisidir. Toprağa kök salırları bütün varlıkların birbirlerine ve Tanrı'ya bağlılıklarının göstergesidir," diyordu. Baharları en sevdiği elma ağacının altına yatıyor –biz çocuklar ona dedenin ağacı diyorduk– çiçeklerine konarak altın tozuna bulan anların vızıltısını dinliyordu.

Bence çiftlik dedemin sığınağıydı, çünkü annem beş, Tereza teyzem yedi yaşındayken büyükannemizi kaybetmiş. Onu Azrail'e değil, bir canlıya, Atina'dan geçişinde iki konser veren bir müzisyene yaptırmış. Büyükannem ilkinde aşık olmuş, ikincisinde ise dayanamayıp evden kaçmış. İkisi de yabancı olduklarından iyi anlaşılmışlar. Büyükannem buralı değil Polonyalıydı, gözleri de yemyeşildi. Rodia bunları ilk söylediğinde çok şaşırmıştım. Bir kış gecesi idi, mutfakta toplanmış patates haşladığımızı hatırlıyorum. Bir büyükannenin böyle bir şey yapabilmesini aklım almıyordu. Rodia'ya da söyledim. "Şapşal," dedi. "O zamanlar büyükanne değildi ki! Annenle teyzen daha şu kadarcıklılar. Şimdi yaşıyorsa kim bilir nerelerdedir. Deden o günden sonra adını bile duymak istemiyor..."

Gerçekten de kimse adını anmıyordu, ne annem ne de Tereza Teyzem. Sadece bizler arada sırada hatırlıyoruz. Eski bir sandıkta bir resmini bulduk, Tanrım ne kadar güzeldi! Gülümsemesini hangi gerçekleşmemiş özlemlerin dondurduğu bilinmez, ak saçlı saygın bir hanımefendi olan diğer ninemizle, babaannemle karıştırmamak için birine büyükanne, öbürüne Polonyalı büyükanne diyorduk.

Başakların arasına yatmış, onun hakkında konuştuğumuz bir gün, “Ben, nasıl söylesem, ona hayranım,” dedim.

“Ya,” dedi İnfanda dalgın dalgın.

“Neden?” diye sordu Maria merakla.

“Cesur olduğu için. Dedeyi bırakıp uzaklara gitmesi...”

Maria sözümü kesti. “Aslında kalanlar daha cesurdur.”

İnfanda bu konuda bir şey demedi.

Sanırım o zaman Maria haklıydı, ben küçük olduğum için öyle konuşmuştum. Daha sonra Polonyalı büyükanne için gittiği yerin değil, buraların daha uzak olduğunu düşündüm.

Kış boyunca çok yağmur yağdı. Orman ıslanıyor, kurumaya fırsat bulamıyordu. Yapraklar çürüyüp toprak oluyor, yerlerine yenileri bitiyordu. Akşamlar büyük fırtınalar kopuyordu. Öyle kuvvetli esiyordu ki, yemek odasının perdeleri kimse dokunmadığı halde havalanıyorlardı. Dede, “Kim o?” diye soruyor, bizler “Hiç kimse,” diyorduk.

“Biri kapıyı çalmış olmalı.”

“Hayır dede, sana öyle geldi.” Sonra da iç çekiyorduk.

Okul dönüşü saçlarımızdan yağmur suları süzülüyordu. Kapüşonlarımız vardı, ama eve dönerken takmıyor, yağmur altında korunmasız yürüyorduk. Maria sarhoş gibi sağa sola yalpalıyor, dudaklarını yan açık tutuyordu. İnfanda dimdik ilerliyordu, kirpiklerine gelen damlaları, gözyaşlarını silercesine eliyle kuruluyordu. Bütün yüzü ıslanmışken bunu neden yaptığını anlayamıyordum. Bense kollarımı açarak gökyüzü ile toprak arasında koşuyor, şarkılar mınıldanıyordum. Dışarıdayken, üzerime yağan yağmur beni neşelendiriyordu. Oysa odam-

dayken, çatıya düşen yağmur damlalarının sesiyle camlardan süzülen sular içimi karartıyordu. Kapıyı kilitliyor, yatağıma uzanarak saatlerce ağlıyordum. Ancak, üzgün olup olmadığımdan pek emin değildim.

Bir gün Tereza Teyze anneme, “Katerina biraz sinirli. Ona dikkat etmeli,” dedi.

“Nasıl yani?”

“İşte, ona benzemesin sakın...”

Polonyalı büyükanneyi kastediyordu. Bunu ses tonlarından, birbirlerine bakışlarından anladım. Demek ki sinirliymiş. O günden sonra beni azarladıklarında ya da ablalarımla kavga ettiğimizde var gücümle bağırmaya başladım. Aynı gün Polonyalı büyükannenin resmini alıp aynanın karşısında yüzümün yanında tuttum, ama bütün uğraşlarım karşıya fazla bir benzerlik bulamadım. Onun gözleri yeşil, benimkiler kahverengiydi, üstelik biri diğerinden koyuydu. Aslında bu halleriyle çok hoş görünüyor, Rodia'ya göre şanslı olduğumu gösteriyorlardı. Saçları kuzgun karası, benimkiler kumraldı, teni bembeyaz, oysa benim tenim buğday rengiydi. Bir tek boyunlarımız benziyordu, biraz da çenelerimiz. Adamakıllı gururlandım. Boynumuzun omuzlardan başlayarak çenemize kadar uzanışında bir güzellik esintisi, yalın bir kıvrım, bir soyluluk vardı.

Boynumun yapısına hayrandım, özgüvenimi pekiştiriyordu. Yalnız kaldığımda elbisemi omuzlarıma kadar sıyıyor, aynanın karşısına dikiliyordum. Aynısını, yatmadan önce geceliğimle de yapıyor, kendime bakmaya doyamıyordum. Bütün dünyada aynadaki görüntüm ve benden başka bir şey yokmuş, bundan da hoşlanıyormuşum gibi. Ancak elektriklerin kesildiği bir gece, mum ışığında devasa boyutlardaki gölgemin karşı duvarda şekillendiğini, yatağımdan tavana kadar bütün odayı kapladığını görmek ödümü koparmıştı.

Bu yıl gelinciklerin çok olacağını söyleyen Tereza Teyzem haklı çıktı. Yağmurlar tohumlarını çoğaltıp bütün ovayı gelinciklerle donattı. Çiftlik içinde bile, ekilmemiş topraklarda dikkörtgen kızıl halılar

oluştı. Sanki yeni ve hızlı bir şeylerin gelişini müjdeliyorlar. Rodia'ya göre düşünde kırmızılar görmek hız anlamına geliyormuş. İyi ki hasır şapkam için kızıl gelincikleri seçmişim. Şimdi doğayla daha uyumluyum. Maria da kirazları seçmekle iyi etmiş, meyveleri sulu ve tatlı. Oysa İnfanda'nın "unutma beni"leri öyle nadir ki!

.....

Dünden beri hava kapalı, ancak bir türlü yağmaya karar veremiyor. Gökyüzü bulutlanıyor, güneş çıkıyor, sonra tekrar bulutlar, devamı gelmiyor. Düşmeye niyetlenen birkaç yağmur damlası, daha yere varmadan toprağa kavuşmanın kokusunu yayarak havada asılı kalıyorlar. Ağaçlar kararsızlıkla bir o yana bir bu yana eğiliyor, gövdeleleriyle kökleri suya hasret, yapraklarıysa güneş istiyor. Hava karanyor, gökyüzü alçalıyor, her şey alçalıyor. Hayvanlar korku içinde. Tavuklar kümeslerinde tünemiş, tavşanlar bir köşeye büzülmüş yalanıyorlar. Keçilerse kaygıyla sağa sola bakınıyor. Mavrukos da böyle korkardı. Kesik kuyruğunu indirir, yalvaran gözleriyle yanıma sokulurdu. Kapalı ağızdan, dışanda unutulmuş gibi duran tek bir dişi görünürdü. Artık bulunduğu yerde korkmasına gerek yok. Üstünü örten mermer sağlam, hiçbir rüzgâr onu yerinden oynatamaz.

Gök gürliyor, şimşek çakmış olmalı. Güçlü ışığından korunmak için gözlerimizi kapıyoruz. Azıcık üşüyoruz ve bu soğuk, kış kıyametten daha çok ürpertiyor. Sessizce camdan dışanya bakıyor, kımıldamaya cesaret edemiyoruz. Nefesimiz kesilmiş boğuluyoruz, her an sonumuz gelecekmiş gibi. Birden yağmur başlıyor. Gözlerimize kadar inemeyen yaşlar kuruyor, rahatlıyoruz. Gülüşmeye başlıyoruz.

"Güzel, çok güzel!" diyor dede.

Bu, dedenin dilinde ağaçlara faydalı anlamına geliyor. Tereza Teyze de başıyla onaylıyor, ama ağaçları sevdiğinden değil, saçlarını yağmur suyuyla yıkayabilme olanağına bulacağından. Annem konuşmuyor, babamla yağmurlu bir gün tanışmış. Dışanya koşup eğlenmek istiyor, ama ıslanmaktan korkuyorum. Kedi gibi kanepede büzülüp hiçbir şey

düşünmeden yağmuru dinliyorum. Ne olduğunu bilmediğim bir şey içimi mutluluk ve endişeyle dolduruyor. Ama şarkı söyleyerek ya da bir kağıda kelimeler yazarak, iç içe girmiş daireler ve dört yapraklı yoncalar çizerek rahatlayabiliyorum.

“Eline bir kitap, bir nakış al,” diyor annem. “Ellerini bağlayarak boş oturmandan hiç hoşlanmıyorum.”

“Yapamam!”

“Yapamam da ne demek?”

“Yapamam demek.”

Gözleri çakmak çakmak, sonra bakışları donuyor. Annem hiç sonuna kadar gitmiyor, kızmasına ramak kala duruyor. En kötüsü de bu, beni kahrediyor. Saygısızlığım için beni dövmediydin anne, tokatlamalıydın. Özür dilemek için ayağa kalkıyor, sonra utanıp duruyorum. Gözümün ucuyla bakıyorum, üzgün görünüyor. Cama yaklaşıp parmaklarımla son günlerin gözde bir şarkısını çalıyorum, sol ayağımla da ritim tutuyorum. Bakışlarıyla sırtımı okşuyor, daha şimdiden affetmiş. Buna dayanamıyorum, bir köşede ağlayabilmek için koşarak odadan çıkıyorum. Dışanda kovadan boşanırcasına yağmur yağıyor, saçlarım şakaklanma yapıyor. Annem camdan görmüş olmalı, ama içeriye çağırıyor. Bir süre sonra gözyaşlarımla unutturan bir mutluluk hissine kapılıyorum.

“Katerina, delirdin mi?”

Gelen Maria. Başında kapüşonuyla evden çıkmış elimden çekiyor. Bencilik nöbetine tutulmadığı zamanlar şefkat dolu.

“Sınıslıklamsın, zatürree olacaksın. İçeriye gel de seni kurulayayım.”

İradesizce kendimi bırakıyorum. Elbiselerimi teker teker çıkarıp beyaz bir bornoz giydiriyor. Kendinden emin elleri tenimi ovarak karnımı ısıtıyor.

“Bırak beni,” diyorum. “Sana ne?”

Şaşkınlıkla bakıyor.

“Hastalansam da size ne? Umurunuzda mıyım sanki?”

Hastalansam, annem beni belki de daha çok sever. Su içirmek için başımı kaldırıp yemek yemem için yalvarır. Akşam karanlığında yataklarımı okşarken odam çiçek ve ilaç kokar. Ben de ateşimin kırklara çıktığı bir gün ona derim ki...

Maria kulağıma eğiliyor. "Bazen çok acımasız olduğunu biliyor musun?"

Bedenimi öncekinden daha büyük bir güçle ovuyor.

"Maria, kiminle evleneceksin?" diye soruyorum apansız.

"Sana ne?" diyerek gülüyor.

"Sana ne de, ne demek? Geceleri uykuya dalmadan seni, İnfanda'yı, annemi, babamı, biraz da Tereza Teyze'yle dedemi düşünüyorum. Kendi kendime soruyorum; hayatımız nasıl olacak, neler yapacağız! Çünkü bir şeyler yapmamız gerekiyor, değil mi Maria?"

Yağmur dinmiş, yeni farkına vanyorum. Ağaçlardan süzülen damlalar, havada kırmızıya, sarıya, yeşile, gökkuşağı renklerine boyanıyor.

"Ne demek istiyorsun Katerina?"

"Güneşin tenimizi yakmasına, yağmurun üstümüzü başımızı ıslatmasına öylesine katlanmayalım..."

"Tanrı'ya karşı koyalım öyle mi?"

Susuyorum. Bunu kastetmek istememiştim, Tanrı'ya saygı duyuyorum. Maria, yaşamı yanıma bağliymışçasına sorusunda ısrar ediyor.

"Tanrı'ya karşı koymamızı mı istiyorsun?"

"Bazen Prometheus'u düşünüyorum..."

Sarsılarak gülmeye başlıyor. Şimdiye kadar böyle güldüğünü hiç görmemişim.

"Delisin sen kızım! Yoksa Prometheus'a mı özendin? Bizim ne olduğumuzu sanıyorsun? Birer kannıcaız biz, duyuyor musun, karınca!"

Birden ciddileşip kaşlarını çatarak görünmez bir kalkanın arkasına gizleniyor. Bir şeylere karşı savunmaya geçtiği belli de nelere karşı?

"Aslında böyle hikâyelerden hoşlanmam. Çiçekler gibi, hayvanlar gibi yaşamak istiyorum. Onlardan başka her şey sahte."

“Nelermiş onlar?” diye soruyorum. “Seni anlayamıyorum. Prometheus’a gelince, okulda yazdığım bir kompozisyonu hatırladığımdan adını andım. ‘Prometheus’u nasıl tanımlarsınız?”

Ben de savunmaya çekiliyorum. Kaşlarımı çatmıyorum ama boy-num uzuyor, uzuyor... Maria gözlerimin içine bakıyor, yalan konuştuğumun farkında.

“Senin yaşamdan olağanüstü beklentilerin var. Benimse yok. En büyük şeylerin günlük yaşamda gizlendiklerini biliyorum.”

Sessizce kapıyı arkasından kapatıyor. Bornozum omuzlarımdan kaymış, dalgın dalgın bedenime bakıyorum.

• Μαργαρίτα Λυμπεράκη, *Τα ψάδινα καπέλα*, [Hasır Şapkalar], Εκδόσεις Κέδρος, Atina 1946.



Galatia Sarandi

(1920-2009)

Γαλάτεια Σαράντη

Patra'da doğdu. Hukuk Fakültesi'ne kaydolduysa da eğitimini tamamlamadı. Öyküleriyle romanları birçok ödül alarak başka dillere de çevrildi. 1984'te Atina Akademisi'ne kabul edilen ilk kadın üye oldu. Bulgarca ve Macarcadan çeviriler yaptı.

Eserlerinde, Yunan toplumunu alt üst eden son elli yılın siyasi olaylarını doğrudan anlatmak yerine, bireylerin yaşamlarına etkilerini incelemeyi yeğledi. Komünistler babasını kurşuna dizdiği halde, siyasal kamplaşmada taraf olmaktan özenle kaçındı. *Sınırlar* romanında, aynı olayın her kahramanın bakış açısına göre nasıl farklı algı-

lanabileceğini başlarıyla betimledi. Lirik yaklaşımıyla psikolojik çözümlemelerini gerçekçi gözlemleriyle dengeledi. Anlatımı özenli, duygusal, şefkat ve incelikle yüklüydü.

Başlıca eserleri: *Leylaklar, Geri Dönüş, Eski Evimiz, Sınırlar, Yankılar*. (roman) *Güven Renkleri, Vilna'yı Hatırla, Eleni, Nehir*. (öykü) *Aslanla Yılan, Özgürlük Şaşı, Sökerken*. (çocuk romanı)

Vedalaşma

Ο αποχαιρετισμός

(Öykü)

Gelen mektubu hiç beklemiyordu. Düşünü bile kurmadığı için tamamen hazırlıksız yakalandı. Yaşlı Andoni Mileas bu dünyada yaşanabileceğini hayal bile edemediğı bir mutluluk duydu.

“Sevgili baba, ellerinden öperim,” diye başlıyordu oğlu. “Hepimiz çok iyiyiz, senin de iyi olmanı dileriz. Bu sene köye gelmeye karar verdik. Küçük Andoni’nin okulu biter bitmez geliyoruz. Ancak dönüşte seni de yanımızda Atina’ya götürmeye kararlıyız.”

Oğlunun her mektubunda yinelediğı son tümceyi hiç önemsemedi. “Gel baba, gel artık! Senin bu yaşta yalnız yaşamana dayanamıyorum” ve buna benzer bir sürü laf. Kim dinler? Gitsin de Atina’nın pisliğinde, gürültüsünde ruhu kararsın, öyle mi? İnatsa inat, hiç bir yere gitmiyorum işte! Burada doğdum, burada öleceğim. Baba, gel de torununu gör! Buraya getirin göreyim. Kaç yıldır bunu bekliyordu, zaman nasıl da hızlı geçmişti!

Mektubu kahveye götürüp herkese okuttu. Köylüler, “Gözün aydın Andoni Dede, artık torunlarını görebileceksin,” dediler. O da bu güzel haberi kutlamak için herkese tekrar tekrar ikramlarda bulundu.

Böylece günler haftalar geçti, bademler olgunlaştı, incirler bal kıvamına geldi. Andoni Dede bir gün okulun önünden geçerken öğretmeni yalnız gördü. “Hoca Efendi, öğrencilerin nerede?”

“Ne öğrencisi dede, tatile girdik. Seninkilerin gelişi de eli kulağın-

da, öyle değil mi?”

Öyleydi tabii! Hemen, hanımı öldükten sonra ona ev işlerinde yardım eden evlatlığı Pota'ya gitti.

“Okullar kapanmış. Gel de bizim mezbeleğe çeki düzen ver, başkentlilere rezil olmayalım!”

Dalgasını geçiyor, başkentlileri küçük görüyor gibiydi, ama badana yapılırken kadınların yanından hiç ayrılmadı. Gün boyunca hiç oturmadı, ona karışıyor buna karışıyor, kadınlara takılıyor, sonra da mutluluğunu böyle kayıtsızca sergilediğine utanıyordu. Kendinden bile gizlenmek için durup dururken birdenbire kızıyor, kadınların güya tembellik yaptıklarını, boşuna para aldıklarını söyleyerek bağırıyordu. Sonunda Pota dayanamadı, sesini yükselterek onu kahveye yolladı. “Allah'ın iyiliği için ağam, delirteceksin hepimizi. Bırak da işimizi yapalım.” Söylenerek kahvenin yolunu tuttu, ama için için gülüyordu.

Pota her pencerenin altına bol yapraklı yemyeşil fesleğen saksıları koydu. Ev temizlikten tanınmaz hale geldi.

Çocuklar geldiğinde, Andoni Dede onları dış kapının önünde karşıladı. Gelin çok zayıftı, dönüp ona bakmadı bile. “Yanm porsiyon,” diye düşündü. “Bir merhaba bile ona çok.” Yabancı, konuşması da huylan da değişik. Kız torunlarına ters ters baktı. Eksik etekler, dedi içinden, kızların bir suçu varmış gibi. Kaşık düşmanları! Yüz hatlarını yumuşatan, gözlerinin parlamasını sağlayan, küçük Andoni oldu. Ona bakmaya doyamıyordu! O her şeye layıktı. Evimin efendisi, güneşim, akasyam, kartalım benim. Bütün güzellikler senin olsun. Sana silahımı vereceğim, sana sandal alacağım...

“Baba,” dedi gelini tatlılıkla. “Kızlar kuskanıyor, küçüğü şımartmanın böyle! Diğer çocuklar ...”

Yaşlı adam parladı. “Kimler, şu eksik etekler mi?” Söz hakları varmış gibi!

“Dedeciğim, doksan yaşında olduğun doğru mu?”

“1864'te doğdum. Hesapla, yaşımlı bul.”

“Dedeciğim, Osmanlı’yla savaştın mı?”

“Osmanlı Mani’ye hiç ayak basmadı, sakın bunu unutma. Girit’te savaştım.”

“Dedeciğim, bu delikten korsanlara kızgın yağ mı döküyordunuz?”

“Onun adı ‘foneas’ Andoniciğim, ‘foneas.’”

Birbirlerinden ayrılamıyorlardı. “Bütün malımı mülkümü tek tek göstereceğim,” dedi Andoni Dede! “Öğrensin, büyüdüğünde sahip-lensin, hiç ilgilenmeyen babasına benzemesin.” Bütün tarlaları, bahçe-leri, bostanları, bağlar ve zeytinlikleri tek tek gösterdi. Küçük Andoni ceviz, incir, ne verilse yiyor, dedesinin yanından hiç ayrılmıyordu. Hep savaşlardan, çarpışmalardan konuşuyorlardı. Sancaklardan, kan davalarından, marabalarla soylu ailelerden. Yaşam ve tarih bir oyuna dönüşmüştü. Petrobeyis, Trupakiler, Panayotaras, Mora Beyi’nin gü-zel prensesi. Bütün delikanlılar ona aşık olmuş, ama o Andoni’ciğin büyük büyük babasına varmıştı! Yiğitlikler, namus ve şeref uğruna ölüme meydan okumalar...

Tepeye çıkıyor, güneşin denize batışını coşkuyla seyrediyorlardı. Arkalarında heybetli Taiyetos Dağı, ayak basılmamış, gururlu, erkek-si. Andoni Dede bu günlerde zirvesine bile tırmanabilirdi. Çocuğun yanında kanatlanıp güçlendiğini hissediyordu.

Bir süre sonra cesaret edip düşünüy oğluna açabildi. “Bırak da An-doni bu kışı yanımda geçirsin. Bu kışı yaşamı boyunca unutamayacak.”

Oğlu güldü. “Ne diyorsun baba, olur mu hiç? Çocuğu nasıl bırakı-rım? Ama sen bizimle geleceksin, böyle kararlaştırdık. Artık zorla mı olur, güzellikle mi olur bilmem, istesen de istemesen de seni yanıma alacağım!”

Bastonunu kaldırıp kafasına indirmek geçti içinden. Küstaha bak! Atina’ya gidip eli biraz para gördü diye boyu uzamış, çocukların bü-yüklerine nasıl konuşması gerektiğini unutmuş.

Akşama doğru torunu yanına geldi, “Haftaya gidiyoruz dedeciğim, sen de bizimle gelecek misin?”

Sigarasını sanyordu, yanıt vermedi. Çocuk gücünün farkına varmışçasına, dedesinin artık kulu kölesi olduğunu, onsuzluğa dayanamayacağını anlamışçasına üsteledi. “Bizimle geleceksin değil mi?”

“Geleceğim, Allah belamı versin. Gelip oralarda itler gibi gebereceğim.”

Yaşlı adam çok kızmıştı. İçinden alt komşulannın bahçesini taşlamak geçti. Bir asır kadar önce iki aile birbirine düşmandı. Namus adına kan akmış, iki taraftan nice delikanlılar telef olmuştu. Kan davasının nedenini hatırlayan yoktu, ama olsun! İnsanın dostunu düşmanını bilmediği bu riyakâr zamanda selamlaşıyorlar da ne oldu? Gönlünün kabardığı bu anda kanı konuşmuş, rahatlamak için komşusunun bahçesini taşlamak istemişti.

Küçük Andoni kardeşleriyle kovalamaca oynamak için uzaklaşıncaya yalnız kaldı. Bahçe duvannın yamacına oturdu. Ne kadar güzeldi! Kuşlar alçaktan uçuyordu. “Gidiyorum,” dedi kuşlara. “Gidiyorum.” Sesi titredi, boğazı düğümlendi.

“Ah hanım, ah” diye söylendi. “Niye benden önce öldün ki? Seni kurnaz seni, ne güzel de ayarlamışsın! Bir güzel süslediler, ağıt yaktilar, bütün köy ardından ağladı. Herkes cenazene geldi. Yediler, içtiler, günahlannı afettiler. En iyi şarabımı bitirdiler, helal olsun. Kuşlar gibi hafif cennete çıktın. Ya ben, benim halim nice olacak? Beni bırakıp gittin.”

Derdine dalmıştı, yüksek sesle konuşuyordu. Sanki on beş yıl önce ölmüş kansı zeytinlerin arkasında, bahçe duvannda, havada bir yerlere gizlenmiş yanıt verecekti.

“Atina’da ölüp gidersem sonum ne olacak? Arkamdan ağıtlar, türküler yakılmayacak mı?”

Sigarasını söndürüp ağır ağır doğruldu. Beyninde bir şimşek çakmıştı ve olabirliğini kurguluyordu. Yeğeni Vyeno’nun evine yöneldi. Kapıda kızını gördü. “Anan nerede kız?” diye sordu ters ters.

“Hayvanları suya götürdü. Şimdi gelir Amca.”

Bir sandalyeye oturup beklemeye başladı. Düşündükçe cesaretle-

niyordu, olmayacak iş değildi. O kadar tuhaf da kaçmayacaktı. Vyeno yörenin en iyi ağıtçısıydı, bunu herkes biliyordu. En güzel dizeleri o dizer, en acıklı yakıştırmaları o bulurdu.

“Sence kaç yaşındayım,” diye sordu genç kıza.

“Bilmem ki Amca, ne desem?”

“Doksan altı yaşındayım.”

“Yüz yaşını da görürsün inşallah.”

“Elinin körü. Beni götürecekleri Atina’da ölüp gideceğim. Ölürken de arkamdan kimseler ağlamayacak, türküler okumayacak.”

“...”

“Buraya bu yüzden geldim. Anana söyle, hemen eve gelsin, bana ağıt yakacak.”

Genç kız şaşırdı, saç örgüsünün ucunu çekiştirmeye başladı.

“Ağdını sağlığında mı yakacak Amca?”

“Evet, neden olmasın, yasak mı ki?” Yine öfkelenmişti.

“Hayır değil,” dedi kız korkuyla.

“Eve gelsin konuşalım, gününü kararlaştıralım.”

Meryem Ana yortusundan sonraki pazar için anlaştılar. Ertesi gün Atina’ya hareket edeceklerdi. Yıkanıp damat gibi süslendi. Pota o gün için sakladığı gömlekle takım elbisesini giydirdi. Kiliseye gidip günah çıkardı, kutsanmış şarap içti. Ayin sonrası bütün köylüler vedalaşmak için evinde toplandılar. Salonun ortasına oymalı sandığı çekmiş, üzerine uzanmıştı. Elleri göğsünde kavuşmuş, gözleri kapalıydı, ağzına da kırmızı bir karanfil yerleştirmişti. Herkes etrafında bağdaş kurup ciddi yüzleriyle hareketsiz beklemeye başladılar. Az sonra, önceden konuşulduğu gibi, yanında civar köylerin en iyi üç ağlayıcısıyla Vyeno çıkageldi. Yere oturdular, kara başörtülerini çıkarıp ritmi bulmak için haşlanı sağa sola sallamaya başladılar.

Vyeno ağıta başladı. Yürekli bir delikanlı için ağlıyordu şimdi, yüz-lük bir dede için değil. Sönmesiyle dünyayı karanlığa boğan güneş, kökleri kurumuş çam ağacı, yıldırım düşmüş koca meşe, suyu ku-

rumuş bereket pınan. Çiçekleri, kuşları sulayan köpüklü çağlayanım nasıl da sustun! Her dizeyi önce Vyeno söylüyor, ardından üç kadın içler paralayıcı ağlamaklı sesleriyle tekrarlıyordu. Sonra sıra savaşımlara, kör kurşunlara, yıkılan kalelere, intikamlara, namus uğruna akıtılan kanlara geldi. Bu dünyada Allah'ın kutsamadığı şeyler de var!

Andoni Dede ağıdı dinliyor, yüzü mutlulukla ışıldıyordu. Gözleri kapalı, elleri göğsünde kavuşmuştu. Allah bu güzel günde yanına çağırırsa. Meleğini gönderip ruhunun tertemiz olduğu bu anda alıp da görkemli Taiyetos'un doruklarından geçirerek bağına bassa. Üfleyip de yağdı tükenmeye yüz tutmuş bu kandilin titrek alevini söndürse. Ellerini uzat Yüce Efendimiz, Andoni Dede'nin ruhunu özgür kıl. Diktiği servilerin, çapaladığı zeytinlerin, alın teriyle suladığı toprağının üzerinden yükselsin. Vyeno'nun güzel dizeleriyle yükseklerle, daha da yükseklerle çıksın!

Pota büyük tepside konyakla kahve ikram etti. Herkes, "Allah günahlarnı bağışlasın," dedi. Yaşlılar, "Allah bizi birbirimize kavuştursun," diye eklediler.

Her şey bittikten sonra yanına küçük Andoni geldi. Korkmuş, ağlamaktan gözleri kızarmıştı.

"Söyle dedeciğim, sen şimdi yaşıyor musun?"

"Sus bakayım, erkekler ağlamaz," diye yalandan torununu azarladı.

Çocuk hıçkırımlar içinde tekrar sordu. "Dedeciğim, sağ mısın yoksa değil misin?"

Andoni Dede biraz yumuşamıştı, başını okşadı.

"Ne bileyim evladım," dedi yavaşça. "Ne bileyim..."

Uzaklarda, küçük beyaz bir bulut kayıtsızca gökyüzünde süzülüyordu. Beyaz, şekilsiz ve telaşsızdı. Tatlı bir gülümsemeyle yükseklerdeki buluta baktı.



Andreas Frangias

(1921-2002)

Ανδρέας Φραγκιάς

Atina'da doğdu. İktisat tahsilini yanı sıra bırakarak çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Siyasal görüşleri yüzünden iki kez sürgün edildi. İlk romanlarında, II. Dünya Savaşı sonrası Atinasının yoksul mahallelerinde, fabrika işçilerinin zor yaşam koşullarını en ince ayrıntılarına dek anlattı. Roman kişileri, işsiz kalmalarına ve tüm hayallerinin yıkılmalanna karşın daha iyi günler geleceğine ilişkin inançlarını yitirmezler. En tanınmış romanı *Limos* (Açlık)'ta ise, modern teknolojilerden faydalanılarak örgütlenen hayali bir toplama kampında sergilenen çağdaş acımasızlığı betimler. Roman, bilim

kurgu formunda, post natüralist bir anlayışla kâbus dolu bir dünyayı betimler. Tüm romanları filme çekilmiştir.

Başlıca eserleri: *İnsanlarla Evler, Parmaklıkları Kapı, Açlık, Kalabalık.* (roman) *Beş Dönüm Cennet.* (tiyatro)

İnsanlarla Evler

Ἀνθρώποι καὶ σπίτια

(Roman)

Argiri ile kansı Yeorgia, Alman İşgali sonrası Atina'sında yaşamaktadırlar. Savaş ve İşgal yıllarında gelecekle ilgili kurdukları hayaller gerçekleşmemiştir. Bir yandan İç Savaş sürerken, halk yığınları işsizlik, yoksulluk ve umutsuzluk altında kıvranırlar.

...

“Bak Thanasi, aletleri satmayı düşünüyordum.”

“Aletleri mi satacaksın? Ama onlar ekmek teknesi.”

“Benim için değil. Uzun zamandır işime yaramıyorlar.

“Bana bir haftalığına ödünç versen!”

Kapının önünde bir süre konuşmadan durdular. Argiri arkadaşının gözlerine bakamıyordu. Ama Yeorgia ile aletleri satmayı kararlaştırmışlardı.

“Ne olacak şimdi Argiri?”

“Al. Hangisini istersen al. Daha sonra satanm.”

Yatağın altından kasayı çekti.

“İşine yarayanları seç.”

Thanasi aletleri yere serdi. Manivelalan, tornavidalan, demir testeresini, boru anahtarlarını, kesikleri, teneke makasını ayırdı. Ayırdıklarını iki kasaya, kalanları da üçüncü kasaya koydu. Yerde bir sürü alet kalmıştı, toplamak için eğildi.

“Bırak,” dedi Argiri, hiçbir şeyin önemi kalmamış gibi.

Thanasi iki kasayı sırtlayınca, Argiri kanının çekildiğini hissetti. Bu kasalar, yatağının altından ona güç veriyordu. Şimdi tamamen işsiz kalmıştı. Yüzünü tahtalarında ezmek istercesine yatağa yüzü-koyun yattı. Thanasi iş bulabildiğine göre durum o kadar umutsuz değildi. Karyolanın demirlerine bütün gücüyle asılarak gerindi. Büküldüklerini görünce korktu, Yeorgia'ya nasıl açıklardı? Yerinden kalkarak düzeltmeye çalıştı ama eski hallerine getiremedi. Artık eski gücü kalmamıştı.

Thanasi'nin attığı sigara izmaritini yerden alıp yaktı, pencerenin önüne oturarak düşüncelere daldı. Sokaktan ayak sesleri geliyordu, kulaklarını dikti. Ona iş bulacağına söz veren Yeorgiadis olabilir miydi? Panjurlarda bir tıklama sesi duydu, titreyen çene kaslarını sıkı, kımıldamadı. O olmalıydı, şimdi de kapının camına vuruyordu. Pencereye yaklaştı, panjurları aralayıp bakmak istedi.

"Argiri benim, kunduracı."

Argiri kollarıyla dizlerini sardı. Sigara dudaklarını yaktı. Ses çok yakınında, beyninin içinde yankılandı. Yanaklarını panjurlara dayadı.

"Argiri, senin dürüst bir insan olduğunu sanıyordum!"

Gitti, artık odanın karanlığında yalnız kalmıştı. Aletleri satabilse borcunu ödeyebilecek, bu lafı söyletmeyecekti. Bu akşam, kunduracının dediği gibi, dürüst bir insan değildi, aletleri de yoktu. Yani hiç bir şeyi kalmamıştı.

Bir tek Yeorgia vardı, o da şu anda yanında değildi. Argiri yalnızlığını daha da yoğun hissetti. Sabahleyin Yeorgia'ya her şeyin vidasının gevşediğini söylüyordu, ayarlar bozulmuştu. Ama o söylediklerine fazla dikkat etmediğinden, Argiri düşüncelerini geliştirememişti. Yaşadıkları zamanın zorluğunun nerede bitip kendi güçsüzlüğünün nerede başladığını çözemediği için vicdan azabı duyduğunu da eklemek istemişti. Ancak Yeorgia belki de sıkıldığı için şu anda yanında değildi.

Ayak seslerinden onun olduğunu anladı. Kadın eve girer girmez Argiri'ye seslendi.

“Buradayım, üşüdüğüm için örtündüm,” diye yanıtladı Argiri.
“Nefes nefesesin, ne oldu?”

“Durakta otobüse yetişmek için koştum. Diktiklerimin parasını ödemeyen yan komşumuzu görmüştüm. Durağa kadar taksiyle gelmiş, iki valiziyle otobüse biniyordu. Alacağımı istemek için koştum, yetişemedim. Sen onu gördün mü?”

“Hayır, görmedim.”

Karanlıkta yalan söylemek daha kolaydı.

“Yakalasam paramı isteyecek, vermemesi durumunda dikmiş olduğum eteğini yırtacaktım,” dedi Yeorgia.

“Kapıda konuşmalar duydum. Karşıdaki komşu, ‘yolun açık olsun,’ diyordu. Eğer oysa epey zaman geçmiş olmalı.”

“Evet, epey oldu.”

“Niye nefes nefesesin?”

“Erken gelmek için koşuyordum. Durakta Kozma’yı gördüm, dertleşmek istiyordu. Oturup anlattıklarını dinledim.”

“Neler anlattı? Bana bir şeyler bulmuş mu?”

“Hayır, öyle bir şey söylemedi. Senden de, işlerden de hiç konuşmadık.”

“Ne konuştunuz peki?”

“Aşkınlı anlattı. Fabrikadan bir kız sevmiş.”

“Yalnız bu mu?”

“Evet, ben de onu bırakıp koşarak eve geldim.”

Argiri başka bir şey sormadı.

Yeorgia’nın elleri terliydi. Battaniyenin içinden arayıp buldu. Çekme, otur da dinlen biraz, rahatla! Üzerine bir şeyler ört, üşümeyesin!

“Dikiş makinesine alıcı buldum.”

“Hayır, Yeorgia, yalvarırım, sakın yapma. Hiç dikiş dikmesen bile, o makine üstü çarşafıla örtülü, odanın köşesinde durmalı. Bugün nereye gitmiştin?”

“Leonida’ya.”

Argiri boğulmak istercesine battaniyesine sarıldı. Yüzü karyolanın demirlerine çarptı.

“Neler konuştunuz?”

“Bildiği bir iş var mı diye sordum.”

“Benim için mi?”

“Hem senin, hem de benim için.”

“Bunu neden yaptın Yeorgia?”

“Ama Leonida senin arkadaşın değil mi?”

“Özellikle bu yüzden sormamalıydın. Onunla arkadaşlığımız Kozma ile olan dostluğumuza benzemez. İşsiz olduğumu öğrenmesini hiç istemezdim. Eski dostlanın bunca zamandır işsiz olduğumu bilmesini istemiyorum. Onlardan iş dilenmek beni öldürüyor. Peki, o ne dedi?”

“O da anyormuş, bir iki günlük işler, ne olursa.”

Argiri rahatladı. Uzun süre öyle kaldılar. Karanlık koyulaşmıştı. Yeorgia hiç yerinden kalkmadı. Bu gece de aç yatacağız! Yeorgia'nın elini aradı, sıkıca battaniyeyi kavramıştı. Bütün geceyi öyle geçirebilirlerdi. Karanlıkta selamlaşır gibi elini sıktı. Zaman geçiyordu.

Yeorgia, “Ona gitmemi istemediğini bilmiyordum,” dedi. “Kaç gündür Leonida'ya gitmekten bahsediyorduk, neden söylemedin?”

Az sonra tekrar konuştu, “Kozma da arkadaşın, değil mi?”

“Kozma en iyi arkadaşım. Neden sordun?”

Yine karanlık ve sessizlik.

Argiri, resimde ceketinin yakasındaki altın zincirle gülümseyen çocuğun kim olduğunu sormak istedi. Eskiden onun da yakasında öyle bir zincir vardı. Annesi, “Promitheas” meslek lisesinin son sınıfına kaydolduğunda, babasının altın kaplama saatini satmıştı. Diplomayı alınca, saatin altın zincirini ona vermiş, o da ceketinin yakasına saatsiz asmıştı. O zamanlar, pazar günleri arkadaşlarıyla kasılarak dolaşmaya çıkarlardı. Sokağı boydan boya kaplarlar, bütün mahalle onların yeni ustalar olduğunu bilirdi. Bu gezintiler uzun sürmedi, herkes bir işe girdi, Argiri de mahalledeki büyük fabrikada çalışmaya başladı.

Çocukluğundan beri ellerine makine yağı bulaşmıştı. Babası oynaması için çalıştığı atölyeden tekerler, demir çubuklar, dişliler ve vidalar getirirdi. Ama bir gün, işçi tulumunu çiviye asarak akşam eve asker olarak döndü. Argiri, babasının boğazına kadar düğümlü sert yakalı bu asker elbisesine nasıl alıacağını bir türlü anlayamadı. O hiç gömleğini iliklemez, ayaklarını yünlü bezlere sarmazdı. Bütün ustalığını sergileyeceği çok önemli bir işe gidiyor gibiydi. Ertesi gün ikindide babasının alayının geçeceği büyük bir caddeye gittiler. Önlerinden uzun sıralar halinde çok geçen oldu, ama birbirlerine benzedikleri için aralarından babasını seçemedi. Bando ve bayraklar uzaklaşınca annesi kolundan çektiğinde, Argiri hâlâ yolun sonunda kaybolan alaya bakıyordu. Baba Anadolu'ya gitti ve geri dönmedi.

Annesi, Argiri'yi meslek öğrenmesi için, çeşit çeşit makinelerde bir sürü ustanın çalıştığı amcasının atölyesine yolladı. Küçük yaşta, parlak demirlerin oyuncak değil, iş olduklarını öğrendi. Amcası getir götür işlerine gönderiyor, makineleri temizletiyor, aletleri toplatıyordu. Amcası bakmadığı zamanlar, ipince testerenin demiri bir patates gibi keşişini hayranlıkla seyrediyordu. Tornalar, makineler, levyeler hiç bir zaman anlayamayacağını sandığı bir giz taşıyorlardı. Hele o kalıplara dökülen ergimiş demir!

Daha sonra akşam lisesine kaydoldu, annesi de ona pazara kadar kuruyabilmesi için her cumartesi akşamı yıkadığı mavi bir tulum diktirdi. Amcası hiç bir iş yapmasına izin vermezdi, tornadan çıkan parçaların yüzeylerini zımparalamasına bile. Bir gün atölyede bir matkap kayboldu ve aletlerin bakımından Argiri sorumlu olduğu için amcası onu tokatladı. Yüzüne gözüne makine yağları bulaşmış halde, ağlayarak annesinin o gün temizliğe gittiği eve koştu, bir daha amcasının dükkânına gitmeyeceğini söyledi. Evin beyi iyi bir usta tanıdığını, Argiri'yi onun yanına verebileceğini söyledi. İki gün sonra iyi kalpli ustanın atölyesine gelir gelmez, Argiri'den, mengeneye tutturulmuş bir çubuğu demir testeresiyle kesmesini istediler. Öğleye kadar ter

döktü ve demirin patatese benzemediğini öğrendi. Akşam, mutluluktan uçarak annesine marifetlerini anlattı, annesi de ellerine dikkat etmesini, parmakları kesik çok usta tanıdığını söyledi. Sonra, gece okulunu bitirip fabrikada çalışmaya başladı. Hepsi bu kadardı.

Yeorgia'nın elini avucuna aldı. Parmakları sağlamdı. Parmaklarıyla karsısının parmaklarını yumuşakça sıktı.

"Bütün yaşamım demirlerin arasında geçti," dedi.

"Benimki de paçavraların arasında."

Yeorgia hep elinde dikiş iğnesiyle sabahladığını hatırlıyor. Anası da dikiş dikerdi. Babaları duvarcı kalfasıydı, ama şarap yüzünden, yaptığı duvarlarda su terazisi düz durmuyordu ve onu artık işe çağırıyorlardı. Gece gündüz dikiş dikmek zorundaydılar. Gecedan geceye, zamanla, annenin gözleri zayıfladı, herkes için çalışacak bir tek Yeorgia kaldı. Genç kızken yıldızlara baktığını hiç hatırlamıyor. Tüten bir gaz lambasının önünde eğilmiş, iğne deliğinden iplik geçirmekten gözleri kızarmış, habire dikiş dikiyordu.

Ablası evlenip evden ayrılınca kalanlara bakmak tümden Yeorgia'nın sırtına kaldı. Herkesi o giydirecek, büyükleri işe, küçükleri okula o hazırlayacaktı. Ablası Stella'nın dört çocuğu, kocasının da bir dostu vardı. Yeorgia bir gün babasını karşısına alıp, "bir daha içmeyeceksin" dedi, ondan sonra da ona bir drahmi bile vermedi. Annesini doktora götürdü, gözlerinin bir daha düzelmeyeceğini söylediler. Müşterilerin işi bittikten sonra ev için de dikiş dikiyordu. Sonra Stella'nın, Stella'nın çocuklarının ve eniştesinin dostunun dikişlerine geliyordu sıra. Babası bir kadeh şarap için çocuk gibi ağlıyor, ama o yalvarışlarını duymamak için dikkatini önündeki kumaşa veriyordu. Ölçmeyi bitirince, küçük kardeşini babasına görünmeden gizlice bakkaldan yanm okka şarap almaya gönderiyordu. Tavernaya gitse kendinden geçene kadar içecek, sonra da onu eve kadar sırtlannda taşımak zorunda kalacaklardı. Kardeşi şişeyle döndüğünde, Yeorgia bardağın yanısına kadar şarap doldurup babasına veriyor, o da dudak-

lanını şapırdatarak büyük bir keyifle azar azar içiyordu.

Daha sonraları kardeşi de geceleri geç kalmaya başladı, onu kahve köşelerinden toplama işi de eklendi. Bir gün ablası Stella çocuklarıyla birlikte eve geldi, kocası onu terk etmişti. Yeorgia dikiş dikiyordu. Annesi evin içinde duvarlara tutunarak dolaşıyor, babası devamlı söylüyor, ev çocukların yaramazlıkları ile altüst oluyor, ablası sinir krizleri geçiriyordu. Yeorgia, kocası fabrikada çalışan bir müşterisinden rica edip ablasına fabrikada iş buldu. Zorla götürüp işe yerleştirdiler, ama oradan kaçarak eve gelip kız kardeşine bağırdı. O zaman Yeorgia ablasına iki okkalı tokat attı. Birkaç kez daha vurunca, ablası sakinleşti. Fabrikadaki işine geri döndü, ama bir daha kız kardeşiyle konuşmadı. Çocuklarını alıp yeni bir eve taşındı.

Yeorgia'nın Argiri ile evlenmesine yakın, annesi çok ağrı verdikleri için dişlerini çekertmek istediğini söyledi. Bir sıra altın dişi vardı, Yeorgia onları satın takma diş yaptırtmasını önerdi. Annesi kabul etmedi, gizlice dişlerini satarak kızına bir dikiş makinesi aldı. Yeni hayatına başlarken kızına bir şeyler vermek istiyordu. Makineyi eve taksiyle taşıdılar. Yeni gelinin dikiş makinesi alacak parayı nereden bulduğunu hiç kimse anlayamadı. Argiri o zamanlar fabrikada ustabaşıydı ve Yeorgia her sabah uyandığında şarkılar mınıldanırdı, ikisi de daha çok gençtiler. Birkaç ay sonra İtalyanlarla savaş başladı.

"Hatırlıyor musun?"

Sıkıca Yeorgia'nın ellerini kavrıdı. Yiyecek ve ışıkların olmadığı bu günde ellerini ısıtmak istedi.

"Şimdi ne yapacağız Argiri?"

"Bir kere, açlıktan ölmek pahasına da olsa, dikiş makinesini satmayacağız."

"Sonra?"

"Savaş bitti, insanlar Aristidi gibi ölmüyor artık, belki başka bir nedenle ölebilirler."

"Nasıl bir nedenle Argiri?"

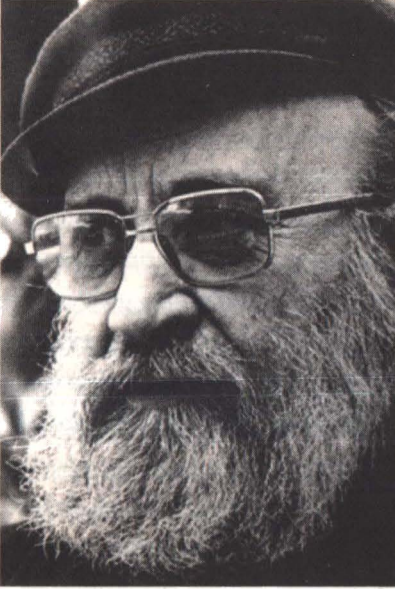
“Ben çalışmaktan ölebilirim örneğin.”

“Ancak açlıktan da ölebiliriz, buna da bir türlü razı olmuyor gön-
lüm,” dedi Yeorgia

Yeorgia'nın elleri ısınmıştı. Dışanda bir ışık yandı, panjurlar paralel san çizgilere dönüştü. Karşıdaki kız, kucağında kedisiyle birilerine iyi geceler diliyordu. Yün battaniyenin uzun püskülleri vardı. Yeorgia yüzünü göğsüne gömdü, Argiri ona her şeylerini kaybettiklerini söylemek istiyordu. Aletleri Thanasi almıştı, köşedeki kunduracı da artık dürüst bir insan olmadığını düşünüyordu. Elinde bir tek zanaatı kalmıştı, iyi bir usta olduğunu söylediklerine göre belki bir iş için çağrabilirlerdi. Bir de sen varsın Yeorgia, çok daha fazlasına layık olan sen! Bu akşam açız. Evimizde bir ekmek kııntısı bile yok ve belki de bu yüzden her yer öyle karanlık görünüyor. Çok açız, her şeye hasret kaldık. Yeorgia'nın yüzünü yüzüne yaklaşınp saçlarını okşadı. Nefesi sıcacıktı, başı Argiri'nin göğsünün hareketlerini izleyerek inip kalkıyordu.

“Bir çocuğumuz olsaydı Argiri...”

Sokaktan tekdüze sesiyle sütçü geçiyor. O kadar da geç değilmiş. Işığımız olmayınca zaman kavramını yitirdik.



Aris Aleksandru
(1922-1978)

Άρης Αλεξάνδρου

Asıl adı Aristotelis Vasiliadis. Leningrad'da doğdu, annesi Estonyalı'ydı. 6 yaşında ailesiyle Yunanistan'a taşındı. Önce Selanik'e, sonra Atina'ya yerleştiler. Pire İşletme Fakültesi'nde iki yıl okudu, eğitimi tamamlamadan Govosti Yayınevi'nin Rusça çevirmeni olarak çalışmaya başladı. Alman İşgali'nde Direniş'e katıldı. Sol görüşleri yüzünden yaşamının çoğu hapishanelerde ve sürgünlerde geçti. 1967'den ölümüne kadar Paris'te yaşadı. Rus, Fransız ve İngiliz edebiyatından çok sayıda çeviri yaptı.

Aleksandru, daha çok şair kimliğiyle tanınır. Hapishane yaşamından esinlendiği

şiiirlerinde, hayalleri yıkılan kuşağının onurunu koruma kaygısını ve özgürlük özlemini dile getirir. Düşüncelerin herhangi bir ideoloji adına vesayet altına alınışını reddeder. Bu tutumunu tek romanı *Sandık*'ta da sürdürür. Özgün kurgu ve anlatımıyla dogmatizmin anlamsızlığını gözler önüne serer. Roman Çağdaş Yunan Edebiyatının doruklarından sayılır.

Başlıca eserleri: Şiirler 1941-1971. (şiir) *Sandık*. (roman) *Tahta Bacaklar* (masal), *Şadırvanlı Tepe* (senaryo), *Lafını Esirgemedi* (denemeler)

Sandık

Το κιβώτιο

(Roman)

Yunan İç Savaşı'nda (1946-1949), Yunanistan Demokratik Ordusu (komünistler), gizli bir görev için gönüllülerden bir müfreze oluşturur. Müfreze sıkı güvenlik önlemleri altında bir sandık nakledecektir. Yaralanmaları ya da hastalanmaları sonucu verilen görevin tamamlanmasını engelleyebilecek olanlar, bir siyanür hâpı alarak intihar etmek zorundadırlar. Büyük uğraşlardan sonra, sağ kalan tek asker, sandığı istenilen yere teslim eder, ancak açılan sandık bomboştur. İhanet suçundan idam istemiyle yargılanan askerden yazılı savunması istenir. Roman, askerin savunmasıdır.

Sofokli'nin İntiharı

Sofokli V4 noktasında intihar etti. Size nasıl olduğunu anlatayım. Büyük Göl'e ilk vardığımızda sağa sapmış, büyük bir daire çizerek kıyıyı aşmış, sonra sola saparak yeni bir daire çizerek tekrar başladığımız noktaya gelmiştik. Büyük Göl'den ikinci geçişimizde Tilemahos, Binbaşı'ya biraz mola verip yüzmemizi teklif etti, ancak Binbaşı o kadar şaşırılmış göründü ki Tilemahos kıpkırmızı kesildi. Büyük Göl'den üçüncü geçişimizde, saat başı verdiğimiz beş dakikalık mola denk gelmişti. Tam öğle üzeriydi, güneş tepemizi kavuruyordu ve yaprak kımıldamıyordu. Binbaşı, çobanların koçlara taktığı çingiraklara benzer çingırağını üç kez çaldı, müfreze durdu. Bazılarımız oturdu, diğerleri yolun kenarına uzandı. Hiç gölge yoktu, ne bir ağaç ne de

bir çalı, sadece birkaç saz. Oturduğum yerden Sofokli'nin gömleğini çıkardığını, pantolonunun düğmelerini çözerek Binbaşı'ya seslendiğini gördüm. "Beş dakikamızı aşmadan dalıp çıkıyorum." Göz açıp kapayana kadar soyunup suya atladı. Binbaşı itiraz etmedi ve hepimiz çılınca bir telaşla, elbiselerimizi yırtarcasına soyunmaya başladık, nöbettekiler de bize katıldı.

Binbaşı da soyunmuştu, hatta göz bandını bile çıkardı. Hayretle sağ gözünün normal, yani kör olduğunu gördüm. Ben çıkarılmış olduğunu sanıyordum, yani derin bir delik bekliyordum. Gözünün bir şeyi yoktu, cam protezlerden bile daha iyiydi, neden gizleme gereğini duyduğunu anlayamadım. Hepimiz sakın göle atladık. Dipteki çamur yüzünden su bulanıktı, ancak ben hızlı kulaçlarla açılıp berrak sulara ulaştım. Diğerlerinin gülüşmeleriyle şakalaşmalarını duymuyordum artık. Şimdi, Atina'da Vuliagmeni plajında Hristoforos ve Aleko ile birlikteyken yaptığımız gibi, gözlerim kapalı sırtüstü uzanmış, suyun yüzeyinde hareketsiz yatıyordum. Mayomu çıkarıp var gücümle uzağa fırlatarak, suya batmadan yetişmek için hızla kulaç attım. Hristoforos'la Aleko da beni izlemiş, üçümüz çınlı çıplak ıssız kayalıklara çıkmıştık ki çingırağın iki kez çaldığını duydum. Başımı çevirince Binbaşı'nın sol elinde zincirli saati, kıyıda giyinik beklediğini gördüm. Bazılanımız daha önce çıkmıştı. İlk üç kişi hazırlanınca, Binbaşı arabalara binip hareket etmelerini emretti. Biz de elimiz mahkûm, aceleyle gölden çıktık. Fazladan iki kulaç atmak uğruna, arabalara yetişmek için kızgın güneşin altında koşmaya değmezdi.

Gölden çıkarken bir şeye basarak sol topuğunu kesen Sofokli de dahil hepimiz çok keyifliydik. "Bir şey değil, küçük bir sıyrık," dedi. Koşar adım at arabalarına yetiştik. Sofokli'nin, sol ayağının parmaklarına basarak yürüdüğünü fark ettim, sonunda Roviros'a rica edip yarasını sardırды, ne kadar küçük de olsa, o sıyrık canını yakıyordu. Ertesi gün ayağı şişmişti, çanğını çıkarmak zorunda kaldı, hızlı yürüyemiyordu. Üçüncü arabada sürücü nöbetini tutan Leandros, yer değiştiri-

melerini önerdi ve arabadan atlayarak refakat nöbetini devraldı. Değişikliği gören Binbaşı bir şeyler diyecek oldu ama sonra vazgeçip sustu.

Bir sonraki gün, malzeme nöbetini tutan Leonidas da Sofokli'ye sırasını devredince, Binbaşı müdahale ederek yaptıklarının kuraldışı olduğunu söyledi. Sofokli'nin refakat nöbeti varsa arabaların yanında yürümesi gerekirdi, takımdaki arkadaşlarının çifte nöbet tutması, yani iki misli yorulmaları doğru değildi. Müfreze durmuştu. Stamati araya girerek bütün diğer nöbetleri tutabilecek, hatta gerektiğinde savaşabilecek durumda olan bir yoldaşın siyanürlenmesinin kabul edilemez olduğunu söyledi. Binbaşı hemen yanıt vermedi, duraksadığını gördüm, öne sürecek sav anyor gibiydi. Sonunda Merkez Komutanlığı'na telsizle danıştığını, onların da Sofokli'nin siyanürlenmesini emrettiklerini söyledi.

Sofokli bembeyaz kesildi, zorlanarak, fısıldar gibi, ölümünün görevin yerine getirilmesine nasıl bir katkısı olacağını anlayamadığını söyledi. O zaman Binbaşı sinirlenip bağırmaya başladı. Ona kuralların anlatıldığını, iyice düşünüp şartları kabul ettiğini, müfrezeeye de gönüllü katıldığını hatırlattı. İlk ve son kez kendini kaybettiğini görüyordum. Bir harekâtın planlanması ile uygulamasının aynı şeyler olduğunu, bu yüzden Leandros dizginleri verirken konuşmadığını, tereddüde düştüğü için Merkez'e sorduğunu, şimdi de gelen emre uymaları gerektiğini söyledi. Haberleşme şifrelerini bilen ve emri de okumuş olan Tilemahos'u şahit gösterdi. "Yalan mı Tilemahos?"

Tilemahos başını salladı. Stamati, Merkez Komutanlığı'nı boşuna aradığını söyledi. İnisiyatifini kullanmalı, sorumluluk üstlenmeliydi, yoksa müfreze komutanlığının ne anlamı kalırdı? Binbaşı Stamati'ye kulaklarına inanamıyormuşçasına bakıyordu, ama yanıt vermesine fırsat vermeden, Sofokli üçüncü arabaya koştu, önündeki örtüyü kaldırıp elinde bir kürekle geri döndü. Etrafına bakındı, az ilerde yaşlı bir zeytin ağacı gördü, seyrek gölgesine koşup kazmaya başladı.

"Gömme ekibine gönüllü katılıyorum," dedi.

Binbaşı aramızdan rastgele üç kişi seçerek ekibi tamamladı, hepimiz sırayla kazdık. Sofokli de açılan mezannın yanına çökerek son sigarasını yaktı. Elinde zincirli saat vardı, başını eğmiş, sessizce sigarasını içiyordu. Bana mı öyle geldi bilmiyorum ama gözlerini yaralı tabanına dikmiş, ona nefretle bakıyor gibiydi. Hepimiz çevresinde yanm daire düzeninde hiç konuşmadan oturuyorduk. İlk defa olarak, siyanürlenen yaralı bir arkadaşımızla sohbet etmiyor, başlanmız eğik öylece duruyorduk. Nihayet, Sofokli sigarasından son nefesini çekti, izmariti yere atıp sol eliyle tuttuğu saate gözlerini dikti. Binbaşı esas duruşa geçerek selam durdu, bizler de kalkıp hareketsizce beklemeye başladık.

Sofokli'nin geciktiğini, hakkı olan on üç dakikayı geçtiğini, mızıkçılık ettiğini ya da kara düşüncelere dalarak yapması gerekenleri unuttuğunu düşündüm. Tam o sırada, Sofokli birden yerinden fırlayıp ayağının geçtiğini, hiç bir rahatsızlığının kalmadığını söyledi. Artık ağrısı yokmuş, topallamıyormuş, normal hızda, hatta normalden de hızlı yürüyebiliyormuş. “Görüyor musunuz? Artık hiç topallamıyorum!” Gerçekten de topallamıyordu, sırt çantasıyla tabancasını bıraktığı üçüncü arabanın yanına gidip çantasını sırtladı, bir merasimde yürürcesine arabalar boyunca ilerleyerek İtalyan yoldaşların bir marşını, “Pandiera rosa”yı söylemeye başladı. Alman İşgali'nde, Parnassos'ta tanıştıkları, E.L.A.S.'a¹ katılan bir İtalyan yoldaştan, Giacomo'dan öğrenmişti. Bu marşı bana da öğretmişti ve birlikte depo nöbeti tuttuğumuz zamanlar alçak sesle söylüyorduk, çünkü Binbaşı, askeri birlik olduğumuzu açığa çıkaracak herhangi bir şey yapmamızı istemiyordu. Marş söyleyerek uygun adım yürüyordu. Binbaşı rahatlamış gibi iç çekerek, “Herkes görev yerine,” emrini verdi. Biz arabalara yerleşip hareket edene kadar, Sofokli ilk atların elli metre kadar önüne geçmişti. Durdu, geriye dönüp bize seslendi.

“Geç kalıyorsunuz! Sizi siyanürleyeceğim!”

1 E.L.A.S.: Yunan Halk Kurtuluş Ordusu.

Gülüyordu, tehdit edercesine parmağını sallayarak yolun ortasında yürümeye devam etti. Müfreze arkasından geliyordu. Depo nöbeti tutanlar bile arabalardan inmiş yayan yürüyor, Sofokli'ye bakıyorlardı. Birinci arabanın atlannın yanında yürüyerek müfrezenin hızını ayarlayan Tilemahos, Sofokli'ye yetişmek istemiyormuşçasına, önde yürümeye devam etmesini sağlamak için adımlarını yavaşlatmıştı. Ancak bütün bunlara karşın yol sanki geriye doğru kayıyordu. Arabalar sanki yerinde sayıyor, Sofokli'nin sırtı geri geri gelerek gitgide bize yaklaşıyordu. Gömleğindeki koyu ter lekeleri gittikçe belirginleşiyor, aramızdaki uzaklık sabit bir hızla azalıyordu. Sonunda, geri geri sürüklenen Sofokli'nin yanımdan geçtiğini gördüm, sağ eli sırt çantasının içindeydi, yanımdan geçerken sırt çantası ayağıma değdi. O sırada bir silah sesi duyuldu.

Önce, Sofokli'nin doktor astegmen Roviros'la müfrezenin sonunda yürüyen Binbaşı'yı vurduğunu düşündüm. Binbaşı, uyuduğu ya da mesaj şifrelediği zamanlar dışında müfrezenin başında yürürdü. Nöbet tutmaması çok doğaldı, arabada istediği kadar kalabilir, şifre kodlarının yazılı olduğu İncil'ine gömülüp çalışır gibi yapabiliirdi. Daha sonra, şifreleme sistemini öğrendiğimizde, bir metni şifrelemekle, şifreli bir mesajı çözmenin ne kadar zaman aldığını anladığımızda, Binbaşı'nın görevini dürüstçe ve hakkını vererek, yani elinden geldiğince hızlı yapmaya çalıştığını gördük. Ama şimdi Binbaşı en geride yürüyor, sanki Sofokli'yi bekliyordu. Yürümesi yavaşladığında yanında olmak istiyor gibiydi. Silah sesine başımı çevirdiğimde Sofokli'nin yolda sırtüstü yattığını ve Roviros'un üzerine eğildiğini gördüm. Binbaşı az ilerde hareketsiz duruyordu.

Binbaşı'nın, "Öldü mü?" diye sorduğunu duydum.

"Hemen hemen," dedi Roviros. "Sol ciğerinde, yakın mesafeden ateşli silahla yapılmış derin bir yara var."

Binbaşı tekrar sordu. "Acı çekiyor mu?"

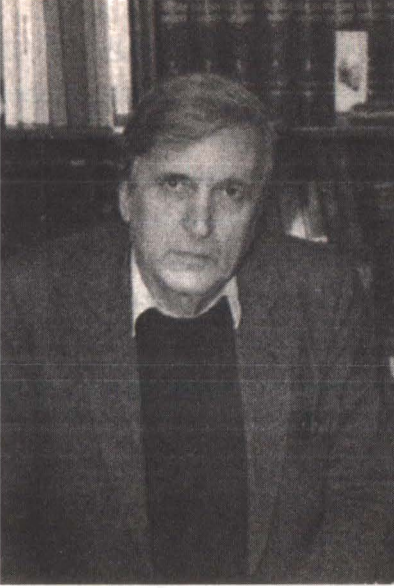
"Sanmıyorum. Şu anda kendinde değil."

Arabalar durdu, herkes olanları öğrenmeye koştu, ancak Binbaşı yola devam etmelerini emrederek yanımızdan kovdu. Aralarında benim de olduğum dört kişiden kalmamızı istedi. Roviros, Sofokli'nin başında duruyor, nabız atışlarını sayıyordu. Binbaşı sigara sarmak için tütününü çıkardı. Yüz ifadesinden neredeyse duygusuz denecek derecede sakin olduğunu düşünebilirdin, ama tek elle saniyede sigara sarabilecek kadar usta olmasına karşın elleri hafifçe titriyordu. Sonunda sigara kağıdı yırtılarak tütünler yere saçıldı. Hemen sigara sarma makinemi çıkarıp ona bir sigara sardım. Bunu ilk defa yapıyordum, o güne kadar ilişkimiz çok resmiydi. Binbaşı kabul etti, elindeki yırtık kağıdı buruşturup yere atarak sigarayı yaktı ve derin bir nefes çekti.

Tam o sırada doktor asteğmen Roviros'un sesini duyduk.

"Şimdi öldü..."

• Άρης Αλεξάνδρου, *Το κιβώτιο*, [Sandık], Εκδόσεις Κέδρος, Ατina 1974.



Aleksandros Kocias

(1926-1992)

Αλέξανδρος Κοτζιάς

Atina'da doğdu. Hukuk Fakültesi'ni dördüncü sınıftayken terk etti. Çeşitli gazete ve dergilerde gazetecilik ve edebiyat eleştirmenliği yaptı. Londra Büyükelçiliği'nde Basın Ataşesi, Basın Enformasyon Genel Müdürlüğü ve Dışişleri Bakanlığı'nda danışman olarak çalıştı. Çok sayıda çeviri yaptı, yakın tarih ve çağdaş Yunan edebiyatıyla ilgili araştırmalar yayımladı.

Romanlarında Alman İşgali'nin son iki yılından başlayarak, Yunan toplumunu iki düşman cepheye bölen ve ahlak dışı yöntemlerde sürdürülen ilan edilmemiş savaşı ele aldı. Olaylara tarafsız bir gözlemcinin

bakış açısıyla yaklaştı. Yazarın görüşüne göre, bu cepheleşme insan onuruyla vicdanını yaralayarak, çağdışı kurumlar ve kişilikler yarattı.

Başlıca eserleri: *Kuşatma*, *Bir Karanlık Mesele*, *Teşebbüs*, *Hayalî Macera*, *Cesur Tülemahos*. (roman) *Kiralık Mobilyalı Oda*. (tiyatro) *Savaş Sonrası Yazarlar*, *Denemeler*, *Millî Bölünme*, *Alınların Davası*. (araştırma)

Kuşatma

Πολιορκία

(Roman)

Margărita iki yılı aşkın bir süredir evlerinde. İlk karşılaşmaları, Almanların ÷lkemize gelip kursağımızdaki son lokmaya kadar her şeyimizi aldığı o açlık günlerinde, çok acıklı koşullar altında oldu.

O korkunç kışın dondurucu bir sabahında, Hristina ile Mina doktor-dan evlerine dönerken önlerini bir kalabalık kesmişti. Yoldan geçenler, annesinin donmuş bedeninin yanında bağdaş kuran küçük bir kızın etrafını çevirmişti. Kız ne konuşuyor ne de ağlıyordu. Küçükçük elleriyle, alıp götürmesinler diye ölü bedeni saran paçavralara sımsıkı sarılmıştı.

Hristina eğilip önlüğüne birkaç bozukluk bıraktı. Kız başını kaldırıp gözlerini dikince, o bakış Hristina'yı altüst etti. Belindeki ağrı, küçük öksüzün acısını daha iyi anlamasına neden oldu.

Yoldan geçenler durup biraz oyalanıyor, bir iki laf edip kayıtsızca dağılıyorlardı. O günlerde böyle olaylar o kadar olağandı ki!

Bir pencereden öfkeli bir ses duyuldu. "Dün akşamdan beri öylece oturuyor... Neden kimse ilgilenmiyor ki? Bu soğukta donacak."

Ciddi giyimli bir bey, eğilip bazı sorular sordu, hiçbir yanıt alamadı. Bazıları üzüntüyle başlarını salladı. Yaşlı bir kadın, topallayarak yaklaştı ve kızın eline değerli bir hazine, kuru bir ekmek kabuğu tutuşturdu.

Onlar da gitmeye hazırlanırken yürek paralayıcı bir şey oldu. Hristina yere yıkılmamak için kocasının koluna tutunmak zorunda kaldı.

Hurda bir kamyon yaklaşmış, içinden birkaç kişi atlamıştı. Belediye, yollarda can veren ya da gömme masraflarından kurtulmak ve etmek kuponlarını kaybetmemek için yakınları tarafından gizlice sokağa bırakılan cesetleri toplamak için kamyonlar tutmuştu. Çöp arabası gelip kaldırına kadar cesetler bazen günlerce öyle kalıyordu. Cenaze töreni filan yapılmadan, zorla getirtilen bir papazın titrek sesiyle okuduğu bir dua ile topluca büyük çukurlara gömüyorlardı.

Çöpçüler aceleyle ölü bedeni kaldırıp götürdüler. O zamana dek saatlerce hareketsiz duran küçük kız, yürek paralayıcı bir çığlık atarak yerinden fırladı. Peşlerinden koştu, ittiler. Kamyona yüklenmeden, koşup cesedin üzerine kapandı. Çabucak ceplerini arayarak bir şey çıkarıp avucunda sakladı. Sonra ağır ağır uzaklaşarak duvarın dibine çöktü. Çöpçü, ölünün elinde tuttuğu düğümlemiş bir mendili kızın önüne attı.

“Haydi, mirasından arta kalanlarını da al bakalım,” diye aklınca espri yaptı.

Kamyon inleyerek yoldaki çukurlara bata çıka uzaklaştı. Köşeyi dönerek, oradaki herkesin yüzünü kamçıarcasına yağın kül renkli sulu sepkenin içinde kayboldu. Küçük kız yapayalnız kalmıştı.

Hristina gözyaşlarına boğuldu.

“Zavallı öksüz! Bu soğukta donacak.” Mina’ya alçak sesle sadece bunları söyleyebildi, fazlasına cesaret edemedi. “Zavallı öksüz, kadersiz güvercinim benim.”

Mina hâlâ yerinde duruyor, karısını kolundan çekip gidemiyordu. Kıza yaklaşıp titreyen yarı çıplak omuzlarının üzerine eğildi.

“Benimle gel. Sana yiyecek vereceğim.”

Kız sesini çıkarmadı, başını bile çevirmedi. Kolundan çekilip kaldırınlıca direnmedi. Yalnız, köşeyi dönene kadar arabanın gittiği yöne doğru bakmaya devam etti.

Hristina, kapıdan girerken kıza adını sordu. Ve ancak o zaman kızın yalınayak yürüdüğünü fark etti. Bütün akşam boyunca kız ağ-

zını açmadı. Kızgın mangalın yanında, ellerini koltuklarının altına sıkıştırıp oturdu. Avuçlarından birini inatla kapalı tuttuğunu gördüler. Papathanasi, ne gizlediğini sorunca yanıtlamaya tenezzül bile etmedi. Kendini sıkıp daha çok içine kapandı. Kolunu kıvrarak avucunu açtılar, ses çıkarmadı. Zamanla kararmış, ortası delik bir beş kuruşluktu elindeki. Geri verdiklerinde sessizce avucuna aldı, ertesi gün bir ipe geçirip muska gibi boynuna astığını gördüler.

Hristina gece yarısına doğru alçak sesli, ısrarlı bir ağlama sesiyle uyandı. Gürültü yapmadan kızın yatağını serdikleri mutfağın üzerindeki asma kata çıktı. Küçük kız bir köşeye çekilmiş, battaniyesini ısınyordu. Hristina konuşmadan yanına oturup başını okşadı. Ancak o zaman kız boynuna atılıp sarıldı. Büzülüp koynuna sokuldu, hıçkırıklarla sarsılarak uzun uzun ağladı. Bir süre sonra yatıştı, duruldu. Hristina saçlarını okşadı.

“Zavallı çocuğum, zavallı güvercinim.”

Az sonra rahatlayıp Hristina'nın elini sımsıkı tutarak uyuyakaldı. Sabah uyandıklarında, ona yapılan iyiliği ödemek için şafakla uyanıp mutfakta işe koyulmuş olduğunu gördüler. Hristina okşamaya kalktığı anda kızgınlıkla yanından kaçtı. Hatta bir ara, önünde dikilip gözlerinin içine bakarak, öfkeyle, “Dün çok yemek yedim, dokundu. Zaten karnım da ağnyordu,” diyerek sırtını dönüp uzaklaştı.

Ev içindeki konumu belirlenince rahatladı. Evlerinde hizmetçi olarak yaşamak istiyordu. Zaten yapayalnız kalmıştı, onu düşünecek kimi kimsesi yoktu.

İlk günden tersliklere başladı. Hristina, zaman zaman bu kötü huylu yaratıkla umutsuzluğa kapılıyordu. Leğene sokup iyice yıkadıktan sonra tertemiz elbiseler giydirmişti. Birazdan domuz ağılından çıkmış gibi kir içinde geri döndü. Elbisesi, önlüğü, çorapları kapkara. Azarlayıp tekrar yıkadı, temiz elbiseler giydirdi. Ertesi gün yine aynı durum. Elbiseler kömür tozuna bulanmış gibi kapkara. Üçüncü gün dayanamadı. “Kızım özellikle mi yapıyorsun?”

Margarita ağzının içinde bir şeyler geveledi. Hristina haç çıkardı.
“Ne? Ne dediğinin farkında mısın?”

Kız “matem” diyerek elbiselerini çekiştirmeye başladı. “Bunları istemiyorum.”

Ona koyu renkli bir elbise bulduklarında rahatladı.

Ancak ev işlerinde üstüne yoktu. Hristina rahat bir nefes almıştı. Sabahın köründen yatağına kıvrılana kadar köle gibi çalışıyor, yapılmadık iş bırakmıyordu. Bütün işleri bitirdiğinde de kendi kendine yenilerini icat ediyor, bir saniye bile boş durmuyordu. Evin hanımı bu yüzden tersliklerine ses çıkarmıyordu.

Bir sonraki kış Hristina hastalandığında, Margarita evin ılık saçan meleşti oldu. Gündüz gece, tam üç buçuk ay süren sadakatini unutmak olanaksız. Doktor Dervenis onun için, “En şefkatli evlattan yüz kat değerli bir hazine,” demişti. Hristina acılar içinde kıvrılırken, gözünü her açtığında acısına merhem ve teselli olarak karşısında hep onu gördü.

Yine de, bu çalışkanlık neye yarar, diye düşünmeden yapamıyordu. Öyle soğuk, öyle suratsızdı ki! Bütün amacı, ona gösterilen insanlığı son kertesine kadar ödemek değil miydi?

Hayır, Margarita’nın yüreğinde, artık hiç kimseye karşı sevgi yoktu.

Αλέξανδρος Κοτζιάς, *Πολιορκία*, [Kuşatma], Εκδόσεις Κέδρος, Ατina 1953.



Maria İordanidu
(1897-1989)

Μαρία Ιορδανίδου

İstanbul'un Bakırköy semtinde doğdu. Babası Yunanlı (Hıdıralı) bir kaptan, annesi de İstanbullu varlıklı bir ailenin kızıydı. Çocukluğu İstanbul ve Pire'de geçti. 1914'te Arnavutköy Kız Koleji'nde öğrenciyken, yaz tatilini geçirmek üzere Batum'daki akrabalarının yanına gitti. I. Dünya Savaşı ve Ekim Devrimi'nin araya girmesiyle beş yıl Rusya'da yaşamak zorunda kaldı.

İstanbul'a dönüşünde, ailesinin ekonomik durumu bozulduğundan çalışmaya başladı. Kısa bir süre İskenderiye'de yaşadıkten ve orada evlendikten sonra, 1923'te Atina'ya yerleşti. Eşinden boşandıktan sonra, II.

Dünya Savaşı'nı ve onu izleyen zor günleri, iki küçük çocuğuyla tek başına karşıladı. Yaşamını İngilizce dersleri vererek ve çevirmenlik yaparak sürdürdü.

Maria İordanidu, anneannesinin yaşamından esinlenerek ilk romanı Loksandra'yı 66 yaşında yazar. İlerlemiş yaşında böyle bir işe kalkışmasını, tanıdığı İstanbul'u hiçbir kitapta bulamamasıyla açıklar. Daha sonraki eserlerinde de sıradışı yaşamından kesitler sunmayı sürdürür. İçten anlatımı, canlı diyalogları, esprili yaklaşımı ve yaşadığı zor günlere karşın yitirmedığı iyimserliği en belirgin özellikleridir.

Eserleri: *Loksandra, Kafkasya Tatili, Çılgın Kuşlar Gibi, Feleğin Çemberinde, Bizim Avlu.* (roman)

Loksandra

Λωξάνδρα

(Roman)

Loksandra, İstanbul'da doğmuş, "yere batasınca ... "nın zamanında.

"Sus, bre, yakacaksın bizi."

"Yüce Padişahımız Abdülmecit zamanında, boyu bosu devrilece..."

"Sus, dedik sana. Delirdin mi, ne bağınyorsun böyle?"

Bağırmadı ki canım! Bağırды mı şimdi? Yavaşçacık söyledi. Ama Loksandra'nın yavaşı Aya Sofya'nın çanı gibi. Onu bir tek ölüler duyamaz. Zapt edemediği büyük bir sesi var mübareğin.

Ama Loksandra'nın her şeyi büyük. Sesi büyük, yüreği büyük, göbeği büyük, iştahı büyük. Büyük gövdesini taşıyan uzun bilekli kemerli ayakları büyük. Elleri büyük, babacan, Ortodoks eller. Öpülesi eller. Okşamak için yaratılmış, tutsuyla mahlep kokan, düzgün biçimli uzun parmaklarıyla vermek için yaratılmış eller. Masanın üzerinde açılmış avuçları, "buyurun yiyin," der gibi. "Canım yesene, ye dedik sana. Ne kadicak aldın ki?"

Loksandra'nın elleri, her şeyden çok bebek taşımak için yaratılmış. Koltuğa benzeyen avuçlarıyla, bebeği kıcından yakaladığı gibi havaya kaldırıp tekerlemeler söylemeye başlar.

Bu eller nice çocuk büyüttmüş. En başta, annesi ölünce iki küçük kardeşini. Sonra teyzesi Katingo'nun öksüzünü. Daha sonra kendi çocuklarını ve dört evlatlığını.

Evlendiklerinde Dimitro duldu. Dört çocuklu bir dul: Epaminonda, Theodoros, Yorgo ve kundaktaki Ağatho. Ağatho konuşmaya başlar başlamaz ona “anne” dedi. O zamanlar iki yaşında olan Yorgo da hemen “anne” dedi. En büyükleri, Epaminonda, ona “neneka” diyordu. Theodoros’a gelince, ilk zamanlar Loksandra’yı çok üzdü. Babasının yanında onunla hiç konuşmuyor, babası gidince de küçümseyerek, ona “Loksandra Hanım” diyordu.

“Loksandra Hanım, mutfağına gitsene.”

“Bre, mutfağıma gitmek istesem, sana mı soracağım?”

Sonra da gelip başını okşardı.

“Oğlum benim, paşam benim. Gel ilacını vereyim, al şu kinin tozunu da çabucak iyileş.”

“Çık odamdan. Senin yerin mutfak.”

Öyle mi? O gün Loksandra, Theodoros’u yakaladığı gibi burnunu sıkıttı. Oğlan soluk almak için ağzını açınca da kinin tozunu içine döküverdi. Hemen odadan çıkarak, ne olur ne olmaz düşüncesiyle oğlanı da odasına kilitledi. Merdivenleri ağır ağır inerken bağınyordu. “Başımıza eşkıya mı kesildin? Sana neler yapacağımı görürsün şimdi!”

Sonra da, mutfaka giderek ona helva pişirmek için ocağı yaktı.

Theodoros’la ilk kavgasıydı bu, sonra başkaları da izledi, ta ki günün birinde dövüşmeye varana kadar. O zamanlar, Theodoros on iki yaşlarında güçlü kuvvetli bir çocuktü. Loksandra ilk başlarda oldukça zorlandı. Kadıncağız çocuğun canını yakmamak için yırtınırken, oğlan karnına, göğsüne yumruklar atıyordu.

“More...” Birazdan daha yüksek bir sesle, “More...”

Loksandra’nın tepesi atıverdi. Oğlanın üzerine atlayarak, sırtüstü yere yıkıp sırtına oturdu.

“Buraya kadar... Şeytan alıp götürsün seni. Seni köpek seni! Geberteceğim seni. Aaaa!”

Loksandra, bu Aaaa’yı karşısındakinin yüzüne bir leblebi gibi fırlattırdı. Onu tanıyanlar böyle yaptığında çok kızdığını anlarırdı.

Bu olaydan sonra Theodoros babasından yiyeceği dayağı bekledi. Loksandra'nın Dimitro'ya hiç bir şey söylemediğini anlayınca şaşırdı. Yaş gününde, Loksandra'nın ona kendi elleriyle güzel bir takım elbise diktiğini görünce daha da çok şaşırdı. Hele babasının istediği gibi, Galatasaray Lisesi'nde yatılı okuyabilmesi için, analığı Büyükada'daki arsasını satınca, şaşkınlıktan küçük dilini yuttu.

Birinci dönemin sonunda, Noel talilini geçirmek üzere eve gelen Theodoros'u, Loksandra elleri hamur içinde, sokağın ortasında karşıladı. Sevincinden öyle sesler çıkardı ki, komşular neler olduğunu görebilmek için korku içinde pencerelere koşuştular. Theodoros boynuna sarılıp kulağına, "Nenekam benim," dedi. Bir daha da Loksandra'yı hiç üzmedi, hatırını hiç kırmadı.

Loksandra'yı en çok üzen, en sevdiği evlatlığı Epaminonda oldu. Çılgın oğlan, on dördünde öğretmenini döverek okulun penceresinden atlayıp kayıplara karıştı. İzini bulabilene aşk olsun! Arkasından ağladılar, yasını tuttular ve hiç beklemedikleri bir gün, Lostromo Yakumi'den gemilerde miçoluk yaptığını öğrendiler.

Bunun üzerine, Loksandra hemen bir Ay Nikola¹ ikonası satın alarak, ikona dolabına astı. O güne dek denizle hiçbir alışverişi olmamıştı.

Loksandra'nın uzun yıllar boyunca kendi çocuğu olmadı. Çok üzülüyor, kahroluyordu. Vlaherna Kilisesi'nde mum yaktı, Ay Therapi'ye gümüş bir kandil adadı, çocuğu olmadı. Rahmi açılıp çocuk tutabilsin diye hamama giderek sıcak mermerlere oturdu, yine de çocuğu olmadı.

Dimitro da üzüleceğine ona aferin diyordu. Önce öksüzleri büyüt, kendi çocuğunu sonra doğurursun! Tövbe, tövbe. Bu işler siparişle olmaz ki! Altı yıllık evlilikten sonra, çocuk yapamayan kadının artık hiç çocuğu olmaz. Umutlarını yitirdiği bir gün, bütün mücevherlerini Balıklı Meryem Ana ikonasına adayıverdi. Hepsini!

"Meryem Anacığım," dedi. "Bağışlayıcı Meryem Anam, göster mu-

1 Denizcilerin koruyucusu Hristiyan azizi.

cizeni. Çocuk yapabileceğim kaç yılım kaldı ki şuracıkta? Öksüz kardeşlerimi büyütme ve babama bakabilmek için geç evlendim. Bu yüzden cezalandırılmam reva mı? Bütün ziynetlerimi ikonana asacağım.”

Ellerini açtı. İkonaya bakarak, Meryem Ana'yla kontrat imzalar gibi, mücevherlerini tek tek saymaya başladı.

“Ninemın büyük broşu, anamın zümrüt yüzüğü, firuze küpelerim, haçım...”

Hepsini sayıp döktükten sonra, öfkeyle sesini yükseltti:

“Bunca yıldır senden istediğim o kadar zor bir şey mi ki, neden yapmıyorsun?”

Loksandra çok kızmıştı.

Gel de mucizeye inanma! Bir ay geçmeden, hamile kalıp Alekaki'sini doğurdu. İki yıl sonra da kızı Klio doğdu. O zaman Dimitro, “Bu kadar çocuk yeter,” dedi.

“Dimitro, sen bu işlere karışma. Bunlar Meryem Ana'nın işleri.” Loksandra'nın akli ikonaya taktığı mücevherlerindeydi. Ama adağın-dan kimseye söz etmedi. İkona dolabının camlarını kalın perdelerle kapatıp, kapağını kilitleyerek anahtarı boynuna astı. Bu sırrı bir kendisi, bir de Meryem Ana biliyordu.

Meryem Ana Loksandra'nın bütün sırlarını bilirdi. Annesinin, ninesinin ve ninesinin annesinin sırlarını bildiği gibi. Bu ikona yıllar yılı elden ele geçmiş, altın ve gümüş adaklar, gözyaşı ve özlemlerle yüklü, Loksandra'nın ellerine ulaşmıştı. Şu gümüş bebek heykelciğini, Nikolo'ya nazar değdiğinde annesi asmıştı. Meryem Ana'nın halesindeki inciye, kızı Kızılbaşların elinden kurtulduğunda ninesi takmıştı. Kızcağızı yoldan geçerken yakalamışlar, yeşil fistan giydiği için öldürmek istemişlerdi. Yeşil, İslam'ın kutsal rengi olduğundan, Hristiyanların bu renkte elbise giymesi yasakmış. Ne denir? İkonaya asılı duran şu altın bileziğin öyküsünü kim bilebilir? Depremde ninesi asmış olmalı.

“Eleni, deprem ne zaman olmuştu?”

Loksandra bir şey hatırlamak istedi miydi, rahmetli Nikolo'nun

dul eşi, yengesi Elengaki'ye sorardı. Elengaki'nin belleği güçlüydü, okuma yazması da vardı.

“Deprem hangi yıld, bre Eleni? Ninem yaşıyor muydu o zaman?”

“Hangi yıld! Otur hesaplayalım. Depremde ben Erişili'ye loğusa yatıyordum, nur içinde yatsın yavrucuğum.”

Erişili'ye loğusa yattığına göre, diğer kızları Eterpi'yle Eufimias'nın doğmuş olmaları gerekiyordu. Oğlu Andriko ise daha doğmamıştı. Andriko'nun vaftiz annesi nine olduğuna göre, demek ki deprem...

Zamanı doğumlar, ölümler, düğünler ve depremlerle ölçüyorlardı. Bazen araya “o mor fıstan”ın da girdiği oluyordu.

“Bre Eleni, o mor fıstanı hatırlıyor musun? Hangi yıl dikmiştim mor fıstanımı?”

“Hangi yıld! Otur hesaplayalım...” Kahve pişirirler, minderde karşılıklı oturup çorap yamarlardı. Hangi yıl olduğunu bulana kadar akşam olur, Dimitro da işten eve dönerdi.

.....

Doğulular yemek konusuna büyük önem verirler. Derler ki, pilavı yeterince beyaz yapamayıp eti ince kıyamadığı için Konfüçyüs kansını boşamış. Yeniden evlendiğinde ise, yemeğe meraklı bir kadın almış, çünkü dediğine göre, kaderimiz tanrıların elinde değil, yemeğimizi pişirenlerin elindedir. Bunu kim yadsıyabilir? İyi pişirilmiş bir yemekten sonra kann gözünde nasıl görünür, bir de işten eve yorgun argın döndüğünde, önüne bakkaldan aldığı çorbayı, konserveyi ve hazır salçayı koyan kann nasıl görünür, bir düşünsenel!

Kocan olsun istiyorsan, kocanı iyi besle. Lezzetli olsun diye yalancı dolmaya bolca soğan doğra, ama sindirimini kolaylaştırmak için nane koymayı da unutma. Etli ayva yemeğinin tadı acıya kaçmasın diye ayvaları çekirdekleriyle kaynat, dengeyi sağlarsın. Zeytinyağında cimrilik yapma, atasözünün dediği gibi: “Zeytinyağı iç, akşama da bana gel.” Her sebze, mevsiminde hem lezzetli hem de ucuz olur, konserveye ne gerek var?

Avrupalılar, Anadolu kadınlarının hafifmeşrep olduklarını söylerler. Anadolu kadını hafifmeşrep değil, ağzının tadını bilen kadındır. Bu yüzden Anadolu'ya gelen yabancı, bir daha buradan ayrılmak istemez. Bir yuvanın temeli mutfağının altında olmadı mı, o yuvanın temeli sarsılır.

Loksandra, yuvasının temelini Yeşilköy'le Yedikule arasında, Marmara'nın mavi sularına bakan bir banliyöde, Bakırköy'de atmıştı. Her sabah penceresini açıp denize bakar, "Oh! Allah'a şükürler olsun," dedikten sonra, denizin tuzlu havasını zevkle içine çekerdi. Böyle yaparak bu bereketli denizin bütün zenginliklerini; levreklerini, mercanlarını, istakozlarını ve midyelerini de içine çeker gibiydi.

"Oh! Allah'a şükürler olsun! Bugün neler pişirsem?"

Yani, hangi yemekten başlasam demek istiyordu. Büyük midyelerden alıp dolmasını mı yapsın, yoksa küçüklerinden alıp buğuda mı pişirsin. Pilakisini mi, bol taratorlu kızartmasını mı, yoksa salmasını mı yapsın?

Loksandra'nın günü Dimitro'nun kahvesini pişirmekle başladı. Bu kahveyi kendi elleriyle pişirirdi, çünkü mihraceler gibi, kocaların da kanlarının elinden yiyip içmeleri gerektiğine inanırdı. Sonra onun giyinmesine yardım eder, yanağından öperek haç çıkardıktan sonra, kocasıyla merdivenleri iner, sokak kapısının bulunduğu mermer döşeli büyük avluya varırdı. Yemek odası avlunun sağındaydı, solda salon, onun yanında da Loksandra'nın odası. Burası onun köşesiydi. Burada, odanın bir ucundan diğer ucuna uzanan geniş bir sofayla, evin hanımının nakış sepetini, iğne kutularını, kanarya sarısı bohçasını, havlu takımlarını, kumaş parçalarını, yün yumaklarını ve bin bir türlü eşyasını koyduğu diğer bohçalarını sakladığı yüklük vardı.

Loksandra'nın krallığı olan bodrumdaki mutfığa, merdivenin altındaki kapıdan iniliyordu. Koca fırınlar, mangallar, maşalar, sineklikler ve kıyma baltalarıyla dolu bu karanlık, ama çok sevilen yeraltına. Burada, Tarnana –Ermeni balıkçının tavsiyesiyle yanına aldığı küçük

Ermeni oğlan– limon kabuklarıyla tencereleri ovar, tezgâhın üzerinde kıyma doğrar, ya da mutfağın ortasına bağdaş kurarak tûy bulutları arasında tavuk yolardı. Ortalıkta da kediler cirit atardı.

“Kış! Canın çıkmasın e mi! Şeytanın dölü, düşüreceksin beni. Al ye işte! Yesene, cadaloz!”

Loksandra kedilere lanet okuduğunda, onlara et verdiği, bu yüzden de vicdan azabı çektiği anlaşıldı.

Loksandra bu mutfağın içinde büyük keyif alırdı. Mutlu olup başkalannı da mutlu etmek için yemek pişirirdi. İkide bir yemeğin tuzuna bakardı. Yemeğin tuzuna bakar, Tarnana'ya da uzatırdı.

“Bir de sen bak, tuzu nasıl olmuş!”

“Hımm...” Tarnana karar vermekte zorlanır, bir daha tatmak isterdi.

Hizmetçi Sultana yaygarayı basardı, “Hanımcığım, yann kiliseye kutsanmaya gideceksiniz. Tavuk mu yiyorsunuz?”

“Tavuk yiyen de kimmiş ayol?”

Kadıncağz yemeğin tuzuna bakmış sadece.

Bir süre sonra, Sultana'nın ayağı mutfaktan kaydındı. Oda hizmetçiliğine terfi ettirilerek, mutfak ona yasak bölge ilan edildi. Loksandra da bildiği gibi oruç tutmaya devam etti.

Loksandra yemek işlerini bitirdikten sonra önlüğünü çıkarır, ellerini limon kabuğuyla ovar, Doğuyla Batının tek mil baharat kokularını saçarak yemek odasına çıkardı. Etrafına neşeyle mutluluk dağıtarak.

Napoli'yi gör de öyle öl derler. Laf! Asıl sen Loksandra'nın elinden midye dolması ye de öyle öl. Hünkârbeğendi, yoğurtlu kebab, kışın asma yaprağı bulunmadığından (damakta dağıldığından başka, ter ve idrar söktürücü de olan) pazıya sarılı etli dolmasını ye de öyle öl. Kabuğuyla közde pişirilmiş istiridyelerini ye de öyle öl. Öl ki, yeniden canlanarak tekrar yiyebilmenin keyfini yaşa.

Akrabalar ta Boğaziçi'nden, Kadıköy'den, Kurtuluş'tan kalkıp Loksandra'nın yemeğini yiyebilmek için Bakırköy'e gelirlerdi. Bütün soy, bohçaları, çocukları ve köpekleriyle yılda iki kez birkaç gün kal-

maya gelirdi. O zamanlar kimse günübirliğine ziyarete gitmezdi. Sonbaharda Dimitro'nun isim gününde, bir de Ortodoksia Bayramı'nda² gelirlerdi. Loksandraların isim günü Ortodoksia'da kutlanır.

Yılbaşı gecesi, sadece çocuklarıyla eşleri gelirdi. O gece Loksandra, kasabının her yıl armağan ettiği hindinin dolmasını hazırlardı. Kasap koskocaman bir hindiyi, baştan aşağı alacalı bulacalı kâğıtlar ve yaldızlarla süsleyip öyle gönderirdi. "Kokona³ için!"

"Kasabımın bana gönderdiği 'kurka'yı⁴ gördün mü?"

• Μαρία Ιωδανίδου, Λωξάνδρα, [Loksandra], Εκδόσεις Εστίας, Ατina 1963.

2 Paskalya Bayramı'ndan önceki kırk günlük perhizin ilk pazar günü "Ortodoksluğun Pazarı" olarak bilinir. Bu bayramda, 843 yılında İmparatoriçe Eudoksia'nın ikona kullanımına izin vermesi kutlanır.

3 Hanımefendi.

4 Sadece İstanbul Rumcasında hindiye verilen isim



Dido Sotiriou

(1909-2004)

Διδώ Σωτηρίου

Aydın'da doğdu. Mübadeleden sonra ailesiyle Atina'ya yerleşti. Fransız Enstitüsü'nde Fransız Edebiyatı okudu. Çeşitli sol gazete ve dergilerde muhabir ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı. 1937'de "Kadın" dergisinin Paris muhabiri iken, Sorbonne'da eğitimini tamamlayarak Avrupa kadın hareketine katıldı.

Özyaşamından esinlenerek Türk Yunan savaşı ve onu izleyen zorunlu nüfus değişimini anlatan ilk romanı *Ölümler bekler* 1959'da yayımlandı. Aynı konulardan esinlenerek yazdığı *Kanlı topraklar* (1962), ülkesinde ve çevrildiği dünya dillerinde büyük başarı kazandı. 1970'te Türkçeye *Benden Selam Söyle*

Anadolu'ya adıyla çevrilen roman Türkiye'de satış rekorları kırdı.

Sotiriou bu romanında, savaşan iki halkın çektiği çileleri tarafsız bir bakış açısıyla anlatarak Avrupalı büyük güçlerin bu savaşta sorumluluklarını sorgular. Romanın sağlam bir kurusu ve yerine göre lirik, epik ya da trajik olabilen olgun bir anlatımı vardır. Daha sonra yayımladığı *Buyruk* romanının konusu, sanıklardan biri kız kardeşi Elli Papaioannidu olan Nikos Beloyannis davasıdır. Sotiriou, 1983'te Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü'nü aldı.

Başlıca eserleri: *Ölümler Bekler*, *İlektra*, *Benden Selam Söyle Anadolu'ya*, *Buyruk*, *Yıkılıyoruz* (roman) *Alevler İçinde*, *Misafirler* (öykü) *Küçük Asya Felaketi* ve *Emperyalizmin Doğu Akdeniz Stratejisi*. (araştırma)

Benden Selam Söyle Anadolu'ya

Ματωμένα χώματα

(Roman)

On altı yaşıma kadar ne ayakkabı giydim, ne de yeni bir elbise. Babamın tek bir kaygısı vardı: Daha çok tarla, daha çok bostan ve daha çok zeytin ağacı edinmek. Anam on dört çocuk doğurdu, sadece yedisi yaşadı. Bunlardan dördünü de savaşlarda yitirdi.

Babamın şekerleme ya da simit almam için bir tek metelik verdiği ni hiç hatırlamıyorum. Bir gün, kutsanmış şarap içme ayını öncesi, bir şeyler verir umuduyla benden küçük iki kardeşimle, elini öpmek için babamın yanına gitmiştik. Niyetimizi sezer sezmez öfkeden köpürek yanından kovdu. Biz de, belki onlardan bir şeyler koparabiliriz diye, vaftiz babalarımızın elini öpmeye gittik. Hepimize birer kuruş verdiklerinde nasıl da sevinmiştik! En küçüğümüz Stamati, bakkal Todori'ye koşarak alacalı bulacalı kocaman şekerlemelerine saldırdı. Yorgi ile benim başka düşlerimiz vardı, nihayet bir oyuncağımız olacaktı. Yorgi ilk gördüğü trompeti satın aldı. Bense, sabırsızlığımı gemleyerek, en iyi oyuncağı bulmak için dükkânın altını üstüne getirdim. Sonunda tenekeden yapılmış, kül renginde kurmalı bir fare bulunca, gözümü kırpmadan paramın tümünü ona harcadım.

Havamızı basmak için koşarak eve döndük. Kardeşim, trompeti bir an olsun dudaklarından ayırmadan, hindi gibi kabarmadan evin içinde dolandı durdu. Ben yere bağdaş kurdum ve büyük bir özenle fareyi zemine bırakarak karnından sarkan lastiği çektim. Oyuncağın

harekete geçmesiyle kendimi kaybettim.

“Oynadı işte! Canlı fare bu, canlı!” diye çığlıklar atmaya başladım.

Kardeşlerim de etrafımda toplanmış, fareyle oynayabilmek için itişip kakışıyorlardı. Daha önce böylesine mutlu olduğumu hiç hatırlamıyordum. Biz kendimizi oyuna kaptırmış gülüşürken, gözümün ucuyla babamın yüz hatlarının sertleşmeye başladığını fark ettim. “Nesi var, yine?” diye düşünürken kızgın sesini duydum.

“Getirin bakalım şu zimbirtıları buraya.”

Sözünü bitirmesini beklemeden, fareyi kaptığım gibi koynuma sokarak merdivenleri beşer beşer indim. Kardeşim Yorgi, yaklaşan tehlikenin farkına varmadığından ya da karşı koymaya cesaret edemediğinden, yerinden kımıldayamamıştı. Trompetini uzatarak korku dolu gözlerle babama bakakaldı. Babam oyuncuğu nasırlı avucunda şöyle bir tarttı, sonra iyice ezerek ocağın içine atıverdi.

“Sizi serseriler sizi,” dedi. “Paranızı işe yaramaz şeylere çarçur etmek nasılmış bakalım? Bir defter, bir kitap alsanız günaha mı girederiniz?”

İktidarın kör şiddetiyle ilk karşılaşmamdı bu, dehşete kapılmıştım. Yaşamım boyunca hep onunla başa çıkmak zorunda kalacağımı o genç yaşında nereden bilebilirdim?

Annem şefkat dolu, yumuşak başlı bir kadındı. Kocasının bütün huysuzluklarına, dudaklarından gülümsemesini esirgemedi, hep alttan alarak katlanırdı. “Erkeğin öfkesine karışmayacaksın,” derdi. “O zaman sana kul köle olur.” Babamın ne tür bir köle olduğunu, bir tek onunla bir manga çocuk yapan kendisi bilirdi.

Yine de bir kez, ama sadece bir kez, babama karşı koydu. Babam bir gün kendinden geçmiş, beni öyle bir hiddetle dövüyordu ki, ağızımdan burnumdan çeşme gibi kan boşanıyordu. Annemin gözleri yaş dolu, kollarını kanat gibi gererek aramıza girdiğini hatırlıyorum.

“Aklını mı kaçırdın bey? Evladını öldüreceksin.”

Bu acımasız dayak bir metelik yüzündendi. Babam bakkaldan tuz almam için vermişti. Kaybedersem başıma gelecekleri bildiğim-

den, parayı terli avucumda sımsıkı tutuyordum. Birden karşıma bir Çingene'yle maymunu çıktı. Hayvanın kıcı kıpkırmızıydı, cin gibiydi. Öğretmenin, yeni yetme kızların, eczacı kalfasının taklidini yapıyordu. Nasıl da komikti! İşsiz güçsüz takımı çevresinde toplanmış eğleniyordu. Ama seyir bitip sıra paraya gelince kalabalık birden dağılıverdi. Elindeki tefi bana doğru uzatan maymunla karşı karşıya kaldık. Bir anlığına bakiştık. Dayanamadım, avucum kendiliğinden açıldı, meteliğim çınlayarak tefin içine düştü.

Eve elim boş döndüğümde, babama parayı kaybettiğimi söyledim. Yüzünü bürüyen öfkeyi görünce, korkumdan, düşüp ölmek tehlikesine aldırmadan ikinci kattan sokağa atladım. Umutsuzluğumun derecesini gösteren bu davranışım bile onu yumuşatmaya yetmemişti. Peşimden koştı. Komşulardan biri kolumdan yakalayıp babama teslim etti, o da gelişigüzel vurmaya başladı. O günden beri babamın öfkeliendiğini görür görmez hep ortalıktan kayboluyordum. Yine de zamanla babamın bütün yaptıklarını bağışladım. Ama beni kolumdan tutup babama teslim eden komşumuzun araya girişini ne anladım, ne de bağışladım.

Evimizde herkes iki şeyden çekinirdi; Allah'tan ve babamdan. Yaşamımız onlann iradesine bağlıydı. Anamız, varlığını hissettiğimiz halde, ışınlan yeryüzüne ulaşamayan, bulutların arkasındaki güneş gibiydi. Bizleri okşamaya, dizlerine alıp bir masal anlatmaya hiç zamanı olmazdı. Her Allah'ın günü şafakla kalkar, ocağı yakar, kalabalık ev halkını doyurmak için işe koyulurdu. Bu arada, hep kundağında ağlayan bir de bebeğimiz olurdu. Hayvanlara bakmak, ekmek yoğurmak, çamaşır yıkamak, ortalığı toplamak, yırtık söküklere dikmek hep onun işiydi. Bütün köy evimizin temizliğine, annemin hamaratlığına hayrandı.

Köy halkı, sözünün eri, alışverişlerinde dürüst, konuksever ve çalışkan olduğu için babama da saygı duyardı. Bu saygıda yakışıklılığının da payı vardı kuşkusuz. İnce uzun yapısı, kıvrıkcık gür saçları, koyu mavi gözleri, mezara kadar bir teki bile çürümeyen bembeyaz dişleriyle. İşte bu yüzden komşu kadınlar anneme, "Oğlun Manoli hık

demiş de babasının burnundan düşmüş,” dediklerinde koltuklanm gururla kabanrdı.

Babam yıldızlar henüz ışıırken uyanırdı. Başına fesini takar, önce kalın çuhadan şalvannı, sonra da tozluklarla poturlannı giyerdi. Hiç çorap giymezdi, çorapların rahatsızlık verdiğini, sağlığını bozduğunu söylerdi. Büyük bir gürültüyle elini yüzünü yıkar, ikonaların karşısına geçer haç çıkarırdı. Közde biraz buğday ekmeği kızartır, kırmızı şaraba banarak afiyetle yerdi. Bazen birkaç zeytin de atıştırırdı. Çekirdeklerini yere tükürür, uğur getirsin diye birkaç küfür sallayarak, hayat dolu, dimdik, tarlalara çalışmaya giderdi.

Hiç dinlenmeden günde on altı, on sekiz saat çalışırdı. Altmış yetmiş okkalık çuvalları tuttuğu gibi tek başına kaldırırdı. Çapayla saban elinde uysallaşır, bütün hayvanlar ona karşı korkuyla karışık bir sevgi beslerdi. Hayvanlarına çocuklarından fazla özen gösterirdi. Gün batımıyla, kahveye uğramadan eve dönerdi. Rakı şişesine uzanır, birkaç yudum çekerek yemeğini yerdi. Duruma göre ikimizi üçümüzü döver, yorgunluktan bitkin uykuya dalarlardı. Horlamalarıyla yeri göğü inleterek.

Pazarlarla bayram günleri bile hiç konuşmazdı. Bizler de yanında konuşmaya cesaret edemezdik. Bütün duygulanmamızı, öfkemizi, kurnazlıklarımızı, şikâyetlerimizi, sevincimizi bakışlarımızla belirtmeyi öğrenmiştik. Sadece keyifli olduğunda, pazar öğleleri, bütün aile sofradayken, ailenin okumuşu olarak gördüğü benden, “Pater imon” duasını okumamdan hoşlanırdı. Başından sonuna dek ezbere bildiğim, eski dilde yazılmış bu duadan tek kelime anlamadığımdan, bir gün anneme sormuştum. “Şu ‘Pat’ı anlıyorum da, ‘erimon’u bir türlü sökemiyorum!”

.....

İzmir’e ilk kez 1910 Ekim’inde indim. Koca şehrin ortasında tek başıma kaldığımda nasıl korktuğumu daha dünmüş gibi hatırlıyorum. İnsanları başka türlü, sokakları yabancıydı. Bana hoş geldin diyecek kimsem yoktu. Köklerinden koparılmış bir ağaç gibiydim.

Çamaşırlarım ve annemin verdiği yiyeceklerle dolu zembilimi bir hana bırakarak yanında çalışmaya geldiğim kuru üzüm tüccarını aramaya koyuldum. Elimde adres, ayaklanımı sıkın ömrümdeki ilk kunduralarım ve uzun bacaklarıma kısa gelen pamuklu Frenk pantolonuyla ürkek, şaşkın yürüyordum. Yine de yeni görünümümle gurur duyuyor, ikide bir eğilerek elimle kunduralarımın tozunu siliyordum. Bir yandan da nerede olduğumu, yoldan geçenlerin bana bakıp bakmadığını anlamak için gizlice sağa sola bakınıyordum.

Rıhtıma inince her şeyi, çekingenliğimi bile unuttum. Önümde uzanan güzellikler içimi ısıtıp huzur verdi. İlk olarak nereye bakacağımı bilemiyordum. Denize mi? Hiç batmadan suyu yarararak süzülen Hamidiye vapurlarına mı? Esrar dolu ahşap cumbalarıyla büyük mermer konaklara mı? Granit parke taşlarıyla döşeli sokaklarda uzaklaşan faytonlara mı? Atların çektiği tramvaylara mı? Yoksa olağan bir işgününde değil de panayırdaymış gibi büyük bir şamatayla kahvelere, kulüplere girip çıkan bu neşeli, kaygısız insan seline mi?

Ellerim ceplerimde iskelede büyülenmiş gibi kalakaldım. Dalgalar inip çıkarak rıhtımı dövüyor, etrafa taze deniz kokusu yayıyorlardı. İskeleyi tutan demir kirişlerin üzerinde milyonlarca midye yapışmıştı. İngiliz İskeleyi, Yeni İskeleyi, Uzun İskeleyi, büyük limanın kolları. Anadolu'nun bereketli mahsulü yabancı diyarlar için buradan yükleniyor, altına dönüşerek şehre buradan giriyordu. "Altın Post hakkında neler biliyorsun Manoli?" Benden beklediğin yanıtı verememiştim o gün öğretmenim, ama sorunu ancak şimdi anlayabiliyorum. Bana anlattığın bütün hikâyeler tek tek gözlerimin önünde canlanıyor. Onlarla birlikte çalgıcı Hristo'nun İzmir hakkında anlattıkları da uçuşuyor gözlerimde. Panayırlarda bülbül gibi öten sazı eşliğinde anlatıyordu hikâyelerini. Biz çocuklar da özlemle, "Şu İzmir'i bir görebilsek," diye hayaller kuruyorduk.

Küçücükken annemle kiliseye gittiğimizde, kubbeye resmedilmiş Allah'ın kocaman gözünden nasıl da korkardım. Şimdi, her şeyi bir

günde görebilmek için öyle bir göz, ya da kalbinin atışlarını dinleyebilmek için şehrin bağrına dayanmış kocaman bir kulak olabilmeyi istiyordum.

Güvenlik nedeniyle geceleri kapatılan, üzerleri çiviler ve parmaklıklarla süslü kalın ahşap kapılı galerilere doğru yürüdüm. Burada eskiden Frenk, Venedikli, Cenovalı, Maltalı şövalyelerle serdengeçtiler yaşamış. İzmir Limanı'na demir atarak, hazinelerini saklamak için sayısız taş duvarla desteklenen şu dehlizleri, "Frenkhaneleri", yapmışlardı. İpekli giyinip elmaslar takınan mōsyōlerle madamların ayakları yere değmezmiş. Hamalların omuzlarında taşıdığı üstleri örtülü koltuklarla seyahat ederlermiş. Gece vakti sokağa çıktıklarında da, elinde bir fenerle önden giden bir köle aydınlatmış yollarını.

Şimdi artık Omiros'un, Spartalı'nın, Anastas Ağa'nın, Rum Kulübü'nün, Alyoti'nin, Yusuf'un, Amalthia'nındı bu galeriler. Rumlar bütün İzmir'de olduğu gibi buraya da damgalarını vurmuştu.

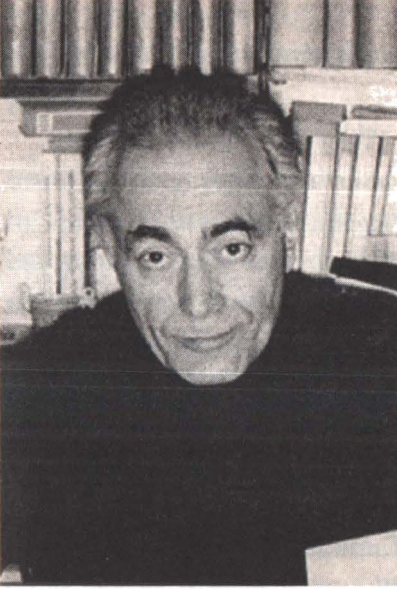
İzmir'de herkes Rumca konuşuyordu. Türklerle Levantenler, Musevilerle Ermeniler bile. Ancak Frenk mahallesinde büyük dükkânların çoğu "Comtoir", "Louvre", "Bon Marché", "Paradis de Dames" gibi hiç anlayamadığım yabancı isimler taşıyordu. Neler yoktu ki bu dükkânlarda! Kadınların saçlarına taktıkları cennet kuşu tüylerinden, Külkedisi'nin ayağına uyacak iskarpinlere, çeşit çeşit kurmalı oyuncaklara kadar akla hayale gelebilecek her şey. Burada çocuklar ne kadar mutlu, kadınlar ne kadar şımartılmış olmalıydı!

Anamın dileğini tutarak doğruca Aya Fotini'ye gidip bir mum yak-tım. Sonra gözlerimi büyük bir hayranlıkla kilisenin çan kulesine dik-tim. Her tarafı mermerle kaplı, yirmi beş metre yüksekliğinde dört katlı bir kuleydi. Üzerinde Hz. İsa'yı kuyu başında Samaryalı kadınla konu-şurken gösteren bir kabartma vardı. Rus grandüklerinin hediyesi göste-rişli çanlara baktım. En yüksekte, kubbenin tepesindeki altın haç güneş-te pınl pınl parlıyordu. Yandaki Hisar Camii'nin minaresindeki hilalden daha yüksekte bulunan bu haç, reayanın tesellisi ve gururuydu.

Kilisenin avlusunda “Evangeliki Lisesi”ni de gördüm. Çocukluğumun hayali bir gün burada okuyabilmektir. Öğretmenim Pithagoras Larios da bu konuda beni teşvik ediyordu. Ama bir gün babam öğretmeni kötü terslemişti. “Kusura bakma hocam, oğlumun havanda su sövmesini istemiyorum. Biz rençperiz, bize çalışacak kol gerek...”

Aya Fotini çanının saat on ikiyi vurmasıyla kendime geldim. Ne çabuk öğle olmuştu. Acele etmem, hemen işe koşmam gerekiyordu. Sonra, ömrümde ilk kez kimseye hesap vermek zorunda olmadığımı hatırlayınca içimi çılgın bir sevinç kapladı. Çarşayı dolduran kalabalığa kanşarak “buz gibi” kırmızı şerbetler, yeşil kekik sulan içtim. Anamın, babamdan gizli cebime koyduğu birkaç kuruşu büyük bir keyifle harcadım. Sonra birden durdum, büyük zorluklarla kazanılan paranın değerini köylüden iyi kimse bilemez. Ben de yanında çalışmaya geldiğim tüccarın dükkânını bulmaya, gezintime işimi sağlama aldıktan sonra devam etmeye karar verdim.

• Διδώ Σωτηρίου, *Τα ματωμένα χώματα*, [Benden Selam Söyle Anadolu'ya], Εκδόσεις Κέδρος, Ατina 1962.



Mitsos Aleksandropoulos
(1924-2008)

Μήτσος Αλεξάνδρουλος

Amaliada'da doğdu. Atina Hukuk Fakültesi'nde okurken siyasi nedenlerle okuldan ayrılmak zorunda kaldı. 1949'da yurtdışına çıkarak, Atina'ya döndüğü 1980'e kadar Taşkent, Bükreş ve Moskova'da yaşadı. Rusçadan kaynak kitaplar çevirdi, Rus edebiyatına ilişkin yetkin araştırmalar yaptı.

Öyküleriyle romanlarında, iç savaşa ve Doğu bloğu ülkelerine sığınmak zorunda kalan Yunan komünistlerin yaşamına değindi. Olaylara gerçekçi yaklaşırken, kişilerin bunlara tepkilerinin ayrıntılı psikolojik yorumlarını getirdi.

Başlıca eserleri: *Gecelerle Şafaklar, Mucizeler Tam Zamanında Olur.* (roman) *Beyaz Sahil, Yapraklarla Tüyler.* (öykü) *Beş Rus Klasik Yazar, Devrim Öncesi Rus Edebiyatı.* (araştırma)

Bulut

Το σύννεφο

(Öykü)

Oturduğu yerden önündekinin pahalı bir fôtr şapka giydiğini, omuzlarının geniş ve yağlı olduğunu görebiliyordu. Takım elbisesi de yeni gibiydi. “Hali vakti yerinde olmalı,” diye düşündü.

Daha önce farkına varmamıştı. Önündeki koltuğa tam o anda bir yerlerden ıslanmış gibi ansızın dikkatini çekmişti. Sağlıklı görünü-mü, kendisini de şaşırtan, nedenini bilemediği olumsuz duygular uyandırmıştı. Adamın suçu neydi? Hiçbir suçu yoktu elbette, zaten adamı tanımıyordu, üstelik daha önce de hiç görmemişti. Durakta bir süre için tramvayın gelmesini birlikte beklemişlerdi, o kadar. Ancak adamı o zaman da fark etmemişti. Aynı tramvaya bindiklerinde bile varlığından haberdar olmadı.

Tramvayın gelmesine yakın bir bulut belirmiş, yağmur başlamıştı. Her biri caneriği boyunda iri iri damlalar caddeye düşüyor, asfaltın tozuyla kokusunu kaldırıyordu. Yağmur damlalarından kekremsi ılık bir koku yayılıyordu, şehrimizde sonbahar böyle kokar. Yola boydan boya karanlık çöktü. Meydan yönünden şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı, yağmur hızlandı.

İyi ki tam o anda tramvay geldi.

Korunmaya fırsat bulamadan ıslanmıştı, yağmur suları ince gömleğinin içine sızmış, belkemiğinden aşağıya buz gibi akıyordu. Bulut, yolun karanması, apansız bastıran rüzgâr, beline kadar sırtını ıslatan

soğuk sular, sonbahar yağmurlarının yoksullara hissettirdiklerini duy-
masına neden oldu. Böyle düşüncelere daldığı için adamın farkına
varmamıştı.

Ustalıgına yakışır daha iyi bir iş bulması şarttı. Bu maaşla nasıl ge-
çinsin? Çalıştığı yerde kalsa durumun iyiye gitme olasılığı kesin yok-
tu. Ustasıyla konuşmaya kalktığında, adam kâğıt kalem çıkıp hesaba
başlıyordu. Aslında haklı da olabilirdi. Alet edevata şu kadar, sabuna,
elektriğe, kiraya, kolonyaya şu kadar. Sana verdiklerimi de çıkar, bana
kalanlara bak! Aldıklarının yetmediğini, çoluğuna çocuğuna bakama-
dığını söylediğinde, ustası, “Peki, ya benim çocuklanm ne olacak?”
diyordu. “Onları düşünmeyeyim mi? Ne yapmamı istiyorsun?”

İş oraya geldiğinde konuşacak bir şey kalmıyordu zaten.

Hayır, başka bir çözüm bulmalıydı. Küçük bir dükkân arasa, böyle
devam edemezdi artık... Ayakkabı alamadığı büyük kızı geldi aklına,
karısı ve yeni doğmuş bebeği. Bebek mama ister, sıcak giysiler ister,
dediklerine göre raşitik olmaması için meyve sulan ister. Kendi duru-
munu, kışı paltosuz çıkaracağını düşünürken, ani bir hareket yaptı-
ğında adamı fark etti.

Dikkatini çeken ensesi oldu. Mesleğinde, insan bedeninin bu uz-
vuyla fazla haşır neşir olunur. Başkaları için yüz hatları neyse, mes-
leğindeki için de ense odur. Müşteriyle konuşurken çoğu zaman
orasını görürler. Bir bakışta, koltuklarına oturan müşterinin nasıl biri
olduğunu söyleyebilirler.

Ön koltukta oturan adam bu mantığa göre doymuş biriydi. Hali
vakti yerinde, sokakta yeni takım elbiseyle dolaştığı gibi, evinde pal-
tosu da olmalıydı. Tasasız bir aile reisi. Evine dolu bir alışveriş torbası
ile gidiyor olmalıydı. Torbada et, patates, pirinç, meyveler, büyük kızı
için bir ayakkabı, küçüğü için meyve sulan olmalıydı. Hepsini nasıl
da sığdırmış diyeceksin. Alacak gücün varsa sığdırması kolay olur.

Tramvay sallandıkça yabancıların omuzları da sallanıyordu. Üstle-
rinde birkaç yağmur damlası vardı, ama sağlam kumaş bana mısın de-

miyordu. Damlalar donmuş gibi yusuvarlak oynaşp duruyor, kumaşın altına geçemiyordu. Yaklaşan kıştan çekinmeyen bu mutlu adamın yeni takım elbisesine baktıkça içinde ağır ağır bir şeyler kıpırdıyor, düşünceleri dışındaki bulut altındaki yol gibi karanyordu.

Tam o anda, adam arkasına dönerek nazikçe sordu.

“Olimpia Sokağı duraktan uzak mı beyefendi?”

O kızgınlıkla adamı tersledi. “Bilmiyorum!” diyerek bakışlarını kaçırdı.

Aslında çok iyi biliyordu, evi o sokaktaydı. Yanında oturan kadın hemen ilgilenip yolu tarif etmeye başladı. Şöyle gideceksiniz, böyle sapacaksınız diye bütün ayrıntılarıyla anlattı. “Şuna da bak!” İyi kalpli kadına karşı bir antipati duydu.

Durağa varınca indiler. Yağmur daha dinmemişti, bulut hâlâ yerinde duruyordu. Koşarak bir kahvehaneye sığındılar. Fötr şapkalı en öndeydi. Topuklan asfaltın üzerinde duk duk diye sesler çıkanyordu. Elinde alışveriş torbası var mı diye baktı. Yoktu.

Kahvehanenin içi doluydu. İyice sıkıştılar. Yağmurun dinmesini beklemeye başladılar. Buralarda, sonbahar yağmurlarında sıklıkla kovalar dolusu yağar.

Duvannın dibinde birisi sıkışmıştı, neredeyse patlayacaktı. Açılmış tepesi sıkıntıdan kızarmış kel bir adam, umutsuzca sıkıştığı yerden kurtulmaya çalışıyordu. Yanında tramvaydaki ensesi kalın duruyordu. İtiş kakışta, kel tramvaydakinin ayağına basmış olmalı, özür diledi.

“Efendim?” dedi tramvaydaki adam.

“Ayağınıza bastım!”

“Ha o mu, önemli değil. Zaten hiçbir şey hissetmedim.”

“Nasıl yani?”

“Ayağım takma.”

“Çok özür dilerim!”

Kel yana çekildi. Başkaları da çekildi. Bazıları nezaketten, başkaları meraktan. Birisi çekinerek sordu. “Hiç mi hissetmiyorsunuz?”

“İşte bak!”

Eğilip dizinin altına parmağıyla vurdu. Duk, duk, diye bir ses çıktı.

“Hiç belli değil,” dedi bir kadın.

Adam gülümsedi. “Yirmi yıldır böyleyim. Ne de olsa alışıyor insan.”

“Savaşta mı oldu,” diye sordu birisi.

“Bin dokuz yüz kırk üçte,” diye yanıtladı. “Rumeli Dağları’nda gerilla¹ savaşlarında.”

Kapıya yakın duranlar çıkmaya başlamıştı.

“Dindi mi ki?”

“Galiba.”

“Ne bekliyordun? Güz yağmuru işte.”

Adamla birlikte çıkmak için geride kaldı.

“Olimpia sokağına buradan gidilir,” dedi.

“Teşekkürler.”

“Yolumuz aynı, birlikte gidelim.”

Yan yana yürümeye başladılar. Islak asfaltta takma ayağın sesi duk duk diye yankılanıyordu.

“Sonbahar geldi artık,” dedi berber.

“Zamanıydı.”

“Yağmurları hiç sevmiyorum.”

“Siz ovalılar bu kadana bile dayanamıyorsunuz. Yağmurun başlamasıyla bitmesi bir oluyor. Bir de biz dağlılara sor bakalım!”

“Anlıyorum. Oralarda daha sık yağıyordur.”

“Evet, çok yağar.”

Konuştukça duk duk sesleri o kadar duyulmuyordu.

“Atina’ya iş için mi geldiniz?”

“Ne işi? Doktor doktor dolaşıyoruz işte.”

“Yaranızla mı ilgili?”

1 gerilla savaşı: Yunan İç Savaşı’nda Demokratik Ordu saflarında savaşanlara, hükümetle sağcılar “çeteci”, solcular ise “gerilla” diyordu. Takma ayaklı adamın “gerilla kelimesini kullanmasından Demokratik Ordu saflarında savaştığı anlaşılıyor.

“Evet.”

“Şimdi yaranız ne durumda?”

“Fistül çıkardı.”

“Demek öyle.”

“Doktor doktor dolaşıyorum. Bu sokakta bir doktor varmış, çok methediyorlar, adı Efthimiu.”

“Adını duydum.”

“İyi bir doktor mu bari?”

“Öyle diyorlar.”

Berberin evinin önünden geçtiler, durmadı. Doktora kadar götürdü.

“İşte burası.”

“Teşekkürler.”

Kapıya koşup tabelaya baktı. Zile de o bastı.

“Burasıymış.”

“Çok teşekkür ederim.”

Elini uzattı.

“Acil şifalar dilerim... İyi bir doktora geldiniz.”

“İnşallah öyledir.”

“İnşallah.”

Ve gitmedi. Kapı açılana kadar bekledi.

“Hoşça kalın sevgili dostum”

“Geçmiş olsun.”



Zorz Sari
(1925-2012)
Ζωρζ Σαρή

Zorz Sari 1925'te Atina'da doğdu. Babası Ayvalık mübadili, annesi Fransız'dı. Yunanistan ve Fransa'da tiyatro eğitimi aldı. 1962'de Atina'ya dönerek tiyatro ve sinema sanatçısı olarak çalışmaya başladı. 1969'da kendi çocukları ve onların arkadaşlarıyla oynadığı bir oyun olarak başlayan yazarlık serüveni daha sonraki yaşamında diğer uğraşlarının önüne geçti. Gençler ve çocuklar için yazdığı 70'ten fazla kitabı birçok ödül kazandı, Fransızcaya ve Rusçaya çevrildi. En tanınmış eserleri: *Vayia'nın defnesi*, *Yalan*, *Yaş Günü*, *Ninet* ve *Odessa Mektubu*.

Yalan

Το ψέμα

(Çocuk romanı)

Hristina Atina'da

Trenden inen Hristina peronda etrafına bakındı. Annesi son mektubunda, "Yorgo Dayın seni istasyonda bekleyecek!" demişti. Peronda gezinerek gözleriyle yakınlarını arayan bu aceleci insanlar içinden hangisi Yorgo Dayı'ydı? Ya gelmezse? Ya birbirlerini göremezlerse? Sakın yanından geçerken dönüp bakan şu badem bıyıklı yaşlı bey, ya da önünde bekleyen şu şişman adam olmasın? Şaşkın gibiydi. Küçücük bir adım atmaya çekiniyor, hareketsiz duruyordu. Ağlamamalıydı. Ağlamama izin verme Tanrım! Ama yine de gözleri buğulandı ve çevresindeki kalabalık soluk gölgelere dönüştü.

Geleli ne kadar olmuştu? Karşıdaki duvara asılı büyük saat, beş dakika, sadece beş dakika bekliyorsun, dedi. Bitmez tükenmez koca beş dakika! Ya gelmezse?

Yanı başında, yaşlı bir kadın daha genç bir kadını bağrına basıyor, bıkıp usanmadan, "Kızım, kızım, kızım!" diyordu. Eşarby yana kaymıştı ve ak saçları rüzgârda uçuşuyordu.

Hristina, yanaklarından süzülen gözyaşlarını silmek istercesine başını salladı. Utanıyordu. Ayaklarının ucundaki büyük kahverengi valizle tek başına beklemesini ilginç bulan yüzlerce gözün üzerine dikilmiş olduğu hissine kapılmıştı. Valizini alıp gitse miydi? Keşke

annesinin telefonunu bilseydi...

Birden adının söylendiğini duydu:

“Hristina?”

Arkasına döndü. Elli yaşlannda, uzun boylu bir erkek ona gülüm-süyordu. Gözlükleri vardı, kalın merceklerin arkasından gözlerinin rengi belli olmuyordu. Sağ yanağında, boydan boya uzanan derin bir yara izi vardı.

Fısıldayarak yanıt verdi:

“Yorgo Dayı?”

“Evet Hristina, benim!” dedi dayısı. Eğilip kızı öptü. Ama dudak-ları ıslak yanaklarına değince irkilerek geriye çekildi.

“Ama sen ağlıyorsun! Ne oldu?”

“Yok bir şey, şimdi geçer!”

Hristina valizini kaldırmak için eğildi, ama dayısı bırakmadı.

“Bırak kızım, ben taşınm. Gidelim artık, annen evde bekliyor.”

Çıkışa doğru yürüdüler. Hava bulutluydu, hafıftan çiseliyordu.

Hristina önüne bakıyordu. Geniş bir cadde. Islak asfalt üzerin-de yüklü kamyonlar kayıp gidiyordu. Karşılarında uzun bir duvar ve onun arkasında dumanı tütmeyen yüksek bir baca vardı. Sağda solda, birkaç alçak ev sıralanmıştı. Yanlarından aceleci, telaşlı insanlar geçiyordu. Kadınlar ellerinden küçük çocuklar çekistiriyor, be-bekler ağlıyor, hamallar büyük kutular taşıyordu. Bir erkek koşarak merdivenlerden çıkıyordu. İstasyonun saati uzun uzun altı kez çaldı. “Atina’dayım işte!” diye düşündü Hristina. “Aynı trenle hemen geri dönebilseydim keşke!”

Önlerinde bir taksi durdu.

“Gel Hristina, arabaya bin!”

Valizi ön koltuğa koyarak dayıyla yeğeni arkaya bindiler. Hristina susuyordu, dayısı merakla yeğenini incelemeye başladı. Uzun ve düz kumral saçları omuzlarını kaplıyordu. Onu peronda görür görmez iri gözleri dikkatini çekmişti. Güzel yüzünde alev alev yanan iki büyük

kömür parçası! Üzgün ve korkmuş gözler! Kızı Rea'yı düşündü, o da on beş yaşındaydı. Uzanıp Hristina'nın elini tuttu. Kız irkilerek başını kaldırıp dayısına baktı.

"Ne bu surat böyle?" diye sordu Yorgo Dayı. "Göreceksin, Atina güzel bir şehirdir. Onu seveceksin, Selanik'ten daha güzeldir."

Hristina dudaklarını bükerek, "Güzel şehir mi?" diye sordu.

Dudakları titriyordu. Tekrar başını çevirerek pencereden dışarıya bakmaya koyuldu. Taksi şimdi, sağlı sollu, sıvaları dökülmüş yüksek binaların ve mallarını kaldırımlara sermiş dükkânların sıralandığı geniş bir cadde boyunca yokuş yukarı çıkıyordu. Kötü giyimli, yorgun yüzlü yüzlerce insan yokuşu iniyor ya da çıkıyordu.

Gözlerinin önünde, uzaklardan gelen bir anı gibi, Selanik Limanı canlandı. Evlerinin balkonundan deniz ve gemiler görünürdü. Pazar günleri, kızgın güneş altında, sahil boyunca rengârenk oyuncaklar gibi hareket eden insanlar gezmeye çıkardı. Benim güzel Selanik'im, diye düşündü ve gözyaşları hıçkırıklara dönüştü.

Dayısı, onu azarlar gibi, "Dinle beni Hristina," dedi. "Neden ağladığını anlayamıyorum. Atina'daki hayatın da güzel olacak. Yeni arkadaşlar edineceksin, kuzenin Rea seninle tanışmak için sabırsızlanıyor. Aynı okulda, aynı sınıfta olacaksınız."

Başka ne diyebilirdi ki?

"Bak Omony Meydanı'na vardık bile. Fıskiye'nin sularına bak. Beğendin mi?"

"Hayır, hiç beğenmedim! Selanik'in sularını tercih ederim."

Bay Evangelu bir daha ağzını açmadı. Yeğenin mutsuzluğu onu şaşırtmıştı.

Taksi Stadiu Caddesi'ne geçmişti. Burası da kalabalıktı. Güzel ve gösterişli vitrinleriyle büyük dükkânlar, devasa san tramvaylar, otobüsler ve yanıp sönerek koyu renkli yağmurlu ikindiye aydınlatan reklam ışıkları...

Taksi sola saptı, sonra Akadimias Caddesi'ne geçti ve biraz ilerle-

dikten sonra kırmızı ışıklarda durdu. Hristina'nın gözleri, rengârenk tuhaf ürünlerle dolu bir vitrine takıldı.

“Bak, şimdi Kolonaki'deyiz,” dedi dayısı. “Şık dükkânların sıralandığı, Atina'nın en zengin ve en güzel mahallesindeyiz.”

Hristina'nın gözleri hiddetle parladı. Başını bile çevirmeden, kendi kendine konuşur gibi, “Umurumda mı sanki!” dedi.

Yorgo Dayı şaşırdı, bir şeyler söyleyecek oldu ama sonra vazgeçti. Kuzenim kızını hiç iyi yetiştirememiş galiba, diye düşündü.

Hristina şimdi gözlerini kapamış, hiç hareket etmeden duruyordu. Uyuyor gibiydi.

“Geldik!” dedi Bay Evangelu.

Taksi büyük bir binanın önünde durdu. Ön cephesi boydan boya beyaz mermerle döşenmiş, kalın kristal kapısı pınl pınl ışıldıyordu.

Hristina taksiden indi. Ne yapacağını bilmez gibi kaldırımında durdu. Dayısı ona yaklaştı.

“Fazla kalamayacağım, ben taksiyle devam ediyorum. Özel dersime geç kaldım zaten.”

Binanın kapısına giderek zillerden birine uzun uzun bastı. Aynı anda kapıda genç bir kadın belirdi. Hristina yerinden kımıldamadı. Dayısı onu dürttü.

“Anneni öpmeyecek misin?”

Genç kadın kızını kucaklamak için koştu.

“Bir tanem, güzel kızım benim!” Taksiden el sallayan kuzenine dönerek, “Teşekkür ederim Yorgo,” dedi. “Haydi yavrum evimize girelim...”

Kızının valizini alarak binanın ana kapısından geçti. İlerledi, ama ne yukarıya çıkan merdivenlere ne de asansöre yöneldi. Binanın ana girişinin karşısında aşağıya doğru inen başka bir merdiven vardı.



Alki Zei (1925 –)

Άλκη Ζέη

Atina'da doğdu, çocukluğu Samos (Sisam) adasında geçti. Türkiye'de çok sevilen yazar Dido Sotiriu'nun yeğenidir. İstanbul doğumlu tanınmış piyes yazarı ve tiyatro yönetmeni Yorgo Sevastikoglu (1913 – 1991) ile evlendi ve bu evlilikten iki çocuğu oldu. Atina Üniversitesi Felsefe Fakültesi, Atina Konservatuarı Tiyatro Bölümü ve Moskova Sinema Enstitüsü'nün senaryo yazarlığı bölümünden mezun oldu. 1954'te Rusya'ya sığınarak Moskova'da siyasi mülteci konumunda on yıl yaşadı. Atina'ya dönüşünden üç yıl sonra, bu kez albaylar cuntasından kaçarak yedi yıl Fransa'da kaldı. 1974'ten beri Atina'da yaşıyor.

Edebiyat dünyasına çeşitli dergilerde yayımlanan öyküleriyle başladı. Asıl ününü çocuklara yönelik romanlarıyla kazandı. Eserlerinde küçük çocukların gözünden ülkesinin siyasi ve sosyal olaylarını anlattı. Demokrasi, savaş karşıtlığı, kültürel bağımsızlık, özgürlük, ekolojik duyarlılık gibi kavramları, dogmatik ya da "eğitici" olmaktan uzak, sıcak ve insancıl bir yaklaşımla çocukların ruhuna seslenecek şekilde vermeyi başardı. Eserleri 20'den fazla dile çevrilerek, üç kitabı, A.B.D.'de yılın en iyi çocuk kitabına verilen "Mildred L. Batcelder" ödülünü aldı. Yetişkinler için yazdığı tek romanı *Ahillea'nın Nişanlısı'nda* özyaşamından kesitler sunar. Kitap, şimdiden çağdaş Yunan edebiyatının klasiklerinden biri sayılır. Rusçadan çok sayıda çevirisi de vardır.

Başlıca eserleri: *Vitrindeki Kaplan*, *Petro'nun Büyük Gezintisi*, *Rayların Yakınlarında*, *Postalcıklarla İskarpinler*, *Platon Amca*, *Alis Mermerler Ülkesinde*, *Mor Şemsiye*, *Yalancı Dede*. (çocuk romanı) *On İkinci Nine* (öykü) *Ahillea'nın Nişanlısı* (roman)

Mor Şemsiye

Η μωβ ομπρέλα

(Çocuk romanı)

Oyuncak Arabalar, Vito, Kardeşlerim ve Ben

Kardeşlerimle ben, yepyeni iki oyuncak arabası olduğu, bir de anne babası ayrı yaşadığı için arkadaşımız Vito'yu azıcık kıskanırdık. Bizim annemizle babamızın ayrılmaya pek niyetleri yoktu. Araba konusuna gelince; üçümüze ait tek bir arabamız vardı. O da, dört tekerleği tahta bir direksiyonun öne arkaya itilmesiyle hareket eden, Nuh Nebi'den kalma eski bir modeldi. Bu araba, yaz süresince birdenbire boy atarak içine girdiğinde dizleri çenesine değen kuzenimiz Manoli'den miras kalmıştı.

Vito'nun arabalan bambaşkaydı! İrili ufaklı sayısız vidayla kol-tuklan ayarlanabiliyor, metalik gövdeleri güneşte pınl pınl parlıyordu. Biri vişneçürüğü, diğeryse deniz mavisi rengindeydi. Bizimkinin rengi yeşildi. Aslında kuzenimizden aldığımızda kahverengiydi, ama kardeşlerim yenilemek amacıyla yağlı boyayla yeşile boyadılar ve boya yüzeyine yer yer fırçanın siyah kılları yapıştı. Arkasına da, plaka niyetine, üzerine sivri bir çiviyle XXXX88 sayısını kazıdıkları bir teneke parçası çivilediler. Araba ilerledikçe, direksiyonun hareketini tekerleklere ileten paslı demir cızırdıyor, yere değen teneke plaka da toz toprak kaldırıyordu.

İkiz kardeşlerim Saki'yle Nuli, Vitolarla oynamaya gittiğimizde bahçeye girer girmez arabalara koşarlardı. Bir köşeye çekilmiş parlak

ve kibirli arabalar, bahçe parterleri arasında yanışmak için sanki bizimkileri beklerdi.

Uzun süre rahatça baş başa konuşma fırsatını bulacağımızdan Vito'yla ben bu işe çok sevinirdik. Aslında daha çok Vito konuşurdu. Evlerinin bodrumunda cumartesiden cumartesiye babasıyla buluşmalarını anlatırdı. Bodrumlarında çamaşırhane, hizmetçi odaları, bir de oyun odası vardı. "Anneannem, babamın salona çıkmasına izin vermiyor, evine gitmemi de yasakladı," diye dert yanardı Vito.

Vito'nun hayatı romandı! Oysa benim anlatacak neyim vardı? Evimizde ilgi çekici hiçbir olay olmazdı. Son günlerin tek ilginç sayılabilecek olayı, üst kattaki Bay Marsel'in geçen pazar günü ziyaretimize geliyordu. Bize, fırında beşamelli balık pişirip kendi evinden getirdiği tuhaf şekilli istiridyelerin içinde servis yaptı. Bay Marsel, yıllardır Atina'da yaşayan bir Fransız. Saki'yle Nuli, yemekten sonra odamıza geçtiğimizde: "İğrenç şeyler. İyi ki kusmamışız," dediler. Oysa balık benim hoşuma gitmişti. Ama bunlar Vito'ya ilginç gelmez! Onlar, evlerinde hep istakoz, karides sufle ve volovan yerler.

Vito, annesi ve anneannesi Bayan İpatia ile büyük bahçesi olan iki katlı kocaman bir evde yaşırdı. Bahçenin etrafı sarmaşıklarla kaplı yüksek duvarlarla çevriliydi. İçeriye girmek için mis kokulu küçük sarı güllerin sarktığı bir tarhla süslü demir bir kapıdan geçmek gerekirdi. Kapı hep kilitli olurdu. Biz gittiğimizde zili çalmadan dışarıda beklerdik. Az sonra, Richard –bir ayağı topallayan kıvrıkcık tüylü kara köpekleri– kokumuzu alır, havlamaya başlardı. Peltek konuşan Nuli, adını bir türlü söyleyemezdi. Vito'nun babası, daha enikken sokakta yaralı bulmuş, acıyıp eve getirmişti.

Richard, bütün çocukları çok severdi, oysa başta Bayan İpatia olmak üzere büyüklerden pek hoşlanmazdı. Mutluluktan kendini kaybederek, havlamalarıyla bütün mahalleyi ayağa kaldırıp gelişimizi haber verirdi. Birazdan kapıda ayak sesleri duyardık. Kapıyı, herkesin dadı diye çağırdığı, her gittiği yere Vito'nun anneannesine eşlik eden,

saçları topuzlu tombul bir kadın açardı. Bu görevini, sadece Vito'nun babasıyla görüştüğü cumartesi günleri, bodrumdaki oyun odasının önünde bir tabureye oturup dikilmek için ara verirdi. "Babamın söylediklerinden tek bir ekime bile kaçırnamak için kulak kabartır. Sonra da her şeyi anneanneme yetiştirir," derdi Vito.

Annem, bir akşam babama, "Kan kocayı Bayan İpatia'nın ayırdığına eminim," demişti. "Valentini hâlâ kocasına aşık."

"İşin gücün hayal görmek," diye yanıtlamıştı babam.

Hayal gücüm Vito'nun babasının esrannı çözmeye yetmiyordu. Mesleğini bile bilmiyorduk. "Anneannem, babama nerede çalıştığını söylemesini yasakladı. Dedigine göre iğrenç bir mesleği varmış."

Saki'yle Nuli lağımcı olmasından kuşkulandılar. İkizlerin kafası hep böyle kurnazlıklara çalışır zaten! Bayan Valentini gibi narin, şık bir hanım bir lağımcıyla evlenir miydi hiç? Babam varsın hiçbir mesleğin ayıp olmadığını söylesin dursun!

"Hırsız olabiliğ," dedi Nuli.

Saki ensesine bir şaplak attı:

"Hırsız olsa elini kolunu sallaya sallaya dolaşabilir miydi, akallım?"

Bense, günün birinde Vito'nun bütün sırlarını açmasını bekliyordum.

Evlerine oynamaya gittiğimiz o temmuz pazanında, Vito'yu görür görmez, yüz ifadesinden anlatacak önemli şeylerinin olduğunu anladım. İkizlerin arabalara koşmasını bekledik, sonra da gidip sarmaşığın altındaki banka oturduk.

"Limonatalarla bisküviler gelene kadar yanımıza uğramayın," dedi Vito. Bunları söylerken takındığı tavır anneannesini andınıyordu.

Dönüp arkadaşına baktım. Kar beyazı pilili eteğini buruşturmaktan korkarcasına dimdik duruyordu. Belinde kırmızı bir kemeri vardı. Geniş yakasının kenarları kırmızı fistoyla işlenmiş, kuzgun karası saçları bir çelenk gibi örülmüştü. Babasına çok benzediğini duymuştum. Öyle de olmalıydı, çünkü Bayan Valentini sarışın, narin hatlı bir kadındı. "Babam yakışıklı değil, ama gözleri kömür karası, çenesi de kararlı!"

Bir çenenin kararlı olabileceğini ilk defa duyuyordum. Ama Vito annesinin kuzeninden duymuş: “Vito’nun, babasınınki gibi kararlı bir çenesi var!” Kuzeni Bayan Valentini’ye bunu anneannenin yanında söyleyememiş tabii, çünkü evlerinde babası hakkında konuşmak yasak.

“Yaşamımıza hiç girmemiş gibi.”

Bir yaşama hiç girmemiş olmak! Vito, böyle sözleri bir romanda okurmuş gibi söyler. Ben de onun gibi konuşabilsem! Ama bizim evde öyle sarsıcı olaylar hiç yaşanmaz. Yaşanmış bile olsa, böyle konuşmaya kalksam ikizlerin diline düşerim: “Saçmalama Letro!”

Asıl adım Eleftheria¹. Evdekiler erkek doğmamı bekliyordu. Babam da oğluna, dediğine göre Yunanistan’ın gelmiş geçmiş en büyük devlet adamı olan Eleftherios Venizelos’un adını vermek istiyordu. Elimde olmadan babamı hayal kırıklığına uğratmışım. Annem, ikizlere düşkünlüğüne karşın, kız olmamı pek umursamadı sanırım. Saki’yle Nuli, küçüklüklerinden beri bana Letro adını yakıştırdılar. Başlarda çok kızıyordum, ama zamanla öyle demelerini yeğlemeyi öğrendim. Adımla seslenmeye kalktıklarında, ikisi de esas duruşa geçiyor, seslerini titreterek bütün güçleriyle: “Eleftheriia ya da onurluuu bir ölüüüm,” diye bağınıyorlar.

Başka kimse beni Letro diye çağırmaz. Kardeşlerim de keşke bana hep öyle seslense! Kızdıklarında, akla hayale gelmeyecek bir sürü takma ad yakıştırıyorlar: cadı, salak ve de en kötüsü Laveran Yaratığı.

Sonuncusunun sorumlusu, istemeden de olsa Bay Marsel. İkizlerin yüksek ateşle yattığı bir gün ziyaretimize gelmişti. Komodinde, annemin ateşlerini düşürmek için verdiği kinin ilacının kutusunu gördü. Bunun üzerine, ille de kininle tedavi edilen sıtma mikrobunu kimin bulduğunu anlatmayı kafasına taktı. İkizlerin umurunda mı? Bay Marsel, mikrobun bulan bilim adamının Laveran adında bir Fransız oluşuyla gurur duyabilir, ama takma ad da benim sırtıma yapışıp kaldı.

1 Eleftheria: sözlük anlamı özgürlük.

“Annemi evlendiriyorlar!”

Havaya zıpladım. Kendi düşüncelerime dalmış Vito’nun gevezeliklerine pek dikkat etmemiştim.

“Ne dedin?”

“İyi duydun. Annemi evlendiriyorlar.”

Bu, artık romanları da aşıyordu. Anneannesi birkaç gün önce Vito’yu yanına çağırarak, kızcağız bilmezmiş gibi annesinin genç ve güzel bir kadın olduğunu, yeni bir yaşama başlaması gerektiğini söylemiş. Paris adında, çok ama çok zengin Avustralyalı bir bey Yunanistan’a temelli yerleşmeye geliyormuş. O kadar zenginmiş ki bundan sonra çalışmasına hiç gerek yokmuş. Nikâhtan sonra sık sık Avrupa gezilerine çıkacaklar, bu gezilerden birinde belki Vito’yu da yanlarına alabileceklermiş. Üstelik annesi kızından hiç ayrılmayacak, çünkü Bay Paris evlerine yerleşecekmiş...

Vito lafını yanm bıraktı. Çiçek parterlerinin arkasından anneannesi görünmüştü. Elinde büyük mor şemsiyesini taşıyor, iki adım arkasından dadı geliyordu. Az ötede arabalarıyla yanışan ikizler, Vito ve ben; hepimiz buz kesildik. Bayan İpatia şemsiyesini kapadı, bankın kenarına dayayıp yanımıza oturdu. Dadı yanıbaşında ayakta durdu.

“Neler konuşuyordunuz?” diye sordu erkeksi kalın sesiyle.

Vito, gözünü kırpmadan yanıt verdi:

“Derslerimizi konuşuyorduk.”

Yalan! Ne kadar sık yalan söylüyoruz! Her gün ve hiç ara vermeden. Bir gün Bay Marsel’e: “Fransa’da çocuklar yalan söyler mi?” diye sormuştum.

“Ara sıra söylerler,” diye yanıtlamıştı.

Kardeşlerimle ben Fransa’ya gidip, sadece ara sıra yalan söyleyen şu çocukları görmeyi çok isterdik. Biz üçümüz, Vito bizden de çok, boğazımıza kadar yalana batmıştık. Ama başka türlü de olmuyordu. Aslında yalanlarımızı herkese söylemiyorduk. Vito sadece anneannesine, bizler de sadece babamıza söylüyorduk.

Vito, gerçeği, yani bana babasıyla buluşmalarını anlattığını söylese, Bayan İpatia bir daha görüşmemize izin vermeyecekti. O zaman, onun hakkında benden başkasıyla konuşmadığına göre, babası gerçekten de “yaşamına hiç girmemiş gibi” olacaktı. Ben de, ikizlerin yaramazlıklarını sorduğunda babama gerçeği söylesem, günde en az üç posta eşek sudan gelene kadar dayak yemeleri gerekirdi.

Ya ben? Babasının Vito'ya armağan ettiği: “On beş yaşındaki kaptan”, “Nils Holgersson’un güzel maceraları”, “Güliwer’in maceraları”, “Robinson Crusoe” gibi bir sürü kitabı okuyabilecek miydim sanki? Vito hiç okumadığından seve seve ödünç veriyor, sonra da ona anlatmamı istiyordu. Geceleri geç saatlere kadar, battaniyenin altında, el fenerinin ışığıyla gizlice kitap okuduğum halde, ikizler babama saat dokuzda yatıp uyuduğumuzu söylemeseler bu kitapları okuyabilecek miydim?

Belki de Fransa’da küçük kızların babaları hakkında konuşmaları yasaklanmamıştı. Ya da babaları, kızlarının elinde bir kitap gördüklerinde, babamın yaptığı gibi: “Kitabı bırak da yararlı bir işle uğraş” diyerek, onları mutfaka, annelerinin nasıl köfte yoğurduğunu izlemeye yollamıyorlardı.

“Neler konuşuyordunuz kızlar?” diye sorusunu yineledi Bayan İpatia. Torununun yanıtını duyamamıştı anlaşılan.

“Derslerimizi konuşuyorduk,” dedi Vito sesini yükselterek.

Kalbim küt küt atmaya başladı, herkesin duyacağından korktum. Vito’nun yalanları değildi beni endişelendiren. Nuli’yle Saki arabalarından inmiş, kedi gibi sessizce yaklaşarak bankın arkasına geçmişlerdi. Ödüm koptu. Bunlardan her şey beklenirdi. Şaka yollu tehditlerini bile gerçekleştirebilirlerdi: “Bir gün şemsiyesini çalacağız!” Anneannesi yıllar önce Vito’ya şöyle demişti: “Deden bu şemsiyeyi, daha İstanbul’dayken, nişanlandığımızda armağan etti.”

Dükkanlarda satılanlardan büyük bir güneş şemsiyesiydi. Anne-minki gibi geniş değildi, buna karşın bombesi daha yüksekti. Bayan İpatia eline aldığında yüzünü tamamen örtüyordu. Rengine gelince;

üzerine düşen güneş ışınlarından mı, yoksa solduğu için mi böyle göründüğü anlaşılamayan değişik, dalgali bir mordu. “Tam da istediğimiz gibi,” diye mınıldanıyordu kardeşlerim.

Farkında olmasa da bunun nedeni yine Bay Marsel’di. Balonla uçan Montgolfier kardeşleri anlattığından beri, Nuli’yle Saki muhteşem buluşlarıyla tarihe geçmeyi kafalarına takmışlardı. Yapmak istediklerini düşündükçe kanım donuyordu. Bir günlüğüne de olsa mor şemsiyeyi eve getirmek istiyorlardı. Sonra da büyük hayallerini gerçekleştireceklerdi. Kedimiz Mimi’yi alıp bahçemizdeki kiraz ağacına çıkacaklardı. Şemsiyeyi açıp baş aşağı çevirecekler ve içine Mimi’yi koyup ters bir paraşüt gibi boşluğa bırakacaklardı.

“Montgolfier Kardeşler gibi,” diye seviniyordu ikizler müthiş buluşlarıyla.

İlk duyduğumda sinirlerim tepeme çıkmıştı:

“Saçmalamayın. Montgolfier Kardeşler, balonlarıyla havaya yükselmişler.”

“Kapa çeneni, Laveran yaratığı,” diye terslemişlerdi. “Onlar önce havaya yükselip sonra yere inmişler. Biz inişten başlayacağız.”

“Ama balonlarında insanlar vardı,” diye ısrar etmiştim.

“Tağih bizleği kedi uçtuğumuz için yazacak,” demişti Nuli gururla.

“Sınıf birincisi olabilirsin, ama kafan bu işlere hiç basmıyor,” diye eklemişti Saki küçümseyerek.

Kendilerini bu işe iyice kaptırmışlardı. Kardeşlerim de kafalarına bir şey taktı mı... Bu yüzden yanımıza yaklaşıp gözlerini şemsiyeye diktiklerini görünce yüreğim ağzıma geldi. Bayan İpatia arkamızda durduklarını fark edince ikizleri azarladı:

“Sizde selam vermek yok mu?”

“Merhaba efendim,” diye mınıldandılar yanm ağızla.

Gitti öğleden sonramız! Artık ne oyun arabaları, ne de Vito’nun babasıyla ilgili hikâyeler. Annesini evlendirmelerine ilişkin yeni roman

da yanda kaldı. Şimdi işin yoksa Vito'nun anneannesinin İstanbul'da geçen gençlik anılarını dinle!

“Siz erkekler iyi yetiştirmeye bakın, büyüdüğünüzde sizi subay yapalım.”

Sonra da kendi kendine konuşur gibi devam etti:

“Bu yüzden, benim de mutlaka bir erkek torunum olmalı...”

• Άλκη Ζέη, *Η μωβ ομπρέλα*, [Mor Şemsiye], Κέδρος, Αθήνα 1995



Kostas Tahsis

(1927-1988)

Κώστας Ταχτσίς

Selanik'te doğdu, çocukluğuyla gençliği Atina'da geçti. Bir transatlantikle Avustralya'ya doğru gitmekteyken, Kuzey Avustralya kıyıının açıklarında denize düşerek kayboldu. Bir süre Hukuk Fakültesi'ne devam etmesine karşın oradan mezun olamadı. 1954 -1964 yılları arasında Almanya, Avustralya ve Amerika'da yaşadı.

Ülkesine döndüğünde kendi olanaklarıyla yayımladığı romanı *Üçüncü Düğün Çelengi* edebiyat çevrelerinin dikkatini çekemedi. Ancak kitap İngilizceye çevrilip yurtdışında çok beğenilince ülkesinde de üne kavuştu. Bu kitabında, iki kadının yaşamları, kesinti-

siz, doğal ve duygusal patlamalarla dolu monologlarıyla anlatılır. Arka planda ise ülkenin yakın geçmişteki tarihi, tarafsız bir gözlemci gözüyle verilir. 1964'ten itibaren çeşitli dergilerde daha sonra *Para Üstü* (Türkçeye *Artakalan* adıyla çevrildi) kitabında toplayacağı öyküleri yayımlanır. Bu öykülerde, çocukluk ve gençlik anılarını anlatır. Kostas Tahsis, az sayıda yapıt vermesine karşın kuşağının en başarılı yazarlarından biri sayılır.

Başlıca eserleri: *Brazilian senfonisi*, *Bizantion Kahvehanesi* (şiir). *Üçüncü Düğün Çelengi* (roman). *Para Üstü*, *Anneannem Atina* (öykü).

Para üstü

Τα ρέστα

(Öykü)

“Tükürdüm! Yine sokakta oyalanırsan vay haline!”

Aslında tükürmezdi, öylesine söylerdi, ancak tehdidin anlamı açıktı, tükürük kurumadan geri dönmeliydim. Tükürüğün kuruma hızını duruma göre, keyfine göre kendisi ayarlardı. Bazen göz açıp kapayıncaya kadar kuruyuverirdi. Kuş gibi uçarak gider gelirdim, ama tükürük çoktan kurumuş olur, onu elinde kemerle kapıda bekler bulurdum.

Başka zamanlar, gönderdiği getir götür işinden dönerken, sokağın köşesinden ev göründüğünde elim ayağım dolanır, titremeye başlar, içimden bir şeyler kopardı. Ayaklanm öne gideceğine sağa, sola, arkaya yönelir, bir adım bile ilerleyemezdim. Kendime kızarak nasıl bu kadar geciktiğimi, hangi şeytana uyup kargayı ayağından bağlayarak sürükleyen çocukları seyre daldığımı düşünürdüm. Taraf bile olmadığım, tesadüfen karşıma çıkan böyle basit bir eğlence, bu kadar dayak yeme değer miydi? Üstelik eğlence çoktan bitmiş olmasına karşın, kapıya doğru attığım her adımda hesap ödeme anı acımasızca yaklaşıyordu.

Fakat çoğu zaman boşuna korkmuş olurdum. İdam mahkûmu gibi kapıdan girerken, ansızın yüz ifadesinden tükürüğün kurumadığını anlar, rahat bir nefes alırdım. Bu manzara karşısında kendimden geçerek, minnet ve sevgi dolu, kucağına koşup ona sarılmak isterdim. Duyduğum vicdan azabı hemen kaybolur, neden biraz daha oyalanmadım diye hayıflanırdım. Yukarı mahallede çocukların bir kargayı

ayağından bağlayıp sokakta sürüdüklerini, top gibi tekmelediklerini söylemeye bile cesaret ederdim. Böylece oyalandığımı açık açık itiraf etmiş, elini göstermesi için meydan okumuş olurdum. Döveceği varsa bir an önce dövsün de bu iş bitsin! Ama o, ya beni önemsemez, ya da oyalanma ve kargayla ilgisi olmayan bir şeyler söylerdi.

“Şişeyi mutfığa bırak, karşıya Hrisi Hanım’a bir koşu gidiver de çağır gelsin, ona söyleyeceklerim var.”

Çok nadiren de olsa, Fuar’daki minik gramofonu armağan eden ya da her gelişinde midyeyle kırmızı havyar getiren amcalardan birinin uğradığı akşamların sabahında, tükürmeyi bile unuttuğu olurdu. Üç kez yere düşürdüğüm francalanın ağırlığıyla oflayıp puflayarak finndan döndüğümde, beni azarlamadığı gibi kucığına alır öpücüklere boğardı. “Benim güzel oğlum, büyümüş de işler bitiriyor, yaşlanınca gölgeden alıp güneşe götürecekt beni,” diyerek içtenlikle gülerdi.

Böyle günlerde yaşam nasıl da güzeldi! Gramofon durmaksızın çalar, o da mınıldanarak eşlik ederdi:

Bir tangoda sanıldılar
ve kucaklaştılar,
ama o her dönüşte
etrafına bakınmakta....

Çamaşır yıkamaktan nefret ettiği için sabahları Tumba’dan Roksani Hanım gelir, çamaşırlarımızı yıkayarak yerleri silerdi. Ev pınl pınl olur, bakmaya doyamazdın. Ya da önce avukata gidip boşanma işini konuşmaya, oradan diş doktoruna ve Modiano’dan alışveriş yapmaya evden çıktığında, sırf bana bakması, masal anlatması için de Roksani Hanım’ı çağırırdı. Ama evde kaldığı günler, ikindiye doğru pencereye çıkar, dondurmacıya seslenirdi.

“Prodromos Efendi, iki dondurma getir, sade kaymak olsun, külahların içini de doldur. Nerdesin be kardeşim, kaç gündür yolunu gözlüyoruz!”

Biri Roksani Hanım’a, diğeri bana olmak üzere iki dondurma alır-

dı. O diş doktoruna gittiği için dondurma yemezdi. Ama ağzımı şapırdatarak yalayışına imrenerek, “Anacığın vermeyecek misin azıcık?” der, iki eliyle yüzünü kapar, “Aa, aa,” diye ağlardı.

Yalancıkdan ağladığını bile bile, onun için bir şeyler yapabilecek olmanın gururuyla yanına koşar, külahı uzatırdım. Ama itiraf etmeliyim ki, nefesimi tutarak ne kadar ısıracağına bakardım. Tamam, o da yesin ama ne de olsa dondurma benimdi, bitirmesin diye içim giderdi.

Keyfi yerinde olduğunda geceler bir başka güzeldi. Karşıdaki evin avlusundan buram buram yasemin ve hanımeli kokulan gelir, bahar olur, havada bir bayram mutluluğu yayılırdı. Bacakları lastikli çiçekli önlüğümü giydirir, üstümü başımı kirletmemem koşuluyla, istediğim kadar oynamam için sokağa salardı. Sonra begonyayı, ortancayı ve iki Frenk incirini kapı eşiğine çıkarıp sular, ortalık serinlensin diye de kaldınma bir iki kova su dökerdi. Merdivenlere, saksıların yanına oturup Hrisi Hanım’la sohbete dalar, ya da ortaokula giden büyük oğlanlarla kızları etrafına toplar, onlarla çocuk oyunları oynardı. Bir keresinde kızlara nasıl yapıldığını göstermek için kalkıp ip bile atmamıştı ve yandığı için değil, yorulup gülmeye başladığı için oyundan çıkmıştı.

“Sizi şeytanlar sizi, artık bu işler benden geçti, kocaman oğlum var benim,” demişti.

Ama sinirlerinin gergin olduğu, sigara üstüne sigara yakıp tırnaklarını yediği, tepemizde kapkara bulutların dolaştığı kıştan kalma günlerimiz de olurdu. Böyle günlerde değil sokakta oylanmak, evde sigara paketlerinin yıldızlarıyla oynamak, konuşmak bile tehlikeliydi. “Bana bak, gıkın çıkmayacak bugün, kâğıt gibi yırtarım seni,” derdi. Böyle günlerde hiç dışarı çıkmamak en iyisiydi, çünkü ne kadar çabuk dönersem döneyim, tükürük kurumasa bile tuz almayı unutturdum. Bakkal, “Anan başka ne almanı istemişti?” diye sorduğunda aklıma hiçbir şey gelmezdi. O gün heyheylerinin üzerinde olduğunu tamamen unuttur, çocukların bir kuruş verip Panorama’yı seyretmelerini

izlerdim. Ya da çocuklar avucumda bir şeyler tuttuğumu görüp, “Gel güreş tatalım, sana yalancıkta yenileyim,” diye kandırarak para üstünü çalardı. O da çıkıp çocukları döveceğine, evire çevire beni döverdi.

Hıçkırıklarının arasından, “Tövbe anacığım. Tövbe, bir daha yapmayacağım,” diye ağlar, eteğinin arkasına gizlenmeye çalışırdım. Ama ben kaçtıkça, ağlayıp sızlandıkça o daha çok hırslanırdı. Yalvarmamdan da, ağlamamdan da hoşlanmaz, cezamı bir erkek gibi kabullenmemi isterdi. Ağzından köpükler saçıp rastgele vurarak, “Ya erkek olup ağlamamayı öğrenirsin, ya da seni gebertirim. Bir kez arkandan ağlayıp seni unuturum, memleketin baban gibi şerefsizlere ihtiyacı yok. Söyle, erkek olacak mısın? Erkek olacağını söyle, yoksa elimden kurtulamazsın, bugün sonun geldi!” derdi.

“Olacağım anacığım!”

“Sokaklarda da oyalanmayacaksın bir daha!”

“Oyalanmayacağım.”

“Enayi yerine konulup para üstünü serserilere kaptırmayacaksın!”

“Hayır anacığım, hayır!”

“Fikrimi değiştirmeden yıkıl şimdi karşımdan, git yüzünü gözünü yıka da gıkın çıkmasın. Senin yerine taş doğuraydım keşke...”

Böyle günlerde gramofon ya susar ya da hep aynı şarkıyı çalardı:

Yoksulluk, bu kahpe dünyada

çocukların çoğu senindir...

Akşama doğru, bakması için Roksani Hanım'ı çağırmandan beni yatağıma yatırıp dışarı çıkar, çok geç dönerdi. Ne kadar geç kaldığını bilemezdim, bazen gittiğinin farkına bile varmazdım. Üçüncü ya da dördüncü uykumu uyurken, uzaktan gelen seslerle bir anlığına gözlerimi açar, meleğimi yatağının önünde çıplak ve kanatsız görürdüm. Birazdan, önce gaz lambası, ardından konuşmalar söner, karanlık kalın bir battaniye gibi gözlerimi örter, kurşun gibi beşinci uykuma daldardım...

Ah anacığım, ah! Aradan otuz yıldan fazla geçti, daha dersimi öğrenemedim. Hâlâ erkek olamadım, hâlâ sokaklarda amaçsızca dolaşıp çocukları seyrediyorum, hâlâ para üstünü serserilere çaldıyorum. Senin çektiğin an ağır ceza da bu oldu. Benim cezamsa, o günlerde neler yaşadığını daha zamanım varken anlayamayarak senden intikam almaya yeltenmem oldu. Ama senin de rahatlamak için, ille de benimle mi uğraşman gerekiyordu? Bakkaldan on dakika geç gelmemi ya da tuz almayı unutmamı görmezden gelemey miydin? Üstelik yanlış hatırlamıyorsam, yukan mahalledeki çocukların çaldığı para, Allah aşkına be ana, altı ya da yedi kuruştı.

• Κώστας Ταχτσής, Τα ρέστα, [Para Üstü], Τα ρέστα, [Para Üstü] öykü derlemesi. Εκδόσεις Εξάντας Atina 1972.

Yaratılış Meselesi

Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας

(Öykü)

Bayan Mina sınıfa girince herkes ayağa kalktı. “Oturun,” dedi ve çocuklar sıralarına oturdular. O, kısa boylu olduğundan en ön sırada oturuyordu.

Bayan Mina çantasını kürsüye bıraktı, ama soğuk hava yüzünden ne paltosunu ne de kürk şalını çıkardı. Kürk tilkiydi. Bayan Mina’nın gözleri tilkinin camdan gözlerine çok benziyordu, yalnız daha patlak ve daha büyüktüler.

Kötü kadındı, onu sevmediğini hissettiriyordu. Başka okuldan geldiğinden ya da kısa boyundan dolayı. En çok, sınıfın en uzun boylu

çocuğu Bozeli'yi seviyordu. Dersin ortasında tebeşir bittiğinde, müdürün odasına yenisini almaya hep onu yolluyordu. Geçenlerde başı ağındığında, hademedden bir bardak su getirmesi için de Bozeli'yi yollamıştı.

“Susun,” dedi Bayan Mina. “Bugün kimler gelmemiş bakalım!”

Bazı çocuklar yanlarındakinin okula gelmediğini söylediler. Bayan Mina adlarını işaretledi.

“Yalnız beş mi?” dedi. “Bu soğukta buna da şükür. İlk saatte ne dersimiz vardı, Bozeli?”

“Aritmetik, öğretmenim,” diye yanıtladı Bozeli.

“Güzel,” dedi Bayan Mina. “Aritmetik defterinizden birer yaprak kopartarak sağ üste adınızı yazın. Okunaklı olsun, duydun mu Kelayditi?”

“Evet öğretmenim,” dedi Kelayditi.

“O zaman niye Kehaya'ya soruyorsun?”

“Aritmetik defterimi evde unuttum da öğretmenim...”

“Başka defterin yok mu?”

“İmla defterim var,” dedi Kelayditi.

“Öyleyse ondan bir yaprak kopar, bunu düşünmek o kadar zor mu?”

Sonra kara tahtaya gidip tebeşiri eline aldı. Ama, arka sıralarda bazı çocuklar aralarında konuştuklarından, Bayan Mina başını çevirerek bütün sınıfa uzun uzun baktı. Arka sıralardakiler susunca tekrar tahtaya döndü. Üç basamaklı bir sayı yazdı, yanına bir X, sonra da üç basamaklı bir sayı daha.

“Bu işlemin adı neydi Bozeli?”

“Çarpma işlemi öğretmenim,” dedi Bozeli.

“Hepiniz duydunuz mu?”

“Evet, öğretmenim,” dedi bütün sınıf.

“Yazın o zaman ve çıt çıkmasın. Yanındakinden kopya çekenı yakalarsam sıfır verip yann velisini okula çağıracağım. Neler oluyor Zervu?”

“Kalemim yok öğretmenim.”

“Bir şeyinin olduğunu hiç hatırlamıyorum zaten,” dedi Zervu'ya

Bayan Mina. “Fazla kalemi olan var mı?”

Bazı çocuklar parmak kaldırdı. O da parmak kaldırdı, ama en önde oturmasına karşın Bayan Mina onu görmedi.

“Sen ver” dedi, Zervu’nun iki sıra arkasında oturan bir çocuğa. “Başka kalemi olmayan var mı? Silgisini ya da aklını getirmeyi unutan?”

Kimse yanıt vermedi.

“Anlamadığınız bir şey kalmadığından emin misiniz?”

Anlaşılmayacak ne olabilirdi ki? Buna benzer bir sürü çarpım yapmışlar, dahası geçen hafta bölmeye bile başlamışlardı.

“Ne var yine Kehaya?”

Kızlar hep sorular sorar, hiçbir zaman söylenileni bir defada anlayamazdı.

“Ara işlemleri nerede yapacağız öğretmenim?”

Ara işlemler mi? Orasını düşünmemiştii, iyi ki Kehaya sormuş!

“Kağıdınızın arkasına yazın,” dedi Bayan Mina. “Hepiniz duydu-nuz mu?”

“Evet öğretmenim.”

“Sen de duydun mu Kelayditi?”

“Evet, öğretmenim,” dedi Kelayditi.

“Bitirenler kâğıtlarını getirip sessizce bahçeye çıksın. Gürültü yapıp diğer sınıfları rahatsız etmeyelim. Başlayın bakalım. İlk bitiren sınıfın en iyi çocuğu olacak.”

Havanın buz gibi olmasına karşın bedeninden bir sıcaklık yayıldığını hissetti. Yanağına dokundu, yanıyordu.

Şimdi Bayan Mina’ya sınıfın en iyi çocuğunun kim olduğunu gösterecekti. Bundan böyle, Bayan Mina müdürün odasına tebeşir almayay, yalnız Bozeli’yi göndermeyecekti artık.

Çabuk.

Önce çarpılan sayı.

Dokuzun kuyruğu biraz uzun kaçmış.

Silgiyi alıp sildi, yeniden yazdı.

Şimdi çarpan sayı.

Altına bir çizgi.

Elle değil, elle düzgün olmayacak.

Aceleyle çantasını açıp cetvelini çıkardı. Sayıların altına koyup güzel bir doğru çizdi. Tekrar üstünden geçti.

Bayan Mina gazetesini okuyordu. Ama kopya çekmesinler diye arada bakıyor olmalıydı. Yanındaki görmesin diye değil, hiç kimse-nin, özellikle Bayan Mina'nın, başkasının kâğıdına bakmaya tenezzül edebileceğini düşünmesini kesinlikle istemediğinden, sıranın en dışı-na oturdu. Zaten kopya çekmesine gerek de yoktu. Aritmetikte iyiy-di. Ara işlemleri de kâğıdın arkasına yazması gerekmiyordu, aklından yapabiliirdi.

Altı kere dokuz?

Hım, burasını karıştırıyordu işte.

Beş kere dokuz kırk beş, dokuz daha elli dört. Dördü yazıp beşi aklımızda tutmalıyız. Beş. Unutmamalıydı.

Üç kere dokuz yirmi yedi, beş daha? Yirmi yedi beş daha otuz iki.

Aklı büyük bir hızla çalışıyordu, kendinden geçmişti. Bedeni yoktu, yalnız düşünen kafasıyla yazan eli vardı.

Bitirdi.

Çevresine bakındı.

Diğerleri daha yazıyorlardı.

Kalkıp aceleyle kürsüye yaklaştı.

Bayan Mina gazetesini bıraktı, şaşırmışa benziyordu. Onun ilk bi-tireceğini hiç beklemiyordu anlaşılan.

“Bitirdin mi?”

“Evet öğretmenim.”

Bayan Mina kâğıda bakıp gülümsedi. Gülümsemesi bir tuhaftı.

“Peki” dedi, “bahçeye çık bakalım.”

Bahçeye çıkınca ayaz fena çarptı. Uykudan uyanmış gibi oldu.

“Hey, sen niye dışandasın?”

Bir anlığına korkuyla irkildi. Seslenen, bir şala örtünmüş olan hademe kadındı. Herhalde bir yaramazlık yaptığını, Bayan Mina'nın ceza olarak sınıftan attığını sanmış olmalıydı.

"Ara sınavımız vardı, ilk ben bitirdim," dedi.

Hademe kadın hayranlıkla ona baktı. Göğsü gururla kabardı.

Bahçeyi baştanbaşa koşmak istedi, ama kimsecikler yoktu, Bayan Mina da bitirenlerin uslu uslu oturmasını, diğer sınıfları rahatsız etmemelerini istemişti.

Tuvalete gidip çişini yaptı.

Tuvaletler teneffüste başka, ders arasında parmak kaldırıp izin istenerek gidildiğinde başka görünüyordu. Kızların tuvaletleri nasıldı acaba? Gidip bakma olanağı doğmuştu.

Kendini tuttu. Hademe kadın görebilir, Bayan Mina'ya söyleyebilirdi. Bir düşün, sınıfın en iyi çocuğu kızlar tuvaletinde! Ayrıca, birazdan diğer çocuklar da çıkmaya başlayacaktı, söz gelişi Kehaya. Kehaya çalışkan bir kızdı, ama aynı zamanda büyük bir ispiyoncuydu da.

Niye gecikiyorlardı? Bunca saattir ne yapıyorlardı?

Dışandan tramvay geçti. Bahçe duvanndan dışansı görünmüyordu. Kapının eşiğine oturdu, düşen sağ çorabını düzeltti. Sonra ayak-kabıllarının bağlarını çözerek daha sıkı bağladı.

Bahçe duvanndan bir tek karşıki evin tavan arası katı görünüyordu. Tavan arasının çatısı gümüş bir yumurtaya benziyordu. Gümüş bir yumurtanın yansıma. Yumurtanın tepesinde yıldınmsavar vardı. Bir yıldınm düşse, yıldınmsavar onu çekip toprağa gönderecekti ve ev yanmayacaktı.

Arkasında bir ses duydu. Ayağa kalktı. Gelen Kehaya'ydı. Patlak gözlü ve havalı. Arkasından başka bir kız geliyordu. Bozeli daha bitirmemişti anlaşılan.

Çarpımın sonucunu sormak istedi, ama kızlar arkalannı döndüler.

İyi ki o sırada Bozeli çıktı. Çıkmasıyla zilin çalması bir oldu. Sormaya fırsat bırakmadan Bozeli sonucu sordu.

“Ne buldun?”

Cevapladı. Yaklaşık bir sayı verdi, sonucu tamı tamına hatırlamıyordu.

“Vay, vay, vay!” diye bağırdı Bozeli. Kehaya dönüp merakla baktı.

“Baksana ya, bu bütün sayıyla değil, yalnız birler basamağıyla çarpmış,” dedi Bozeli.

“Beni rahat bırak lütfen,” dedi Kehaya. “Sana küs olduğumu biliyorsun!”

Aynı anda dördüncü sınıftan ve kendi sınıflarından birkaç çocuk koşarak bahçeye çıktı. Bozeli'nin yanıtını duymadı ama Kehaya'yı ittiğini gördü, neredeyse yere düşürecekti. Kehaya ağlamaya başladı.

O ağlamadı.

Çok istemesine karşın ağlayamadı.

.....

Bayan Peresiyadu büyükanneye, “Sıcaklar erkenden bastırmış,” dedi. “Bu yaz bir yerlere gidecek misiniz?”

“Şifalı sulara gitmek istiyordum,” dedi büyükanne. “Ama ne yazık ki torunum üçüncü yıldır matematikten bütünlemeye kaldı. Atina'da kalıp ders çalışması gerekiyor.”

“Vah zavalıcılık,” dedi Bayan Peresiyadu.

“Ne yapalım!” dedi büyükanne. “Küçüklüğünden beri, daha ilkokuldayken bile matematikle arası iyi değildi. Anasıyla bana çekmiş. Ne de olsa yaratılış meselesi.”

• Κώστας Ταχτσής, *Ζήτημα ιδιοσυγκρασίας*, [Yaratılış Meselesi], Τα ρέστα, [Para Üstü] öykü derlemesi. Εκδόσεις Εξάντας, Atina 1972



Georgios Ioannu

(1927-1985)

Γεώργιος Ιωάννου

Trakya mübadili anne babadan Selanik'te doğdu, asıl adı Ioannis Sorolopis'ti. Selanik Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Kısa bir dönem için üniversitede asistanlık yaptıktan sonra ortaöğretim kurumlarında öğretmenliğe başladı. Liselerde okutulan edebiyat derslerinin müfredatını hazırlayan komisyonlarda etkin görevler aldı. Yayımladığı halk türküleri, masallar ve üç ciltlik Karagöz oyunları derlemeleri, konularında en yetkin başvuru kaynaklarıdır. Yunan ve Latince klasiklerden başanlı çeviriler de yaptı. Ancak en kalıcı eserleri düzyazılan oldu.

Ioannu'nun düzyazılan, öyküden çok, anı, söyleşi, ya da köşe yazısı formundadır. Çocukluğunu, göçmenlerin çileli yaşamını, savaşlardan ve Alman İşgali'nden anıların geniş kültürünün süzgecinden geçirerek sıcak bir dille anlatır. Bütün yazılan, Selanik kentine duyduğu derin aşkı yansıtır. Lirik yaklaşımı, bugünü değerlendirmek amacıyla geçmişi irdelemesi, ayrıntılara verdiği önem ve yalın dili en belirgin özellikleridir. Okuyucu, bu içten, doğal ve akıcı anlatım karşısında bir dostuyla konuştuğu duygusuna kapılır.

Başlıca eserleri: *Ay Çiçekleri, Bin Ağaç*. (şiir) *Bir Onur Uğruna, Biricik Miras, Bizim Kanımız, Mezar Başındaki Ağt, Ergenlere ve Diğerlerine Dair, Göçmenlerin Başkenti*. (düzyazılar) *Tavuk Yumurtası, Büyük Ayı*. (tiyatro) *Halk Türkülerimiz, Yunan Halkının Büyüleyici Masalları, Karagöz*.

Biricik Miras

Η μόνη κληρονομιά

(Öykü)

Ninelerin, büyük ninelerin ve bütün diğer yaşlı kadınların ölmesinden sonra, içimde artık sonsuza dek kaybolan insanlara ve olaylara ilişkin yoğun bir merak uyandı. Nedendir bilinmez, onlar yaşarken hiçbir şey sormak istemezdim. Aslında onlar da anlatmaya pek istekli değildiler. Sadece son günlerini yaban ellerde geçirmek zorunda kaldıkları çileli yaşamlarından yakındıklarında ya da özlemle geçmiş andıklarında, aralarında eski günleri ve atalarımızı konuştuklarına tesadüfen kulak misafiri olurdum. Onlara sağladığımız hayat şartları için, dolaylı yoldan bizi suçladıklarını sanır öfkelenirdim. Ben de ağzımı açıp gözümü yumar, zorla koparıldığımız ve o zamanlar hor gördüğüm topraklar hakkında düşüncesizce ileri geri konuşurdum. Onlar şiddetle itiraz edip içerleyerek eski yaşamlarını anlatırken, bizi acımasızca ezen toplumumuzdan daha güzel ve özellikle çok daha soylu bir dünyayı canlandırırlardı.

Bazen, geçen uzun yılların ve ölümlerin getirdiği hoşgörüyü, kocaları, yani dedelerim hakkında da konuşurlardı. Ortada çocukları olmasa, bu kadınların kocalarıyla bir yastığa baş koydukları hiç anlaşılmazdı. Fakat eski siyah çantalarında, kutsanmış ekmek kırıntıları ve kilisede tepsiye atılacak bozuklukların yanında taşıdıkları kenarları yırtık sararmış resimler, bir zamanlar nice kadının yüreğini hoplatmış olması gereken, hayat dolu yakışıklı delikanlıları gösteriyordu.

Dedelerime yetişemedim. Ne beni dizlerinde oynattılar, ne de onlar için ağlamak ihtiyacını duydum. Her ikisi de ben doğmadan yıllar önce ölmüş. Bana ikisinden birinin adını vermelerine karşın, erdemlerini almadığım kesin. Bu adı gerektiği gibi onurlandırdığımdan da pek emin değilim. Emin olduğum tek şey, benim bu adı kimselere miras bırakmayacağım. Beni, düşünebileceğimden çok seven candan bir arkadaşım, önemsiz ve yıpranmış varlığımı anmak için oğluna adımı vermezse. Ama benim için böyle bir riske girmeyi kim göze alabilir?

Demek istediğim, dede olmak için önce baba olmalı. İkincisinin gerçekleşmesi halinde bile, yaş biraz geçkinse birincisinden umudu kesmeli. Bu işlerde hiçbir zaman bir kesinlik yoktur. Çoğu babaya “dede” hitabını duymak nasip olmaz. “Baba” hitabını bile hiç duyamayan babalar da vardır, çocuklarının doğumundan önce ölenler. Çocukları evlenmeyen ya da kısır çıkanları saymıyorum bile. Benimkiler, erken ölmenin acısıyla gittiler. Yaşasalardı bile fazla bir şey duyamayacaklardı. Ölüm, bazen birçok acının yaşanmasını engeller.

Büyük büyük babalarımdan biri sırtındaki çibandan gitmiş. Ağıldan çıkar çıkmaz birden ateşi yükselmiş, yatağa yatırmışlar. Sırtına bakması için gelinini çağırmış. Ninem daha önceki deneyimlerinden tanıdığı kötü çıbanı görünce altüst olmuş, ama hiçbir şey dememiş. Koşup sanmsak getirmiş, ortasından keserek kızarmış çıbanı onunla ovmuş. Hiçbir işe yaramamış. Kapı gibi adam, iltihabın yayılmasıyla sabahı görememiş.

Diğer büyük büyük babamla ilgili bilgilerim daha da az. O da çok genç ölmüş. “Birden karnına ağrı girmiş,” diyorlar. Karnına kompres yapmışlar, alkolle ovmuşlar, sıcak içecekler içirmişler. Kısa bir süre sonra acılardan kıvranarak ölmüş. Nesi olduğunu Allah bilir. Şimdi ölüm nedenini araştırmak hiçbir işe yaramaz.

Onlar hiç olmazsa vatanlarında öldüler, atalarının toprağına gömüldüler. Daha da genç, hem de göçmen olarak ölen çocuklarına, benim dedelerime ne demeli? Biri gurbet yollarında, ailesini bir eve

yerleştiremeden, çektiği sıkıntılardan ve marazından erkenden ölüvermiş. Köklerinden kopanıp aralannda yaşamak zorunda kaldığı, kendinden farklı huylu insanların kötü davranışlarına dayanamayarak. Endişe içinde yaşamaktan kurtulmak için, koyunlarıyla topraklarını yok pahasına satarak ailesiyle Türkiye'yi terk etmiş. Hükümetin adamları onları önce Dedeağaç'a göndermişler ve bir buğday ambasına bırakıp unutmuşlar. Yunanistan'ın baldın çıplak yerlileri, karşılarında duran vannı yoğunu yitirmiş insanların soyluluğunu tahmin bile edememişler. Sadece Türk gibi giyinmelerine bakıp söylenmişler. Bizimkiler orada yapamayacaklarını anlayınca bütün varlıklarını bir kayığa yükleyerek, karşıya, Samothraki [Semandirek] Adası'na geçmişler. Yolculuk boyunca hava çok kötüymüş. Koca sürüler sahibi, yılların çobanı dedem böyle yağmur, böyle fırtına görmemiş. Kayık küçükmüş, amban da yokmuş. Çoluğunu çocuğunu abasıyla örterek kendisini yağmur ve dolunun insafına bırakmış.

Memlekette iken dağda fırtınaya yakalanınca alçak çalılardan üzerine abasını serer, diğer ucuyla üstünü örtermiş. Böylece suyun sürüklenmesinden de yıldırım çarpmasından da çekinmemiş. Samothraki, yaban keçilerine uygun, ıssız, çorak bir toprak. Cennetten gelen bizimkiler buraya nasıl alırsın? Başlarına gelenlerin farkına o zaman varmışlar. Dünyadaki tek afet Türkler değilmiş. Hava düzelince aynı kayıkla tekrar karşıya, Kavala'ya geçmişler. İyi kötü bannacak bir yer bulmuşlar, ama hiçbir yerde iş yokmuş. Paralannın tükendiğini gördükçe dedemin yüreği titriyormuş. Kahveden eve, evden kahveye gidip geliyor, "Hanım, bu hayat çekilmez," diyor. Son Paskalya'da adet olsun diye kuzu kesmişler. Memleketin kalın kuyruklu besili kuzuları nerde? Yine de geleceği okumak için, dedem kuzunun sırt kemiğine bakmış. Bakar bakmaz sapsan kesilmiş. "Daha çok çekeceklerin var, Hanım," diyerek umutsuzca şarap kadehini dikmiş.

Ninem daha sonraları, çektiği çileleri anlatırken, sözlerini dedemin bu lafıyla bitirirdi. Alçakgönüllülükle, "Demek ki çok günahım

varmış,” diye de eklerdi. Vatanlanndan kopanlmak yetmezmiş gibi, ulusun kaderine yön verenler, doğu Makedonya’yı Almanlarla Bulgarlara bıraktı. Büyük açlık baş gösterdi. El değirmeninde öğütölmüş mısır ununun kilosu bir altın liraya satılır oldu. Dedem yıkıldı. Galiba çocuklarına daha fazla kalsın diye doğru dürüst yemek de yemiyordu. Samothraki yolculuğundan kalan akciğer rahatsızlığı da nüksedince koca çoban devriliverdi. Ayrıntıların bilmemekle birlikte büyük acılar çekerek öldüğünü tahmin edebiliyorum.

Daha sonra durum düzelmeye başladı. Bulgarlar yumuşadı, nihayet günün birinde bağlaşıklarıyla birlikte çekip gittiler. Düşmanlarımız yenilmiş, mütareke olmuştu. Ninem dul kalınca başörtüsünün altında büyük bir zekâ ve cesaret taşıdığını gösterdi. Önce kızlarını alıp Selanik’e götürdü. Hemşerilerinin yanına yerleştirip yürüyerek memleketine geri döndü. Orada evinin zarar görmediğini gördü. Müslüman bir komşusu eve çok iyi bakmıştı. Aylarca bütün gücüyle çalıştı. Evini topladı, toprağını ekip biçti, tavuklar ve ördekler yetiştirdi, tarhanalar, yufkalar, reçeller hazırladı. Dünyada olup bitenlerden hiç haberi yoktu. Bir gün amcasının oğlu telaşla evine geldi. “Kızım acele et, çeteciler geliyor!” dedi. Ninem hiç soru sormadı. Bayramlık elbisesini giydi, tavuklara yem verdi, tavana kadar buğdayla dolu ambanna baktı ve kapıyı çekip gitti. O dillere destan zenginlikten hiçbir şey alamadan. Yıkım yılında hasat çok bereketliymiş. Yanında bir tek evinin anahtanını getirdi, hâlâ duvarda asılı durur.

Yoksulluğa teslim olmayı hiç kabullenmeden, onuruyla uzun yıllar yaşadı. Öldüğünde mezar taşına doğum yılı için ne yazacağımızı bilemedik. Hiçbir zaman kimlik belgesi olmamıştı, doğduğu tarihi de bilmiyordu. Onu bir Rus subayının vaftiz ettiğini hatırladık. O yüzden de adı Mosha’ydi¹ zaten, biz torunları ona Mosho derdik. Kitapları kanştırarak Rusların İstanbul’a kadar indiği Aya Stefanos antlaşması-

1 Mosha: Moskova’nın Yunanca adı.

nın tarihini bulduk. Yaşı inanılmaz büyük çıktı. Gülerek birbirimize, “Onun yaşını görürüz inşallah,” dedik. Ölüm yatağında bitkin sesiyle, “Poyraz Beyi emir saldı bütün gemilere...” türküsünü okuyordu. Temiz hava istediğinden pencereleri açmıştık, beyaz perdeler yelken gibi dalgalanıyordu. Hayır, bu kemiklere başka topraklar, daha bizim olan topraklar yakışırdı.

İkinci dedem birincisinden birkaç yıl sonra ölmüş. Tabii o zamanlar daha tanışmıyorlardı. Bin bir zahmetle Selanik’te bir yoğurt imalat-hanesi açmış. Kısa sürede, ürettiği lezzetli Trakya yoğurdunun namı aldı yürümüş. “Allah’a şükür” demeye kalmadan, on yedideki büyük yangında dükkânı yanıp kül olmuş. İyi ki yangın daha dükkâna sıçramadan alet edevatını kurtarabilmiş. Sokaklarda yoğurt satmaya başlamış. Tepsilerini bir kenara dizermiş ve mahalleliler gelir tabakla alırlarmış. Efkarlandığında, yanmış dükkânının önünde tezgâh kurup eski komşularına da satış yaparmış. Babamın ilk oğlu olduğumdan bana onun adını vermişler. Çok yakışıklıymış, bugünkü ölçütlere göre de çok yakışıklıymış. Şefkat dolu bir dev. Yangından sonra maraza kapılıp uzun yaşamamış. Onun sonunu da ayrıntılarıyla bilemiyorum. Ailemizde böyle açıklamalardan kaçınılır. Üzüntüleri yaşayanlar ayrıntılan kendilerine saklarlar. Bu yüzden, uykusuz gecelerinde acı anılarla tek başlarına yüzleşmek zorunda kalırlar.

Karısı, yani diğer ninem, en az kırk yıl daha yaşadı. Öldüğünde –o da kendi ihmalinden– dört oğlu da çoktan ölmüştü. Kalbini parçalamamak için son ikisini ondan gizlemiştik. Güçlü bir kadındı. Memlekette onun uğruna cinayet işlenmişti. Dedem ninemin peşinde dolaşan bir Türk’ü bıçaklamıştı. Zaten apar topar kaçmalarının nedeni de buydu. Konunun, sadece bir kez, o da ailenin başına ardı ardına felaketler gelmeye başladığında konuşulduğunu hatırlıyorum. Yine de ninem dul kaldığında diğeri kadar zorluklarla karşılaşmadı. Selanik’te ambargo yoktu, İngilizlerle Fransızlar su gibi para harcıyordu. Ancak yine de savaş vardı. Memleketten gelirken koynunda sakladığı aile

mücevherleri olmasa zor günler yaşamaları kaçınılmazdı.

Ninemnin oğullarından ilk ölen ikincisi oldu. Veremdi, eşin dostun dediklerini önemsemeden içerdi de. Beni ne hastaneye, ne de cenezine götürdüler. Küçüktüm, mikroplardan korumak istiyorlardı. Büyükler, nedense, çocukların organlarının çok hassas ve dayanıksız olduğuna inanır. Rahmetli beni çok sever, siyasi görüşlerini aşlamaya çalışırdı. Ölümüne yakın, o düzmece halk oylaması sonrası, şatafatla ülkeye geri dönen kralı karşılama törenine götürmüştü. Bu amcam ailedeki tek kralcı ve “katharevusa” taraftarıydı. Son günlerinde sayıklamalarında, bizden “tavuk usaresi” isteyip durmuştu. Bu dünyadan göçerken bırakmak istediği mesajı sökebilmek için akla kararı seçmiştik. Ancak o karşılaşmadan fazla bir şey anlayamamıştım. O tarihi törenden aklımda kalan tek şey, süvari birliğinin besili atlarının kuyruklarını kaldırıp herkesin, yetkililerin önüne bile pislemeleriydi. Önceden hazırlıklı, idmanlı çöpçüler, ellerinde süpürgelerle faraslar, atların ardı sıra koşuyor, fışkıları topluyordu. Fakat idrarları için çare yoktu. Amcam tabii ki gübreleri görmüyordu, idolünün gelişiyse dünyalar onun olmuş, hep yükseklerle bakıyordu.

Amcalanmın hararetle siyaset tartıştıkları bir gün, büyük amcamın söylediği bir lafı hiç unutmadım. Kahkahalarla gülererek, “Bizim son krallanımız Sitalkis² ile Sevthis’ti,” demişti. İkinci amcamın baskılarına dayanamayan babam, halk oylamasında gizlice kralın geri dönmesi için oy kullandığı halde, büyük abisini de hoşnut kalmak için, “Bundan böyle halkın emeğini prenslerle prenseslere yedireceğiz,” diyordu. Daha sonraları, Ksenofon’un *On Binlerin Dönüşü’nü* okurken Sevthis’in adına rastladım. Sevthis, Ksenofon’u kızıyla evlendirmek istiyor, Selanik dolaylarını drahoma olarak teklif ediyordu. Atalarımızın savaş naralarını duyar gibiydim. Büyük amcam birçok konuda haklıydı.

2 Sitalkis, Atina’nın sadık başlağı Thrak kralıydı (M.Ö. 440). Ondan sonra yerine yegeni Sevthis geçti (M.Ö. 424)

Bu amcam savaştan önce ıssız bir adada, sürgünde öldü. Onu fazla tanıyamadım, ailem ısrarla evimizden uzak tutuyordu. Bir gün okula giderken, Ay Dimitri kavşağında, yanında genç bir kadınla, vardiyanına yetişmek için acele eden fabrika işçilerine bildiriler dağıtırken gördüm. Değişmiş görünüyordu, çok tedirgindi. İşçiler ilgilenmiyormuş gibi yanlarından geçerken, bildirileri gizlice alıp hemen ceplerine atıyorlardı. “Amca, amca,” diye seslendim, duyduğunu belli etmeden eliyle gitmemi işaret etti. Bir kenara çekilerek, sabah aydınlığında, yanındaki kadınla birlikte aniden kaybolana kadar, amcamı gururla seyretmeye koyuldum. İçgüdüme uyarak evdekilere bir şey söylemedim.

Onu son kez, ellerinde kelepçelerle evimize habersiz uğradığında gördüm. Birçok işçinin öldürüldüğü büyük grevlerden biraz sonraydı. Amcam grevin önderlerindendi, en sonunda işçilerle tütün fabrikasını işgal etmişlerdi. Teslim olmak zorunda kaldıklarında, fabrikanın kapısını uzman emniyetçiler tutmuştu. İşçiler kapıdan çıkarken, “Sen geç, sen de geç,” diyorlarmış. Amcamı görünce, “Gel bakalım buraya,” diyerek tutuklamışlar. İyi ki kim vurduya getirip öldürmemişler.

Birkaç arkadaşımınla, ailelerimizden gizli toplu cenaze törenine katılmıştım. Mezarların mayıs gülleriyle süslendiğini hatırlıyorum, evde reçel yaptığımız güllerle. Ağaçlara; güller, zambaklar, gelincikler, aslanagızlan ve kadife çiçekleriyle örülmüş yüzlerce çelenk asılıydı. Hepsinde duygusal başsağlığı dilekleri ve beddualar yazılıydı. Her kafadan bir ses çıkıyordu, mezarlara yaklaşmamızı kimse engellemedi. Yığınla çiçek taze toprağa kanşmıştı, üzerlerine basıldıkça çevreye keskin kokulannı yayıyorlardı. Mezarlığın yoksullar bölümünde, ağaçların arasından cenaze marşını çalan bandonun kederli nağmeleri süzülüyordu. Ben de bir şeyler yapmak, bir şeyler sunmak istedim. Az önce Evangelistra Ayazması'ndan doldurduğum testiden mezarlara “ölümsüz su” serptim. Cenazeye gidebilmek için evdekileri bu bahaneyle kandırmıştım. Tekrar doldurduğum testiye eve götürüne kadar kollarım kopmuştu. Bu “ölümsüz su”yu ben değil, çeşme suyu içemeyen

bir akrabamız içiyordu. Bugün bile, tıka basa dolu çantamla dalgın dalgın dolaşırken, çanta değil de hiç tadına bakmayı akıl edemediğim o “ölümsüz su”yla dolu testi taşıdığım fikrine kapılıyorum.

O zamanlar, mahkûmları şehir içinde arabayla değil yayan nakle-derlerdi. Yürüttükleri için de herkese, borç yüzünden yatanlara bile kelepçe takarlardı. Muhitinden geçtiğinde yoldan geçenler seni tanır, dillere düşerdi. Görevli jandarma iyi bir insansa ve bir tek seni nakle-di-yorsa, tanıdıklarınla konuşmana izin verirdi. Amcam jandarmayı bir dakikalığına evden geçmeye ikna etmişti. O zamanlar bir apartmanın zemin katında kalıyorduk, o gün de ziyaretimize iki bayan gelmişti. Bir an, iki kelepçeli elin perdeyi araladığını, amcamın açık pencereden uzanarak: “Merhaba, beni başka yere naklediyorlar,” dediğini gördük. Ağzımızı açmaya fırsat bulamadan perde kapandı. Hepimiz buz ke-sildik. Misafirleri gördüğü için içeriye girmemiş olmalıydı. Yine de büyük skandal koptu. İki bayan da çok uzun ömürlü çıktı. Amcamın, kocalarının, hatta çocuklarının kemikleri çoktan eridi, onlar toplan-dıklarında hâlâ o günü konuşurlar. “Ne olacak, komünist işte, tembe-lin teki!” Adamcağız kısa bir süre sonra zatürreeden öldü. Ya da bize öyle dediler. Çoluğu çocuğu olmadığı için dosyası arşive kaldırıldı.

Üçüncü amcam ben daha doğmadan göç ettiği Panama’da bir tı-marhanede ölmüş. İşçi ya da ustabaşı olarak –mektuplarında belirt-memişti– kanalda çalışıyormuş. O dönemde dünyanın bütün bitirimi-leri Panama’da toplanmıştı. Mektuplarında bütün ailenin bir arada yaşayabileceği büyük bir evin alınması için para göndereceğini yazı-yormuş. Birden mektupları kesilmiş. Son mektubunu hâlâ saklarız, neden çerçeveletmediğimize şaşarım. Bu mektup, yeni vatanımızda kök salma rüyasına yaklaştığımızın tek göstergesi. Daha sonra duydu-ğumuza göre, tımarhaneye kapatılması da o dönemle çakışıyormuş. Panama’da kanal topraklarında gömülmüş. Çok yakışıklıymış, kadın-lar hiç rahat bırakmıyormuş. Delirmesinin, yalnızlığının ve ölümünün nedeni bu ilişkilerinde aranmalı.

Babamın ölümünü anlatmaya pek niyetim yok. O da kardeşleri gibi genç öldü, ancak ölümü aniden, uzun süren hastalıklarla kıvrandırmadan geldi. Türkiye’de “Hürriyet”³ ilan edildiğinde doğmuştu. İnsanlar yollarda birbirine sanılmış “Yaşasın Hürriyet” diye şarkılar söylerken, o dünyaya gelmeye çabalıyormuş. Onun için, “Uğurlu çocukmuş,” dediler.

Ninemin oğullan babalarıyla dedelerini izleyerek, doğal ölümlerle gittiler. Hem de hepsi elli ile altmış yaşları arasında. Elliye kadar hiçbir sorunları yoktu, doktor yüzü görmemişlerdi. Yanım yüzyılı devirince birden çoktular. Aralarından hiç olmazsa birkaçı kazayla gitse, uzun yaşayabileceklerini varsayabilirdim. Ama böyle bir durum yok, hepsi elli ile altmış yaşları arasında öldü.

Eskiden bu zamansız ölümler benim için sadece duygusal bir anlam taşırdı. Hiçbiri sevinmemize ya da birbirimize girmemize neden olacak bir miras bırakmadı. Değerli sayılabilecek birkaç Bizans ikonasının ise nerelerde olduğunu bile bilmiyorum. Benden de kimseye bir şey kalmayacak. Malım mülküm olsa da kime bırakabilirim ki? Kitaplanımla yazılanm, kirada kaldığım evden sokağa atılacak. Keşke bir kaçını gençler alıp götürse. Büyüklerimiz, bir ikonanın çalındıktan sonra mucizeler yaratmaya başladığını söyler. Bir ikonayı çalman için onu çok sevmen gerekir. Belki aynısı kitaplar için de geçerlidir. Tabii bunlar eski insanların düşünceleri.

Yolda yürürken ardı ardına sıralanan evlere, dairelere bakar, hep düşünürüm. “Bu evler kime ait? Nasıl satın alınmışlar? Hangi şanslıya miras kalacaklar?” Bodrum da olsa, daire almaktan umudumu çoktan kestim. Daire satın almak için, yirmi beş yılda ikiye katlanacak bir banka kredisi bulmam gerekecek. Bu kadar parayı, daha da önemlisi, bu kadar yılı nereden bulayım? İşten çıkılsam ya da başıma bir şeyler gelse borcu kim üstlenecek? Daireyi tekrar bankanın alacağını,

3 Hürriyet: 23 Temmuz 1908’de yürürlüğe konan İkinci Meşrutiyet.

yazılanmın da yine sokaklara atılmaktan kurtulamayacağını görebiliyorum. Bazen topraklanmın olduğunu düşünüyorum. İnsan ruhunu dinlendiren koyu yeşil topraklar. “Benim de bu gezegende malım mülküm var,” düşüncesine kapılıyorum. Kafamdaki vidalardan biri gevşemiş olmalı.

Kassandra’ya doğru giderken ıssız bir yamaçta, etrafı servilerle çevrili, badem ağaçları dikilmiş bir çiftlik var. Ağaçların arasından bir mezar görünüyor. Mezar taşında neler yazdığını hiç okumadım. Sadece otobüsle geçerken uzaktan görüyorum. Böyle bir mezarın varsa ruhun huzura kavuşur. Ruhların ölümsüzlüğüne, hatta Mahşer gününe bile gönül rahatlığıyla inanabilirsin. Kendi çiftliğinde gömülmek bir sürü bürokratik işlem gerektirmeli. Önemli işler başarmak her zaman zordur. Aslında boşuna kafa yoruyorum, çiftlikler için konut kredisi verilmiyor.

Eskiden beri kuşkulanırdım. Yine de geçenlerde, yurt dışında okumuş bir doktor arkadaşım ile sohbet ederken canım çok sıkıldı. Laf dönüp dolaşıp, kalıtımın ölüm yaşına etkisine geldi. Doktor, “Erkek çocuklara babalannın ölüm yaşı kalıtımla geçer,” diyecek oldu. Nutkum tutuldu. İşte benim biricik mirasım. Bunları, daha da kötülerini, üstlerine basa basa anlattı durdu. Babası hâlâ yaşıyor, bunak bir ihtiyar.

Çok değişik bir yanıt beklememekle birlikte sinirlerim paramparça oldu. Ölüm yaşının kadınlardan da geçtiğini söyleyeceğini umut ediyordum. Ailemizde kadınların tümü asırlık. Konuşurken sormayı akıl edemediğim bir sürü soru kafamda dönüp durdu. İçimi rahatlatan tek şey, bu kelebek ömürlü hayatımı kimseye miras bırakmayacağımı bilmek. Gece, doktorun kendinden emin haline ve benim saflığıma çok kızdım. Babalannın genç ölmesine karşın uzun yıllar yaşayan tanıdıklarımla sayarken içim biraz rahatladı. Ama genelde doktor haklıya benziyor. “En iyisi hazırlanmaya başlamak,” diye düşündüm. “Hep en kötüsünü beklersem hayal kanklığına uğramam.

Atalanmın tümü yigitti ve genç öldüler. Koyun gütmeyen, bağ çapalamayan, gemilerde kaptanlık yapmayan, hatta yüzme bile bilmeyen bana ne olacağı belli mi?⁴

Boş ver, bazen mucizeler de olur.

• Γιώργος Ιωάννου, *Η μόνη κληρονομιά*, [Biricik Miras], Η μόνη κληρονομιά, [Biricik Miras] öykü derlemesi. Εκδόσεις Κάδρος Αθήνα 1974.

4 Yazar öyküyü yazdığında 47 yaşındaydı. 58 yaşında geçirdiği prostat ameliyatından sonra kanı zehirlenerek öldü.



Hronis Missios
(1930-2012)

Χρόνης Μίσσιος

Kavala'da doğdu, annesiyle babası bütün işçisiydi. Metaksas diktatörlüğünde ailesi Selanik'e taşındı. İlkokul ikideyken okulu terk ederek limanda işportacılık yapmaya başladı. Alman işgali'nde, Kızılhaç'ın açlıktan kurtarmak için kentlerden topladığı bir grup çocukla taşraya gönderildi. Yaniça'da çobanlık yaparken direnişçilerle ilişkiye girerek Demokratik Ordu'ya katıldı. Savaş sonrasında, 1947'de tutuklanarak ölüme mahkûm edildiği halde bir tesadüf eseri cezası infaz edilmedi. 1962'de özgürlüğüne kavuştu, ancak albaylar cuntasıyla tekrar hapse girdi. Hapisten çıktığı 1973'ten

ölümüne kadar Atina yakınlarındaki Kapandriti köyünde yaşadı.

Missios, ilk romanları *İyi ki Erken Öldün* ve *Gülsene İşte, Ne Olacak?* ile yüksek satışlara ulaşarak yaygın bir üne kavuşur. Bu eserlerinde, sevecen, içten, esprili bir yaklaşımla sıra dışı yaşamını anlatır. Çektiği bunca acıya karşın, zaman zaman en amansız düşmanlarını bile kucaklayan sevgi dolu yüreğiyle güzel bir geleceğe ilişkin umutlarını sürdürür. Daha sonraki eserlerinde, iç monologlara ağırlık vererek modern tarzlara yönelir.

Başlıca eserleri: *İyi ki Erken Öldün*, *Gülsene İşte, Ne Olacak?* *Kiremitler Akıyor*, *Anahtar Sardunyanın Altında*, *Muz Tadında Domates* (roman)

İyi ki Erken Öldün

Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς

(Roman)

Roman, anlatıcının Yunan İç Savaşı'nda ölen bir dava arkadaşına yazdığı hayali uzun mektubudur. Savaşta yenilen solcuların çektiği sıkıntıları, karşılaştıkları onur kırıcı davranışları anlatır. Aynı zamanda yöneticilerinin basiretsizliğini, sorumsuzluklarını ve yanlışlarını dile getirerek sol hareketin özeleştirisini de yapar.

Bu mektubu Korfu Cezaevi'nden değil, Atina'dan yazıyorum, nispeten özgürüm. Hayır, hayır, izinli çıkmadım, sonsuza dek kuşatma altındayım. Yine de nereden yazdığımın pek önemi yok. Hapishane, tımarhane, parti, toplum; her yer az çok birbirinin aynı... Kendi içinde bile rahat edemiyorsun artık. Her şafak vakti kurşuna götürülecekmışsin gibi yapayalnızsın.

Eskilerden, arkadaş grubumuzdan konuşmak istiyorum. Sen şanslıydın; en başta, hem de kurşunla vurularak ölüverdin. Oysa bizleri tavuklar gibi kümes kümes dolaştırdılar: Korfu, Yedikule, Averof, Eğina, Yaros, Alikarnasos, Makronisos, Ay Strati... Coğrafyayı sular seller gibi ezberledik. Devrimci eğitim bakımından da pek geri kalmadık bu arada. Her yenilgiden sonra kümese tıkıldığımızda örgütlediğimiz eylemleri görecektin! Volta atma süresini beş dakika uzatmak, kurşuna dizilmeye gece değil de şafak vakti götürülebilmek için ölüm oruçlarına yatmalar ve daha neler neler! Analarını belledik icabında!

Nasıl söylesem, her yenilgiden sonra kümese tıklandığımızda devrimci ruhumuz depresiyordu.

Bir de çevremiz dönek hainlerle çevrilmişti, bildiğin gibi değil! Aslında şu dönekler çok tuhafıdır. Biz doğal olarak onları dışlıyor, onlara sövüyor, genelde yaşamlarını zorlaştırıyorduk, ama bana mısın demiyorlardı. Hücrede, dayakta, açlıkta, idam mangasının karşısında yanımızdan ayrılmıyorlardı, aklın hayalin durur. Aslında her kurul-tayda bazılının itiban iade edilse de, hemen başkaları hain ilan ediliyordu. Ne de olsa onlara ihtiyacımız vardı, hainimiz olmadan içimiz rahat etmiyordu. Neyse, boş ver, kafanı bunlarla şişirmeyeyim. Zaten bilirsin: “Kel kusuru tıraşında arar.”

Yakasında san yıldızı, kucağında kemaniyle kankamız Baruh'u hatırlar mısın? Hani Vardari'de toplama kampını basarak Almanlardan kurtarmak istediğimizde, anası bizimle gelmesine izin vermemişti. Almanlar onu krematoryumda çıra gibi yakmışlar. Garibanım bir tek kemana uyardı, sıkı işlere gelmezdi. Baskınlarımızda da hep erketeğe yatar, hatırladın mı? Garibanım gitti gider. Belki de şanslıydı, neden gariban olsun ki? Yaşasaydı, bugün İsrail'de olanları protesto etmek için kesin üzerine benzin döküp kendini yakardı. O, makineye dönüşecek çocuk değildi. Ya Nikola? Selanik'in en sıkı delikanlılarından Nikola'yı hatırlar mısın? Saltapida'yla Alman garnizonunu basarak iki Alman'ı iyi ettikten sonra, yedi Marsip'le beş Marabel tabancası götürmüşlerdi.

Saltapida'nın da şansı yaver gitti. Yedikule'ye ilk düşenlerdendi, erken erken öldürüldü. Manitası Meri'yi hatırladın mı? Birkaç somun mısır ekmeği ya da yolunu şaşırmış bir tepsiyi götürmek üzere fırını her bastığımızda fırıncıyla dalgasını geçirdi. Kızdı ama grubun en çılgınlarından biriydi. O Meri şimdi bir aynasızla evli, düşünebiliyor musun? İki kapılı elbise dolabına döndü zavalıcılık. Anası, mürüvvetini göreyim filan diye başının etini yedi, aynasız da kucağına iki sümüklü velet atınca işi bitti. Şimdi kahve falına bakıp imambayıldı pişiriyor... Adam sen de, yitip giden bir tek o mu?

Ancak, Nikola kûmeste verilen devrimci eğitime dayanamadı. Emniyette birlikteydik, ebemizi ağlattılar. Oradan çıktığımızda, yani hapishaneye götürdüklerinde, altı ay boyunca ancak emekleyerek yürüyebildik. Askerî mahkemeye de öyle çıkardılar. Nikola belini doğrultamamasına ifrit oluyordu. Öyle ki, canlı bir kurukafaya benzeyen kraliyet savcısı sekiz kez idamını istediğinde, yargıç Nikola'ya söyleyeceği bir şey var mı diye sorunca: "Evet yargıç bey, beni öldürdükten sonra taşaklanmı savcı beye versinler, tütün torbası yapsın," dedi. Ortalık bir kanştı ki, sorma. Mahkemeye hakaretten beş yıl daha yazdılar, bizimkiler de uygunsuz davranışı için kulağını çektiler. Jandarma başçavuşunun tabiriyle, "Her iki cihetten" de saçmalıklar.

Dediğim gibi Nikola kûmesteki devrimci eğitime dayanamadı. Yedi sülalemizin ırzına geçilirken, partinin durumu dışta da içte de iyiyiz diye değerlendirmesi, voleybol oynarken kimlerin pasör kimlerin smaçör olacağına parti yöneticilerinin karar vermesi filan, her şey sinirini bozuyordu. Beyefendiler ille de birilerine hükmetmek istiyorlardı. Neyse lafı uzatmayalım, parti kuralları onu kırmızı görmüş boğaya çeviriyordu. Kurallar da kural olsa hani! Hücreni zincirlerine tapan bir köle gibi sev, dişimizin kovuğunu doldurmayan yemekler için, yoldaşlar yemeğimizi israf etmeyelim gibi saçmalıklar. Kendini kaybederek yanlış bir şey yapmasın diye Nikola'nın hiç yanından ayrılmıyordum. Bir gün –deliler gibi harmandık, tüttürecek bir izmaritimiz bile kalmamıştı– parti yöneticilerinden birini dinliyorduk. Açlık grevine ya da ona benzer bir şeye hazırlanıyorduk. Herif cebinden kol gibi bir sigara çıkarıp yakmaz mı? Gözlerimiz fal taşı gibi açıldı.

Nikola dönüp, "Yoldaş," dedi "mücadelede omuz omuza, sigarada ayrı mıyız?" Öylesine takılmak için söylemişti, onun ne kadar onurlu olduğunu bilmez misin? Sigaralı şerefsiz ne dese beğenirsin? "Ne yapalım yoldaş, kapitalist ortamda sosyalizmin kurallarını uygulayamayız." Rezil herif, göstermelik de olsa, "Buyurun çocuklar birer nefes de siz çekin," diyemedi. Hepimiz idam mahkûmuyduk, düşünebi-

liyor musun? Her an alıp götürcekler korkusuyla gözümüzü uyku girmiyordu. Elden ne gelir? Biz partiye girdiğimizde, birinin “bizden” olduğunu öğrenince ona teslim oluyorduk. Demek ki seçkin biri di-yorduk, yaşamda da ölümden de kardeşimiz, yaşamımız ellerine, onun yaşamı da bizim elimize emanet. Ama işin aslı öyle değil, insan ruhu karanlık kovuklarla dolu, haklı bir kavgaya katıldı diye içinde taşıdığı pisliklerden bir günde arınamaz. Değişmesi için başka türlü çalışmalar da gerekir.

Uzun yıllar komünistler için sürgün yeri işlevini gören Ay Strati adasında yaşandığı söylenen bir olay beni çok düşündürür. Almanlar Yunanistan'ı işgal ettiklerinde, Metaksas yönetimi sürgün komünistleri onlara teslim etmişti. Almanlar sürgünleri toplayıp inançlarını inkâr ettiklerine ilişkin bir belge imzalayanların evlerine dönebileceğini, diğerlerinin öleceğini söylediler. Birkaç kişi imzalayıp gitti, çoğunluk kaldı. Herkesi adanın ilkokuluna hapsederek yemek vermeyi kestiler. Sürgünler bir süre okulun avlusuna çıkıp otları söküp yediler. Zamanla, başta en zayıflar olmak üzere ölümler başladı. Karargâhın yanındaki Ay Strati Tepesi'nin eteklerinde toplam otuz dört mezar uzanıyor. Biri genç diğeri yaşlı iki sürgün aynı koğuşta yan yana yatıyordu. Yaşlı olanının bir çakısı vardı, avludaki otları bitirdikten sonra çakısıyla kökleri söküp yemeye başladı. Ama çok zayıf düştüğünden, bir süre sonra sürünerek de olsa, kök sökmek için avluya çıkamaz oldu. O zaman genç, arkadaşına: “Yoldaş” dedi, “sen avluya çıkamadığına göre ne olursun o çakıyı bana ver, bir iki kök bulursam belki hayatta kalmayı başarabilirim.” Diğeri vermedi. Yüksek ideallerini inkâr etmeden ikisi de yan yana öldüler.

Nikola yanıt vermedi. Avluya çıktığımızda bana dönerek, “Bak Selanikli” dedi, “benden bu kadar. Bu iş artık çekilmez oldu, Formoza'ya gidiyorum.” Şimdi sen Formoza'nın ne olduğunu bilmediğinden Nikola'nın kafayı üşüttüğünü sanacaksın. Hayır! Formoza inkârcıların toplandığı bir koğuştu. Adını Çin Devrimi'nden sonra Çan Kay Şek'le

arkadaşlarının sığındığı Çin adasından aldı. Yani, herhangi bir nedenle baskılara dayanamayan yoldaşlar, bir günde en tehlikeli halk düşmanı ilan ediliyor, onlara o şekilde davranılıyordu. Dudak uçuklatan bir hoşgörü! Bu şekilde çok sayıda yandaş yitirdik. Ezici bir yenilgiden sonra, yandaşlarından idam mangasını, işkenceleri ve ömür boyu hapsi başları dik karşılaşmalarını şart koşan, bir sürü yanlışlar ve aptallıklar sergileyen yönetim, kıyma makinesinin içinde herkesin aynı dayanıklılığı gösteremeyeceğini kabullenme yiğitliğini gösteremedi. Kanımca parti yönetiminin yanlışları sadece siyasal konularda değildi, iki olayı hiç anlayamadılar: Birincisi, ölüm sonrası cennetlere inanmadığı halde, derin bir aşkla bağlandığı yaşam için kendi yaşamını feda eden devrimcinin derin çelişkisi! Diğeri de, her insanın içinde doğup yetiştiği toplumsal ilişkilerde kendi deneyimini yaşama gereksinimi! Parti yönetimi yarını öngörmeyi bırak, burnunun ucunu bile göremiyordu. Dayanma güçleri tükenerek bunalıma düşenleri ellerinden tutup destekleyeceğine bir kalemde silip atıyordu. İnsanlar, insanca gereksinimleri olmayacağına, aralıksız dayak yedikleri halde acı duymayacaklarına, yaşamları boyunca yalnız sağlıklarının değil, bütün toplumsal ve kişisel ilişkilerinin de mahvolmasını kabulleneceklerine dair senet imzalamışlar sanki. Daha o günlerden bile seçtiğimiz yolun nereye varacağı belliydi.

Senin anlayacağın, Nikola çamaşırlarını toplayıp Formoza'ya taşındı. Parti yönetimi, Nikola'nın devrime uyum sağlayamayan bir lümpen unsur ve satılmış bir ajan olduğunu yaydı. Kimmiş ajan? Göreve çıktığımızda ilk başlayıp son bitiren, yiyecek dağıtımında payını zayıf ve hastalıklı Baruh'a vererek kendisi aç kalan Nikola. Satılmış ajanmış!. Sana söylemiştim, iyi ki erken kurtuldun.

.....

Örgüte yeni katıldığımızda, merkezin bizi eğitmek üzere gönderdiği o üniversiteyi hatırlar mısın? İyi çocuktu, ilk geldiğinde bizden çekindiğinden mesafeli davranıyordu, zamanla dost olmuştuk.

Yürekliydi, kafası da çalışıyordu. Korfu Lazareto'da kurşuna dizildi. Nikola'yla ben, son gecesinde onunla birlikte sabahladık. Uzun açlık grevlerinden sonra idam mahkûmlarının son gecelerini iki arkadaşlarıyla geçirmelerini kabul ettirebilmiştik. En iyi arkadaşları bizlerdik, hapiste de canına kıydıkları ana kadar yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmedi. Alçakgönüllü ve temiz kalpliydi, tek sigarası kaldığında üçe böler, bizimle paylaşırdı. Son gecesinde idamlıklar koğuşuna onunla biz yarenlik ettik. Arkadaşlar bir karton Ethnos sigarası, bir kutu et konserve, bir de francala vermişti. Böyle durumlar için hazırlıkliydik, sotamızda bir şeyler bulundururduk.

Yemeğe oturunca konserve açacağımızın olmadığını gördük, gardiyandan istedik, onda da yoktu. O zaman Mihali kutunun madeni kulpunu dişleriyle açmaya niyetlendi. Gardiyan atıldı, "Yapma Mihali, dişlerin çizilecek," dedi. Nikola gardiyana dönerek, "Ulan kahpe dölü, yarın sabah çocuğu idam ediyorsunuz, dişlerine kaygılanmak sana mı kaldı?" dedi. Gardiyan kahpe dölü değil iyi bir insandı, düşünmeden ağzından kaçırmış işte gariban. İdamlıklara hep en iyi gardiyanları gönderirlerdi. İdamlıkların, gözleri dönerek giderayak işkencecileri boğazlamalarından çekinirlerdi. Görüldüğü kadarıyla partimizin disiplin anlayışına o kadar güvenleri yoktu.

Yemeğimizi yedikten sonra eskilerden konuşmaya başladık. Neler konuştuk neler! Hücremize ilk katıldığında atılacak sloganların listesini elimize tutturmuştu, hatırladın mı? Kâğıdı görür görmez kanımız donmuştu. Nikola, sloganları yüksek sesle iki kere oku, geri-sine karışma, dedi. Mihali, olmaz dedi, parti bu konuda çok hassas, yanlış anlaşılmalara önlemek için listeyi tekrar tekrar okuyup iyice ezberlemeniz gerekiyor. Bak, dedi Nikola, biz okuma yazma bilsek avukat olurduk, sen bize listeyi birkaç kez oku, biz ezberleriz, merak etme. Mihali ağzı açık kalakaldı, okumanız yok mu? Hayır. Yazmanız da mı yok? Hıyarlığı bırak yoldaş, yazmasını bilsek okumasını da bilirdik. Nikola hep öyle hazırcıvaptı. Mihali, Nikola'nın "hıyarlık"

demesine çok bozuldu. Bildiğin gibi o hiç sövmezdi, hapishanede bile. Nasıl dayandığını hiç anlayamazdım. Mihali dönüp ciddi ciddi, bakın arkadaşlar dedi, tez elden okuma yazma öğrenmelisiniz, kara cahiller devrimci olamaz. Donup kaldık. Anlaşmış gibi üçümüz birden tabancalarıyla çıktık. O zamanlar senin küçük zarif bir İtalyan Beretta'n, benim bir Smith'im vardı, Nikola ise grubun ağır topunu, bir Alman Marabel taşırdı. Tabancaları şakağına dayayıp; bak yoldaş sözünü geri almazsan buradan sağ çıkamazsın, dedik. Mihali bembeyaz oldu, aman çocuklar yanlış anladınız, bırakın da anlatayım. Anlatınca çok kötü olduk. Nikola başını kaşıyordu, vay başımıza gelenler! Mihali halimize acıdı: Üzülmeyin çocuklar, ben size öğretirim, yanından tezi yok derslere başlıyoruz. Bu iş uzun sürer mi? Nereden baksan bir iki haftamızı alır. Nasıl olacak peki yoldaş? Bu işin kokusu çıkar. Biz burada parti toplantıları için bin bir önlem alarak ancak ayda bir toplanabiliyoruz, bize nasıl ders vereceksin? Aynasızların her yerde kulağı var, kedileri bile muhbir yaptılar. Bu iş böyle olmaz, biz başımızın çaresine bakarız.

Ahlayıp vahlayarak oradan ayrılp Korakas'ın mahzenine gittik. O da sonraları Emniyet'in muhbiri oldu. Öyle büyük şeyler için değil de ıvır zıvır işlerde muhbirlik yapıyordu –çocukları için yaptım ayakları, bilirsin– ama yine de muhbir oldu. Sekiz yıl sonra hapisten ilk çıkışında karşılaştık. Feleğin çemberinden geçmiş bir kızla uzo içmeye çıkmıştık. Orayı neden seçtiğimi bilmiyorum, sanki ayakları kendiliğinden götürdü. Onu tanıdığımı belli etmedim, onun da beni tanımadığını sandım. Gecenin ilerlemiş saatlerinde, garson bir sürahi uzoyla meze getirdi. Sofi'yle –şu çemberden geçmiş kızla yani– beşinci sürahiyi bitirmek üzereydik. Garsona sipariş vermediğimizi söyledim, müessesenin ikramı dedi. Kıza döndüm, senin buralarda tanıdığın var mı? Yeminle buraya ilk gelişim. Peki dedim, yemin etmene gerek yok. Garsona döndüm, getirdiklerini geri götür, gönderene de böyle keskin gözlerin bir tek muhbirlerde olduğunu söyle dedim.

Kafam dumanlıydı, yitip gidenleri, kolu kanadı kırılanları, sizleri düşünüyordum, ağzımdan öyle çıkıverdi işte, anlıyor musun? Şimdi bu işte Korakas'ın günahı neydi desen haklısın. Yine de hakareti yiğitçe karşıladı. Az sonra, elinde sūrahiyle mezeler, silahsız olduğunu göstermek için de önlüğünü belinde toplayarak masaya yaklaştı. Tepsiyi masaya bırakıp hiç konuşmadan bir iskemle çekip oturdu. Göz göze geldik. Bardaklarımızı ters çevirdim. Korakas karşılık vermeden gözlerimin içine bakmaya devam ediyordu. Bir ara gözlerinin nemlendiğini fark ettim. Kıza dönerek, dışarı çıkıp bana bir paket sigara almasını söyledim. İyi kalpli bir kızdı, kafası da çalışıyordu, duruma uyanıp bizi yalnız bıraktı. Korakas, teşekkür ederim diyerek gözyaşlarına boğuldu.

Ne bileyim, sensiz geçen, kıyma makinesi içinde bizi olgunlaştıran bunca yıldan sonra aklım karıştı. Dışarıdan bakıldığında örnek bir davranış olarak nitelenen değil de, bir anı gibi, alışlagelmiş bir günaydın gibi insanın içinden kendiliğinden çıkan delikanlılığın, güvenin, okumuşların tabiriyle insanlığın nerede olduğunu bulmak artık iyice zorlaştı. Kıyma makinesinden tımarhaneye hiç düşmeden, gözleri kupkuru, yalın kılıçlar gibi mekanik tepkiler vererek çıkanlara ne demeli? Neyse, şimdi aklını felsefeyle karıştırmayayım. Çözmek zorunda olduğumuz zor problemi düşünerek Korakas'ın mahzenine gidişimizi anlatıyordum.

Korakas bizi o halde görünce çok telaşlandı. Bir masaya servisini bitirir bitirmez yanımıza koştı. Ne oldu çocuklar, durum çok mu kötü? Hiç sorma! Söylesenize yahu, öldüreceksiniz beni. Okuma yazma öğrenmeliyiz, yoksa... Hassiktir, serseriler, kalbimi durduracaksınız. Nikola sorunun ciddiyetini anlatmaya başladı. Büyük haksızlık bu dedi Korakas, çünkü hem kafamız çalışıyor, hem de ağzımız iyi laf yapıyor. O da başını kaşımaya başladı. Üçüncü sūrahide buldum dedi, dönüp baktık. Bir öğretmen kaçırıp mahzene kapatalım, ona birinci sınıf mezeler hazırlanın, her akşam toplanıp ders yaparız, okumayı

sökünce de adamı saliveririz... Buna benzer başka çözümleri de tartıştık, sonra nasıl yapacağımızı bulduk. Öneri senden çıkmıştı, hatırladın mı? Dükkânların tabelalarını okumakla başlayacaktık. Örneğin bakkal dükkânına gidip tabelasına bakacak, sonra da harflerini teker teker sökecektik, BAKKAL diye. Ama düşündüğümüz gibi olmadı. Bakkal tabelalarında bakkal değil, süpermarket ya da baharatlar-gıdalar yazıları vardı. Sonra bakkal dükkânındaki malların etiketlerini okumanın daha iyi olacağını düşündük. Hani şu MERCİMEK, FASULYE, PİRİNÇ yazan etiketleri. Nasıl da eğlenmiştik! Kafayı yediğimizi sanan Sultana Teyze'nin şaşkın bakışları altında, bir haftada alfabe-yi sökerek bakkal dükkânındaki bütün malların isimlerini okuyup yazmayı öğrenmiştik.

• Χρόνης Μίσσιος, *Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς*, [İyi ki Erken Öldün], Εκδόσεις «γράμματα», Αθήνα 1985



Marios Hakkas

(1931-1972)

Μάριος Χάκκας

Lamia yakınlarındaki Makrakomi kasabasında doğdu. Hukuk Fakültesi'nde öğrenirken siyasi görüşleri yüzünden dört yıl hapis yattı, öğrenimini tamamlayamadı. Çocukluğuyla gençliğinin geçtiği Atina'nın kenar mahallesi Kesariani'de belediye meclisi üyesi ve kısa bir süre için belediye başkanı oldu. 1967'de, "albaylar cuntasının" darbesinden sonra ikinci kez tutuklanıp yine hapis yattı.

Öykülerinin konusu Kesariani'de geçer. Modern yaşamın özgürlükleri kısıtlamasını, bireyleri ezmesini özyaşamından kesitlerle sunmaya çalışır. Yalın anlatımı ve an diliyle

dikkati çeker. Genç yaşta kanserden ölmesiyle sanat yaşamı yedi yıllı sınırlı kalır.

Başlıca eserleri: *Güzel Yaz* (şiir), *Düşmanın Tüfekçisi*, *Bide*, *Komün* (öykü) ve *Suçluluk* (tiyatro).

Akvaryumdaki Balık

Το ψαράκι της γυάλας

(Öykü)

Koltuğunun altındaki francalayla dolaşan adam, iki yıl kadar önce aynı şekilde karpuzla dolaşmıştı. Aylardan hazirandı¹, karpuz mevsimi. Şimdi nisan olduğundan francala aldı. Aslında nisan ayında bulunması olanaksız bir karpuzu olsa bile, o yine de herkes gibi finna gidip francala alacaktı.

Genel panik içinde herkes yiyeceklere saldırdı. O da yanm saat kuyrukta bekledikten sonra el yakan francalasına kavuştu. Başkalan üçer dörder alıyordu, o yalnız bir tane aldı. Yapmak istedikleri için tek bir francala yeterdi. Koltuğunun altına sıkıştınıp dolaşmaya başladı.

Francala taşıyan bir adamdan evine gidiyor olması beklenir. Ancak o evine gidemezdi. Şafağın sökmesiyle oturduğu mahallede tutuklamalar başlamıştı. Aceleyle giyinip kendini sokağa dar attı. Hemen uzaklaşarak hareketlerini kamufle edecek en uygun nesneyi aramaya başladı.

Bütün insanlar, en ilkelleri bile, nesnelerin bir kullanım değeri olduğunu bilir. Gelişmiş kapitalist toplumlarda, nesnelerin değişim değeri olarak bilinen başka bir değerleri daha vardır. Yunanistan'da bu iki tanımlanmış ve üzerlerinde tartışılmış iki değerden başka, bir üçüncüsü de vardır. Ülkenin sıklıkla yaşadığı olağanüstü durumlarda

1 Haziran 1965'teki halk ayaklanmaları. Kral Kostantin, halkın oyu ile gelen Yorgo Papandreu başkanlığındaki "Merkez Birliği" hükümetini istifaya zorlamıştı. İki yıl süren siyasi çalkantılardan sonra, 21 Nisan 1967'de albaylar cuntası yönetime el koydu.

çok işe yarayan gizleme değeri. Bir nesnenin gizleme değeri, gizleyicinin ve aldatmaya çalıştığı emniyet görevlisinin kavrama yeteneğiyle orantılıdır. Yani gizleme yasasının geçerliğini koruması için, emniyet görevlisi ne kadar zekiyse, gizlenmeye çalışan kişinin elindeki nesne de o kadar inandırıncı olmalıdır.

Haziran olaylarında, adamımız bütün toplantılara elinde bir karpuzla katılmıştı. (Gizleme değeri). Ortalık karıştığında, polislerle elindeki karpuzu göstererek sıynlabiliyordu. “Ben kendi halimde bir adamım, evime gidiyordum.”

Gerçekten de, evine gittiğinde pijamasıyla terliklerini giyip balkona çıkarak karpuzu kesip yiyordu. (Kullanım değeri). Hem de ardında kâğıt gibi ince bir kabuk bırakana kadar. Akşam yemeği buydu. Son yıllarda önüne çıkan her şeyi düşünmeden yediği için kilo almış, salçalardan uzak kalmaya karar vermişti. Ama göbeği pörsümüş bir balon gibi sarmaya devam ediyor, o kadar niyetlenmesine karşın bir türlü spora başlayamıyordu. Bir el boya istedikleri ilk bakışta anlaşılan balkon demirlerini boyamaya eli varmıyordu. İki de bir suyunun değişmesi gereken akvaryumuyla bile ilgilenmeye üşeniyordu.

Son yıllarda kendini dünya nimetlerine kaptırmaya başlamıştı. Örneğin; dağ manzaralı, geniş balkonlu şu küçük ev... Yaşamının yansını hapisane koşuşlarında ve sürgün çadırlarında yoksunluk içinde geçirdikten sonra, özgür kaldığında bir arsa işine bulaşmış, kazandığı parayla da tek başına kaldığı bu evi satın almıştı.

Evliliğe karar veremiyordu. Konu açıldığında, “Neler olacağı bilinmez!” diyordu. “Evlilik insanı dünyaya bağlar. Çocuklar, sorumluluklar... Benim bir geçmişim ve belirsiz bir geleceğim var”.

Ancak evlenmediği halde, bu ev onu dünyaya bağladı ve geçmişle köprüleri yıkmasına neden oldu. Aslında tablolarla süslenmiş dört duvar, parmaklıksız pencereler ve açılıp kapanması onun iradesine bağlı kapı, onu eski yaşamından uzaklaştırmaya tek başlarına yetmemişti. Danimarka stili bir salon, yumuşak bir ikiz yatak, soğuk kış

geceleri için bir soba, kavurucu yazlar için bir buzdolabı ve bardağına attığı buzlar gibi, ilk bakışta önemsiz görünen ama sıkıntılar içinde geçen gençliğinde hiç yaşamadığı diğer küçük ayrıntılar da vardı.

Aslında geçmişinden tamamen kopmamıştı. Elinden geldiğince siyaset toplantılarına katılıyor, derneklere aidatlarını aksatmadan ödüyor, pikabında hep o zor günleri anlatan şarkılar dinliyordu.

O yoksunluklarla dertleri, kötü bitmesine karşın o insanüstü direnişi, kendisinin de içinde yer aldığı o yiğitlik dolu olayları plaklardan dinlemek ne güzeldi! Koltuğuna uzanarak, zamanla verdikleri acı yumuşamış, kendisinin değil de başkalarının başına gelmiş gibi görünen o efsaneleşmiş olayları anımsamak ne güzeldi! “Eh, artık her şey geçmişte kaldı. Zor yıllardı ama bütün bu hikâyenin de bir güzelliği vardı.” Evinde anılan ve pikabıyla huzurlu bir yaşam kurmuştu. Kahrolasıcılar neden başladılar yine, ne suç işledi de yine sokaklara çıkmak zorunda kalacak.

Rahatı yerindeydi, şimdi bu kovalamacada nereye gitsin? Eş, dost, akraba ve tanıdıkları da onun durumunda, hangi kapıyı çalsın? Şimdi onlardan çoğu tutuklanmıştı, bazıları da belki kendisi gibi ellerinde birer francalayla dolaşıyorlardı.

Kent merkezinin çevresinde büyük bir daire çizdi. Viron’dan, Dafni’den geçerek Kallithea’ya ulaştı. Uzun zamandır bu kadar yürümemişti, iyi bir idman oldu. Hava da sanki özellikle böyle gezintilere çıkılsın diye pınl pınl ve aydınlıktı. Bilinçsizce francaların ucundan parçalar koparıp yemeye başladı. Kafasında iyimser düşünceler şekilleniyordu. “Bu iş böyle gitmez. Yakında yıkılıp yok olacaklar.”

Bu özdeyişi ince eleyip sık dokumaya kalkan biri, ilk cümledeki belirsizliğin ikinci cümledeki üçüncü şahıs kullanımıyla pekiştirildiğini görebilirdi. Aslında, böyle bir durumda birinci tekil şahıs kullanmak, yürekli ve önceden hazırlıklı olmayı gerektirir.

İçinden bir ses, “Nasıl yıkılacaklar?” diye sordu. “Olgun meyveler gibi kendiliklerinden mi düşecekler, yoksa birilerinin ağacı iyice sal-

laması mı gerekir?" "Şunlan halk yıkacak," diye düzeltti canı sıkılarak. Kendini halkla bir tuttuğu apaçıktı, böylece kuyruğunu olayların dışına çekmemiş oluyordu. İyi de, o zaman direniş gösterilecek tek yer olan kent merkezine doğru gitmeliydi. Yoksa önderlik teorisine inandığından, "liderler gereklidir" mantığına göre saklanmayı mı yeğleyecekti?

"Yapamam", diye düşündü, "ayaklanm kent merkezine doğru gitmiyor. Orada olmam gerektiğini bile bile, gitmem mümkün değil. Biraz da başkalan uğraşsın, kent merkezine gençler insin."

Amcasının kızının mahallesine gelmişti. Uğrayıp uğramamak konusunda kararsız kaldı. Ama sabahtan beri içtiği sigaralar ağzının tadını bozmuştu, bir kahve içmeye can atıyordu. Sonunda gitmeye karar verdi.

"Neler oluyor," diye sordu eniştesi. Sıkı bir delikanlı ve iyi yevmiye alan bir ustaydı.

"Neler oluyor," diye tekrarladı. Ne diyeceğini bilemedi.

"Pazar günü maçlar oynanacak mı?"

"Ne bileyim," dedi francalı adam.

"Vay başımıza gelenler!" Enişte umutsuzluk içinde ellerini alnına götürdü. "Radyo sadece marşlar ve kahramanlık türküleri çalıyor. Futbol kimsenin umurunda değil."

Bizimki, kaynar kahveyi yutarcasına içerek enişteden de marşlardan da kurtulmak için kendini sokağa dar attı. Adımları sinirli ve telaşlıydı. Bir ara, bilinçsizce, az önce dinlediği marşa uygun adımla yürüdüğünü fark edip irkildi. Marşın sözleri dudaklarının ucundaydı:

Topçu alayı, topçu alayı,
seni çok seviyorum...

Önünde yürüyen adamın da, kulaklarında bu bildik marşı çalan minik hoparlörler varmışçasına, uygun adımla yürüdüğünü gördü. Erzak dolu bir torba taşıdığından ikide bir adımlarını şaşıyor, tek ayağında zıplayarak hemen düzeltiyordu. Arkasına takıldı, adam iki sokak ötede bir kapıdan girip kayboldu. Herhalde, onu orada sırtında

gecelikle bir kadın, rakı masası kurmuş bir kapı komşusu ya da pulan dizilmiş bir tavlayla bacanağı bekliyor olmalıydı. Onun için değişen bir şey yoktu. Tek ayağında zıplayarak günün ritmine uyuvermiş, böylece evinde yatmaya hak kazanmıştı.

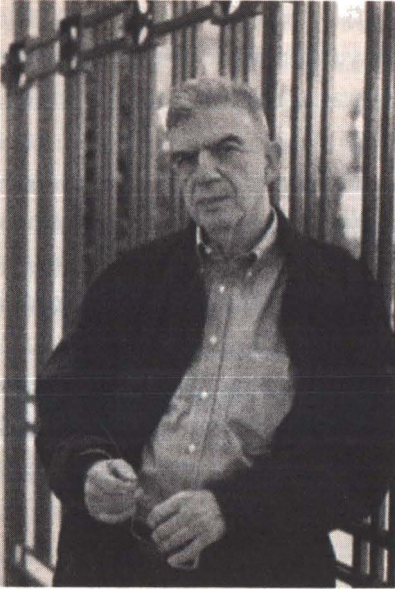
Neden kendisi de ayaklarını uydurmasın, hep böyle aykırı mı yürüyecek? Olan biteni kabullenmek çok kolay ve hemen sonrasında evine dönebilecek. Orada kendisini bekleyen gecelikli bir kadın, bir bacanak ya da bir kapı komşusu olmayabilir, ama ya o akvaryumdaki küçük balık, onun suyunu kim değiştirecek? Onun da bir canı var, insana sorumluluk yükler. Akvaryumun dar mekânında, balığının volta atışını gözünde canlandırdı. Zarafetle dönüyor, kâh altın sansı karnını, kâh yan yüzgeçlerini gösteriyordu. Ağzı düzenli açılıp kapanıyordu. Birden nefes alışları sıklaştı, havasız kaldı. Şimdi çırpınıyor, boğuluyordu, bedeni kurşun gibi dibe batıyordu.

Kıç cebinden mendilini çıkarıp alınının terini sildi. “Yapamam,” diye düşündü, “eve gitmeliyim.” Balığıyla ilgilenmesi gerekiyordu. Bu belirleyici günde yapabileceği tek şey, balığının suyunu değiştirmekti. Diğer önemli ve büyük işlere gücü yetmiyordu artık.

Evine döndüğü bu nisan ikindisinde karannı vermişti. Evinde bekleyecekti, varsın oradan alıp götürsünler.

Hava kararmaya başlarken Kesariani'ye varmıştı.

• Μάριος Χάκκας, *Το παράκι της γυάλας*, [Akvaryumdaki Balık], «Ο συρφετός της του εχθρού», [Düşmanın Tüfekçisi] öykü derlemesi, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1971.



Menis Kumandareas (1931 –)
Μένης Κουμανταρέας

Atina'da doğdu. Atina Üniversitesi'nde edebiyat ve hukuk okudu. Yirmi yıl süreyle gemcilik ve sigorta sektörlerinde çalıştı. 1962'de *Motosikletler* öykü seçkisiyle edebiyata girdi. 1967'de *Armenisma* (Denize Açılma) seçkisiyle Devlet Öykü Ödülü'nü, 1975'te *Vrotehnia Gialikon* (Eski Tüfekler) ile de Devlet Roman ödülünü aldı. Eserlerinde sosyal realizme sadık kalarak toplumun yabancılaştırma etkisini irdeler. Yıpranma duygusu ve gençlik masumiyetinin yitilmesi sevdiği konulardandır.

Önemli eserleri: *Bayan Kula, Yakışıklı Yüzbaşı, Dokuz Numaralı Forma, İki Kere Yunanlı* (roman)

İki Kere Yunanlı

Δυο φορές Έλληνας

(Roman)

3.

Mahi tek başına mutfağın ortasında duruyor. Elinde bir mutfak bıçağı var ve telefonun çalışıyla elektroşoka tutulmuş gibi kaskatı kesiliyor. Uzun boylu, yapılı ve yüzündeki kırışıklara rağmen hâlâ genç görünümlü. Gözlerine düşen, aralarından uyumsuz birkaç gri telin fark edildiği kuzgun karası saçlarını sinirle geriye itiyor. Siyah halkaların çevrelediği gri gözleri elindeki bıçak kadar keskin. Telefon susmadan çalmaya devam ediyor. Telaşla koşarak yemek odasını geçiyor ve portmantonun altındaki küçük masanın –on yıllar öncesinden miras kalmış kahrolasica Fransız mobilyaları– üstündeki telefona elini uzatıyor. Acelesinden ahizeyi sağ kulağına ters yaklaşıyor.

Tellerin içinden ıslık çalar gibi çıkan metalik tınılı bir erkek sesi geliyor.

“Alo... evet benim... telefonu neden açmıyorsun?”

“Mutfaktaydım, zil sesini duymadım.”

“Kocan evde mi?”

“İşten daha dönmedi. Neredesin, izne mi çıktın?” diye soruyor nefes nefese kaldığını gizlemeye çalışarak.

“Yarın çıkıyorum, tiyatro temsilinden sonra.”

“Angelos nasıl? İyi mi?”

“İyidir. Onu merak etmemeni söylemiştim. Biliyorsun, korumam altında. Baksana...”

Bakıyor! Göğsü inip kalkıyor ve bunun telefona koşmasından mı yoksa heyecandan mı kaynaklandığını bilemiyor.

“Acele et! Kocam her an eve gelebilir.”

“Temsilin öğleye doğru biteceğini tahmin ediyorum. Kokteyl yapı-lana, resmî konuklar ayrılana, izinler imzalanana kadar ikindiye buluruz. Akşam gibi buluşabiliriz.”

“Nerede?” diye soruyor ve kalbi demirci örsü gibi çarpıyor.

“Bakanız! Yann seni tekrar aranm.”

“Otelde buluşmayalım Andrea!”

“Bakanız dedim ya! O işi bana bırak.”

“Ya Angelos? O ne zaman çıkıyor?”

“Mamasını verip kucağımda taşıyarak getireceğim sana!”

“Evgenios’a ne diyeyim?”

“Ne diyebilirsin ki? Angelos’u görmeye gittiğini söylersin.”

“Peki, Angelos’a ne diyeyim?”

“Ne dersen de! Ona hesap mı vereceksin?”

Ağırlığını sol ayağından sağ ayağına geçiriyor ve mutfak bıçağının halâ elinde olduğunu fark ediyor.

“Senin için hava hoş! Ya şüphelenirse?”

“Bana baksana! Evden aramıyorum, millet arkamda sıra bekliyor.”

“Peki!” diyor yanm ağızla. “Telefonunu bekleyeceğim... Andrea...”

“Efendim!”

“Beni hiç düşünüyor musun?”

“Saçmalama! Bunları mı konuşacağız şimdi. Görüşürüz!”

Öpücük yollamasını beklerken telefon kapanıyor. Biraz nazik olsa ne kaybeder? Ama alıştı artık. Kabalık etmediğinde acelesi olur, acelesi olmadığında da uzattıkça uzatır. Bir yıllık ilişkilerinde alışmış olması gerekirdi. Sinirlerini daha da germek istercesine, kapanan telefonun bip... bip... sesi kulaklarında çınlıyor. Onunla bu ilişkiye nasıl gire-

bildi? O günü daha dünmüş gibi hatırlıyor. 48'in mayısıydı, Alman İşgali hâlâ sürüyormuşçasına elinde kuponla bakkaldan un ve pirinç almak üzere kuyrukta bekliyordu. Sıra kendisine geldiğinde beyaz önlük giymiş, bıyıklı ve şişman bakkal stokların bittiğini, kuponuyla haftaya gelmesini söyledi. Yanında duran bir er başlangıcından beri bakkalla diyalogunu izliyordu. Orada ne işi olduğu belli değildi, çünkü kuyrukta beklemiyordu. Ancak büyük bir dikkatle hareketlerini izliyordu. Er, Mahi'nin hayal kırıklığı içinde kapıya doğru yöneldiğini görünce yolunu keserek başkalarının duymayacağı şekilde kulağına eğildi: "Biraz bekleyin madam, sorununuzu şimdi çözeceğim."

Mahi şaşkınlıkla kenara çekilerek bekledi. Er saniyeler içinde dükkândan elinde iki torbayla çıktı. "Bunlar sizin," diyerek itiraz etmesine fırsat tanımadan torbalan uzattı. Bakkaldan çıkarak köşeye kadar birlikte yürüdüler. Orduda iâşe birliğinde görev yaptığını ve birçok kişiyi tanıdığını söyledi. Koca ordu birkaç torbanın esikliğini hissetmeyecekti bile, oysa hanımefendinin ailesi bu torbalan çok daha güzel değerlendirecekti. "O kadar iyi bir bayana benziyorsunuz ki, dükkândan eliniz boş çıkmanıza razı olamadım." Mahi itiraz etti, sadakadan hoşlanmıyordu, öyle alışverişlere alışkın değildi. "Gözleriniz sadece bunlara değil, koca servetlere lâıyk!" Daha sonra öğrendiğine göre Lakonia'nın Krokees köyünden gelen bu kara kuru köylü böyle konuşmayı nereden öğrenmişti? Delikanlı saniyeler içinde kırkını geçkin kadını avuçlarının içine aldı. Üzerine kene gibi yapışarak uzaklaşmasına izin vermedi. "Bana telefon edin ne olur! Kötü biri değilim, askerim, vatanımıza hizmet ediyorum!" Mahi'nin kardeşi Angelos da askerdi. İçinde bir şeyler yumuşadı, ona kardeşinden bahsetti. "Asker, ama düşünceleri yüzünden Makronisos'ta sürgün." Delikanlının değeri sonunda anlaşılmış gibi yüzü aydınlandı. "Ben de Makronisos'ta görevliyim. İnzibatım, kardeşinizin adını verin ona göz kulak olayım. Sizin gibi bir hanımefendinin kardeşi de mutlaka bir beyefendidir."

Söylediklerine nasıl inansın? Alman İşgali döneminde karaborsaya

bulaşan, savaştan sonra birkaçı yargılanıp cezalandıklan halde yeniden türeyen soysuzlardan olmadığı ne malûm? Ya adı bir işkenceciy-se? Onunla ne işi olabilir? Adını sordu, Andrea'ymış. Çok sevdiği bir isim, babasının adı da Andrea'ydı. Düşüncelere daldığını fark eden er, torbalannı elinden alarak: "Size yardım edeyim madam, yorulmamanız için evinize kadar eşlik edeyim," dedi. İşte öyle tanıştılar! Yavaş yavaş, farkına bile varmadan Andrea hayatına girdi.

Bip... bip... Ahizeyi yerine koydu. Koyar koymaz da evin dış kapısı açıldı.

Kendisi önde Evgenios arkasında oturma odasına geçtiler. Kocasının ayak sesleri sevgilisinin ayak seslerinden nasıl da farklıydı. İki ayrı dünya. Evgenios ceketini çıkararak bir sandalyenin arkasına astı. Yüzlerce kez portmantoya asmasını söylediği halde o yine bildiğinden şaşmadı. Evgenios sessizce bir sandalyeye oturdu.

"İyi misin?" diye sordu Mahi.

"Yorgunum."

"Erken geldin, yemek hazırlayamadım daha," diyerek elindeki mutfak bıçağını önlüğüne sildi.

"Aç değilim."

"Salam ve peynir var. Salata da hazırlayabilirim. Yeter mi?"

"Fazlasıyla yeter."

Evgenios mutfğa doğru yürüyen kansının arkasından baktı. Açık kapıdan bıçağı lavaboya bırakmasını, eğilerek buzdolabını açmasını, ekmek dolabından ekmek çıkarmasını izledi. Mutfğın yan açık penceresindeki perdeler dalgalanıyor, komşuların avlusundan sesler geliyordu. Komşular evi müteahhide vermişti. İnşa edilecek apartman, evin o tarafını gölgeleyecekti. Hayatlarındaki bunca gölge yetmiyormuş gibi. Şimdilik komşuların avlusundan açılıp kapanan pencerelerin sesi, çocuk sesleri geliyordu. Evgenios ile Mahi'nin çocukları yoktu. Daha iyi! Mahi'nin kardeşleri vardı tabii. Yedi yaş küçüğü Mağda, on sekiz yaş küçüğü Angelos ve çok sevdiği yeğenleri, Mağda'nın on iki yaşındaki

oğlu Nikola. Eskiden kardeşler birbirlerine sanıldıkları, öpüştükləri zaman yüreğinde bir sızı hissediyordu. Birbirlerine bunca düşkün başka aile görmemişti. Saatlerce bir arada olduklarında bile birbirlerine doymıyorlardı. Artık alışmıştı, onları kendi kardeşleri gibi görüyordu.

Mutfakta çalışan karısına baktı. Endamı zamanla bozulmadı, göğüsleri hâlâ diri, gri gözleri keskin, teni beyaz, hafıften kırışmaya başlamış da olsalar saçları hâlâ siyah, diye düşündü.

“Sana haberlerim var!” dediğini duydu kansının. “Angelos yann izin alacakmış...”

Birbirine çarpan tabak sesleri ve açılıp kapanan musluk araya girdi.

“Bölükten bir arkadaşı arayıp söyledi. Birlikte çıkacaklarmış.”

Mahi'nin sesinde tanımlayamadığı bir kinklık vardı. Sesi eskiden öyle değildi.

“Bize gelecek mi?”

“Geleceğini sanmam. Mağda'ya gidecek.” Musluk, akan sabunlu sular, sessizlik. “Bu arada Nikola'nın hediyesini unutma. Ona söz vermiştin, bekliyor.”

Mağda'nın oğlu Nikola'nın doğum günü ayın on yedisinde, kendisiyle aynı gündü. Adet edinmişlerdi, her yıl aile bu günde iki evden birinde bir araya geliyordu.

“Unutur muyum hiç?” diye mınıldandı Evgenios.

İçinden güldü. Hediyeği şimdiden aldığını belli etmek istemedi. Nikola'nın hediyeğe bayılacağından emindi. Ama kadınların, annesiyle teyzesinin hoşuna gider miydi, o başka. Bir erkek çocuğuna verilecek hediye konusunda kadınlara laf düşmezdi.

“Yann kız kardeşine gelmesem olur mu?”

“Gelmene gerek yok. Salı günü nasılsa bir araya geleceğiz.”

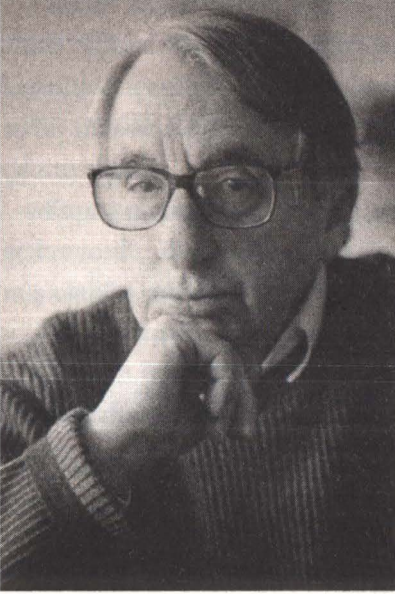
İkisi de rahatlamış göründü. Mahi inzibatını göreceği, Evgenios da gönül rahatlığıyla maça gidebileceği için.

“Angelos ne kadar kalacak?”

“Bilmiyorum. Ellerini yıka, yemek hazır.”

Mahi'nin sesinde bir pas tınısı vardı. Sert olduğu kadar yorgun da görünüyordu. Başka bir kadınla konuştuğunu sandı. Bir yabancıyla! Ne tuhaf, eskiden onunla ilgili her şeyi bilirdi. Birkaç aydır, seneyi de bulmuş olabilir, ona hiçbir şey anlatmıyordu. Anlattığı zaman da bir şeyler gizlediğini hissediyordu. Ya eskiden olduğu gibi yeniden siyasetle ilgilenmeye başladıysa. Böyle bir delilik yapmış olsa hayatları kayardı. Onun için endişe etmediği zamanlar Mahi'ye kızıyordu. Ama sonra düşünüyordu, kendisi de bütün gün kahvehanelerde sürtmüyor muydu? Sigara dumanından milletin birbirini göremediği, matbaacıların toplandığı Karitsi Meydanı'ndaki kahvehanede ya da kendi aralarında "Saray mülteziminin yeri" dedikleri Sintagma'daki Zavoriti'de. Burada emekliliklerine gün sayan Georgiadis, Komninos ve Kalivas gibilerle toplanıyor, her akşam hükümetler kurup hükümetler deviriyor ya da komünistlerle savaşında Milli Ordu'nun saldırılarını planlıyorlardı. Sadece erkeklerin toplandığı mekanlara alışmıştı artık. Bazen orada konuşulanları Mahi'ye de anlatıyordu. Ve o, nadiren hata yapan bir bilge hassasiyetiyle: "Şu adama dikkat et, bu işte menfaati var," ya da "Şundan sakın, dost görüldüğüne bakma senden nefret ediyor," diye uyarılarda bulunuyordu.

Karısının masa örtüsünü ikiye katlayarak, sadece iki kişinin önünü kapatacak şekilde masaya serişini izledi. Mekanik hareketlerle geniş bir tabak içinde hazırladığı salatayı masaya koydu. İki tabak, çatal, bıçak, ayrı bir tabakta dilimlediği salami ve içinde kaşarla beyaz peynir olan peynir tabağını getirdi. Hiç konuşmadan yemek yediler. İkisi de kendi dünyalarına dalmıştı.



Kostas Murselas (1932 –)
Κώστας Μουρσελάς

Pire'de doğdu. Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra bir süre avukatlık yaptı. 1959'da Maliye Bakanlığı'nda çalışmaya başladı. On yıl sonra işten çıkarılınca hayatını tiyatro piyesleri, senaryolar ve romanlar yazarak kazandı. Çoğunun televizyon dizisi de çekilen piyeslerinden en tanınmışları *Nasıl Bir Dünya Bu Baba? Akvaryum*, *Hanımfendi Matemde Değil*, *Sessiz Ol Ülke Uyuyor* olmak üzere çok sayıda piyes ve yüz otuzdan fazla tek perdelik oyun yazdı. Türkçeye çevrilen ilk romanı *Kızıl Boyalı Saçlar*, Dido Sotiriou'nun *Benden Selam Söyle Anadolu'ya* romanıyla birlikte Türkiye'de en çok satan Yunan edebiyatı eseridir.

Diğer kitapları: *Hüzün Nedeniyle Kapalıyız* (roman) ve *Acı Yüreklere Dağlar* (öykü).

Kızıla Boyalı Saçlar

Βαμμένα κόκκινα μαλλιά

(Roman)

.....

İşte o an emin oldum, Martha gitmemişti. Orada, "Mykenai" otelindeydi. Artık emindim. Martha bu merdivenlerden çıkmıştı. Yüzde yüz çıkmıştı. Parfümü bana kadar geliyordu, koklayabiliyordum.

"Endişe etmene gerek yok, o burada!"

Ciddiydim. Merdivenlere yayılan parfümüyle kuşatılmıştım.

"Şimdi ilerle!" Ve ilerledim. Aceleyle merdivenleri çıktım. On iki numaralı odanın kapısının önüne varmıştım ve resepsiyondaki görevli hâlâ telefonda konuşuyordu. Farkıma varmamıştı bile. Bitişikteki kat tuvaletinin kapısı yan açıktı. Yakınlardaki bir odadan gelen kadın kahkahalanyla kendime geldim. "Oyalanma! Karşına bir kat görevlisi çıkarsa ayıkla pirincin taşını. Kimi aramıştınız diye başlar, moranrsın!"

On iki numaralı odanın kapısını yavaşça, çekinerek çaldım... Sessizlik. Tekrar çaldım, biraz daha kuvvetlice. Tekrar sessizlik. İntihar etmiş olabileceğini düşündüm. "İster misin..." Paniğe kapıldım. Son zamanlarda lafı hep oraya getiriyordu.

"Kendimi boşluğa bırakmak üzere olduğumu görsen bile müdahale etme," dememiş miydi?

Sonra, neden ille de on iki numarada kalsın, diye düşündüm. On ikiyi istediği halde boş olmadığından on beşi ya da yirmiyi vermiş olabilirlerdi. Yirmide olamaz mıydı? Bu düşünceyle biraz rahatladım.

Tekrar kapıyı çaldım ve o anda Martha'nın içeride bulunduğundan emin oldum. Kapının altından parfümü geliyordu. "Bu iş bitti artık, kesinlikle içeride!" Kulağımı kapıya dayadım. Sessizlik. "Hiçbir sessizlik mutlak değildir..." Ah be Lui, yine andım seni. Hiç aklımdan çıkmıyorsun.

Kapı kolunu tutup hafifçe çevirdim. Kapı içeriden kilitlenmişti, açılmıyordu. Bu parfüm bana neler yapıyordu öyle? Tamamen yanılmış olabilir miydim?

Tekrar denedim, hiçbir şey olmadı, kilitliydi. Ve o an sesini duydum: "Sen en iyisi git Manolopulos. Evine geri dön."

"Martha!"

"Çirkefine geri dön, Manolopulos. Geç kaldın. Bedelini birimiz ödesin yeter. İkimize ne gerek var? Git."

"Martha, dinle beni."

Resepsiyondan duymasınlar diye sesimi yükseltmiyordum.

"İyi misin? Nasılsın?"

"Merak ettiğin buysa, iyiyim."

"Aç şu kapıyı. Artık ısrar etmenin hiçbir anlamı yok."

"Her şey için çok geç kaldık Manolopulos. Her şey için! Zahmet etmene gerek kalmadı."

"Martha, lütfen!"

"İsrar edersen pişman olursun. Bu işler sana göre değil. Boş ver."

Bunları söylerken kapının önünde duruyor olmalıydı. Ayakta durduğunu, kafası karışmış, sapsan saçları tarumar, gözleri yaşlı ve sarhoş olduğunu tahmin ettim. Ama içtiğinde peltekleşen sesi düzgün çıkıyordu.

"Martha, olan oldu, geçmişte kaldı artık. Telefon ettiğine bakılırsa..."

"Gelmeni istemek için aramadım seni. Sadece aradım, başka bir şey yok. Seni arayıp sesini duymak istedim. İçimde kuşkular uyanınca..."

"Lütfen!"

"Aradığıma pişman oldum. Belki de seni hiç aramamalıydım, özür dilerim."

“Öyle deme Martha ne olursun, değmez!”

“Özür diledim ya işte! Yetmedi mi?”

“Hayır Martha, yetmedi.”

Sessizlik. Yan odadaki kadın tekrar güldü. Birden anahtar kapının kilidinde dönmeye başladı.

Hemen girmedim. Birkaç saniye için kapı kolunu sıkıca kavradım. Bu kapıyı açtıktan sora hayatımda yani bir dönem açılacağını biliyordum. Milattan Önce ve Milattan Sonra durumunda olduğu gibi.

Kapı kolunu çevirirken başka bir yüzyılın eşliğini aştığımı düşünüyordum.

Kapıyı açtım ve açmamla gözlüklerim buğulandı. Hiçbir şey görmüyordum. Odanın sıcak rutubeti gözlüklerimi buğulandırdı. Onları çıkarıp kabanımın astarıyla sildim.

Odanın buğulu camları deniz manzarasını kapatıyordu. Bütün mobilyaları küçük bir masa, iki hasır sandalye, bir ahşap dolap, lavabo ve tek kişilik oldukça geniş bir demir yataktan ibaretti.

Yatağın önünde siyah, uzun topuklu, lame iskarpinleri duruyordu. Martha hiçbir zaman kısa topuklu ayakkabı giymezdi. Belki de yürüyüşü bu yüzden böyle kendinden emin ve baştan çıkarcıydı.

Girdiğimde onu yatakta buldum. Gri bir battaniyeye sarınmıştı, sırtı bana dönüktü ve duvara bakıyordu. Ağır ağır yatağa uzandı.

Komodinde bir şişe konyakla yarı dolu bir kadeh vardı.

Ne yapacağımı bilemedim, yatağın ucuna iliştim. Bana yer açmak için geriye çekildi. Üşüyordum, ısınmak için kadehten bir yudum içtim. Kızıla boyanmış saçları erkek gibi kısacık kesilmişti. Uzun süredir saçlarını öyle boyuyor, öyle kesiyor ve öyle tanyordu. Liakopulos'un kansında affetmediği şeylerden biri de buydu.

İskemlenin arkılığına elbisesini, çoraplarını ve sutyenini asmıştı. Sutyeni beyazdı.

Battaniyenin dışında kalan apak, çıplak omuzlarına dokunmak istedim. Ona dikkatlice baktım. Bana yer açmak üzere geriye çekilince

battaniye üzerine yapıştı ve bedeninin hatları ortaya çıktı.

Görünmez tellerle çekiliyormuşçasına bedeni yatakta gergindi. Kocaman, upuzun görünüyordu.

Küçük masadaki şişeye baktım. Hemen hemen doluydu. “Demek ki içkili değil,” diye düşündüm.

“Hayır, sarhoş değilim, çekinmene gerek yok. Evden çıkarken bir damla bile içmemiştim, burada da içmedim sayılır.”

“Kahretsin!” Düşüncelerimi okuyabildiğine çok utandım.

“Evden çıkarken hava güzeldi. Üzerime hiçbir şey almadım, bir palto bile. Üşüdüm.”

Omuzlarına dokunmak istiyordum.

“Söyle bakalım! Seni aradığımı Liakopulos’a gammazladın mı?”

Son zamanlarda kullandığı kelimelerle konuşma tarzı Liakopulos’u çok rahatsız ediyordu. Bayağı canını sıkıyordu. Onu resmi davetlere getirmemeye başlamıştı. Oysa bu tarzı beni çekiyor, gün geçtikçe daha çok hoşuma gidiyordu. Bulunduğu ortama hiç bakmadan, “Yavaşak, gammazlamak, çirkef” gibi kelimeler kullanıyordu. “Gözünü seveyim Martha,” diye ikaz ediyordu Liakopulos. “Nasıl konuşuyorsun öyle, kerhanede değil evde yaşıyorsun.”

Onu iplemiyordu, gün geçtikçe ağzı daha çok bozuluyordu.

“Cevap vermiyorsun! Beni gammazladın mı diye sordum.”

Dalmıştım.

“Hayır, kimseye gammazlamadım. Ama kocan deli gibi seni anyor. Polise, arkadaşlarına, bana, herkese seni soruyor.”

Saçlarına baktım.

“Neden öyle kestiriyorsun?”

“Onu kızdırmak için! Hiç hoşuna gitmiyormuş, bu yüzden.”

Ona taksiciyi, kansıyla ilişkilerini, buraya gelirken yaptığı kazayı, ayağa kalkıp yürümekte zorlandığımı anlattım....

“Yaralandın mı?”

“Hayır.”

Omuzlanna dokunmak istiyordum.

“Buraya gelmeye nasıl cesaret edebildin böyle?”

“Anı bir karardı, bilmem! İulia yatak odamızda giyinirken, birden karar verdim.”

Samimi olmak, hiçbir şeyi gizlememek istiyordum. Ona, olduğum gibi görünmek istediğimi söyledim.

“Ne kadar adı olurlarsa olsunlar düşüncelerimi seninle paylaşmak istiyorum.”

“Ah be Manolopulos. Sana hâlâ adınla değil soyadınla sesleniyorum. Lui gibi sana Kostandi demek istiyorum ama dilimin ucuna hep Manolopulos geliyor.”

Bunun üzerine omuzlanna uzandım. Ellerim omuzlannda kaldı, sabit ve kararlı. Nefesini tutmuş hareketsiz duruyordu.

“Geleceğini biliyordum. Gelmezlik edemezdin. Gelmeseydin, işte bokunun içinde boğulan biri daha diye düşünecektim.”

“Geldim ama!”

“Geldin mi?”

Her şey hareketsizdi. Omuzlan, ellerim, zaman, kelimeler...

“Dolapta bir battaniye daha var. Getir onu, hava çok soğuk.”

Sessizlik çözülmüştü.

Battaniyeyi getirip üzerine serdim. Ama o iki eliyle ucundan kaldı-rarak beni yanına çağırdı.

“Haydi, sen de gel. Elbiselerini çıkarıp yanıma uzan.”

Hiç beklemiyordum. Davetine hazırlıksız yakalandım, ellerim titremeye başladı. Odanın soğuğu, çekingenliğim, korkulanm...

“Hadi gel, seni kimse görmeyecek.”

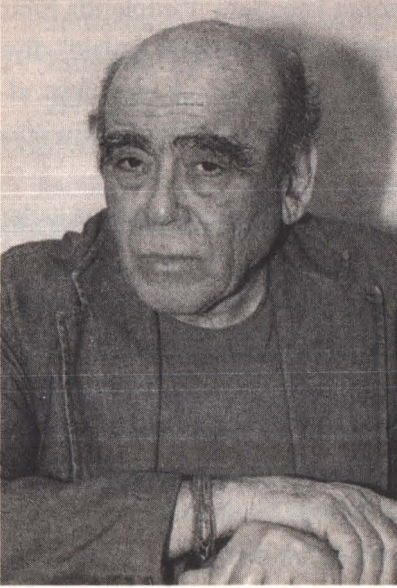
İkide bir kararsızlığımı vurguluyordu. Sırtı hâlâ bana dönüktü.

“Okulda yazdırdıkları kompozisyonu hatırlıyor musun? ‘Evimizde yalnız geçirdiğimiz bir gün!’ ya da bunun gibi bir şeydi. Bana neler yazmamı söylediğini hatırlıyor musun? Burada yalnız beklerken hep bunlan düşündüm. Haydi, uzan!”

Önce ayakkabılarımı çıkardım, sonra kabanımı. Pantolonda biraz tereddüt ettim. Dönüp Martha'ya baktım, "Nasılsa o da çıplak!" diye düşündüm. Pantolonu da çıkardım. Hepsini katlayarak iskemleye, elbiselerinin üzerine bıraktım. Gömleğimi çıkarmaya niyetlendim ama çıkarmadım, üşüyordum.

Bana yer açmak için battanileri kaldırdı ve yanına uzanana kadar bırakmadı.

• Κώστας Μουρσελάς, *Βαμμένα κόκκινα μαλλιά*, [Kızıl Boyalı Saçlar], Κέδρος, Ατina 1991



Thanasis Valtinos (1932 –)

Θανάσης Βαλτινός

Peloponez'in Kinuria bölgesinde Karatula köyünde doğdu. II. Dünya Savaşı ve iç savaş süresince, ailesinin sık sık taşınması sonucu, liseyi değişik okullarda okudu. Sinemacılık eğitimi aldı, Atina'da yaşıyor. 1974'ten sonra, yurtdışındaki üniversitelerin davetlisi olarak kısa süreler için İngiltere, Batı Berlin ve A.B.D.'de yaşadı. 1984'te Theodoros Angelopoulos'un *Kithira'ya Yolculuk* filminin senaryosu ile Cannes Festivali'nin en iyi senaryo ödülünü aldı. Yazarlar Birliği Başkanı ve Devlet Televizyonu 2'nci kanalının genel müdürü oldu.

Belgesel roman türündeki eserlerinde 19'ncü yüzyıl sonlarında Amerika'ya göç

eden bir Yunanlı ailenin serüvenini anlattı. Yalın bir dil ve anlam yoğunluğu yüksek cümleler kullandı.

Başlıca eserleri: *Andrea Kordopati'nin Yaşam Öyküsü A-B, Dokuzların Gelişi, Koyu Mavi, Neredeyse Siyah, 1960'lar İçin Belgeler, Çulluk Kanatları.* (roman) *Kemiklerimi Yağmur Alanda Bulacaksınız.* (öykü) *Kithira'ya Yolculuk* (senaryo)

Alçı

Ο γύψος

(Öykü)

Öykü, 1970'te yayımlanan "On Sekiz Metin" kitabında yer alır. Nobel ödüllü şair Yorgo Seferis'in de bir şiirini verdiği bu ortak kitapta, on sekiz yazar açıkça 1967'de iktidarı gasp eden Albaylar Cuntası'nın sansürüne karşın, diktatörlüğe lanet okur. Öykü, cuntacıların, "Yaralanan demokrasiyi tedavi etmek için alçıya aldık," sözüne atıfta bulunur.

Beni tekerlekli bir masaya yatınp soydular. Acı vermemek için pantolonumla iç çamaşırlarınmı makasla kestiler. Hemşire röntgen çekeceklerini söyledi. Daha gençti ve gülümsüyordu. Bu işin çok mu eziyetli olacağını sordum. "Hayır," dedi. "Yattığınız yerden hiç kaldırmayacaklar." Koridor boyunca geçeceğimiz kapılan ardına kadar açmaya gitti.

Laboratuar karanlıktı, gözlerim alışana dek birkaç saniye geçti. Özü uçmuş asit ve küf kokuyordu. Doktorun, kurşun siperinin arkasına mevzilenerek makineleri hazırlamasını izledim. Başını eğmiş, sessizce çalışıyordu. Hemşireye uzaklaşmasını işaret ederek metalik bir kolu bedenimin üzerinde gezdirmeye başladı. Odada başkalarının da varlığını hissedebiliyordum. Arkamdan fısıltılar duyduğumu sanarak başımı çevirmeye çalıştım. Tam o sırada, bu hareketimi beklercesine biri, "Işın verin," diye seslendi. Konuşan doktor değildi. Bir manivelanın indiğini duydum. Aynı anda, böyle bir şey olanaksız da olsa, ışınların etlerimle kemiklerimin arasından geçtiğini hissettim.

Bunu dört ya da beş kez yinelediler. Dizimin, leğen kemiğimin, göğsümün ve kafatasımın filmlerini çektiler. Metalik kol her seferinde şaşırtıcı bir hız ve isabetle istenen yere hareket ediyordu. Bütün işlem üç dakikadan az sürdü. Sonunda doktor, “Tamam,” dedi. İşimizi bitirmiştik. Sesi bir komut gibi soğuk ve duygusuzdu. Hiçbir hoşnutluk ya da duygu belirtmiyordu. Rahatlayarak iç çektim. Açılan kapıdan giren hava yüzümü serinletti ve hemşire beni tekrar koridora çıkardı. Masayı başımın arkasından ittiği için onu göremiyordum. Sadece uzun koridorun çıplak duvarlarının yanımdan geçişini izleyerek ayaklanm önde ilerliyordum.

Yetersiz ışıklandırılmış, alçak tavanlı bir odaya aldılar. Odada, dar duvann tavanına yakın, parmaklıkla korunan, buzlu cam takılmış tek bir pencere vardı. Pencerenin konumuyla gelen ışığın solukluğundan bodrum katta bulunduğumuzu tahmin ettim. Hemşire beni odanın merkezine getirdi, ellerini bağlayarak karşıma dikildi. Bir sonraki aşamanın ne olacağını sordum. “Şimdi filmlerinize bakıyorlar,” dedi. “Operasyon az sonra yapılacak.” Tavırlan ilk baştaki gibi nazikti, ama ruh halinde zorlukla fark edilen bir değişim gözlemledim. Bunun soru sormamdan kaynaklandığını düşünerek sustum.

Masanın sert zemininde yer değiştirmeyi denedim. Sırtım yay gibi gerilmişti. Biraz zorlanınca sol uyluğumda dayanılmaz bir acı duydum. Çığlık atmamak için dudaklanmı ısırđım. Hemşire sakinleştirmek için bir eliyle bileklerimi kavrayıp diğeri elini alnıma götürdü. Sevecen bir tavırla, “Sakin olun,” dedi. “Huzursuzluk size bir şey kazandırmaz.” Haklı olduğunu anlayabiliyordum, ona da söyledim. Bulunduğum durumda herhangi bir hareket anlamsız olmakla kalmayacak, zarar da verebilecekti. Bir ana şefkatiyle alnımı okşadı. “Sabırlı olmalısınız,” dedi. “Sabır. Kabullenmesi zor bir ders, ama böylesi durumlarda hepimizin bunu bilmesi gerekir.”

Alnımı okşaması iyi gelmişti. Avunmaya ihtiyaç duyduğumu biliyordu. Beni teslim aldığıının farkına vardığından da emindim. Susa-

mıştım, bir bardak su istedim. “Hemen getiriyorum,” dedi. Bileklerimi bıraktı, elini alnımdan çekerek dışarı çıktı. Uzaklaşıp sönene kadar ökçelerinin sesi koridorda yankılandı.

Bir süreliğine yalnız kalmıştım. Dönmesini beklerken, elimde olmadan bu sabah yaşadıklarım hayalimde canlandı. Kulakları sağır eden kompresör, kazılmış kanalizasyon, parke taşları sökülmüş gü-lünç kaldırım, sonra ayağımın kayması ve baygınlığımı bölen ambu-lansın sireni. Bütün bunlar benim başıma mı gelmeliydi? Dudakla-rının ucuna kadar gelen küfürleri seslendirmeden, içimde uyanan öfkeyi söndürmek için gözlerimi odanın içinde gezdirdim.

Duvarlar itici plastik bir beyaza boyanmıştı. Sağ köşede, ameliyat aletleriyle dolu cam bir vitrin, üzerinde de elektronik bir saat vardı. Akreple yelkovanın sessiz hareketlerini tahmin etmeme karşın, pa-nıldayan cam, saatin kaç olduğunu görmemi engelliyordu. Saati-me bakmak için kolumu kaldırıncaya kırıldığını, çalışmadığını fark ettim. Batıl inançlarım yok ama bunu uğursuzluk olarak algıladım. Saati öğ-renmek için dayanılmaz bir istek duydum. Pencereye bakarak saati tahmin etmeye çalıştım. Işık hiçbir değişime uğramadan geliyor, buz-lu cama takılıp donmuş gibi duruyordu.

Birden içimde bir dehşet ürpertisi duydum. Hareketsiz durarak dışarıdan gelebilecek sesleri duyabilmek umuduyla kulak kabarttım. Yeni keşfim canımı sıktı. Odaya hiçbir yerden ses ulaşmıyordu, içim-de panik dalgalan yükseldi. Tam çılgılık atmak üzereyken kapı açıldı ve hemşire odaya girdi. Yaklaştığını duymamıştım. İçimde, kapı ar-kasında beklediği şüphesi uyandı. Yüz ifademden düşüncelerimi an-lamış gibiydi. Göz kapakları bir anlığına kararsızca açılıp kapandıysa da hemen toparlandı. Ter içinde kalmış olmalıydım, elindeki bardağı bırakmadan koynundan kokulu bir mendil çıkarıp alnımı sildi. Sonra bir bebekmişim gibi dikkatle başımı kaldırarak suyu içirmeye çalıştı. Artık susamadığımı, su içmek istemediğimi söyledim. Kırıldığını belli etmedi. Bardağı arkaya, kapının yanındaki köşeye bırakarak ilk baş-

taki gibi karşıma dikildi. Üzüntüsü gözlerinden okunuyordu. “Bana güven duymalısınız,” dedi. Sonra da soğuk bir profesyonellikle, “Doktorlar geliyor,” diye ekledi.

Odaya girdiklerini adımlarından ve önlüklerinin hisırtısından anladım. İki kişiydiler, bir süre elleri arkalarında beni sessizce incelediler. Orta boyludan biraz uzun ve aynı yaşlarda olmalıydılar, ama ameliyat maskeleri ve başlıklar tahmin yürütmemi zorlaştırıyordu. Yüzlerinden bir tek gözlerini görebiliyordum. Üzerimde açık yara olmadığını bildiğimden bu kılıklan beni endişelendirdi. Az önce –getirdiği suyu içmeyi reddetmek hakaretse– hakaret ettiğimi unutarak, hiç olmazsa bir yüreklendirici işaretini görebilmek için bakışlanımı hemşireye çevirdim. Ama o ameliyat aletleriyle dolu vitrinin önünde eğilmişti. Bir tek yuvarlak kalçalarını ve beyaz çoraplarıyla eteğinin arasında kalan bir parmak solgun çıplak tenini görebildim. Sonra, her şey gözümden silindi.

Birisi bir düğmeye basmış olmalıydı, çünkü birden odayı gözleri kör eden güçlü bir ışık kapladı. Kolumu gözlerime siper etmek üzere kaldınca, iki doktoru ve bir anlığına aralarında görünüp sonra aniden kaybolan üçüncü bir kişiyi fark ettim. Daha önce hemşireyle birlikteyken çıplaklığımdan rahatsızlık duymamıştım. Oysa şimdi, bu yoğun yapay ışığın ve doktorların inceleyen bakışları altında, bedenimin savunmasızca sergilenmesinden huzursuz oldum. “İnsaflarına kaldım,” diye düşünerek masanın pürüzsüz yüzeyinde başımı daha rahat bir konuma getirmeye çalıştım. Yan açık gözkapaklarının arasından, göz ucuyla doktorlardan birinin başını arkaya doğru eğerek banyodan yeni çıkmış ıslak filmlerimi incelediğini gördüm. Işığa karşı tutuyordu ve aceleyle bir göz attıktan sonra yanındakine verdi. Sonra filmleri yere bıraktılar, ikinci doktor çenemden tutarak yüzümü çevirdi. Hiç ilgisi olmadığı halde, çocukken babamın da aynı hareketi yaptığını anımsayarak gelecek tokadı bekledim. Tokat yerine, ani ve deneyimli bir hareketle başparmaklarını burnuma dayadı, işaret

parmaklarıyla göz kapaklarını kaldırarak göz bebeklerimi inceledi. Hemen ellerini çekti, gözümde uçuşan gök kuşağı renkleriyle karanlık noktaların arasından, “Başlayabiliriz,” dediğini duydum.

Gözlerimi tekrar açmayı başardığımda ayaklanımdan başlamışlardı. Artık ışığa alışmıştım, biraz zorlanarak da olsa, kafamı kaldırarak neler yaptıklarını izleyebiliyordum. Sessizce, çabuk ve büyük bir uyumla çalışıyorlardı. Hemşire sırtını dönmüş, tabanlanımı beli hizasında hareketsiz tutuyordu. Duruşu garibime gitti, aynı işi pekâlâ yüzü bana dönük de yapabiliirdi. Bakışlanımdan kaçınmak istediğini düşünerek rahatsız oldum. Ancak beklentilerimin aksine, o ana kadar hiç ağrı duymamak beni yüreklendirdi. Doktorların çevik ellerinin güvenle çalışmasını izlerken, davranışlarıyla gururumu incitmelerine karşın, işlerini iyi bildiklerini kabul etmek zorunda kaldım.

Baldırlanımı Birinci Dünya Savaşı'nda takılan tozluklar gibi sarmışlardı ve yukanlara doğru ilerliyorlardı. Uyluğumdaki keskin ağrıyı anımsadım, sıkıntılı anların yaklaştığını düşünerek irkildim. Nefesimi tutarak birazdan duyacağım ağrı dalgalarına dayanabilmek için dişlerimi sıktım, ama korktuğum başıma gelmedi. Doktorun parmakları yumuşak dokunuşlarla kaslanımı yokladı, sonra alçı şeridi tenime baskı uygularken belkemiğimde boydan boya hoş bir ürperti duydum. Doktor da fark etmiş olmalıydı, çalışmasını yanda keserek bana bakıp öbür doktorun soğuk ve duygusuz bir ifadeyle dinlediği bir şeyler fısıldadı.

Sorunlar kalçalarda baş gösterdi. Bu işlerden hiç anlamadığım halde, sarma işlemini sürdürebilmek için beni yerimden kaldırmaları ya da en azından bedenimin masayla temasını bir şekilde kesmeleri gerektiğini düşündüm. Yapılanlar doğrudan beni ilgilendirmezmiş gibi, hastalıklı bir merakla neler olacağını beklemeye başladım.

Doktorlar beni bırakmış, bir köşeye çekilerek ayaküstü durumumu görüşüyorlardı. Onları göremiyordum, tek görebildiğim, hareket etmeden ayaklanımı tutmaya devam eden hemşireydi. Dikkatimi eğil-

miş boynuyla düşük omuzları çekti, ona acıdım. İlk bakışta genç ve neşeli görünmesi yanıltıcıydı. Anlaşılmaz bir kaderin, nefret ettiği işleri yapmaya zorladığı, yaralı onurunun son kırıntılarıyla ayakta durmaya çalışan, ezik, korkmuş bir yaratıktı. Ondan şüphelendiğim için pişmanlık duydum. Bunu ona söylemek istediysem de, böyle bir şeyin yasak olması gerektiğini düşünerek sustum.

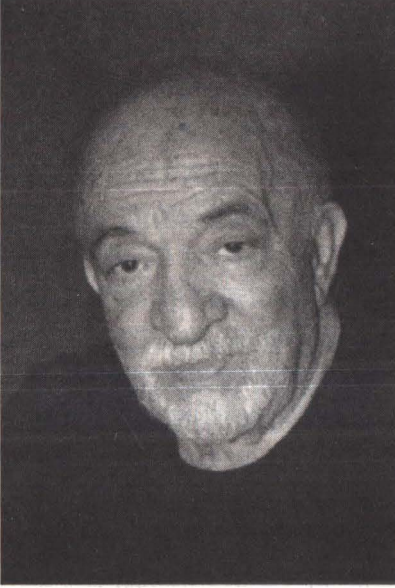
Arkamda el hareketleri ve göz işaretleriyle tartıştıklarını görür gibiydim, oysa en alçak sesli bir fısıltı bile duyulmuyordu. Birden, bir şimşek hızıyla, bu ikisinin arkamdan fesatlıklar çevirdiğini, bana nasıl zarar vereceklerinin hesabını yaptıklarını aklımdan geçirdim. Daha bu düşüncemi olgunlaştıramadan, tepki vermeye fırsat bulamadan, kuşkulandığımı anlayarak üzerime çullandılar. Hala serbest olan kollarımı yakaladılar, yumuşak ama çelik gibi güçlü, deneyimli bir el ağzımı tıkadı. Yüzük parmağındaki alyans üst dudağımı dayanılmaz bir acıyla ezdi. Bir sıranın sürüklendiğini ve ayaklarının üzerine düşerken çıkardığı boğuk sesi duydum. Sonra, hemşirenin elinde kocaman bir iğneyle yaklaştığını gördüm. Yüzünde üzgün bir ifade vardı. Lastik kullanmasına gerek kalmadı, kollarımı sıkıca tuttuklarından damarlarım bir sicim gibi kabarmıştı. Üzerime eğildi, dikkatle uygun noktayı arayarak deldi. Kendi kanımdan daha soğuk bir sıvının içime boşalmasını beklerken kendimden geçtim.

Uyandıgımda her tarafım alçı içindeydi. Göğsümün üzerinde yüksek bir tepe oluşmuş, kalçalarım olağanüstü şişmişti. Tarih öncesi Siklad heykelticiklerine, uzay mekiklerindeki astronotlara benzediğimi düşündüm. Bir tek yüzüm açıkta kalmıştı. Bu halimle zararsız gördüklerinden olacak, doktorlar maskelerini çıkarmıştı. Birinin başı tamamen keldi, bir şeyler anımsatmakla birlikte kim olduğunu çıkartamadım. Yaptıklarını hayranlıkla seyretmek istercesine birkaç adım geriye çekilmişti. Duruşundan belkemiğinde sorunları olduğunu tahmin ettim. Diğeri, üzerime eğilmişti. Paranoyak bakışlarında sapıkça bir zevkle, köprücük kemiği hizasından göbek çukuruma doğru çiz-

giler çiziyordu. İçimden uygunsuz çıplak resimler yaptığını geçirerek gülümsedim.

Sözü bana yönelttiklerinde açıklayıcı bilgi vermeye niyetlerinin olmadığını anladım. Şimdiye kadar bana bir eşyaymışım gibi davranmakla birlikte, ruhlannın derinliklerinde, yaptıklarını bana da onaylatma ihtiyacını duyduklarını tahmin ettim. Resim meraklısı olanı, “Senin iyiliğin içindi,” dedi. “Düşüncelerimize göre...” Devam etmesine izin vermedim. Geç de olsa neler olduğunu anlamıştım. “Yeteneklerinize duyduğum bütün hayranlığa karşın, bir düşünceniz olabileceğine kesinlikle inanmadığımı bilmenizi isterim,” dedim.

Benden böyle bir saygısızlık beklemiyorlardı anlaşılan. Bu nankörlüğüme karşı, öfkeyle üzüntü kaşımını bir duyguyla, yüzlerinin karardığını gördüm. Başıma gelebilecek daha kötü bir şey kalmadığı halde korktuğumu itiraf etmeliyim. Başımı çevirip hemşireyi aradım. Elinde, daha kullanılmamış alçıyla dolu bir leğenle başucumda bekliyordu. Üzgün bakışlannda iyi niyetli bir suçlama, yüzünde kederci bir ifade okunuyordu. Kel kafalı doktor hemşireye yaklaştı, neler olduğunu anlayamadan malayla gözlerime ilk alçıyı çaldı. Alçının göz bebeklerimi yakmasıyla aklımı kurcalayan benzerliği çözdüm. Kel doktor kompresörün operatörüydü. Acıdan çılgılık atmak istediysem de dişlerimi sıkmayı yeğledim. O sırada mengene gibi güçlü iki parmak çenemi sıkmaya başladı. Dayanamayarak ağzımı açmak zorunda kaldım. Ağzımın yoğun alçı bulamacıyla dolduğunu hissettim. Tadı o kadar kötü değildi, ama artık nefes alamıyordum.



Pavlos Matesis

(1933-2013)

Παύλος Μάτεσις

Peloponez'in Divri Köyü'nde doğdu.  ocukluğuyla gençliği tağra kasabalarında geçti. Tiyatro oyunculuğu, keman ve yabancı diller eğitimi aldı. Kısa sürede kuğağının uluslararası alanda da tanınan en saygın tiyatro yazarlarından biri olarak sıvrıldı. Oyunlarının hemen hemen tümü Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenerek eleştirmenlerin beğenisini kazandı. Özel bir tiyatro okulunda eğitmen ve bir süre için Devlet Tiyatrosu'nda dramaturg olarak görev aldı. İki televizyon dizisinin senaryosunu yazdı.  ağdağ Avrupa tiyatrosundan ve Aristofanes'ten çok sayıda  eviri yaptı.

Eserlerinde büyük bir ustalıkla trajik ve komik öğeleri bir arada kullanır. Kahramanları, mağduru oldukları dehşet verici olayların farkına varamayan, i  karartıcı yaşamlarını tepkisizce kabullenen masum kader kurbanlarıdır. Korkularını yenebilmek ve özsaygılarını koruyabilmek için ara vermeden konuşurlar, söyledikleriyle de bataklığın içinden rengârenk kır çiçekleri biter. Matesis, lirik yaklaşımı ve yerinde gözlemleriyle  ağdağ yaşama parabolik bir ayna tutarak olumsuzluklarının ürkütücü görüntüsünü gözler önüne serer.

Başlıca eserleri: *Elefsina'ya Doğru*, *Sürgün*, *Bay Ram n Novaro'nun Hayaleti*, * i ek Bakıcısı*, *Biyokimya*, *Tören*. (tiyatro) *Afroditi*, *Köpeğin Annesi*, *Günlerin Eskisi*, *Her Zaman İyi* (roman)

Köpeğin Anası

Η μητέρα του σκύλου

(Roman)

Sen en iyisi bana Rarau de. Aslında Rubini adıyla vaftiz edildim, ama sahneye çıktığımdan beri Rarau adını kullanıyorum. Neler başardıysam bu adla başardım. SSK cüzdanıma, “Matmazel Rarau – artist,” diye de eklettim. Zamanı geldiğinde mezar taşıma da öyle yazacaklar. Rubini’yi sildim, unuttum. Hele Meskari soyadını hiç sorma.

Barbata’da¹ doğdum. Orası da başkent, ama taşra başkenti. Oradan on beş yaşında, anamın taşlanmasıyla birkaç ay sonra, anam ve üç dilim ekmekle ayrıldım. Alman İşgali’nin sona erışı kutlanıyordu. Bir daha oraya hiç dönmeyeceğim, anam da dönmeyecek. Onu burada, Atina’da defnettik. Bana vasiyeti bu oldu. “Kızım, ölürken senden tek bir şey istiyorum. Beni burada göm, oralara hiç dönmeyeyim. (Doğum yeri olmasına karşın Barbata adını bir daha hiç ağzına almadı.) Ne yap yap bana bir mezar yeri satın al. Senden hiç başka bir şey istemedim. Oraya kemiklerim bile dönmesin.”

Ben de, fazla lüks olmasa da, bir mezar yeri satın aldım, sık sık ziyaretine gidiyorum. Ona çiçek ya da çukolata götürüyor, üzerine biraz da kolonyamdan döküyorum. Bunu özellikle yapıyorum, rahmetli kolonya sürmeme izin vermezdi, öyle şeyler günahkarların lüksleri

1 Barbata: Kale korkulukları, mecazi anlamda ön saflar. Anlatıcı, bilinçaltısındaki acı anılarını silmek isteğiyle doğum yerini hiç anmayarak, ona hayali bir ad takıyor.

'derdi. Yalnızca bir kez, o da düğününde, kolonya sürdüğünü söylerdi. Şimdi üzerine bolca serpiyorum, sıkıysa itiraz etsin. Çukulatayı da, dört yıllık işgal boyunca, büyük bir çukulatayı tek başına yemeyi düşlediğini bildiğim için götürüyorum. İşgal'den sonra yüksek acılarla kederlendiğinden bir daha canı hiç çukulata çekmedi.

Bir dairem var, iki oda bir antre. Arnavutluk Cephesi'nde şehit düşen babamdan kalan üç aylığım da var. Primlerim tamamlandığında, sanatçılar sandığından emekliliğim de bağlanacak. Genelde şanslı ve mutluyum. Bakacak, sevecek ya da yasını tutacak kimim kimsem yok, ama pikabımla plaklarım var, özellikle devrimci şarkılar. Kralcı olma-ma karşın devrimci şarkılar beni büyülüyor. Mutluyum çok şükür.

Babam kokoreççiydi, ama bunu pek söylemezdik. Mezbahaya gider bağırsak alırdı, iyice yıkayıp tersyüz eder, yemeklik ya da ızgaralık kokoreç sarardı. Onu yirmi dört yaşlarında, genç bir delikanlı olarak hatırlıyorum. Yani 1932'deki evlilik resminden, çünkü onu şahsen pek tanıyamadım. 1940'da Arnavutluk Cephesi'ne çağrıldığında, iki kardeşim de ben de çok küçüktük. Ağabeyim bir yerlerde yaşıyor olmalı, sanırım.

Babamın, sadece seferberlik ilan edildiğinde, anamla uğurlamaya çıktığımız günkü halini hatırlıyorum. Tren istasyonuna gidiyorduk, babam treni kaçırmamak için telaşla önden koşuyor, arkasında anam, gelen geçenden utanmaksızın hüngür hüngür ağlayarak beni çekestiriyordu. Babamın vagona bindiğini hatırlıyorum, savaşa gidiyordu, evde de topu topu yirmi drahmimiz vardı, madenî bir bozukluk. Anam babama vermek istedi, babam nasıl alsın? Trene binince anam yirmiliği pencereden babama attı. O ana avrat söverek ağlıyordu, bize geri verdi. Anam yerden kaldırıp bütün gücüyle tekrar içeriye attı. Askerler bize bakıp gülüyorlardı. Babam bozukluğu tekrar geri vermesin diye koşarak oradan uzaklaştık. Artık parayı aldı mı, yoksa başkalarına mı kaptırdı, hiç öğrenemedik. Bu, babamı ilk ve son görüşüm oldu, çünkü onu hep sırtı dönük, eğilmiş, bağırsak

temizlerken hatırlıyorum. Şimdi, onun anısını yaşatan bir tek evlilik resmi kaldı. Ölüler ve kayıplara kanşanlan, yaşamımdan çıkanları hep unutuyorum, görünüşlerini yani. Sadece onlardan yoksun olduğumu biliyorum. Anamla da öyle. Yetmiş beşini aşkın yaşadı, yine de ona dikkatli bakmaya hiç fırsat bulamadım. Onun anısını da, yirmi üçündeki haliyle –şimdiki yaşımdan kırk yaş genç– gösteren evlilik resminde yaşıyorum. Bu yüzden, artık yaşca kızım gibi olduğundan, ona çukolata götürürken utanmıyorum.

Yine de yetim maaşı almamı sağlayan Arnavutluk'tan Allah razı olsun. Ulusun yenilmesi umurumdaymış sanki. İlk defa mı başına geliyor? Ben hem milliyetçi, hem de kralcıyım, ama maaş başka. Ne de olsa yetim bir kızım.

Babam yirmilik bozuklukla savaşa gidince anamla eve döndük, ortalığı toplayarak veresiye ekmek aldık. Anam zengin bir ailenin evinde hizmetçiliğe başladı. Geceleri de evde dikiş dikiyordu, elle çalışan bir dikiş makinesi vardı. Hayır, terzi değildi, gömlek, zıbın, çocuk elbiseleri filan dikiyordu. Ölü kefenlemekten biraz anladığı için cenazelere de yardım ediyordu. İkide bir cepheden, iyiyim, gözlerinizden öperim diyen mektuplar geliyordu. Anam okuma yazma bilmediğinden mektuplarını ben yazıyordum, o zamanlar ilkokul beşteydim. “Sevgili Diomidi. Çocuklar iyi, ben çalışıyorum. Bize üzülme, sağlığına dikkat et, öpücükler. Kızımız Rubini eliyle, karın Meskari Asimina.” Aklima, babamın mektuplarının bağırarak ve işkembe koktuğu takılmış. Bu yüzden bir daha ne işkembe, ne de –o kadar dindar olmama rağmen– mayıra² içebildim, insan eti kokusu alıyorum. Geçen yıl bir kumpanya sahibi benimle dalga geçti. Seni revüde nasıl oynatayım be Rarau, sen sofusun, belden aşağı konuşunca kızanyorsun. Sofuyum, ama her zaman, herkes beni arzuladı. Hâlâ da arzuluyorlar.

Bu tiyatrocü, şeyini şişkin göstermek için külotuna sünger koyar-

dı. Turnelerdeyken denize gittiğimizde mayosuna da sünger koyardı. Kumpanyada bütün kızlar bunu bilirdik, bazıları güya şehvetle, ama aslında onu açığa çıkarmak için şeyini ellerdi. Bunu yapan kızları bir daha kumpanyasına almazdı. Beni de bir daha çağırmadı. İsa'ya, Mer-yem Ana'ya ve anama sövüp saydığı bir gün dayanamadım, "Neyle?" diye sordum, "süngerle mi?" Çok kızdı, iki tekme savurdu. "Ne kadar tekmelesen de, bu dertle kahrolacaksın." dedim. "Ölene kadar üç santim kalacak. Bu işin ameliyatı da yok, istediğin kadar tekmele." Babam kılıklı ya da zayıf olabilirdi, ama sıkı bir erkekti. Bilirsin, evimiz kenefi bahçede, bölmesiz tek bir odaydı, bir gün çamaşır değişirken çıplak gördüğümde, nasıl söylesem, gururlanmıştım. O zamanlar, neden gururlandığımı bilecek yaşta da değildim üstelik.

Ağabeyim babamla pek anlaşmazdı. El kadar çocuk, her sözüne karşılık verirdi. Babam evde pek konuşmazdı. Akşamları eve iş getirirdi, arka avluya çıkar işkembelerini yıkardı. Bir gün bir şey söyledi, ağabeyim de yıkanmış işkembelerin leğenine avuç avuç toprak atarak, erkek misin lan sen, dedi. Düşün, on üçündeydi daha. O zaman babam, sen benim oğlum değilsin artık, dedi. Ağabeyim Sotiri, sen de babam değilsin lan işkembeci, diye karşılık verdi. Babam, öyleyse git başka baba bul, diyerek eve girdi. Sotiri de ardından eve girdi, pencereyi açarak gelene geçene; baba, baba, diye bağırmaya başladı. Yoldan geçenler şaşkın şaşkın bakıyor, ağabeyim ağlıyordu. O zaman anam pencereyi kapadı ve avluya çıkıp işkembeleri yıkayarak babama, bunlar hazır götürebilirsin, dedi. O da sırtına atıp Şadırvan tavernaya götürdü. Anam ellerini sildi ve dikiş makinesini bir yastık kılıfıyla örtüp gitti. Bir komşu kadını kefenleyecekti. Bana da, baban döndüğünde şunlara göz kulak ol, birbirlerine girmesinler yine, diye tembih etti. Babam döndüğünde bahçe duvanna oturdu, güya sigara içiyordu. Ben hemen yanına koştum, içeriye gelsenize babacığım, Sotiri gitti, dedim. Babamla eve girdik, birazdan annem işten döndü, elinde kuru pastalar vardı. Matemdeler şimdi dedi, ölü evinde tatlı yenmez. Oturup biz ye-

dik. Anam tekrar gitti, kadını sabahlamaya. Ben kahveleri pişireceğimi, siz yatıp uyuyun, dedi.

Ağabeyim Sotiri, akşamları gidip Mandila'nın genelevinin önünde dikiliyordu. Barbata'daki üç genelevden en kibanydı. Ben o yaşında bile, genelevin ne anlama geldiğini ve orada neler yapıldığını biliyordum. İçine daha sonraları, İşgal'de, on üç yaşında gittim. Bir iş için bir İtalyan göndermişti. Hiçbir yakışıklı davranışlarını görmedim, hatta bana çok iyi davrandılar.

Orospulara daha sonraları, bir kez daha gittim. Mahallemizdeki Aya Kiriaki Kilisesi'nden Peder Dino göndermişti. Evimiz kilisenin mihrabının tam arkasındaydı. Papaz, çalar saat gibi, her sabah tam saat altı buçukta mihrabın arkasındaki duvara işer, sonra kiliseye girerdi. Anam, uyanın çocukları, Peder Dino işedi, haydi okula, derdi. O zaman evimizde saat yoktu, ama bu sayede okula geç kalmazdık. Öğretmen geç kalanların ellerini açtırır, avuçlarına beşer değnek vururdu.

İşgal'de, bütün rekorlarımızı kırdığımız, ekmeksiz, sadece ot yiyerek geçirdiğimiz üst üste yirmi yedinci gündü, daha ne kadar dayanacağımızı merak ediyorduk. Peder Dino beni çağırdı, sen iyi bir çocuksun, bana bir iyilik yapmanı istiyorum, ama kimseye söylemeyeceksin, dedi. Alıp kiliseye götürdü, sonra da mihrabın içine çağırdı. Kadınların mihraba girmesinin dinen yasak olduğunu biliyordum, ama Peder Dino, korkma gel buraya, sen daha saflığını yitirmemiş masum bir çocuksun, dedi. Nakışlı bir peçeteye sanlı bir somun bembeyaz kutsanmış ekmek verdi. Kabul etmek istemedim; anam, kendimi satanım ama çocukları sadakalarla büyütmem, diyordu. Papaz ısrar etti, Şadırvan tavernayı biliyor musun? Yerini biliyordum, Almanlar şimdi kantine çevirmişlerdi. Oraya gidip, Bayan Rita'yı isteyeceksin dedi, bunu Peder Dino gönderdi diyeceksin, o anlar. Bakışlarını çok aptalca bulmuş olmalıydı ki; yoksul bir kadın, ona yardım etmeliyiz, diye de ekledi. Haydi, git bakalım, yolda ekmeği birilerine kaptırmamaya dikkat et.

Bayan Rita Barbata'nın en klas orospusuydu, en iyi evde çalışıyordu, ama Almanlarla da gidiyordu. Uzun boylu, zengindi. Ömrümde ilk kez Almanlar bu kadar yakından göreceğimin korkusuyla, yolda giderken ktır ekmeği koklamayı düşünemedim. Kimseyle konuşmadıkları için, Almanlardan hepimiz çok korkardık. Güldükleri, yolda kızlara laf atıp bazen çocuklara ekmek dağıttıkları için İtalyanlardan o kadar çekinmezdik. Bu ekmeklere panista diyorlardı, sandviç gibiydiler. Şadırvan'a vardığımda korkudan elim ayağım tutmuyordu. Belki de açlıktandı, anam gereksiz yere yürümemize kızardı. Nereden öğrendiyse, her adımda kalori yakıyorsunuz derdi, her adımla Azrail'e yaklaşıyorsunuz.

Her neyse, Şadırvan'a girdim, silme Alman doluydu. Yemek yiyorlardı, iyi ki beni fark etmediler. Yunanlı bir garson yaklaştı, burada ne işin var evladım, diye sordu. Açlıktan buruşup küçücük kalmıştım, aybaşı görmeye on yedimde başladım, anla artık. Bayan Rita'yı sordum. Garson saygısızca güldü, ulan Rita, dedi, senin papaz yine bir şeyler göndermiş. Bayan Rita bir masadan kalktı, gösterişli bir kadındı, sevecenlikle, ne istiyorsun güzelim, diye sordu. Kutsanmış ekmeği uzatıp mesajı ilettim. A, dede efendidenmiş, dedi. Yanağımı okşayıp beni öptü. Çok iyi bir kadındı, mutlu görünüyordu. Yaşlıymış, diye düşündüm, on üçümde bana öyle gelmişti. Şimdi düşünüyorum da, en fazla yirmi altıındaydı. Tanıştığımıza çok sevinmiştim, toplumsal konumum yükselmiş gibi hissettim. Öyle ki, dayanamayıp, papaz kimseye söylemememi tembihlediği halde, her şeyi anama anlattım. O zamanlar anam iş bulamıyordu. Barbata'da sadece birkaç evin hizmetçisi kalmıştı, bebek elbiseleriyle zıbınlar için de kimse terziye gitmiyordu. Artık kefen diktiren de yoktu, herkesi ölüirken giydiği elbiselerle gömüyorlardı. Ama, akşam yediden sonraki sokağa çıkma yasağı yüzünden ancak şafağın sökmesiyle eve dönebilmesine karşın, anam yine de insanlık adına ölüleri sabahlamaya gidiyordu.

Bayan Rita'yı anlatır anlatmaz, anam beni tokatladı. Ekmeği eve

getirmek zorundaydın, dedi. İlk defa beni itaatsizlik etmeye teşvik ediyordu, hem de bir din adamına. Ben ağladım, çünkü hava da soğuktı. Anam dikiş makinasında çalışıyordu, gönlümü almak için yardım etmemi istedi. Bayrağımızın dikişlerini söküyordu. Babamın askere gittiği gün ve daha sonra, ordumuz bir şehri ele geçirdiğinde –adı Koriça'ydı sanırım– asmıştık. Şimdi, İşgal'de, bayrak bulundurmak gereksizdi ve evin aranması durumunda tehlikeliydi de. Bir Yunanlı çevirmenle iki Almandan oluşan timler bütün evleri anyorlardı. Önceleri bu iş için İtalyanları gönderiyorlardı, ama onlar insanlarla sohbet ettikleri için, Almanlar İtalyanları bu görevden aldılar. Bizim evimizi hiç aramadılar, ben bunu bir toplumsal aşağılanma olarak görüyordum. Söz bayraktan açılmışken, bir daha evime hiç bayrak sokmadım. Milliyetçi olmama karşın, bayrağın ne işe yaradığını anlayamıyorum. Sadece bazı revüler ve müzikli danslarda işe yaradığını gördüm.

Anamla bayrağın dikişlerini söküyorduk. İyi ki kocamandı, babam yıllar önce eve getirmişti. Bir ciğerci iflas etmiş, üç günlük işkembe ve kokorecin parasını ödeyemiyordu. Babam da bayrakla kantarını almıştı. Diğer alacaklılar erken davranıp, bayrak ve kantar dışında her şeyine el koymuşlardı. Yirmi sekiz Ekim'de, babam askere giderken bayrağı astığımızda, evin bütün girişini kaplamıştı. İyi ki anamın aklına gelmiş. Önceleri çarşaf niyetine kullandık. Anam sonra dört çift fanilayla hepimize ikişer don dikti, o kışı bu çamaşırlarla çıkardık. Üstelik evi aramaları durumunda, direnişi çağrıştıran bir bayrağın bulunması tehlikesinden de kurtulmuştuk. Zaten bizi aramaya geleceklerinden umudumu kesmiştim. Bir gün, Peder Dino mihrabın arkasındaki avluda iplere asılmış çamaşırlarımızı görünce her şeyi anladı. Anama, hanım hanım, böyle bir şeyi nasıl yapabildin, diye sordu. Anam da, çocukları çıplak olsaydı Riğas Ferreos³ da aynısını yapardı, dedi. Papaz bir daha donlanımıza laf etmedi.

3 Riğas Ferreos ya da yaygın bilinen adıyla Velestini Riğas Yunanistan'ın milli kahramanıdır.

Aslında güvenlik güçleri evimize bir kez geldiler. Ama İşgal'den önce, Arnavutluk savaşında. Babamın gidişinden beş ay sonra mektupları kesilmişti. Anam, şehit düşenler arasında babamın adını duyarım diye, beni radyoları olan komşumuza gönderiyordu. Barbata'da en çok on evde radyo vardı, o da zenginlerde. Bu komşularımız tiyatrocu bir aileydi, Tiritombalar. Kentimizde bu adla sahneledikleri bir revüden sonra onlara öyle diyorduk. Barbata doğumluydular, bir turne ile memleketlerine uğradıklarında savaş başladı, onlar da baba evlerine yerleştiler. İyi insanlardı, özellikle kumpanya sahibinin baldızı, matmazel Salomi. Peruğunu boyatmak için Atina'ya gelen zangocun kızı Beba'dan duydum, evleri daha yıkılmamış, müteahhide vermeyi unutmuşlar herhalde.

Bütün günümü onlarda geçirmemem için, matmazel Salomi'den şehitler bültenini dinlemesini rica ettik. Bilgi alabilmek, gerekiyorsa karalara bürünüp yas tutabilmek için jandarma komutanlığına ve valiliğe de başvurduk, ama babam hakkında hiçbir şey öğrenemedik. Matmazel Salomi, endişelenmeyin diyordu, kötü bir şey olsa, madalyanızı vermek için arayıp bildirecekler. Biz de perdelerle kara kurdele bağlamadık.

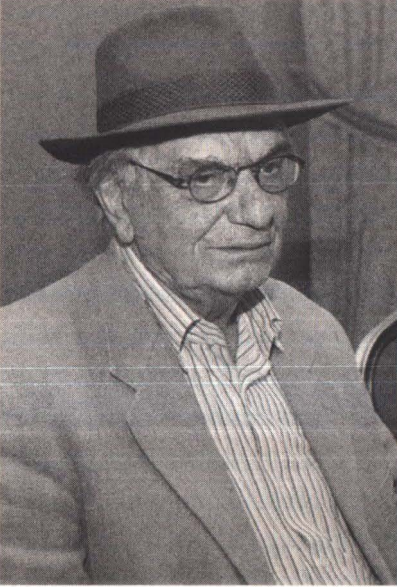
Bir gün evimize bir jandarmayla sivil giyimli bir bey geldi. Anama, babamdan haber alıp almadığımızı, siyasi görüşlerini filan sordular. Biz cepheden gönderdiği mektupları gösterdik, başka ne söyleyebilirdik ki? Bölüğünde bir aydır mazeretsiz kayıplar listesinde olduğunu söylediler.

Babaannem olanları duyunca evimize geldi, karalar giymedi diye anamı bir tek dövmediği kaldı. O yasını tuttu, hatta daha sonraları, İşgal döneminde, bir yerlerden buğday bulunca kolivasını da pişirdi. Bize de bir tabak gönderdi, iki gün karnımız doydu. Yine de biz yasını tutmadık.

Anam, devlet bana emretmeden yasını tutmam diyordu, uğursuzluktur. Çok sonraları, Almanlar gittikten sonra, eve resmi evrak geldi-

ğinde dinin öngördüğü matem süresi çoktan geçmişti, yasını tutmak yakışık olmazdı. Evrakta, Meskaris Diomidis'in –yani babamın– savaşta kayıp olduğundan şehit sayılarak, ailesinin şehit aylığına hak kazandığını yazıyordu. Almakta olduğum şehit maaşı bu işte. Gerçi çok daha sonraları, Barbata'dan temelli taşındıktan sonra bağlandı.

• Παύλος Μάτεσις, Η μητέρα του σκύλου, [Köpeğin Anası], Εκδόσεις Καστανιώτη, Ατina 1990.



Vasilis Vasilikos (1933 –)

Βασίλης Βασιλικός

Kavala'da doğdu, babası milletvekiliydi. Selanik Hukuk Fakültesi ve New York RCA Televizyon Yayımcılığı Yüksek Okulu'nu bitirdi. 1967 – 1974 döneminde Paris'te yaşadı ve oradan albaylar cuntası aleyhinde çalıştı. Demokratik düzenin kurulmasıyla ülkesine dönerek devlet televizyonunda Program Müdür Yardımcısı oldu. Televizyonda edebiyat programları yönetip sundu. Dergi ve gazetelerde edebiyat eleştirileri yazdı. Yabancı dillere en çok çevrilen yazarlardan biri oldu.

Elliden fazla kitabını "edebî" ve "belgesel" olmak üzere ikiye ayırır. "Edebî" eserlerinde şifresi zor çözölen bir simgöcilikle, çağdaş

toplumların değerkler sistemindeki belirsizliği ve bireylerin hayal kırıkkıklarını ele alır. Dili yoğun, anlatımı yenilikçi, olaylara yaklaşımı kara mizah yüklüdür. En tanınmış, filmi çevrilerek uluslararası başarı kazanan Z romanı başta olmak üzere "belgesel" eserlerinde ise, araştırmacı yaklaşımı ve sağlam bir kurguyla gerçek olayları akıcı bir anlatımla sunar.

Başlıca eserleri: Yaprak-Kuyu-Melekleşme üçlüsü, Hükümdar, Banş Kurbanları, Z, Aşk Alevi, K (roman) Fotoğraflar, Amerikalının Ölümlü, Son Elveda. (öykü)

Z

Z

(Roman)

Z romanı, E.D.A. (Birleşik Demokratik Sol) partisi milletvekili Grigori Lambrakis cinayetini anlatır. Lambrakis, uzun atlamada on kez Balkan şampiyonu olmuş eski bir sporcu, başarılı bir kadın-doğum uzmanı doktor, aynı zamanda Uluslararası Barış Komitesi'nin Yunanistan'daki örgütünün de başkan yardımcısıydı. 1963'te işlenen bu cinayetten birkaç gün sonra hükümet istifa etmek zorunda kalmış, ilk genel seçimlerde Andrea Papandreu'nun babası Yorgo Papandreu galip gelmişti. Z romanından uyarlanan film uluslararası başarı kazanmıştı.

Toplantıya erkenden gelmişti. Z konuşmasını bitirdiğinde, yanından hiç ayrılmamaya karar verdi. Yaralı haliyle salona girerken, "Sizi görmeye geldim diye bakın bana neler yaptılar?" dediğinde gözleri yaşardı.

Arkadaşlarının Kaplan diye çağırdığı Hacı'sın belirli bir işi yoktu, aslında hiçbir şeyi yoktu. İnşaatlarda amelelik yaparak, su satarak, elinde boya sandığıyla ayakkabı boyayarak kendine özgü bir yaşam sürüyor, böyle toplantıları hiç kaçırmıyordu. Kısa boyuyla kel kafasından beklenmeyecek çelik gibi güçlü kolları vardı. Bir olay çıktığında, başkaları söyledi diye değil, öyle yapması gerektiğini düşündüğü için kendini hep ortaya atardı.

Bunu kimin için, neden yaptığını kendisi de bilmezdi. Kimseye hesap vermek zorunda değildi. Kendi kafasına göre takılır, başkaları-

nın güdümüne girmekten kaçınırdı. Bugün de çok uzaklardan, Aşağı Tumba'dan buraya, toplantıya katılmaya yürüyerek gelmişti. Otobüs bileti alacak parası yoktu. Yol boyunca arabaları, vitrinleri ve pastalarıyla hiç tadamayacağı, yanına bile yakla amayacağı bu uygarlığın nimetlerine baktı. Umurunda değıldi. Kimseyi kıskanmazdı, kendine özgü bir çilecilik anlayışı vardı.

Bu gece solcu bilinen bir müteahhide gidip bir hafta sürecek bir i  için görüşmesi gerekiyordu. Ama o, içgüdüsüne uyararak, "Ba   Dostları"nın toplantısına katılmayı yeğıledi. Z'yı tanıımıyordu, ancak geçen ayki ba   etkinliklerinde tek başına maraton ko ması ve mecliste bir milletvekili yumruklaması yüzünden ona hayrandı. Hiçbir korunma tedbiri almayan bu adamın karşı tarafça hedef alındığını, tehlikede olduğunu sezebiliyordu.

Z konuşmasını bitirip dışarıya, sokaktaki cehenneme çıkmak  zerken, kendiliğinden korunmasını üstlenmeye karar verdi. Böylesine yürekli birinin yanında bulunmaktan gurur duyuyordu. Yerinden kalktı, Z'nin merdivenlerden inmek için ge eceğı kapının önünde nöbete durdu.

Z'nin bulunduğı yerden koridora doğıru ilerlediğini gördü. Bedenini zakkum dalları gibi ok ayan uzanmış ellerin arasından geçerek yakla ıyordu. Ona dokunmak, bir düğmesini koparmak, hiç olmazsa tenini parmaklarının ucunda hissetmek istiyorlardı. Bu el ormanı içinde zorlukla ilerlerken sağı solu selamlıyor, herkese gülümsüyor, arada durup insanlarla konuşuyordu.

Hacis kapıda bekliyordu. Z yaklaştıkça, arkasındakiler, gövdesinde öz suyu ilerleyen bir ağıacın dalları gibi açılıyor, doğıruluyorlardı. Birbirlerine yapışmış yüzler, yüzlerden bir duvar. Hayalperest Hacis, sazını düşmanlarına karşı yay gibi kullanan gerçek bir açığın lirizmiyle gördüklerini simgelere d n  t r yordu.şimdi de Z ona doğıru gelirken, korunaklı limanından fırtınalı denize açılan bir destroyeri anımsatıyordu. Kendisi de, isimsiz küçük Hacis, ona kılavuzluk edecek

römorkördü. Destroyer zırhlara bürünmüş olabilirdi, ama su altında görünmeyen kayalıklar, torpiller de vardı.

Z'nin arkasından, Uluslararası Silahsızlanma ve Banş Komitesi'nin üyeleri geliyordu. Kürsünün yanında birkaç kişi büyük panolan indiriyor, salonu temizliyorlardı.

Yaşlı bir kadın Z'nin yanına sokulup seslendi. "Çocuğum hasta, doktor, çaresizim. Doktora götüreceğim param yok."

Z durup ona baktı. "Yann sabah kaldığım otele getir, ona bakayım," dedi. "Öğleye kadar buradayım."

Kalabalıktan biri kadını payladı. "Hanım, önderimizle böyle konuşmaya utanmıyor musun? Burasını ne sandın?"

Yaşlı kadın hiç utanmadı. Öndere anlatacak daha çok sıkıntısı, çare bekleyen çok derdi vardı.

Hacis şimdi Z'yi çok yakından, bir metreden görüyordu. Alnındaki yara morarmıştı. "Ölüm ilk öpücüğünü kondurmuş gibi," diye düşündü. Komite üyeleri –çoğu avukattı– toplu halde peşinden geliyorlardı. Hacis'in yanından geçerlerken arkalardan biri:

"Sayın Milletvekilim," dedi. "İçimizden birkaç kişi önden yürüsün, buraya gelirken olanlar tekrarlanmasın."

Z kızdı. "Cesaretleri varsa gelsinler," dedi.

Merdivenleri inmeye başladı, Hacis de peşine takıldı. Biri yolunu kesmeye çalıştı, ama Hacis öne geçmeyi başardı. Ufak tefek ve çevik olduğundan yaban kedisi gibi aradan geçebiliyordu. Z ile göz göze geldiler, mavi gözlerinin kıvılcımlar saçtığını gördü. Direniş ve iç savaş yıllarında öldürülen bunca yığıttan sonra, kitleleri sürüklemek için kala kala güven vermeyen politikacılar ve kuramcılar kalmıştı. Hiç kuşkusuz, bakışlarından yayılan elektrikle Z doğuştan bir önderdi. Hacis'in yıllardır arayıp peşine takılmayı düşlediği türden bir önder.

Z salona giremeyen kalabalıkların arasından merdivenleri iniyordu. İnsanlar orada ürkek, kuşatılmış, demir kapının dışındaki "galeyana gelmiş vatandaşlar" guruhunca iteklenişini, ya da aralanıp bir

jandarma subayının içeriye girişini izliyorlardı. Subaylar daha sonraki sorgularda ve işkencelerde kullanmak üzere, gözlerinde objektif, beyinlerinde fotoğraf makinesi varmışçasına, dikkatle mahsur kalmış “barış dostları”na bakıyorlardı.

Dışardan; “aşağıya inin, hepiniz öleceksiniz” uğultusu yükseliyor, kınk camlardan yağmur gibi taşlar geliyordu. Selanik'teki tüm polis gücünün iki yüz çapulcuyu dağıtamamasından dehşete düşmüşlerdi. Z yanlarından geçtikçe, bahar yağmuruyla canlanmış kükürt yemiş yapraklar gibi soluk alıyor, sıkılmış dudakları güvenle aralanıyordu.

Hacis Z'den uzaklaşmamaya çalışarak, “Ne kadar yakışıklı bir erkek!” diye düşündü. “Endamıyla kadınları büyülüyor, aklıyla yüreklerle işliyor, deneyimli elleriyle de hastalarına güven veriyor.”

Şimdi kapının önündeydiler. Hacis üzerinde durduğu birinci basamaktan dışarıyı görebiliyordu. Serseriler biraz uzaklaşmış gibiydi. Birkaç üniformalı, ağır demir kapının önünde geziniyordu. Z kendinden emin sürgüyü çekti, kapı gıcırdayarak açıldı.

İki farklı dünya arasında bir gedik açılmıştı. Bu gedikten, yakışıklı ve gururlu, tek başına çıkma yürekliliğini gösterdi. Onu tanımadıklarından, kapıya çıkışıyla hiçbir uğultu kopmadı. “Z'ye ölüm” diye bağırانlar onu tanımıyor, kendilerine söylenenleri yapıyorlardı. Başka birisinin adı verilse ona söveceklerdi.

Hacis Z'nin soluna geçti. Karşı kaldırımında, General'le Emniyet Müdürü'nü gördü. Z de görmüş olmalıydı, atletik yürüyüşüyle onlara yöneldi. Asfaltı geçerken, Z'nin altı adımına karşı Hacis on adım attı. Önderin adımları ruh yüceliğiyle orantılı, büyüktü. Dört beş avukat da peşinden gitti.

Yanında yürümek, sokak lambasının kaldırımla asfaltın arasında şekillendirdiği gölgesinin içinde kaybolmak, ona öyle bir mutluluk veriyordu ki! Arkadaki dükkânın vitrininden gelen kırmızı ışıktaki alev alev ışıdığını gördü. Sesi etkileyiciydi. “Sayın Jandarma Müfettişi...”

General ona seslenildiğini duyar duymaz, orada duran kendisi de-

ğil de yalnızca Z'nin görebileceği bir hayalmiş gibi arkasını dönüp uzaklaştı. Hacı bu ani gidişi garip buldu. Sanki Z bulaşıcı bir hastalık taşıyor, soluğuyla mikrop saçıyordu.

Z tekrar denedi. "Müfettiş Bey..."

General çoktan caddenin sonuna varmıştı, dalgın dalgın denize doğru bakıyordu. Z bu kez Emniyet Müdürü'ne döndü:

"Müdür Bey," dedi. "Bu rezaleti şiddetle kınıyorum. Olanlar inanılır gibi değil, yasalar çiğneniyor."

"Siz de, balkonlara hoparlör çıkıp bu insanları tahrik etmeseydiniz, bayım. Toplantınız olaysız geçer, bizim de buraya gelmemize gerek kalmazdı."

"Adamlarınız göstericileri dağıtacak ya da tutuklayacak yerde onlara yardım ediyorlar. 'Baş dostları' çıktığında korkunç daha kötü şeyler olacak."

"İşte bu yüzden, ben de size otobüs getirttim. Eliyle ışıkları söndürüp arabayı işaret etti. Arkadaşlarınız bunlara binip olaysız dağılabilecek."

Hacı, Z'nin duraksadığını gördü. Arkasına dönüp Komite üyelerine bir şeyler fısıldadı. Hepsini hayır anlamında başlarını salladılar. Z Müdüre dönerek sertçe, "Barış dostları toplantıya birer beyefendi gibi geldiler, öyle de gidecekler," dedi. "Otobüslerle kaçmalarını gerektirecek bir nedenleri yok."

Hacı, Emniyet Müdürü'nün niyetini anlamıştı. İnsanları, kendilerini korumaktan aciz halde otobüslere kıştırarak, perişan edeceklerdi. Daha önce de aynısını yapmışlardı. Belki de Müdür iyi niyetliydi, en iyi çözümün bu olduğuna inanıyordu. Öyle ya da böyle, önderin kararlılığı Hacı'ı rahatlatmıştı.

Arkada demir kapı açılmış, "Baş dostları" bir düdüklü tencerenin emniyet supabından çıkan buhar gibi azar azar, küçük gruplar halinde çıkıyorlardı. Polis kordonu kapının önünü tutmuş, hiç gereği yokken çıkanları geciktiriyor, topluca çıkmalarını engelliyordu.

Z ile ardındakiler, karşı kaldırımda az ilerideki otele yöneldiler. Yo-

lun bitiminde boğuk ışıklarla aydınlatılan Aya Sofya Kilisesi, bir prensesin düğün pastasını andırıyordu. Bir avukat Z'nin koluna girmişti. Hacı solunda, biraz gerisindeydi. Karşıdan, siyah kazaklı üç gencin yaklaştığını gördü. Z de görmüştü, kolunu avukattan kurtararak sırtı otele dönük, hayali bir yetkiliye bağırdı:

“İşte, yine geliyorlar. Neden tutuklamıyorsunuz? Polisin görevi ne?”

Tam o sırada, otelin yanındaki sokaktan ok gibi bir triportör fırladı. Aracın kasasında duran bir adam, elindeki demir çubuğu Z'nin kafasına indirdi. Z sendeledi, yere düştü. Triportörün tekerlekleri üzerinden geçti, bedeni yanm metre kadar sürüklendi. Asfaltın üzerinde bir kan gölü oluştu.

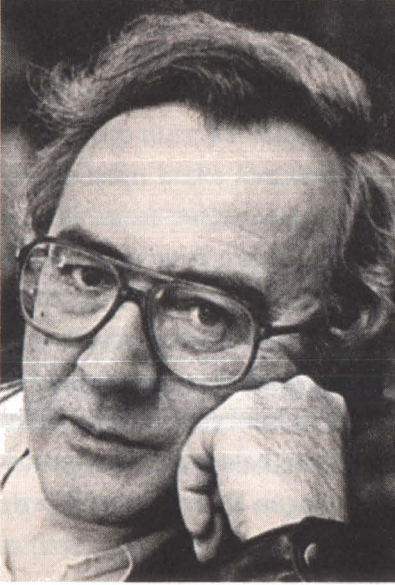
“Rezalet!”

“Yakalayın!”

“Numarasını alın!”

“Z'mizi öldürdüler!”

“Katillere ölüm!”



Aris Fakinos

(1935-1998)

Άρης Φακίνος

Atina'nın banliyösü Marusi'de doğdu. Fransız Enstitüsü'nde öğretmen olarak çalıştı. 1965'ten itibaren gazetelerde köşe yazıları yazdı. Albaylar Cuntası'nın iktidara gelişiyle Fransa'ya iltica ederek, Fransız devlet radyosunun Yunanca yayınlarında görev aldı. Cunta süresince Yunanistan'da hiçbir yazısının yayımlanmasına izin vermedi. Kitapları Fransa'nın Seuil Yayınevi'nden yayımlandı. Eserlerinde Yunan toplumunun zayıflamış tarihsel bilincini uyandırmaya çalıştı. Yurtdışında en çok tanınan yazarlardan biridir. Eserleri üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmaktadır.

Başlıca eserleri: Anıların Kalesi, *Odysee'nin Çocukları*, *Güvercinleri Besleyen Adam*, *Bir Kayıp Toprağın Öyküsü*, *Son Barbarlar*, *Çalınmış Yaşam* (roman)

Çalınmış Yaşam

Κλεμμένη Ζωή

(Roman)

Anesti ile Dionisia yan yana oturmuş, düşüncelere dalarak önlerindeki bir deste yazılmamış kâğıda sessizce bakıyorlar. Vasiyet düzenlemek gibi işlerden hiç anlamıyorlar. Bugün Dionisia'nın elleri de titriyor, yazı yazarken çok zorlanıyor.

"Bırak, ben yazanım," diyor sonunda Anesti.

Önce elini alıştırmak için, hapishanelerde ve toplama kamplarında yazdığı bunca gizli mesajın kazandırdığı o incecik el yazısıyla birkaç sözcük karalıyor. Dionisia'nın acı gülümsemesini görünce, "Başka türlü yazamıyorum," diye açıklıyor.

Birkaç satır yazıp karısına gösteriyor, o da başını sallayarak onaylıyor.

"Mihali, bu bizim vasiyetimiz. Bizler artık çok yaşlandık, her an öbür dünyaya geçmeye hazırlıklı olmalıyız. Zavallı Dionisia'nın elleri bugün her zamankinden çok titrediğinden, bu işi ben üstlendim. Yazdıklarımı onaylamadığında, ya da bir şeyler eklemek istediğinde beni durdurup kendi düşüncelerini açıklıyor.

"Sana evimizi miras bırakıyoruz. Devir masrafları belini bükcek gibiyse, bir avukata danışarak evi yoksul bir aileye nasıl hibe edebileceğini öğrenirsin. Öyle birilerini bulmakta zorlanacağını hiç sanmam, çünkü son yıllarda yoksulluk çok yaygınlaştı. Bizim arzumuz, güneş görmeyen daireni boşaltarak evimize senin yerleşmen. Burada rahat edersin, sakın bir yer. Biraz masrafla bu ev çiçek gibi olur. İçinde bu-

lacağın mobilyalar, kitaplar, yazılarımız, her şey senindir. Dionisia, tapuyu unutmamamı işaret ediyor. Elbise dolabının en altında, karton bir kutuda bulacaksın.”

“Durup dururken başına bu işleri yığmamızı bağışla. Ama biliyorsun, senden başka kimsemiz yok. Yaşam, en başından beri bizi taşatutarak rahat yüzü göstermediğinden, çocuk yapmaya fırsatımız olmadı. Senin anlayacağın, 30’la 40 arası, Dionisia ile tanışmadan önce, Anafi’de iki, sonra Akronafplia’da iki daha etti dört yıl. Ardından İtalyanlarla savaş başladı, Dionisia ile ben kendimizi dağlarda gerilla bulduk. Sonra İç Savaş geldi; tutuklanmalar, gizlenmeler, toplama kamplarıyla 1951’i bulduk. Hesaba bir on bir yıl daha ekle. Ardından yine kovalamaca, yeniden illegaliteye çıkma, bir delikten diğerine kaçıp gizlenmeler. Her an toplanıp gitmeye hazır yaşadık. Geceleri nöbetleşe uyuyor, bir kedinin ayak sesleriyle telaşa kapılıyorduk.”

“Sonraları, tutuklanmaların arkası kesilince başka dertler başladı. Pişmanlık beyanları, iyi hal belgeleri... Emniyet iftirayı yaptırdı mıydı, ayıkla pirincin taşını. Sıkıysa bir yevmiye bul, herhangi bir işte dikiş tut. Belediyede çöpçü ya da sebze halinde hamal olmak için bile evrakların “temiz” olmalıydı. Sabıkanı sildirmek için yalvarıp yakarmam, jandarma başçavuşuna temenna etmen, mahalle polisinin elini eteğini öpmen, ite kopuğa yaltaklanman gerekirdi. ‘Makronisos’tan yeni çıktığım, hapishaneden birkaç arkadaşımın balık halinde kaçak çalıştığımız günleri hatırlıyorum. Kendilerini demir parmaklıklar ardında bulmak istemeyenler, yevmiyelerinin yansını patrona bırakıyor, o da denetlemeye gelen zabıtalara rüşvet veriyordu.”

“Bu suçların hesabının sorulduğunu gördün mü hiç? Ne bir dava açıldı, ne de kimse herhangi bir cezaya çarptırıldı. Bu yetmiyormuş gibi, yaptıkları herkesçe bilinen tescilli işkenceci bir sürü emniyetçiye madalya vererek terfi ettirdiler. Hükümet, ortalık durulana kadar, onları bir süre için uzak taşra kasabalarına gönderip unutturarak yavaş yavaş eski görevlerine geri getirdi. Ne de olsa değerli deneyimleri

vardı, bildiklerini yeni çıraqlarına, 67 diktatörlüğünün görev verdiği alçaklara aktarmalıydılar. İktidarlar deneyimin harcanmasına izin vermez, hiç bir şeyi unutmaz. Yalnız bizler geçmişe sünger çekerek affetmeye alışkınız. Biz, kin gütmeyen yüce gönüllü solcular!”

“Aslına bakarsan, hep örnek gösterilecek, ideal birer kurban olduk. İlk tokadı sessizce kabullenince ikincisine ses çıkarmadan katlanır, üçüncüsünde susarsın. Ondan sonrası her iktidar için kolaydır. Aziz de olsan, güç elindeyken, önünde eğilmiş binlerce baş görünce, günün birinde eline kamçı almayı düşünmemen olanaksız.

“Durum hiç de iyiye gitmiyor, Mihali, Avrupa her an karışabilir. Göründüğü kadıyla, ezeli lanetimiz totaliter anlayışla işimiz daha bitmedi. Dionisia, emperyalizm mikrobu çok eskilerden beri Avrupa’nın kanına işlemiş, diyor. Roma’dan Şarlman’a, sonraları Napolyon’a ve bütün dünyayı kana bulayan Hitler’e bulaştı. ‘Avrupa Birliği’ düşüncesinin arkasında neler gizlendiğini sanıyorsun, diye soruyor. Avrupalılarda tekrar ‘imperium’ özleminin kabardığını anlamak için bilge olmaya gerek yok. Bir kez daha bütün kıtayı Almanya yönetiyor.”

“Yeni totaliter yaklaşımlara karşı koymaya kimler soyunacak? 40’larda olduğu gibi bizimle aynı şeyleri düşleyen, bizi örnek alan, bizim gibi çılgınlar. Yenildiğimizi, tüm yaşamlarımız boyunca neden-siz çile çektiğimizi, başkalarının olduğu kadar içimizden çıkanların da ihanetine uğradığımızı biliyorlar diye geri adım atacaklarını düşünme. Bütün hayalperestlerin yüzyıllardır yaptığı gibi kavgaya atılarak, bizim ödediğimiz bedelleri ödeyecekler.

Gelecekte karşılaşacaklarını öngörebilseydim keşke, Mihali. Hiç olmazsa, yirmi-otuz yıl sonra, senin yaşlılığındaki dünyayı gözümde canlandırabilseydim. O zaman durum daha iyi olacak mı, daha insanca yaşayabilecek misiniz? Adaletsizlikler ve yoksulluk azalacak mı?

“Dionisia, yazdıklarını okuyarak başını sallıyor. Kendi kendimizi kandırmamalıyız, diyor. Perşembe’nin gelişi çarşambadan bellidir. Yıkmaktan, iptal etmekten başka bir şey bilmeyen, düşüncelerle ide-

olojileri küçümseyen, insanları tek tip düşünmeye, aynı ölçütlere sahip olmaya zorlayan bir çağdan ne beklenebilir? Başımıza gelecekleri anlamak için, bir vatanının, bir dilinin, bir dininin olduğunu, evinin efendisi olmak, sevdikleriyle istediğin şekilde yaşamak, çocuklarını kendi bildiğin şekilde yetiştirmek istediğini söylediğinde “sağlıklı düşününlerin” nasıl bir öfkeyle saldırdıklarına bakman yeter.

“Mihali, şimdi Anesti’nin kalemiyle, ben devam ediyorum, Dionisia. Benim de sana söyleyeceklerim var.

“Evin tapusunu koyduğumuz karton kutuda, kapağında ‘Stelios-Tarihi eserler’ yazan bir not defteri bulacaksın. Onu sana emanet ediyorum. Kaybolmasına, senden başkasının eline geçmesine izin verme.”

“İllegal olduğumuz dönemde, bir arkadaşımız ölünce, aralarında birkaç tarihî eserin de olduğu eşyalarını bize bıraktı. Tarihî ve arkeolojik değerleri çok büyük. O zamanlar, güvenli bir bannağımız olmadığından yanımıza alamadık, arandığımız için bir müzeye de teslim edemedik. Daha iyi yılların geleceği umuduyla Thebai’nin birkaç kilometre dışında bir mağaraya gizledik. Ama beklediğimiz o iyi yıllar hiç gelmeyince tarihî eserler mağarada kaldı. Hâlâ oradalar. Onları sana armağan ediyorum.”

“Dolaptaki karton kutuda, bu eserlerin belgelerini ve arkadaşımızın onları bize bağışladığını yazan mektubunu bulacaksın. Aynı şekilde ben de bir imzalı bağış belgesi düzenledim. Tarihî eserlerin sana devredilmesi tümüyle yasal, seni kimse hiçbir nedenle suçlayamayacak. Eserlerin ayrıntılı betimlemesiyle bilimsel değerlendirilmesini içeren bir listeyle mağaranın yerini gösteren topografik bir harita da var. Yerlerini bulmakta pek zorlanmayacaksın.”

“Bu işlerle uğraşmak istemiyorsan, Arkeoloji Dairesi’ni arayabilirsin. Not defterinde, adımı vererek başvurabileceğin iki meslektaşımın adlarını, adresleriyle telefon numaralarını da bulacaksın. Sana yapman gerekenleri söyleyecek, ellerinden geldiğince yardımcı olacaklar.”

“Bizim arzumuz, eserlerin sende kalması. Hiç olmazsa kısa bir süre için, Balkanlarda ortalık durulana kadar. Savaş öncesinde, Büyük Güçlerin çekişmesinin nereye varacağını öngörerek, bütün değerli buluntularımızı müzelerden alıp sapa manastırlara, dağlara, mağaralara gizleyerek emniyete almamızı öneren bir arkeolog arkadaşımı hatırlıyorum. Yabancıların daha önce de sık sık yaptıkları gibi, ülkemize gelerek topraklarımızda kapışacaklarını, her yeri yakıp yıkarak ülkemizin sanat değerlerini müzelerine götüreceklerini söylüyordu. Hiç kimse ona kulak asmadı, ciddiye almadı. Daha sonra, Naziler en değerli eserlerimizi Almanya’ya götürmek üzere sandıklara yüklemeye başladıklarında ona hak verdik.”

“Anesti’nin aksine, gelecek günlere ilişkin en küçük bir iyimser beklentim yok. Kaderinin fırlatıp bıraktığı Akdeniz’in bu tehlikeli bölgesinde, ülkemiz daha çok çileler çekecek, korkanm. Ülkemiz derken, yalnızca toprağıyla insanların değil, özellikle uygarlığını, dilini, geleneklerini ve tarihini kastediyorum. Avrupa’nın en eski ulusuyuz, beş bin yıldır bu topraklarda yaşıyoruz. Son yirmi beş yüzyılda doğudan, batıdan, kuzeyden ve güneyden gelen her tür kavim tarafından birkaç kez işgal edildik. Bugünlere kadar gelebildiysek, yalnızca bu topraklar için azimle savaştığımız için değil, manevî mirasımızı, tarihimizi, geleneklerimiz ve dilimizi canla başla savunduğumuz içindir. Yenilip yüzyıllarca boyunduruk altında yaşamış olabiliriz. Ama ruhumuz özgür kaldı, hiçbir işgalciyle uzlaşmadık, geçmişimizi yadsımadık, atalarımıza ihanet etmedik. Neden biliyor musun Mihali? Daha ilk başından beri uygarlığımız, sanatımız ve dilimiz olmadan, geçmişe ve tarihe saygı duymadan ulusumuzun var olamayacağını anladığımız için.”

“Günümüzde bu değerler anlamsız, modası geçmiş sayılabilir, ama gelecekte büyük önem kazanacak, savunulmaları için çetin mücadeleler gerektirecekler. Halkımız hiçbir zaman güç, iktidar ya da para için savaşmadı, kavramlar ve idealler için, özgürlüğü ve onuru için mücadele etti. Avrupalılar bugün bize kızılıyorsa, başka çağlardan

geldiğimiz, varlığımızla insanlığın en büyük kazanımlarını, yakın gelecekte bizi bekleyen totaliter yönetimlerle hiç uyuşmayan değerleri hatırlattığımız içindir.”

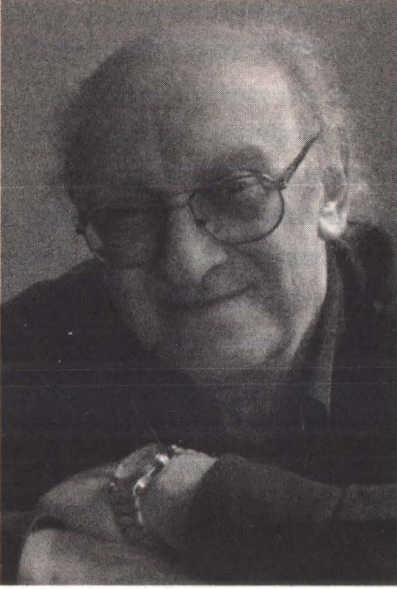
“Bu tarihî eserleri elinden geldiğince korumaya çalış. Kim bilir, belki de Parmak Çocuk’un ardı sıra bıraktığı çakılların işlevini görebilir, insanlara geçmişlerini hatırlatmaya yardımcı olabilir. Durumun kötüye gittiğini görürsen, daha derinlerde, ulaşılması daha da zor olan başka bir mağara bul. Tarihî eserleri oraya taşıyarak, daha iyi günler gelene dek iyice gizle, istersen sen de onlarla kal. Ama dikkat et, insanlarımızın çektiği bunca yüzyıllık çilelerden sonra nihayet bir şeyler anlamaya başladıklarını görene, artık düşlerin yasaklanmadığından, dünyayı güzelleştirme özleminin yasa dışı eylem sayılmadığından emin olana dek ortaya çıkma. Ancak o zaman sakladıklarını alıp mağaradan çıkabilir, öykülerini çekinmeden anlatabilirsin. Onların öyküsü bizim de öykümüzdür.”

“Bütün kalbimizle sana iyi şanslar dileriz.”

“Anesti ile Andonia Mandaka.”

Bitirdiler, imzalarını attılar. Akşam vakti oyunlarını bitirerek eve gelmeleri için seslenen ana babalarının uzaktan gelen seslerine kulak kabartan iki küçük çocuk gibi bakıştılar. Gözlerinden yaşlar süzülürdü.

Dışanda, bütün dağ, bütün Attika Ovası yağmur altındaydı. Fırtına tekrar şiddetlenmişti, gökyüzü kapkara bulutlarla kaplıydı.



Petros Markaris (1937 –)

Πέτρος Μάρκαρης

İstanbul'da doğdu, Kurtuluş semtinde ve Heybeliada'da yaşadı. Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Viyana'da iktisat eğitimi aldı. 1964'te Atina'ya yerleşerek şirket yöneticisi olarak çalışmaya başladı. 1976'dan bu yana sadece yazarlıkla uğraşüyor. Edebiyat dünyasına İstanbul'un Rumca yayımlanan Pyrsos dergisinde tiyatro oyunları yazarak girdi. Başta Goethe ve Brecht olmak üzere Almanca'dan çeviriler yaptı. Televizyon dizilerine ve tanınmış yönetmen Theodoros Angelopoulos'a senaryolar yazdı. Son yıllarda ilgisi polisiye romanlara yöneldi. Yabancı dillere en çok çevrilen ve yurtdışında en çok tanınan yazarlardan biridir. 2008'de bir dö-

nem Milli Kitap Merkezi'nin başkanlığını yürüttü.

Markaris romanlarında medya ile eğlence dünyasının perde arkasını, yasadışı işlere bulaşmış politikacıları ele alır. Doğu bloğunun yıkılmasıyla Batı Avrupa ülkelerinde boğaz tokluğuna çalışmak zorunda kalan göçmenlerle onları sömüren suç örgütlerinin işleyişini anlatır. Gündelik yaşamın ayrıntılarına eğilerek polisiye roman formunda çağdaş Yunan toplumunun portresini çizer.

Başlıca eserleri: Ali Reco'nun Hikâyesi, Kral İbi'nin Destanı (tiyatro) '36 günleri, Büyük İskender, Leyleğin Havada Asılı Kalan Adımı, Odyssea'nın Bakışı, Sonsuzluk Artı Bir Gün, Bir Cinayetin anatomisi. (senaryo) Gece Bülteni, Alan Savunması, Büyük Ortak, Che İntihar Etti, Eskiden Çok Eskiden (polisiye roman)

Yeşil Kart

Πράσινη κάρτα

(Öykü)

Ufaklık, kollannı havada süzülen bir planör gibi açmış, küçük tombul bedeni döne döne ilerliyordu. 3 Eylül Caddesi fazla kalabalık olmadığından, anası bir eliyle alışveriş torbalannı taşımak, diğer eliyle elinden tutmak zorunda değildi. Kaldınmın iç tarafında, gözetimi altında, ileri geri gitmesine izin veriyordu.

Ufaklık, Viktorya Meydanı'nda birkaç adım atmıştı ki, boş teneke kutusunu gördü. Oraya gelene kadar yırtık bir kesekâğıdını, ezilmiş bir kola kutusunu, çürük bir limonu ve büyük bir zevkle üç dükkân öteye savurduğu karton bir meyve suyu kutusunu tekmelemişti. Koleksiyonunda şimdilik teneke bir kutu yoktu.

Kutunun önünde bağdaş kurmuş, başı yana eğik, gözleri kapalı adama baktı. Kareli bir gömlekle yırtık bir blucin giyiyordu. Boynunda karton bir tabela asılıydı.

Ufaklık kayıtsızca yürümeye devam etti. Anı hareketleriyle sıynan tişörtünün altından aşın gelişmiş küçük göbeği görünüyordu. Gözlerini Telefon İdaresi'nin kulesine dikmiş ilerlerken, ayağı güya rastlantıyla tenekeye dokundu. Vuruş yumuşak, ancak ustacaydı. En deneyimli kalecileri bile ters köşeye yatıracak türden, dışa doğru falso-luydu. Teneke kutu kendi eksenı etrafında iki kere dönerek devrildi, içindeki bozukluklar kaldınma saçıldı. Ufaklık, tekmesinin sonuçlannı görmek için başını çevirmeden, golden sonra santraya koşan futbolcular gibi anasına koştu. Böylece, çiçek demetleri ya da şekerleme

paketlerinde kullanılan türden gümüşü bir kurdeleyle adamın boynuna asılmış tabelayı okuma fırsatını kaçırdı. “Bosna Sırbıyım ve açım.”

Teneke kutunun kof sesi dilenciye uyandırdı. Ufaklığın tekmesini fark etmediğinden kutunun devrilmesine şaşırmişti. Yerde emekleyerek bozuklukları toplamaya çalıştı. Fazla uzağa gitmemişlerdi, ancak bir tanesi döne döne 3 Eylül Caddesi’ne doğru yuvarlanıyordu, onu da sandaletli bir kadın ayağı durdurdu. Bozukluğu kaldıran bayan, yetmişine merdiven dayamıştı. Viktorya Meydanı’nın Atinalı küçük burjuvaların gururu olduğu dönemlerden kalma müzelik bir parçaydı. Oğlunun marifetlerine kayıtsız, yoluna devam eden kadına kızgınlıkla baktı. Etrafına duyuracak, ama uzaklaşmış kadının duyamayacağı kadar yüksek bir sesle, “Hanım, hanım, tosununa özür dilemeyi öğretsene!” dedi.

Kadın teneke kutuya yaklaşıp içine bozukluğu atarken gözü tabelaya ilişti. Bu sefer dilencinin duyabileceği, ancak gelen geçenin duyamayacağı gibi, “Sizler de hep burada toplandınız, be oğlum,” dedi. “Sırlar, Bosnalılar, Bosna Sırplan, Makedonlar, Arnavutlar... Kaderimiz hep iç savaşlar ve göçmenler oldu.”

Bosnalı, kadının uzaklaşmasıyla rahatladı. Dikkat çekmek istemiyordu. Deneyimleri, iyi bir dilencinin tıpkı ağaçlar ve kaldırım taşları gibi, çevresine uyum sağlamasının gerektiğini öğretmişti. Ayaklarını topladı, çenesini dizlerine dayayarak gözlerini kapadı. Sağlıklı görünmek istemiyordu. Öte yandan, toplu alanda mikrop taşıyan hastalıklı biri gibi de görünmek istemiyordu. Bu yüzden, ayaklarını toplayıp gözlerini kapatıyordu. Çalışamayacak kadar bitkin görünmesi yeterliydi. İç saati, gözlerini aralayıp etrafını kolaçan etmesi için belirli aralıklarla onu uyanyordu. Buna “keşif hareketi” adını vermişti ve sık sık tekrarlıyordu.

Böyle bir “keşif hareketi”nde onları gördü. Flocafe önünde duruyor, sokağı geçerek meydana doğru yürümeye hazırlanıyorlardı. Adaleleri gelişmiş, geniş omuzlu, bar koruması görünümlü, itişerek şakalaşan iki sevimli delikanlıydılar. Aralanmış göz kapaklarının arasından gülüşerek yaklaştıklarını görünce, içinden “Geçen gün bir kişi

gelmişti, bugün ikiye katlandılar,” diye geçirdi.

Torbasını dizlerinin arasına çekerek, tenekeyi ve bozuklukları içine attı. Diğerleri hareketlendiğini görünce şakalaşmayı bıraktılar. Birbirlerinden uzaklaşıp yolunu kesmek için, biri Aristotelus, diğeri 3 Eylül Caddesi'ne doğru yöneldiler. Bosnalı geri geri giderek Elpida Sokağı'na doğru kaçmaya çalıştı.

Ona köşede yetiştiler. Biri boynuna sarılıp dostça bir ifadeyle, kulağına “Ne zaman akıllanacaksın?” diye fısıldadı. “Buraya gelmemeni söylemişim. Burası iyi para bırakıyor, bizim çocukların yeri. Beni arkadaşımı getirmeye mecbur ettin.” Diğeri ifadesiz bir yüzle, sessizce ve profesyonelce yumruklarken, yere yıkılmaması için daha fazla sıktı.

Çevrelerinde, gelen geçenler, meydanda gezinenler, büfelerin garsonları ve müşterilerinden oluşan bir kalabalık toplandı. Bedava bir gösteriyi kaçırmak prensiplerine ters düşmüş gibi, araya girmeden seyrediyorlardı. Sadece babasının kucağındaki küçük bir oğlan, korumanın hareketlerini taklit ederek havaya yumruklar savuruyordu.

Bosnalıyı bıraktılar, yere yıkıldı. Konuşkan koruma eğilip torbasını aldı. Aynı dostça ifadeyle, “Bunu da ceza olarak alıyorum,” dedi. Kalabalık geçmeleri için açılarak yol verdi. İkinci koruma, küçük oğlanın yanında durup onunla hayali bir boks maçına çıkmış gibi havaya göstermelik birkaç yumruk attı. Sonra şakalaşıp itişerek Aristotelus Caddesi'ne doğru ilerlediler.

İki genç uzaklaşınca Bosnalı ayağa kalkmaya çalıştı. İnsanlığı sonradan uyanan bir işgüzarın polis ya da ambulans çağırmasından çekiniyordu. Boşuna endişelenmişti, kalabalık çoktan dağılmaya başlamıştı. Bir paçavrayla yüzünü sildi, kumaşın kızıla boyandığını gördü. Neresinin kanadığını bulmak için eliyle yoklayıp yaralarından akan kanı durdurmak için paçavrayla bastırdı.

Adımları düzeline kadar bir duvara tutunarak Filis Sokağı'na doğru ilerledi. Bir gece kulübünün önünde durdu. Temizlikçi kadına ya da kaçak içki getiren kamyonlara kapıyı açmak için, gece kulübünün anah-

tarlan yandaki büfede duruyordu. Büfeciye biraz para verip dilenmeye çıkmadan elbiselerini değiştirmek için orayı kullanmayı ayarlamıştı.

Büfeci ona korku ve hastalıklı bir keyifle baktı. “Ne bu halin böyle?”

Bosnalı fazla yüz vermeden anahtarları istedi. Hiç laflayacak halde değildi. Elini yüzünü yıkayıp, elbiselerini değiştirerek evine gitmekten başka bir şey istemiyordu. Büfeci itiraz kabul etmeyen bir ifadeyle, “Pılını pırtını toplayıp defol git buradan.” dedi. “Bir iyilik yapalım dedik, başımızı belaya sokacaksınız.”

Bosnalı yüzündeki kanları yıkayana kadar tuvalette oyalandı. Temiz elbiselerini toplamaya başladığında, büfecinin kapıda beklediğini gördü.

“Paramı uçları bakalım. Şimdi kaybolacaksınız, ondan sonra ara ki bulasın.”

“Yok para... Aldılar.”

“Bana ayak yapma ulan, itoğlu. Beni mi kandıracaksınız?” Büfeci yakasına yapışacak oldu, ama kanları görünce tiksindi.

Bosnalı yaralı yüzünü gösterdi. “Görmüyorsun?”

“Marizlediler diye paramın üstüne mi yatacağsın? Şimdi görürsün sen!”

Büfeci göz açıp kapayana kadar dışarı çıkıp kapıyı yüzüne çarptı. Aynı anda anahtarın kilitte dönerken çıkardığı ses duyuldu. Büfeci dışarıdan seslendi. “Polisler gelip götürene kadar orada kalacağsın.”

Paniğe kapılıp kapıyı tekmelemeye başladı. “Peki, peki, verecek parayı.”

Bütün kazancını torbaya koymayıp ceplerine paylaşmayı akıl ettiği için Allah’a şükretti. Bu durumda, yine de günlük kazancının tümünü kaybedecekti, ama bu haliyle polisin eline düşmeyi düşünmek bile istemiyordu. Tekrar anahtar sesi duyuldu, büfeci uzattığı üç binliği aldı.

“Burada insanlar borcuna sadık kalır. Avrupa Birliği sayesinde borç ve hibelerle kanımızı emen sizler gibi değiliz. Buraya gelip memleketi kendinize benzettiniz.”

Tek kelime konuşmadan yanından geçerek sokağa çıktı.

Milena Sırpça, “Bunu neden yapıyorsun Vasili?” diye sordu. “Yunanlı olduğun halde niye Bosnalı gibi davranıyorsun?”

Yanıt vermedi. Yüzüne buzlu suya batırdığı bir havluyu bastırıyordu. Kendini bitkin hissediyor, her seferinde aynı şeyleri tekrar tekrar anlatmaya üşeniyordu.

“Tamam, ben Sarayevo’da Fransızca öğretmeniydim ve burada otellerin tuvaletlerini temizliyorum. Çok mantıklı. Ama seni anlayamıyorum. Bosna’da Yunanlıydın, Yunanistan’da da Bosnalı oldun.”

İlinmiş havluyu tekrar ıslatmaya gitti. Yanıt vermemek için güzel bir bahane bulmuştu. Bu tartışma hiç bir yere varmayacaktı. Yaşamını başka türlü planlamış, olaylar istediği şekilde gelişmemiştir, olan biten buydu. Üniversiteye giriş sınavlarında iki başarısız denemeden sonra, kendini Saraybosna’da Kimya Mühendisliği Fakültesi’nde öğrenci bulmuştu. Orada Milena’yla tanıştı. Fransız edebiyatı mezunu ve ondan biraz yaşlıydı. Okul devam ederken annesi öldü, başka akrabası yoktu. Böylece Milena’nın ailesiyle bütünleşti. Zaten tanıştıklarının üçüncü ayından beri birlikte yaşıyorlardı. Vasili, Milena ve demirci ustası ağabeyiyle ailesi. Yugoslavya’daki iç savaşla üniversite kapandı. Artık kimse Fransızca öğrenmiyor, yeni evler yapılmıyordu. Tek kurtuluş çareleri Vasili’ydi. Arkalarına bakmadan topluca Yunanistan’a geldiler.

Burada şartlar değişmişti, memleketindeydiler, herkes ona güveniyordu. Bir fabrika ya da laboratuarda mesleğiyle ilgili iş aramaya başladı. Yüzüne kapanan her kapıyla birer basamak indi. Vasıfsız işçi konumunda görüldüğünü anlayınca paniğe kapılıp basamakları inç inç inmeye başladı. Sonunda bir inşaatta amelelik yapmak istedi, oraya da kabul etmediler. Yabancılar daha yapılıydı ve fazla mesai fiilan istemeden yevmiyenin yansına çalışıyorlardı. O, narin yapılı bir Yunanlıydı, işverenini ihbar edebilir, başına işler açtırabilirdi.

Dilencilige rastlantıyla bulaştı, gırgırına. Çaldığı son kapının yüzüne kapandığı gün kafası bozulmuş, bir kartona “Bosna Sırbıyım ve açım,” diye yazmıştı. Sonra tabelayı bir iple boynuna asarak yere otur-

muştı. Vatandaşlarına bir Yunanlının kendi ülkesinde nasıl Bosnalı konumuna düştüğünü göstermek istemişti. Aklınca kendini cezalandırarak onları utandıracaktı. Nasıl iş bulacağım diye kafa patlatırken, ayaklarının arasında madeni bir tıklama sesi duydu. Eğildi, önünde bir yüz drahmilik duruyordu. Birileri bakıyor mu diye etrafına bakındı, bozukluğu cebine attı. Az sonra ikincisi geldi, bu sefer kâğıt bir iki yüzlüktü. Aniden beyninde bir şimşek çaktı. Bir Yunanlı dilenince herkes tarafından bir esrarkeş olarak algılanıyordu. Ama bir Balkan göçmeni dilendiğinde, ortalama Yunanlının yardımsever olduğunu hissetmesini sağlayan ikinci sınıf bir yaratık oluyordu. Böylece yapabileceği tek mesleği, Bosnalı dilenci kişiliğini keşfetti.

İşinin ustası olduğu için iyi kötü başının çaresine bakabilen Milena'nın ağabeyi, "Bosnalı olarak yaşamayı aklına koyduğuna göre, niye inşaatlara gitmiyorsun? Sana iş bulabilirim," dedi.

Vasili istemedi. Evraklarını sormadıklarını varsaysak bile, çalışırken ağzından Yunanca bir şeyler kaçırabilir, başı belaya girebilirdi. Aslında dilencilik yaparken de ağzını sıkı tutmalıydı, ama o daha kolaydı. Bir de vatandaşı müteahhitlerin, gözünün içine baka baka, kendisini Bosnalı gibi sömürmelerine gönlü razı olmuyordu.

Bunları aklından geçirirken, dilenecek bir yer bulmak için de aklını zorluyordu. Viktorya Meydanı'na bir daha gelemezdi, başına büyük işler açılacağı kesindi. Birden Lenorman Caddesi'nin alt kesimlerinde, yanındaki parka masalar çıkaran ve öğle akşam açık olan kebabçıyı hatırladı. Havluyu atarak kebabçının çevresini incelemek üzere çıkmaya hazırlandı. Milena'ya döndü ve Sırpça, "Sanırım, takılacak güzel bir yer buldum," dedi.

Milena yanıt vermedi. Gözyaşlarına boğulmamak için dişlerini sıkarak sessizce baktı. Sonra sımsıkı sarılıp başını göğsüne gömdü.

Kebabçının sokağa açıldığı köşeye kuruldu. Karşısında çiçek tarhları ve banklarıyla park uzanıyordu. Aralarında, rüzgârda savrulma-

sınlar diye lastikle tutturulmuş kâğıt masa örtüleriyle kaplı masalar serpiştirilmişti.

Öğle yemeğine gelenler azdı, kimsenin dikkatini çekmedi. Akşam müşterilerinin gelmeye başlamasıyla ilk sıkıntılar baş gösterdi. Bir garson yaklaşıp, el kol işaretleriyle işlerinin olduğunu, onu ayak altında istemediklerini anlatmaya çalıştı. Fazla uzatmadan kalkarak öbür tarafa geçti. Kebapçının bitişiğindeki apartmanın duvarına yaslandı. Burası o kadar merkezi değildi, ama en azından hır gürden kurtulacaktı.

Kebapçının adı, “Korahais’in biftekleri” idi. Düğmeleri açık, gömleği ter içinde birinin yaklaştığını gördüğünde, onun Korahais olduğunu tahmin etti.

“Sana yer değiştirmeni değil, gitmeni söylemiştik,” dedi sertçe. “Seni dükkânımın önünde istemiyorum.”

“Değil dükkân burada.”

“Burası benim apartmanım. İyi dinle, daire değil apartmanım dedim, dört katı da benim. Haydi, yaylan bakalım.”

Korkudan mı yoksa Korahais’ten gelen ter ve kebab kokularına dayanamadığından mı bilinmez, fazla diklenmedi. Ama inadı tutmuştu. Korahais arkasını dönüp uzaklaşır uzaklaşmaz, parka doğru yürüdü. Bir bank seçip önünde bağdaş kurdu. Bütün masaları dolmuş kebabçı tam karşısındaydı. Midesinin guruldadığını duydu. “Saraybosna sendromu,” diye düşündü. “Aç ya da tok fark etmez, yemek görünce miden guruldar.”

“Yanni, şuna bir şeyler verip defediver. Yemek yerken aç gözlerle seyretilmekten hoşlanmıyorum.”

“Sabahtan beri kovuyoruz, gitmiyor.”

Müşteri karısına döndü. “İyi de, sana ne?” diye tersledi.

“Bana nesi var mı? Başımıza kaldılar, hiç olmazsa yemek yerken rahatsız etmesinler.”

Vasili, uzaktan Korahais’le garsonun ona doğru geldiğini gördüğü halde yerinden kımıldamadı.

"Buradan defolmanı söylememiş miydım, ulan!"

"Burası park, değil dükkân."

"Şimdi sana ne olduğunu göstereceğim!" Yerden kaldırmak için çekiştirmeye başladılar.

Birden, Bosnalı olmaya karar verdiği günkü gibi sinirlendi. Garsonu hırsla tekmeledi, o da dengesini kaybederek az önce sataşan çiftin masasının üzerine devrildi. Tandır dolu servis tabağı kadının kucağına düştü, kadın isteri krizine girdi. Vasili sevinmişti, çünkü herkesi kışkırtan oydu. Korahais, garson ve üstü başı berbat olan kadının kocası, devriye aracı gelene kadar Vasili'yi zorlukla zaptedebildiler.

"Geldikleri yere geri gönderin, rahat edelim."

Kadının isteri krizi bütün şiddetiyle devam ediyordu. Vasili'yi, iki ucunda kadınla kocasının, ortasında ise Korahai, garson ve polisin durduğu bir yanm ayın içine hapsetmişlerdi.

Görevli komiser yardımcısı bıkkınlıkla, "Geri gönderemeyiz," dedi. "İç savaş yaşayan bir ülkeden geliyor ve siyasî mülteci konumunda." Vasili'ye dönerek evraklarını göstermesini istedi.

Bütün kaçak göçmenlerin böylesi durumlarda yaptığı gibi, emniyet görevlisinin gözlerine bakmadan konuştu. "Evrak yok. Ben siyasî mülteci. Kaçak geldi."

Korahais kendinden geçmişti. "Buyurun bakalım, serserinin biri gelip dükkânımı dağıtacak, sonra da siyasî mülteciyim diye elini kolunu sallayarak çekip gidecek, öyle mi?"

Komiser yardımcısı polise döndü. "Bunu nerede yakaladınız?"

"Parkta yakaladık amirim."

"Parka masa çıkarma iznin var mı?"

Korahais bu iş için birilerine rüşvet verdiğini ima etmek için dik dik baktı, ama komiser yardımcısı etkilenmedi. "İznin var mı?" diye ısrar etti.

"İznim yok diye masalanı kırma, müşterilerimi kovmaya hak mı kazanıyor?"

“Ondan davacı ol.”

“Sonra da yıllarca mahkemelerde sürüneyim, öyle mi?”

“O senin bileceğin iş.”

Beklediği desteği bulamayan Korahais, Vasili'ye döndü. “Öyle boktan bir memlekette yaşıyoruz ki, evlerimizi soyarak dükkânlanımızı dağıtmakta haklısınız, az bile yapıyorsunuz.” dedi.

Komiser yardımcısı böyle laflara alışkındı, duymazlıktan geldi. Vasili'ye döndü. “Hakkında ihbar olmadığına göre gidebilirsin.”

“Sen iyi bir insan. Benim memleketin insanları seviyor.” Artık konuşmasına dikkat etmesi gerekmiyordu. Konuşması kendiliğinden öyle bozuk çıkıyordu.

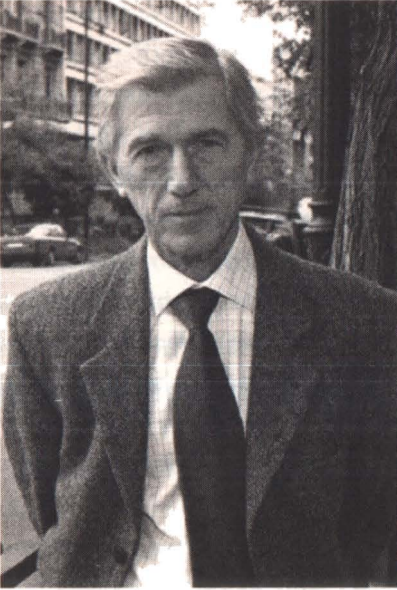
“Yağ çekmeyi bırak da yavlan bakalım. Bu serseriden hoşlanmadığıma şükret.” Korahais'i kastediyordu.

Bir daha teşekkür ederek odadan çıktı. Merdivenleri ikişer ikişer indi. Girişte, endişeli bir orta yaşlı bayan yolunu kesti. “Nöbetçi memur hangi katta biliyor musunuz?”

Sırpça, “Anlamıyorum, yabancıyım,” diye yanıtladı.

Karakolun bulunduğu sokak ıssız ve karanlıktı. Sadece, geceleri de açık kalan bir büfeden zayıf bir ışık yayılıyordu. İtişip kakışirlarken buruşan tabelasını düzelterip boynuna geçirdi. Büfeye sırtını dayayarak kıcı kaldınma değene kadar alçaldı. Teneke kutusunu kaybetmişti, mendilini açtı. Yoldan ne araba, ne de otobüs geçiyordu. Yayalann sayısı az, yüzleri ilgisizdi.

Ama o, gecenin bu ilerlemiş saatinde, boynunda “Bosna Sırbıyım ve açım,” diye yazan tabelasıyla umursamazlıkla beklemeye devam etti.



Thodoris Kallifatidis (1938 –)

Θοδωρής Καλλιφατίδης

Thodoris Kallifatidis Peloponez'in Mol-lai kasabasında doğdu. Babası Karadeniz kökenli Lozan mübadillerindendi. Liseyi Atina'da okuduktan sonra Karolos Kun'un Tiyatro Okulu'ndan mezun oldu. Askerlik-ten terhis olur olmaz İsveç'e göç etti. Stock-holm Felsefe Fakültesi'nde tahsil görüp aynı okulda öğretim görevlisi oldu. 1976'dan beri yaşamını yazar olarak kazanıyor. Eser-lerini önce İsveççe yazıp daha sonra Yu-nancaya çeviriyor. İsveç'in en tanınmış ya-zarlarından biridir. Roman, öykü, şiir, gezi yazıları, piyesler ve senaryolar yazıyor.

En önemli eserleri: *Kölelerle Efendiler, Ti-mandra, Cennette Yedi Saat, Altıncı Yolcu, Ku-*

zey Işığı, Annelerle Oğullar, Geçmiş Rüya Degildir. (roman)

Annelerle Oğullar

Μητέρες και γιοί

(Roman)

İlk gün

Asansörden yan karanlık koridora çıktığımda, annem dairesinin kapısının önünde duruyordu. Kucağını daha da büyötmek istercesine kapıyı açık tutuyordu. Yalnız değildi, yanında Maria'yla üç çocuğu da vardı. Çocuklar esmer ve sessizdi, gözlerinden alevler çıkıyordu. Maria, son gördüğömden daha zayıftı, güzelleşmişti.

Kapıda biraz aklım karıştı, bunlan yazarken de hâlâ aklım karışık. Maria hakkında yazmaya hakkım var mı? Ondan izin almam gerekmez mi? Birkaç yıl önce, hazırladığım bir röportaj için Paris'te Ceza-yirlilerin kaldığı bir mahallede fotoğraf çekiyordum. Beni linç etmelerine ramak kalmıştı. Batı'da birbirimize işgal edilmiş öлке gözöyle baktığımızı ilk o zaman fark ettim. Çevremizdeki insanların yüz ve bedenleriyle her istediğimizi yapıyor, kaderlerini kolonize ediyoruz. Dertlerini çalarak hikâyelerinden yararlanıyoruz.

Maria Mısır göçmeni. Çocuklarının önüne birer tabak yemek koyabilmek için köle gibi çalışan cesur bir kadın. Boşanmış. Onu yalnız bırakmam gerekmez mi? Onu benim hikâyeme karıştırmanın ne gereğı var?

Ama orada, karşımda duruyordu işte. Timsahın önünde durursan, timsah mutlaka seni yer. Orada durması, aynı zamanda bir sorun yaratıyordu. Önce kimi selamlayacaktım?

Bunca beklediğim annemle buluşmam, birden bir protokol sorunu ortaya çıkarmıştı.

Maria'yla çocuklarımdan başlamaya karar verdim. Sonra da annemi kucaklamaya yeltendim, ama doğrusunu söylemek gerekirse beni kucaklayan o oldu. Her zaman kucağı benim kucağımdan büyüktü. Ben kucağına sığabildiğim halde o benim kucağıma sığamıyordu ve bu bedenlerimizin boyutlarıyla ilgili değildi.

Maria'yla çocuklar dairelerine girdiler. Bir prenses gibi giyinmiş olan küçük kız kapıdan geçerken gözlerini benden ayıramıyordu. Kim bilir neler görüyordu. Kim bilir Maria benim hakkımda neler anlatmıştı.

“Merhaba anne!”

“Hoş geldin günışığım!”

Kendimi biraz tuhaf hissettim. İsveç'te bana kimse “günışığım” demez. Valizimi kaldırmak üzere eğildi, onu engelledim.

“Yapabilirim evladım, yapabilirim.”

Gözyaşlarına sıra ne zaman gelecek diye meraklandım.

Şimdi! Daireye girer girmez, her zaman olduğu gibi gözyaşlarıyla ifade ettiği mutluluğuna teslim oldu. Ama ben ne yapmam gerektiğini biliyordum.

“Bu kadar güzel kokan ne anneciğim?”

Hemen yüzü aydınlandı. Gözlerini sildi. Yüzünde başka kimsede görmediğim bir ifade belirdi. Nasıl anlatılır bilmem!

Bu ifade belli belirsizdir, aniden şekillendiği gibi aniden de kaybolur. Gözleri kısılır, kirpikleri titrer, dudaklarıyla burnu buruşur, bakışların sabit ama kurnazcadır. Beni kandıramazsın, seni ben doğurdum, içini de dışını da senden iyi bilirim, der gibidir. Konuyu değiştirebildiğini sanıyorsun, ama bunu kurnazlığınla başaramadın. Seni çok sevdiğimden öyle sanmana izin veriyorum sadece, böbürlenip havalara girme sakın!

Bu bakışı başka kimsede görmemem çok doğal, çünkü sadece tek bir annem var.

Bu güzel kokan şey, elbette finnda hazırladığı bir yemekti.

“Paskalya’da burada olmadığından, özellikle senin için hazırladım.”

Büyük parçalara ayrılmış oğlak eti! Etrafında da tereyağında yüzen patatesler.

Üç yaşındaki çocukluğumu taklit etmeye çalışarak, “Ben sakallı et yemem!” dedim.

Annemin büyük bir sevgiyle yaşattığı anılarından. Ama ben maalesef hiç hatırlayamıyorum. Annem her seferinde sesimi taklit ederek, küçüklüğümde böyle tuhaf bir bahane öne sürerek oğlak eti yemek istemediğimi anlatmaya bayılır.

Hikâyeyi tabii ki daha önce çok dinledim. Ne önemi var! Bir o kadar daha dinlemeye hazırım.

Sofraya oturmamıza birkaç dakika kaldı. Demek ki valizimi açacak kadar zamanım var. Anneme yüz kınışıkları için bir kremle bir kutu çikolata aldım. Neden zahmet ettim diye sitem etti, ama hiçbir şey getirmeseydim kınılacağını biliyorum. Ashında armağanların hiçbir önemi yok. Annem sadece ellerin boş olmasını sevmez.

“Hiçbir yere ellerim boş gitmem!” dediğini duyanım çocukluğumdan beri. Bu gereksinim hiç tartışılmaz bile. Bir yere gitmek, ellerinde bir şeyler olması anlamına gelir.

Almak ve vermek! Annemin hayatını şekillendiren bu iki eylem arasındaki denge. Hatta bununla kalmayıp bir teori bile geliştirdi. Ne kadar çok verirsen o kadar çok alırsın.

Gereğinden fazla iyimser bir teori. Ama bununla doksan iki yıl yaşadığına göre, araya girip doğruluğunu yadsımaya hiç niyetim yok. Benim teorime göre, arka arkaya doksan dokuz kez verdiği halde, yüzüncü defa bir kereliğine vermezsen herkes seni bu son defayla hatırlar.

Neyse, annem getirdiğim yüz kremi denemek üzere banyoya girdi. Ona baktım, elinde bir baston tutuyordu. Bir önceki görüşmemizde bastonu yoktu. Küçük titrek adımlarla, beli bükük yürüyordu. Baston göz alıcı açık maviydi. “Annem yaşlandı,” diye düşündüm, ama asıl sorun ne kadar yaşlandığıydı.

Banyodan, beli biraz daha dik ve daha canlı adımlarda çıktı. Yüzünde kocaman bir gülümseme yayılmıştı.

“Gördün mü, bütün kınşıklar yok oldu,” dedi.

Oğlak eti muhteşemdi. Hem iyi pişmişti hem de hiç kokmuyordu.

“Bu kadar güzel pişirmeyi kimden öğrendin?” diye sordum ağzım dolu.

“Deden öğretti. Eti limonla ovuyorum. Yemeğe limon koymak yetmez, eti iyice ovmak gerekir. Babam, toprağı bol olsun, bu işlerden iyi anlardı. Bilmediğı tek şey parasını korumaktı. Annemi delirtirdi, ‘Senin ceplerin delik, ihtiyar,’ derdi rahmetli.”

Bunun üzerine, dedem için yeni bir hikâye anlatmasının sırası gelmişti.

“Dedene, köyün içinde güzel bir arsa miras kalmıştı. Birileri orada ev inşa etmeye başladı. Annem neler olduğunu öğrenmek isteyince, babamın onu armağan ettiğini öğrendi. ‘Zavallıların çocukları daha küçük ve kalacak evleri yok!’ Annem kendini kaybetti. Sağını başını yoldu, bir deliyle evlendiğini söyledi. Babam da onu teselli etmeye çalıştı. Babam çok iyi kalpliydi. Biraz hesabını bilse çok zengin olabilirdik.”

Ama bunu der demez, düzeltme ihtiyacını duydu.

“Şimdi de zenginiz, hem de çok zengin! En zenginleri de benim. İki oğlum, beş torunum, torunlanmın da dört çocuğı var. Yakınlarda kızımızdan da torun gelecek nasılsa.”

“Kızımız,” dediğı kızım Yohanna. Bekâr oluşuna kafayı takmış, ikide bir konuyu oraya getiriyor.

“Anneciğim, artık kocaman kız oldu. Ne yapacağına kendisi karar verebilir,” diye onu savunma ihtiyacını duyuyorum.

Aslında savunmama hiç gerek yok. Annem torununun hâkim oluşuyla müthiş gururlanır. “Milleti hapse mi atıyor yani?” diye sorar sık sık. Ama böyle düşünmesinden hoşlanmadığını bildiğinden, “Önemli olan sağlığının yerinde olması,” diye lafı çevirir.

Yine de bildiğinden şaşmaz. Hâkim kızımın bekârlığına tekrar tek-

rar değineceğini iyi bilirim.

Aslında o kadar da tuhaf değil. Annem için hayat aileyle eş anlamlı, özellikle kadınlar için. Günümüzde durumun değiştiğini söyleyerek ukalalık etmek istemiyorum. Bazen iki dünya görüşünün arasında kalmak akıl karıştırır. İsveç'te ailenin toplum içindeki ağırlığı aynı değildir. Çocuklar bağımsız olabilecek şekilde yetiştirilir. Ne kadar erken ve ne kadar çok bağımsız olurlarsa o kadar iyi.

İsveç'teki ilk günlerimden bir olay hiç aklımdan çıkmıyor. Bir kızın evine yemeğe davet edilmişim. Yemekten sonra kızın beş yaşındaki küçük kardeşi bir arkadaşına gideceğini söyledi. Saat gecenin sekiziydi. Hiç kimse telaşlanmadı, hiç kimse itiraz etmedi, hiç kimse hiçbir şey sormadı. Sadece nazikçe çok geç kalmamasını rica ettiler.

Benim sorunum hem İsveç hem de Yunan yaklaşımlarına hak vermem. İkisinin de iyi tarafları var. Yunanlılar annelerinin, İsveçliler ise toplumun oğulları olur. İkisi arasında seçim yapamıyorum ve aklım karışıyor. Kafasında iki yüz taşıyan mitolojik yaratıklar gibiyim.

Yemekten sonra durgunlaştım. Havaalanına gitmek için gece üçte kalkmışım. Kulaklarım hâlâ uğulduyordu ve içtiğim iki kadeh şarap daha çok uykumu getirmişti. Annem bir yüksük kadar şarap içmişti. Daha fazlasını içtiğini hiç görmedim. Ama o da yorgun görünüyordu.

“Sen git uzan biraz,” dedi annem.

“Bulaşıkları yıkamak istiyorum.”

Yellenmişim gibi uzun ve tatsız bir sessizlik oldu. Pipomu bir kenara bırakıp sofrayı toplamaya yeltendim. Dayanamayıp müdahale etti.

“Lütfen yerine otur! O benim işim.”

İşte yeni bir toplumsal davranış farklılaşması. İsveç'te bulaşıkları yıkar, evi temizler, gömleklerimle kanının eteklerini ütülerim. Annem ilk duyduğunda bayılacak gibi olmuştu. Oysa ben oğlunun hamaratlığıyla gururlanacağını bekliyordum. Annemin evinde hiçbir ev işi yapmam.

“Anne, bir kez daha bulaşık yıkasam bana hiçbir şey olmaz,” diyecek oldum.

Bana katılmadı.

“Elim ayağım tuttuğu sürece, bulaşık yıkamak benim işim.”

Geri çekildim.

“Meyve ister misin? Çilek, elma ve kavun var.”

“Sağ ol, ama tıka basa doydum.”

“Zavallı oğlum benim, bir kuş kadar yiyorsun.”

Yorum yapmadım. Kendimi bildim bileli beni şişmanlatmaya çalışır. Pudra şekerin altına gömdüğü bir tabak çilek aldı önüne. O çilekleri nasıl yiyeceğini düşünmek bile tüylerimin diken diken olmasına yetti.

“Güzel mi?”

“Eskisi gibi değil. Baban, toprağı bol olsun, çilekleri çok severdi. Onlara yer dutlan derdi.”

Hemen gözleri yaşardı. Babamın adını andığı anda hep gözleri yaşanır. Onu o kadar çok mu seviyordu, yoksa yokluğu duygusallığını mı körüklüyor? Bir gün soracağım, ama şimdi gidip yatsam daha iyi olacak.

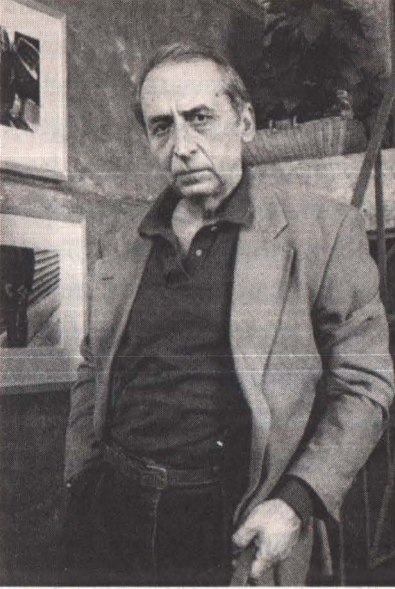
Annem yatağına kanepeye sermişti. Çarşaf mis gibi kokuyordu. Yeniden vaftiz olacakmışım gibi huşu içinde kanepeye uzandım.

“Bu dünyada, annenin evi dışında nereye gitsen misafirsin,” derdi ninem. Annem de tekrar eder.

Haklan var. Yılda bir ya da iki kez geldiğim bu yan karanlık küçük oda benim evim. Buraya geldiğimde kendimi bulduğumu iddia edemesem de evimi buluyorum. Yıllarca İsveç'te kalmama karşın bu duygu değişmediğine göre, bundan böyle değişeceğini de hiç sanmam.

Uykuya dalmadan önce neden mutfaktan hiç ses gelmediğini sordum kendi kendime. Anemin bulaşık yıkadığını biliyordum, ama hiç bir ses duyulmuyordu.

Hayatımda tanıdığım en sessiz insan. Bu konuyu daha sonra tekrar düşünmek üzere aklımın bir köşesine yazarak uykuya daldım.



Andonis Surunis

(1942 –)

Αντώνης Σουρούνης

Selanik'te doğdu. Babası İzmir mübadiliydi. Liseyi bitirince, bütün akrabalarının göç etmiş olduğu Almanya'ya yerleşti. Almanya ve Avusturya'nın değişik üniversitelerinde birkaç yanyıl okuduktan sonra çalışmaya başladı. Banka memurluğundan gemiciliğe, garsonluktan profesyonel kumarbazlığa birbirinden farklı işlerde çalıştı.

Çoğu yurtdışında geçen fırtınalı yaşamından edindiği deneyimlerden esinlendi. Kahramanları günlük yaşayan, maceracı, marjinal tiplerdir. Eserlerinin konusu barlarda, kumarhanelerde ve çağdışı koşullar altında çalışılan köhne gemilerde geçer. Argo de-

yimler ve kaba cinsel betimlemelerle dolu anlatımının arka planında derin bir duygusallık gizlidir. Soluk soluğa okunan romanlarını akıcı bir dille yazdı. Eleştirmenler Surunis'i işlediği konular açısından Jack London'a, yazı tekniği açısından da Charles Bukowski'ye benzetirler.

Başlıca eserleri: *Oyun Arkadaşları, Birinciler En Son Ölür, Gül Balosu, Gangster Gas.* (roman) *Gündüz Gece Frankfurt, Bayan Liça'nın Dikkatine, Yarım Yüzyıllık İnsan* (öykü)

Gangster Gas

Γκας ο γκάνγκσερ

(Roman)

Bana Gas derler. Kimliğimde Kosta yazmasına karşın yıllardır bu adı hiç duymadım, bana herkes Gas diye seslenir. Bütün yaşamımı takma adlarla geçirdim, bugünlere kadar gelebilen Gas oldu. Kalamata yakınlarındaki köyümde geçirdiğim çocukluk yıllarımdan kalan bir sürü başka şeyle birlikte. İlk takma adımı okula başladığım gün takmışlardı. Öğretmen okuma kitabından, enginarla bakla satan geri zekâlı bir manavın öyküsünü okumuştı. Manav eşeğiyle sokakları dolaşıyor, “Enginar, bakla” diye bağınyordu. Öğretmen, sınıftaki herkese tek tek baktıktan sonra, parmağıyla beni işaret etti. “Manav neler satıyormuş oğlum? Sen de onun gibi bağırabilir misin?” Biz köyde enginarla baklayı bostandan kendimiz toplardık. Manavların öyle şeyler sattığını daha önce ne görmüş, ne de böyle uluorta bağırıklarını duymuştum. Yine de bütün gücümle “Enginağ, bakla,” diye bağırdım.

Oydu, bir yıl boyunca adım Enginağ oldu.

İkinci sınıftayken, bir gün beden eğitimi dersinde, bütün oğlanlar birbirimize kaslanımızı gösteriyorduk. Daha o zamanlar bile sınıfın en yapılı çocuğu bendim, ortaya çıkıp kaslanımı herkese göstermek istedim: “Kollağa bakın!” İki yıl boyunca gerçek adımı hiç duymadım. Ad soyadı bir arada; “Kollağa bakın” olmuştum. Bir kusurum vardı, r yerine ğ diyordum. Başka kusurum var mıydı hatırlamıyorum, ama bu kusurumu başta ben olmak üzere dünya âlem biliyordu. Hep düzelt-

meye çalışıyordum, olmuyordu. Dilimi bir türlü damağıma değdiremiyordum. Hiç ders çalışmıyor, sabah akşam içinde iki ğ bulunan r'siz alfabeyi tekrarlayıp duruyordum. Okula da bu yüzden, r'yi öğrenmek için gidiyordum zaten. İlkokulu bitirmeme yakın r'yi sökebildim, ama aptal öğretmenlerim değil, okul doktorumuzun sayesinde.

Doktorumuz, asırlık bir çınar kadar sağlıklı, devamlı gülen bir adamdı. Onu her gördüğümde sevinir, beni her gördüğünde de üzülürdüm. Her yıl yaz tatiline doğru okula bir kez uğrar, hava değişimine ihtiyacı olan, yani yaz kampına gönderilecek yoksul, hastalıklı ve güçsüz çocukları seçerdi. Güçsüz değildim ama yoksuldum, hep bir şeylere ihtiyacım vardı. Bunu zaten kız erkek herkes bilirdi. Yoksulluğumu ve yaz kampına gönderilmem gerektiğini kim bilir kaç kez duymuşlardı, kanıksamaları için bir daha duymalarına gerek yoktu. Yine de, ilkokul sondayken okulumuza geldiğinde, doktor sessizce yaklaşarak yanımda durdu. Bu belki de son görüşmemiz olacaktı. Ceketinin cebinden bir avuç leblebi çıkarıp sıraya, kalemlerin yanına bıraktı. "Dilinin üzerine bir leblebi koyup, şöyle çevireceksin," dedi. "Bak, benim yaptığım gibi..." Ağzına bir leblebi atarak günün birinde söyleyebilmeye can attığım upuzun bir rrr çekti. "Buğada deneyebilir miyim?" diye sordum. "Burrrada deneyebilirrrsin," diye yanıtladı. İşte r'yi böyle öğrendim. Okulda öğrendiğim tek harf, o da aptal öğretmenlerimden değil, akıllı okul doktorundan. Yine de okulda geçirdiğim altı yıla helal olsun, ben öğrenmek istediğimi öğrendim.

Gas adını, köy meydanında sinema oynattıkları bir akşam, polisiye bir film izledikten sonra taktılar. İlkokulu yeni bitirmiştım. Filmdeki esas oğlana, kimseyi öldürmemesine karşın, herkes Gangster Gas di-yordu. Günün birinde birilerini öldürmemi beklediklerinden bana da bu adı yakıştırdılar. Bütün bir şehir altüst olmuş, polisler, köpekler, askerler ve çifteli avcılar delikanlıyı anyordu. Dediğim gibi kimseyi öldürmemişti, tek istediği, onu kovalayanlardan farklı yaşayabilmekti. Bütün gün, hatta bazen bütün gece boyunca bir kenarda oturup

nehre bakıyordu. Ara sıra kümeslerden bir tavuk ya da süpermarketlerden bir iki konserve çalsa da, ondan köpekler bile hoşlanıyor, hiç havlamıyorlardı. Havlayan insanlardı, o da sadece nehre baktığı, bir de şehrin en güzel kızının gönlünü çaldığı için. Kızın gözü başkasını görmüyordu. Ne şehrin en zenginini, ne en yakışıklısını, ne polis şefini, ne de gangsterlerin başını. İnsanlar çalışırken, kent yollarında araba sürerken ya da dükkânlarında müşteri beklerken, Gas'ın nehre, kızın da Gas'a bakmasını bir türlü içlerine sindiremiyorlardı. Bir gün ayaklanarak üzerine yürüdüler. Sonunda öldürdüler, ama adı bende yaşadı. Hep bu adla anıldım. Az kalsın, filmdeki oğlanla adımızdan başka sonumuz da aynı olacaktı, son anda kıl payı kurtuldum.

Gerçek adımları yıllar boyunca hiç kullanmadım, bir köşede unutarak sadece devlet dairelerinde işim çıktığında hatırladım. Ülkelere ve hapishanelere girip çıktığımda ya da evlenip boşandığımda; bir de doğaldır, son işimde. "Gas" bana yetiyordu, "gangster" ise biraz fazlaydı.

.....

Gas Almanya'da bir bar işleten babasıyla anlaşamaz, evden ayrılır. Bir süre değişik işlerde çalışır. Komi olarak çalıştığı otelde, otel müşterilerinden Yunanlı bir kaptan, ona gemisinde iş teklif eder. Gemi bir gün sonra denize açılacaktır. Kaptanla Gas, demir almaya hazırlanan gemiye son anda binerler.

Burası leş gibi kokuyordu. Dünyanın bütün pis kokulan bir araya toplanmıştı. Yanmış yağ, balık yağı, mazot, gaz, yillanmış terle taze ter, bok, boya, çiğ etle haşlanmış et, bayat balık ve ne olduklarını çıkartamadığım bir sürü koku daha. Koridor boyunca yürüdüm, yemekhaneye benzer bir odanın önüne gelince kapıyı açıp girdim. Bir masada, benden yaşlıca üç kişi oturmuş yemek yiyordu. Bacanın içinden yeni çıkmış gibi kapkaraydılar, birbirlerine bakmadan çorbalarnı içiyorlardı. Beni fark etmediler bile, bütün dikkatlerini tabaklarına yöneltmişlerdi. İyi birilerine benziyorlar, diye düşündüm, ama yüzlerinin kirinden ne tür insan oldukları pek anlaşılamıyordu. Yine de bana neyi, nasıl yapacağımı söylemeye kalkmadılar, onları ilgilendiren

yalnızca yemekleriydi. Bir masaya oturdum, onlara ne yakın, ne de uzaktım, konuşmak isterlerse konuşsunlar, istemezlerse konuşmasınlar diye. Arkamdan, “Sen Gas olmalısın,” diyen bir sesle irkildim.

Daha önce de başıma gelmişti. Namımın bir yere benden önce varması hiçbir zaman pek de hayırlı olmadı. Dönüp baktım, genç bir çocuk bana gülümsüyordu. Şimdiki yaşımda ya da köyden kovulduğum zamanki yaşımda olmalıydı. Ondan hoşlandım. Eşcinsele benziyordu, ama gemiye çıktığımdan beri bana gülümseyen, temiz giyimli tek insan oydu. Ben de ona gülümsedim.

“Benim adım Nuli, kamarotum,” diyerek elini uzattı. “Burası makinenin yeri, güverte karşı masalarda oturur.”

Elimden hafifçe çekerek diğer masalara doğru çekti. Makine, güverte derken dalga geçip geçmediğini bilmemekle birlikte karşı koymaksızın peşinden gittim. Orası buzdolabının, burası yatak odasının diyecek olsa kesin bir tane geçirecektim.

“Güverte değil misin?”

“Ben gemiciyim,” diye tersledim.

“İyi ya, işte sizin yeriniz burası.”

Oturdum.

“Aç mısın? Sana balık çorbası getireyim.”

Nihayet nazik birisine rastgelmiştim. Balık çorbamı getirdi, ben de otelin restoranındaymışım gibi çorbamı içmeye başladım. Hiç fena değildi. Şimdiye kadar gördüklerimden sonra, bir köşeye diz çöktürüp önüme bir konserve kutusu atmalarını bekliyordum. Nuli normal bir tabakla servis yapmış, çatal, bıçak, kaşık ve peçete getirmiş, tuzlukla karabiberi de unutmamıştı. Bu özenine teşekkür etmek için, ben de bir beyefendi gibi davranmaya çalıştım. Farkına vardığını, gizlemeye çalıştığı bir kıvançla bana bakmasından anladım. Üç kara yaratık da karşidan bizi seyreliyordu.

“Güverteye yemek, kaltaklar!” Koridordan gelen sesle havaya sıçradım. “Bebi yemeğe geliyor. Savulun sizi de yemesin!”

Aynı anda, güvertede bana omuz atan dev yemekhaneye daldı. Arkasından dört beş kişi daha geliyordu. Mutfağa girip tencereleri açıp kapatan dev dışında herkes masama oturdu.

“Çık mutfağımdan, aç köpek, ortalığı batıracaksın.”

Kirden değil de doğasından kara olan, koyu esmer otuzluk aşçının koca kepçeyi Bebi'nin sırtına indirdiğini gördüm. Dev mutfaktan gülerek çıktı. Aynı yaşlarda olmalıydık, ama yaşımızdan başka hiçbir benzer yanımda yoktu.

Gerçekten de, günlerce yelken direğine bağlı kalmış, vahşileşsin diye aç bırakıldıktan sonra birilerini parçalamak üzere ipi çözülen bir gemi köpeğine benziyordu. Dışarıda karşılaştığımızda ikimiz de ayaktaydık ve onun akli işindeydi, sövmesine karşın korkmamıştım. Şimdi durum farklıydı; ben toktum, oturuyordum, oysa o işini bitirmiş, ayakta ve açtı. Kollarını sıvamıştı, bir kolu benim iki kolum kaddardı. Benim iki kolum varsa Bebi'nin dört kolu var, diye düşündüm. Yüreğim ağzıma geldi, ama renk vermeden yemeğime devam ettim. Kayıtsızca yemek yerken, daha güçlü bir hayvanın gelişiyle ağzındaki-leri büyük bir hızla çiğneyen, bir önündeki yemeğe bir de yeni gelene bakan hayvanlar görmüştüm. Güçlü hayvanın ağızlarındaki lokmayı kapacağından, dahası kendilerini de yiyeceğinden korkuyorlardı.

Bebi oturmadı, eliyle ekmekten büyük bir parça koparıp ağzına tıktı. Yanakları şişince daha da vahşi görünüyordu, ama hiç olmazsa ağzı kapalı olduğundan ne söylebiliyor, ne de kimseyi tehdit edebiliyordu. Az sonra arkamda durduğunu hissettim. Önce hissettim, sonra kokusunu aldım. O, başından beri beni kokluyordu, burnunu çektiğini duydum.

“Merhaba lan, yeni çocuk!”

Aynı anda parmaklarını tepemde hissettim, başım öne doğru eğilerek burnum çorbaya girdi. Bir süre, ne halt edeceğimi düşünmeye çalışarak hareket etmedim. Karaya çıkamazdım, gemi çoktan demir almıştı. Denize atlamayı da kendime yakıştıramadım. Hiçbir şey yap-

mazsam, yalnız bu gemide değil, belki de bütün yaşamım boyunca burnumdan hep bu çorba akacaktı. En kötüsü de kokusu beynime sinecek, ömür boyu silinmeyecekti. Truman'ın¹ dediklerini hatırladım. “Dayak geçer, utancı kalır.”

Başımı kaldırıp, Nuli'nin getirdiği temiz havluyla, mükellef bir yemeği yeni bitirmiş gibi ağır ağır yüzümü sildim. Yemekhanedekiler, Nuli de dâhil, gülüyorlardı. Gülüşleri sevecendi, başıma gelenlere değil de, şu kerata Bebi'nin yaptıklarına gülüyorlardı. Ama iyi niyetle kötü niyet arasındaki farklar o kadar az ki, pekâlâ yanlış da anlaşılabilir.

“Adın Gas'tı değil mi?” Bebi bir iskemle çekerek yanıma oturdu.

Nuli hemen önüne koca bir tabakta tüten çorbasını getirdi, o da koklayarak mutlu bir hayvan gibi çığlık attı. “Vay be, bugün neler yiyormuşuz!”

Burnum çorbanın içindeyken babamın armağan ettiği sustahıyı cebimden çıkarmış, elimde kapalı tutuyordum. Ayağa kalkarak Bebi'nin arkasına geçtiğimde sustahıyı açtım ve ucunu kalın boynuna dayayarak azıcık bastırdım.

“Yüzünü çorbaya sok, puşt!”

Sesimin bu kadar sakın çıktığına kendim de şaşıtm. Babamın öğütlerini dinlemenin sırası gelmişti. “Sana dokunanı kanatacaksın.” Sonuna kadar gitmeye kararlıyım. Bastırdığım noktanın çevresinde deri iyice gerilmişti, sustalının ete değdiği noktanın çevresinde bir güneş kursu oluşturunuyordu.

“Yapma be birader, dalgamızı geçtik sadece...” Bebi kalkmaya yeltendi, ama ben dürtükledim. “Yüzünü çorbaya sok, dedim.”

Hiç kimse konuşmuyor, gülmüyordu. Bebi eğilip burnunun ucunu ıslattı.

“İyice sokacaksın.”

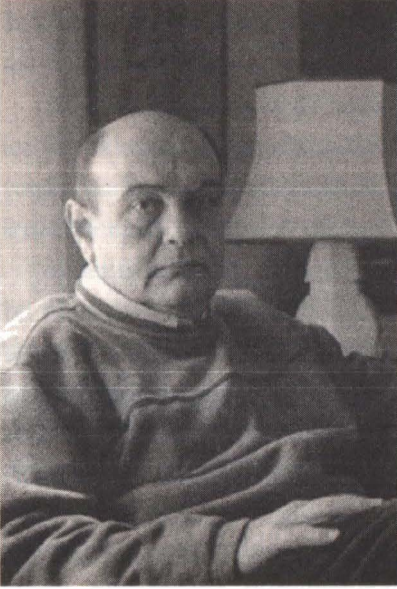
Ellerimi kirletmemek için değil de, söylediklerimi kendi iradesiyle

1 Truman: Gus'ın Almanya'daki en iyi dostu, felsefeye düşkün bar fedaisi.

yapmasını istediğimden, kirli kıvrık saçlarından tutup zorlamadım. Sustalıyı biraz daha bastırdım, bir damla kan aktı. Bebi yüzünü bütünüyle kaynar çorbaya daldırarak, sustalıyı bastırdığım sürece hareket etmedi. Sustalıyı çekince o da başını kaldırdı.

“Benden kork, çünkü ben de senden korkuyorum,” dedim sustalıyı kapatıp cebime sokarken. “Duydun mu? Benden güçlüsün. Eğer kapışırsak seni dövmeye değil, dayak yememek için seni öldürmeye çalışacağım.”

• Αντώνης Σουρούνης, *Γκας ο γκάνγκστερ*, [Gangster Gas], Εκδόσεις Καστανιώτη, Ατina 2000



Aleksis Panselinos

(1943 –)

Αλέξης Πανσέληνος

Atina'da doğdu, annesiyle babası "30 kuşağının" tanınmış yazarlarındandı. Trakya mübadili olan annesi Efi Pliatsika Panselinos, Avdimi (Uçman Dereköy) doğumluydu. Hukuk okudu, denizcilik hukuku üzerine avukatlık yaptı. Gazete ve dergilerde sanat ve politikaya ilişkin köşe yazılan, edebiyat dergilerinde eleştiriler yazdı. Almanca ve İngilizceden çeviriler yaptı. Yaşamını Atina ve yazmak üzere inzivaya çekildiği Paros Adası'nda sürdürüyor. Çevresinde klasik Batı müziğine olan tutkusu ve zengin plak koleksiyonu ile tanınıyor.

Eserlerinde doğu ile batının arasında sıkışan Yunan toplumunun çelişkilerini gözler önüne serdi. Ülkelerinin yakın tarihini bilmeyen, gerçeklerden kopmuş genç nesillerin kimlik bunalımını işledi. Çizgi film gibi popüler kültür öğelerinin günlük yaşama etkilerini ele aldı. Eserlerinde genellikle sanat dünyası anlattı. Geniş kültürü ve araştırmacı kimliğinin etkisiyle olayların kurgusuna, kullandığı dile ve ayrıntılara büyük özen gösterdi.

Başlıca eserleri: *Köpeklerle İlişkin Öyküler* (öykü) *Büyük Tören Alayı*, *Bale Geceleri*, *Zayda Ya Da Karlar Üzerindeki Deve*. (roman) *Deneme Uçuşları* (deneme)

Bale Geceleri

Βραδιές μπαλέτου

(Roman)

Balet Hristoforos Kaliçis ile balerin Katya Gerodimu şöhret kazanmak isteyen iki hırslı genç sanatçıdır. Bu uğraşlarında geçmişleriyle yüz yüze gelirler.

'87 yazı ağır ve boğucuydu. Hava sıcaklıkları öyle yükselmişti ki, insanlar dalga dalga başkenti terk ediyordu. Gazino her akşam boş bir sahneyi andırıyordu. Tiyatro kapandı, oyuncuların çoğu tatile çıktı. Katya Atina'da kaldı. Kaliçis'le Theodoridis bir yolculuğa çıkmayı planlamalarına karşın hiçbir yere gidemediler. Balet tek başına karar veremeyecek kadar bitkindi. Zamanının çoğunu Eksarhia ve Deksameni'de geçiriyordu. Biraz serinlenmek için, gün doğuşuyla masaları dolduran işsiz güçsüz takımını izlemek, onu bir şekilde eğlendiriyordu. Tanımadıklarıyla kolayca laflayabiliyordu.

Hristoforos böyle bir akşam, Deksameni'de Gumas'la karşılaştı. Uzaktan selamlaştılar. Baletin ilk başta korktuğu gibi Vaso masasına gelmedi. Yıpranmış bir blucin giyen, aç bakışlı, bıkkın ifadeli, yakışıklı bir oğlanla birlikteydi.

Gumas ilginç biriydi. Elli üç ya da elli dördündeydi. Yüzü televizyon reklamlarıyla bir anda bütün Yunanistan'da tanınmıştı, ancak adını kimse bilmiyordu. Parasız kaldığı zamanlar, alelacele derlediği toplama kumpanyalarla taşraya turnelere çıkıyordu. Köylerde akın akın "hisse senetli bey", ya da "yoğurtçu dede"yi görmeye koşuyorlardı.

Reklamlarda söyledikleriyle özdeşleşmişti. Zamanla herkesin dilinde sakız olan cümleleriyle.

Son zamanlarda iyice geçimsiz ve kaba olmuştu. Yıllar geçip turneler ve reklamların dışında iş bulamaması sürdükçe daha da kötüleşiyordu. Yaşlanma kaygısına kapılmadan önce, Hristoforos'la görüştükleri dönemde, Vaso gayet düzgün biriydi.

Anası o zamanlar, Dafni'de mübadele döneminden kalma küçük bir evde yaşıyordu. Bir oda, mutfak, banyo ve arkadaki mendil kadar bahçesi. Bahçe o kadar yeşildi ki kırları andırıyordu. Kadıncağız yaşlılıktan çiçeklerine bakamıyordu. En narinleri kurumuştur ve sökmek zorunda kalmıştı. Ağaçlardan incirle sarmaşığı, saksılardan sardunyalarla naneleri bırakmıştı. Bütün gününü eski bir salon koltuğunda geçiriyordu. Takımın diğer parçaları, rahmetli kocasıyla buraya taşındıklarında eskicinin yolunu tutmuştu. Eskiden Panathinaikos Stadı yakınlarındaki göçmen gecekondularında kalıyorlardı. Otuz yıl kadar önce, o evlerin yıkımıyla göçmenliği yeniden yaşamışlardı.

Gelenlerin içeriye girebilmesi için koltuğunu duvara bitişik yerleştirmişti, ama hiçbir zaman evine kimse gelmezdi. Kapı eşiğinde durup komşuların alışverişe ya da işe gidiş gelişlerini izlerdi. Bayan Tasula, oğluyla ilgili sadece aktör olduğunu bilirdi, sefih yaşamından habersizdi.

Rahmetlinin emekli maaşı dışında bir geliri yoktu, nasıl geçinebildiğini kimse anlayamıyordu. Vaso'dan tek kuruş almadığı kesindi. "Çocuk ayakta kalmaya çalışıyor, nasıl başa çıkabilsin?" diyordu. Dahası, sıkıştığında oğluna yardım ettiği bile oluyordu. Şu kadarcık, kısa boylu bir ihtiyardı, yıldan yıla daha da küçülüyor gibiydi. Bembeyaz dikdörtgen bir kafası, eski çalı süpürgelerini andıran, arkadan makasla dümdüz kesilmiş kabarık saçları, çenesinin iki yanında birer tutam sevimli sakalı vardı.

Bazen yaz aylarında, deniz dönüşü uğrar, küçük bahçesinin gölgesine sığınırldı. Ondan istememelerine karşın kollarını sıvayıp nefis mezeler hazırlardı, hiç yoktan neler uydurduğuna şaşardın. Bayan Tasula'nın evinde ekmek, domates, beyaz peynir gibi en basit yiye-

ceklerin bile tadı bir başka olurdu. Baletle arkadaşı, ağızları mezelerle dolu hamaratlığını övdüklerinde, o bütün mübadiller gibi biraz da abartarak “memleket”teki cümbüşleri anlatırdı.

Özellikle '81 yazında Hristoforos'la Vaso'nun haftada üçer kez gittikleri bile oluyordu. Gumas hikâyelerini çok dinlediğinden sıkılıyor, sinirleniyor, yaşlı kadını sık sık tersliyordu, ama Hristoforos dinlemeye doyamıyordu. Ziyaretleri düzenli olduğu için, anlattıkları da belirli bir sraya girmişti. Balet artık bütün kişileri kendi çocukluğunda tanımışçasına öğrenmişti. Zavalılık biraz da geveze olduğundan, bazen sırayı karıştırıp aynı olayları tekrar tekrar anlatıyordu.

Bayan Tasula Kaliçis'i çok severdi. Ona “Güzel oğlum” derdi. “Ayol, bu çocuk kız gibi güzel. Bu saçlar, bu vücut, aman nazar değmesin!” Vaso dikkatliydi, bitişik bahçelerdeki komşulardan çekinirdi. Anası, kulakları iyi işitmediğinden bağırarak konuşur, evleri birbirinden ayıran ince duvarlarda sesi çan gibi yankılanırdı. Vaso, “Çocuğu rahat bıraksana. Dillere düşüreceksin!” diyerek Hristoforos'a göz kırparı. Kadın da saf saf; “Ayol, güzellik kötü bir şey mi?” diye şaşırı. “Daha çok yemelisin. Bir deri bir kemik kaldın. Ele avuca gelmelisin...”

“Ana”, diye kükrerdi Vaso.

Hristoforos, Gumas'la ilişkisi bittikten sonra Bayan Tasula'yı unuttu. Oğlunu sakın bir gününde yakaladığında –artık sinirinden yanına yaklaşılmıyordu– yaşlı kadının halini hatırlar sorardı. “Yaşıyor hâlâ,” derdi Gumas. Kaliçis, aktörün engellemeye çalıştığı iç çekişin, kadını bir an önce başından atma sabırsızlığını mı, yoksa hâlâ hayatta olmasından duyduğu mutluluğu mu gösterdiğini anlayamazdı.

Gumas sonunda genç arkadaşını bırakıp baletin yanına geldi. Oturmadı, ayakta durarak Kaliçis'e baktı. Duygusuz bir ifadeyle rolünü okur gibi, “İhtiyar nalları dikti,” dedi. “Bu sıcak dalgasına dayanmadı. Geçen cuma. Cenazesi bu cuma kalkıyor. Daha öncesine sıralamadık. Bu sıcaklarla mezarlıklar fazla mesaide...” Hristoforos saçmaladığını düşündü. Yoksa gerçek miydi? Hayvan, annesinin ölümü

hakkında ne biçim konuşuyordu? Gitti Bayan Tasula, bahçesi kimse-siz, saksıları susuz kaldı. Gitti mezeler, “memleket” hikâyeleri...

Aktör devam etti. “Neyse olan oldu. Çocuğu nasıl buldun?”

Kaliçis tersledi. “Ortalıkta bu modelin çok kopyası dolaşıyor.”

Gumas sözünü kesti. “Oradaki hıyan sormuyorum.” Bir el hareke-tiyle kendini, giyimini kuşamını işaret etti. “Beni soruyorum.”

“Reklam gibisin.”

“Tam üstüne bastın! Reklam az şöhret, çok para demek! Reklam dünyasında bir yer edinince... Baksana bana.” Arkadaşının iyice gör-mesini sağlamak için geriye çekildi.

“Varını yoğunu yanında dolaştırdığı sübyana yedirmek üzere olan, ak saçlı yaşlı bir ibne görüyorum.”

Gumas küçümseyerek baktı. “Bugünlerde hayatımın parasını gö-türüyorum, altın saat, Timberland, boynuma takmak için Trussardi altın zincir, elbiseler de...”

“Pahalı elbiseler için öldüğünü bilmiyordum. Bir zamanlar, çiçek-lerin oğlu ayaklarına yatıyordun.”

“O günler başkaydı güzelim. Malımızı kolayca satıyorduk o za-man. Şimdi ne de olsa biraz teşvik gerekiyor.”

“Ne dediğini anlamıyorum.”

“Birkaç yıla kalmaz anlarsın. Yaşlanıyoruz. Omonia Meydanı’ndaki hamamlarda arkadaş arayacak kadar alçalmaya niyetim yok.”

Hristoforos cenazeye gitmek istediğinden emin değildi. Genelde cenazelere gitmezdi, oysa başkaları sinemaya yeğ tutar. Üstelik o gün-lerde öyle kararsızdı ki! Annesi gömülmeyi beklerken, Vaso’nun ya-nındaki sübyanla cilveleştğini görmemek için masadan kalkmak gibi basit şeylere bile karar veremiyordu.

“Ne olacak şimdi? Cuma günü gelecek misin?” Bir bar hakkın-da konuşurcasına: “Gelmezsen bak ben de gitmeyeceğim... korku-yorum,” der gibiydi. Ancak, bakışları ve ağzının kenarındaki tuhaf bir kıvrım, gizleyemediği endişeyi açığa çıkanyordu. Yeni elbiseleri ve

pahalı parfümleri içinde acınacak bir haldeydi. “Bakınız,” dedi Hristoforos. “Git artık, seni çağınıyorlar.”

Mezarlığa ancak cenazeden bir çeyrek kadar önce varabildiler. Kalliçis, rahmetlinin oğlundan daha heyecanlıydı, acele ediyordu. Katıldığı son cenaze babasınınkiydi. Ama ilişkileri çok kötü olduğundan, onu andıran her şey yeterince tatsızdı zaten. Cenazesine de o gözle bakmıştı. Tek avantajı, bunun son sıkıntısı olacağıydı. Şimdi ise, neden Bayan Tasula'ya gitmeye razı olduğunu kendisi de bilemiyordu. Belki de utancından. Yıllardır görmemesine karşın yaşlı kadını seviyordu. Ya da Vaso'nun bakışlarındaki umutsuzluk yüzünden. Aktör şimdi yaşını gösteriyordu. Galiba görüldüğünden daha duygusalım, diye düşündü. Yaşlı aptala acıyordu.

Kalabalık ana kapıyı tıkıyordu. Yollardan kaybolanların tümü sanki burada toplanmıştı. Girişte iki insan seli vardı, sağdakiler içeriye giriyor, soldakiler de çıkıyordu. Duvar dibindeki çiçekçi tezgâhları bomboştu. Sapları kırık, yaprakları solmuş, uçlarında sadece siyah taçları görünen birkaç sefil çiçekle, buketleri dolgun göstermek için kullanılan yeşillikler kalmıştı. Karalara bürünmüş müşteriler, ahı gitmiş vahi kalmış bu malların üzerine eğilmiş, seçiyor, pazarlık yapıyorlardı. Aceleyle, baştan savma sanılan buketleri kapanlar mezarlığa girme sırasına sıkışmaya koşuyorlardı.

Cenaze arabaları taksilerden fazlaydı. Durmaksızın yenileri geliyordu. Başlıkları ellerinde, yaşlılarının saç örgüleri çözülmüş papazlar kollarıyla terlerini siliyor, aceleyle sigaralarından derin nefesler çekiyorlardı. Aralarında alçak sesle tartışıyor ya da cüppelerini kaldırıp cenaze sahiplerinden aldıkları topar topar yüzükleri ceplerine tıkaıyorlardı.

Zorlukla avluya girdiler. Burası daha da gürültülüydü. Merdivenler, beton balkonlar, patikalar, yardımcı binalar kanca gibi insan kaynıyordu. Tabut odaları aynı anda girmeye ya da çıkmaya çalışanlarla tıkanmıştı, insan seli boynu kısılmış dev bir sürüngen gibi bir o

yana, bir bu yana debeleniyordu. Çıkanlar mendilleriyle yüzlerini örtüyordu. Küçük kiliseden bir tabutun peşi sıra çıkanlar yana çekilerek girmekte olan başka bir tabutla ona eşlik edenlere yer açıyordu. Her tarafta tedirgin edici, ağır bir koku vardı. Mendiller gözyaşı silmek için değil, burunları tıkamak içindi.

5. kısım, mezarlığın arka tarafındaydı. Acele etmeliydiler, geç kalmışlardı. Kaliçis'in gözünde, törenin başladığı, kalabalık bir akraba grubunun hoşnutsuzlukla geç kalışlarını izlediği canlandı. Herkes onlara bakıyor, "İşte rahmetlinin oğlu, sevgilisiyle gelmiş, günah yatağından yeni kalkmışlar gibi ikisi de ter içinde... Tekrar oraya dönmek için sabırsızlanıyorlar," diyor gibiydi.

Hristoforos endişeyle, "Koş Vaso koş," diye bağırdı.

Kalabalığa çarpa çarpa koşmaya başladılar. Gözlerine yabancı cenazelerden sahneler takılıyordu. Tabutlar, çukura salınmadan önce dökülen son gözyaşları. Kürekler dolusu toprağın gürültüsü dökülmesi, baştan savma tütsülemeler. Gıcırdayan tabutların iplerini bir bu yandan bir o yandan gevşeterek çukura indiren, terden sınısıklam olmuş işçiler. Törenlerin çoğu açık havada yapılıyordu. Ölüyü çukurun yanına getiriyorlar, orada bir papazla ilk bakışta seçilemeyen bir dua okuyucu aceleyle duasını okuyordu. Tepeleri yolunmuş kuru çamlarla servilerin arasından, cırcır böceklerinin vızıltısı gibi, kâh yükselip kâh alçalarak uzayıp giden ilahilerin mırıltısı yayılıyordu.

5. kısmın tabut odası insan kaynıyordu. Tabutlar koridor boyunca, duvar diplerindeki bölmelerine ikişer ikişer yerleştirilmişti. Canlılar gibi ölümler de tıksık tıksıktı. Vaso aniden durup birini, cenaze levazımatçısını kolundan çekti,. Bir deniz kazasında dalgaların ayırmasından korkan kazazedeler gibi birbirlerine yapıştılar. Vaso sinirli, Bay Mahe-
ras geciktikleri için endişeliydi. Aktörün kulağına eğilerek, "Sıramızı kaybettik," diye fısıldadı. "Burası şakaya gelmez. Yürü, gidiyoruz. Bu saatte kiliseyi unut. Duaları mezar başında okuturuz. Artık kimi bulursak ona, papazların tümü dışarıda zaten."

Oğlu, annesinin tabutunun nerede olduğunu sordu. Bay Maheras, “Buralarda bir yerdeydi,” dedi. Geriye çekilip eğildi. “İşte şurada, üstüne basıyorsun!” Sesi aşağıdan, kalabalığın bacakları arasından geldi. Gumas hemen yere atladı. Gerçekten de o sıkışıklık içinde, yere düşmemek için, duvar uzantısı sandığı bir çıkıntının üzerine çıkmıştı. Rengi soldu, bayılacak gibi oldu. Dehşet ve umutsuzlukla cenazeciye baktı. Öbürü merhametle başını sallayarak dışarıya doğru çekti. Aktör, bayat bir balığın yüz ifadesiyle şaşkın şaşkın çevresine bakmıyor, hiçbir şey göremiyordu. “Bekle biraz,” diye yalvardı. “Tanıdıklarından kimseyi göremedim... Teyzekızları olacaktı, mahalleden arkadaşları...”

“Mezarın başında bizi bulurlar.” Bay Maheras’ın söylediklerine kendisinin bile inanmadığı belli oluyordu. “Onu öyle kimsesiz, tek başına mı götüreceğiz?” Gumas cenazecinin peşinden cılız itirazlarını sıralayarak odadan çıktı. Tabut odasındaki koku dayanılmaz olmuştu. Bay Maheras, “Bugün öyle kalabalık ki, hepimiz bir aile olduk,” dedi. “Birimiz diğerinin cenazesine ağıyor. Mezar başında istemediğin kadar insan bulursun.”

İki parmağını dudaklarına götürerek, çevredeki ölümlerin tümünü ayağa kaldırabilecek bir ıslık çaldı. Yerden biter gibi tabut taşıyıcıları hemen ortaya çıktı. Sağdan soldan toplanmışa benziyorlardı. Hatta içlerinden birinin pantolonu siyah değil koyu griydi. Cenazeci, aktörün duyamayacağı kadar alçak bir sesle, “Dafni’deki ihtiyarı alın,” dedi. “Çocuklar koşar adım gidelim.”

Altısı da, önlerine çıkanları sağa sola savurarak tabut odasına girdiler. “Yol açın, yol açın.” diye bağınıyorlardı. Birazdan omuzlarında tabutla kapının önüne çıktılar. Gumas’la Kaliçis peşlerine takıldı, hep birlikte hızlı adımlarla mezara doğru yürümeye başladılar. Sağ tarafta, rahmetlinin başı hizasında, Vaso’nun beyaz ayak izi hâlâ seçilebiliyordu.

Mezar kazılmıştı, oraya vardıklarında içinden bir işçi çıktı. Yandaki mezardan kürek sesleri geliyordu. İşçiler orayı da bitirip bir sonrakine koştular. Bekleyen cenazeler kaldırılana kadar işçilere paydos yoktu. Az

ilerde, çiçekçi çırakları aceleyle mezarlardan çiçek demetlerini topluyor, bir el arabasına atıyorlardı. Dükkâna götürecektir, biraz çekti düzen vererek tekrar satacak, parasını dükkân sahibiyle yan yana kınşacaklardı. Bu kadar iş ve yorgunluktan sonra küçük bir harçlığı hak etmişlerdi.

Bay Maheras bir köşeye çekilmiş, her an çağnlabileceğinin bilincinde olan bir insan edasıyla aceleyle sigarasını tüttüren bir papaza seslendi. Din adamı sigarasını çakıllarda söndürüp cüppesini giydi. “Mübarek Allah’ım” ilahisini okuyarak çukura yaklaştı.

Patika çok dardı, tabut ve taşıyıcıları zor sığabiliyordu. Gumas’la Kaliçis az ötede durdular. Mezar taşı kaldınlar bir serviye dayatılmıştı, çukuru tamamen gizliyordu. Yüzleri mendille örtülü yabancılar, o anın kutsallığına saygıdan, ya da başka bir cenazeye tanık olmamak kaygısıyla, sırtlarını dönüp yan yan yürüyerek geçiyorlardı. Hristoforos alnından göğsüne ve ensesinden sırtına damlayan tere aldırılmama-ya çalışarak, rahmetlinin eşsiz mizah duygusuyla anlatmaktan keyif aldığı tuhaf ve biraz da korkutucu hikâyeleri anımsadı. Bu manzara onu hiç şaşırtmazdı.

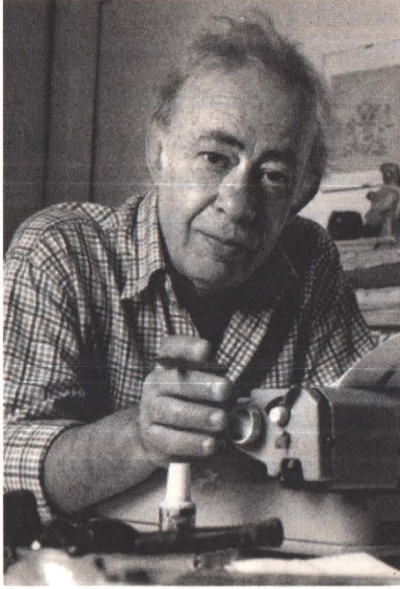
Tören göz açıp kapayıncaya kadar bitti. Mezar kazıcı tekrar mezara atlayıp avuçlarına tükürerek ipleri kavradı. Yukanda kalan yardımcısı, adet olduğu üzere cenazeciye, “Açalım mı?” anlamına gelen bir bakış yöneltti. O da yanını ağızla soruyu Gumas’a yineledi. Vaso dalmış, az ötede bayılan yaşlı bir kadını kendine getirmeye çalışanları izliyordu. “Efendim? Nasıl? Hayır, hayır!” diyerek geriye doğru bir adım attı.

Bay Maheras başıyla onaylayarak tabutu indirmelerini işaret etti. Yukandaki işçi, toprak atmaları için iki arkadaşa küreğini uzattı, ama ötekisi çukurun içinden, “Siz en iyisi elinizi kirletmeyin çocuklar. Buralar çok pis,” dedi. Gumas rahatlayarak elini çekti. Tam o sırada, kazılan toprak yığınının tepesinde bir iskelet gördüler. İşçilerin toprağı dikkatsizce küremesiyle baba Gumas derin uykusundan uyanmış, hanımını karşılamak, bu arada oğluna da bir merhaba demek için yattığı yerden doğrulmuştu.

Aktör nutku tutulmuş seyrediyordu. Davetsiz misafirin kim olduğunu, ancak tabut bin bir zorlukla yerine yerleştirildiğinde anladı. Tek yapabildiği, elini uzatıp iskeleti göstererek, tiyatroda rol yapar gibi yüksek sesle bir “Ah!” çekmek oldu. Maheras çevik bir hareketle eğilip işçilerin kulağına bir şeyler fısıldadı. Az önce çukurdan çıkan mezarıcı, küreğin geniş tarafıyla, iskeletin kafasına arkadan bir darbe indirdi. Baba Gumas’ın kemikleri dağılarak toprakla birlikte çukurun içine düştü.

Hristoforos, “Haydi gidelim artık,” dedi.

• Αλέξης Πανσέληνος, *Βραδιές μπαλέτου*, [Bale Geceleri], Εκδόσεις Κέδρος, Ατina 1991



Vasilis Aleksakis

(1943 –)

Βασίλης Αλεξάκης

Vasilis Aleksakis Atina'da doğdu. Annesi İstanbulluydu. Lille şehrinde gazetecilik eğitimi aldıktan sonra Fransa'ya yerleşti. 1968'den beri Paris'te yaşıyor. Le Monde gazetesinde köşe yazarı ve kitap eleştirmeni olarak çalıştı. Eserlerini Fransızca yazıyor, daha sonra kendisi Yunancaya çeviriyor. Eserlerinin ekseninde, bazen parodiye varabilen ince bir mizah ve hayatını iki dille iki kültür arasında paylaştıran bir yazarın kimliğini sorgulaması vardır. Yazar karikatür alanında da çalıştı, Yunanistan, İtalya ve Almanya'da karikatür kitapları yayımlandı. Aynı zamanda, ödüller almış birçok kısa

metrajlı ve bir uzun metrajlı film (Atinalılar) yönetti. Yazar hem Yunan, hem de Fransız edebiyatının seçkin isimlerinden biri sayılıyor.

En önemli eserleri: *Talgo*, *Margarita'nın Kalbi*, *Anadil* (1995 Medecis Ödülü), *Önce* (Albert Camus Ödülü), *Baba* (Fransız Akademisi Ödülü), *Seni Her Gün Unutmakta Olacağım*, *Yabancı Kelimeler* (Yunanistan Devlet Edebiyat Ödülü), *Milattan Sonra* (Fransız Akademisi Ödülü)

Seni Her Gün Unutuyor Olacağım

Θα σε ξεχνάω κάθε μέρα

(Roman)

.....

Sohbete başlamak için kahvenin pişmesini bekler, salonun köşesinde otururduk. Senin koltuğun balkon kapısına dönüktü, benim koltuğum da senin sağında, büfenin yanındaydı. Yoksa yarlışı mı hatırlıyorum? Balkon kapısının karşısında oturan ben miydim?

Muslin kumaştan dikilmiş perdelerin arasından güzel bir ışık sızır, halıyı aydınlatırdı. Balkon kapısının iki kanadı da açıktı. Yolla aramızda sadece birkaç metre mesafe vardı.

Türk kahvesi içerdik, o yıllarda başkasını bilmezdik. Kelimeler ağzımızda kum tadı bırakırdı. Ne zaman yapardık bu sohbetleri? Cumartesi sabahları mı, yoksa pazar günleri mi? Lise öğrencisiydim daha. İki üç saat kadar konuşur, konuştukça tartışacak yeni konular bulurduk.

Arkadaşlarımla ya da Rula ile konuşmaktansa seninle sohbet etmeyi tercih ederdim. Benimle ilgili her şeye duyduğun sınırsız ilgi sana hemen hemen her şeyi söylememe neden olurdu. Gönül ilişkilerimle müthiş eğlenirdin, ama cinsel konulardaki endişelerimi senden gizlerdim. Aynı endişeleri duyduğunu tahmin etmeme rağmen bu konuda Rula'ya da açılmazdım. Beni açığa çıkaracaklarından korktuğum bazı kelimeleri kullanmaktan kaçınırdım. Oysa sen kendini daha az sansürlerdin. Babamla ilişkinizin pek iyi gitmediğini düşünmeme izin verirdin. Ben de boşanman gerektiğini savunurdum. Nea Filadelfia'ya

taşınmadan önce, daha Kallithea'dayken, bir gün yere oturup dizlerinin üzerine kapaklandığını, ağladığını görmüştüm.

Büyük yazarların eserleri hakkında konuşurduk. Evimizdeki kütüphane o kadar da zengin değildi. Stefan Zweik, Pearl Buck, Daphne du Maurier, Dickens, Dostoyevski ve Çehov'un bazı kitapları vardı. Yunan edebiyatını Venezis, Mirivilis ve Kondilakis gibi birkaç yazarla Solomos, Kavafis, Papandoniu ve Drosinis gibi birkaç şair temsil ediyordu. Gazetelerin tefrika ettiği çoğu polisiye ya da tarihi romanları kesiyor ve Ari'nin dolabındaki çekmecede bulduğun bulmacalarla yaptığın gibi ataçlarla bir araya getirerek saklıyordun. Okuduğumuz kitapların çoğunu akraba ya da dostlarımızdan ödünç alıyorduk. İro Teyze, bize John Galsworthy'nin kalın kitabı *Forsyte Efsanesi*'ni bulup getirmişti.

"John Galsworthy'yi okudun mu?" diye soruyordun her önüne gelene. "John Galsworthy'yi mutlaka okumalısın!"

Bu adı vurgulayarak söylüyor ve sık sık tekrarlamaktan hoşlanıyordun. Zevklerimiz birebir uyuşmuyordu. Ben Zweik ve Dickens sevgini aşın bulurken, sen de Dostoyevski'ye bu kadar tutkuyla bağlanmamı anlayamıyordun. Çehov ile Maupassant'ın öyküleri ikimizi de eşit derecede tatmin ediyordu. Rumların Anadolu'dan kovulmalarına ve yeni vatanlarına yerleşmelerinin zorluklarına değinen Venezis'e zaafını anlayabiliyordum. Çocukluğunda aynı dramı sen de yaşamıştın!

Şiiri tercih ettiğini sanıyorum, oysa ben daha çok düzyazıya meyilliydim. Ama Kavafis'e duyduğun hayranlığı aynen paylaşıyordum seninle. Belki de şiirlerinin anlatım yönü güçlü olduğundan. İskenderiye'de düzenlenen ve şairin eserlerine ithaf edilen bir konferansta, şiirlerinden çoğunun kitapların arka kapaklarında yayımlanan roman özetlerini hatırlattığını ifade etmiştim.

"Öyle kapsamlı birer özettirler ki, yazarın koca bir kitap yazma zahmetinden kurtanıyorlar."

O vesileyle müzeye dönüştürülen dairesini de ziyaret etmiştim. Daire oldukça genişti, ama şair koridorda, aydınlığın penceresinin

tam karşısına koyduğu küçük bir masada çalışıyordu. Pencereden çok az ışık geliyordu ve karşıda, küçük mesafede, kararmış, yüksek bir duvar dikiliyordu. Uzun uzadıya duvara bakıp, sonra dikkatimi masaya yoğunlaştırmıştım. Bir anlığına, elimin ayasıyla mobilyaya dokunmuştum. Masanın önünde iskemle yoktu.

Bazen sana yazılanmdan birini okurdum. İki sayfayı geçmeyen kısa metinler yazardım o zamanlar. Hangi konuda olduklarını tamamen unuttum. Hafifçe gülümseyerek dinlerdin. O yazılanmdan aklımda kalan tek şey bu gülümsemen. Mizah yazılan mıydı yoksa! Bilemiyorum, tek bildiğim onlan yazarken büyük keyif aldığım. Yazmak, küçüklüğümde teneke motosikletle, babamın tamir işlerinde kullandığı alet edevatla, dikiş ipliklerinin makaralarıyla ve yoğurduğun hamuru kesmek için kullandığın dişli tekerlekle oynadığımda duyduğum mutluluğun aynısını uyandırıyordu. Her kelime ayn bir oyuncak gibi olduğundan, sanki dünyanın bütün oyuncakları emrime amadeydi.

Kendini beni değerlendirecek yetkinlikte bulmadığını göstermek ya da sahip olduğun alçakgönüllülüğü bana da aktarmak istercesine, yorumların dikkatli ve sınırlıydı. Daha o zamanlardan bir roman yazmanın hayalini kuruyordum. Belki de beni, gelecekte karşılaşabileceğim, senin yaşadıklarına benzer hayal kinklıklarıyla korumak istiyordun. Hayat, seni genç kızlık düşlerinden vazgeçmeye zorlamıştı. Üniversiteye gitmeye, hatta keman çalmaya devam etmeye bile olanak bulamamıştın. Annen kız kardeşlerinle seni, Atina'nın en iyi liselelerinden biri olan Arsakeion'a göndermeyi başarmıştı. Ama bu çabası kısıtlı maddi imkanlarını tamamen tüketmişti.

Uyanlarının çoğu dile ilişkindi. Bana kesin bir anlam taşımadıklarını düşündüğün kelimeleri işaret ediyordun. Kavafis'i takdir etmenin nedenlerinden biri de kelime seçimine gösterdiği aşın titizlikti. Yunan diline karşı duyduğun bu sevgi ve saygıyı kimin telkin ettiğini bilemiyorum. Belki Arsakeion Lisesi'ndeki öğretmenlerinden biri, belki de İstanbul'da çok iyi bir eğitim alan annen. Diline tutkuyla bağlı zen-

gin bir cemaat içinde yetişmişti. İmla hatalarımı, papazlar hakkında anlattığım fıkralardan daha zor affediyordun. Dinî duygularının zayıf olduğunu söylemek istemiyorum, ama dile karşı saygısızlık edilmesi, Kilise'nin gülünç duruma düşürülmesinden daha çok üzüyordu seni.

Farkına varmadan ağzından kaçırdığın her Türkçe kelimeyle gül-meye başlar, güya ne dediğini anlamadığımı iddia ederdim.

“Yavrum ne demek? Hava da ne demekmiş?”

Aslında bu kelimeler beni büyülüyordu. Çoğu insan anlamadığı hal-de onları bugün de kullanmaya devam ediyorum. Senin sesinden tınılar taşıyor gibiler, melodileri, başka bir deyişle “hava”ları hoşuma gidiyor.

Kahve ibrikten taşacakmış gibi kabardığında, “*Musafiris* gelecek,” derdin.

O zamanlar, *musafiris*'in Türkçe misafirden türetildiğini bilmezdim.

Çoğu zaman ikinci kahvemizi de içerdik. Arkadaşlarım seninle bunca saat konuşabilmemi bir türlü anlayamazdı. Onlar evlerinde ko-nuşmaz, sadece dinlerdi. Arada bana nasihat verdiğin de olurdu tabii, ama ben de sana nasihat verirdim. Kendi düşüncelerini benim dü-şüncelerimden peşinen üstün saymazdın. Senden daha düzenli gazete okuduğum için sana siyasî gelişmeler hakkında bilgi verirdim. Bildik-lerini öne çıkarmaktan çok gizlemeye meyilliydin. İyi bilmediğin bir konuda fikir öne sürmezdin ve benden az konuşurdun.

“Bu söylediğinden emin misin?” diye sorardın. “Emin değilsen an-siklopediye bak.”

Bazen ansiklopediye, bazen de sözlüğe bakmamı isterdin. Öğ-renme tutkun, evimize giren pille çalışan ilk transistörly radyoya bağıllığını açıklamaya yeter. Nea Filadelfia'ya taşınırken Kallithea'da kullandığımız büyük radyoyu da yanımızda getirmiştik, ama artık ça-lışmıyordu. Eninde sonunda çalışacağını umarak ikide bir düğmesini çevirdiğimiz halde parazitten başka ses çıkarmıyordu. O günlerde, pa-halı olmadıkları için hızla yaygınlaşan ilk pilli radyolar yeni çıkmıştı. Futbol taraftarlarının az ayrıcalıklı olanlarına, statların önünde topla-

narak maçların naklen yayınını izleme olanağını tanıyorlardı. Seyircilerin lehte ya da aleyhte tezahüratını naklen dinliyor, ilk başlarda onlar da tezahürata katılıyorlardı. İzleyemedikleri bir karşılaşmaya taraf oluyorlardı. Yunanistan'a on beş yıl kadar sonra gelen televizyonun, seni küçük gri bir kılıfta taşıdığın pilli radyo kadar büyülediğinden eminim. Düzenli olarak haberleri ve tiyatro, müzik, sağlık ya da bilime dair programları dinlemeye başladın. Yeni kelimelere kuşkuyla yaklaşan sen, transistor kelimesini hiç tereddüt etmeden kabullendin.

“Transistorumu gören oldu mu?” diye soruyordun ikide bir.

Onu bazen banyoda bazen de bahçede buluyordum. Seni her gittiğin yerde takip eden küçük bir okul gibiydi. Evine televizyon aldığında radyoya ayırdığın zaman azaldıysa da ondan hiç kopamadın. Hastane odasında kaloriferin üzerine ve Tinos Adası'ndaki evimizde komodinin üzerine koyduğunu hatırlıyorum. Nea Filadelfia'da yeri mutfakta, demir tabanlı masa takviminin yanındı. Günün birinde portreni çizecek olsam bir köşede radyoyu, başka bir köşede de düşünce ve dileklerini yazdığın o takvimi çizmeyi ihmal etmeyeceğim.

• Βασίλης Αλεξάκης, Θα σε ξεχνάω κάθε μέρα, [Seni Her Gün Unutuyor Olacağım], Εξάντας, Atina 2005,



Evgenia Fakinu

(1945 –)

Ευγενία Φακίνου

İskenderiye'de doğdu, çocukluğuyla gençliği Atina'da geçti. Grafik sanatları ve rehberlik eğitimi aldı. "Teneke kent" kukla tiyatrosunu kurup yönetti. Çok sayıda çocuk kitabı yazarak resimledi. Romanları yüksek satışlara ulaşarak yabancı dillere çevrildi. Anlatımı düşsel romantizm ve katı gerçekçilik arasında gidip gelir. Kadınların kişiliklerini geliştirmek, kendilerini topluma kabul ettirebilmek için verdikleri mücadeleyi ele alır. Yunan taşrasının fakirleşip yok olmasına karşın, nostaljik bir bakışla geleneklerin inatla direnişini anlatır.

Başlıca eserleri: *Astradeni, Yedinci Elbise,*

Büyük Yeşil, Nallı Kedi, Kenarında Şeker, Körebe, Yüz Yol ve Bir Gece, Orleans Metodu, (roman)
Bahçe Hırsları (öykü) *Teneke Şehir, Küçük Bir Yaz Hikayesi* (çocuk)

Büyük Yeşil

Η μεγάλη πράσινη

(Roman)

İoanna evini bir salı günü terk etti. Salı günü olduğundan emindi, çünkü pazardan yeni dönmüş, taşıdığı sebzelerle meyveleri mutfağın zeminine bırakmıştı. Getirdiklerini küçük buzdolabına sığdırabilmek için akıllıca yerleştirmesi gerektiğini düşünüyordu. Galiba bu yerleştirme işlemi, düzenli olma gereği ve küçük buzdolabı, İoanna'nın hassas direncini kırarak bu son günlerde dayanabileceğinden fazla zorladı.

Aslında, İoanna kendini bildi bileli hep baskı altında yaşadı. Küçükken uslu, hayalperest bir kızdı, saatlerce kendi kendine konuşmaktan, düşler kurarak içlerine girip kaybolmaktan hoşlanırdı. Ama annesinin soğuk ve amansız mantığı her zaman onu gerçeklere döndürürdü.

Annesi, kızını gerekliyle yararlının düşle ütopyaı yok ettiğı, kendininkine benzer bir yaşama hazırlıyordu. Takıntısı, iyi bir mesleğın sağlayacağı bağımsızlıktı. Kendisi çile çekmiş olduğundan, gerçekçi bir yaklaşımla, kızı için güvenli bir gelecek istiyordu. Evlilik bu güveni veremezdi. Aşk gözleri kör ederek yanlış yönler e sürükler, bir mesleğın kazandırdığı bağımsızlığın yoksa iş e yaramaz bir kocadan nasıl kurtulabilirsin? Bu ve buna benzer üç dört klişe cümleyle, küçük İoanna'yı aşkın var olabileceğine, ama hep arka planda kalması gerektiğine inandırmıştı

Küçük kız, sürekli aşık olduğunu hissettiğı gibi, aşkla ve güvenli mesleklerle de pek ilgilenmiyordu. Önemseidiğı tek şey, annesinin sevgisini yitirmemek, onu düş kırıklığına uğratmamaktı. Annesinin

kalbindeki ayrıcalıklı konumu yitirmek en büyük kaygısıydı. Kayıp cennetin yerini tutabilecek ne babası ne de kardeşleri vardı. Yapısı gereği değil, korkusundan mantıklı ve uysal bir çocuk oldu. Korku ve sevgi yüzünden, sevgiyi yitirme korkusu yüzünden. Böylece, sevgi bilinçaltında korkuyla özdeşleşti.

Evini terk ettiği o salı günü, İoanna'nın korkacağı bir şeyi kalmamıştı. Her şeyini yitirmişti. Yıllar önce ölen annesi de artık onu tehdit edemiyordu. Aşka ve kocalara ilişkin bütün kuramları doğrulanmıştı. İoanna tam da onlara hazırlıklı olduğu için doğrulanmıştı. Düşlerin, azıcık da olsa gerçekleri yönlendirmesine hiç izin vermedi. Onaylanmışların dışına çıkma dürtüsüne uymayı hiç denemedi. Uysal bir kadına dönüşen uslu bir çocuk oldu. Tutkulanna ve düşlerine boyun eğdirerek kalbinin derinliklerine gömdü. Ama düşlerle tutkular her zaman intikam alırlar.

İoanna'nın ressam olma isteğine, annesi bir dizi savla karşı çıkmıştı. Yaratıcılık sancılan çekmesine ne gerek vardı? Ressam olarak onu nasıl bir gelecek bekliyordu? Yaşamında bir şeyler ters giderse, bu meslek ona nasıl bir güvence sağlayabilirdi? Ressamların aç, sefil bir yaşam sürdükleri bilinirken...

İoanna her zamanki uysallığıyla düşlerini bir kenara itmeyi kabul-lendi. Eğitimini alarak iyi bir Bizans ikonaları kopyacısı oldu. Sanatı ticaretin hizmetine koştı.

İyi ve dürüst bir kopyacıydı. İş sıklığına karşın kârlıydı, ona iyi bir gelir ve güvenli bir gelecek sağlıyordu. Ama düşler, bazen şiddetle yakıp yıkarak, bazen de yeraltından aşındırarak her zaman intikam alırlar. İoanna, farkına varmadan yenilikler denemeye başladı. İkonalara kendinden bir şeyler katmak istedi. Renklerini çeşitlendirdi, belli belirsiz de olsa kurgulannı değiştirdi. Ama iyi bir kopyacı gördüğünü çizemez, yaratmaz. Siparişler zamanla azalmaya başladı, sonunda neredeyse tamamen kesildi.

İoanna o salı günü, son siparişini, bir "Bağ sahnesi"ni teslim edecekti. Renklendirmeyi bitirmişti, ve altın kaplamaya geçmek üzereydi.

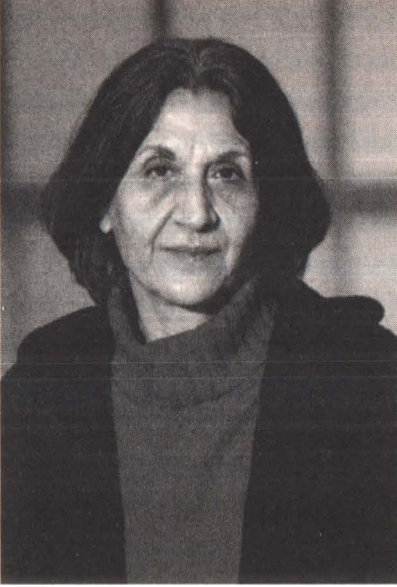
Bir kat cila sürmüş, kuruyana kadar pazara gidip dönebileceğini hesaplamıştı. Hava sıcak olduğu ve poyraz estiği için gerçekten de cila kurumuştu. Ama İoanna o gün evini terk ettiğinden, “Bağ sahnesi” sonsuza dek altın kaplamasız kaldı.

Yaşamında ilk kez bir iç dürtüsüne uyarak, bunca zamandır arzuladıklarını gerçekleştirdi. Mantığın emrettiklerinin aksine, sebzelerle meyveleri mutfak zeminine bıraktı, kime duyurmak istediğini bilmediği yüksek bir sesle, “Gidiyorum” diyerek dairenin kapısını açıp çıktı.

Nereye gideceğinin o an için çok az önemi vardı. Önemli olan, son iki hafta boyunca aklından bir türlü çıkartamadığı arzularının gerçeğe dönüşmesiydi. Vahşi bir mutluluk duyuyordu. Bedenini, daha önce hiç tatmadığı bir heyecan, bir titreme sarmıştı. Her şeyi bırakıp gidiyordu. Belki böylece düşlerini uyanıp geri getirebilecekti. Çünkü son üç haftadır, İoanna’nın başına, gelebilecek en kötü şey gelmişti. Düşlerini yitirmişti! Artık geceleri düş göremediğinden başka –zaten ona o kadar kaygılanmıyordu– gündüzleri de düş göremez, kurgulayamaz olmuştu.

İoanna herkesten gizli, yaşamında gerçekleştirmelerine izin vermediği şeyleri uyanıkken düşlüyordu. Kendi gizli dünyası vardı ve kimseyi aldatmadığına inandığından, bunun için hiç vicdan azabı çekmiyordu. Annesinin isteklerini saygılı bir özveriyle yerine getirmişti. Gizlice düş kurmaya cesaret edebildiği için de annesine karşı bir suç işlediğini kabul etmiyordu. Onları yaşama geçirmeye hiç kalkışmamıştı ki!

Birkaç gece düş göremeyince duyduğu korku, uyanıkken de düş kuramadığının ayırtına varınca kapıldığı dehşetin yanında bir hiçti. Çöllerle kumsallar kaybolmuştu. Umutsuz aşklarını sayıklayan aşıklar, ihtiraslı tablolar kaybolmuştu. Elinde kala kala ne kalmıştı? Kipseli’deki iki odalı daire, aslının tıpa tıp aynısı taklit ikonaları ve Andoni...



Maro Duka (1947 –)

Μάρω Δούκα

Girit'in Hanya şehrinde doğdu. Atina Üniversitesi Arkeoloji Fakültesi'nden mezun oldu. 1966'dan beri Atina'da yaşıyor. Edebiyata 1974'te yayımladığı *Bazı İnsanlar* novellasıyla (kısa roman) girdi, *Tarihsel Pas* romanıyla da yaygın üne kavuştu. Eserlerinde, yönetici sınıfların ahlakı ve kültürel yozlaşması ile halk yığınlarının sistemle uzlaşmak zorunda kalışlarını ele aldı. Psikolojik çözümlemelere ağırlık vererek, albaylar cuntasının diktatörlüğü döneminde olgunlaşan kuşağın portresini çizdi. Şiirsel yaklaşımının yer yer yumuşattığı katı gerçekçi bir bakış açısı ile akıcı bir anlatımı vardır. Çok sayıda ödül alan yazar ülkesinde ve yurtdışında büyük saygınlığa sahiptir.

Başlıca eserleri: *Tarihsel Pas*, *Yüzer Kent*, *Kavaklar Hareketsizdi*, *Resmin En Altında*, *Erguvanı Başlık*, *Göksel Mühendislik*. (roman) *Kuyu*, *Bazı İnsanlar*, *Kanatlar Nerede*, *Kare Fiks*. (öykü)

Resmin Dibinde

Στον πάτο της εικόνας

(Roman)

Eleni banyo aynasının karşısında süsleniyordu, bu akşam sinemaya gideceklerdi. Teli'ye dönerek, "Annem sıkıştıyor, artık karanımızı vermeliyiz," dedi. Teli lisansüstü eğitim görmeyi düşlediğinden gönulsüzce kabul etti. Birkaç gün önce babasıyla karşılaşmıştı. "Nişanlınla ne zaman tanıştıracaksın?" Nasıl söyleyeceğini bilmiyordu, ama İngiltere'ye gitmeden önce anasıyla babasını banştırmak istiyordu.

Eleni, "Nasılım?" diye sordu.

Dönüp bakmadan, "Fıstık gibisin," diye yanıtladı.

"Sen değişmeyecek misin?"

"İyiyim böyle." Uyumaya, dinlenmeye ihtiyacı vardı. Biraz televizyon izleyip yatabilse!

"Yorgun musun? İstemiyorsan evde kalabiliriz." Yanıtını beklemeden devam etti, "Sen yat dinlen, Sonya'yla giderim. Yorgun olduğunu görebiliyorum."

Eleni Teli'ye, "Şimdilik beni rahatsız etmese de fazlasıyla tutucu olduğunu kabul etmelisin," diyordu. "İlişkimizi nasıl değerlendirdiklerini ve birlikte yaşamamıza niye tepki göstermediklerini ailemle tartışmak istemen ancak böyle açıklanabilir. Niye tepki gösterebilirsin ki? Hayatımı istediğim gibi yaşamama izin veriyorlar. Sana çok mu garip geliyor? Mükemmel olmasalar bile dürüst insanlar, bugüne dek hiç kavga etmemiz gerekmedi. İşte bu yüzden onlara karşı saygı duyuyorum, birbiri-

mizi anlayabiliyoruz. Otuz yıldır evliliklerini sorunsuz sürdürüyorlar.”

Teli yutkunuyordu. “Ben de sorunsuz yetiştim,” diyordu. “Thalia bulunmaz bir anneydi, kız kardeşimin ve benim hiçbir eksikliğimiz olmadı. Eğitimimi de ona borçluyum. Tıbbi kazanamayınca ağlayıp sızlanmama izin vermedi, Romanya diye yırtındı, oğlumuz Romanya’ya gidecek. Evlere temizliğe gitmem pahasına bile olsa, Teli Romanya’da tıp okuyacak.”

Eleni kanepenin üzerinden eğilip onu öptü. “Sonra belki yemeğe çıkantz, gecikirsek merak etme, buzdolabında yiyecek bir şeyler bulursun,” dedi. Teli üzerine fazla düşmediği, kıskanç olmadığı için çok mutluydu. Bugüne kadar yapmak istediklerini hiç engellememişti. Günümüzde, kendisiyle başsık bir insanla karşılaşmak çok zor, ana babalannndan korkunç şikâyetlerde bulunanlara bakmak yeter. Annesi bir gün, Teli’yi biraz içine kapanık, soğuk bulduğunu söylemişti. Haklıydı belki de, ama ona alışmıştı, böyle olması da hoşuna gidiyordu. Huzuruna kavuşmuştu, mızımlara katlanamıyordu artık. Teli onu seviyordu ve sadıktı, bu konuda en küçük bir kuşkusu yoktu. Birçok konuda uyuşmamalarına karşın Eleni de onu seviyordu, artık karannı vermişti. Kendisiyle anlaşabilmek için gösterdiği özveriye görmemek büyük haksızlık olurdu. Sonya haklıydı. Seni sevdiği için taviz verdiğini sanmıyorum, tam tersi bile söylenebilir, ancak seni seviyor, bu da onu yumuşatıyor.

Teli sadece mesleğiyle ilgileniyordu, oysa Eleni arkadaşlarıyla Pro-ust, Joyce ya da Faulkner hakkında tartışıyordu. “Yahu Teli, hiç olmazsa *Üçüncü Düşün Çelengi*’ni oku. Allah aşkına, senin gibi bir bilim adamı nasıl olur da ufkunu gazetelerle, magazin dergileriyle sınırlı tutabilir? Mutlaka okuman gereken otuz kitaplık bir liste hazırlayacağım. Mesleğine düşkünlüğünü anlayabiliyorum, ama düşünce dünyasının temel eserlerini da tanıman gerekli. Homeros destanları ve Platon’un diyaloglarından başlayarak 30’lar kuşağına kadar geleceğiz. Karağatsis’i okumamış olman ne kadar ayıp!” Teli kızanp bozanyordu, belki de ansiklopedik bilgiler edinmeye daha fazla özen göstermesi gerekirdi. Şimdiye dek okul kitapları dışında bir şeyler okuma olanağını bulamamıştı. İtiraf etmemekle

birlikte, sık sık üzülmeye düşünceye düşman bir ortamda yetiştiğini düşünüyordu. Evlerine Dua Kitabı'yla İncil'den başka kitap hiç girmemişti, onların da nasıl gelebildiklerine şaşıyordu. Annesinin bir kez bile açık göz gezdirdiğini görmemişti, sadece tozlarını aldığı hatırlıyordu.

Eleni'nin öğütlerini dinlemeye itirazı yoktu. İlgisi gururunu okuyor, ardı ardına kitaplar armağan etmesi onu duygulandıyordu. Eksiklerini tamamlamak için kendisi de kitap satın alıyor, bütün zamanını okumaya ayırıyordu. Ama her kitabın başıyla sonundan birkaç sayfa okuyunca yoruluyordu. Homeros destanlarını sıkıcı buluyor, Platon'un diyaloglarını da zaman geçirmek üzere yapılan geyik muhabbetleri olarak görüyordu. Çağdaş Yunan edebiyatı ise bayağı ve değersizdi. Okulda edebiyat derslerinde uyukladığını hatırlıyor, Eleni'nin tercihlerini önemsemiyordu. Gözünde bütün bunlar zaman kaybından başka bir şey değildi. Sırf saplantılarını kâğıda dökme ukalalığını gösterdiler diye, bazı insanların ansiklopedilere geçmesini akli hayali almıyordu. Gerçi insanlığa büyük hizmetler vermiş aydınlar ve düşünürler de vardı. Einstein'ı, Descartes'i, Paskal'ı kim küçümseyebilir? Ama Eleni'nin, Don Kişot'u, Kafka'nın dehşetini ya da Dostoyevski'nin uzun sayıklamalarını başyapıt olarak nitelemesi canını sıkıyordu. Okuması için teşvik eden, hatınnı kırmak istemediği Eleni'den başka, meslektaşlarının da koltuklarının altında Kundera, *Gülün Adı* ya da Marquez'le dolaştıklarını görmek onu şaşırtıyordu.

Şimdi, çok şükür, güçlü belleği sayesinde her şeyi öğrenmişti. En azından bulunduğu ortamlarda bir eksikliği olduğunu hissetmiyordu. Yazarların yaşamlarıyla eserlerini inceleyen kitaplardan çok faydalanmıştı. Eleştirmenlerden ve tarihçilerden Faulkner ya da Proust hakkında, hacimli kitaplarını okuyarak öğrenebileceklerinin kat kat fazlasını öğrenmişti. Eziyet çekmesine, kafasını boş bilgilerle doldurmasına gerek kalmamıştı. Uzmanların koca koca kitaplardaki bilgileri sınıflandırması ona fazlasıyla yetiyordu. Yine de günün birinde Baudelaire ya da Rembau'nun neden böyle yüceltildiğini, Kavafis'in neden

diğer şairlerden üstün tutulduğunu, Palamas'ın neden milli şair sayıldığını anlayabileceğinden kuşkuluydu. Solomos milli marşı yazdığına göre milli şair olmayı hak ediyordu, ama Palamas'ın şiirleri okunacak gibi değildi, kimse fark etmemiş miydi? Bunu Eleni'ye açıkça söyleyebilmek, Sikelianos'unu da, Papadiamandis'ini de suratına fırlatmak için can atıyordu. Bu yazdıkları Yunanca mı şimdi, Allah aşkına?

Eleni'yle ilişkilerinde başka şeyler de canını sıkıyordu, örneğin ailesi Teli'yi çileden çıkanyordu. Kızlarıyla ilişkisi hakkında hiçbir yorumda bulunmuyorlardı, yani son derece nazikti. Neden, yatakta kızlannın gönlünü hoş ettiği için mi? Aslında Thalia da onu anlayamıyordu. "Birbirinizi seviyorsunuz, değil mi? Uzun süren birliktelikler bir evlilikten daha kolay bozulur. Yuvanı kurduktan sonra ayrılmayı göze alamazsın, babana bakma, o kuralın istisnası. Evlilikte ortak çıkarlar oluşur, bir de çocuklar varsa boşanmadan önce iyi düşünmen gerekir." Teli annesine fazla cesaret vermemekle birlikte bu konuda ona katılıyordu. Evlilik tek başına yaşamak istemeyenlerin güvenli sığınağıydı. Bu yüzden, Eleni'nin davranışlarından çok, ailesinin tutumuna kızılıyordu. Solcu olmaları bile ona batıyordu, neyi ispatlamak istiyorlardı ki? Komünist Parti'nin ileri gelenleri olarak, son Mohikan'lar gibi, söğütler arasındaki Filothei'deki villalarında yaşamaları ona ters geliyordu. Kimsenin ideolojisine karışmazdı, ama komünistleri Romanya'da yakından tanıdı, aralarında yaşadı. Nasıl katlanabiliyorlardı?

Annesiyle babasını düşünmese, daha ilk ayında eğitimini yanda bırakıp geri dönecekti. Eleni bunları anlayamıyor. Seni çok iyi anlıyorum sevgilim! Ama anlayamıyor işte. Paris'lerde, Londra'lar da okuduktan sonra konuşmak kolay. Romanya'daki yaşamını hiç unutmuyor. Bu konuyu kimseyle konuşmadı, konuşmayacak da. Yalnızca yakınmaktan hoşlanmadığı için değil, Romanya'yı kötülemekle kendisini de, diplomasını da değersiz göstereceğini düşündüğünden, bu ülkedeki sistem hakkında kimseye tek bir kötü söz söylemeyecek. Diploması çok değerli, Eleni'nin Atina Üniversitesi'nden, Sorbonne'dan,

Oxford'dan aldığı diplomalarla kıyaslanamaz bile. Bunu yüzüne karşı söylemiyor, ama zeki kız ne de olsa, kendisi anlasın.

Bunları düşündükçe kafası bozuluyor, ama Eleni'nin hatın için Atina'daki yapılaşmayı beğenmeyen, zevksizliğe, gecekondu'lara isyan eden babası, mühendis Spiropulos'u bile zamanla kabullendi. Peki Sayın Spiropulos, senin zevkine uygun olacak şekilde millet nasıl ve nerelerde bannacak? Manzaranı engelleyen apartmanlar olmadan bunca insanı nereye sığdıralım? Konuşursa önüne bir sürü kanıt sürerek susturacaklarını biliyor. Ancak, onun da kendi düşünceleri var. Spekülatörlerden de, arazi mafyasından da haberi var. Karamanlıların nasıl zenginleştiğini, açıklıktan nefesleri kokan politikacıların limuzinlerine nasıl kavuştuklarını çok iyi biliyor. Dayanamadığı bir şey varsa o da ikiyüzlülük. Eleni'nin babası, armatörlere ve politikacılara çalışarak zevkini geliştirebilmeyi başardı. Bu da, sıradan bir ustanın plansız projesiz yaptığı Peristeri'deki iki katlı kendi evleri kadar canını sıkıyor.

Eleni'nin ailesinin ayak takımına burun kıvrması, anne babasıyla tanışmaktan kaçınması, gururunu yaralamakla birlikte bir yandan da işine geliyor. İki ailenin buluşmasıyla annesinin küçük düşeceğinden korkuyor. Annesi öyle hassas, öyle gururlu, öyle her şeyden yoksun yaşamış ki! Teli, Eleni'nin annesine her baktığında, şıklık ve zarafetinden boğazı düğümleniyor. Thalia daha genç, yine de onunla kıyaslanınca anası gibi duruyor. Haksızlık edip kadının gösteriş düşkünü, kendini beğenmişin teki olduğunu söylemek istemiyor, ama giysilerinin kesiminden fiyatları tahmin edilebiliyor. Bu işlerden hiç anlamasa da, orijinal elbiselerin taklitlerinden farkları gün gibi ortada. Eleni'nin elbiseleri de gözünü korkutuyor, basit bir eteği asgari ücretin kat kat üstünde. Evlenirlerse altından nasıl kalkabilecek?

Eleni bunları hiç önemsemiyor. Güya her şeye bayılıp her şeyle mutlu oluyor. Teli'nin mahallesini ve evini beğeniyor, kız kardeşi Sofaki'den hoşlanıyor, hatta annesi için bile en güzel şeyleri söylüyor. "Ayol bu kadının gençliğinde bir ilahe olmalıydı!" Ağzından kötü bir söz çıktığını hiç

hatırlamıyor. Eleni, “Bilinmeyen ve bilinmeyenden beklentilerim beni büyülüyor,” diyor. “Günler ne olduğunu anlayamadığım bir şeylere gebe, doğum sancılarını hissetmek bana mutluluk veriyor.” Eleni hastalık ve ölüm kavramlarına alışmasını sağladı, hastalarına doktorluğun gerektirdiği mesafeden yaklaşmasını öğretti. Tiyatroda izlediğimiz acıların duyarlılığımızı uyarması gibi, insanlığın başına gelen felaketlere duyulanmamız gibi, Aishylos’un Prometheus’undaki Zeus’un yırtıcı akbaşının herkesin ciğerini parçalaması gibi. Kaderden kaçmanın olanağı yok. “Sen de sevgilim, hastana ne kadar tarafsız, duyulanndan ne kadar annarak yaklaşabilirsen, nesnesine ancak belirli bir mesafeden bakabildiğinde yaratabilen bir sanatçı gibi, görevini de o kadar adil, o kadar kusursuz yapabileceksin.” Başkalannın alaycı gülümsemelerine neden olabilecek bu gösterişli beylik laflar, Teli’ye karşı duyularının olumlu etkisiyle, kaygı ya da arayışlarını öğütlere çeviren bir insanın heyecanını taşıyor, uzun monologuna Bergmanvari bir derinlik kazandırıyor.

Aslında Bergman Teli’yi çok yoruyor. Bir yerlerden duymuş, sinema hareket ve görüntülerin değişimi demekmiş. İnsanları bir koltuğa oturtup, makine gibi kurarak konuşturmak sinema değil, söyledikleri her neyse sıkıcı olur. Eleni nasıl konuşulacağını iyi bilir. Bazen yolda yürürken –önceleri her vitrinin önünde durmalanna kızardı, şimdi artık hoşuna gidiyor– bazen de arabada son hızla giderlerken, ama hep hareket halinde konuşur. Yanında sessizliğin anlamını unuttu. İstese bile acil servisteki umutsuz vaka, ölümün eşiğindeki delikanlı aklına gelmiyor. Eleni karanlık düşüncelere kapılmasına hiç izin vermiyor. Aslında vermiyordu demek daha doğru olurdu, ama bunu kabullenmekten kaçınıyor. “Nen var sevgilim? Sesli düşünceğimizi, birbirimizden sır saklamayacağımızı söylememiş miydik?”

Kim tahmin edebilirdi? Üç yıl önce Andros Adası’nda Baçi’deki bir barda tanıştılar, yazdı. Alışlageldiği gibi Teli arkadaşlarıyla, o da kız arkadaşlarıyla gelmişlerdi. O gece herkes kendine bir eş buldu –kısa süreli yaz aşkları– bir tek ikisi birbirlerine bağlandılar. Eleni bir kaç ay sonra,

bir bütün oluşturan iki yanıyla ilgili, Platon'un özdeyişini yakıştırmayı ihmal etmedi. Aslında hamile kalmasa, Teli de askerden yeni terhis olmasaydı belki de bir bütün oluşturmaz, arkadaşları gibi aynılırlardı. Genç kız, çocuk düşüncesine bile katlanamıyordu, korkusundan Teli'ye kenetlendi. Kariyerinin başında bir çocuk hayatını mahvedecekti, kurtaja karar verdiği için Eleni'ye minnet duydu. İşte o zaman Eleni gözlerinde yaşlarla avukatla ilişkisini anlattı. Aki hep bir şeylerden şikâyet ediyor, mutsuzluğuyla ruhunu karartıyordu. Kız arkadaşlarıyla Andros'a bu yüzden gelmişti, ondan kurtulmak, rahatlamak istiyordu. Onu artık sevmediğini nasıl söyleyeceğini bilemiyordu. "Dramlardan çok korkuyorum Teli, ayrılmak istediğimi söylediğimde intihar etmekle bile tehdit edebilir." İyi ki korktuğu gibi olmadı, herif hemen anlayış gösterdi. Hatta bir öğlen üçü birlikte yemeğe çıkular. Bu adamdan mı çekiniyordu?

Eleni'yi tanıdıkça Teli'nin aşkı daha da güçleniyordu. İlişkileri evlilikle sonuçlanırsa, ailesi ona yardım edecekti kuşkusuz. Kızlarına en azından bir ev vereceklerdi, onu da düşüneceklerdi elbette. O kadar tanıdıkları vardı, babası bakanlarla, güçlü insanlarla haşır neşirdi, ona da bir kapı açılacaktı. İçten pazarlıklı değildi, ama kariyerine de çok önem veriyordu ve torpil işletmeden, geniş çevre edinmeden kariyer yapılamayacağını biliyordu. Başarılı bir doktor olabilmek için dürüst memur zihniyetinden kurtulması gerekiyordu. Kendini rutine kaptırsa ne kazanacaktı? Topluma hizmet etmek de istiyordu, ama en büyük arzusu toplum içinde yükselerek başka biri olmak, başka insanlarla ilişkiler kurmaktı. Lüks ve israf peşinde değildi, ama araba alabilmek için para biriktirmek, yurtdışına tatile çıkabilmek için masrafları kıstak rezilliğine de katlanamazdı. Zor öğrencilik yıllarında umutsuzluğa kapılmamayı, geleceğini düşleyerek başarabilmişti. Parlak bir bilim adamı, muayenehanesinin kapısına astığı metal plakada kalabalık unvanlar sıralanan başarılı bir doktor olmanın hayalini kuruyordu. Ceviz ağşabından yapılmış masasının arkasına kurulmuş, okunaksız el yazısıyla reçete yazıyor, hastalarına babacan ve ciddi sesiyle ilaçların kullanımını

anlatıyordu. Teli'nin büyük hayalleri vardı. Uluslararası konferanslara katılımlar, brifingler, ödüller... Sabret biraz, diye yazıyordu anasına, yakında benimle gurur duyacaksın, emeklerini boşa çıkartmayacağım.

Eleni'nin annesiyle babası ona doğal olarak hiç ilgi göstermediler. Kendi babası sayesinde bir Devlet Hastahanesi'ne tayini çıkmıştı, durumundan memnundu. Eleni'ye hiç babasından söz etmedi, işine torpille girdiğini de hiç söylemedi tabii. Sendikalaşmanın yükselmesini kolaylaştıracağını görünce, hızla PASOK'un sendika örgütünde sivrildi. İktidarda Yeni Demokrasi olsa, onun saflarında da sivrilebilirdi. Eleni, hiçbir zaman ondan hiçbir şey istememesini çok takdir ediyordu. "Babacığım, bakanlarla yakın dostluklarının olduğunu söylediğime göre herhangi bir konuda aracı olmanı isteyebilirdi." Babası gülüyordu, "Bir bu el sıkıktı, yatıp kalktığın herkesin hayatını mı kurtaracağız?" Böyle diyerek, kızının bu yeni yetme doktorla ilişkisini hiç ciddiye almadığını gösteriyordu.

Teli'nin taşra hizmeti için Livadya'da bulunduğu dönemde, haftada bir buluşmalarına karşın, Eleni her akşam arkadaşlarıyla çıkıyordu. Daha başından söylemişti, yalnızlığa dayanamıyordu. Bütün gün eve kapanıp birkaç dakikalık telefonunu beklemek ona çok alçaltıcı geliyordu. Aşık olabilirdi, ama kör gibi de davranamazdı. Sıklıkla, heyecan ve sürprizlerden yoksun bir ilişkiye hapsediğini hissediyordu. Bir mektup yazmak, uygunsuz bir saatte telefon etmek, bir armağan almak Teli'nin aklının ucundan bile geçmiyordu. Sevgisi bir insanın eşyalarına gösterdiği ilgi gibiydi. Bir gün yakınmaya kalktığında, Teli hayretle bakmıştı. "Ne diyorsun sevgilim, manitam mısın ki? Seni ihmal ettiğime inandığını duymayayım bir daha, sana tapıyorum." Kendisine taptığını biliyordu, bir ihtiyar gibi ağırbaşlı ve uslu. Yaklaşımı huzur vermekle birlikte aynı zamanda mutsuz da ediyordu. Kırk yıllık evli gibiyiz, diyordu Sonya'ya, bir düşünsene!

Rea Galanaki (1947 –)

Ρέα Γαλανάκη



Girit'in İraklio şehrinde doğdu. Atina Üniversitesi'nde tarih ve arkeoloji eğitimi aldı. Patra yakınlarındaki Kato Kastritsi köyünde yaşıyor. Sanat yaşamı çeşitli dergilerde yayımladığı şiirleriyle başladı. Eserlerinde gerçek olaylardan hareket ederek 19'ncu yüzyılda Avrupa'da kültürel ve milli kimliklerin oluşumunu ele aldı. Tarihsel olaylara insan merkezli bir bakış açısıyla yaklaştı. Romanları, milli ve uluslararası ödüller aldı ve on beş dile çevrildi. 1999'da *Eleni ya da Hiç Kimse* romanı, 2005'te de *Bir Neredeyse Mavi El* öykü derlemesiyle, Yunanistan Kültür Bakanlığı'nın verdiği Devlet Edebiyat ödülünü iki kez aldı. "*İsmail Ferik Paşa'nın yaşamı*", UNESCO'nun düzenlediği UNES-

CO Collection of Representative Works listesine alınan ilk Yunan romanı oldu.

Diğer eserleri: *Lui Adını Kullanacağım*, *Labirentler Çağı*, *Konuşmayan Derin Sular*, *Yehuda'nın Ateşleri ve Oidipus'un Külleri* (roman) *Eşmerkezli Öyküler*, (öykü) *Kral Ya Da Er* (deneme) *Madenler*, *Kek*, *Kurt Nerede Yaşıyor?* (şiir)

İsmail Ferik Paşa'nın Yaşamı

Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά

(Roman)

Roman, gerçek bir olaya dayanır. Devşirme İsmail Ferik Paşa, Mısır Hıdivi İsmail Paşa'nın emriyle, liderlerinden biri kardeşi Andoni Papadaki olan, 1866-1868'deki Girit isyanını bastırmak üzere anavatanına gönderilir.

Mısır donanması, Osmanlı gemilerinin daha önceden demir atmış olduğu, adanın en büyük doğal limanına kırk sekiz saatte ulaştı. Yolculuk boyunca, Mısır Hıdivi'nin¹, uyruklarının adadaki son isyanını bastırmasına yardım etmek üzere Sultan'a gönderdiği asker dolu gemileri, toplan, erzak ve mühimmat dolu sandıkları, doktor ya da müezzinleri saymak için değil, bir an önce ufkumu sonsuza dek kapatacak olan yazgıdaki kara parçasını dürbünle görebilmek için sık sık amiral gemisinin güvertesine çıkıyordum.

Taç giyme töreninde İbrahim'e eşlik ederken adanın yakınlarından geçtiğimizde gördüklerim çoktan beynimden silinmişti. Zaten bir şeyler gördüm mü, yoksa İbrahim'i düşünmekten, çok istediğim halde hiçbir yere bakamadım mı pek emin değilim. Ama olsun. Birazdan

1 Hıdiv: Önceleri yazışmalarda sadrazamlar için "büyük vezir" anlamında kullanılan Hıdiv unvanı, ilk kez 8 Haziran 1867'de bir irade-i seniyeyle (Padişah izni) Mısır Valisi İsmail Paşa'ya verildi. Mısır 1908'de bağımsızlığını ilan edince Mısır valileri Sultan unvanını kullanmaya başladı, ancak Osmanlı devleti Lozan antlaşmasına kadar onları Hıdiv olarak tanıdı.

karaya basacağım, hesaplanma göre de tam dokuz ay sonra adanın içlerine ulaşacağım. Bunu nasıl başaracağımı bilemiyorum. Bildiğim tek şey aklımın yine eskilere dalıp gittiği.

İkinci şafakta bir dağ zirvesinin güvercin kızılına boyandığını gördüm. Renkler kayalardan yuvarlanarak susamış kuşlar gibi sulara konuyordu. Eylöl denizi saydamdı. Amiral gemisinin makineleri sabahın erkenci ışınlarına, duyulmaması gereken kendi düşüncelerime paralel tekdüze tıkırtılarıyla eşlik ediyorlardı. Geri dönüşüm, hayalimde yaşıttıkları doğru lamalıydı, bu yüzden bütün duyulanı uyarılmıştı.

Mavi yine antik bilgeliğini, deniz ıslak ayınların tütsülerini, tuz da hüznün küçük kristallerini sunuyorlardı. Martıların acıklı seslerine karşın, birazdan duyacağım ana dilimdeki konuşmalarla kulakların diğer duyulanının önüne geçecekti. Daha sonra, dağların görkemli gövdelerini oluşturan elementlerde kendi bedenimin yapı taşlarını görecektim. Savaşta, yaşamdan ölüme geçişin, mevsimlerin zor kullanılarak kısaltılmasına benzeyen, doğal, ancak sık görülmeyen bir olgunun düzenliliğini taşıdığını bildiğimden çok sakinim. Yazgımda nadir görünen ayrıcalıklı bir çizgim daha vardı; tek bir savaşta ölüp yeniden doğmak. Birbirini izleyen düşüncelerimi kanlı çarşafarla kundaklayan, şiddetin bu gerekçesiz kabul görüşü, zamanın ağır geçmesini dilememe ve gözlemlere sarılmama neden oluyordu.

Yoksa geriye dönüşü olmayan geçen yılların altında mı eziliyordum?

Osmanlı ailemi özledim. Gemi bacasının dumanları, ibadet için yakılan bir mumun ısrarıyla ailemin görüntüsünü karartıyordu. Sevdiklerimin bu beklenmedik ayrılığın hazırlıklarına gösterdiği özeni hatırladım. En yakınlarım, alinyazımda kötü bir yazgının işaretlerini görebildiklerinden, gözyaşlarına boğulmamak için bakışlarını başka taraflara çeviriyorlardı. Köleler ve hizmetçiler hazırlıklarla uğraştıklarından, kimse mutfakta ocağı yakmayı akıl edemeyince, acıklı bir bayramı kutlarcasına iki gün boyunca satın alınan tatlılar ve peksimetlerle beslendik.

İstemediğim halde, olağandan boğuk çıkan sesimle her şeyin, veda-
laşmaların bile soğukkanlılıkla yapılmasını istedim. Esir alınmamı çağ-
nıştırdığından, birinci kanımı ve anılarımda yaşattığım haliyle annemin
mağaradaki görüntüsünü özdeşleştirmekten korktum. Yüz ifadesinden
çok ağladığı belli oluyordu. Ancak haremdeki diğer kadınlar ve küçük
çocuklardan istediğim soğukkanlılığı sağlamayı başarmıştı. Birbirimize
bir daha kavuşamayacağımızın bilinciyle kucaklaştığımızda, hayallerim
aileme içtenlikle bağlanmamı engellediği için suçluluk duydum. Belki
özür dilediğimin farkına vardı, kim bilir, belki de beni bağışladı.

Fazla zamanım yoktu. Kadı, evimin kâhyası, ordunun kurmayla-
rı ve ilk görüşmemizden ancak birkaç saat geçmesine karşın tekrar
Hıdiv'le konuşmam gerekiyordu. Kahire'ye ulaşan haberlere göre,
Mısır ordusu Girit'in Vrises mevkiinde bir avuç çapulcu tarafından
bozguna uğramış, adadaki Osmanlı birliklerine rezil rüsva olmuştu.
Baştaki Şahin Paşa hemen geri çağrılmalı, yerine Mısır'ın en güvenilir
ve yetenekli paşası gönderilmeliydi. Hıdiv, babası İbrahim Paşa'nın
can yoldaşı olarak birçok görkemli zaferde büyük payımın olduğunu,
daha sonraki hastalığı esnasında gösterdiğim sadakatle de saygınlı-
ğımı pekiştirdiğimi söyledi. O kahramanlar neslinden hayatta kalan
birkaç kişiden biriydim. Savaş Bakanı oluşum, güvenilirliğimin gös-
tergesiydi. Bir anlığına sustu, kökenimin, Müslüman olduktan sonra-
ki yaşamımı fazla etkilemiş görünmediğini de ekledi.

Hıristiyan kökenim, Osmanlı çıkarlarıyla pek uyuşmayan Mısır
çıkarları lehine bile kullanılabilirdi. Bu savaşta da Kahire ile İstanbul
ayrı şeyler hedefliyordu. Bizzat yaşayıp yaşattığım Mısır destanından
kaynaklanan Sultan'a karşı duygulanım, Hıdiv'in planlarına en iyi şe-
kilde hizmet edebilirdi. Kendisi, Mehmet Ali Paşa'yla kan bağı olma-
sına karşın, Osmanlı tahtında hak iddia etmeyi düşünmüyordu bile.
Ama göndereceği yardıma karşılık, yeniden Girit'in yönetimini ya da
buna benzer bir karşılık almayı başarabilirdi. Bu resmi görevde ana
dilimi kullanabilmem, eğitimim ve olgunluğum, başında bulunaca-

ğım çağdaş donanımlı dört bin kişilik seçkin takviye birliğiyle aynı derecede, hatta daha da güçlü bir silahtı.

Hıdiv'in saydığı gerekçeleri, böyle durumlarda gerekçelerin emir yerine geçtiğini bilerek dinliyordum. Bu göreve seçilmem büyük bir şerefti. Reddedersen, Hıdiv'in bunu ağır bir hakaret sayacağı da kesindi. Aslında Hıdiv'in, babası İbrahim Paşa'yı anarak beni bu şekilde şereflelendirmesi hoşuma da gidiyordu. Bir anlığına gözümde, açık havadaki kamp ateşleri, çadırlardaki sade yaşam, ordugâhın atlarıyla köpekleri, kadınlarla çocukların mutlak yokluğu ve bir sonraki an hayatta kalabilme içgüdüsünden başka her tür düşüncenin akıldan silinişi canlandı. Gençliğimin bir parçası olduğundan ordugâhtaki yaşamı özlemiştim, ancak savaş sadece çadır kurmak değildi. Gençliğimi anımsatmakla birlikte savaşı hiç sevmediğimi biliyordum.

Bütün bunları daha önce yaşamıştım sanki. Sıla hasretimi gidermenin başka yolu yokmuş gibi, yaşadıklarımı tersinden izleyerek vatanıma dönecektim. Yıllardır bana yasaklanmış olan bu topraklara geri dönerek, yetişkinliğe kavuşmamı tescil etmeyi kurgulamama karşın, bir kapana kısıldığımı hissettim. Demek ki bu şekilde dönecektim, hep aynı anılan gizlice yaşatmam da bir anlam kazanacaktı. Düşlerimin, hiç beklemediğim bir anda, birdenbire ve özellikle bu şekilde gerçekleşmesiyle ayaklanmanın bağı çözüldü. Hıdiv beni önceden oturtmayı düşünmese, kural tanımaz bir bahçıvanın, cennetle cehenneme aynı yün ipek kanşımı çiçekleri ektiği izlenimini veren yerdeki çiçek açmış halıya yıkılacaktım.

Fransız porseleni fincanlarda ellerimi titretmemeye çalışarak çayımızı içerken, Suriye'de savaştığım yıllarda ne kadar hırslı bir genç olduğumu düşünüyordum. O zamanlar, bir makama yükselerek üzerimdeki devşirme damgasını silmeye çalışıyordum. Şimdiki göstermelik ailem bile yoktu. Duygulanm, savaşın dehşetinde bile körelmeyen bir çeşitlilikle yelpaze gibi açılıyordu. Filomuz adaya yaklaşırken, Osmanlı ailemin ağır ağır kapanan bir yelpazenin kararsızlığıyla sıraya dizildiği-

ni düşünüyordum. Limana girdiğimizde, kapalı yelpazenin dıştan görünüşü, yanımdan hiç ayırmadığım hançerimi çağıştıyordu.

Kuzey Denizi'ni gören odalarda kalmayı yeğledim. Olan biteni öğrenerek Hidiv'e göndereceğim ilk raporu hazırlamak için birkaç gün burada kalacaktım. Donanmayı Büyük Liman'da bırakarak Hanya'ya gittim. Uzun yıllar boyunca Girit valiliğinde bulunduğu için Giritli diye anılan başkomutan Mustafa Paşa'nın huzuruna çıktım. Mustafa Paşa'nın Arnavut asıllı ve beni devşiren Hasan Paşa'nın akrabası olduğunu biliyordum. İyi bir asker, iyi bir devlet adamıydı. Hemen emirleri altına girdim.

Denize bakan bu odalan, anılanmı deşerek beni altüst eden dağların cazibesinden korunmak için seçtim. Suriye'deki savaşlar çok gerilerde kalmıştı. Silah arkadaşlarıma mavilere gömülürken, İbrahim'i kolundan çekerek denizden çıkarmıştım. Bu anı da artık gözümde nadiren canlanıyordu. Şimdi başlayacak yeni savaşta bu anıya çok ihtiyacım olacaktı. Tek taraflı düşünmekten sakınmak için daha önceki savaşlarda anıma düşündüğüm gibi. Ama başka nedenlerim de vardı. Anısını aklımın derinliklerinde acıyla sakladığımı bilen İbrahim'e, doğup büyüdüğüm toprakları göstermek istiyordum. Bana bir şey sormamıştı. Şimdi artık akan kanların arasında içimi dökebilecektim. Bu halleriyle de olsa her şeyi görmesini istiyordum. Ölürken, anısının yanımda bulunmasını istediğimi hissettim. Alın yazım beni tekrar çocukluğumun yaylasına sürüklemişken, varlığı belki de Mısırlı yaşamımın sona ermesini kolaylaştırabilirdi. Bir yel değirmeninin sakın ağlayışıyla.

Bu odalan seçmemin başka bir nedeni daha vardı; deniz beni kardeşimin balkonuna bağlıyordu. Ancak Andoni'nin evinin balkonuna çıkarak, güneye, adaya doğru hayaller kurmaya artık zaman ayıramayacağını düşündüm. Aldığım bilgilere göre, Atina'da "Girit Merkez Komitesi" kurulmuştu. Başkanı Marko Renieri, genel sekreteri de, gereken paranın çoğunu bağışlayan kardeşim, yani Andoni Kambani Papadaki'ydi. Kardeşimin, Komite'nin barınması için kendi evini verdiği söyleniyordu.

Ölülerin, evin odalarında ve koridorlarında koşuşturan canlı hemşerilerinin gürültüsünden huzursuzlanarak, balkonda ve bahçede kendilerine yer aradığını görür gibiydim. Annemle babam umutlu bir gelecek beklentisiyle canlanarak güneye doğru bakıyor, olacakları kesürmeye çalışıyorlardı. Yükseklerden, ıssız bir deniz fenerinin projektörleri gibi deryayı tarayan bakışlarıyla göz göze gelmeyi başaramadım.

Bakışlanımı denizden ayırmadan kâtime raporumu yazdırmaya başladım. Bir kayık dikkatimi çekti, hareketsiz maviyi yararak enginlere doğru açılıyordu. Belki Kithira'ya, oradan da kıyıyı izleyerek Pire'ye doğru gidecekti. O kadar uzun bir yolculuk olmasa gerek diye düşündüm. Ancak ben bu yolculuğu hiç yapamayacaktım. Artık kardeşimin evinin salonunda değil, bahçesinde bile yerim olmadığını hissedebiliyordum.

Yazıhaneme oturarak dikkatimi rapora yoğunlaştırmaya çalıştım.

• Ρέα Γαλανάκη, *Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά*, [İsmail Ferik Paşa'nın Yaşamı], Εκδόσεις Άγρα, Atina 1989



Yannis Ksanthoulis

(1947 –)

Γιάννης Ξανθούλης

Trakya mübadili bir ailenin çocuğu olarak Aleksandrupolis'te doğdu. Gazetecilik ve grafikerlik eğitimi aldı. Gazete ve dergilerde köşe yazarlığı, radyolarda program yapımcılığı yaptı. Çocuk kitapları yazıp resimledi. Otuzdan fazla tiyatro piyesi var. Romanlarından *Ölü Likör* sinemaya aktarıldı, *Ve Sonra Anılar Geldi*'nin dizisi çekildi.

En tanınmış romanları: *Kahve Çağı*, *Masumların Pazartesi'si*, *Unutmadığım Pembe*, *Bahçedeki Türk*, *Günahkâr Korkulanın* *İstanbul'u*, *Oğretmenin Oğlu*.

Kahve Çağı

Η εποχή των καφέδων

(Roman)

Hiçbir haşarat ilacı sivrisinek ordularıyla başa çıkamadı. Ama temmuz ayının ilk cuma günü esen hafif rüzgâr içimizi serinletmekle kalmadı, Olga'nın latife olsun diye "sıtma taşıyan melekler" terimiyle tanımladığı canavarları darmadağın etti. Bunun üzerine, bütün haşarat ilaçları, spreyler, merhemler, pis kokulu yağlar, kömürler, spiraller ve tozlar mutfak lavabosunun altındaki dolaba kaldırıldı.

Sürüngeçleri uzaklaştırdığına inandığım en etkili ilacı polis romanlarının arkasına sakladım. Romanların çoğunu, bu eve taşındığımız bir önceki sene ve geçen sene okumuştum, ama birkaç Patricia Highsmith kitabı, ilgimi çekmek için raflarında büyük uykusuzluk dönemlerimi bekliyorlardı.

Okuyacak zamanım olmadığı halde, ucuz baskılarda bunca ölümle cinayeti buraya getirmeme ben bile anlam veremiyordum. Son üç yıldır her yaz iki buçuk ay kaldığımız yazlığımızda kitap okumaya zaman ayıramamış olsam da kızlar gizlice kitapların ifadesini aldılar. Ama kapağında "korkunun gölgesi"ni taşıdığını iddia eden kafa kesmeler ve benzeri vahşetle dolu Edgar Wallace'ın en sert romanını okudukları ortaya çıkınca temiz bir dayak yediler.

Wallace'ın bedelini sabahın üçünde Avra ile Hloi'nin çığlıkları ve kusmalarıyla ödedik. Bu rezilliğe hesapsız kitapsız kavun karpuz yemelerinin ve bütün gün avlunun çamurlu sularında yalınayak dolaşmalarının da etkisi vardı kuşkusuz. Otuz yedi kûsur da olsa ateşleri vardı ve

bunca sivrisinekle çevredeki bataklıklar yüzünden sıtmadan kuşkulandırmıştık. Bundan böyle babanın polisiye romanlarını ve özellikle Edgar Wallace'ı bir daha okumayacaklarına dair ikisine de yemin ettirdik.

Bu yazın balkondan balkona yayılan sloganı da böyle ortaya çıktı. “Bundan böyle Wallace mı, asla!” Odiseas bile suskunluk yeminini bozarak: “Yaz vakti Edgar Wallace okumak da nereden çıktı?” diye sordu. Suskunluğunu kabullenerek içtiği sigaralan ikiye katlayan, doktorların kocasına en çok Noel'e kadar zaman biçtiği –Odiseas'ın kanseri hakkında kesin bir şey söylenemezdi– Sofia bu soruyu iyileşme belirtisi olarak gördü ve kek pişirdi.

Bizim küçük hanımlar, kekin içindeki kara noktaların kuru üzüm ve çikolata parçalan olduğunu anlayana kadar buna “sinekli kek” adını taktılar. Bu arada havanın sıcaklığını dayanılmaz kılarak avlulardaki yabancı otları azdıran ısrarlı yağmur da durmuştu. Yağmur yağmasa da bitecek olan uçları pas kırmızısı yeşil kamışlar hızla boy atıyordu. Bir gece içinde aceleyle yoğun havayı deliyor, gökyüzüne doğru yükseliyorlardı. Soluk beyaz renkli gökyüzü de çatılanmıza kadar alçalarak avlumuzun üç metre kadar dışından başlayan denizle birleşerek beton rengine bürünüyordu.

Bir insan kaç kamış koparabilir ki? İlk başlarda çamurun içinden baş gösteren körpe mor boyunlarını koparmak eğlenceliydi, ama zamanla sıkıldık. Yağmur ve sıcak hava ellerimizi ağırlaştırıyordu. Sağ elimin parmakları sürekli şişkindi. Alyansım kabaran etimin arasında kayboluyor, tırnakların morarıyordu. Ayakları ağır, hareketlerim bezgindi. Bu yüzden kızların keyfine akıl sır erdiremiyordum. Onlar çocuktuk. Çocuktular ama ne iştahları kesiliyor, ne de yaramazlıkları duruluyordu. “Susun artık,” ve “Daha yavaş, komşular uyuyor,” demekten dilimizde tüy bitmişti. Çamurlu sulardan evin içine, oradan denize, oradan da bataklığa koşuyorlardı. Ölü kuşlar ve tarla fareleri taşıyarak arka bahçede cenaze törenleri düzenliyor, kazdıkları mezarların başında dokunaklı konuşmalar yapıyorlardı.

Arka bahçedeki mezarlıkta kaç cenaze kaldırdıklarını bilemiyordum. Tahta parçalarından çamura batırdıkları küçük haçlar hazırlıyor, gözyaşı döküyor, dulları ve yetimleri oynuyorlardı. Sonra da kahkahalar atarak, elbiseleri toz toprak içinde balkon taşlarına uzanıyorlardı.

Bazen eğlenceleri ortada kalıyordu.

“Baba, Avra’nın karnı ağrıyor, benim de...”

“Oh olsun size, beter olun. Sesiniz çıkmasın, anneniz uyuyor.”

“Annem uyuyor, ama Hloi’nin hem karnı, hem ayağı ağrıyor. Toprağın içinden çıkan paslı bir çiviye bastı.”

Kızların acımasız birer yalancıydı. Bizi korkutmak için ellerinden gelen hiçbir şeyden kaçınmıyorlardı. Kannlarının ağınmasına önem vermediğimizi görünce hemen paslı çiviler icat ediyor, yüreğimizi ağzımıza getiriyorlardı. Olga uyuyordu ve ikinci vakti, Hloi hayalî bir çiviye bastı diye onu uykusundan etmeye niyetim yoktu. Kızlarını en az benim kadar tanımasına karşın, “Ne olur ne olmaz” diyerek beni ta Marathon’a gönderecekti. Yakınlarda eczane bile yoktu ve bitişikteki doktor yaz tatilinde mesleğini hatırlatacak bir aspirin bile bulundurmuyordu evinde.

Kızlar bana kötü kötü baktılar ve peşlerinden koşamayacak kadar yorgun olduğumu bildiklerinden bana dillerini çıkardılar. Korsan saldırısına uğramış gibi çığlıklar atarak yalınayak denize doğru koştular. Bahçe kapısına giden yolun yansında durdular, birbirlerine göz kırptılar ve Avra dehşet dolu bir sesle:

“Baba, burada bir yılan var!” diye bağırdı.

Hloi de ona destek çıktı.

“Yı-lan! Duydun mu baba? Sana yı-lan diyorum. Kocaman, yirmi metre boyunda, çingıraklı, siyah, bilezikli bir yılan. Kafasında tacı da var!”

“Baba, duyuyor musun beni? Küpeli bir yılan bu!”

Onları duyuyordum. Kulakları küpeli, başında tac, bedeninde bilezikler olan yirmi metrelik bir yılan görmüşlerdi.

“Ne olmuş peki?” diye sordum.

Köpek, sesimin üzerine kaşlarını kaldırdı, kuşkuyla kuyruğunu

salladı ve bataklıktan gelen seslerin ninnisiyle tekrar uykuya daldı.

Ne geçen yıl, ne de önceki yıl öğle saatlerinde bataklıktan kurbağa sesleri gelmezdi. Cırcır böcekleri ve okaliptüs ağaçlarındaki bülbüller tamam. Ama kurbağalar bu yılki yağmurun eseriymiş.

“Bilesin diye söyledik baba...”

Kızlar çığlık çığlığa, zakkumlardan hemen sonra yükselen ılgınlarla on metrelik okaliptüslerin arasına daldılar.

Kulağıma Hloi'nin kahkahaları çınlarken gazetenin ellerimden kaydığını, gözlerimin kapandığını hatırlıyorum. Daha sonra, sanırım dörde çeyrek kala gibi, çitlerin arkasındaki kamışların arasından aceleyle ne olduğunu anlayamadığım bir şey sürünerek geçti. Gürültünün sebebini tahmin etmeye çalışarak, uyku sersemi, enseme ovdum. Belki de rüya görmüştüm. Köpek kıvıldığı yerden kalkıp kalkmamak konusunda kararsız kalarak hafifçe hırladı. Sesi korku mu yoksa zayıflık mı belirtiyordu bilinmez, ama o uykusunu sürdürmeyi tercih etti.

Kızları çağırmak istedim. Sessiz ve saydam bir yağmur başlamıştı. Görünmüyor, sadece ağaç yapraklarından gelen tap tap seslerinden anlaşılıyordu. Sivrisinekler saldırıya geçmek için gecenin gelmesini bile beklememişti. Susamıştım. Her şey elastik iskeletli sürüngelelerin hareketlerini taklit ediyor gibiydi. Susamıştım, bedenim kırgındı, gözlerim soğuk su ya da daha tatlı ve daha köpüklü bir içeceğin özlemiyle kısılmıştı, ağzımda acı bir tat vardı.

Öğle yemeğinde ne yemiştik? Muhteşem matem renkli patlıcan! Patlıcan kızartma. Bütün bahçeyi çepeçevre saran yaseminlerden ellerim ıslanmış, omzum ölü çiçeklerle dolmuştu. Mutfağa kadar gelerek kafamı buzluğa soktum.

“Saat beşe geldi mi?” diye sordu içeriden Olga.

“Daha dört...”

“Kızlar nerede? Yine yağmur mu yağıyor?”



Evgene Trivizas

(1946 –)

Ευγένιος Τριβιζάς

Yüz elliden fazla çocuk kitabının yazarı olan Evgene Trivizas 1946'da Atina'da doğdu. Atina ve Londra'da hukuk ve kriminoloji eğitimi aldı. Şu an İngiltere'nin Reading Üniversitesi'nde Kriminoloji ve Kriminal Adalet alanlarında akademisyen olarak görev yapmakta, aynı zamanda Reading Üniversitesi'nin Kriminolojik Araştırmalar Bölümü'nü yönetmektedir. Çocukluğundan beri edebiyatla uğraşan yazar; masal, şiir, öykü, roman, opera librettosu, çocuk tiyatrosu, çizgi roman ve okul kitapları yazmıştır.

Trivizas, eserlerinde kelime oyunlarına ağırlık veren yaratıcı ve özgün bir dil kullanır.

Geliştirdiği sevecen sürrealist mizah yaklaşımıyla, önemli sosyal konulara eğilerek, sıkıcılığa kaçmadan eğitici olmayı başarır. Eserlerinden çoğu, başta İngilizce olmak üzere, yabancı dillere çevrilmiştir. Trivizas'ın eserleri televizyona ve tiyatroya uyarlanmış olup, romanlarıyla öykülerinden pasajlar başta Yunanistan olmak üzere çeşitli ülkelerin okul kitaplarına alınmıştır. Yazar Reading ve Atina'da yaşamaktadır. Evgene Trivizas, Türkçeye en çok çevrilen Yunanlı yazarlandandır

En tanınmış eserleri: *Büyülü Yastıklar, Beş Kilitli Sandık, Son Kara Kedi, Kardan Adamla Küçük Kız, Üç küçük Kurtla Kötü Domuz ve Havai Fişekler Adası'ndan* serisidir.

Son Kara Kedi

Η τελευταία μαύρη γάτα

(Roman)

Kömür Deposunun Çatısında

Kara kediler, birisinin onları ihbar ettiğinden habersiz, kömür deposunun çatısında toplanırlar.

O gece, adadaki bütün kara kedilerin temsilcilerinin olağanüstü kurtlayı nihayet gerçekleştirdi. Bu toplantıdan büyük beklentilerim vardı. Haber verdiğim kedilerin çoğu çağırma olumlu yanıt vermedi. Çatının kiremitleri tıka basa doldu. Adanın bütün semt, mahalle, sokak, çıkınaz, kaldırım ve arsalarından temsilciler geldi. Tombul, zayıf, besili, aç, sokak ve ev kedileri olmak üzere her cins kedi oradaydı. Seksen, belki de daha fazla kedi toplandı. Kömür deposunun çatısı, bunca yeşil gözün bir araya gelmesiyle, uzaktan zümrütlerle süslenmiş gibi ışıldıyordu.

Can dostum Rastık'la birlikte ilk gelenlerdendik. Biraz sohbet ettik, birbirimize cesaret aşılama çalıştık ve diğerleri de toplandığında herkese kısaca durumu anlattık.

"Sevgili kedidaşlar," diye konuşmamı bitirdim. "Dokuz canımızın dokuzu da tehlikedide. Dernek üyeleriyle destekçileri çok iyi örgütlendiler ve bizi yok etmeye kararlılar. Karşı koymazsak, bir şeyler yapmazsak, onlarla başa çıkmanın yolunu bulamazsak, planladıkları gibi birkaç ay içinde topumuz yok olacağız."

Yerime oturunca, adanın varlıklı kuzey banliyölerinden Napolyon Pisipisioglu adında besili bir kedi söz aldı:

“Bence biraz abartıyorsun,” dedi. “Böyle batıl inançları olan insanlar çok azdır. İnsanların çoğu nazik, mantıklı, terbiyeli ve iyi kalplidir. Kedilerini sever ve onlara iyi bakarlar. Neden bu kadar telaşlandığınızı anlayamıyorum.”

“Peki, ya yürüyüşler? Afişler, meydanlardaki hatipler ve kundaklamalar sence ne anlama geliyor?” diye itiraz ettim. “Bunca kediyi boğduklarını da unutmamalı. Biz burada konuşurken, belki de o dehşet hamamında cinayetlerine devam ediyorlardır.”

“Bak ona bir şey diyemem. Dikkat etmeliyiz. Gözlerimizi dört açmalıyız.”

“Bu yetmez!” diye sesi mi yükselttim.

“Lafını balla kestim,” sözleriyle Mırmır araya girdi. Şımanık ev kedilerini temsil eden çekingen bir kedi idi. “Çok önemli bir soru sormak istiyordum.”

“Seni dinliyoruz!”

“Çalar saatlerin guguk kuşları yenir mi?”

“Bu sorduğunun konumuzla ne ilgisi var?” diye sordum şaşkınlıkla.

“İlgisi yok mu?”

“Yok tabii!”

“Haklısın galiba, ilgisi yok,” diye kabullendi Mırmır. “Ama son günlerde bu soru hiç aklımdan çıkmıyor. İkide bir saatten fırlayarak bana nanik çeken o edepsiz guguk kuşunu yakalayıp yiyebilir miyim? Evet mi, hayır mı? Eğer yenmiyorsa boşuna uğraşmayayım, dahası dişimi filan da kırabilirim. Daha önce, banyodaki lastik ördekle başıma gelenleri tekrar yaşamak istemiyorum.”

“Beni dinle dostum,” sözleriyle Mırmır’ı sertçe susturdum. “Saatten fırlayan ya da sana nanik çeken guguk kuşunu bir kenara bırakıp toplantımızın gündemine yoğunlaşabilir misin biraz?”

Mırmır başını eğip yoğunlaşmaya çalışacağına söz verdi.

“Aziz ve muhterem arkadaşlarımla!” diye söz aldı Kılburun. Elli metreden sardalye kokan, tombul bir bakkal kedisiydi ve bakkal kedilerini temsil ediyordu. “Vaziyetin ehemmiyetine binaen mevzuya çok dikkatli yaklaşmalıyız. Mutena kara kedilerden müteşekkil bir komisyon teşkilini teklif ediyorum. Bu komite, mevzuyu en ince teferruatına kadar tetkik etmek üzere alt komitelere havale edecek, onlar da tetkiklerinin sonuçlarını bütün alt komitelerin temsilcilerinden müteşekkil bir komiteye bildirerek, daha sonra genel kurulumuzun atayacağı...”

“Ne diyorsun sen birader?” diye atıldı Rastık. “Komiteler, alt komiteler, genel kurullar da neymiş? Kendine gel Kılburun. Biz burada ölüm kalım savaşı veriyoruz. Kaybedecek zamanımız yok.”

“Söylediklerine aynen katılıyorum!” diyen bir ses herkesi bastırdı.

Konuşan, adanın batı kesiminden, tek bıyıklı uyanık kedilerden Timurlenk’ti. Tek bıyıklı derken, yüzünün sadece bir yanında bıyığı olduğunu kastediyorum. Bıyığının diğer yansını, Laura adındaki kıskanç sevgilisi, geçen yılın bir ocak gecesinde yolmuştu.

“Kaybedecek zamanımız yok,” diye devam etti Timurlenk. “Bunun gibi iyi tasarlanmış bir tehditle başa çıkabilmek için hızlı, etkili ve kararlı davranmalıyız. Ancak, başanlı olmak için güçlü, zeki ve karizmatik bir lidere ihtiyacımız var.”

Nefes almak için durdu ve aynı ses tonuyla devam etti. “Liderlik için kendimi aday gösteriyorum.”

“Arkadaşımın miyavlamalarına katılıyorum,” diye destek verdi Bitirim, daha önce bahsettiğim, kuyruğu burkulmuş ve sağ kulağından bir parça eksik olan yaşlı kedi. “Hızlı, etkili ve kararlı davranmamız gerektiğine yüzde yüz katılıyorum. Aynı şekilde, güçlü, zeki ve karizmatik bir lidere ihtiyacımız olduğuna da yüzde yüz katılıyorum. Ama kesinlikle karşı olduğum bir nokta var. Liderimiz olarak önerdiği kişi bu iş için hiç uygun değil.”

“Yok ya! Kim uygunmuş peki?” diye sordu Timurlenk ters ters.

“Ben.”

“Sen mi? Sen mi lider olacaksın? Güleyim bari!” Timurlenk iyice hırslanmıştı. “Sen besili bir tarla faresi gördün mü altına kaçırırsın. Oysa ben hem güçlü hem de cesurum. Hem kurnaz hem de hızlıyım. Güzel ve etkili miyavlanm, önüme geleni tırmıklarım. Ben her şeyi herkesten iyi yaparım. Hiçbir eksiğim yok, lider olmak için yaratılmışım. Kara kedilerin kurtuluş savaşına, oy birliğiyle kendimi lider seçiyorum. Arkadaşlar korkmayalım! Teslim olmayalım! Karşı koyalım! Savaşalım! Zafer bizim olacaktı!”

“Dur bakalım! Kendi kendine gelin güvey oldun, atıp tutuyorsun,” diye atıldı Bitirim hırsla. “Bıyığının yansı yolunmuş ödlele kedilerin hakaretlerini dinleyecek kadar alçalmadım daha. Tarla faresi görünce altıma kaçınıyormuşum öyle mi? Ödlelekoğlu ödlele seni!”

“Hemen miyavlamamı geri al!” diye atıldı Timurlenk tehditkâr bir ifadeyle. “Kolaysa geri aldır bakalım!” diye meydan okudu Bitirim.

Durup dururken kavgaya çıkmıştı. İki karizmatik kedi, tıslayarak birbirlerinin etrafında dönmeye başladı. Timurlenk sırtını kamburlaştırmış, Bitirim de patilerinin tırmaklarını çıkarmıştı. Kavgayı ayırmak için aralarına girdim.

“Kendinize gelin arkadaşlar! Ne yapıyorsunuz böyle? Biz burada başımızın çaresine bakmaya çalışırken siz birbirinize giriyorsunuz. Delirdiniz mi? Durumun ciddiyetini anlamıyor musunuz?”

Ortalık durulunca toplantı devam etti.

“Ben bu adayı terk etmeyi öneriyorum,” dedi Barbaros. Yıllar yılı açık denizlerde dolaşan, yaşlı bir gemi kedisiydi. Emekliye ayrılmış, yaşlılığını geçirmek üzere adaya geri dönmüştü.

“Nereye gidebiliriz?” diye sordu Rastık.

“Siyam’a, Ankara’ya, Kanarya Adaları’na ya da herhangi başka bir yere gidebiliriz. Toplu bir kaçış öneriyorum. Kaçanın anası ağlamaz.”

“Sevgili vatanımızı terk mi edelim yani? Kesinlikle olmaz.” İtiraz eden Loma Paloma’ydı. Sabahtan akşama kadar uzun tüylerini yalayan güzel bir kedi idi. Sokaktan toplanan ve artık sokak kedisi olma-

yan sokak kedilerini temsil ediyordu.

“Kimse doğduğu toprakları terk etmek istemez. Gurbete çıkmak hiç de imrenilecek bir durum değil. Ama ne yapabiliriz? Başka çare-miz yok!” diye önerisinde ısrar etti Barbaros.

“Sözünüzü kestiğim için çok özür dilerim,” dedi bütün çekingen-liğiyle şımarık ev kedisi Mırmır. “Bir konuya açıklık getirmenizi rica edecektim. Az önce bahsettiğiniz Kanarya Adaları’nda, çalar saatlerde guguk kuşu mu yoksa kanarya mı var?”

Mırmır’a ters ters baktım, azarlamak için ağzımı açmaya hazırla-nırken Mezra araya girdi. Köyden kente yeni gelmiş, kısa dik tüylü bir kedi-ydi ve gecekondlu mahallesinin kedilerini temsil ediyordu.

“Çok önemli bir şey söylemek istiyorum arkadaşlar! Beni lütfen dikkatle dinleyip ne demek istediğimi anlamaya çalışın ve mümkünse sonra bana da anlatın.”

Mezra çok iyi kalpli bir kedi-ydi. Bilgili görünmek için uzun ko-nuşmaktan hoşlanırdı, ama bazen ne dediğini kendisi de anlayamazdı.

“Gerçekten de durum çok zor gibi görünüyor,” diye başladı. “Dik-kat buyurun, zar değil zor dedim. Durum zor olmayıp zar olsaydı belki de bir çıkış yolu bulunabilirdi. Ama zor olduğuna göre, bütün iyi niyetimizle düşüncelerimizi ortaya dökerek sorumluluklarımızı üstlenmeliyiz. Bu üstlenmeden doğacak rahatlama, amaçlarımızın yü-celiğini gölgelememeli, olasılıkların olanaklılığını...”

Mezra’nın sözünü kesmeye hazırlanıyordum ki, yakınlarda bir yerden gelen havlamalar duydum. Tüylerim diken diken oldu. Baş-kaları da duymuştu. Birden kömür deposunun çatısında derin bir sessizlik yayıldı. Neler olduğunu anlayınca hepimizin kanı dondu. Deponun etrafında onlarca kurt köpeği toplanmış, bizi paralamaya hazır, boğuk sesleriyle hırlıyorlardı.

Aynı anda, çatıların üstünde kırk kadar dehşet verici gölge görü-n-dü. Bunlar, ellerinde ağlar, sopalar, tüfekler ve meşaleler taşıyan insan gölgeleri-ydi. Kudurmuş gibi çılgınlık atarak üzerimize saldırdılar.

“Hepsini temizleyin!”

“Bir teki bile kurtulmasın!”

“Onlara günlerini gösterelim!”

Besbelliydi. Tuzağa düşmüştük. Birisi bizi ihbar etmişti. Aramızdan bir hain, buluşmamızı Batıl İnançlılar Derneği'ne haber vermişti.

“Çepeçevre sarıldık!” diye bağırđım. Yaşamım boyunca hiç bu kadar umutsuzluğa kapıldığımı hatırlamıyordum.

Daha sonra olanları anlatmaya yürek dayanmaz. Herkes paniğe kapılmıştı. Kediler deli gibi sağa sola koşuyordu, ama hiçbir kurtuluş umutları yoktu. Bazıları komşu evlerin çatılarına atlamaya çalışıyor, başkaları panikten gözleri dönmüş halde kendilerini gerilen ağların içine atıyordu. Umutsuzca sokağa atlayanları da, beyaz sivri dişleri karanlıkta parlayan kurt köpekleri havada yakalıyordu.

Vızıldayan kurşunlar, pis küfürler, bağrıışmalar, insafsız kahkahalar ve acı dolu miyavlamalar duyuyordum. İnilteler, boğuk çığlıklar ve vahşi ulumalar duyuyordum. Kalbim çılgınca çarpıyordu.

Birden kulağımın yanından bir kurşun geçti. Rastık'ın bir sopa darbesiyle havaya fırladığını gördüm. Dişlerimle boynundan yakaladığım gibi bir bacanın içine atladım.

Sönmüş bir ocağın külleri üzerine sırtüstü düştük. Çatıdaki kanlı saldırganların çığlıklarıyla ulumaları kulağımızın dibindeymiş gibi duyuluyordu. Rastık'ın üzerinden kalkarak kürkümdeki külleri silkeledim. Arkadaşım ağır yaralanmıştı, ağzının kenarından boynuna doğru ince bir kan şeridi uzanıyordu. Gözlerimin içine acıyla baktı.

“Rastık! Sana ne yaptılar böyle?”

“Buraya kadarmış! Hakkını helal et kardeşim.”

“Ne biçim konuşuyorsun böyle? Bırakma kendini! İyileşeceksin Rastık. Göreceksin! Daha seninle çok lokantaya baskın yapacağız. Her gidişimizde en az onar lüfer götürüleceğiz. Topla kendini biraz!”

“Bundan sonra yalnız gideceksin galiba, ama her balık yediğinde arkadaşını anarsın değil mi?”

“Rastık! Tava Düşmanı! Kedi Komandosı! Kardeşim! Bir şeyler söyle! Bırakma beni! Yalvannm ölme böyle!”

Konuşmak istedi ama başaramadı.

“Konuş güzel kardeşim! Bana bir şeyler söyle! Konuş benimle ne olur!”

“Biliyor musun?” dedi zorlanarak. “Doğru değilmiş...”

“Neymiş doğru olmayan?”

Kanı küllerin üzerine damlarken kelimeler ağzından zorlukla çıkıyordu.

“Kara kedilerin uğursuzluk getirdiği doğru değilmiş. Doğrusu...”

“Doğrusu neymiş?”

“Aslında batıl inançlılar kara kedilere uğursuzluk getiriyormuş,” dedi nefes nefese kalarak. Gözkapakları kapandı, başı ağır ağır yana kaydı ve gözlerimin önünde can verdi.

Hiç hareket etmeden can yoldaşıma bakıyordum. Zaman durmuş gibiydi. Sonra, nasıl olduğunu anlayamadan; ninni okur gibi, vedalaşır gibi, sevdiği şarkıyı söylemeye başladım...

Kuyrukların en zarifi,

kuyrukların en güzeli

Çakır Minnoş'un kuyruğudur.

Kuyruğunu görebilmek için

sıraya dizilir erkek kediler.

Evet, Minnoş kuyruğunu sallayınca

aydınlanır karanlıklar...

Şarkının sonunu getiremedim, boğazım düğümlendi.

Yukanda, çatıda, sesler azalmaya başlamıştı...



Zirana Zeteli

(1951 –)

Ζυράννα Ζατέλη

Selanik'te doğdu. Liseyi bitirdikten sonra üç yıl boyunca Avrupa'da dolaştı. Atina'ya dön-
düğünde tiyatro eğitimi alarak bir süre için
tiyatrodan oynadı ve radyo seslendirmeleri
yaptı. Dönüşümlü olarak Fransa, Portekiz
ve Yunanistan'da yaşıyor. Eserlerinde bir ka-
mera titizliği ile günlük yaşamın en ince ay-
nıtılanna kadar inerek, şiirsel bir yaklaşımla
Kuzey Yunanistanlı bir ailenin üç kuşağının
yaşamından kesitler sunuyor. Latin Ameri-
ka geleneğinden farklı, duygusallık yüklü,
özgün bir şekilde yorumladığı büyü-
çekçilik tarzında yazıyor. Zengin kurgusu ve
canlı anlatımı en belirgin özellikleridir.

Başlıca eserleri: Geçen Yılki Nişanlı, Issızlıkta Zarafetle (öykü) Ve Kurt Işığıyla Geri Dönüyorlar,
Ramanthis Erebus Gibi Tuhaf Bir İsim, Binlerce Kez Tutku, Şakağında Şehvet (roman)

Fildişi Düğmeler

Τα φιλντισένια κουμπάκια

(Öykü)

Dört çeşit, toplam on dokuz kardeştiler. Çocukların yedisi, bu babayla sekizinci doğumunda bebeğiyle ölen kadersiz bir annedendi. Diğer yedisinden üçü ikinci annenin birinci evliliğinden, dördü ise ikinci evliliğindendi. Kadın ölü doğurduğu sekizinci çocuğuna hamileyken –o zaman daha bunu bilmiyordu– dul kalmıştı.

Çocuğunu doğurup gömdükten sonraki ikinci günün akşamında, dul Theağenis'ten görücüler geldi. Yedi çocuğunu alarak yedi çocuklu eve taşındı. Yeni kocası daha ilk günden açık konuştu. “Kalabalık ailen için iyi bir anne, erkekler için bir büyücü olduğumu duydum. Üçüncü kez dul kalmayı kafana koyma sakın, yakanm!”

Çocuklar hemen hemen aynı yaşıydılar. Aralarında bir-bir buçuk yıl, ya da bir iki ay, birkaç hafta vardı. İki aileden ikişer çocuğun adları aynıydı. Başka ikisi de aynı yıl, aynı gün doğmuştu ve ebe bir evden çıkıp diğerine koşmuştu.

İlk başlarda birbirlerine kötü kötü bakıyor, hiç konuşmuyor, yemek yemiyorlardı. Sonraları, Theağenis'le Pinelopi'nin birleşmelerinin dokuzuncu ayında doğan bebeği kucaklarına alıp dadılığını yapmak için kavga etmeye başladılar. Sabahın köründe ilk uyanan, daha yüzünü yıkamadan, gözkapaklarından süzülen düşlere aldırmayarak, koşup bebeğin beşiğine sarılıyordu. Sarsıntıdan uyanan bebek kulakları tırmalayan ağlamasıyla diğerlerini uyandırıyor, diğer çocuklar da biri-

sinin birinciliği kaptığını, yani beşiğe ilk ulaşmayı başardığını anlıyordular. Bu çocuk günün şanslısı sayılıyordu. O gün okula gitmeyecek, tarlaya ya da babalannın susam değirmeninde çalışmayacak, bütün çocukların akıllan oyununda, istemeyerek yapmak zorunda kaldığı bitmek tükenmek bilmeyen bütün küçük angaryalardan muaf tutulacaktı. Şimdiden evliliği düşünen iki büyük kız, ailenin büyükleri olarak ergen omuzlarına en ağır işler yıkıldığından, kavgaya küçüklerden daha büyük bir hırsla katılıyorlardı.

Üç, şimdi de dört değişik kökenden kardeşleri mucizevî bir şekilde birleştiren, bebeğin kendisinden çok beşiği oldu. Kıskançlık belirtileri azaldı, ya da en azından başka hedeflere yöneldi. Çocuklar artık arzulanı, isteklerini belirtmek için başka yollar aramaya başladılar.

Günün şanslısı, uzun süre ayakta durmak yorucu olduğundan, beşiğin yanına bir sandalye çeker, nöbetine başlardı. Bir yandan büyüklerin angaryalarından kurtulduğu için sevinçli, diğer yandan yaşanması olası maceralardan uzak kaldığı için de mutsuz olurdu. Bazen sulugöz bebeğin tersliği tutar gün boyunca hiç ağlamazdı. O zaman Theagenis ya da Pinelopi, beşik nöbetindeki çocuğu çağırıp başka işlere koşarlardı. Ancak çocuklar buna yalnızca bir iki kez izin verdiler. Bebek kendiliğinden ağlamadığında, küçük bakıcısı onu çimdikleyerek ya da hafif ısınklarla sonuçlanan öpücüklere boğarak ağlamasını sağlama alırdı.

Diğer çocuklardan biri, elinde bir bozukluk, bir fildişi düğme, değişik bir şekilde parlayan ya da kokan, tatlı, renkli ya da sulu bir şeyle günün şanslısına yaklaştığı zaman, küçük bakıcının aklı karışırdı. Yeni gelen avucunu açıp içindekileri gösterir, o da böyle bir alışverişin iyi ve kötü yanlarını tartar, duruma göre davranırdı. Ya kendisine sunulanı kabul edip nöbetini devreder, ya da beşiğin iplerini bir ganimet gibi sallayarak reddederdi. O zaman diğeri sinirlenip aklına geleni söylerdi. Eğer bir avuç erikle, bir ayvayla gelmişse, nispet olsun diye karşısına oturur, sulannı akıta akıta, kabuğuna, çekirdeklerine kadar afiyetle yerdi.

Ama nöbetçiler de zamanla onurlarını korumanın bir yolunu buldular. “Bak,” diyorlardı, “Sana bakmıyorum!” Gerçekten de gözlerini kapatıp hırsıyla sıkıyorlardı. Karşıdaki revani bile yese nöbetçi bakmıyor, dolayısıyla acı çekmiyordu. Ancak bu ince işkence orada bitmiyordu.

Yiyen, “Kıskançlıktan çatladığın için bana bakmadığını bildiğinden, ben de sana bakmıyorum,” diyordu.

Bunun üzerine nöbetçi, “Sana bakmadığımı önce ben söylemiştim, sana bakmadığımdan bana bakıp bakmadığını nerden bileyim?” derdi. Birkaç kez, ayva ya da erikler için değil, en çok kimin bakmadığı konusunda kavgaya tutuşup yerlerde yuvarlandıkları bile oldu.

Bu arada, Pinelopi hep yeni bir kardeşe hamile kalırdı. Böylece bu çok şubeli aileye beş çocuk daha katıldı, artı iki ölü doğum ve Theagenis’le Pinelopi pratikte uğursuzluğunu gördüklerinden, sekizinci doğumda soylarını devam ettirme işini durdurmaya karar verdiler.

Theagenis’in ilk karısı Sofia’dan olma son çocuğu on bir yaşına geldiğinde, o zamanlar bir çocuk için hatın sayılır bir servet sayılabilecek, on fildişi düğme toplamayı başarmıştı. Doğarken başka isim vermelerine karşın, yeni nesil kardeşlerin doğumundan önce ailenin en küçüğü olmasından ya da Tevrat’tan öykülere ilgi duymasından dolayı herkes ona Benyamin derdi.

Bir gün saatler boyunca başka bir şey ararken, tesadüfen rahmetli annesinin yeşil kadifeden bir ceketini buldu. Yatağına serdi, geriye iki adım atıp gözlerini kısarak baktı. Kısa boylu annesinin ceketinin, kolsuz ve yakasız, yelek olarak ona çok yakışacağını hayal etti. Düşüncelerini yeni annesine, Pinelopi’ye açacak olsa, bu renkte böyle bir kumaşı daha çok kızlardan birine yakıştıracağı kesindi. O da, terzi olan annesi Sofia’nın kız kardeşlerinden birine gitti. Teyzesi, ceketin kendisine dar geldiğini görünce, verecek kızı da olmadığından, Benyamin’in düşüncesini çok beğendi.

Benyamin, ertesi gün, Cronin’in “Ham Yıllar”ındaki büyükanne-nin, torununa papağan yeşili bir perdeden diktiği akla hayale gelme-

yecek takım elbise benzeri, iki sıra fildişi düğmeli yeleğine kavuştu. Ama o, böyle bir elbiseyle sokaklarda dolaşıp okula gitmeye Archibald gibi utanmadı. Tam aksine, yeleğine kavuştuktan sonra, bir saniyeliliğine bile çıkarmaya, ondan ayrı kalmaya kıyamadı. Ayrıca onun yeşili, erkek çocukların alaylarına hedef olacak kadar açık değil, parlak düğmelerin gümüş beyazı ışıltılarına uygun bir fon sağlayan soluk bir ham zeytin yeşiliydi.

Ancak bu düğmelerde başkalarının da gözü vardı. Mahalleden Tuli adında bir oğlan, daha ilk günden onlara kafayı takmıştı. Kendi kendine, “Bu düğmeleri alamazsan sineklerin tükürüğüne bile layık değilsin,” diyordu. Benyamin’den üç yaş büyük, uzun boylu, dal gibi zayıf bir çocuktü. İlkokulda, bitkilerin yaşamını anlatan bir tiyatro pıyesinde, “Bayan Çavdar” rolünü üstlenmişti.

Bir gün, iki arkadaşıyla anlaşarak ıssız bir yolda Benyamin’e pusu kurup, dev bir çekirge gibi önüne atladı. Elindeki parlak eğeyi sallayarak, “Bunu görüyor musun tatlı çocuk?” diye sordu. Benyamin’in yüreği ağzına gelmişti. “Düğmelerini istiyorum tatlı çocuk.”

Diğer ikisi de ortaya çıkıp korkudan nutku kesilen çocuğun etrafını sardılar. Tuli, uzun boyuna çeki düzen vermek için, bir eskrimci gibi dizini kınp diğer ayağını geriye attı. Gözlerinde muzaffer bir edayla, kolunu Benyamin’in göğsüne dayayarak, eğesiyle on fildişi düğmeyi teker teker kopardı. Altın lira tutar gibi elinde tarttı...

“Teşekkürler küçük bey,” dedi. “Kızıl saçlı kız kardeşlerine de selamlarımı söyle.” Diğer ikisiyle sırtlarını döndüler, hoplayıp zıplayarak uzaklaştılar.

Yitip giden düğmelerin ardından Benyamin’in kalbi tekrar atmaya başladı. Ama artık gözleri yaşlı, onuru yaralıydı. Ona acıyıp düğmelerini geri verecekleri beklentisiyle, arkalarından yalvarıncasına bağırdı. “Yolunuz açık olsun, çocuklar! Güle güle!” Ama onlar, sonradan duymazlıktan gelmek için bile olsun, sesini duymadılar. Çoktan görüş alanının dışına çıkmışlardı.

Tuli'nin kafasına dünyanın bütün taşlarını fırlatmak istedi. Başına gelen haksızlık, hem de büyük bir haksızlıktı. Serzeniş, kızgınlık ve çaresizlikle kıvrandı durdu. Diğerleri servetini yağmalarken pasif kaldığını düşündükçe kahroldu. Anasının kemikleri üzerine öcünü alma-ya yemin etti ve bu yeminle rahatladı. Hiç bir şey yapmamaktan iyiydi.

Fildişi düğmelerden sonra, yeleşini başka düğmelerle düşünemiyordu. Başına gelen bu felaket, sıfırdan başlama hevesini ve sabnını da yok etmişti. Bütün yaşamı boyunca topladığı pulları bir anda kaybeden bir pul koleksiyoncusu gibi hissediyordu.

Tuli'nin, büyük dengesiz adımlarıyla her yanından geçişinde, içinde öfke dalgalan yayılıyor, kabanyor, köpürüyordu. Yaptıkları yetmezmiş gibi, her seferinde ona acımasızca gülümsüyor, hatta göz bile kırptıyordu. Benyamin, birisiyle düğmelerin sihirli olduğunu, üç haftaya, bilemedin üç aya kalmadan saçlarının, tırnaklarının ve dişlerinin döküleceğini haber etti, Tuli orali olmadı. Bir öğle üzeri bayırda çalılıkları arasında gezinirken, Tuli'yi tek başına eğilmiş, toprağı eşelerken yakaladı. Gözü intikam hırsıyla karardı, yerden bir taş alarak kafasına fırlattı. Tuli yere yıkılıp kıvranmaya başladığında, kalkıp kalkamayacağını görmek için bile beklemedi. İçini kaplayan duygunun mutluluk mu yoksa panik mi olduğunu tam bilemeden bir tazi hızıyla oradan kaçtı.

Eve varınca, arka kapıdan tavan arasına çıkarak oraya kapandı. Bir kasap çengeline asılmış upuzun, yerlerde sürünen kara bir elbisenin altına saklandı. Eski, buruşuk, tozlu elbise, tanımadığı iri kıyım bir büyük büyük annesine ait olmalıydı. Yanına bir iskemle çekti. Merdivenlerden ayak sesleri duyduğunda çengele asılıyor, ayaklarını yerden kaldırıyordu. Ses uzaklaştığında ise, çenesi avuçlarında, kara elbiseyle elbiseden daha kara düşüncelerle çevrili, iskemleye oturuyordu.

Bütün geceyi orada geçirdi. Onu kimse aramadı, yokluğu fark edilmedi. Bunu iyiye mi kötüye mi yoracağını bilemedi. Sabahleyin endişe dolu uyandı. Bütün evi karanlık fısıltılar kaplamıştı. Çekmece-ler açılıp kalpler kapanırcasına gıcırtilar, birilerinin susturduğu çocuk

sesleri, Pinelopi'nin hıçkırıkları, durmak bilmeyen gidiş gelişler, ne dediğini anlayamadığı Theagenis'in kalın sesi. Bir ip bulup, altında gizlendiği kasap çengelinden kendini asmayı düşündü. İçinden bir ses, bütün bunların nedeninin kendisi olduğunu söylüyordu. Tuli'yi öldürmüş olmalıydı!

Adını çağırdıklarını duymaması da, böylesi ciddi bir olay sonrası, takma adıyla değil de gerçek adıyla seslendiklerinden olmalıydı. İçini kaplayan korku gerçek adını unutturmuştu, kulağına kadar gelen adlardan hiç biri de onu çağırtmıyordu. Gerçek adını bulmalıydı. Kardeşlerinin adlarını teker teker mınıldandı. Takma adlarını, gerçek adlarını, göbek adlarını. Bazılarında zorlandıysa da hepsi dilinin ucundaydı, şu an unutmuş olsa bile belleğinde dönüp duruyorlardı. Kendi adını ise bir türlü hatırlayamadı. On fildişi düğme için cehen-nemi yaşıyordu.

Alt kata papazların geldiğini, aşağıdan tutsu ve mum kokularının yayıldığını duyduğunda, "Tuli, Tuli," diye hıçkırıklara boğuldu. Aklını kaçırmak üzereydi. Bir an, bütün bunların gerçek olmadığını, bir hayal, bir kâbus gördüğünü düşledi. Hayaletleri kovmak için başını salladı, yakalanma tehlikesini umursamadan ayaklarını yere vurdu. Bir cenazenin, katilin evinden kaldırılması görülmüş şey miydi? Gizlendiği elbisenin altından çıkarak tavan arasının kapısına kulağını dayadı, hatta kapıyı aralamaya bile cesaret etti.

Düş görmüyordu. Aşağıdan boğucu tutsu kokuları ve ilahiler yükseliyordu. Eve ziyaretçiler gelip gidiyor, boğuk hıçkırıklar, sümkürmeler, iç çekişler duyuluyordu. O ana kadar tek eksik olan kilise çanı da çalmaya başladı. Kanı dondu, artık ne gizlenmeyi ne de aşağıya inmeyi düşünüyordu. Büyük bir dikkatle, yıllardır tavan arasında toplanarak örümceklere mekân olan, üst üste yığılı bin bir çeşit eşyaya bakmaya koyuldu. Küpler, çuvallar, eski elbiseler, testereler, oraklar, bir semer, kumaş bebek kolları, koç ve geyik boynuzlarıyla dolu bir kazan, dipleri delik sulama kovaları, kırk bir masanın üzerindeki süs-

leme pullanyla dolu bir tabak, elekler, kalaslar, küçük torbalarda tütün tohumlan, fare kapanlan, süpürgeler, bir kantar, iskemle ayaklan, güvelerin delik deşik ettiği çıkınğa sarılı kırmızı bir yün yumağı, üç tel yumurta sepeti, iki yırtık yastık, bir tepsideki beyaz mürekkep balığı kemikleri... Yavaşça sessizliklerine, gizli dünyalanna gömüldü. Yere oturup bedeninin, aklının ve göz kapaklarının maddeden soyutlandığını hissetti. Her şeyi unutup derin bir uykuya daldı.

Onu, cenaze dönüşü, Pinelopi'nin bir şeyler getirmesi için tavan arasına yolladığı terzi teyzesi buldu. Ayaklarının önünde, bir elbise yığını gibi kıvrılmış yattığını görünce, "Haklıymışım" dedi. "Bütün gün boyunca kaybolan buymuş." Çocuk yerinden fırladı, aklını yitirmiş gibiydi.

Teyzesi kafasını okşayarak, "Korkma," dedi. "Başka kardeşlerin de var, yalnız değilsin."

Çocuk fısıldayarak sordu. "Peki ya Tuli?"

"Hangi Tuli?"

"Uzun Tuli! Fildişi düğmelerim..."

"O Tuli mi? Ne ilgisi var? Yani sen şimdi fildişi düğmelerin yok diye mi mezarlığa gelmedin? Başka düğme dikmeyi önermiştim, istemeyen sendin."

Tuli'yi ertesi gün kafasında beyaz sargılarla gördü. Arkadaşlanna, hayvan hırsızlarıyla kavga ettiğini, kavgada kafasının yanıldığını anlatıyordu. Ama o sabah kaynar sütün içine düşerek bir kelebek gibi sönen, kızıl saçlı kız kardeşlerinden en küçüğünü, en sevimlisini bir daha göremedi.

• Ζυράννα Ζατέλη, Τα φιλντισένια κουμπάκια, [Fildişi Düğmeler], Στην ερημιά με χάρη, [Issızlıkta zarafetle] öykü derlemesi. Εκδόσεις Καστανιώτη, Atina 1993 (Düzeltilmiş 4. baskı 1995)



Vasilis Tsiambusis

(1953 –)

Βασίλης Τσιαμπούσης

Drama'da doğdu. Selanik Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden mezun oldu. Mühendis ve teknik liselerde öğretmen olarak çalıştı. Yaşamını Drama'da sürdürüyor. Eserlerinde sıcak insan ilişkileri, olaylardan çok insanların içinde bulunduğu durumları, küçük bir kasabanın tekdüze yaşamını konu edindi. Öyküleri Fransızca ve İngilizceye çevrildi.

Başlıca eserleri: *Motosiklet ve Diğer Taşra Öyküleri, Çatıdaki Melekler, Tatlı Bonora, Salto Mortale, Mavi İnek (öykü) Deplasmanda (roman)*

Motosiklet

Το μηχανάκι

(Öykü)

Futbol rebetiko müziği gibidir. Mantık ve kültürden hiç nasibini almadığı halde, doğrudan halkın ruhuna seslenir. Bütün dünyayı zaten bu yüzden fethetti. Bizim odacı da çağdaş bir halk düşünürü ve futbol uzmanı.

“Bernabeu; Madrid, İspanya. Uzunluğu 203,80, eni 102,30 metre. 74 giriş kapısı, 125.565 oturma yeri. Seyirci rekoru kırıldığı karşılaşma ise 17 Nisan 1979’daki ...” Bunların tümü de boş lakırdı değil, kanıtlanmış bilgiler. Bazı uyanıklar, ellerinde eski gazete kupürleriyle gelip, “1958’deki ... maçının sonucu, golcüler ve gol dakikaları ...” diye sıkıştırmaya çalışırlarsa da apışıp kalırlar. Çünkü o, şöyle böyle biri değil, yürüyen bir ansiklopedi. Zaten çevresinde de “Ansiklopedi Laki” olarak tanınır.

Ancak kazandırdığı bunca ün ve saygıyı bir kenara bırakırsak, Laki bu işlerden sadece zarar görüyor. En başta, düşük maaşının büyük bir kısmını yayımlanan tüm spor gazeteleriyle dergilerine yatıyor. Bunları okuyup sınıflandırmak için gereken zamanı karısıyla çocuğundan esirgiliyor. En kötüsü de, bugüne kadar hiç kazanamadığı halde, uzmanlık alanı içinde saydığı Spor Toto’ya dünyanın parasını harcıyor.

Kansı saygıda kusur etmemeye çalışarak buna basit ve mantıklı bir açıklama getiriyor. “Olayları gerçekleşmeden önce değil, olup bittikten sonra beynine kazıyor. Fotoğraf makinesi gibi, ama bir kâhin değil.”

Laki'nin yanıtı hazır. "Kehanetler peygamberler döneminde kaldı. Spor Toto mantık, bilgi ve şansla oynanır. Bende bilgiyle mantık gani, ama şu kahrolasınca şans, ömür boyu çalıp atıp duruyor."

Pek de haksız sayılmaz. Babasını küçük yaşta kaybetti. Öğrenciliğinden beri finnlarda, pastanelerde çıraklık yapıp gazete dağıttı. Zar zor orta üçe kadar okudu, öğretmenlerine göre kafası çalışmıyordu. Okullardaki haksızlıklardan söz açıldığında, kansı "O belleğine rağmen..." diyor. Sonunda annesinin siyasete bulaşmış bir tanıdığı, orta-okula odacı olarak tayinini çıkardı.

O günden sonra dul anasıyla Laki'nin karnı doydular. Karnı doyan herkesin yaptığı gibi, o da ruhunu geliştirmek üzere kendini okumaya, futbolla ilgili yayınlara verdi. Birkaç yılda uzmanlığa ulaştı.

Kansı Almanya'dan kesin dönüş yapan bir işçi ailesinden. Görücü usulüyle evlenmelerine karşın onu çok seviyor ve saygı duyuyor. Küçük kızları için, "Babasının belleğini almış," derken ağzı kulaklarında. Laki de ona çok düşkün. "Şans yüzüme bir kez gülümsedi ve bu kadını buldum," diyor. Kansı'nın öksüz ve yoksul oluşundan, ailesinin nikâh öncesi vaat edip vermediği drahomadan hiç söz etmiyor.

Şut gazetesiyle Kanal 2'nin düzenlediği büyük yarışma, Paskalya arifesinde ilan edildi. Laki mutluluktan havalara uçtu. Kansı'na, yılsonunda ayaklarının yerden kesileceğini, yarışmanın büyük ödülü olan arabayı kimseye kaptırmayacağını söyledi. Kansı da, amirleri gibi yeni arabaları ve bir çadırı yaz tatiline çıkmanın düşlerini kurmaya başladı.

Ancak ön elemelerin sorulan yayımlarınca iyimserliği üzüntüye dönüştü. Sorular inanılmaz kolaydı. Doğru yanıtlayanlar arasından çekilecek bir kurayla on altı yarışmacı seçilecek, canlı yayında yarışacak ve finalde kazanan arabayı alacaktı. Laki'nin derdi on altı yarışmacı arasına girebilmektir, sonrasında hiç çekinmiyordu. Şansına güvenmediğinden, akıllıca davranıp işi sağlama almaya karar verdi.

Şehrin futbol kulübünün başkanına gitti. Takımları birinci ligdeydi, Laki de konuya şöyle yaklaşıyordu. "Bu şehirde her şey geri kalmış,

ikinci lig ve altı, bir tek futbolda birinci ligdeyiz.” Kulüpleri, üç büyüklerden birinin uydu takımıydı. Aralarındaki karşılaşmalarda büyük takıma yatıyor, karşılığında onun ıskartaya çıkardığı, ancak taşra takımlarında iyi kötü iş görebilecek futbolcularını bedavaya alıyor, geçinip gidiyordu. Başkent takımının başkanı olan milyoner armatör, aynı zamanda “Şut” gazetesinin de sahibiydi.

Başkan, Laki'nin derdine anlayış gösterdi. “Lakiciğim, finallere katılmaman yazık olur. Yann iş için başkente gidiyorum, konuyla bizzat ilgileneceğim.”

Gerçekten de dört gün sonra geri döndüğünde –bu arada Laki dokuz doğurdu– işin hallolduğunu söyledi. Sorulan yanıtlayıp gönder sin, gerisine kanşmasın. Öyle de oldu. Yarışma kurallarına uyulmasını denetleyen noter ve çekilişe tanıklık eden televizyon yorumcularına rağmen, “Ansiklopedi Laki” yarışmacı olarak seçildi.

O günden sonra bodruma kapanarak bilgilerini pekiştirmek için eski gazete kupürlerine gömüldü. Kansına, “Hiç bu kadar iyi değildim. Üniversite sınavlarına girsem bütün zamanların rekorunu kırdım,” dedi. Bu başanda kansının payı büyüktü. Laki rahatça çalışabil sin diye alışverişi, kızlarının okul ödevlerini ve evin bütün işlerini o üstlendi.

Yanışma, kasımın bir çarşambası, saat yedide başladı ve Kanal 2’de canlı yayımlandı. Laki her hafta sonu izlediği spor yorumcularıyla birlikte televizyona çıkmaktan büyük bir heyecan duydu. O akşam sekiz yarışmacı elendi. Perşembe akşamı dört, Cuma akşamı iki daha, sonunda Laki ile bir Giritli finale kaldılar. Büyük final, cumartesi akşamı spor saatinde yapılacaktı.

“Ansiklopedi Laki”nin özgüveni yüksekti. Finallerde tek bir soruyu bile boş geçmemesine karşın, Giritli şimdiye kadarki üç yarışmada iki yanlış yanıt vermişti.

Her akşam yaptığı gibi komşusuna telefon etti, karısıyla kızı orada hazır bekliyordu. Kızı taktik verdi. “Baba, yanıtlamadan önce iyi dü-

şün, acele etme.” Kansı da buna benzer şeyler söyledi. “Bizi hiç merak etme, çok iyiyiz, kendini tümüyle yanışmaya ver.”

Gece iyi uyuyamadı. Kendine güveni tam olmasına karşın çok heyecanlıydı. Bir ara, “Benim bir diplomam bile yok, sonuna kadar gidebilecek miyim?” diye düşündü, ama böyle düşünceler uğursuzluk getireceğinden beyninin derinliklerine gömdü.

Ertesi akşam stüdyoya iki saat erken geldi ve bir sürprizle karşılaştı. Final için makyaj yapacaklardı. Bir iskemleye oturarak yüzünü pudralayıp kremlediler. Bu işleri kadınlara özgü saydığından biraz utandı, ama sonunda aynadaki görüntüsüne kendisi de hayran kaldı.

Yanışma, elemelerdeki gibi olacaktı. Her birine onar soru sorulacak, doğru yanıtlan fazla olan kazanacaktı. Sorulann zor olması hoşuna gitti, ama Giritli de çok iyiydi. İkisi de onar sorulannı doğru yanıtladılar, uzatmalara geçildi. Giritli on üçüncü sorusunu da doğru yanıtladı. Laki uğursuz sayıdan biraz çekindiyse de kendi sorusunu duyduğunda rahatladı. “Netzer kaç numara ayakkabı giyerdi?”

Hemen yanıtladı. “Bir ayağı 44, diğeri 45 numara.”

O zamana kadar susan noter araya girdi. “Hangisinin 44, hangisinin 45 olduğunu da söylemelisiniz.”

İlk defa hazırlıksız yakalanmıştı, şansını denemeye karar verdi. “Sağ ayağı 45, sol ayağı 44.” diye yanıtladı.

Sunucunun “hayır” demesiyle hayalleri yıkıldı, bayılacak gibi oldu. Giritli sevinçle havalara sıçrarken, Laki’nin gözünde arabanın bir feribotla Girit’e doğru yol aldığı, kansıyla kızının kucaklaşıp ağladığı canlandı. Yine de gidip centilmence rakibinin elini sıktı. Yanışmanın ikincisine verilen elli bin drahmilik çek acısına merhem olamadı.

Çıkışta yanına biri yaklaştı. “... Bey sizinle görüşmek istiyor,” dedi. Bir limuzine bindirip yüksek bir binaya götürerek lüks bir yazıhaneye aldılar.

“Otur” dedi ... Bey. “Başkanınız haklıymış, muhteşemdin. Ama maalesef Giritliye verilmiş sözüm vardı. Sorulan önceden bildiğini

anlamış olmalısın. Yine de hakkını yemeyeceğiz, sana açıktan elli bin drahmi daha vereceğiz.”

İki çeki de suratına fırlatmayı düşündü, sonra kızının öğüdünü hatırladı: “Baba iyi düşün, acele etme...”

“Teşekkür ederim Başkan Bey,” dedi.

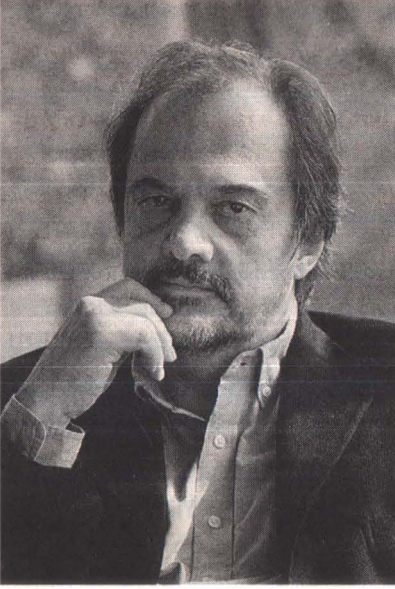
“Bir ihtiyacın olduğunda çekinmeden ara...”

Odadan çıkıp merdiven eşiğine oturdu. Sekretere görünmemeye çalışarak gözyaşlarına boğuldu.

Kaybetmesine karşın küçük kentlerinde günün adamı olmuştu. Kahvedekilerden biri, “Bizimkinin hakkını yediler. Giritli sorulan önceden biliyordu, noter de oyunun içindeydi,” dedi. Laki her şeyi inkâr etti, zaten kendisi de o kadar temiz değildi.

Yüz bin drahmiyle bir motosiklet alıp pazarları kızıyla karsını parka götürmeye başladı. Bu hikâyeden herkesi şaşırtan esaslı bir kazancı da oldu. Bir daha ne stada ayak bastı, ne de spor gazetelerine elini sürdü.

• Βασίλης Τσιαμπούσης, *Η βέσπα*, [Motosiklet], *Η βέσπα και άλλα επαρχιακά διηγήματα*, *Motosiklet ve Başka Taşra Öyküleri* öykü derlemesi. Εκδόσεις Κέδρος, Ατina 1988.



Apostolos Doxiadis

(1953 –)

Απόστολος Δοξιάδης

Avustralya'nın Brisbane şehrinde doğdu. 15 yaşında New York'un Columbia Üniversitesi'nin Matematik Fakültesi'ne kabul edildi. Paris'te *École Pratique des Hautes Études* Üniversitesinde sınır sisteminin matematik modelleri konusunda uygulamalı matematik alanında çalıştı. Tahsilini bitirdikten sonra çocukluk aşkı edebiyat, tiyatro ve sinema alanında çalışmaya başladı. Yunanistan'da yaşıyor. İkinci uzun metrajlı filmi olan *Terirem* 1988'de Berlin Film Festivalinin büyük ödülünü kazandı. Eserlerini Yunanca yazdıktan sonra İngilizceye kendisi çeviriyor. Yunanca yayımlandığında pek

dikkat çekmeyen "*Petro Amca ve Goldbach Sanısı*" (2000) romanının İngilizce baskısı on iki milyon nüsha satarak çağdaş Yunan edebiyatının en popüler kitaplarından biri olduğu gibi dünyada matematik edebiyatı adıyla tanımlanan yeni bir türün doğmasına neden oldu. 2008'de yayımladığı *Logicomix*, modern mantığın ve bilgisayarların doğuşunu çizgi roman formunda anlatır.

Diğer romanları: *Paralel yaşamlar, Mahavettas ve Üç İnsancık.*

Petro Amca ve Goldbach Sanısı

Ο θείος Πέτρος και η εικασία του Γκόλντμπαχ

(Roman)

Her ailenin bir yüzkarası vardır, bizim yüzkaramız da Petro Amca'ydı. Babamla Anarģiros Amcam daha çocukluğumuzdan başlayarak, bana ve kuzenlerime bu düşünceyi aşılamaya özen gösterdiler.

Babam her fırsatta: “Oğlum, Petro Amcan hayatında başarısız olmuş bir insandır,” demeyi ihmal etmezdi. Anarģiros Amca da –Petro Amca'nın her seferinde bir bahane öne sürerek katılmadığı– aile toplantılarında, onun adı geçtiğinde, duruma göre; dehşet, iğrenme, çaresizlik, bıkkınlık ya da sadece acizlik belirten abartılı mimikler yapardı.

Ama önce şunu açıklığa kavuşturmam gerekiyor. Kardeşleri, malî konularda ağabeylerine hep örnek gösterilecek derecede dürüst davrandılar. Mirasını üç eşit parçaya bölerek oğullarına paylaştıran dedemin fabrikasında hiç emek sarf etmediği, hiç sorumluluk üstlenmediği halde –yine dedemden miras kalan bir aile geleneğini devam ettirerek– ona payını her zaman kuruşu kuruşuna ödediler. Bu arada, Petro Amca'nın da aynı şekilde karşılık verdiğini söylemeliyim. Kendi ailesi olmadığı için, bunca yıldır biriktirdiği servetinin toplamını, ona iyi davranan kardeşlerinin çocukları olan biz yeğenlerine paylaştırdı.

“Sevgili yeğenim,” diye hitap ettiği bana, maddî değerlerden başka, binlerce kitaptan oluşan kütüphanesini de bıraktı. Ben de, ikisi dışında bütün kitapları “Yunanistan Matematik Derneği”ne bağışladım. Kendime ayırdıklarım, Leonhard Euler'in eserlerinin anıtsal baskısı-

nın on yedinci cildi ve Almanca yayımlanan *Monatshefte für Mathematik und Physik* dergisinin 1931 tarihli 38. sayısydı.

Bu mütevazı yayınlar amcamın hayatının sınırlarını çizdiklerinden, benim için manevî değerleri çok yüksekti. Aslında amcamın hayatı, birinci kitapta yer alan, matematikçi Christian Goldbach'ın Euler'e iletmış olduğu bir matematik bağıntıyı içeren 1742 tarihli bir mektupla başlıyor ve söz konusu derginin 183 – 198 sayfa arasında yayımlanan, o tarihlerde hiç kimsenin tanımadığı Viyanalı matematikçi Kurt Gödel'in bir makalesiyle sona eriyordu. Makalenin başlığı, "*Principia Mathematica* Gibi Dizgelerin Biçimsel Olarak Karar Verilemeyen Önergeleri Üzerine"ydi.

Ergenliğimin ortalanna kadar Petro Amca'yı yılda sadece bir kez, Aziz Petros ile Aziz Pavlos'un anılannın kutlandığı 29 Temmuz'da görüyordum. Bu ziyaret geleneğini dedem başlatmıştı, dolayısıyla geleneklere tapan ailemiz eksiksizce sürdürmek zorundaydı. O gün, bütün sülale Petro Amca'nın yaşadığı büyük bahçeli eski eve çıkartma yapıyordu. Amcam, o tarihlerde henüz Atina'nın "seçkin kuzey banliyösü" statüsüne yükselmemiş olan, evlerin seyrek sıralandığı, neredeyse köy denebilecek Ekali'de yaşıyordu.

Anarģiros Amcamla babamın ağabeylerini küçük görerek reddetmeleri daha çocukluğumdan beri dikkatimi çektiği halde zamanla bu davranışları bir muammaya dönüştü. İkisinin amcama verdiği değerle –görüşmelerimiz çok nadir de olsa– izlenimlerim hiç örtüşmüyor, hayretler içinde kalıyordum.

Yılda bir kez karşılaştığımızda, yüz hatlarında ya da hareketlerinde, Petro Amca'yı ailenin yüzkarası yapan belirtileri bulmak için boşuna dikkatimi yoğunlaştırıyordum. Duyulanı kullanarak yaptığım bütün karşılaştırmalar, onun her açıdan kardeşlerinden kat kat üstün olduğunu gösteriyordu. İki kardeş sinirli ve kaba oldukları halde Petro Amca her zaman nazik ve düşünceliydi, koyu mavi gözleri şefkatle

ışılıyordu. İki kardeş içkici ve sigara tiryakisiyken o sudan başka bir şey içmiyor, sadece bahçesindeki çiçeklerin kokusunu taşıyan temiz havayı soluyordu. Üstelik tombul babam ve fil yavrusundan hallice amcamdan farklı olarak, Petro Amca yediklerine dikkat eden hareketli insanların sağlıklı hatlarına sahipti.

Yıllar geçtikçe duyduğum merak katlanıyordu. Ama babam beni hayal kırıklığına uğratarak, Petro Amca'nın "hayatında başarısız olmuş bir insan" olduğu klişesinden başka bir şey açıklamaya bir türlü razı olmuyordu. Amcamın gündelik hayatı hakkındaki bilgileri –herhangi bir mesleği olduğu söylenemezdi– bir gün annemden aldım. Her sabah şafakla birlikte kalkıyor, bir bahçıvanın yardımı olmadan ve modern makineler kullanmadan gün boyunca bahçesiyle uğraşıyordu. Kardeşleri bu özenini hatalı olarak cimrilğine yoruyordu. Evinden nadiren, o da ayda bir dedemin kurduğu bir hayır kurumunun muhasebe kayıtlarını tutmak için çıkıyordu. Çok seyrek de olsa, annemin tam olarak neresi olduğunu belirtmediği "başka bir yere" de gidiyordu. Yılda bir ziyaretine gittiğimizi saymazsak, evi tam bir münzevi sığınağıydı. Petro Amca'nın hiç sosyal hayatı yoktu. Her akşam evde kalıyor –annem bu noktada sesini alçalttı– ve "araştırmalarına gömülüyordu".

Birden yerimden fırladım.

"Araştırma mı? Ne araştırması?"

"Ne araştırdığını Allah bilir!" Annemin bu sözleriyle, çocuksu hayalimde büyücülük, simya benzeri sahneler canlandı.

Bize akşam yemeğine gelen babamın bir arkadaşından, tesadüfen amcamın gittiği esrarengiz "başka yer" hakkında bir şeyler öğrenebildim. Misafirimiz sohbet arasında: "Geçenlerde kulüpte ağabeyin Petro'yu gördüm. Bana göz açıp kapayana kadar bir 'Caro – Kann' çekti, feleğimi şaşırdım," dedi.

"Caro – Kann' ne demek?" diye atıldım.

Babamın tehdit ve kızgınlık belirten bakışları altında, misafirimiz bunun satrançta kullanılan bir açılış stratejisi olduğunu ve bu açılı-

şı bulan oyuncuların adını taşıdığını açıkladı. Anladığım kadıyla, Petro Amca arada sırada Patisia'daki bir satranç kulübüne uğruyor ve karşısına çıkma cüretini gösteren rakiplerini perişan ediyordu.

“Ne kadar usta bir oyuncu!” dedi babamın arkadaşı hayranlıkla. “Satrancı biraz ciddiye alsaydı bugün Büyük Usta'ydı.”

Babam bu noktada araya girerek konuyu değiştirdi.

Yıllık aile toplantılarımız bahçede olurdu. Büyükler kesme taşlarla döşenmiş avluda bir masa etrafında toplanır, bir şeyler atıştırıp sohbet ederlerdi. Kardeşleri ağabeylerine karşı nazik olmak konusunda olağanüstü gayret sarf ettikleri halde pek de başarılı oldukları söylenemezdi. Kuzenlerimle ben bahçede oynardık.

Petro Amca muammasını çözmeye karar verdiğim yıl, evini araştırmak fırsatını bulurum düşüncesiyle tuvalete gitmek istedim. Ama amcam beni bahçe aletlerini koyduğu kulübenin tuvaletine götürünce hayal kırıklığına uğradım. Ertesi yıl –on dördümdeydim– imdadıma hava şartları yetişti. Bir yaz yağmuru Petro Amca'yı balkon kapılarını açarak bizi evine davet etmek zorunda bıraktı. Salonda misafir kabul etmediği için fazla mobilyası yoktu. Kanepe de pencereye dönük değil duvara dönüktü. Bahçeden sandalye getirerek köy mevlidine katılmış çasına çember şeklinde oturduk.

Belli etmemeye çalışarak etrafımı kolaçan ettim. Odada, sadece şöminenin karşısındaki yazlık koltukla yanındaki alçak masa kullanılmaktan yıpranmıştı. Masanın üzerinde, piyonları yanda kalmış bir partiyi çağrıştıracak şekilde dizilmiş bir satranç takımı vardı. Masanın yanında, üst üste satranç kitap ve dergileri yığılmıştı. Demek ki Petro Amca gecelerini burada geçiriyordu. Annemin bahsettiği araştırmalar satranç üzerine olmalıydı. Yoksa öyle değil miydi?

Yeni bulgular karşısında acele fikir yürütmemeliydim. Evin genel olarak bizim evlerimizden farkı ve mekânın ayrıntı edici özelliği her yeri kaplamış olan kitaplardı. Salonun, koridorun ve gözümün uza-

nabildiği her odanın duvarları tavana kadar tıka basa kitap dolu raflarla kaplıydı. Ev içinde yere üst üste yığılmış kitaplara çarpmadan yürümek mümkün değildi. Kitapların çoğu eskiydi ve tekrar tekrar okunmaktan yıpranmıştı.

Merakımı gidermek için doğrudan sormayı denedim.

“Bütün bu kitaplar neyin nesi, Petro Amca?”

Odaya buz gibi soğuk bir sessizlik çöktü. Asılmış mahkûmun evinde yağlı sicimden söz etmiş gibi hissettim.

Amcam gizlice babama bakarak, “Onlar eski kitaplar...” türünden bir şeyler geveledi. Öyle tedirgin olmuştu, öyle çekingen gülümsüyordu ki ne demek istediğini sormaya kıyamadım.

Mecburen yine tuvalet ihtiyacı oyununa başvurdum. Amcam beni bu kez mutfağın yanındaki küçük tuvalete götürdü. Salona dönerken önüme çıkan ilk istifin en üstündeki kitabı elime alarak aceleyle sayfalarını karıştırdım. Maalesef, o zamanlar hiç bilmediğim ve hâlâ öğrenemediğim bir dil olan Almancaydı. Üstüne üstlük daha önce hiç görmediğim $\exists$, $\forall$, $\notin$ ve $\supseteq$ gibi esrarengiz sembollerle doluydu. İçlerinde, Latin ve Yunan alfabesinden harflerle rakamların arasında +, $\sqrt{\quad}$ ve = gibi aşina olduğum işaretler de gördüm. Çılgın fantezilerim boş çıkıyordu. Kitaplar matematik kitabıydı.

O gün Ekali'den yeni buluşumla gurur dolu ayrıldım. Babamın, yol boyunca “patavatsızlık ettiğim” ve “amçama saygısız davrandığım,” için beni azarlayıp durması keyfimi hiç bozmadı. Onu rahatsız eden nezaket kurallanymış sanki!

Petro Amca'nın meçhul, karanlık geçmişi hakkındaki merakım iyice depresmişti. Okulda ders esnasında bile dalıyor, defterime satranç piyonlarıyla matematik sembolleri çizip duruyordum. Gizem matematik ya da satranç sayesinde çözülecekti, ama hiçbiri babamla amcamın ağabeylerini küçümsemesiyle bağdaşmıyordu. İki uğraşı da tek başlarına sakıncalı sayılamazdı. İşin içinde bilmediğim başka şeyler olmalıydı. Satrançta Büyük Usta unvanını kazanmak ve yüzlerce kalın

kitabı hatmetmek bir insanın başarısız sayılmasına neden olamazdı.

Öğrenmek zorundaydım. Amacıma ulaşmak için, sevdiğim roman kahramanı “Efsanevî Hayalet Çocuk” gibi tehlikeli maceralara atılmaya hazırdım. Suç kanıtlarını bulmak üzere, Petro Amca’nın hayır kurumuna ya da satranç kulübüne gideceği gün, evine gizlice girmek için ayrıntılı planlar kurmaya başladım.

Olaylar beklemediğim şekilde gelişti ve yasadışı yöntemler kullanmama gerek kalmadı. Yani dağa çıkmadım, dağ ayaklanma geldi. Merak ettiğim sorular kendi kendilerine yanıtlandı.

Evde tek başıma ders çalıştığım bir gün telefon çaldı.

“İyi günler,” dedi tanımadığım bir erkek sesi. “Yunanistan Matematik Derneği’nden anyorum. Profesörle görüşebilir miydiniz?”

Hiç düşünmeden adamın hatasını düzelттіm.

“Bir yanlışlık oldu sanırım. Burada herhangi bir profesör yok.”

“Özür dilerim! Önce sormam gerekiyordu. Orası Papahristos’ların evi mi?”

Birden beynimde şimşek çaktı.

“Siz Bay Petro Papahristos’u mu aramıştınız?”

“Evet, Profesör Petro Papahristos’u anyorum.”

Sevgili okurlar! Bu olağandışı hikâyede müsaadenizle klişe bir deyim kullanacağım! Az kalsın ahizeyi elimden düşürüyordum! Hiç beklemediğim bu şansı geri tepmemek için heyecanımı gizleyerek yanıt vermeyi başardım.

“Özür dilerim Efendim! Profesör Papahristos’u kast ettiğinizi anlamamıştım,” dedim abartılı bir nezaketle. “Burası kardeşinin evi ve profesörün telefonu olmadığı için (bu gerçektir) telefon mesajlarını ona biz iletiyoruz (ama bu yalandı).”

“Rica etsem adresini verebilir misiniz?” diye sordu telefondaki ses, ama artık duygulanımı kontrol altına alabilmişim. Bir daha kesinlikle şaşırmayacaktım.

“Profesör yazışma gibi ayrıntılarla rahatsız edilmek istemiyor... Yazışmaları bize geliyor.”

Adama kaçacak yol bırakmamıştım.

“O zaman sizin adresinizi rica edeyim. Yunanistan Matematik Derneği adına bir davetiye göndermek istiyoruz.”

O günden sonraki birkaç gün, hasta olduğumu söyleyerek okula gitmedim, postacının gelmesini bekledim. Telefonda üç gün sonra değerli mektup elimdeydi. Gece herkesin yatmasını bekledim, sessizce mutfığa gittim ve mektubu buhara tutarak açtım. Bu numarayı okuduğum ergen edebiyatı kitaplarından öğrenmiştim.

Davetiye şöyleydi:

Münih Üniversitesi, Matematik Analiz sabık Profesörü
Sayın Petro Papahristos

Derneğimiz, Leonhard Euler’in doğumunun iki yüz ellinci yıldönümü vesilesiyle “Formel Mantık ve Matematik Teorilerinin Temelleri” konulu bir konferans düzenliyor. Sayın Profesör, konferansımızı varlığınıza şereflendirmenizi ve mümkünse Derneğimiz üyelerine kısa bir konuşma yapmanızı rica ediyoruz...

Sevgili babamın “hayatında başarısız olduğunu” iddia ettiği adam, Münih Üniversitesi’nde Matematik Analiz Kürsüsü’nün profesörüydü. Petro Amca’nın bu şaşırtıcı unvanının önündeki “sabık” kelimesini şimdilik gözden geçiriyordum. Ölümünden iki yüz elli yıl sonra hâlâ anısını kutladıkları şu Leonhard Euler’in kim olduğu konusunda da en ufak bir fikrim bile yoktu.



Thomas Korovinis (1953 –)

Θωμάς Κοροβίνης

Thomas Korovinis Selanik'e bağlı Mihaniona kasabasında doğdu. Anne ve babası Anadolu mübadiliydi. Ortaöğretimde edebiyat öğretmenliğinden emekli oldu. Kontenjan öğretmen statüsünde sekiz yıl İstanbul'daki Zapyon ve Merkez Rum liselerinde çalıştı. Yunan ve Türk halk kültürleri ve aralanındaki ilişkiler üzerinde araştırmalar yürüttü. Radyoda, kültür programlarında editör ve prodüktör olarak çalıştı. Aynı zamanda besteci, güfte yazar ve icracı olarak plaklar çıkarıp konserler verdi. Korovinis 1995'te Abdi İpekçi ve 2011'de Yunanistan Devlet Edebiyat Ödüllerini kazandı. 2009'ten beri Pilion'daki çiftliğinde yazarlar, edebiyat

okurları ve müzik topluluklarının katılımıyla edebiyat şölenleri düzenlemektedir.

En tanınmış eserleri: *Türk Atasözleri, Kanal d'Amur, Fahişe Çıka, Küçük Asya Zeybekleri, Yükan Tumba'nın Belası, Güzel Gece, Ölüm Turu, 55.*

55

55

(Roman)

Tatavla'daki ev

Evim iç açıcı, havadar ve aydınlıktır. Bakımlı bahçesi çeşit çeşit süs bitkileriyle dolu, avlusunda iki servi, bir çam ağacı ve suyu tertemiz bir kuyu var. Rahmetli babam '14'te çardak niyetine kullanmak üzere koca bir salkım ekmişti. Kapısı özel sipariş, döküm! Bir kaleyi koruyacak kadar dayanıklı, yıkmaya şahmerdan ister. Kilidin yanında, dayanıklı olması için içeriden sıkıca vidalanmış bir kapı tokmağı var. İstanbul'da aynısını bulamayacağın bu güzeller güzeli bronz denizkızı benim uğurum, maskotum. Eline kimsenin su dökemeyeceği demirci ustası sevgili dostum Orhan Barış'ın değerli armağanı. Atölyesi Galata taraflarında, Kuledibi'nde, genel kadınların günahkâr mahallesine yakın.

Evim, bizim Kamena dediğimiz Kandilli Sokak'ın göz alıcı binalarından. İki kat, üç bacalı tavan arası ve iki bodrum. Tatavla'nın sayılı kevgir binalarından. Bölgeye Kamena, yani "yanmış" denmesi, '29'daki büyük yangında evlerinin çoğunun yanıp kül olmasından. Evimiz, bitişindeki iki binayla birlikte yanan bölgenin sınırında kaldığından tesadüfen kurtulmuş.

Tatavla ve İstanbul'un büyük yangınları

Büyük afetler ve büyük felaketler İstanbul'u hiç unutmaz. Bazen bir salgın musallat olur, bazen bir deprem, bazen de bir sel ya da bir yangın.

Yangınlar çok can yaktı! Yasaya göre, bir binayı yangından kurtaran, kurtardığı eşyaların sahibi olurdu. Bu yüzden, yangınların bazılarını tulumbacılar çıkarırdı. Bir dükkân ya da evi gizlice ateşe verir, kontrol ettikleri yangını söndürerek bütün malları ya da ev eşyalarını götürürlerdi. Merkezî bölgelerde ve özellikle Beyoğlu'nda, Pera'da böyle yangınlar sık çıkardı. En büyükleri tarihe geçmiş. Kitaplara baktığımızda, başta 18. yüzyıldakiler olmak üzere birçok korkunç felaket kayıtlıdır. 1731'de Galata tamamen yanıp kül olana kadar on gün boyunca alevlere teslim olmuştu. Aynı şekilde 1755'teki yangın İstanbul'un yedide birini yok etmiş, Ayasofya'nın kubbesinin kurşunununu bile ergitip akıtmıştı.

Tatavla'da bizim iki tulumbacı koğuşumuz vardı. Her biri, görevlerine fedakârlık derecesinde bağlı on altışar levanttten oluşuyordu.

Yiğit Tatavla'nın yiğit atçıları,
kahraman Tatavla'nın tulumbacıları
der onlar için bir şarkı.

Koğuşun başındaki Reis, atına biner, cesur tulumbacılarına emirler yağdırarak operasyonu yönetirdi. Yanında, naracı adıyla bilinen tellal dururdu. Tehlike anında nara atar, yangının tam olarak nerede çıktığını ve ne kadar tehlikeli olduğunu yüksek sesle mahalleliye bildirirdi. Gece çöktüğünde, tulumbacıların yolunu aydınlatmak üzere, kocaman fenerler taşıyan fenerciler yardıma gelirdi.

Tatavla '07'de, '09'da ve '14'te büyük yangınlar görmüş. O zamanlar çok küçüktüm, hiçbir şey hatırlamıyorum. Ama en korkuncunu, '29 yangınını bizzat yaşadım. Köyümün tarihsel gelişiminde köklü değişikliklere neden olan bu büyük yangın nasıl mı çıktı?

Kış mevsiminin ortaları, tarihlerden 17 Ocak'tı. İstanbul en soğuk kışlarından birini yaşıyordu. Kuzeydoğudan, kısa sürede kar fırtınasına dönüşen, acımasız, sert bir rüzgâr esiyordu. Yeni Alem ya da diğer adıyla Ayios Athanasios Sokağı'nda kaçak çalışan bir boğma rakı imbiği vardı. Ateşi yakan acemi işçinin bir dikkatsizliği üzerine birden her

yanı alevler sarmış. Rûzgâr yanmış tahta parçalarını havaya kaldırıp komşu ahşap evlerin teraslarına, çatılarına, pencerelerine fırlatıyordu. İnsanlar, çocuklarını ve en değerli varlıklarını kaptıkları gibi, kendilerini cehennem soğuşundaki sokağa atıyorlardı.

Bizim buralarda, Kamena'da büyük yıkım oldu, çok az ev kurtulabildi. Annemle deliler gibi sokağa fırladık ve Dolapdere'ye inen yokuştan aşağıya koştuk. Yüreğimiz ağzımıza gelmişti, ne olacağımızı bilemiyorduk. Evimizi kalın duvarları korudu, fazla zarar görmedi. Sadece ahşap doğramaları değiştirmemiz gerekti. Ama genel bilanço korkutucuydu. Evlerin çoğu tanınmaz hale gelmiş, bazıları küle dönüşmüştü. Büyük servetler kısmen ya da tamamen yok olmuştu. İtfaiye teşkilatı soğuk havayı bahane ederek, afete açıklanamayacak derecede ilgisiz kalmıştı. Üstelik kısa süre önce satın aldığı, çağının teknoloji harikası, son model Fiat su tulumbalarını devreye bile sokmamıştı. '29 yangınından sonra İstanbul'un en büyük ve zengin Rum köyünün adını değiştirme fırsatını buldular. Yangından kurtulduğu için değil, zengin Rum Ortodoks tarihini vurgulayan eski adından kurtulduğu için Tatavla'ya Kurtuluş adını verdiler.

Evimizin manzarası muhteşemdir. Pencereleriyle balkonlarından İstanbul'un dört bir yanını seyre doyamazsın. Her tarafından rûzgâra açık olduğundan, en sıcak yaz günlerinde bile balkona çıktığımda ceyranda kalmamak için sırtıma bir ceket atanm.

Tatavla'da spor

Balkonda oturup gazetemden Yunanistan'la ilgili haberleri okurum. Daha dünmüş gibi hatırlıyorum, '24'te gazetemi okurken Atina'da, herkesin A.E.K adıyla bildiği Athlitiki Enosis Konstantinupoliton (İstanbul Atletizm Birliği) kulübünün kurulduğunu öğrenmiştim. İki yıl sonra '26'da, bu kez Selanik'te Panthessalonikios Omilos Konstantinupoliton, yani P.A.O.K'un kurulduğunu öğrendim.

Tatavla genç kızlarla Tatavla delikanlılar çok yetenekliydi. Oğlan-

lar yakışıklı, atletik yapılı, kızlar da güzel, gururlu ve sağlıklıydı. Gençlerimiz uzman antrenörler gözetiminde İraklis Jimnastik Kulübü'nde idmana çıkardı. Kulüp 1896'da kurulmuştu ve sadece İstanbul'un değil, Balkanların ve Ortadoğu'nun ilk önemli spor kulüplerinden biriydi. Daha sonra, 1908'de futbol ve müzik kulübü Astir kuruldu. En meşhur Tatavlalı sporcular Yorgo ve Niko Alibranti kardeşlerdi. Atina 1906 Ara Olimpiyat Oyunları'nda altın madalya aldılar. Ama antrenman ve müsabakaların en renkli sporcusu, grekoromen güreş şampiyonu, herkesin sevgilisi Menelaos Karotseris, ya da yaygın bilinen lakabıyla Menelis'ti. Tatavla İlkokulu'nun minik öğrencileri, öğretmenleri nezaretinde Ayios Dimitrios Kilisesi'nin kapısından Feriköy'deki Latin mezarlığına kadar yarışırlardı. Gidiş dönüşü bir buçuk kilometre olan bir orta mesafe koşusu koşarlardı. Kız okulunun öğrencileri de antrenör gözetiminde ayrı çalışır, büyüdüklerinde İstanbul'un en gözde damatlarına gelin giderlerdi. Köyümüze uğrayan herkes delikanlılığımızın yakışıklılığına ve kızlarımızın güzelliğine hayran kalırdı.

Köyümüze uğrayıp da gençlerimize hayran kalmayan gezgin yok gibi. İçlerinden İstanbullu Skarlatos Bizantios'un bir değerlendirmesini hiç unutmam. "Apellis ve Phidias¹, her iki cinsten en güzel modellerini Tatavlalı gençler arasından seçebiliirdi." Genetik özelliklerini ve güzelliklerini anlatmaya zaten gerek yok, kendi gözünle de görebilirsin. Karakterleri ve huylarını öğrenmek istersen bana sor.

Tatavlalılar ve eğlenceleri

Tatavlalıların farklılığı bence farklı ırktan ve dinden bir devletin yönetimi altında yaşayan toplumlarda pek görülmeyen ve çok öncesine kadar inen özgürlükleridir. Kendi milletlerine ve İstanbul'da yaşayan

1 Atinalı Phidias (MÖ 490 – 430) Antikitenin en meşhur heykeltıraşıdır. Dünyanın yedi harikasından sayılan Olympia'daki Zeus heykeli ve Akropolis'teki bakır Athena heykeli en tanınmış eserleriydi. Kolophonlu Apellis, 112. Olimpiyat yıllarında eser veren (MÖ 332 – 329), Helenistik dönemin tanınmış bir ressamıydı.

diğer milletlere göre ayrıcalıklarının farkında olmalıydılar. Köyümüzde zamanla, özgün gelenekleri, panayırları, seçkin insan tipleri, laternaları ve İstanbul'un en güzel halk tavernaları, en çılgın eğlenceleriyle Rum kültürünün belirgin izlerini taşıyan kendine özgü, yerel bir kültür gelişti. Laternada çalınan klasik Tatavla kasap havası tarzında, zeybek ve karşılama tarzında yazılan şarkıların haddi hesabı yok. İstanbul'da, İzmir'de, Pire'de ve başka yerlerde rebetiko ve halk türküsü tarzında çok şarkı yazıldı. Daha dün, öğle yemeğinden sonra kahvemi pişirip sigaramı yaktım ve gramofona Rukuna'nın İstanbul kasap havasını koydum. İnanır mısın, arka arkaya on kereden fazla dinledim.

*Güzel, tatlı İstanbulum,
o çapkın gözleriyle
yaktın kalbimi nurum,
paramparça ettin kalbimi.*

*Tatavla'da, senin mahallende
adına yeminler ediyorum.
Ah Tatavla'lı güzel İstanbulum,
sen benim nurumsun, nefesimsin.*

Pera ve İstanbullular

Bugün çok keyifli uyandım. Gün aydınlıktı. Aceleyle odamı topladım ve pencerenin önüne dikilerek gelen geçeni izlemeye başladım. Keyfin yerindeyse sana herkes neşeli görünür. Akşama misafirlerim var, Balık Pazan'ndan alışveriş yapmalıyım. Diyeceksin ki, kendi mahallende aradığını bulamıyor musun? Nasıl bulmam ayol! Kasapları, bakkalları, balıkçıları şöyle bir dolaştın mı her şeyi bulursun. Hele şimdi Kurtuluş Caddesi adını alan Tatavla'nın büyük caddesindeki dükkânlarda yok yok. Ama nasıl söylesem! Pera bir başka! Pazanın da insanın gözü, gönlü açılıyor. Gıda ürünleri satan kasap, manav ve

bakkallar dışında, akla hayale gelebilecek her şey, dünyanın bütün güzellikleri orda.

İyi de, İstanbul'un kalbi burada atıyor diye –bazılarına göre bütün Avrupa'nın kalbi burada atıyor– herkesin Pera'da doğduğunu iddia etmesi doğru mu? Bildiğim kadıyla bazı antik şehirler Homeros'un vatanı biziz diye birbirine girmişlerdi. Bu işin başını özellikle İzmir'le Sakız çekiyordu. O dünyanın en büyük şairi, tabii ki herkes hemşerisi olmak ister. Tragedyada da Evripides! Onun eserleri varken Racine ve Shakespeare'e ne gerek var? Aynı şeyleri ikinci elden öğreniyorsun.

Bizde de, İstanbul'da yani, herkes Pera'da doğmuş olmayı ister. Biri Makriköylüdür, ama itiraf etmeye utanır. Ayol neden utansın! Bunca zengin tarihi varken memleketinin neresi kötü? Varsın adı şimdi Bakırköy olsun. İstanbul'un en önemli tarihî bölgelerinden, görkemli Ortodoks kiliseleri ve Magnavra saraylarıyla Romalıların Evdomon'u artık bu adla anılıyor.

Bazıları kibirlenir! Bakkalımız Çanklı Melpomeni, anneannesinin onu Aslanyatağı Sokak'ta, Boğaziçi manzaralı bir dairede yetiştirdiğini söyler. Geleneksel olarak İstanbul'un zengin Rum ve kozmopolit yabancılarının yaşadığı Cihangir'in merkezinde! Diplomatların, doktorların, aktörlerin, profesörlerin, sanatçıların ve lüks hayat kadınlarının mahallesinde!

Ama burada herkes, saçlarında kuşların yuva kuracağı kadar dağınık ve pis olan Çanklı'yı iyi tanır. Öyle pis ki senede iki kez, Noel ve Paskalya'da yıkanır. Ve herkes bilir ki, bu Çanklı, eski adı Pikridion olan Haliç'in kenar semti Hasköy'ün Ayia Paraskevi mahallesinden. Orası da güzel bir mahalle değil mi, neden kendi memleketiyle gurur duymaz?



Lena Divani

(1955 –)

Λένα Διβάνη

Lena Divani 1955'te Volos'ta doğdu. Atina Hukuk Fakültesi Balkan Ülkeleri Diplomasisi kürsüsünde profesör olarak görev yapıyor. Milliyetçilik ve azınlıklar hakkında dört bilimsel araştırması yayımlandı, aynı zamanda Yunanistan İnsan Hakları Milli Komitesi'nin de üyesi. Lena Divani, 1995'te, ilk kitabı yayımlanan yazarlara verilen "Maria Ralli" ödülünü alan öykü derlemesi *Neden Benim Hakkımda Konuşmuyorsun?* ile edebiyat dünyasına giriş yaptı. Daha sonra, *Anna'nın Yedi Günahı*, *Çalışan Erkek*, *Yalandır Aslında Gerçek Olan...* ve *Nadia* romanlarıyla kendini yazar olarak kabul ettirdi. Ayrıca,

çocuk kitapları ve tiyatro senaryoları yazıyor, "Ta Nea" gazetesi ve "ELLE" dergisinde uluslararası siyaset konusunda makaleleri yayımlanıyor.

Anna'nın Yedi Günahı

Οι γυναίκες της ζωής της

(Roman)

Anna kocasının kendisini aldattığına ilişkin kanıtlar bulur ve dengesiz davranmaya başlar. Yakın çevresindeki altı kadın, Anna'nın kocasından boşanarak yeni bir hayat kurmaya çalışmasını kendi bakış açılarına göre anlatırlar. İzleyen pasajda, on altı yaşındaki kızı Katerina, ailesinin yaşadığı sıkıntılı dönemi arkadaşına anlatır.

.....

Neyse anneme dönelim. Bir gün Atina'dan elinde poşetlerle döndü. Ne süpermarketi kızım, onlar mazide kaldı demedik miydi? Buzdolabımız Alaska'ya döndü, hani şu no man's land dediklerinden. Elinde baba markalann çantaları vardı, bildiğin gibi değil. Artık üç müydü, dört müydü, ne desem yalan. Biz apıştık kaldık. Daha önce hiç görmemiştik, nasıl şaşırmayalım. Elbiselerini daha önce nasıl mı alıyordu? Ne bileyim ben, postayla gönderiyorlardı herhalde. Arada dolabında yeni bir şeyler görüyorduk tabi. Ama nasıl söylesem, harbiden yeni gibi görünmüyorlardı... Onlan poşette hiç görmediğimiz, faturalarının ortalıkta dolaşmadığı da başka mesele. Sadece, günün birinde onlan giyerdi, doğal olarak da kimse farkına varmazdı. Sonra da, o nefret ettiğim, “siz beni iplemiyorsunuz ama ben sizin için kendimi feda ettim” ifadesini takınarak, “yeni elbisemi nasıl buldunuz?” diye sorardı. Genellikle de yanıt yerine homurtular dinlerdi. Babam

bu konuda uzmanlaştı artık. Özellikle fikrini söylemek işine gelmiyorsa öyle güzel kıvınıyor ki!

Bir keresinde dayanamadım söyledim. Afrika desenli san bir gömlek almıştı. Rezaletin daniskası! Nelson Mandela'nın karısının bir numara daha beyazı gibi görünüyordu. Gömleği gördük, başımızı salladık, bir şeyler geveledik ama kadın ısrar ediyordu “nasıl buldunuz?” diye. Altına da, işte giyilebilecek, dizine kadar gelen, dar, koyu renkli bir etek çekmişti. Hani bunları tasarlayan modacı dahiydi dedirtecek kadar orijinal giyinmişti! “Senin yenilerinin sorunu ne, biliyor musun anne?” dedim. “Üzerinde o kadar da yeni durmuyorlar.”

Kadıncağzı kalpten gidiyordu. Yağcı ufaklık, “Kör müsün?” diye atıldı. Ne dediğimi anlamadığı halde, annesinin bu kadar üzülmesine dayanamamıştı. Aslında ben de ona bu kadar ağır konuşmaktan hoşlanmamıştım. Annemi severim, ne kadar iyi bir insan olduğunu bilemezsin! Ama odun işte! Tamam, born to be wild olsun demiyorum, ama o kadar silik ki! Papatya çayı mübarek! Evde kafası bozulan, sinirini ondan çıkanyor. Hari'yi bir kenara ayıralım. O, kafası bozulduğunda hıncını televizyon kumandasından alır. Ben bile, hiç istemediğim halde, ben anne o da çocukmuşuz gibi ona bağırmmamak için kendimi zor tutuyorum.

Şimdi kazan kaldırdı, intikam alıyor. Çılgınca değil mi? Demek ki hepimiz bize yapılan haksızlıkları görünmez bir deftere yazıyormuşuz. Bazıları faturayı anında keser, bazıları da annem gibi yirmi yıl sonra faiziyle ödetir.

Sana bu yüzden, suç sadece babamda değil demiştim. Bir serseri bulduk diye bütün kabahati ona yüklemeyelim. Sen de hanımefendi, yıllar yılı Mary Poppins olmak zorunda mıydın? Canlı bir organizma değil misin? Neden sesin çıkmıyor?

Tamam, babam bir sevgili buldu. Evet ya, bir saattir onu anlatmaya çalışıyorum. Boynuzu yiyince annemin içindeki canavar uyandı. Kiminle kıştırdığını söylesem dudağın uçuklar. Annemi bir artistle,

Lampsis dizisindeki sekreter kızla boynuzladı. Magazin dergilerinin diline düşüp manşet olmalanna ramak kaldı.

Hayır ben yakından görmedim, ama Ranya'nın tarifinden kim olduğunu anladım. Akşam yedide diziye seyrederken hatırlat göstereyim. Nasıl biri olacak sanki? Götlerle memeler dört dörtlük. Orta yaşlının düşü dediklerinden. Benim geri zekâlı bile, on dokuz yaşına rağmen ona tutulabilirdi. Zavalıcık, kıza yatak odası kategorisinde 10 numara verirdi.

Sana Vasili'nin bu huyunu anlatmış mıydım? Kadınları kategorilere ayıyor. Hayır, tanımasına gerek yok. Uzaktan bile görse her kadının kategorisi hazır. Örneğin ben, oturma odası–sinema kategorisindeyim. Yani, filmlerden anladığım ve kulağına hangi aktörün hangi filmde oynadığını fısıldayabildiğim için, sinemaya birlikte gidilecek kadın oluyorum. Şimdi oturma odası ne anlama geliyor diye sorarsan orası meçhul. Bence, oturma odası her kullanıma açık bir oda. Yemek yer, televizyon seyrederek, çeşit çeşit işler yaparsın. Demek ki beni öyle tanımlamasının ardında olumlu düşünceler yatıyor. Benimle birlikte olmaktan hoşlanıyor. Aslında, o biraz yatak odası kategorisine meyilli olmamı beklerdi, ama elden ne gelir! Belki de beni huzursuz etmek için özellikle öyle diyor. Hani kendisi yatakta çok deneyimli ya! Neyse, ağzımı bozmayayım! Vasili'nin ne istediği umurumdaymış sanki.

Seni hangi kategoriye alacağımı nereden bileyim? Çok merak ediyorsan gidip sor, ben artık onunla konuşmuyorum. Aşkımız mazilerde kaldı, past tense oldu senin anlayacağın. Ooo, bir haftayı geçiyor. Acele etme kızım, sırası gelince onu da anlatacağız!

Nerede kalmıştık? Ha, annemin alışverişini anlatıyordum. İşte, elinde torbalarla neşe içinde eve geldi. Torbalardan dantelli külotlar, siyah, seksi Wonderbra'lar, uzun ökçeli siyah iskarpinler çıktı. Apıştım kaldım. En az altmış binlik harcamış olmalıydı. Haklısın, ona diyecek lafım yok; kendi parası, istediği gibi harcar. Benim derdim başka. Annem, sana annem diyorum yahu, seks yıldızı havalannda!

Kafayı yiyecektim! Ufaklık dut yemiş bülbüle döndü. Sutyenle biraz takılayım dedim, çocuğun bir tek ağlamadığı kaldı. Gül, gül, öldüm...

İlk başta ne düşündüm biliyor musun? Sevgilisi var dedim. Başka ne düşünebilirdim ki? Kadın önce bitkisel hayata giriyor, sonra günaydın hüznü, ortalıktan kayboluyor ve sonunda dantelli külotlarla ortaya çıkıyor. Manastıra girip rahibe olduğunu mu düşünecektim? Sevgili bulduğunu düşünürüm tabii! Annem olduğu için ona yakışmaz mı? Bazen anneler de yapar. Ninemin bile aganigi durumları var ne sandın? Evet efendim, o tatlı ninem! Aklın hayalin alıyor mu? Neyse şimdilik kalsın, sonra onu da anlatırım.

Sevgili bulmuş, anneciğim uyanmış sonunda diye düşündüm. Canım sıkıldı tabii, sıkılmaz mı? Neyse, buraları atlayalım, kendiliğinden anlaşılır şeyler. Beni asıl evimizin ne olacağı telaşlandırıyor. Dağıtacak mıydık? Sana en önemlisini söylemeyi unuttum! Annem bana hiç karışmıyordu. Birdenbire özgürlüğüme kavuşmuştum. Nereye gittin, kiminleydin türü sorular sormuyordu. Gece gündüz Vasili'yleydim. Sevinme boşuna, bu serbestlik fitil fitil burnumdan geldi sonra. Ama ben o aralar Amerikan dizisinde oynadığımı sanıyordum. Bilirsin canım, hani manitan seni evden almaya gelir, sen de oğlanı resmîyetle boy friend'im diye tanıştıırırsın, herkes sevinir, sonra da el ele evden çıkarsın, seninkiler de iyi eğlenceler diler! Uygar davranışlar! Ben gidiyorum diyordum, annem de bana gülümsüyordu. Evet efendim, aynen öyle!

Ufaklık devamlı laf sokuşturduğu halde annem anlamazlıktan geliyordu, düşünsene! Bir keresinde, güya Cia'ya gittiğimde, sırf yasak savmak için neredeydin diye sordu, o kadar. Başkalaşımın daniskası! Kesin sevgili bulmuş diye düşündüm. Birden ortaya çıkan bu dayanışma neyin nesiydi? Annemin yaşımıla takıntısı var bilirsin. Hep "senin yaşında, senin yaşında" der durur. Çok tehlikeli bir yaştaymışım güya! Ve birden, ana kız birlikte günah içinde yüzmeye başladık. Tuhaf bir durum, ama işime de geliyordu.

Bu arada, Vasili'nin çokbilmişliği yüzünden aldık mı başımıza belayı! Bırak ya, geri zekâlıyı, hatırladıkça sinirleniyorum. Bu işler bana göre miydi? Düşünsene! Bütün hayatımız altüst olurken, kendimi hamile buldum iyi mi? Hayvan herif biliyormuş, adetten sonraki yedinci gün kesinlikle hamile kalınmazmış! Bok biliyormuş! Tamam canım bunu ben de okudum, ama nerede okuduğum önemli. Jinekoloji dergisinde mi? Hayır, Marie Claire'de okudum. Ve ben Marie Claire'e mi güveneceğim geri zekâlı! Haklısın, ona güvendim, hatırlatma şimdi. Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla oldu biraz! Ben de az hıyarlık etmedim hani! İyi ki ömür boyu çektirecek bir belaya bulaşmamışım. Bu hayvanın kimlerle yatıp kalktığını biliyor muyum sanki? Kasım kasım kasıldığı o deneyimleri nereden edinmiş, mektuplaşarak mı? Anlattıklarının yarısı doğru olsa büyük tehlikedeyim.

Neyse, fala uzatmayalım. Birden bende tuhaf şeyler olmaya başladı. Göğüslerim acayip büyüdü. Saçmalama kız, neresine sevineyim, inek gibi olmuştum, ağnlarını da hiç hesaba katmıyorum. Fazla önemsemedim, ama huylandım ne de olsa. Sonra durum daha da kötüleşti. Sabahları hangover'le uyanmaya başladım, yani başlarda öyle sandım. Başağnsı, mide bulantısı, halsizlik filan. Aslında ne içki ne de hap kullanıyordum, bu bulantılar da neyin nesiydi? Dönüşümlü olarak döner ve tavuk yediğime bile verdim bir ara. Televizyonda neler görüyoruz neler: Deli danalar, sakat tavuklar! Bu aralar başka şey yemiyordum ki! Aybaşı olmadığımı görünce uyandım. Nasıl paniklediğimi ne sen sor, ne ben söyleyeyim... Eczaneden o testi de yaptım. Banyoya kapanıp iki saat boyunca çubuğa baktım durdum. Bırak yaa, hatırladıkça fena oluyorum.

İşte tam bu sırada babama yakalandım. Ertesi gün kadın doktora gideceğimi söylemek için Vasili'yle Aya Marina'nın arkasında buluşacaktım. Manyaklaşma, kendi doktoruma gider miyim hiç, o annemin de doktoru. Bir kaşıntım olduğunu söyleyerek Eleni'den birisinin telefonunu almıştım. Randevumuz kilisenin arkasında, sabah dörtteydi. Her zamanki gibi kapıyı açıp elimi kolumu sallaya sallaya

evden çıktım. Alışmış kudurmuştan beterdir derler ya, o hesap. Kimse karışmadığı için kapıyı açıp gidiyordum işte. Ama dediğim gibi, sonra burnumdan fitil fitil geldi.

Diskoteğe gitmek istemiyordum. O gürültünün içinde hamilelikten, doktorlardan konuşmak içimden gelmiyordu. Kapana kısılmış kaplan gibiydim. Daha on altı yaşındayım, bu işler bana göre değil! Çok korkmuştum. Sen de yoktun... Tek başıma lunaparkın çarkıfeleğine oturmuş, o da son hızla dönmeye başlamış gibi panikledim. Param da yoktu. Zaten daha çok bunun için onu görmek istiyordum. Ne de olsa yaz boyu çalıştı, parası vardır, ödünç isterim diye düşündüm. Bok varmış!

Buluştuk. Suratımdan düşen bin parçaydı. Beyefendi pür neşe geldi, oramı buramı ellemeye başladı. Onu tersledim, verecek korkunç haberlerim olduğunu söyledim. Adam gibi oturup dinlemesini istedim, durum çok ciddiydi. Fazla evirip çevirmeden hamile olduğumu sandığımı söyledim. Meryem Anacığım, birdenbire öyle bir sessizlik çöktü ki! Deneyimli erkeğin beti benzi attı!

Sonunda, şimdi ne yapacaksın diye sordu. Cümlesini ikinci tekil şahısla kurduğunu gözünden kaçırmadığını umarım. Şunu ne yapacağız diye değiştirsene diye tersledim. Bu işi tek başıma yapmadım, üstelik senin çokbilmişliğin yüzünden oldu geri zekâlı. Yok, sonuncusunu ona söylemedim, şimdi öylesine yorum yapıyorum. Beynim durmuştu sanki, doğru dürüst düşünemiyordum.

Önce doktora gideceğim, diye devam ettim, sonra da ne yapacağımıza karar veririz. “Karar veririz”i ödleğ herifin maskesini düşürmek için özellikle söyledim, yoksa bebeği doğurmak gibi bir manyaklığı aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Biraz bekledim, bunda tık yok. Defans blogunda panik, kalemizde gol tehlikesi! Neşeli gülücükleri bıçak gibi kesilmişti. Moronlar gibi botuyla toprağı eşeliyordu. Sonunda dayanamadı, ne kadar hıyar olduğunu açığa çıkardı. Ne mi dedi? Filmlerdeki o meşhur lafı etti. “Benden olduğundan emin misin?”

Ona öyle bir yumruk attım ki ömür boyu unutamaz. Hayvanın sorduğu soruya bak! “Hayır ulan, senden değil,” dedim. “Brad Pitt’le yattım, ama kimselere söyleme. Adam evli ne de olsa!” İlk erkeğim olduğunu bilmiyormuş gibi! Görüyorsun, aşk hayatımın prömiyerinde çok şanslıymışım. İlk aşkın hiç unutulmadığını söylerken bunu kastediyor olmalılar. Öyle bir hayvan unutulur mu hiç?

Ama en iyisini sonraya saklıyorum. Neyse seninki alttan almaya başladı.

“Parlama öyle tatlım!” dedi. “Gevşemen için takıldım biraz. Sen bu işi çok ciddiye almışsın.”

İki dakika geçmeden ikinci kez saçmalıyordu.

“Sivilce çıkarmadım Vasili,” dedim. “Çocuk çıkarmak üzereyim, nasıl ciddiye almam?”

Biraz abarttığımı kabul ediyorum, ama özellikle yaptım. Ben on altı yaşında kürtaj yaptırmaya, iç organlarıma sakatlamaya, evdekilerle papaz olmaya gidiyorum, prensimizin umurunda değil! Biraz da sen kaygılan geri zekâlı dedim içimden. Onun için muğlak konuştum.

Bunun üzerine zekice bir laf etti. Döktürdü desem yeridir. En matemlik ifadesini takınarak, “Katerina, sen şimdi benim çocuğumu doğurmak istediğini söylerken ciddi misin?” diye sordu. “Benim çocuğumu ben bile doğurmazdım!”



Theodoros Grigoriadis
(1956 –)

Θεόδωρος Γρηγοριάδης

Theodoros Grigoriadis 1956'da Yunanistan'ın Kavala şehrinde doğdu. Ailesi 1922 nüfus mübadelesiyle Trakya'dan göç etmişti. Ortaöğretim okullarında İngilizce öğretmenliği yapan yazar yüksek tirajlı gazete ve dergilerde edebiyat eleştirileri de yazıyor. Eserlerinde tutkuyla memleketi olan Kuzey Yunanistan'ı anlatır. Süslü ifadelerden anılmış bir dil kullanan yazar marjinal karakterlerin serüvenlerine odaklanır.

En önemli eserleri: *Denizci, Zeytinlikteki Dansör, Partal, İkinci Doğum, Güreşçiyle Deriş, Alouza: Bin Bir Sevgili, Elli'nin Sırın* (roman) *Haritalar*, (öykü)

Bariş Buluşması

Ειρηνική συνεύρεση

(Öykü)

Bombardıman sesleri otelin içine kadar sızabiliyordu ya da “Bölge-
de Bariş” konulu konferansa katılan Balkan ülkeleri yazarlarına öyle
geliyordu. Koyu yeşil, hareketsiz Ohrid Gölü günbatımını karşılamaya
hazırlanıyordu. Sonbahardı, etraf el değmemiş, hâlâ kuru bir berrâk-
lık içindeydi. Ve hava alışılmadık bir yoğunluğa, bir kıvama sahipti.
Kimse, birkaç kilometre ötede, yerel ya da iç –ne önemi vardı, düne
kadar aynı toprak parçasını paylaşmıyor muyduk sanki– bir savaşın
neden sürdüğünü anlayamıyordu.

Erkek, kadının tam karşısına oturmuş, ona bakıyordu. Konferansa
katılan tek kadındı. Kırklı yaşlarda, gözleri abartılı boyanmış, Bulgar bir
şair! Bir yandan ilgisiz görünürken, öte yandan kürsüye yeni bir konuş-
macı çıktığında hemen not tutmaya başlıyordu. Erkek, belirli bir şey-
ler yazıp yazmadığından pek emin değildi, ama ona dikkatle bakmaya
devam ediyordu. Sırası gelip de söz aldığında ve komşuluk ilişkileriyle
“halklar arasında tanıtım köprüleri” kuran edebiyata ilişkin konuşmaya
başladığında, bu söylediklerini daha önce de söylemiş olduğunu anım-
sadı. şimdi de aynen tekrarlayacaktı, edebiyatçılar arası toplantılarda
neler konuşulduğunun kaydını tutan kimse yoktu nasılsa.

Konuşması sürerken, kadının büyük bir dikkatle izlediğini ve ha-
raretle bir şeyler yazmakta olduğunu fark etti.

Yaşı geçkin Romen bir yazar çoktan uyuklamaya başlamıştı, bir

başkası da ikide bir saatine bakıyordu. Slovenler uzun süredir Balkan toplantılarına gelmeye tenezzül etmiyordu zaten.

Konuşmasını, “Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim” sözleriyle bitirdi. Ardından, edebiyatın dostlukları geliştirmeyi hedeflemesinin ona militan bir nitelik kazandırıp kazandırmadığı konusunda küçük bir tartışma yaşandı.

Otelin lobisine kahve içmeye gittiler. Kadın ona doğru yürüdü. Konferansın ilk gününde –topluca– tanışmışlardı ve doğal olarak herkesin boynunda adı yazılı bir kart asılıydı. Erkeğe düşüncelerine hiç katılmadığını ve yazarların tarihin gözlemcisi olduklarına inandığını söyledi. “Bunun gibi...” diyerek not tuttuğu defteri açıp gösterdi. Defterde bir çizim vardı. Erkek, kürsüde konuşurken boyun damarları şişen kendi yüzünü tanıdı, aşağıya doğru bedeni belli belirsiz bir çip-laklıkta devam ediyordu.

Kadın, kötü bir Fransızcayla “Şaşıрма,” dedi. “Hepinizi bu şekilde çizdim. Göremediklerimi de hayalimde canlandırdım.”

Bir saat kadar sonra erkeğin odasına çıkmışlardı. Kadına duty free’den satın aldığı votkadan bir kadeh uzattı. Kadın üç kadeh içtikten sonra yatağa uzandı.

Erkek yanına yaklaştı, ama kadın onu durdurdu.

“Benimle yatmadan önce, sana dedemin Doksato’da görevli yüzbaşılardan biri olduğunu söylemek istiyorum,” dedi.

Yazar yılan sokmuş gibi yerinden fırladı.

“Bunu neden söyledin şimdi?” diye sordu. “Dışarıdakiler içinde, aralarında problem yaşamayan sadece biz ikimiz vardık.”

“Özellikle bu yüzden söyledim. Tarih böyledir işte. Dışarıdakiler de halklarının yaşadığı kısımları düşünüyorlardır şimdi. Tarih budur, edebiyata pek yer bırakmaz.”

Eğilip kadını kokladı. Bulgarlar Doksato’da 16 yaşından büyük bütün erkekleri toplayıp infaz etmiş, sonra da köyü yakmışlardı. Dok-

sato, yazarın yaşadığı Drama şehrine bir saatlik mesafedeydi. Oraya ilişkin çok hikâyeler duymuştu. Şimdi çok yaşlanmış olan dayısı Sava olayı bizzat yaşamış, yeğenine anlatmıştı. Kurşunlara hedef olmamış, on saat boyunca cesetlerin altında ölü taklidi yaparak hayatta kalmayı başarmıştı. O günden sonra, yatarken üzerini örtemiyordu.

Yazar çarşafı bedenlerinin üzerine çekti. Kadının dedesi belki de sivil halka ateş açanlardan biri olabilirdi. Bundan ne çıkardı? Kadının üzerine uzandı. Bedeni alev alev yanıyordu. Kadın prezervatif kullanmasını istedi ama yanında yoktu. Böyle bir ihtimali daha önce aklına bile getirmemişti.

“Prezervatif olmadan yapamam,” dedi kadın. Yazar kendini geriye çekti.

İkisinin hikâyesinde yaşamını kaybeden kurbanlar yoktu. Sadece, odaya hava kadar yoğun ve kıvamlı bir hüzün çökmüştü. Kadın külotunu anyordu, yazar da yerden tamamlanmamış portresini kaldırmakla meşguldü.

Θεόδωρος Γρηγοριάδης, *Ειρηνική συνέντευξη*, [Banş Buluşması], Χάρτες, Harihartalar öykü derlemesi, Πατάκης, Atina 2007



Petros Tatsopoulos (1959 –)

Πέτρος Τατσόπουλος

Girit'in Rethimno şehrinde doğdu. Çocukluğuyla gençliği Atina'da geçti. İktisat ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri'ndeki eğitimini yanda bıraktı. Gazeteci, senaryo yazarı, sosyal danışman, yayınevi redaktörü ve Devlet Televizyonu'nda bir kültürel programın sunucusu olarak çalıştı. 2012 seçimlerinde milletvekili seçildi. On dokuz yaşında yazdığı *Reşit Olmayanlar* romanıyla eleştirmenlerin beğenisini kazanarak "80 kuşağı" adıyla tanınan genç yazarların en dinamik temsilcisi oldu. Daha önceki kuşakları besleyen düşüncelerle ideolojilerden yoksun çağdaş gençlerin açmazları ile arayışlarının sözcülüğünü üstlendi. Bütün yerleşik kurumlarla yaygın düşünce kalıplarının pa-

rodisini vererek, toplumun kabullenmeye yanaşmadığı iç karartıcı görüntüsüne ayna tuttu. Duygusal vurgulardan kaçınarak, yalın bir konuşma dili, gerçekçi bakış açısı ve buruk bir alaycılıkla yeni dünya düzeninin mantık dışılığına uyum sağlamaya çalışan seçenezsiz bireylerin portresini çizdi.

Başlıca eserleri: *Reşit Olmayanlar, Ağrı Kesici, İlk Görünüm, Hayvanın Kalbi, Yılın Yazarı* (roman) *Çizgi Filmler, Hafif Öyküler, Komedi* (öykü) *Karşıdakiler, Yeralın Güzergahı* (senaryo) *Dile Sürülen Biber* (deneme)

Yılın Yazarı

Τιμής ένεκεν

(Roman)

Yürekteki Ateş

Manglinis'i en son ne zaman neşeli gördüm? Soruyu biraz daha genişleteyim. Manglinis'i neşeli gördüm mü hiç? Yaşamında kimseye kızmadığı ya da kınlmadığı bir günü oldu mu? Bugünkü gibi ısıldadığı, herkese gülücükler dağıttığı nerelerde görülmüş? Bu kendini beğenmişlik abidesinin, onu yakından tanımaya gelen Voloslulara karşı bu kadar alçakgönüllü ve tatlı dilli oluşunu neye borçluyduk? Dinleyiciler de bir şeye benzese! Topu topu kırk baş saydım ve bu başların büyük bir çoğunluğu, asilzademizin kedinin sudan hoşlandığı kadar değer verdiği permanantlılar cinsindendi! Aslında öyle olacağı belliydi. Şampiyonlar Ligi çeyrek finalinin ilk ayağına, Olimpiakos–Leverkusen karşılaşmasına sadece kadınların ilgi göstermeyeceğini tahmin etmeliydik.

Dikkatinizi çekmek zorundayım! Manglinis'in bugünkü keyifli hali mütevazı kültür sayfaları için haber değeri taşıyorsa, Olimpiakos'un bu yılki Avrupa serüveni bütün ulusumuz için haberlerin şahı sayılır. İlk başlarda gruplara bile kalamıyordu. Adı zor telaffuz edilen Estonya'nın gariban bir takımını, Polonyalı hakemin armağanı bir penaltıyla son anda eleyebildi. Ardından, sahasında oynadığı ilk grup maçında tarihi bir hezimete uğradı. Kırmızı beyazlı kaleci fileden tam altı top çıkardı. Kulüp başkanı, Pire'nin gururu büyük Olimpiakos'un

Şampiyonlar Ligi'nden erken emekliliğe çıkma olasılığını olgun karşıladı. Aralık transferlerinde elini cebine atmak zorunda kalmayacaktı! Yaş gününü kutlamak üzere Turkolimano'da verdiği sade yemekte, teknik heyetle futbolculara bundan sonra Yunan Ligi'ne ve mümkünse bir sonraki turda bilmem nerenin İdmanyurdu ile karşılaşacakları kupa maçlarına yoğunlaşmalarını istedi. Ama gecenin küçük saatlerine gelindiğinde, su gibi içilen şarabın da etkisiyle başkan keyfe geldi, celallenip ileri geri konuşmaya başladı. Topçuları karşısına dizdi ve Pire Limanı'nın şerefini ele güne rezil etmeyi sürdürürlerse ayaklarına taş başlayıp denizin dibine yollayacağını ilan etti. Masadan gazetecileri uzaklaştırarak, analarıyla avratları hakkında düşündüklerini de ekledi. Başkan belki de aklınca espri yapıyordu, ama futbolcuları soğuk terler bastı ve ayakları kanatlandı. Finallere kalmakla yetinmeyip koca Monaco'yu da elediler. Ve bugün, 9 Nisan Çarşamba günü, yan final şansımızı zorluyoruz. Tabii on beş gün sonra bu maçın Almanya ayağı da var. Yine de turu geçmenin vatan topraklarında verilecek bugünkü mücadeleye bağlı olduğunu anlamak uzman olmayı gerektirmez. Bugün ölüm kalım savaşına çıkıyorduk.

En iyimser taraftarları bile Olimpiakos'un buralara geleceğini hayal bile edemezken, Manglinis Yılı'nın Volos etkinliğini çeyrek final maçının oynanacağı güne ayarlamasını, tatlı su Panathinaikos sempatisini Bakakos'un kötü niyetine veremezdik. Bakakos, rakip takımın tarih yazacağını bir şekilde tahmin edebilse bile, kıl aydın ve patentli ukala Manglinis'in bugünkü Volos toplantısıyla yarınki Larisa toplantısını bizzat şerefliendirmek isteyeceğini aklının ucundan bile geçiremezdi. Bu dönüşümün nedenini bilememekle birlikte, sevinçten havalara uçmak ve Yılın Yazan'ını diğer toplantılara da gelmeye cesaretlendirmek boynumuzun borcuydu. Atina'dan topluca firar etmeye can attığımız da işin başka bir yönüydü. Bakakos'un külüstürüne –Vivi şoförün yanına, Korina'yla ben arka koltuğa– binerek öğleden sonra Atina'dan yola çıktık ve oflaya poflaya da olsa zamanında Volos'a vardık.

“Sadece etkinliğe katılmak için bunca yolu teptiğinize inanamıyorum!” dedi Manglinis konuşmacıların yanına gitmeden önce. Salonda bizden başka kimseyi tanımıyordu.

“Siz gelmeye tenezzül ettikten sonra bizim gelmemizin lafı mı olur?” diye takıldı Korina.

Asılzade gülümsedi. “Hiçbiriniz Olimpiakos taraftan değil misiniz?”

Bakakos Yılın Yazan’na güvence verdi. “Hiçbirimiz değiliz!”

“Ancak Belediye Başkanı maalesef öyle!” diye devam etti Manglinis. “Başkan Yardımcısı’na –paneldeki şu uzun boylu adam– göre, şehrini bugün ziyaret etme görgüsüzlüğünde bulunsa, Amerika Başkanı’na bile sırtını dönerdi. Başkan Yardımcısı nazikçe kendisinin de Olimpiakos taraftan olduğunu hissettirdi. Benim yüzümden katlandığı eziyeti takdir etmemiz gerekiyor. Belediye Başkanlığı’ndan birinin feda edilmesi gerekiyormuş demek ki, ne de olsa beni kapıcılarla muhatap edemezlerdi. Ama fedakârlığını izlemeye kimseyi ikna edememiş galiba. Dinleyiciler arasındaki birkaç geri zekâlı dışında sadece kokonalar avdet etmiş.”

“Bizler de kitaplarınızı okuyoruz, Bay Manglinis!” diye sitem etti nazlanarak Korina. “Biricik okurlarınız biziz desek daha doğru olur. Erkekler kitapların kapağını açmaya bile üşenir. Bunu böyle bilin!”

“Çok kötü bir zamanlama olmuş!” diye özür dileme gereğini duydu Bakakos. “Böyle olacağını kim tahmin ede...”

Manglinis sözünü kesti. “Canınızı sıkmayın çocuklar! Benim için hava hoş! Tam aksine daha da iyi oldu. Dinleyicilerin azlığı işime gelir. Derin içerikli sorulara yanıt vermek zorunda kalmayacağım! Yann Larisa’ya da gelecek misiniz?”

“Maalesef gelemiyoruz!” dedim. “Dönmek zorundayız. Milli Kitap Merkezi otel masrafımızı karşılamıyor. Komite üyesi Bakakos’un parasını bile vermiyor!”

Vivi, kurnazca göz kırptı. “Ona bir oda verseler, hiçbir sorunumuz kalmazdı. Tek yatakla bile idare edebilirdik.”

“Bak sen!” diye gülümsedi Manglinis. “Ne kadar güzel anlaşıyormuşsunuz! Dört kişinin bir yatakta yattığını Jimmy Hendrix’in döneminden beri duymamıştım. 68 geleneğini sürdürüyorsunuz bakıyorum. Akşam yemeğine gelecek misiniz bari? Beni Başkan Yardımcısı’yla tek başıma bırakmayın ne olur! Yemek boyunca Olimpiakos için ağlaşıp duracak.”

“Öyle demeyin, belki de maçı alırlar!” dedi Bakakos yarım ağızla. “Top yuvarlaktır!”

“O daha da kötü! Korna sesleriyle sabaha kadar uykusuz kalmaktansa ağıt dinlemeyi tercih ederim.”

Ani bir hareketle bana döndü. “Senden küçük bir ricam olacak!”

“Rica mı?” diye yineledim şaşkınlıkla.

“Sonra söylerim!” diye nazıkçe kıvrıdı.

Burnuma kötü kokular geliyordu, ısrar ettim. “Neden şimdi söylemiyorsun?”

“Hayır dersin keyfimi kaçıracaksın,” diye yanıt verdi gülümseyerek. “Etkinlikten önce keyfimin kaçmasını ister miydin?”

Başkan Yardımcısı işaret parmağıyla mikrofonları denerken, Manglinis arkasında kocaman bir soru işareti bırakarak yanıımızdan uzaklaştı.

Korina racon kesti. “Sana asılıyor!”

“Daha neler!” diye onu tersledim. “Kırk dört yaşına bastım. Manglinis’in koyduğu yaş sınırını çoktan geçmişim.”

“Seninle yatmak istediğini söylemedim aptal! Beni sinirlendirmek için özellikle yapıyor. Bana yanıt bile vermediğini görmedin mi? Hiç yokmuşum gibi davranıyor!”

“Onun için yoksun Korina! Sen göğüsleri olan bir yaratıksın. Seni dürbünle bile göremez. Sakın üstüne alınma.”

“Vivi’yle niye konuşuyor peki?”

“O göğüslü bir yaratık olduğundan başka, aynı zamanda yönetim kurulumuzun da sekreteri. Yararlı bir yaratık! Manglinis senin sandığından daha pratik bir insan!”

Başkan Yardımcısı kalın sesiyle tartışmamıza son verdi. Asilzadenin keyfini boş bir salon, kadın izleyiciler ve kimsenin tanımadığı konuşmacılar bozamadıktan sonra benim nasıl bozabileceğimi kendi kendime sordum. Sorunun yanıtı kadınların arasına serpiştirilmiş birkaç zavallı erkekte mi gizliydi acaba? Dinleyicilere dikkatle baktım ve Manglinis'in estetik anlayışı değişmediyse bu olasılığın üzerine hemen bir çarpı işareti koydum. Konuşmaların içeriği olabilir miydi peki? Bu olasılık da biraz yaş görünüyordu. Bu akşam da can sıkıntısından patlamak tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktık. Tek kelimesini değiştirmeden, başarılı bir yazar için olduğu kadar başarılı bir bevtiye uzmanı için de söylenebilecek bir sürü methiye dinleyecektik.

"İçten yanmalı motorlar gibi konuşuyor!" dedi Korina. Ses tonunu alçaltmaya özen gösterdiği pek söylenemezdi. "Benzinle birlikte yağ da yakıyor!"

Ön sıralardan, bayram için donatılmış yelkenliler gibi süslü iki kokona, geriye dönüp bize ters ters baktı. Korina sesini bir oktav indirerek devam etti.

"Değişiminin nedenini salon içinde arama. Asilzade hap almış gibi havalarda uçuyor. Yüreğinde bir ateş var, alevleri her yanı sarmış. Ve bu ateş sadece bugüne özgü değil! İakovos da farkında. Manglinis bunu bilmiyor ve bana kaba davranıyor da olsa, bu ateşte benim de payım olduğunu yadsımayalım lütfen."

"Neşesi sergiden mi kaynaklanıyor sence?"

"Bundan eminim! Küçük parmağını bile oynatmadan gençlerle temasa geçmesini sağladık. Az bir şey mi? Genç nesilleri ayağına getirttik. Onu kaç ergenin yeniden keşfettiğini, kaçının ona mektup yazdığını bir düşünsene! Bilgisayan da vardı değil mi?"

"Nuh Nebi'den kalma bir model! Kullanmasını bildiğini bile sanmam. Dediğine bakılırsa onunla sörf yapıyormuş!"

"Adamı amma da küçümsüyorsun!" dedi kurnazca gülümseyerek. "Bay Manglinis'in bu günlerde elektronik haberleşmenin nimetlerin-

den yararlandığına kalıbımı basarım. Yakında bir internet sayfası hazırlarsa hiç şaşırmam!”

Kokonalar, bu kez daha da rahatsız olmuş bakışlarla tekrar dönüp baktılar. Gülme krizine gireceğiz korkusuyla sohbetimizi kestik. Başkan Yardımcısı kürsüden atıp tutmaya devam ediyordu. Manglinis'e nadiren değiniyor da olsa yerini terk etmeye pek sıcak bakmadığı besbelliydi. Mikrofonu elinden almayı başarsalar, büyük bir ihtimalle daha da çekilmez yeni bir usanç devresi başlayacak gibiydi. Başkan Yardımcısı'nın solunda, Tesalya Üniversitesi'nden bir doçent gürültüyle kâğıtlarını karıştırıyordu. Kaba bir hesapla elinde on sayfadan fazla kâğıt saydım. Daktiloda yazdıysa eğer –sayfada iki yüz elli ya da üç yüz kelime– sadece okunmalan on beş dakikayı geçerd. Küçük fontlarla bilgisayar yazıcısında bastıysa Allah yardımcımız olsun! Çekeceğimiz işkence bunlarla bitiyor muydu peki? Nerde? İrmik helvası kadar sevimli yerel bir bayan yazar, Manglinis'in genç nesillere etkisini değerlendirecekti. Neredeyse yazanımızla yaşıt olan bu bayanın, kendini genç nesillerin içinde gördüğü anlaşıyordu. Programa göre sonra sıra Manglinis'teydi. Manglinis akıllı adam, beş dakikada işini bitirecekti. Görkemli bir kapanış olabilirdi, ama kazın ayağı öyle değildi! Volos Belediye Tiyatrosu'ndan iki aktöre de katlanmak zorundaydık. Neymiş efendim? Manglinis'ten öyküler okuyacaklarmış! İnşallah, tek bir öyküyle yetinirlerdi! Sonuç mu? Nereden bakarsan en az bir buçuk saat! Ve daha Başkan Yardımcısı'nın konuşmasındaydık! Yolculuğun yorgunluğu birden üzerime çöktü. Günün bütün yorgunluğu! Var olmanın dayanılmaz yorgunluğu! Aynı düşünce beynimde tekrar tekrar yankılanmaya başladı. Ve daha Başkan Yardımcısı'nın konuşmasındaydık! Ve daha Başkan Yardımcısı'nın konuşmasındaydık! Ve daha Başkan Yardımcısı'nın...

“Alkışlasana!”

Korina dirseğiyle dürtüyordu. Aptal bakışlarla ona baktım. Alkışlıyordu. Yanındaki İakovos da alkışlıyordu. Onun yanındaki Vivi de

alkışlıyordu. Bütün salon alkışlıyordu. Aptal aptal bakan bir tek ben miydim? Ne ayıp! Ben de alkışlamaya başladım.

“Manglinis konuştu mu?” diye sordum çekinerek.

“İyi ki horlamıyordun tatlım. Buna da şükür! Melekler gibi uyumuşsun.”

“Sen gol atılmadığına şükret!” diye araya girdi Bakakos. “Çıglıklar seni uyutmazdı.”

“Maç da mı bitti?” Şaşkınlığım daha da artmıştı.

“Golsüz beraberlik!” diye devam etti sinsi bir gülümsemeyle. “Gördüğün gibi rövanşta Hamsilerin işi çok zor. Beter olurlar inş...”

“Maç sonucunu nasıl öğrendin kerata? Dışarıya mı çıktın yoksa?”

“Önümde oturan adam maçı kulaklıkla dinliyordu. İlkide bir eğilip soruyordum. Buraya gelen geri zekâlı beş erkekten biri hiç de geri zekâlı değilmiş anlaşılan! Kalbinin yansı buradayken diğer yansı stat-taydı.”

“Bunu sakın Manglinis’e söyleme! Onuru zedelenir!”

Hristos Homenidis

(1966 –)

Χρήστος Χωμενίδης



Atina'da doğdu. Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Sovyetler Birliği'nde hukuk, İngiltere'de iletişim konularında lisansüstü eğitim aldı, avukatlık yaptı. Üniversite öğrencisiyken dergilerde öyküleri yayımlanmaya başladı. Atina'da yaşıyor. 1993'te yayımlanan Bilge Çocuk romanının kazandığı başarıyla "90 kuşağı" olarak adlandırılan gençlerin önünü açarak birçok yeni yazarın ortaya çıkmasına, yüksek tirajlara ulaşmasına olanak sağladı. Zengin hayal gücünü zorlayarak, abartılı, mantıkdışı olaylar kurguladı. Absürd anlatımıyla post modern teknikler denedi. Çağdaş dünyada,

yerleşik ahlak değerlerinin yıkılmasıyla, en olumsuz davranışların bile olağan sayılmasını saldırgan bir alaycılıkla işledi.

Başlıca eserleri: *Bilge Çocuk, Olayların Gerektirdiği Düzeyde, Ses, Ev ve Hücre, Sözler ve Kanatlar.* (roman) *İstedigini Yapmayacağım, İkinci Hayat* (öykü)

Bir Aşk Hikâyesi

Ένα εἰδύλλιο

(Öykü)

Hilton'nun terasında, Denizcilik Sektörü Yöneticileri Derneği'nin geri zekâlı çocuklar yaranna verdiği bir yemekte karşılaştılar. Lena ilk başta evine bırakmasını istemedi, ancak taksi beklemektense, direksiyonu sağda, İngiliz plakalı arabasına binmeye razı oldu. Petro, lisan-süstü eğitimini bitirmiş, Londra'dan yeni dönmüştü. Bir kahramanlık destanıymışçasına anlata anlata bitiremediği askerliğini yapıyordu.

Tam iki yıl sonra, Plaka'nın gözde kiliselerinden birinde evlendiler. Lena, kilisenin mermer basamaklarından havalı havalı inerken, elindeki çiçek buketini kız arkadaşlarına fırlattı. Ancak hedefi tutturamayınca çiçekler kaldırıma düştü, yaşlı bir teyzesi de zorlukla eğilerek kaldırmak zorunda kaldı. Düğün yemeği, damadın Kifisyadaki evinin bahçesinde verildi. Sarışın bir magazin muhabiri, küçük bir fotoğraf makinesiyle masaları dolaşüyor, gelinin kolejden tanıştığı tombul kız arkadaşlarına sarılmış müsteşarların ve büyük gıda ithalatçılarının resimlerini çekiyordu. Sonra, düğün pastası kesildi, orkestra günün gözde şarkılarını çaldı ve herkes çimlerin üzerinde dans etti. Ertesi gün çift balayı için Kenya'ya uçtu.

Lena yirmi yedi yaşındaydı, amcasının süpermarket zincirinin halkla ilişkilerinde çalışıyordu. Babalıkla altmışında tanışan, iyi giyimli eski toprak bir avukat olan babası 1972'de ölmüştü. Annesi bir ara şen dul takıldı. Tekrar evlenip boşandı, sonra da süs eşyası satan

bir dükkân açtı. O kadar kötü bir işkadını olmasa paraya boğulacaktı. Kız kardeşi Amalia artist olmak istiyordu, bir tiyatro okulunu bitirmiş, modern yapımlarda rol almıştı. Bir dizide oynaması teklif edilmesine ve en azından üç diziden daha çağrılmayı beklemesine karşın televizyonu reddediyordu. Meç'te bir garsoniyerde tek başına kalıyor, her ay saç stilini değiştirip, hep tuhaf görünümlü –güya– popüler erkeklerle dolaşıyordu. Birbirlerine ikiz kadar benzemelerine karşın, onlarla tanışanlar ilk bakışta akraba olduklarını anlayamıyordu. Ama bu, her ikisini de rahatsız etmiyor, tam aksine hoşlanma gidiyordu.

Petro'ya babasının mimarlık bürosu miras kalacaktı. Ona güvenmişler, Marusi'de yapacakları iş merkezinin çizimlerini koşulsuz ona bırakmışlardı. Bu iş merkezinde bir yenilik denenecekti. Dükkânlar, içinde papağanlarla maymunların konacağı iki kafes ve kurbagalı bir havuz içeren, küçük bir hayvanat bahçesinin çevresinde yapılacaktı. Lena hayvanlara karşı böylesine duyarsız yaklaşımda bulunduklarını öğrenince çok sinirlendi. Sonunda, teknik zorlukları yüzünden hayvanat bahçesi projesinden vazgeçildi, ama Lena bunu karşı koymasıyla başardığını sandı. O kocaman gözleriyle Petro'ya hoşnutlukla baktı ve ilk kez saçlarının tehlikeli bir şekilde seyredtiğini fark etti. Onu, başında İngiliz yargıçların pudralı peruklarıyla düşündü. Petro'ya da anlattı, önlerindeki patlamış mısır çanağının başında gülüştüler.

İki yıl sonra, Petro'nun kendisini aldattığını öğrendiğinde pek fazla üzülmedi. Kız kardeşinin arkadaşı, sözüm ona bir artistle ilişki kurmuştu. Kızı tanıyor, olağanüstü güzel buluyordu. Özellikle Atina'nın 2004 Olimpiyatlarına adaylığının tanıtımında, ipek pelerini içinde güneş gibi parlıyordu. Petro, onu düşürmek için ne şaklabanlıklar yapmak zorunda kalmıştı kim bilir? Tamamen kelleşmiş kafası ve her hareketinde sergilediği uyuşukluğunun, ilk görüşte aşk uyandırması olanaksızdı. Nasıl becerdiyse becermiş, helal olsun. Ancak ilişkilerinde çok dikkatli olmalıydı artık. Öğrendiğini belli etmeden, hep prezervatif kullanmaya özen göstermeye başladı ve o kadar sık ol-

mayan cinsel birleşmelerini daha da seyrekleştirdi. Öyle ya da böyle, akşamları video seyretmek ya da egzotik restoranlarda yemeğe çıkmak daha güzeldi. Gözünde Petro'yu sevgilisiyle yatakta canlandırdı, ama hiç kıskanmadı. Sevgilisi olarak kalmasını istese zaten onunla evlenmezdi.

Bu arada, o da birisinden hoşlandı. Bir müzik grubunda bateri çalan, ondan beş yaş genç, kara kuru bir tipti. Grubunu süpermarket çalışanlarını şarkılarıyla eğlendirmeleri için çağırılmışlardı. Konser Glifada'daki süpermarketin büyük otoparkında verildi. Lena konserden sonra cesaretini toplayarak doğrudan oğlana asıldı. Bateristin konuşmalarından aptallığı belli oluyordu, bu da Lena'nın çok hoşuna gitti. Kendi kendine, ömründe ilk kez birisini tutkuyla arzuladığını itiraf etti.

Baterist, sert erkek taktiklerine başvurdu. Bir hafta boyunca ortaya çıkmadı, ilk telefonuyla da evine davet etti. Liosya'da daha inşaatı bitmemiş, belki de hiç bitmeyecek iki katlı bir evde kalıyordu. Duvarlar sıvasız, kaldırımlarda tenekelere çiçekler ekiliydi. Kolsuz atletler ve eski yazlık takım elbiselerinin pantolonlarını giymiş babalarla dedeler kapı önüne masa açmış tavlâ atıyordu.

Baterist, doğru dürüst selam vermeden yanlarından geçerek, onu üçüncü kata, tavan arasına çıkardı. Eskiden çamaşırhane olarak kullanıldığı anlaşılan, müzik aletleri ve halter ağırlıklılarıyla dolu bir odaya götürdü, yatağa atıp soluklanmadan saldırdı. Üzerinde akordu bozulmuş bir ritimle oflayıp poflarken, pahalı çamaşırları tozlu döşemelerde süründü.

Aşkları şaşmaz bir düzenlilikle dört günde bir tekrarlanıyordu. Lena evine öğle saatinde geliyordu. Baterist yeni uyanmış oluyor, kara bir kedinin kendini beğenmişliğiyle geriniyordu. İlk olarak tütün gazında kahve pişiriyor, hiç susmadan saçma sapan şeyler anlatıyordu ama Lena onu dinlemiyordu bile. Sonra baterisinin başına çökerek uzun bir solo çekiyordu. Lena, kendisini etkileyebilmek için çırpınmasına

şefkatli bir gülümsemeyle katlanıyordu. Büyük bir müzisyen olduğunu göstermesine hiç gerek yoktu, ona hırsla sahip olması fazlasıyla yeterdi. Resital bitince Lena bacaklarını açıyor ve onu cömertçe ödüllendiriyordu.

Kaybedecek bir şeyi olmamasına karşın –kimseden, Petro’dan bile hiç çekinmiyordu– bateristle ilişkisinin duyulmasını kesinlikle istemiyordu. Çok sıkı önlemler alıyor ve karanlık bir komploya katıldığı duygusu heyecanını arttırıyordu. Tam aksine, baterist ilişkilerini büyük bir gururla herkese anlatıp böbürleniyordu. Ama tek bir ortak tanıdıklan bile olmadığından bunun pek zaran yoktu.

Bateristin parmaklarının Lena’nın karnında gezindiği bir ikinci vakti, çamaşırhanenin kapısı delicesine çalındı. Baterist yataktan fırlayıp kapıya koştu, gövdesiyle girişi kapatarak bir şeyler konuştu ve panik içinde yanına döndü. Lena birden, çıplaklığının yersiz ve zamansız olduğunu hissetti. “Dedem Pire’de bir muhallebicide bayılmış! Pire’ye ne halt etmeye inmiş acaba? Hastaneye kaldırmışlar. Hemen oraya gitmem gerekiyor!” dedi soluklanmadan. Lenf anlayışla baktı, sonra sessizce giyinmeye başladı. “Sen de benimle gel!” Bu isteğinin anlamsızlığını bile hatırnı kıramadı. Saçlarını toplayıp uzattığı kaskı başına geçirerek ilk kez motosikletine bindi.

Dedeyi Sigorta Hastanesi’nde yedi kişilik bir koğuşa yatırmışlardı. Normal bir yaşlıya benzemesine karşın durumu umutsuzmuş, doktorlar fazla yaşayamayacağını söylediler. Lenf, eli mahkûm, yaklaşıp geçmiş olsun dileğinde bulundu. Dede kolundan çekerek yanına oturttu, gece yarısına dek gitmesine izin vermedi. Hiç durmadan konuştu, şarkılar söyledi, iç savaşta komünistleri nasıl kestiğini anlattı. Yemeğini getirdiklerinde –soğuk tel şehriye çorbasıydı– kaşığını uzatarak onu yedirmesini istedi. Lena nasıl olduğunun farkına varmadan, kendini sevgilisinin ailesinin merkezinde buldu. Daha önce hiçbir yakınına yapmadığı hemşirelik ve dert ortaklığı görevlerini üstlenmişti. Düştüğü acıklı konuma çaresizliğinden katlandı. Onurlu bir kaçış

yolunu bulsa hemen kalkıp gidecekti. Hastanın yakınlarının, orada bulunmasını son derece doğal karşılamaları onu deli ediyordu.

Gece yansına doğru, dedenin hiçbir yorgunluk ya da uykusuzluk belirtisi göstermediği bir anda, hemşire Hızır gibi yetişerek, kabasına, saniyeler içinde uyumasını sağlayan bir iğne vurdu. Lena hemen kalkıp içinden söverek odadan çıktı. Baterist, motosikletiyle eve götürmeyi teklif etti. Başından defedecekti, ama cumartesi akşamlarının trafik yoğunluğunu düşününce –kocasıyla tanıştığı gün de benzer düşüncelere kapılmıştı– kabul etti. Ama deri ceketle askeri postal giyen, askere çağırılma korkusuyla deli raporu almaya uğraşan bu geri zekâlıya, bu zavallı aptala karşı acımadan başka duygusu kalmamıştı artık. Yakında sanatçı olma düşlerini terk ederek, düşük ücretli bir memurluğa sığınmaya mahkûm bu yeteneksiz bateriste.

Lena'yla sevgilisi, Kraliçe Sofia Caddesi boyunca trafikte sıkışmış arabaların arasından slalom yaparak ilerlerken, Petro da mutluluktan dört köşe, sevgilisinin evinden çıkıyordu. Televizyon seyredip ekonomi gazetelerine hiç göz atmadan, yatakta muhteşem bir gün geçirmişti. Çin restoranından yemek getirtmiş, yatağa uzanarak şehvetli bir sevecenlikle birbirlerini beslemişlerdi. Doğu mutfakları hemen afrodizyak etkisini göstermişti. Görkemli beş sayısı, Petro'ya ergenlik çağının performansını hatırlattı. Düşmanın perişan edilmesinden sonra, atına binerek şeref turuna çıkmaya hazırlanan bir komutan edasıyla, arabasına binerek çalıştırdı. Hiç kimseye hesap vermek zorunda değildi.

Bateristin motosikleti, şeytanca bir rastlantı sonucu, Opera Binası'nın önündeki kırmızı ışıktaki Petro'nun arabasının tam yanında durdu. Karı koca bir an göz göze geldiler, yeşil yanana kadar dik dik bakiştılar. Hiçbiri bakişlarını çevirmedi.

Lena birkaç gün sonra bateristten ayrıldı. Geri zekâlı, dediğine göre ondan çok hoşlanan dedesinin cenazesine gelmediği için hesap sormaya kalktı. Büyük bir kavgadan sonra onu başından defetti.

Petro'yla Lena'nın yuvası sessiz bir kriz yaşamasına karşın yıkıl-

madı. Bunda mutlu bir olayın katkısı göz ardı edilmemeliydi. Lena sekiz ay sonra, Apostolos adını verdikleri sağlıklı bir oğlan doğurdu. Petro'nun babasının adı Apostolos'tu. Bateristin adı da Apostolos'tu.

• Χρήστος Χωμενίδης, *Ένα ειδύλλιο*, [Bir Aşk Hikâyesi], *Δεν θα σου κάνω το χατίρι*, [İstediğini Yapmayacağım] öykü derlemesi. Εκδόσεις Εστίας, Atina 1997.



Augustos Korto

(1979 –)

Αύγουστος Κορτώ

Selanik'te doğdu, asıl adı Petros Hacıpulos. Tıp eğitimini yanda bırakarak çevirmen, yazar ve çocuk kitabı yazar olarak çalışmaya başladı. Nabokov, Banville, Updike ve Salinger gibi yazarları Yunancaya kazandırdı.

En tanınmış romanları: *Umarsızca İntihar*, *Şeytan Çağırın*, *Çok Yiyen Adam*, *Man Adası'nın Deniz Kızları*, *Katerina'nın Kitabı*.

Katerina'nın Kitabı

Το βιβλίο της Κατερίνας

(Roman)

Fotoğraf

"Gölsene Katerinacık! Bak kuş çıkacak!"

Ben de gülüyordum.

Miron'un bize işkence ederken bu kadar keyif alması nasıl açıklanabilirdi? Ailenin en büyük çocuğı olarak annemin şımarttığı bu oğlan, belki de tek çocuk psikolojisi geliştirerek sonradan doğan bizleri; odasını, annesinin kalbini ve sorunsuz hayatını yağmalayan işgalciler gibi görüyordu. Ciddi bir rahatsızlığı olup olmadığını bilemediğimden ona sadist demeye çekiniyorum. Kim bilir, belki de sadece güçlerinin farkında olanların zayıflara uyguladığı şiddeti uyguluyordu.

Nedeni ne olursa olsun Miron zamanla en kötü karabasanımız mertebesine yükselmişti. Ailenin ikinci oğlu, zayıf bedenli zayıf öğrenci Ağis'e küçükhanım, yanm porsiyon, geri zekâlı diyerek yerin dibine batınıyordu. Sonra da kendisinden yedi yaş küçük kardeşi ağlayarak bakıcımız Zoi'nin kucığına sığındığında bunu aleyhine kullanıyordu. Klio'nun kalbini kırmak daha kolaydı. O şişman, fil yavrusu, denizanası ve mandaydı. Köyde yaşasa semirmiş domuz niyetine şişe geçirilip kısık ateşte çevrilmeye layıktı. Dokuz yaş küçüğü Klio'cuk böyle laflar üzerine bazen kendini kaybederek şiddete başvuruyor, bazen de güvensizliğine yenilerek bir kenara siniyordu. Okula gitmeye, gezintiye çıkmaya çekiniyordu. Herkesin kendisine ağabeyinin acımasız gözleriyle baktığına, onu bir canavar, bir domuz-kız olarak gördüğüne inanıyordu.

Ya ben, Katerinacık! Ailenin tekne kazıntısı olarak birazcık korkak ve yaşım itibariyle oldukça saftım. Miron bu yüzden sanatını benim üzerimde geliştiriyordu. Zoi'nin bana aşın düşkün olduğunu fark edince, benim onun babasız doğurduğu gayrı meşru kızı, yani bir piç olduğumu, annemle babamın bakıcıya acıdıklarından beni yanlanna aldıklarını, her an ikimizi de kapının önüne koyabileceklerini söylüyordu.

Aslında beni korkutmak için o kadar uğraşmasına gerek yoktu. Vangeli konusunda olduğu gibi daha kolay da korkutabiliyordu! Üç yaşıma yeni basmış, buzlar kraliçesi annem dışındaki herkesin kullandığı küçük tuvalete tek başıma girmeye yeni başlamıştım. Beni kenara çekerek, odamızla tuvalet arasındaki küçük yüklükte Vangeli adında bir cin yaşadığını, geceleri oradan çıkıp küçük çocukların kanını içtiğini söylüyordu. Bununla yetinmiyor, gece vakti çışım gelsin diye yatmadan önce üst üste limonatalar, şerbetler içiriyordu. Sonra da hastalıklı bir keyifle, koridora çıkmamı, her an Vangeli gelip kanımı içecek korkusuyla tir tir titrememi seyrediyordu. Bazen korkumdan tuvalete kadar gidemiyor, altıma kaçınıyordum. Zoi yardımına koşup çamaşırlarını değiştirmedeği, ağlayarak annemi uyandırdığım birkaç gece, uykusunu böldüm diye annemden dayak da yemiştım.

Ama en çok yüksekten korkuyordum. Evimiz birinci katta olduğu halde balkona çıkamıyor, önümde birisinin durarak manzaramı kapatması şartıyla balkonda en fazla birkaç adım atabiliyordum. Tabureye çıksam bile, bir ağacın tepesinde mahsur kalmış kedi yavrusu gibi ağlamaya başlıyordum.

Miron doğal olarak bu fobimden yararlanmayı ihmal etmedi. Selanik'in meşhur Beyaz Kule'sine dondurma yemeğe çıktığımız bir gün, kimsenin bize bakmadığı bir an beni kaldırdığı gibi duvardan sarkıttı. "Bak manzara buradan ne kadar güzel, Katerinacık!" Ciyak ciyak bağırmanın üzerine Miron babamdan iki okkalı tokat yedi. Bu arada, yine altıma kaçırdığım için ben de annemden dayak yedim.

Bütün yaptıklarına rağmen ağabeyime güvenmeye devam ediyor-

dum. İlk gülümsemesi, ilk tatlı sözleriyle bana çektirdiklerini unutuyor, enik gibi yanına koşuyordum.

O dün de öyle koşmuştum.

Yaş günü için Miron'a bir fotoğraf makinesi hediye etmişlerdi. Arka arkaya fotoğraflarımı çekmiş, makineden kuş çıkmasını beklerken yaptığım şaklabanlıklara gülmüştü. Babamın yatak odasındaki gardırobun üzerine çıkararak kaidesi üzerindeki heykel gibi resmimi çekmek istediğini söyleyince hemen kandım. Oysa koca gardırop gözümde gökdelen gibi görünüyordu, yüreğimi donduruyordu.

Birden kendimi dolabın üzerinde buldum. Ağlamaya başlayacaktım ama Miron tatlı tatlı konuşarak beni tehlikede olmadığımı ikna etti. "Hiç korkma tatlım, oradan düşsen bile kucağıma düşeceksin. Ağabeyine güvenmiyor musun yoksa?" Güvenmez olur muydum hiç? Ben dört yaşında, o on sekizindeydi. Cesaretleterek esprilerine gülmeye, fotoğraflarda güzel çıkmak için gülümsemeye bile başladım.

Birden: "Şimdi beni burada biraz bekle, odamıza gidecek, fotoğraf-
lan tab edip geleceğim," dedi.

Katerinacık bekledi, bekledi ama sonunda gülümsemesi ağzında söndü. Bir panik dalgasına kapılarak ağlamaya, çığlıklar atmaya başladım. Miron kapıyı arkasından kapatmıştı ve evde kimse yoktu. Korumacı meleğim Zoi bile hizmetçi Sumela'yla terasa, ailenin bitmek tükenmek bilmeyen çamaşırlarını asmaya çıkmıştı.

Beni uzun süre sonra gardıroptan indiren annem oldu. Saatlerce ağlamaktan sesim kısılmıştı ve beklendiği üzere bahçıvan tulumum sınısıklamdı.

Miron'u dövmeyi tabii, öyle bir şey yapmayı aklından bile geçirmedi. Ama daha kötüsünü yaptı. "Tann seni bu yüzden şaşı yarattı," dedi. "Ruhunun çirkinliği yüzüne vursun diye!"

Türkçeye çevrilmiş Yunan Edebiyatı

ŞİİR

--Çağdaş Yunan Şiiri Antolojisi, Cevat Çapan, Adam Yayınları, İstanbul 1982

--Dost Türk Yunan Sairlerinin Diliyle Barış (Ποιήματα Ελλήνων και Τούρκων ποιητών για την ειρήνη), Asım Bezirci, [269 sayfa], Milliyet yayınları – 1987¹, Anahitar Kitaplar, İstanbul 1992²

--Victoria Theodoru, Angeliki Pavlopulu, Katerina Anghelaki-Rooke, Eleni Furtuni, Yunanlı Dört Kadın Ozandan Sevgi Dizeleri, (4 Greek Women Love Poems), Gürken Aylan, [80 sayfa] Artshop Yayınları, İstanbul 2006

Anonim, Digenis Akritas, Anadolu'nun Büyük Destanı, (Το έπος του Διγενή Ακρίτα. Το χειρόγραφο της Κρυποφέρρης και του Εσκοριάλ), Barış Baysal, [391 sayfa], Kalkedon Yayınları, İstanbul 2009

Eftimiu Pandelis. Umut Elde Var Bir, (Ελπίδα ένα το κρατούμενο), Herkül Millas, [53 sayfa] Adam Yayınları, İstanbul 2001

Elitis Odisseas, Çılgın Nar Ağacı, (Η τρελλή ροδιά), Cevat Çapan, Adam Yayınları, İstanbul 1983

Elitis Odisseas, Görünmez Bir Nisan Ayının Günlüğü, (Ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου), Herkül Millas, [61 sayfa], Bağlam Yayınları, İstanbul: 1991

Elitis Odisseas, Övgüler Olsun Sana, (Άξιον εστί), Kriton Dinçmen, Scala Yayıncılık, İstanbul 1999

Elitis Odisseas, Üç Kitaptan Şiirler, Herkül Millas, [79 sayfa], Cem Yayınları, İstanbul 1980

Gatsos Nikos, Bütün Şiirlerinden Seçmeler, Herkül Millas, [122 sayfa], Kavram

Yayınları, İstanbul 1995

Georgallidis Andreas, *Karşı Karşıya Renkler*, (Χρώματα απέναντι), Angela Kyriaku, Constantinos Tsuris, Efi Lambrou, Flora Alexandru, Ioanna Fikardu, Michael Michail, Lara Brgilly and Charalambos Malluros, [132 sayfa], Leicester, Matador, 2007

Hronas Petros, *Şiirler*, Yorgi Horasanoglu, [29 sayfa], Yeditepe Yayınları, İstanbul 1962

Kavafis Konstandinos, *Barbarları Beklerken*, Erdal Alova – Barış Pirhasan, Yazko Yayınları, İstanbul 1981. ikinci Baskı: Armoni Yayınları, [62 sayfa], İstanbul: 1988

Kavafis Konstandinos, *Bir Başka Deniz Bulamazsın*, [128 sayfa] Cevat Çapan, Adam Yayınları, İstanbul 2003.

Kavafis Konstandinos, *Bu Kenttir Gidip Gidebileceğin Yer*, Erdal Alova – Barış Pirhasan, [176 sayfa], Can Yayınları, İstanbul 2010,

Kavafis Konstantinos, *Bütün Şiirleri*, Ari Çokona, [246 sayfa], İstos Yayınları, ISBN 9786054640096, İstanbul 2013

Kavafis Konstandinos, *Bütün şiirleri*, [319 sayfa] Özdemir İnce – Herkül Millas, Varlık Yayınları İstanbul 1991, 1998

Kavafis Konstandinos, *Kavafis'ten kırk şiir*, Cevat Çapan, Adam Yayınları, İstanbul 1982

Kavafis Konstandinos, *Seçme Şiirler*, Erdal Alova-Barış Pirhasan – M. Yerasimos, [118 sayfa] Yön Yayıncılık, İstanbul: 1992

Kavafis Konstandinos, *Tensel Haz*, Erdal Alova – Barış Pirhasan, [64 sayfa], Boyut Yayınları, İstanbul 2000, 975-521-395-3

Kornaros Vitsentzos, *Erotokritos: Bir Girit Destanı*, (Ερωτόκριτος), Hakkı Bilgehan, Lozan Mübadilleri Vakfı, 2011

Livaditis Tasos, *Bir Yel Esiyor Dünya Kavşaklarında*, Panayot Abacı, [31 sayfa] Evrensel Basın Yayın, İstanbul 2006.

Pekin Müfide (ed), *Belleklerdeki Güzellik, Girit Manileri, Atasözleri, Deyimler, Tekelemeler*, [176 sayfa], Lozan Mübadilleri Vakfı, İstanbul 2007

Ritsos Yannis, *Ahşkanlıklar da Değişir*, Cevat Çapan, Adam Yayınları, İstanbul 1991

Ritsos Yannis, *Bir Mayıs Günü Bırakıp Gittin*, Cevat Çapan, [247 sayfa], Can Sanat

Yayınları, İstanbul 2008

Ritsos Yannis, *Boyun Eğmeyen Ülke*, Özdemir İnce – Herkül Millas, [102 sayfa]
Çark Yayınları, Ankara: 1979

Ritsos Yannis, *Bütün Şiirlerinden Seçmeler*, Cevat Çapan, Kavram Yayınları, İstanbul 1995

Ritsos Yannis, *Erotika*, (Ερωτικά) Herkül Millas-Özdemir İnce, Varlık Yayınları, İstanbul 1983, [118 sayfa]. İkinci baskı: 1993, [127 sayfa].

Ritsos Yannis, *Görülmemiş bir Çiçek Açma*, Cevat Çapan, Adam Yayınları, İstanbul 2002

Ritsos Yannis, *Grağanda*, Özdemir İnce, (Fransızcadan), [103 sayfa], Amaç Yayınları, İstanbul 1989

Ritsos Yannis, *Helena ve Nöbetçi*, (Ελένη. Θεωρείο), Hakan Yılmaz, Hil Yayınları, İstanbul 1988.

Ritsos Yannis, *Her Zaman En Başta Özgürlük*, Herkül Millas, İoanna Kuçuradi ve Özdemir İnce, [316 sayfa], Kırmızı yayınları, İstanbul 2010

Ritsos Yannis, *Ölü Ev*, (Το νεκρό σπίτι), İpek Göldeli, Koç Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2002

Ritsos Yannis, *Parantezler*, Gürkan Aylan, [96 sayfa] Alaz Yayıncılık, İstanbul 1986

Ritsos Yannis, *Parantezlerdeki Ritsos*, Gürkan Aylan, [120 sayfa], Artshop Yayıncılık, İstanbul 2007

Ritsos Yannis, *Rumluk, Yaşlı Kadınlar ve Deniz*, Özdemir İnce – Herkül Millas, [95 sayfa], Varlık Yayınları, İstanbul 1989

Ritsos Yannis, *Seçme Şiirler*, Cevat Çapan, Yön Yayınları, İstanbul 1993

Ritsos Yannis, *Şiirler*, Özdemir İnce – Herkül Millas, [272 sayfa], Varlık Yayınları, İstanbul: 1983, Ritsos Yannis, *Şiirler*. Özdemir İnce, Herkül Millas, İoanna Kuçuradi, (Fransızca ve Yunancadan). [287 sayfa] Varlık Yayınları, İstanbul 2000

Ritsos Yannis, *Taşlar, Yinelemeler, Parmaklıklar*, (Πέτρες, επαναλήψεις, κιγκλίδωμα), Özdemir İnce, [115 sayfa] Cem Yayınları, İstanbul: 1974, ikinci Baskı 1978

Ritsos Yannis, *Umarsız Penelope*, (Η ξένοιαστη Πηνελόπη), Cevat Çapan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2002

Ritsos Yannis, *Yaşlı Kadınlar ve Deniz*, (Οι γερόντισσες κι η θάλασσα), Özdemir

İnce, Birim Yayınları, İstanbul 1984.

Seferis Yorgo, *Bütün şiirleri*, Özdemir İnce – Herkül Millas, Varlık Yayınları İstanbul 1990

Seferis Yorgo, *Destansı öykü*, (Μυθιστόρημα), Cevat Çapan, De Yayınevi, İstanbul 1993

Seferis Yorgo, *Profil*, Cevat Çapan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001

Seferis Yorgo, *Üç Kırmızı Güvercin*, Cevat Çapan, [210 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 1971.

Sikelianos Angelos, *Artemis Orthia'ya İlahi*, Esin Ozansoy – Erdal Alover, [35 sayfa], İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 1997.

Vakalo Eleni, *Soyağacı*, [31 sayfa] İyi şeyler Yayınları, İstanbul: 1993

DÜZYAZI

--Çokona Aristotelis. *Ege'nin Karşı Yakasından... I*, (Çağdaş Yunan Edebiyatı Seçkisi), [267 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2004

--Çokona Aristotelis. *Ege'nin Karşı Yakasından... II*, (Çağdaş Yunan Edebiyatı Seçkisi), [267 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2004

Adamopoulos Aleksandros, *On İki Artı Bir Yalan*, (Δώδεκα κι ένα ψέματα), Herkül Millas, [87 sayfa]. İmge Yayınları, Ankara 2000

Aleksakis Vasilis, *Aşk Treni*, (Talgo), Şebnem Christakopoulos, [114 sayfa], Literatür Yayıncılık, İstanbul 2005.

Aleksakis Vasilis, *Margarita'nın Yüreği*, (Η καρδιά της Μαργαρίτας), Tülin Kara, [247 sayfa], Literatür Yayıncılık, İstanbul 2006.

Alesandru Hristina, *Lal-i Gül – Boğazın Yakutu*, (Λαλιγκισούλ), Zeynep Albayrak, Literatür Yayıncılık, [296 sayfa], İstanbul 2013

Amariotu Maria, *Şeker Kaynana*, Ümit Yüksel, [136 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1996

Anagnostaki Lula, *Toplu oyunları I*, (Η διανυκτέρευση. Η πόλη. Η παρέλαση), Burç İdem Dinçel, [96 sayfa] Mitos Boyut Yayınları, İstanbul 2006

Andreadis Yorgo, *Gizli Din Taşıyanlar*, (Οι κρυπτοχριστιανοί), Atilla Tuysan, [93 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1997

- Andreadis Yorgo, *İstenmeyen Adam, Persona Non Grata*, (Ο ανεπιθύμητος), Tanju İzbek, Belge Yayınları, İstanbul 2005
- Andreadis Yorgo, *Neden Kardeşim Hüsni*, (Γιατί αδελφέ Χουρνί, Gülден Tuуgan, [131 sayfa] Marenostrum dizisi, Belge Yayınları, İstanbul 1992,
- Andreadis Yorgo, *Pontus'taki evim*, (Το σπίτι μου στον Πόντο), Üner Eyüboğlu, [111 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2007
- Andreadis Yorgo, *Tamama / Pontus'un Yitik Kızı*, (Ταμάμα), Ragıp Zarakolu, [112 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1996
- Andreadis Yorgo, *Temel Garip Todoron*, (Ο Θεόδωρον), Sema Sandalcı, [116 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1998
- Andreadis Yorgo, *Tolika – Bacıkam Benim*, (Τολίκα), Tanju İzbek, [101 sayfa, Belge Yayınlar, İstanbul 1999
- Arhondonis Dimitrios, *Bir Patrik Çocukken*, (Ότε ήμην παιδίον – Καστανιώτης 2003), Ari Çokona, [126 sayfa], Bizim Deniz Yayınları, İstanbul 2006
- Aşıkoglu Lazaros, *Kilaman, Anadolu'dan Gelen Bir Rum'un Anıları*, Evdokia Veriopolu, [179 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2009,
- Avgerinos Tasos, *Sefiller Kervanı*, (Το καραβάνι των γυμνών), Rıza Özlütaç, [128 sayfa], Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2007
- Balta Evangelia, *Prokopi – Ürgüp, Albüm*, (Προκόπι), Ari Çokona, [184 sayfa], Birzamanlar Yayıncılık, İstanbul 2010
- Balta Evangelia, *Sinasos, Mübadeleden Önce Bir Anadolu Kasabası*, (Σινασός, Το διαμάντι της Ανατολής), Albüm, Ari Çokona, [240 sayfa], Birzamanlar Yayıncılık, İstanbul 2007
- Divani Lena, *Anna'nın Yedi Günahı*, (Οι γυναίκες της ζωής της), Ari Çokona, [264 sayfa], Helikopter Yayınları, İstanbul 2009
- Doksiadis Apostolos, *Petros Amca ve Goldbach Sanısı*, (Ο θείος Πέτρος και η εικασία του Γκόλντμπαχ), Devrim Denizci, [172 sayfa], Everest Yayınları. İstanbul 2000.
- Doksiadis Apostolos – Papadimitriu Hristos, *Logikomix*, Özge Özgür, [345 sayfa], Albatros Yayınları, İstanbul 2012
- Duka Maro, *Masumlar ve Suçlular*, (Αθώοι και φταίχτες), Ferah Kunalaki, [408 sayfa], Doğan Kitapçılık, İstanbul 2007
- Dukas Stratis. *Bir Esirin Anıları*, (Η ιστορία ενός αιχμαλώτου), Osman Bleda, Belge

yayınları, İstanbul 2003

Ekmektsis Dimitra, *Pahalı Bir Telekızın Anıları*, Deniz Kantarcıoğlu, [221 sayfa], Biz Yayınları, İstanbul 2006

Eksarhos Yorgos, *Sekana – Şimdiki Mücadelemiz Bütün Bunlar İçindir*, Stavros Yoloğlu, [264 sayfa], İstos Yayınları, İstanbul 2013

Eleftheriu Manos, *İki kere ölen kadın*, (Η γυναίκα που πέθανε δύο φορές), Sibel Babacan, [232 sayfa], Karakutu Yayınları, İstanbul 2007, 978-975-6054-87-1

Fakinu Evgenia, *Aşk, Yaz, Savaş*, (Έρωτας, Θέρος, πόλεμος), Şebnem Arslan, [373 sayfa], Altun Bilek Yayınları, İstanbul 2012

Ferris Kostas, *İki Gözüm Marika'm*, (Rebetiko), Fulya Koçak, [189 sayfa], Literatür Yayıncılık, İstanbul 2005.

Flurakis Andreas, *Yapraklar, Tek Kişilik Kadın oyunu*, (Φύλλα της), Kemal Başar, [64 sayfa], Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2008.

Franghias Andreas, *Avlu*, (Η παρακλόσματα), Berin Myisli, Yapı Kredi Yayınları, [436 sayfa], İstanbul 2007

Frangias Andreas, *Veba*, (Λουμός), İbrahim Kelağa Ahmed, İthaki Yayınları, [224 sayfa], İstanbul 2009

Gage (Gatsopoulos) Nicholas. *Eleni* (Ελένη) Özge Özgür, [626 sayfa] Albatros Yayınları. İstanbul 2006

Galanaki Rea, *İsmail Ferik Paşa'nın Hayatı*, (Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά), Herkül Millas, [174 sayfa] İletişim Yayınları, İstanbul 1999.

Galanaki, Rhea, *Suskun Derin Sular: Tasula'nın kaçınılması*, (Αμύλητα βαθιά νερά: η απαγωγή της Τασούλας), Gül Oya Fidan, İthaki Yayınları, 2009

Germanos Fredi, *Tereza*, (Τερέζα), Kosta Sarioğlu, Everest yayınları, İstanbul 2002

Gogolos Spiros, *İmparatorluğun Kalbinde*, (Στην καρδιά της Αυτοκρατορίας), Aslı Damar, [246 sayfa], İstos Yayınları, İstanbul 2013

Hacis Dimitris, *Çifte Kitap*, (Το διπλό βιβλίο), Ahmet Yorulmaz, [125 sayfa], Adam yayınları, İstanbul 2001

Hacis Dimitris, *Elveda Margarita*, (Το τέλος της μικρής μας πόλης), Üner Eyüboğlu, [171 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2006

Haviaras Stratis, *Ağaç Şarkı Söyleyince*, (Όταν τραγουδούσαν τα δέντρα), Armağan Anar, [200 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul 2011

- Hiu Elsa, *İzmirli Nine*, (Η νενέ η Συμυρνιά), Müfide Pekin, [162 sayfa], İletişim Yayınları, İstanbul 1998
- Homenidis Hristos, *Şirket*, (Το σπίτι και το κελί), Şebnem Hristakopoulos, [506 sayfa], Alunbilek Yayınları, İstanbul 2008
- Huzuri, Elena, *Karanlık Vardar*, (Σκοτεινός Βαρδάρης), [208], Suat Baran, Özgür Yayınları, 2009
- İoannu Yorgo, *Yegâne Miras*, (Η μόνη κληρονομιά), Müfide Pekin, İletişim yayınları, İstanbul 2002
- Kakmioğlu Dimitri, *Anayurt*, Niran Elçi, [221 sayfa], E yayınları, İstanbul 2009.
- Kalionci Anastasia, *Bana Veda Etme*, (Μη μου λες αντίο), İro Kaplangı, [443 sayfa], İnkılap Yayınevi, İstanbul 2004.
- Kallifatides Theodor, *Kıbrıs, Kutsal Adaya Bir Gezi*, (Κύπρος, ένα ταξίδι στο νησί των αγίων), Erol Sever, [86 sayfa], Berfin Yayınları, 1993,
- Kallifatides Theodor, *Kullar ve Efendiler, İçsavaşta Bir Köy Manzarası*, (Δούλοι και αφέντες), [sayfa 183], Osman Bleda, Belge yayınları, İstanbul 1997
- Kambanelis Yakovos, *Odissea Evine Dön*, (Οδυσσέα γύρισε σπίτι), (Tiyatro), Panayot Abacı, [88 sayfa], Mitos Boyut yayınları, İstanbul 2001
- Kambanelis Yakovos, *Savaş Baba*, (Ο μπαμπάς ο πόλεμος), (Tiyatro), [95 sayfa], Panayot Abacı, Yayla Yayınları, İstanbul 1993
- Kambanellis Yakovos, *Faşizmin Pencesinde*, Nevzat Hatko, Yücel Yayınları, 1973.
- Kambanellis Yakovos, *Harikalar Avlusu*, (Η αυλή των θαυμάτων), Panayot Abacı, [96 sayfa], Mitos Boyut Yayınları, İstanbul 2002
- Kambanellis Yakovos, *Yol İçerden Geçer*, (Ο δρόμος περνά από μέσα), Panayot Abacı, [80 sayfa], Mitos Boyut Yayınları, İstanbul 2002
- Karnezis Panos, *Doğum Günü Partisi*, (Το πάρτι γενεθλίων), Kivanç Güney, [240 sayfa], Merkez Kitaplar, İstanbul 2008.
- Karnezis Panos, *Günahlar Labirenti* (The Maze – Ο λαβύρινθος), Burçe Kaya, [251 sayfa], Literatür Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Karystiani İoanna, *Bir Başka Memleket*, (Κουστούμι στο χώμα), Suat Baran, [248 sayfa], Doğan Kitap, İstanbul 2007
- Kastanakis Stratos, *Hacı Manuil*, (Ο Χατζή Μανουήλ), Osman Bleda, [243 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1995
- Katsularis Kostas, *Kanımı Seven Adam*, (Ο άντρας που αγαπούσε τη γυναίκα μου),

Şebnem A. Sebo, [88 sayfa], Heyamola Yayınları, İstanbul 2011

Kavafis Kostandinos, *Sanat Her Zaman Yalan söylemez mi?* (Εκόμισα εις την τέχνην), Samih Rifat, [34 sayfa] Yapı Kredi Yayınları. İstanbul 1993.

Kazancakis Nikos, *Allahın Fukarası*, (Ο φτωχούλης του Θεού), Sabiha Serim, Habora Yayınları, 1970. Allahın Garibi, Ender Gürol, Cem Yayınları, İstanbul: 1974, [368 sayfa]. Assisili Francis. Sabiha Serim (Yunanca'dan). Yalçın Yayınları, İstanbul: 1995, [439 sayfa].

Kazancakis Nikos, *Çileci: Tannın Kurtancıları*, (Ασκητική), Harun Ömer Tarhan, İstos, İstanbul 2012

Kazancakis Nikos, *El Greko'ya mektuplar*, (Αναφορά στον Γκρέκο), Ahmet Angin, [498 sayfa], E yayınları. İstanbul 1975

Kazancakis Nikos, *Günaha son çağrı*, (Ο τελευταίος πειρασμός), Ender Gürol, [512 sayfa], Cem Yayınevi, İstanbul 1988

Kazancakis Nikos, *İspanya. Yaşasın ölüm*, (Ταξιδεύοντας Ισπανία), Ahmet Angin, [253 sayfa], Habora Kitabevi, İstanbul 1968

Kazancakis Nikos, *Kardeş Kavgası*, (Οι αδερφοφάδες), Kosta Daponte, E Yayınları, [422 sayfa], İstanbul 1969. *Kardeş Kavgası*, Aydın Emeç, Can Yayınları, [254 sayfa], İstanbul 2000,

Kazancakis Nikos, *Kayalı bahçe*, (Ο βραχώκης), Ahmet Angin, [286 sayfa], Ki-taş yayınları, İstanbul 1971

Kazancakis Nikos, *Toda Roba*, (Toda Roba), [248 sayfa], Ahmet Angin, Habora Kitabevi, İstanbul 1968

Kazancakis Nikos, *Ya Hürriyet Ya Ölüm*, (Ο καπετάν Μιχάλης), Nevzat Hatko, [322 sayfa] Ararat Yayınları, İstanbul 1967, Kaptan Mihalıs. Nevzat Hatko. Can yayınları. İstanbul 1993

Kazancakis Nikos. *Aleksi Zorba*, (Ο βίος και η πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά), Ahmet Angin, [293 sayfa], Ataç yayınları, İstanbul 1963

Kazancakis Nikos. *Yeniden Çarmıha Geriliş*, (Ο Χριστός ξανασταυρώνεται), Sumru Ateşdağlı, [576 sayfa], Habora Yayınları, İstanbul: 1971.

Kiriakidu – Nestoros Alki, *On İki Ay*, (Οι δώδεκα μήνες), Sema Sandalcı, [148 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul, 2008.

Kokantzis Nikos, *Cioconda*, (Τζιοκόντα), Emel Soylu, [111 sayfa], Önce Kitap, İstanbul 2012

- Kornaros Themos, *Firtına Çocukları*, (Το πεδίο της θύελλας), Nevzat Hatko, [280 sayfa], May yayınları, İstanbul 1968.
- Kornaros Themos, *Haydari Kampı*, (Το στρατόπεδο του Χαϊδαρίου), Nevzat Hatko, [187 sayfa], Ataç Yayınları, İstanbul 1962,
- Korovinis Thomas, *Fahişe Çika*, (Φαχισέ Τσίκα), Frango Karaoğlu, [72sayfa], İstos, İstanbul 2012
- Kotzias Kostas, *Yedi Numaralı Deniz*, (Γαλαρία Νο 7), Metin Alemdar, [334 sayfa], Adam Yayınları, İstanbul 1982,
- Ksanthulis Yannis, *Bahçede bir Türk*, (Ο Τούρκος στον κήπο), Karin Skotiniyadis, [408 sayfa], Galata Yayınları, İstanbul 2005
- Ksenopulos Grigorios, *Günaha Çağrı*, (Ο πειρασμός), Panayot Abacı, [96 sayfa], Pencere yayınları, İstanbul 2005
- Kuloğlu Stelyo, *Postaneye Asla Yalnız Gitme*, (Ποτέ μην πας μόνος σου στο ταχυδρομείο), Sona Özzakar, [312 sayfa], Kanat Yayınları, İstanbul 2007
- Kumandareas Menis, *Eski tüfekler*, (Βιοτεχνία ναυλικών), [136 sayfa] Osman Bledda, Belge yayınları, İstanbul 1998.
- Kumandareas Menis, *Kula* (Η κυρία Κούλα), Berin Myisli, Yapı Kredi Yayınları, [60 sayfa], İstanbul 2006
- Lambardis Paskalis, *Boğaz Gezgini*, (Ταξιδευτής του Βοσπόρου), Sema Sandalcı, [267 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul 2004
- Lefkadio Hearn, *Kvaidan*, Zeynep Avcı, Can Yayınları, İstanbul 2009. Kefalonyalı yazar, Japonya'ya yerleşip Japonca yazdı. Japon klasiklerinden sayılıyor.
- Leonardos Yorgos, *Hristiyan Sultan Mara*, (Η χριστιανή Σουλτάνα Μάρα), İro Kaplangı, [223 sayfa], İnkılâp Yayınevi, İstanbul 2004
- Leonardos Yorgos, *Magdalalı Meryem*, (Μαρία Μαγδαληνή), İro Kaplangı, [186 sayfa], İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006
- Leonardos, Yorgos, *Barbaros*, (Μπαρμπάροσα ο πειρατής), İro Kaplangı, İnkılâp Yayınevi, 2008
- Lundemis Menelaos, *Şimşekler Çakarken*, (Οι κεραυνοί ξεσπούν), Panayot Abacı, [55 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul 2005.
- Makridakis Yannis, *Bir Buçuk Teneke*, (Ανάμιση τενεκές), Yoanna Hacısamaylıoğlu Taşkıran, [190 sayfa], Şenocak Yayınları, İstanbul 2009
- Manglis Yannis, *Ağanın Çocukları*. *Adalardan Bodrum'a*, (Τα παιδιά του άρχοντα),

- Osman Bleda, [328 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1998
- Manta Leana, *İstanbulu Dış Kurt*, (Θεανώ, η λύκαινα της πόλης), Mustafa Fotumacı, [368 sayfa], Apollon Yayıncılık, İstanbul 2011
- Marangu Niki, *Magosa'dan Viyana'ya*, (Γιατρός από τη Βιέννη), [176 sayfa], Alfa Yayınları, İstanbul 2011
- Markaris Petros, "Che intihar etti", (Ο Τσε αυτοκτόνησε), Ogün Duman, [408 sayfa], Can yayınları, İstanbul 2005
- Markaris Petros, *Alan Savunması*, (Άμυνα ζώνης), Saadet Özen, [419 sayfa], Can yayınları, İstanbul 2003
- Markaris Petros, *Balkan Blues*, (Αθήνα πρωτεύουσα των Βαλκανίων), İlknur Özdemir, [130 sayfa], Merkez Kitapçılık, İstanbul 2007,
- Markaris Petros, *Büyük Ortak*, (Βασικός Μέτοχος), Neylan Eryar, [376 sayfa], Turkuvaz Yayınları, İstanbul 2011
- Markaris Petros, *Eskiden, Çok Eskiden*, (Παλιά, πολύ παλιά), İlknur Özdemir, [232 sayfa], Turkuvaz Yayınları, İstanbul 2010
- Markaris Petros, *Gece Bülteni*, (Νυχτερινό δελτίο), Panayot Abacı, [309 sayfa], Doğan yayınları, İstanbul 2000
- Markaris Petros, *Keşfedin – Denizler*, İlknur Özdemir, [232 sayfa], Turkuvaz Kitap, İstanbul 2010
- Markaris Petros, *Sonsuzluk ve Bir Günlük*, (Το ημερολόγιο μιας αιωνιότητας), Anna Maria Aslanoglu, [184 sayfa], İstos yayınları, İstanbul 2014
- Matesis Pavlos, *Dilsizin kızı*, (Η μητέρα του σκύλου), Süleyman Aycan, [229 sayfa], Everest yayınları, İstanbul 2002
- Matsas Aleksandros, *Krezüs*, (Κροίσος), Yorgi Horasanoglu, [86 sayfa], Yeditepe Yayınları, 1962
- Meimaridi Mara, *İzmir Büyücüler*, (Οι Μάγισσες της Σμύρνης), Şebnem Hristakopoulos, [412 sayfa], Literatür Yayıncılık, İstanbul 2004
- Meimaridi Mara, *Deste, Katina'nın Aşk Fahi*, (Deste. Η τράπουλα της Κατίνας), Şebnem Christakopoulos, [194 sayfa] Literatür Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Mirivilis Stratis, *Arnavut Vasil*, (Ο Βασίλης ο Αρβανίτης), Cem Kaşgarlı, [112 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1997
- Mirivilis Stratis, *Mezarda Hayat*, (Η ζωή εν τάφω), Nevzat Hatko, [344 sayfa], Gün yayınları, İstanbul 1968 *Savaşın Korkuyorum*, (Η ζωή εν τάφω), Nevzat

- Hatko, [326 sayfa], Can yayınları, İstanbul 1982, *Hayat Mezarda*. (Η ζωή εν τάφω), Kriton Dinçmen, [360 sayfa], Arion Yayınevi, İstanbul 2004
- Missios Hronis, *İyi ki Erken Öldün*, (Καλά εσύ σκοτώθηκες νωρίς), Ari Çokona, [224 sayfa], Helikopter yayınları, İstanbul 2009.
- Molivyatis Agapi, *On Günün Günlüğü*, (Το χρονικό των δέκα ημερών), Kosta Sarıoğlu, [164 sayfa], Albatros Yayınları 2005
- Moniudis Perikles, *Buz*, (Eis), Fuat Yayım, [130 sayfa], (Almanca'dan), Doğan Yayıncılık, İstanbul 2000, 975-6719-11-7
- Murselas Kostas, *Hüzün Nedeniyle Kapalıyız*, (Κλειστόν λόγω θλίψης), Kosta Sarıoğlu, [246 sayfa], İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2001
- Murselas Kostas, *Kızıl Boyalı Saçlar*, (Βαμμένα κόκκινα μαλλιά), Kosta Sarıoğlu, [576 sayfa], Om yayınları ve İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2001
- Nenedakis Andreas, *Büyükbaşlar 1922*, (Οι βουκέφαλοι-1922), Ari Çokona, [262 sayfa], Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2005
- Pandazi Despina, *İstanbul'un Kızı Selanik*, (Σ' έβλεπα, ω πόλη, απ' τη μεριά της θάλασσας), Ferah Kunalaki, [96 sayfa], Doğan Yayınları, İstanbul 2003.
- Papadaki Alkioni, *Ayın Rengi*, (Το χρώμα του φεγγαριού), [134 sayfa], Sona Özzakar. Kaya yayıncılık İstanbul 2000
- Papadaki Alkioni, *Bora*, (Η μπόρα), Sona Özzakar, [200 sayfa], Gendaş yayınları, İstanbul 2001
- Papandreu Dimitra, *On Yıl Elli Dört Gün*, (Δέκα χρόνια και πενήντα τέσσερις μέρες), Ahmet Şenova, [486 sayfa], Milliyet Yayınları, İstanbul 1998
- Papathanasopulu Mayra, *Hainin Muhteşem Öpücüğü*, (Ο Ιούδας φιλούσε υπέροχα), Kosta Sarıoğlu, [255 sayfa], Güncel yayınları, İstanbul 2001
- Petronitis Argiris, *Hacıustalar: Akdağmaden'den Aridea'ya Bir Mübadele Öyküsü*, (Χρονικό Ελισσαβίτη), İro Kaplangı, [63 sayfa], Kitap Yayınevi, İstanbul, 2004
- Petrula Dimitra Sotiri, *Anan Nerede Ulan*, (Που είναι η μάννα σου μωρή), Panayot Abacı, [156 sayfa] Pencere yayınları, İstanbul 2005
- Politis Kozmas, *Yitik Kentin Kırk Yılı*, (Στου Χατζηφράγκου), Ahmet Yorulmaz, [295 sayfa], Belge yayınları. İstanbul 1992
- Prevelakis Pandelis, *Girit'te bir Şehrin Hikâyesi*, (Το χρονικό μιας πολιτείας), Osman Bleda, [96 sayfa], Belge yayınları, İstanbul 1997

- Psathas Dimitris, *Yalancı Aranıyor ve Dangalak*, (Ζητείται ψεύτης. Το στραβόξυλο), Panayot Abacı, [144 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul 2005, *Yalancı aranıyor*, (Ζητείται ψεύτης), (Tiyatro), Panayot Abacı, Yayl. Y. İstanbul 2003
- Rhoidis Emanuel, *Kadın Papa, Yoanna*, (Η Πάππισα Ιωάννα), (Almancadan) Asım Çalıkoğlu, [170 sayfa], Hilmi Kitabevi, İstanbul 1943, *Kadın Papa, Yoanna*, Almancadan Asım Çalıkoğlu, [147 sayfa], Elips kitap Yayınları, Ankara 2006
- Ritsos Yannis, *Dikkatli Ariostos*, (Αρίοστος ο Προσεκτικός), Herkül Millas, [112 sayfa], De Yayınevi, İstanbul 1987
- Samarakis Andonis, *Çatlak*, (Το λάθος), Ahmet Yıldırım, [237 sayfa], E Yayınları, İstanbul 1974, Yanlış, Ahmet Yıldırım, [175 sayfa], Mitos Yayıncılık, İstanbul 1990. Yanlış, Ari Çokona, [204 sayfa], İletişim Yayınları, İstanbul 2006
- Samarakis Andonis, *Kontra*, (Η κόντρα), Onur Öner, [93 sayfa], Kibele Yayıncılık, İstanbul 2006
- Samarakis Andonis, *Pasaport*, (Το διαβατήριο), Müfide Pekin, [92 sayfa], Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994
- Samarakis Andonis, *Tehlike Kolu*, (Σήμα κινδύνου), Panayot Abacı, [116 sayfa], Can Yayınları, İstanbul 1991. *Tehlike İşareti*, (Σήμα κινδύνου), Tevfik Hüseyinoğlu, [125 sayfa], Eklogi Yayınları, Gümülcine 1985.
- Samarakis Andonis, *Umut aranıyor*, (Ζητείται ελπίς), Kornelia Çevik... Cem Yayınevi, İstanbul 1991
- Seferis Yorgo, *Bir Şairin Günlüğü / 1945 – 1951 Günleri*, (Μέρες του 1945 – 1951), Erdal Alovera, [272 sayfa] İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2004.
- Seferis Yorgo, *Kapadokya Kiliselerinde Üç Gün*, Semih Rifat, [91 sayfa], Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995.
- Seferis Yorgos, *(Anadolu: Günlük 1948 – 1950, Kapadokya kaya manastırlarında üç gün: Μικρασιατικά, Μέρες 1948 – 1950. Τρεις μέρες στα πετροκομμένα μοναστήρια της Καπαδοκίας / Yorgos Seferis, çev: Gülsün Aksoy Ayvalis. [243 sayfa]. Milli Kitap Merkezi, Atina 2000. – Yunanca ve Türkçesi bir arada.*
- Silendiarios Pavlos, (Mabeyinci Pavlos), Altın Yağmuru, (Επιγράμματα), Samih Rifat, [110 sayfa], Adam Yayınları, İstanbul 1997.
- Silendiarios Pavlos, (Mabeyinci Pavlos), *Ayasofya'nın Betimi*, Samih Rifat, [129 sayfa], Suna ve İnan Kırac Vakfı, İstanbul 2010
- Skrubelos Thanassis, *Düğün – Aşkın Dili Yoktur*, (Ο γάμος), Şebnem Arslan, [104

sayfa], Hayal Yayınları, Ankara 2012

Skrubelos Thanassis, *Tüfek*, Şebnem Arslan, [104 sayfa], Hayal Yayınları, Ankara 2013

Sotiriu Dido, *Buyruk*, (Εντολή), Panayot Abacı, [387 sayfa], Boyut yayınları, İstanbul 1988. *Buyruk*, Beloyannis'in Öyküsü, Panayot Abacı, Belge Yayınları, İstanbul 1999

Sotiriu Dido, *Elektra*, (Ηλέκτρα), Sema Sandalcı, [80 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul 2004.

Sotiriu Dido, *Ölümler Bekler*, (Οι νεκροί περιμένουν), Kriton Dinçmen, [271 sayfa], Arion Yayınevi, İstanbul 1995

Sotiriyu Dido, *Benden Selâm Söyle Anadolu'ya*, (Ματωμένα χώματα), Atilla Tokatlı, [287 sayfa], Sander yayınları, İstanbul 1970, Can yayınları, İstanbul 2006².

Spataris Haris, *Biz İstanbullular Böyleyiz. Fener'den Anılar. 1906-1922*, (Τα Κωνσταντινουπολίτικα και άλλα τινά), İro Kpalangi. [248 sayfa], Kitap Yayınevi, İstanbul 2004.

Staikos Andreas, *Tehlikeli Yemekler*, (Επικίνδυνες μαγειρικές), Kosta Sarioğlu, [124 sayfa], T. İş Bankası Kültür yayınları, İstanbul 2004

Stamatis Aleksis, *Kül Ana*, (Μητέρα στόχτη), Şebnem Arslan, [349 sayfa], Neme-sis Kitap, İstanbul 2010

Stathopulu Rea, *Pedal Çeviren Kadınlar*, (Οι ποδηλάτισσες), Müfide Pekin, [281 sayfa], Metis Yayınları, İstanbul 2006

Stavoulakis Nikolas, *Lavanta – Lavanta*, Pamir Bezmen, [211 sayfa], PMR Yayın-ları, İstanbul 2000

Stelianu Stelios D., *Mana Anne Demektir*, (Αννέ σημαίνει μάνα), İro Kpalangi, [350 sayfa], İnkılâp Yayınevi. İstanbul 2005.

Surunis Andonis, *Gül Balosu*, (Ο χορός των ρόδων), Kosta Sarioğlu, [396 sayfa], Doğan Yayıncılık, İstanbul 2005.

Tahçis Kostas, *Üçüncü Düşün Çelengi*, (Το τρίτο στεφάνι), Ahmet Yorulmaz, [237 sayfa], Boyut Yayınları, İstanbul 1983

Tahçis Kostas, *Artakalan*, (Τα ρέστα), Esra Özşüer, [168 sayfa], İstos Yayınları, İstanbul, 2013

Tatsopoulos Petros, *Yılın Yazarı*, (Τιμής ένεκεν), Ari Çokona, [288 sayfa], İş Banka-sı Kültür Yayınları, İstanbul 2009

- Terkesidu Lena, *İlk Lokmada Aşk*, Şebnem Hristakopoulos, [115 sayfa], Nemesis Yayınları, İstanbul 2010
- Themelis Nikos, *Arayış*, (Η αναζήτηση), Panayot Abacı, [277 sayfa], Doğan yayınları, İstanbul 1998
- Themelis Nikos, *Yıkılış*, (Η Ανατροπή), Ferah Kunalaki, [390 sayfa], Doğan Yayınları, İstanbul 2004
- Theodorakis Mikis, *Direnme günlüğü*, (Οι δρόμοι του αρχαγγέλου), Ahmet Angin, Payel yayınları, İstanbul 1974.
- Theodorakis Mikis, *Sanatsal İnancım*, (Περί τέχνης), Liz Behmoaras, [sayfa 103], AFA Yayınları, İstanbul 1987.
- Theodorakis Mikis, *Yapayalnız Kalacaksın Gecenin Ortasında. Yaşamım ve Müziğim*, Ahmet Cemal, [262 sayfa], Can Yayınları, İstanbul 1990
- Theodoropoulos Takis, *Narkissos'un Düşüşü*, (Η πτώση του νάρκισσου), Aslı Yüce Loof, [205 sayfa], Can Yayınları, İstanbul 1999.
- Theotokas Yorgos, *Leonis*, (Λεωνής), Damla Demiröz, [196 sayfa], Can Yayınları, İstanbul 2008. İstos Yayınları 2013²
- Tomazani Despina, *Konuşmayan su*, (Το αμίλητο νερό), Ahmet Yorulmaz, [188 Sayfa], Can Yayınları, İstanbul 2007, 978-975-07-0808-4
- Tranulis Panayotis, *Tuğla ocağındaki yaşamım*, (Η ζωή μου στο καμίνι), Panayot Abacı, [168 sayfa], İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006
- Triandafyllu Soti, *Kurşun Kalem Fabrikası*, (Το εργοστάσιο των μολυβιών), Fulya Koçak, Literatür Yayıncılık, [346 sayfa], İstanbul 2009
- Tsalikoglu Fotini, *Benim Adım Martha Freud*, (Εγώ, η Μάρθα Φρόυντ), Tanju İzbek, [205 sayfa], Donkişot Yayıncılık, 2004
- Tsiolkas Hristos, *Ölü Avrupa*, (Νεκρή Ευρώπη), Algan Sezgintüredi, [404 sayfa], Versus Yayınları, İstanbul 2007.
- Tsirkas Stratis, *Başiboş Kentler Üçlemesi. I Kudüs*, (Ακυβέρνητες πολιτείες – Η λέσχη), Aykut Derman, Doğan Kitap, İstanbul 2004
- Tsirkas Stratis, *Başiboş Kentler üçlemesi. II Kahire*, (Ακυβέρνητες πολιτείες – Αριάγνη), Aykut Derman, Doğan Kitap, İstanbul 2004
- Tsirkas Stratis, *Başiboş Kentler Üçlemesi. III İskenderiye*, (Ακυβέρνητες Πολιτείες – Η νυχτερίδα), Aykut Derman, [357 sayfa], Doğan Kitapçılık, İstanbul 2005.
- Tsirkas Stratis, *Bomba Nurettin*, (Νουρεττίν Μπάμπα), Ahmet Yorulmaz, [96 say-

fa], Belge Yayınları, İstanbul 1997

Tsolakidis Kostas E, *Belki Bir Gün Dönerim*, (Το χρονικό μιας ζωής: Κωνσταντινούπολη, Καισάρεια, Αθήνα), Berin Myisli, Literatür Yayıncılık, [543 sayfa], İstanbul 2007

Valasiadis Yorgo, *Hamam*, (Το χαμάμ), Betül Ayanoglu, [312 sayfa], Pan Yayıncılık, İstanbul, 2011

Valasiadis Yorgo, *Tatavla'ya Kar Yağıyor*, (Και στα Ταταύλα Χιόνι), Eleni Eftimiya-dis, [110 sayfa], Dünya Kitapları, 2005

Valetas Kostas, *Göçebeler*, (Οι μέτοικοι), Ahmet Angin, Tel Yayınları, İstanbul 1973.

Valtinis Thanasis, *Ağız dalası*, (Φτερά μεκάτσας), Panayot Abacı, Çınar yayınları, İstanbul 1993

Varnalis Kostas, *Sokrates'in Gerçek Savunması*, (Η αληθινή απολογία του Σωκράτη), Ari Çokona, Pan Yayınları, [88 sayfa], İstanbul 2009

Vasilikos Vasilis, *Fotoğraflar*, (Φωτογραφίες), Aydın Emeç, E Yayınları, Ankara: 1971.

Vasilikos Vasilis, *Gündüz Düşleri*, (Υπάρχουν όνειρα), Nazım Aslan, [219 sayfa] Can Yayınları, İstanbul: 1991,

Vasilikos Vasilis, (K), Olcay Kunal, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004

Vasilikos Vasilis, *Ölümsüz*, (Z) Aydın Emeç, E yayınları, İstanbul 1969

Venezis İlias, *Ege Hikâyeleri*, (Ιστορίες του Αιγαίου), Üner Eyuboğlu, [136 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2000

Venezis İlias, *Eolya Toprağı*, (Αιολική Γη), Burcu Yamansavaşçılar, [336 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2013

Venezis İlias, *Uçurtmalar*, Üner Eyuboğlu, [160 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2009

Vlastos Yani, *Baba Konuşabilir Miyim?* (Μπαμπά να μιλήσω;), Yani Vlastos, [296 sayfa], İstos Yayınları, 2013

Vizyinos Georgios, *Moskof Selim*, (Μοσκόφ Σελήμ), Osman Bleda, [176 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1994

Vrettakos Nikiforos, *Boranla gelen*, (Το αγρίμι κι η καταιγίδα), roman, Panayot Abacı, Can yayınları, İstanbul 1983

Vrettakos Nikiforos, *Savaş Hazırlığı*, (Ο πόλεμος), Panayot Abacı, A. Kadir, Yazko

yayınları, İstanbul 1983

Yanellis - Teodosiadis Yannis, *İsmail ve Roza*, (Ισμαήλ και Ρόζα), Ferah Kunelaki, [205 sayfa], Doğan Yayıncılık, İstanbul 2007, 978-975-293-593-8

Yordanidu Maria, *Bizim Avlu*, (Η αυλή μας), Osman Bleda, [96 sayfa], Belge yayınları, İstanbul 1997

Yordanidu Maria, *Çılgın Kuşlar Gibi*, (Σαν τα τρελλά πουλιά), Osman Bleda, [110 sayfa], Belge yayınları, İstanbul 1995

Yordanidu Maria, *Feleğin Çemberinde*, (Στου κύκλου τα γυρίσματα), Osman Bleda, Belge yayınları, İstanbul 1998

Yordanidu Maria, *Loksandra. İstanbul düzü*, (Λωξάντρα), Osman Bleda, Belge yayınları, İstanbul 1992

Zarifi Yorgo L., *Hatıralarım*, (Οι αναμνήσεις μου – Ένας κόσμος που έφυγε), [424 sayfa], Karin Skotinyadis, Literatür Yayınları, İstanbul 2005

Zei Alki, *Aşil'in Nişanlısı*, (Η αραβωνιαστική του Αχιλλέα), [335 sayfa], Kriton Dinçmen, İletişim Yayınevi, İstanbul 1997

Zinovief Sofka, *Atina'da bir Kadın*, (Οδός Ευρυδίκης), Aşkım Sekmen, [300 sayfa], Albatros Yayınları, İstanbul 2006

Zografu Lili, *Lokantamızda Prens ve Prensesler Daima Taze ve Bol Masal Sosu ile Sunulur*, (Μου σερβίρετε ένα βασιλόπουλο, παρακαλώ), Kriton Dinçmen, Scala Yayıncılık, İstanbul 2000

ÇOCUK

--Çokona Ari, *Rum Masalları*, [86 sayfa], Can Yayınları, İstanbul, 2011

--Demercis K., Meraklis M.G., *İzmir Masalları*, (Παραμύθια της Σμύρνης), Sema Sandalcı, Belge Yayınları, 1999

--Hülya Ağdan Helvacı, *Yunan Masalları*, [133 sayfa], Okyanus Yayınları, İstanbul 2000

Adamopoulos Aleksandros, *İrmikoğlan*, (Ο Σιμιγαλένιος), Katerina Sarıoğlu, [86 sayfa], Albatros Yayınları, İstanbul 2006.

Aleksiyu Elli, *Tombik ile Zıpzir*, (Ο Χοντρούλης και η Πηδηχτή), Ahmet Yorulmaz, Yalçın yayınları, İstanbul 1981

- Aristophanes, *Banş, Mûfide Pekin*, (Çocuklar için uyarılama), Aksoy Yayıncılık, İstanbul 2000
- Delta Pinelopi, *Adsız Masal*, (Παραμύθι χωρίς όνομα), Ari Çokona, [200 sayfa], Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2007,
- Hatzimanoli Anni, *Çöpler Ve Geri Dönüşüm*, (Σκουπίδια και ανακύκλωση), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Hatzimanoli Anni, *Dünyanın Evrimi*, (Η εξέλιξη της Γης), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Hatzimanoli Anni, *Enerji*, (Η ενέργεια), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Hatzimanoli Anni, *Evren*, (Το σύμπαν), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Hatzimanoli Anni, *İnsanın Evrimi*, (Η εξέλιξη του ανθρώπου), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Hatzimanoli Anni, *Karalar Ve Denizler*, (Στεριές και θάλασσες), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Hatzimanoli Anni, *Mevsimler Ve İklim*, (Οι εποχές και το κλίμα), Anna-Maria Aslanoglu, [35 sayfa], Ayrıntı Yayınları, 2009
- Homer, *İlyada, Çocuklar İçin*, (Ιλιάδα), Celal Üster, [119 sayfa], Can yayınları, İstanbul, 2005
- Homer, *Odissea, Çocuklar İçin*, (Οδύσσεια), Celal Üster, [107 sayfa], Can yayınları, İstanbul, 2008
- Kalkipsakis Thalia, *Haydi kızlar – Gizli Bölme*, (Go Girl – Sister Spirit), Neşe Akın, [92 sayfa], Caretta Yayınları, İstanbul 2008
- Kalkipsakis Thalia, *Haydi Kızlar – Madalya peşinde*, (Go Girl – The Worst Gymnast), Neşe Akın, [92 sayfa], Caretta Yayınları, İstanbul 2008
- Kalkipsakis Thalia, *Süper Kız*, (What Supergirl Did Next), Feyza Altay, [160 sayfa], Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2010
- Karavia - Hacıopulu Lia, *Köprü Olan Deniz*, (Ένα θαλασσινό γεφύρι), [28 sayfa], Serpil Ural, Kök Yayıncılık, 1998
- Kostandopulu Fotini Tomai, *Mirto'nun Büyülü Sırrı*, (Το μαγικό μυστικό της Μυρτώς), Frango Karaoglan, [62 sayfa], Epsilon Yayınları, İstanbul 2004
- Merika Lena, *Kimyon ve Sevgiyle*, (Με κίμνηο κι αγάπη), Ahmet Yorulmaz, [112

sayfa, Can Yayınları, İstanbul 2008

Mirivilis Stratis, *Post Avcısı*, (Ο Αργοναύτης), Ahmet Yorulmaz, Yalçın Yayınları, İstanbul 1981, Can yayınları 2007

Papademetriu Lisa, *On Günde Kız Gibi Kız Olmanın Yolları*, (How To Be a Girly Girl In Just Ten Days), Duygu Akın, [161 sayfa], Doğan Egmont Yayınları, İstanbul 2008

Rena – Rossi Zairi, Paki, *Karanlıktan Korkmuyorum*, Rana Gürtuna [36 sayfa] Büyülü Fener Yayınları, İstanbul 2006

Rena – Rossi Zairi, Paki: *Depremden Korkmuyorum*, Füsun Kamışoğlu, [36 sayfa], Büyülü Fener Yayınları, İstanbul 2005

Rena – Rossi Zairi. Paki: *Hastaneden Korkmuyorum*. Çev: Rana Gürtuna, [36 sayfa], Büyülü Fener Yayınları, İstanbul 2006

Rena Rossi – Zairi, Paki: *Annemle Babamın Boşanmasından Korkmuyorum*, [36 sayfa], Büyülü Fener Yayınları, İstanbul, 2007

Rena Rossi – Zairi, Paki: *Kardeşimi Kiskanmıyorum*, Rana Gürtuna, [36 sayfa], Büyülü Fener Yayınları, İstanbul, 2007

Rena Rossi – Zairi, Paki: *Okula Başlıyorum*, Füsun Kamışoğlu, [36 sayfa], Alfa Yayınları, İstanbul, 2005

Rodanthi Thomas – Asteris Fibas, *Ezop'un Öyküsü*, (Η ιστορία του Αισώπου), Belge Yayınları, İstanbul 1997.

Sari Zorz, *Odessa'dan mektup*, (Γράμμα από την Οδησσό), Suat Baran, Apollon Yayıncılık, İstanbul 2009

Sari Zorz, *Yalan*, (Το ψέμα), Ari Çokona, [128 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2009

Tolka Matula, *Üç Arkadaş*, Kosta Sarıoğlu, Albatros Yayınları, İstanbul 2011

Trivizas Eugene, *Beş Kilitli Sandık*, (Το σεντούκι με τις πέντε κλειδαριές), [152 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2012

Trivizas Eugene, *Büyülü yaşlıklar*, (Τα μαγικά μαξιλάρια), Ari Çokona, [48 sayfa], Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2007

Trivizas Eugene, *Diş Doktoruna Giden Timsah*, (Ο κροκόδειλος που πήγε στον οδοντογιατρό), Ari Çokona, [36 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2011

Trivizas Eugene, *Kralın Fotoğrafçısı*, (Ο φωτογράφος Φύρδης Μίγδης), Ari Çokona, [24 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2011

- Trivizas Eugene, *Son Kara Kedi*, (Η τελευταία μαύρη γάτα), Ari Çokona, [288 sayfa], Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2006
- Trivizas Eugene, *Tulum çalan Boğa* (Ο τάυρος που έπαιζε πίπιζα), Ari Çokona, [36 sayfa], Altın Kitaplar, İstanbul 2011
- Zei Alki, *Mor Şemsiye*, (Η μωβ ομπρέλα), [174 sayfa], Ari Çokona, bu Yayınları, İstanbul 2012
- Zei Alki, *Petros'un savaşı*, (Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου), M Yunus Şahin, [206 sayfa], Gözlem Yayınevi, İstanbul 1980
- Zei Alki, *Vitrindeki Kaplan*, (Το καπλάνι της βιτρίνας), Niki Stavridi, [204 sayfa], Boyut yayınları, İstanbul 1989 – Arion Yayınevi 2007²

EDEBİYAT DIŞI

- Aghinides Nicolos P, *İslam'ın Mali Hükümleri*, İhsan Armağan, [568 sayfa], İnsan Yayınları, İstanbul 2003.
- Alexiu Stylianos, *Minos Uygarlığı*, (Ο μινωικός πολιτισμός), Elif Tül Tulunay, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1991
- Alki Kiriakidu Nestoros, *12 Ay*, [148 sayfa], Pencere Yayınları, İstanbul 2007
- Anastassiadu Meropi, *Selanik/ Tanzimat Çağında bir Osmanlı Kenti*, Işık Ergüden, [414 sayfa], Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2001.
- Augustinos Gerasimos, *Küçük Asya Rumları*, (The Greek of the Asia Minor), Devrim Evcı, [320 sayfa], Ayraç Yayınları, Ankara 2013
- Axelos Kostas, *Genç bir düşünür mektupları*, Turhan Ilgaz, [123 sayfa], Kırmızı Yayınları, İstanbul 2007.
- Ayanoglu Byron, *İstiridy Üstü Girit Dostluk ve Yemek Hikâyeleri*, Taciser Ulaş Belge, [264 sayfa], Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006
- Balta Evangelia – Mustafa Oğuz, *Resmo Tahrir Defterleri*, (Dipnotlar ve metinler), Ari Çokona, [692 sayfa], Türk Tarih Kurumu, Ankara 2010
- Bozis Sula, *İstanbul Lezzeti: İstanbullu Rumların Mutfak Kültürü*; (Πολιτική κουζίνα), Foti Benlisoy ve Stefo Benlisoy, [96 sayfa], Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2000
- Bozis Sula, *Kapadokya lezzeti*, (Μικρασιατική κουζίνα), Sula Bozis, [72 sayfa], Katerina Proku Türker, Sula Bozis, Tarih Vakfı Kültür Yayınları, İstanbul 2004

Castoriadis Cornelius, *Dünyaya İnsana ve Topluma Dair*, (Domaines de l'homme. Le monde morcelé) Utku Lomlu [338 sayfa] İletişim Yayınları, İstanbul 1993.

Castoriadis Cornelius, *Marksizm ve Devrimci Kuram – Cilt 1*, Hülya Tufan [293 sayfa] İstanbul 1997

Castoriadis Cornelius, *Toplum imgeleminde kendini nasıl kurar? Marksist ve Devrimci Kuram* (L'Institution imaginaire de la société), Hülya Tufan, [293 sayfa], İletişim Yayınları, İstanbul 1997

Eksercoglu Haris, *Osmanlı'da Cemiyetler ve Rum Cemaati: Dersaadet Rum Cemiyet-i Edebiyesi*, (Εθνική ταυτότητα στην Κωνσταντινούπολη τον 19ο αιώνα 1861–1912), [143 sayfa] Foti ve Stefo Benlisoy, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2004

Gavroğlu Kostas, *Bilimlerin Geçmişinden Tarih Üretmek*, (Το παρελθόν των επιστημών ως ιστορία), Ari Çokona, [303 sayfa] İletişim Yayınları, İstanbul 2006.

Gianopoulos Andrea, *Bilimin Serüveni*, Duygu Akın, NTV Yayınları, [408 sayfa], İstanbul, 2008

Gutas Dimitris, *İbn Sina'nın Mirası*, M. Cüneyt Kaya, [240 sayfa], Klasik Yayınları, İstanbul 2004.

Gutas, Dimitris, *Yunanca Düşünce Arapça Kültür: Bağdat'ta Yunanca – Arapça Çeviri Hareketi ve Erken Abbasi Toplumu*. (Greek thought, Arabic culture), Lütfü Şimşek, Kitap Yayınları, İstanbul 2003

Hadjinicolau Nicos, *Sanat Tarihi ve Sınıf Mücadelesi*, (Art history and class struggle), Kalim Spatar, Kaynak Yayınları, İstanbul 1997

Heraclides Alexis, *Yunanistan ve "Doğudan Gelen Tehlike"*, (Η Ελλάδα και ο εξ ανατολών κίνδυνος) Herkül Millas – Mihalis Vasilyadis, [352 sayfa] İletişim Yayınevi, İstanbul 2003

Hristodulu Hristos, *Mustafa Kemal ve Selanik Yaşamı*, (Μουσταφά Κεμάλ: Ο βίος και η πολιτεία του στη Θεσσαλονίκη), Burcu Yamansavaşçılar, [261 sayfa], Telos Yayınları, İstanbul 2008

İssidorides Diana, *Aşkın Coğrafyası*, Kalbe Giden Yol, Bannu Aksoy, [96 sayfa], Arkadaş Yayınları, Ankara, İstanbul 2004.

Jusdanis Gregory, *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür: Milli Edebiyatın Kat Edilişi*. (Belated modernity and aesthetic culture) Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul 1998

- Kalfoglu Ioannis, *Küçük Asya Kıtasının Tarihi Coğrafyası, Özge Özgür*, [160 sayfa], Albatros Yayınları, İstanbul 2013
- Karolidis Pavlos, *Romanos Diogenis. İstanbul'a Yollar Açılırken*. (Ο αυτοκράτωρ Διογένης ο Ρωμάνος) Kriton Dinçmen, İletişim Yayınları, İstanbul 1992
- Kitsikis Dimitri, *Türk – Yunan İmparatorluğu*, Volkan Aytar, [214 sayfa], İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.
- Kollektif, *İstanbul Rumları: Bugün Yarın*, çev: kollektif, İstos Yayınları, İstanbul 2012
- Kordatos Yannis, *Bizans'ın Son Günleri*, (Τα τελευταία χρόνια της βυζαντινής αυτοκρατορίας), Muzaffer Baca, Alkım Kitabevi, İstanbul 1999
- Korovessis Pericles – Alleg Henri, *Sorgu*, (Ανθρωποφύλακες, La Question), Vahdet Çelik, [144 sayfa], Oda Yayınları, 1976, Alan Yayınları, 1986, İstanbul, Belge yayınları, 1992
- Kurpalidis G. M., *Büyük Selçuklu Devletinin İdari Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, İlyas Kamalov, [192 sayfa], Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
- Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, *Göç, Rumların Anadolu'dan mecburi ayrılışı 1919 – 1923*, (Exodos), Damla Demiröz, [294 sayfa], İletişim Yayınevi, İstanbul 2001.
- Lambraki Mirsini – Akın Engin. *Türk – Yunan Mutfağı*, (Yunanca metinleri Türkçeye çeviren Kosta Sarioğlu [319 sayfa], Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2004
- Leledakis Kanakis, *Toplum ve Bilinçdışı*, (Society and psyche), [278 sayfa], Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2000.
- Liakos Antonis, *Dünyayı Değiştirmek İsteyenler Ulus Devleti Nasıl Tasvir Ettiler*, Merih Erol, derleyen: Foti Benlisoy, [134 sayfa], İletişim Yayınları, İstanbul 2008.
- Linardakis Nikos, *İyi Bir Gece Uykusunun 10 Doğal Yolu*, [136 sayfa], Neden Kitap, İstanbul 2008.
- Mavrommatis Giorgos, *Kalkanca'nın Çocukları: Yunanistan'da bir Müslüman Azınlık Toplumunda Yoksulluk, Sosyal İzolasyon ve Eğitim*, (Τα παιδιά της Καλκάντζας: εκπαίδευση, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε μια κοινότητα μουσουλμάνων της Θράκης), Berin Myisli [139 sayfa], Kitap Yayınevi, İstanbul 2007
- Melisinou Hristodulu, *Tatavla Tarihi*, (Τα Ταταύλα και η ιστορία τους), İstos ya-

yınları, [396 sayfa], İstanbul 2013

Millas Akilas. *Oğlunuz Er Yorgos Savaşırken Öldü*. (Derleme/anlatı). Herkül Millas. [126 sayfa], Kitap Yayınevi, İstanbul 2004.

Millas Herkül, *Çağdaş Yunan Edebiyatı Ozanlar- Yazarlar- Söyleşiler- Çeviriler*, [181 sayfa], Dünya Yayıncılık, İstanbul 2005

Millas Herkül, *Türkçe Yunanca Ortak Kelimeler, Deyimler ve Atasözleri*, [432 sayfa], İstos Yayınları, İstanbul 2012

Muzelis N. P., *Örgüt ve Bürokrasi – Modern Teorilerin Analizi*, H. Bahadır Akın, [216 sayfa], Çizgi Yayınevi, İstanbul 2001.

Nakratsaz Georgios, *Anadolu ve Rum Göçmenlerin Kökeni*, (H Μικρά Ασία και η καταγωγή των προσφύγων), İbrahim Onsunoglu, [305 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 2003

Oikonomos Konstantinos – Slaars Bonbaveture, *Destanlar Çağından 19. Yüzyıla İzmir*, (Etude sur Zmyrne), Bilge Umar, [245 sayfa], İletişim yayınları, İstanbul 2001.

Pallis Aleksandros, *Yunanlıların Anadolu Macerası 1915 – 1922*, (Greece's Anatolian Venture), Orhan Azizoğlu, [149 sayfa] Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1995

Panagos Stratis, *Uzoya methiyeler: Deniz ürünleri ve balıklar*, (Ούζου εγκώμιον: Θαλασσινά και ψάρια), Berrin Myisli, [53 sayfa], Aiolida, Atina 2011.

Panayotopoulos I. M. *Benzersiz Mevlana*. (Μεβλανά ο εξάισιος, Το παραμύθι μιας ζωής) Kriton Dinçmen, [206 sayfa] Scola Yayıncılık, İstanbul: 2000,

Papadakis Yannis, *Ölü Bölgeden Yankılar – Kıbrıs'ın Bölünmüşlüğü Aşmak*, Burcu Sunar, [330 sayfa], İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009.

Papandreu Andreas. *Namlunun Ucundaki Demokrasi*, (Η δημοκρατία στο απόσπασμα), Semih Koray, [408 sayfa] Bilgi Yayınevi. Ankara 1998.

Papapetros Maria, *Kendi Gücünü Keşfet ve Yepyeni Bir Gelecek Yarat*, Tülin Penso, [296 sayfa], Goa Yayınları, İstanbul 2007

Pappas Theoni, *Daha Eğlenceli Matematik*, Deniz Mengüç, [327 sayfa], Doruk Yayınları, İstanbul 2007.

Pappas Theoni, *Yaşayan Matematik*, Yıldız Silier, [209 sayfa], Sarmal Yayınevi 1993, Doruk Yayınları 2005².

Patrik Hazretleri I. Bartholomeos, *Sırta Ermek: Ortodoks Hristiyanlığa Güncel Bir*

- Bakas, (Συνάντηση με το μυστήριο: μια σύγχρονη ανάγνωση της ορθοδοξίας), Hakan Gürel, [260 sayfa], İstos yayınları, İstanbul 2012
- Petropoulos Elias, *Yunanistan'da Türk kahvesi*, (Ο ελληνικός καφές εν Ελλάδι) Herkül Millas, [128 sayfa] İletişim Yayınevi, İstanbul 1995
- Poulantzas Nicos, *Devlet, İktidar ve Sosyalizm*, (L'etat, le pouvoir, le socialism), Turhan Ilgaz, [304 sayfa], Epos Yayınları, Ankara, 2006
- Poulantzas Nicos, *Faşizm ve Diktatörlük*, (Φασισμός και δικτατορία), Ahmet Insel (Fransızcadan), [371 sayfa] Birikim Yayınları, İstanbul 1980, İletişim Yayınları [414 sayfa] İstanbul 2004.
- Poulantzas Nicos, *Portekiz, İspanya ve Yunanistan'da Geçiş Süreci*, (La Crise des dictatures, Portugal, Grèce, Espagne), Yılmaz B. [127 sayfa] Belge Yayınları, İstanbul 1981
- Poulantzas Nicos, *Sosyal İktidar ve Toplumsal Sınıflar*, (Pouvoir politique et classes sociales), Fevzi Topaçoğlu – Şen Suer Kaya, [200 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul, 1992
- Rodas Mihail, *Almanya Türkiye'deki Rumları Nasıl Mahvetti*, Evdokia Vertopulu, [190 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul, 2011
- Samuilidis Hristos. *Geleneksel Türk Tiyatrosu*, (Το λαϊκό παραδοσιακό θέατρο του Πόντου) Sema Sandalcı [332 sayfa] Belge Yayınları İstanbul 1999
- Sofos A. Spyros – Umut Özkırımlı, *Tarihin Cenderesinde Yunanistan ve Türkiye'de Milliyetçilik*, Tormented by History Nationalism in Greece and Turkey, Özlem Bülbül, Sezin Tekin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013
- Stathi Pinelopi (editör) *19. Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler*, Foti Stefo Benlisoy, [98 sayfa] Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999
- Sula Bozis, Yorgo Bozis, *Paris'ten Pera'ya Sinema ve Rum Sinemacılar*, Sula Bozis, [230 sayfa], Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014
- Svoronos Nikos, *Çağdaş Helen Tarihine Bakış*, (Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας), Panayot Abacı, [116 sayfa], Belge Yayınları, İstanbul 1988
- Tansuğ Feryal (derleyen), *İmroz Rumları: Gökçeada Üzerine*, çev: Tansuğ Feryal, [344 sayfa], Heyamola Yayınları, İsn: 9786055419752, İstanbul 2012
- Theodorakopoulos Vas. Th., *Attika Retoriğine Giriş*, (Εισαγωγή στην αττική ρητορεία: ένα πρώτο σχέδιασμα), Sema Sandalcı, [125 sayfa], Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2004.

- Triandafilidis Manolis A, *Küçük Çağdaş Yunanca Dilbilgisi*, Μικρή νεοελληνική γραμματική, Pinelopi Stathi, [253 sayfa], Aristotle University of Thessaloniki, Selanik 2002, 960-231-087-1
- Vaidis, Thomas Ath. *Bir Yunanlı Gazeteci Gözüyle Atatürk*, (Κεμάλ Ατατούρκ) Elanur Bahar, Kum Saati Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Vaka Demetra, *İstanbul'un Peçesiz Kadınları*, (The unveiled ladies of Stamboul), Serpil Çağlayan, [192 sayfa], Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.
- Zachariadu Elizabeth, *Osmanlı Beyliği 1300 – 1389*, Gül Çağalı Güven – İsmail Yergüz – Tülün Altınova, [277 sayfa], Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1997
- Zachariadu Elizabeth, *Osmanlı İmparatorluğunda Doğal Afetler*, (Natural Disasters in the Ottoman Empire), Gül Çağalı Güven – Saadet Öztürk, [313 sayfa], Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001
- Zachariadu Elizabeth, *Sol Kol Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380 – 1699)*, Ela Güntekin – Özden Arıkan – Tülin Altınova, [257 sayfa], Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999.

Çağdaş Yunan Edebiyatı Antolojisi

Ari Çokona

Halkların iç dünyalarına ayna tutan en yetkin araçlardan biri edebiyattır. Elinizdeki kitap, seçkin yazarlarının kaleminden çağdaş Yunanistan'ın son yüzyılının serüvenini gözler önüne sererek, insanların nelere sevinip nelere üzüldüğünü ve bu duygularını nasıl dışa vurduklarını sergilemektedir.

Yorgos Seferis, kendisine Nobel Ödülü'nün sunulduğu törende yaptığı konuşmada, *"Küçük bir ülkeye aidim,"* demişti. *"Halkının mücadelesinden, denizden ve güneş ışığından başka hiçbir şeyi olmayan, Akdeniz'e doğru uzanan kayalık bir toprak parçasına! Ama ülkemizin küçüklüğüne karşın kültür geleneğimiz çok zengindir ve bize kadar aralıksız bir süreklilikle gelmiştir."*

Bu zenginlikten küçük bir örnek vermeye çalışan antolojimiz, komşu Yunan halkını daha iyi tanımanızı sağlayabilirse amacına ulaşmış olacaktır.



ISBN 978-605-4937-21-9



9 786054 937219